

VYCHOVATEL.

ČASOPIS
VĚNOVANÝ ZÁJMŮM KŘESŤANSKÉHO ŠKOLSTVÍ.

ORGÁN
JEDNOTY ČESKÉHO KATOLICKÉHO UČITELSTVA
V KRÁLOVSTVÍ ČESKÉM.

ROČNÍK XXVIII.

MAJITEL A VYDAVATEL „DRUŽSTVO VLAST“.

REDAKTOR UČITELSKÉ PŘÍLOHY
VLAST. JELÍNEK.

REDAKTOR VĚSTNÍKU KATECHETSKEHO:
JAR. SLAVÍČEK.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR:
GYMN. PROF. EMANUEL ŽÁK.

V PRAZE.
TISKEM A NÁKLADEM DRUŽSTVA VLAST.
1913.

OBSAH:

- Bergsonova intuitivní filosofie. Podává prof. Dr. Lub. Petr. Str. 135, 143, 159, 172, 207, 220, 231, 243, 255.
- Biblické děje a bibl. osoby v pověstech Židů a Mohamedánů. Podává universitní profesor Dr. Jar. Sedláček. Str. 42, 55, 78, 104, 139, 187, 224, 249.
- Determinismus v moderním soudnictví. Podává Em. Žák. Str. 109, 121, 133, 145.
- Ditky ke stolu Páně. Zprávy o denním sv. přijímání z Francie. Referuje Ant. Melka. Str. 76, 87.
- Eugeneia a euthanasia. Str. 229.
- Hřích ministrův. Str. 61.
- Jak je pohlížeti na chrestomathii biblickou, a jak jest s ní zacházeti na školách středních. Str. 200.
- Charles Darwin. Podává Dr. Lub. Petr. Str. 19, 31, 39, 52, 63, 74.
- Křesťanské školství za času říše římské. Podává Dr. Jos. Hanuš. Str. 28, 41, 53, 65.
- K rozluce církve a státu. Str. 49.
- Maeterlinckova: »Magdalena«. Podává A. M. Str. 260.
- Méně intelektualismu, více nesmrtné duše. Str. 73.
- Moderní vzdělání. Str. 37.
- Monismus. Str. 241.
- Náboženství a charakter. Myšlenky z přednášky prof. Dr. Fr. W. Förstera. Podává V. Lankaš. Str. 97.
- Návrh na úpravu platů učitelských a učitelé. Str. 85.
- Nevinnost a nevědomost. Podává Fr. Melka. Str. 60.
- Neutrální škola. Podává V. Lankaš. Str. 222.
- Novožidovstvo a jeho hlas o Kristu. Referuje A. M. Str. 161, 174.
- Nový římský katechismus. Sděluje Jan Pořícký, katecheta v Ledči. Str. 124.
- O některých naléhavých otázkách katechetů středních škol. Podává Dr. Hanuš. Str. 126.
- O studium klassické. Podává Ant. Melka. Str. 193, 205, 217, 234.
- O theologickou fakultu. Str. 157.
- Oznam. Podává Ant. Müller. Str. 111.
- Památce zakladatele družstva Vlast. Podává Em. Žák. Str. 253.
- Přirozený vývoj člověka. Podává Jan Nep. Jos. Holý, farář v Holíčově. Str. 91, 114, 137, 150.
- Rozvrh učiva náboženského na středních školách a zkušenosti s ním nabyté. Podává Dr. Josef Hanuš. Str. 163.
- Sjezd studentstva při VII. všeobecném sjezdu československých katechetů v Kolíně. Str. 184.
- Svoboda učení na vysokých školách. Str. 5, 15.
- Škola a vzdělanost. Str. 169.
- Tři malé biblické dějeprawy. Porovnává F. K. Str. 89, 99, 113.
- Valná hromada spolku katolických učitelů náboženství na středních školách v Rakousku r. 1913. Str. 198, 209.
- Vím, komu jsem uvěřil. Podává Dr. Alois Kolísek. Str. 7, 17.
- U rodičů. Podává Fr. Janovský. Str. 185, 195, 210, 236, 247, 259.
- Úvodem k novému ročníku. Str. 1.
- Zásady křesťanské výchovy. Reč kardinála D. Merciera. Podává V. Lankaš. Str. 2, 13, 25.
- Z důvěrné schůze delegátů organ. učitelstva. Str. 103.
- Zklamání laické školy francouzské. Str. 181.
- Z vychovatelských aforismů biskupa Špaldinga. Podává Václ. Lankaš. Str. 68, 79, 116, 141.

Feuilleton.

- Bernadetta — hříčkou preludů a hallucinací? Podává Ant. Melka. Str. 165, 176.
- Bernadetta — hysterická? Podává Ant. Melka. Str. 141, 152.
- Emil Durkheim a jeho Základní formy života náboženského. Podává Ant. Melka. Str. 189.
- Charles Michel de l'Épée. Jubileum vychovatelské lásky. Podává Ant. Melka. Str. 202, 212.
- Ze života a spisů Heleny Kellerové. Podává Fr. Janovský. Str. 9, 21, 33, 45, 57, 69, 81, 93, 117, 128.
- Řeči nedělní a sváteční. Napsal Emanuel Žák. Referuje prof. Dr. Lub. Petr. Str. 238.
- Směs.** Str. 11, 23, 35, 46, 59, 71, 83, 94, 106, 118, 131, 143, 153, 167, 177, 191, 203, 214, 226, 239, 251, 262.
- Literatura.** Str. 12, 24, 36, 48, 60, 72, 84, 96, 108, 120, 144, 156, 168, 180, 192, 204, 216, 228, 240, 252, 264.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3-50 koruny. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko zahotové. Alumům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenačtyř zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zaslá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zaslány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Celná ul. 8.; proúřčit. přílohu přijímá rukopisy Vl. Jelíněk, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katecholský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Úvodem k novému ročníku. — Zásady křesťanské výchovy. — Svoboda učení na vysokých školách. »Vím, komu jsem uvěřil.« — Feuilleton: Ze života a spisů Heleny Kellerové. — Směs. — Literatura.

Úvodem k novému ročníku.

Lidem, kteří stojí na výspě moderní kultury jako vůdcové a přehlížitelé nynějších duševních proudů, pokud neztratili smyslu pro skutečnost a její potřeby, začíná svítati. Pochopili, že dnešní člověk, zbaven potěšující a povznášející víry, duševně schudl. *Že užitek náboženství nelze nahraditi žádnou vědou ni uměním.* Duším, znaveným vírem světa, začíná se stýskati po náboženství.

Bystří, přední pozorovatelé světa začínají dobře rozpoznávati příčiny nynější duševní prázdnoty, neklidu a nespokojenosti lidstva. Je to nedostatek víry. A když učiněna správná diagnosa, nezbyvá než předepsati pravý lék. »Přečeňování rozumového vzdělání na úkor vzdělání vůle a charakteru jest duševní chorobou našeho věku a přivodilo všechno naše neštěstí,« napsal slavný biskup *Vil. z Kepplerů.* »A vzdělání vůle nelze si mysliti bez základů a motivů náboženství,« hlásají ti, kdo bystrým svým zrakem prohlédli všechnu mělkost laické morálky.

Doufáme pevně, že dožijeme se toho, kdy náboženství zase dojde své bývalé cti, a nastoleno bude tam, kam jako hlavní vzdělávací činitel nejprve náleží, do školy. Methoda v jeho vyučování se změní, přizpůsobí se poměrům doby, ale obsah jeho zůstane týž. —

Jakmile myslitelé obrátili zrak svůj od pozorování vnějších zjevů ke zpytování duše a jejího vnitřního života, brzo poznali, že náboženství jest sluncem duší, jich přirozenou stravou, jich vezdejším chlebem. Teprve návratem k němu vrátí se zdraví a klid zmitaným duším dnešní doby. »Jestli zástupci vědy prohlašují rozum za jediný pramen všeho pravého poznání, a náboženství připouštějí nejvýše jako poesii a romantiku, je nutno proti nim se vši rozhodností zdůrazniti, že i náboženství má co činiti se skutečností, ovšem v jiném oboru skutečnosti, totiž s vnitřními událostmi a osudy člověka.« (*Förster*: Jugendlehre.)

Moderní člověk stále jenom všimal si vnějšího světa vůkol sebe, a zanedbal vnitřního světa v sobě. Vymýšlel nástroje, jimiž měří a srovnává jevy světa hmotného, ale je bezradný, má-li pozorovati různé stavy své duše. Na to nástrojů nevymyslel a nevymyslí. Ale tolik přece již počíná chápati, že náboženství

dotává člověku pravé lidské důstojnosti a povýšenosti nad ostatní tvory, že ono dává mu vnitřní sílu a spokojenost života, že je lékem duše choré a těžišťem duše zdravé. Je životem duše.

Žádný důkaz rozumový nepodá nikdy té jistoty, jakou *přináší vnitřní cit*. Věda lidská vzdělává a bystří ducha, náboženství vzdělává a ušlechťuje vůli a svědomí. *Věda lidská operuje a vymáhá si uznání svými důkazy rozumovými, věda náboženská dokazuje svoji pravdu pokojem, štěstím, ctnostmi, které plodí*. To již je dnes názorem všeobecně uznaným. Nastalo rozlišení pojmů; každé ze dvou, často nesvorných sester: vědy a víry, dává se, což její jest. A tak připravuje se cesta k vzájemné harmonii, shodě a smíru obou. V tom bude veliké požehnaní věků budoucích. Veliká synthesisa, kde dosud měla vládu rozkladná analýsa.

Věrní svému programu, kterému náš list již po plných 27 let slouží, chceme i dále pracovati na šíření a hájení náboženské výchovy katolické ve škole i v rodině. Budeme se vždy o to snažiti, aby zásady katolické víry došly hlubšího pochopení a porozumění, aby patrný byl jich význam pro naši kulturu, založenou na křesťanských zásadách, aby v neklidném proudu života nebylo boženo, co tvoří jeho základ a hráze.

K této práci zveme všechny své dosavadní přátele a všechny lidi dobré vůle.

r.

Zásady křesťanské výchovy.

(Řeč J. Em. kardinála D. MERCIERA. Podává V. LANKAŠ.)

Před nějakým časem minil kterýsi stoupenec oné morálky, již nazýváme morálkou laickou, na Haagském kongressu pro mravní výchovu své odpůrce přivést do rozpaků otázkou: »Přestanete-li věřiti, přestanete býti také mravni? Ne, že ne?« — »Je tudíž,« děl dál, morálka nezávislá na dogmatech.« Chtěl asi říci, nezávislá na víře v Boha.

A chceme-li v mravní výchově míti místo, a to prvé místo pro náboženství, odpovídají nám námitkou přívrženci laické školy, která má býti vítězná: »Nejsou mezi námi řádní lidé, a není mezi vámi pašivých ovcí!«

Ovšem, jsou mezi námi tací lidé, které ve svých ústavech vzděláváme, jimž jich otcové a matky se snažili vštípit svou pevnou víru a svou živou lásku, jež katolická církev živila svým učením a živoucím chlebem Eucharistie; jsou, pravím, mezi námi pobloudilci, kteří nám unikají, od nás se odvracejí, i proti nám někdy se obracejí svou brzo pokryteckou, brzo ohavnou nenávisť, pro kterou zapominají, zač děkují svým dobrodincům a s jaké výše se sřítíli. Neznáme pravdivého výroku: »*Corruptio optimi pessima?*« Nejlepší, byl-li zkažen, že nejhorší?

Zdá se, že božský učitel stále pravdědobným nezdarem naší výchovné práce nás již předem chtěl varovati, když sám ve škole svého učitelského úřadu připustil, aby v ní vzrůstal zrádce, který v den nejvyššího důkazu lásky odpověděl oním hlubokým a perfidním nevděkem, který dějiny samy označily jako znamení infamie: jidášský polibek.

Naproti tomu jsou zase duše, které zachovávají svou čistotu i v nejspínavějším okolí.

Nevypráví se, že mnichové *«Rozprawy Epikletovy»* brali s sebou do thebských pustin?

Důsledek těchto odporujících si fakt jest, že výchova sama nemůže skutků života obrátiti v dobro nebo zlo. Její dílo směřuje ke zvykům, a skutky jsou zvyky ovlivňovány ale ne neodolatelně určovány.

Rozdíl mezi vychovaným a nevychovaným dítětem je ten, že prvé provádí jen činy ctnostné, druhé činy nefestné.

Lidská duše není ani absolutně dobrá, jak mínil *Rousseau*, ani absolutně zlá, jak jansenistický pessimismus chtěl věřiti. Tkanivo jejího jednání jest utkáno ze schopností k dobrému a z náklonností ke zlému, a výchova, která počíná v rodině, pokračuje ve škole obecné, střední, vysoké a v běhu života, za různorodých ve společenském obcování se zadržujících se vlivův se doplňuje, má za přímý, bezprostřední účel *zdokonalování prvých, a zeslabení a potlačení druhých.*

I.

Cíl výchovy — vzdělávání mravních zvyků. Vychovávati, v duchu scholastické filosofie *educere*, vyváděti, nebo ještě lépe *educare* (opakovací forma), která naznačuje intenzitu a opakování výchovné činnosti, znamená tudíž, *opakováním působením z nitra vyváděti, co v něm virtuálně bytuje.*

Základ, který má býti výchovou zkoumán, je dětská duše, z níž má býti učiněna duše lidská, t. j. duše pro osobní život upevněná a společenskému okolí přizpůsobená.

Rostlinu možno vypěstit; zvíře se vycepuje; jen člověk může býti vychován.

Jen člověk, protože jen on má schopnosti rozumu a vůle, které, i když nesmírně mnoho vykonati mohou, přece jen jsou podřízeny osudu, t. j. jsou neúplny a pak jen vniterně zdokonalitelné. Aristotelská a thomistická filosofie nazývají tyto schopnosti rozumění a svobodné volby odborně potenciální nebo pasivní; ne, aby jim odírala možnosti uplatnit se, ale aby dala na srozuměnou, že jsou *zlepšitelné a nekonečného pokroku schopny.*

Jakmile teplý světelný paprsek padne na zelené části rostliny, děje se tvoření chlorotylu dle zákonů, jež nám vysvětluje organická chemie. Nejen pudová činnost hmyzu nebo ptactva u všech jedinců téhož druhu je shodná, ale také individuální činnost, již zvíře koná, jest úplně svými fyzickými a psychickými antecedencemi určena. Jen schopnosti, jež člověku jsou vlastní, rozum a svobodná vůle, mají neohrazené pole činnosti; mohou různě býti řízeny a od úspěchu k úspěchu vedeny až k jich konci.

Vychovatel vyvozuje z této pružnosti obou hlavních schopností lidské duše své výhody: přiměřeným, opěťovaným a postupujícím cvikem jim pomáhá, k činnosti je nabádá, řídí jich orientační smysl a uskutečňuje tak v nich ono obohacení energie, jež ve školské řeči nazýváme *«návyk»*.

Návyk v psychologickém významu slova neoznačuje opakování, častost jednání, ale vtělení jisté pevné dispozice v jednotlivci, na základě kteréž ta neb ona námaha, která byla těžká, stává se méně těžkou, přestává býti těžká, proměňuje se posléze v činnost hravou, lehkou a půvabnou.

A poněvadž povaha oproti nenamahavé činnosti lhostejná kloní se k tomu, co se líbí, a sleduje čáru menšího úsilí, dociluje návyk jako normálního účinku

prání, opakovati činnost, již usnadnil, a tudíž bezděčné obnovování téže činnosti a to vždy méně a méně vědomě.

Rozum získává návyků, jež vedou k vytvoření muže vědy, umělce a metafysika.

Svobodná vůle získává rovněž různých návyků, které, dle toho, zdali člověka k mravně dobrému nakloňují neb od něho jej odvádějí, slují *ctností* nebo *neřestí*. Ale, ať ctnostny nebo neřestny, vůlí získané návyky respektují svého svobodného vladaře. Řádný člověk může se dobrodružnému vlivu prvních vymknouti; zlý člověk zase může druhým výjimečně odporovati.

Dokud jsou tyto psychologické jevy, jež byly neopatrně v Haagu hozeny v debatu o výchovné ceně křesťanské morálky u srovnání s morálkou laickou?

Jich vysvětlení nezdá se ostatně příliš těžko.

Věřící, který by byl dnes tak nešťasten, že by víry pozbyl, nebyl by jednou ranou s minulostí hotov: jeho vůle, podobna od motoru odpoutanému vozu, sledovala by aspoň na čas dráhy, již jí koleje jejich dobrých návyků ukazují. Není vše dobré u dobrých, není vše špatné u zlých. Dobré skutky byly shledány u ohavných povah; loupežníci mají mezi sebou mravní kodex, jemuž se jen zřídka zpronevěřují. Naproti tomu nevaroval sv. Pavel těch, kteří mní, že stojí, aby se varovali pádu? Itaque, qui se existimat stare, videat ne cadat.◀ Nedoporučí jim, aby s bázní a třesením pracovali o své spáse? Cum metu et tremore vestram salutem operamini. A není to laskavý *František Saleský*, který nám dí, že bychom byli šťastni, kdybychom čtvrthodinku před smrtí byli prosti svých chyb?

Nemůžeme-li však svých chyb zničití, máme přece moc je vylepšiti, je dokonce uvéstí v službu svému mravnímu pokroku, když totiž do svých duší vštípíme *opačné návyky ctností*. »Byly nalezeny prostředky,◀ — píše ženevsky biskup — »proměnití hořké mandle ve sladké tím, že strom se dole navrtá, aby míza mohla vytékat. Proč nemohli bychom svých špatných náklonností odstraniti, abychom se zlepšili? Není žádné tak dobré přirozenosti, aby nemohla se státi špatnou špatnými návyky. Ale není také žádné tak porušené povahy, která by předně milostí Boží, pak pílí a prací nemohla býti skrocena a přemožena.◀

Vychovatel je *pilný rolník*; sv. Pavel nazývá ho *laborantem agricolam*. On zkoumal půdu, do níž ukládán jest zárodek budoucích žní, nedávaje se odstrašiti, vytrhal, pokud jen mohl, plevel, zem kolkolem okopal, kdykoliv nebeská rosa k tomu dala prostředků, a bez přestání zrak a srdce upíraje na božskou Prozřetelnost, očekává od ní světlo a teplo, které poženou mízu do živných žilek a znovu obnoví plodnost přírody.

Dle vši pravděpodobnosti není dvou totožných duší, tak jako, jak *Leibniz* myslil, není dvou absolutně stejných dubových listů.

V nebi budou se naše beatifikované duše, jak víme, odlišovati jako myriady typů hvězdnatého nebe.

Nuže, učitelé mládeže, nevidíte, že vaše prvá úloha je, duši chovancovu analysovatí, do ní vniknouti, jí rozuměti, každou z duší, jejíž prozřetelností jste se stali, poznati s jejími zvrácenostmi, s fysickými a psychickými, intelektuálními a mravními schopnostmi, abyste v každém z těchto pokladů za nejvýhodnějších podmínek vydobyli nejvyššího výtěžku?

A poněvadž tento poklad žije, poněvadž tato útlá bytost 10—18letá, z níž máte vytvořiti člověka, lidské srdce, musíte položití ucho na jeho srdce a po-

zorovati jeho údery, *musíte si je opěťovanou trpělivostí, dobrotou a láskou otevřít s důvěrou*, která žádného tajemství neskrývá, abyste nejen věděli, kde zlo vězí, nýbrž aby i dítě, mladík, vámi si své síly uvědomil a pomoci obdržel je v činnost uvéstí, podporován ve chtění a upozorňován při volbě.

(Pokračování.)

Svoboda učení na vysokých školách.

V březnu r. 1912 vzdal se věhlasný paedagogický spisovatel, *Fr. W. Förster*, k velikému překvapení širokých kruhů úřadu docenta mravní paedagogiky, jež byl s neobyčejným výsledkem vědeckým i výchovným *trináct let na universitě curyšské zastával*. Nebylo pochyby, že jen velmi vážné důvody mohly muže rázu a významu Försterova přiměti, aby vzdal se činnosti, v níž mohl hlásati, šířiti a uplatňovati své důmyslné zásady paedagogické, a jež byla provázena tolikerym zdarem.

Červencové číslo *«Hochlandu»* vrhlo do záhady té světlo, jež málo poslouží cti Curyšské výchovné rady (Zürcher Erziehungsrat) a jejím názorům o učiteiské svobodě vysokoškolské.

Po třináctileté činnosti docentské, podporován většinou své fakulty a vysokoškolské komise, podal Förster r. 1911 poprvé, a 1912 znovu u příslušné kantonální výchovné rady žádost, aby dosavadní jeho venia legendi pouze k morální paedagogice se vztahující, rozšířena byla na paedagogiku vůbec. Žádost odmrštěna byla s tímto odůvodněním:

«Spisy Försterovy ukazovaly taková kolísání v základních pojetích otázek výchovných, že musí z toho učiněn býti závěr, že Förster nemá dosud ve svých názorech onoho vnitřního ujasnění, jež obzvláště na docentu paedagogiky musí býti žádáno.»

Förster učinil z tohoto úředního ocenění své učitelské činnosti jedině správný důsledek, a vzdal se úřadu docenta. Resignace vzbudila ve Švýcarsku i za hranicemi pozornost tím větší, že za tímto příkrým a nespravedlivým oceněním činnosti jednoho z nejproslulejších učitelů curyšské fakulty, k jejím největším ozdobám náležejícího, hledány byly pohnutky jiné. Domněnky ty došly skutečně potvrzení, když v čísle 108 a 123 denníku *«Neue Zürcher Nachrichten»* vystoupili na obranu Výchovné rady dva oficiální její obhájci, kteří ve svých projevech byli již upřímnější.

«Curyšská universita jest ústav *v duchu Zwingliho řízený*,« prohlásil první z obou. «Na takovém ústavě není možno ponechávati volné pole katolisujícímu Försterovi a jeho vlivu na učitelský dorost.»

Na tato slova i na dobré zdání Výchovné rady nejlepší odpověď dal v č. 110 těchže *«Neue Zürcher Nachrichten»* protestantský učitel z curyšského kraje:

«Kdo jsou ti, již nedovedli vůči Försterovi osvědčiti spravedlnost a již vážnosti našeho kantonálního stavu osvětového způsobili nepopíratelnou blamáž? *Nejsou to tíž lidé, kteří, lze-li jejich slovům věřiti, horlí pro svobodu svědomí, pro harmonické vzdělání, pro pokrok ve vědeckém bádání, pro svobodu vyučovací, atd.? Nejsou to tíž lidé, kteří neustále katolickou hierarchii viní z uilačování*

duchů? Nejsou to tíž lidé, kteří chtějí, aby z našich škol vymytěn byl vliv církve a kteréhokoli konfesionálního, t. j. pozitivně křesťanského vyznání?

V jednom z posledních čísel *»Neue Zürcher Nachrichten«* snaží se dopisovatel ospravedlniti nálezu Výchovné rady tím, že curyšská universita jest ústav v duchu Zwingliho vedený. Byl snad professor Störing, bývalý řádný professor paedagogiky, Zwinglián? Jsou Zwingliány všichni professoři na curyšské universitě působící? Jaké prostě směšné vytáčky! Förster prý kolísá ve svém charakteru, není ve svých názorech dost pevný, dost ujasněný! Kdo může tvrditi něco podobného, ten buď děl Försterových nečetl nebo jim nerozuměl, resp. rozuměti nechtěl. Na každý způsob jest však prost vši znalosti duše, jestli ho úzkoprsost a předpojatost nezdržela od tak nespravedlivého ocenění osobnosti, jakou je Förster. *Býti »ujasněn«* znamená tedy v hlavě některých lidí: *»Smíš dospěti ke kterýmukoli sebe zmatenějším a zvrácenějším názorům a zásadám, jen když nemají »katolisující tendence.«*

Výchovná rada, jak se zdá, zapoměla, že *»vědecké poznání,«* jí chráněné, jest něčím plynoucím, pohyblivým, měnícím se a obnovujícím, jež dneska zavrhuje, co včera platilo. Naopak: *Försterovy názory jsou v chaosu nynějších názorů paedagogických něčím markantním, něčím skalopevným; jsou určitost a jasnost sama*

Förster katolisuje! V čem pak spočívá jeho katoliceň? V tom, že Förster dospěl k nepředpojatému uznání mnohých zřízení a názorů katolických, že staví se sympaticky k základní myšlence katolického učení: *jednota ve světovém názoru a v náboženském životě?* Chce-li kdo mluvit o náboženské tendenci ve Försterových spisech, pak musí ji hledati v tom, že Förster přeje si dorozumění a sblížení oddělených vyznání křesťanských, že uznává potřebu autority, aby pravdy víry byly uchovány. Kdo nechápe velikosti této tendence, tomu není pomoci; ten nemá ani oduševnění ani znalosti lidí ani pravé lásky k lidem, S druhé strany četba Försterových spisů ukáže každému nepředpojatému člověku, že Förster nesouhlasí se všemi věcmi katolické církve, že vzpírá se tomu, aby velmi mnohé věci byly do dosahu církevní autority pojaty a že přeje si nejširší svobody jednotlivcovy. — —

Skutečně, přísného ducha Zwingliova měl se Försterův protivník dovolávati až v nejposlednější řadě. Neboť u jeho skutečných stoupců jako u všech protestantů pozitivně ještě věřících má Förster stejně tolik nadšených přátel a stoupců jako u věřících katolíků; a to i v Curychu. I z liberálních protestantů professor *Niebergall* ve *»Wartburg«* s pravým porozuměním ocenil hledisko Försterovo podobně jako nedávno licenciát *Mathes* v měsíčníku *»Deutsch-Evangelisch.«* Oba zdůrazňují souhlasně, že Förster přes svou velikou vážnost k výchovné moudrosti katolické církve, z níž se i protestantské křesťanství mnohemu může naučiti, nemůže býti za katolíka považován. Bylo tudíž chybou věcnou i taktickou, jestliže druhý obhájce curyšské výchovné rady v 123. čísle N. Z N. znovu udeřil na poplach proti *»ultramontánímu moralpaedagogu«* a docela náznačoval, že *»nitky systematické propagandy pro Förstra sáhají až do Říma.«*

»Jisto jest tolik: Reformovaný kanton curyšský měl býti stůj co stůj donucen, aby úředně svěřil paedagogickou výchovu svých mladých učitelů berlínskému učenci, obrácenému k *»předreformnímu«* křesťanství; někdejšímu volnomysliteli a nynějšímu zbožnému muži, jež tak výmluvně umí dokazovati, že

církevní autorita Říma jediná jest s to, aby uchránila lidstvo od neplodného diletantismu, náboženského i mravního. Chyťte nastrojená intrika zmařena byla rozhodnutím našeho výchovného úřadu, jenž prohlásil: Až sem a ne dál! Něco jiného jest dáti ultramontanismu na našem vysokém učení volné slovo a něco jiného jest, vydati mu dobrovolně na pospas školu, po níž všemi prostředky pase. Zdráhá-li se Výchovná rada právem, světiti muži tak velikých skoků profesuru paedagogiky a s ní i oficiální vliv na mladé učitele, po němž Förster tolik prahne, pak to nemá naprosto co činiti s tolerancí, svobodou učení a badání.«
(Dokončení.)

„Vím, komu jsem uvěřil.“

(Podává Dr. ALOIS KOLÍSEK.)

Ve zprávě o prvním mezinárodním sjezdu katechetském ve Vídni roku 1912 slíbili jsme, že z některých referátů sjezdových podáme obširnější ukázky; především z referátu *Dr. Theod. Deimla »O všeobecné i zvláštní věrouce na školách středních«*. Plníme dnes svůj slib, vybírajíce z řečeného referátu některé zvlášť významné odstavce.

Není nikterak pessimismem, jestliže vzhledem k časté lhostejnosti u víře, pochybovačnosti, ba i nenávisti víry v řadách žáků středoškolských a vyšlé z nich moderní intelligence, klademe si vážně otázku, kdo má vlastně vinu? Učebnice? Učitel? Oba? Či svět kolem nás a v nás? Mučivá to otázka! A at se jí bráníme i zpečujeme, nebo ji rozličnými důvody vyvracíme, přece trvale nemůžeme se jí zbýti.

Uvádí se ovšem celá řada všeobecných, vnitřních i zevnějších okolností, jež prý zjev dostatečně vysvětlují: Obcování s lidmi protivných názorů, zhoubný vliv nevěrecké četby, často špatný příklad v rodině, hmotářský proud nové doby, odpor proti pokorné odanosti autoritě učící, spoléhání na vlastní úsudek a samostatné poznání. Ovšem to jsou vážné příčiny, které stále hrozí zničení setbu náboženské výuky, a proti kterým musí katecheta stále zápasiti. Ovšem zde musí *Bůh sám* zasáhnouti prostředky své milosti, osvícením, o nápravu, zde katecheta nemůže si hráti na božskou prozřetelnost. Jeho působnost jest omezena a rámcem náboženské výuky přesně určena. Proto nejedná se o to, jak by katecheta vůbec mohl a měl čeliti nevěreckému duchu času, nýbrž *jak by v okruhu své působnosti, svými učebními prostředky, svojí methodou a svými knihami na své žáky mohl působiti.*

Některé pokyny dle nových zásad.

1. *Důkazy jsoucnosti Boží.*

Co se *zařazení* důkazů těchto týče, náležejí rozhodně do *všeobecné věrouky* (»apologetiky«). Neboť i všeobecná věrouka opírá se zásadně o důkazy rozumu filosofického; *zvláštní* věrouka (dogmatika) opírá se v první řadě o *nadpřirozené* prameny poznání, a teprve v druhé řadě o důvody rozumu přirozeného, jakéhosi to vedlejšího, kontrollujícího činitele. Nové učebnice mají důkazy o jsoucnosti Boží v obširném zpracování ve věrouce *všeobecné*.

Při výkladě *důkazův o jsoucnosti Boží* je třeba chrániti se dvou extrémů: příliš *odměřeného, suchého a hubeného* pojednání, které svým náčrtkovým způ-

sobem snadno by v žáku vzbudilo domněnku, jakoby v této základní kapitole buď nedalo se mnoho pověděti nebo nelze si mnoho troufati, a také onoho pojednání, které *přeplněností* důkazného materiálu působilo by přímo tísnivě a zmateně. Nutno přiznati, že pokusy o *střední* cestu již máme, ale není posud soustavného zpracování.

Poněvadž každá kritika objektivní musí pomýšleti na nápravu, bez obalu budiž zde pověděno, že důkazům o jsoucnosti Boží v té formě, jak obyčejně bývají podávány, nedostává se přesvědčivé, pronikavé síly. I když důkazy a vývody samy o sobě jsou správné, péce není zde přesvědčivě působivé spojitosti. Žákovi se zdá, jakoby viděl výborně sestavený a pracující stroj, jehož stavba a složení mu bylo sice theoreticky ukázáno, ale k jehož praktickému užívání nemá návodu. Pochopíme pak, že v rukou nedovedných stroj ten vůbec — nejde,

Věta: »Svět nepovstal ani sám sebou ani náhodou, proto jest od Boha stvořen«, je sice správná, jako je správný argument: »Bez příčiny není účinku.« Ale v této formě takový »důkaz« není důkazem, t. j. dokazováním, nýbrž již závěrem, t. j. koncem důkazu. Schází tu logická spojitost a psychologický postup. Důkaz musí vycházeti od něčeho, co je zcela určitě poznáno a nade vši pochybnost povzneseno. Na to dle určitých, též od žáka všeobecně uznaných, uvědoměných zákonů vede se myšlenkový postup, který za přísné kontroly logiky končí *závěrem*. Teprv takové provádění důkazu je duševní práce žákem samým vykonaná, v celém vzniku procítěná a vnitřně prožitá, která závěrečným účinem povznáší se ku výši věrohodnosti, jež vylučuje každou pochybnost.

Důkazy jenom uváděti, a nikoliv se žákem vnitřně prováděti, aby v sobě prožil tento život pravdy — tím bychom nevníkli do duše žákovy, tím by se důkaz nestal vlastním myšlenkovým úkonem žákovým.

Právě při této základní kapitole je nutno uplatniti požadavek formální pedagogiky, totiž: Výuka musí vycházeti od *známého*, neznámé musí býti ze známého vyvozeno, pochybné musí býti povzneseno ku zřejmosti a jistotě.

V našem případě věci *známou* jest *svět*. Skutečná existence věci jest žákům zřejma empirií i vlastním citem. Přibéřeme-li logické a fyzikální zákony myšlenkové o *příčinnosti* a *mohoucnosti* (kausalitě a potentialitě), žák přiveden bude k samostatnému poznání *původce*, který jest mimo svět a nad světem. Každý žák je zralý, aby tyto zákony poznal a uznal jejich vnitřní cenu i bezvýmínečnou platnost. Že „každý účinek musí míti svoji příčinu,“ to jest již vlastní zkušenost žákovy, a dá se řadou příkladů z nejbližšího života žákovy makavě dokázati. Odvoláme-li se na tento bezvýmínečně platný zákon, jakobychom zatřáslí zlenivěným nebo odbojným rozumem žákovým, přivedeme jej k myšlenkové činnosti, jejíž výsledek žák sám podá snad tímto vzorcem „Poněvadž svět *jest*, a dle zákona příčinnosti každá bytost musí míti příčinu svého bytu, musí i tento skutečně jsoucí svět míti původce“. Tím již žák sám poznal, že nauka o „náhodě“ při vzniku světa nebo o „věčnosti“ nestvořeného a tedy do existence neuvedeného světa jest úplně vyvrácena zákonem příčinnosti.

Potom vsuneme druhý, žákům rovněž známý zákon *mohoucnosti*, který má též svoji logickou a fyzikální oprávněnost, a myšlenkový úkon žákův pokračuje v další vzestupné linii. Žák uvědomuje si tento zákon: »*Věc může dáti jenom to, co sama má*« a poznává, že svět nemůže příčinu svého bytu míti *v sobě samém*.

Mohl by totiž někdo namítnouti: Zákon příčinnosti má zajisté svoji oprávněnost a platnost a právě dle tohoto zákona je třeba svět považovati za účinek své vlastní příčiny, a „pořádek“ ve světě jest v něm jako v zárodku obsažen. Přes úskali těchto nelogických vývodů pomůže nám jedině zákon mohoucnosti svoji logickou nutností.

Poukážeme na geologický vývin povrchu zemského jakož i na fakt i přírodovědou uznáný, že každý organický život následkem někdejší teploty naší zeměkoule musil míti „počátek“, a to stačí, aby se uznalo, že svět v nynější formě jest něčím, co bylo způsobeno a co posud je působeno. Z toho žák nutností logickou pozná dvoji věc: předně, že hmota, tedy nejprvotnější složka světa, nemůže být způsobena sama od sebe — dle zákona příčinnosti; a za druhé, že tato hmota, která má dále i pohyb a život, nemohla sama těchto věcí způsobiti — dle zákona mohoucnosti. Neboť každá věc může dáti jenom, co sama má; ale hmota dle jednomyslného úsudku fysiků nemá ani pohybu ani života.

Z toho usuzuje žák a cítí to jako nevyvratný diktát a požadavek nepředpojatého, objektivně usuzujícího rozumu, že dle oněch dvou zákonů hmota i co do své existence i co do svých projevů — pohybu a života — musí míti příčinu, kteráž není i co do své, tudíž *že jest původce* světa mimo svět a nad světem.

Toto provádění důkazu tím spíše uspokojí, že důkazně působí hlavně na laický, náboženstvím nedotčený rozum žákův.

Snadněji provede se pak důkaz *účelový*, protože důkazem kosmologickým byla učiněna dobrá průprava, a poněvadž je to jen nové použití zákona příčinnosti.

Vžije-li se žák dobře do tohoto zákona *příčinnosti*, nebude mu nesnadným ani morální důkaz.

Nejsnadnější je důkaz historický.

Poznámka. Na realkách, kde v V. třídě probírá se hned věrouka zvláštní, je nutno látku o důkazech jsoucnosti Boží si upravit dle toho, v jakém rozsahu jsou do učebnice věrouky zvláštní tyto důkazy pojaty. (Dokončení.)

FEUILLETON.

Ze života a spisů Heleny Kellerové.

Podává FR. JANOVSÝ.

»Největší divové XIX. století jsou Napoleon a Helena Kellerová.«

Mark Twain.

„Sláva na výsostech Bohu, a na zemi pokoj lidem dobré vůle!“ Tento zpěv andělský při narození Páně ohlašoval program božského Spasitele, ježž chtěl zde na zemi uskutečniti; přispěti totiž vykoupným lidem, aby oslavující Boha věrným plněním jeho převsaté vůle a svým poctivým životem, dosáhli pokoje a blaha; blaha, časného, a jednou i věčného.

Program božského Spasitele stal se programem církve svaté, kteráž jest pokračováním Kristovým. Program božského Spasitele a církve svaté má býti programem každého jednotlivého křesťana, každého poctivého člověka. Čím vážněji kdo program ten vystihne, tím dokonaleji vyplnil úlohu svého života, tím více se zavděčil Bohu i lidstvu. Toť ona *nejlepší stránka*, kterou Kristus Pán schválil Marii Magdaleně a skrze ni i nám, jak čteme u sv. Lukáše: »Maria *nejlepší stránku* vyvolila, kterážto nebude odňata od ní.« (Luk. 10, 38—42.)

Kdo jest pravým *optimistou*, komu se chce jenom *nejlepšího*, musí podobně smýšleti a jednati. — Všimněme si v té příčině dívky, která vzbudila podiv v celém vzdělaném světě všimněme si *Heleny Kellerové*, jejíž obširná autobiografie dočkala se již

více než *padesátého* vydání a o níž vydána byla nejkrásnější svědectví od přečetných vynikajících osobností.

I.

Helena Kellerová narodila se dne 27. června 1880 v *Tuskumbii*, městečku to v severní Alabamě (ve Spojených státech severoamerických) z rodičů zámožných a vážených. Byltě otec její Artur napřed setníkem a po válce občanské usadil se ve zminěném městečku, vyřadiv si tam krásný statek uprostřed zahrady a polností; matka sluša Kateřina.

Helena majíc 19 měsíců života, těžce onemocněla hrozným záparem. Lékaři už nedoufali. Ozdravěla sice, ale smutná, přesmtná památka zbyla jí po nemoci; *zůstala němou, hluchou, slepou*. Jaký to trudný kynul jí život! Pozůstalé smysly čich, chuť, hmat umožňovaly nešťastnému dítěti jakýms takýms způsobem se dohodovati s rodinou. Držela se šatu matčina anebo seděla jí ubohé na klíně, kteráž sama nešťastna spolu s drahým chotěm snaživala se nejvroucnější láskou mírniti neštěstí dceruščino. Ký div, že ze srdcí zarmoucených rodičů vznášela se častěji k nebesům prosba, aby Bůh raději ubohé dítko k sobě povolal, jehož přítomnost jest tak nešťastná a jehož budoucnost tak hrozivá! Bůh však jinak pomohl.

Hluchoněmé a slepé Heleně bylo již bezmála sedm let. Po dlouhém hledání a dalekém ježdění podařilo se rodičům získati ubohému dítěti učitelku *Annu Mansfeldu Sullivanovou*, kterouž jim doporučil laskavý ředitel ústavu pro slepce v Bostoně, *Anagnos*. Jaká to učitelka! Sama až do 14. roku věku svého byla slepou; ale pak navýši zraku a vystudovavši, stala se přebodřavou učitelkou, aby ubožákům sobě druhdy podobným pomáhala nejpečlivější láskou. Dobře praví sv. apoštol Pavel: »Láska trpělivá jest, dobrotivá jest, láska nezávidí, nečiní nic na chloubu, nenadýmá se všecko snáší « I. Kor. 13.

Vedle všech svých duševních schopností vynikala Anna Mansfelda Sullivanová zvláště láskou. Se začátku si s ubohou Helenou jen hrála, ale za hry nalezla takřka klíč, jímž jí pak poněnáhu otevřela brány vědomosti. Naučila svou žákyni abecedě *prstové*, a pak jí mluvila do prstů, jako my mluvíme do uší. Dovedla své žákyni vpraviti do duše i pojmy nadmyslné, pravdy náboženské, pravdy vědecké; naučila ji čísti,

psáti; meškala s ní nějaký čas v ústavě pro slepce v *Bostoně*. Také v *Bostoně* ve škole slečny Fullerové byla jí vedle ředitelky této nápomocna, by se naučila i mluviti; studovala s ní na vyšší škole v *New Yorku*, na dívčím gymnasiu v *Cambridge*, všude sedíc vedle ní a prstovou abecedou jí sdělujíc, čemu ostatní žactvo ušima naslouchalo. Za takoveto obětavosti podařilo se Heleně, že konečně ve dnech 29. a 30. června 1899 mohla se podrobiti závěrečné zkoušce, kteráž měla ukázati, je-li schopna vstoupiti na universitu. Zkouška šťastně a s krásným úspěchem vykonána, a tak roku 1900 vidíme podivuhodnou posluchačku na universitě v *Cambridge*.

První rok poslouchala přednášky z francouzské, německé, anglické literatury; druhý rok o slohu anglickém, o Písmě svatém, o politických poměrech v Americe a Evropě, o ódách Horácových, o latinské komedii, o národohospodářství, o Shakespearovi, o dějinách filosofie — a to stále za laskavé přítomnosti slečny Sullivanovy, kteráž jí všechna slova profesorů sdělovala prstovou abecedou.

Jaký to zjev, jaká síla, jaká energie duše, tohoto živého obrazu věčného Boha, kteráž i přes všechny nedostatky tělesné dovede tak se vyšinou! Jaké to zahanbení nevěreckých materialistů!

II.

Jak již svrchu řečeno, začala slečna Sullivanová dne 3. března 1887 vyučovati Helenku Kellerovou, nemající tehdy ještě ani sedmi let. Za nějaké tři měsíce děvčátko již *psalo*. Psalo sestřenici, psalo tetě, psalo dětem v ústavě slepců v Bostoně, psalo řediteli téhož ústavu, Michaelu Anagnosovi, atd. atd. Všimněme si některých těch *listů* a divme se rozumnosti a spokojenosti dítěte slepého a hluchoněmého.

Panu Michaelu Anagnosovi.

Tuskumbia, Ala. 3. května 1888.

Milý pane Anagnosi! Těší mne, že Vám mohu dnes psáti, protože Vás velice miluji. Byla jsem velice šťastna, když jsem od Vás dostala krásnou knihu a dva listy. Brzy Vás navštívím a budu se Vás mnoho tázati na rozličné země: a vy budete mítí rád dobré dítě!

Maminka chystá mi pěkné nové šaty, které budu v Bostoně nositi, a budou mně pěkně slušeti, až budu děvčátka a hošičky

a Vás navštěvovati. V pátek šla slečna učitelka a já hrát si s malými dětmi. Obědvaly jsme pod stromy, nalezly jsme kapradiny a divoké květiny. Šla jsem do lesa, naučila jsem se znáti jména mnoha stromův. —

— — — Strýc Artur udělal mi houpačku. Teta Ev. šla do Memfis, strýc Frank jest zde. Sbírá jahody na oběd.

— — — Posílám Vám s tímto listem mnoho políbení.

Váš miláček

Hellena Kellerová.

*

Konec května téhož roku 1888 jely paní Kellerová, Helena a slečna Sullivanová do *Bostonu*. Cestou stavěly se na několik dní ve *Washingtonu*, kdež navštívily Dra *Alexandra Grahama Bella* a presidenta Spojených států, *Clevelanda*. Dne 26. května dospěly *Bostonu* a odebraly se do ústavu slepců. Tam se Helena setkala se slepými děvčátky, s nimiž si před rokem dopisovala. V červenci navštívila *Plymouth*.

Dne 1. října napsala dlouhý list spisovateli *Morrisonu Headymu* v Normandeck (Kentucky), jenž také v mládí pozbyl zraku a sluchu: Pochvaluje si knihu od něho

obdrženu, vypravuje mu o své cestě a o dávných vystěhovalcích z Anglie.

*

Panu Michaelu Anagnosovi

Roxbury, Mass. 17. října 1888.

Mon cher Monsieur Anagnos,

Sedím u okna, a krásné sluníčko na mne svítí. Učitelka a já byly jsme včera v mateřské škole. Jest tam sedm malých děvčátek, a všechna jsou slepá. Jest mi jich líto. Budou mít kdy zdravé oči? Ubohá Edita jest slepá a hluchá a němá. Jest Vám jí a mne líto? Brzy pojedu domů, abych se opět shledala s mou matkou, otcem a malou dobrou sestrou. Doufám, že přijdete do Albany mne navštívit; pak si vyjedeme na mém malém vozku, a bude Vás také jistě těšiti, až mne užřite na hřbetě mého malého, milého koníčka. — — —

Až mně bude třináct let, budu cestovati po mnohých cizích a krásných zemích. Vystoupím na vysoké hory v Norvéžsku, uvidím mnoho ledu a sněhu. — — —

— — — Již nemohu déle psáti. Je vous aime. Au revoir.

Od Vaší malé přítelkyně

Heleny Kellerové.

(Pokračování.)

SMĚS.

Jak vybědnouti z finanční krise učitelké. »Učitelké Noviny« ve svém čísle z 18. prosince píší mezi jiným takto: »Starosta Ústředního spolku učitelského bere nyní 4.000 K mimo různé diety, honoráře, odměny atd., jednatel soustřeďuje na sebe značné sumy z různých organizačních zdrojů, mnozí členové výboru zastávají různé honorované funkce v bankách, záložnách, knihkupectví atd. Ročně vše to představuje slušnou sumu. Tito odvislí, svázání lidé, kteří nic užitečného pro úpravu platů v nynější době nemohou vykonati, by se těchto příjmů zřekli (vím, že to dobrovolně neudělají) a dali by je organisaci k dispozici, aby si za ně zjedнала lidí volné, svobodné, svěží, nespoutané, schopné, kteří by mohli a chtěli do krajnosti pracovati a bít se za

učitelskou věc, a to otevřeně a v prvních řadách.« — Že v redakci »Učitelských Novin« působí rovněž lidé finančně velmi dobře situovaní, je známo. Zatím mají pouze radu; sami příkladem nepředcházejí. r.

Poměr paedagogiky k didaktice bývá namnoze nejasněn. Zlabinger vyměřuje přesné hranice paedagogiky a didaktiky, stanoví jich poměr takto: 1. Paedagogika a didaktika nejsou si podřazeny, ale přiřazeny, neboť obě různě slouží obnovení sociálního tělesa. Paedagogika jedná o výchově, didaktika o vzdělání. 2. Učí-li paedagogika podmínkám εὖ ζῆν (dobře žítí), učí didaktika podmínkám καλῶς ζῆν (krásně žítí), t. j. paedagogika obsahuje učení o podporování lidského rozvoje, didaktika učení o vyzdobení, zkrášlení lidského života.

Lkš.

Výstřelky i v dnešní péči o mládež se ukazují. Obchodní komora ve Wiesbadenu obrací se na př. ve své resoluci

proti přílišnému zdůrazňování a provádění tělesného cviku, ježto tělesná námaha, vyvolaná nočními cvičeními a celodenními pochody, zabraňuje mládeži dostatečně tělesně si odpočinouti, čímž stává se tato pak neschopnou řádné práce. I školské vzdělání její trpí tím mnohonásobně. Mimo to takové věci jako uniforma a zbraně oslabují a ničí svůj smysl pro vážnou práci v dílně. Rychlý návrat k jednoduché a přirozené formě péče o mládež je tudíž naléhavě žádoucí. S resoluční tou možno souhlasiti. *Lkš.*

Známy překladač Merciera, Habrich, dospěl ve svém referátu na 1. internac. kongressu pro křesťanskou výchovu: *»Experiment und Spekulation in der pädagogischen Psychologie«* k závěru, že experimentální psychologii, didaktiku a zvláště experimentální paedagogiku jako vědu třeba odmítnouti, experiment jako prostředek bádání ovšem uznati a i na katolické straně pěstovati — což se nyní i děje.

Rakouská společnost pro školskou hygienu. Zásluha, že obrácen byl všeobecný zájem ke školskému zdravotnictví, patří internacionálnímu komitě pro školskou hygienu. Jím byly pořádány internacionální kongresy v Norimberku (1901), v Londýně (1907) a v Paříži (1910). Ve Vídni podal se Dru Burgersteinovi k životu přivésti zemské komitě, jehož čestné předsednictví převzal hrabě Stürgkh. Úlohou těchto odborů je buditi zájem pro zdravý rozvoj dítěte nejen u odborníkův, ale i v širším obecnstvu, zvláště v rodině. Jeť zdravý rozvoj dítěte *conditio sine qua non* všeho zdárného vyučování. Že věc tato byla zanedbávána, že bez hlubšího ohledu na fyziologický a psychologický život dítěte vědoucí vyučovali brutálně své vědní dítěti, že učitelovi byl svěřován přílišný počet dětí a on pro samé učení musil nejchoulostivější výchovné otázky zanedbávati — to vše se již na naší době hořce vymstilo. Studium dítěte vyneslo na světlo dosavadní chyby výchovy školské a rodinné; úlohou pak těchto společností je vnášeti i v širší obecnstvo porozumění pro nutnost dětského zdravotnictví. Rakouská společnost pracuje již v tomto smyslu a pořádá každých 14 dní pro členy přednášky. Universitní prof. *Pirquet* v prvé přednášce pojednal o *dětských nemocích* ve školském stáří a označil hlavně ústa a nos za zřídla infekce. Probral vztahy anginy, kloubového rheumatismu, srdečních vad atd., ale hlavní

důraz položil na tuberkulosní infekci. Zatchátky této zhoubné nákazy prodělává dle něho 90% školských dětí. Vyléčení bylo by tu možno, kdyby každý případ byl konstatován. Zevnějšek dítěte je často klamný, což demonstroval na děvčeti osmiletém, jehož pravá strana, jak Roentgenova fotografie ukazuje, je tuberkulí prolezlá, a jež svým vyhazovaným hlenem je velikým nebezpečenstvím pro ostatní žáky. Při tom dívka vyhlíží dobře, je prosta horečky a cítí se zcela zdravou. — *Prof. Exner* mluvil o fyziologických zjevích afektů a konstatoval, že síla pocitů v dětském stáří je mnohem větší než později, a povinností učitele ovšem je, aby se o tom orientoval a tak mnohých přehmatův a tím poškození dítěte se uvaroval. — Spolek ten počíná tak prakticky pracovati pro školské zdravotnictví a dojde asi všeobecných sympatií jak u učitelstva tak i obecnstva. Podobné práce u nás jako soli třeba. (*Zeitschrift für Kinderschutz* u. Jugendpflege 1912.) *Lkš.*

LITERATURA.

Chudým dětem. Ročenka Dobročinného komitětu dámského v Brně. Na prospěch chudých dětí českých škol brněnských. Roč. XXIII. Nákladem Dobročinného komitětu dámského v Brně. Tiskem moravské akciové knihtiskárny. Cena: 1 koruna.

Přes dvacet již let vydává »Dobročinný komitětu dámský v Brně« tuto »Ročenku« ve prospěch chudých dětí českých na školách brněnských, které posud jsou ubohými popelkami. Jako ročníky předešlé, tak i tento přinesl pěkné práce veršované i prosaické od Jaroslava Tichého (školního rady Františka Rypáčka, pořadatele »Ročenky«), Ludm. Grossmannové-Brodské, Jos. Soukala, Karly Buřkové-Wanklavé, Dr. H. Trauba, Adély Koenigové, Jindřišky Wurmové, B. M. Eliášové, Boženy Jirákové a j. V připojené zprávě a účtu vidíme, co »Dobročinný komitětu« tento v posledním roce opět vykonal pro české dívky brněnské — i bylo by si přáti, by ve své vlastenecké činnosti všemožně byl podporován aspoň odebráním této knižky (124 str.) »Ročenky«, která vždy tak pěkné práce vykazuje. Doporučujeme vřele. *Prof. Zaletěl.*

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3-50 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumním, klerikům a studentům slevuje se deset procent a sbíratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres.reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákoví, prof. na Smíchově, Gelnául. 8.: prončit. přílohu přijímá rukopisy Vl. Jelínka, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katecholský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Zásady křesťanské výchovy. — Svoboda učení na vysokých školách. — „Vím, komu jsem uvěřil.“ — Charles Darwin. — Feuilleton: Ze života a spisů Heleny Kellerové. — Směs. — Literatura.

Zásady křesťanské výchovy.

(Řeč J. Em. kardinála D. MERCIERA. Podává V. LANKAŠ.)

(Pokračování.)

O definici úlohy vychovatele je ne jeden hlas: Především musí vychovávatí vůli, vytvářeti karaktery a budovati mravní osobnost.

Co znamená vychovávatí vůli? Tolik, jako vůli učiti chtíti, jako učíme údy plovati, choditi, mluvití a psáti. Jeť vůle, jak bylo svrchu řečeno, vzdělatelná schopnost, která je přístupna řízení a postupnému stoupání.

Řekneme tudíž mladému muži, nebo lépe, neříkejme mu to, ale přivedme ho ku poznání těchto dvou věcí: Předně, že je *mravně slab a nemocen, vydán útoku nepřátel, ohrožujících jeho mravní důstojnost zevně i uvnitř: za druhé, že je svoboděn a schopen býti stále svobodnější, stále pevněji svobodný*, t. j. dle krásné definice sv. Tomáše Aq., že je schopen, býti více a více pánem svých činův a tím i své budoucnosti. Učme ho, že ctnost — pod kterýmž jménem rozumíme návyky spravedlnosti, střidmosti, moudrosti a duševní síly a pak všechny návyky, které virtuelně a implicate tyto čtyři hlavní směry spořádané vůle obsahují — učme ho, že *ctnost je sesílením přirozených činných sil* a tím i zmnožení naší opornosti proti nepříteli. Učme ho, že vůle přičel po přičeli slézá žebrík mravní hodnoty, jako vdechování pozvolna šíří plíce a jako soustavné cvičení sílí svaly; povzbudme a přimějme ho, aby vložil nohu na prvý přičel. Žádejme od něho prvé oběti jeho já, prvé služby spravedlnosti a bliženské lásky, způsobme, aby slezl i vyšší přičele, aby tak stoupal a stoupal, a stoupejme, mravně vzato, s ním, abychom mu byli vždy pomocni a vyplníme ušlechtilé svou úlohu jako mravní vychovatelé. Jedním rázem: budeme vytvářeti karaktery.

Co je *karakter*? *Vůle, která mocně v sobě má otisk ctnostných návyků*, jimiž je dostatečně proniknuta, tak že je schopna pravidelně jednatí, ne jako třtina, která nejmenším vánkem semo tamo je zmitána, ale jako k nebi rostoucí dub, jež žádná bouře z kořene nevyvrátí.

Mladý karakter netáže se po mínění davu, aby se jím řídil, neotazuje se svých vášní, aby jich poslouchal: soudí klidně v prvém a ovládá silně druhé.

Je tím, čím je, sám, vítězící nad pokušeními, jež ho obklopují, nad filosofickými hádkami a duchovním znásilňováním, jež na něho dorážejí. Pán svého nitra, neobmezený vládce ve své říši.

Kdo dí *osobnost, mini dokonalé ovládnání svého Já*. Mravní osobnost je panství nad svým Já v mravním smyslu.

Vzdělaný člověk je tato mravní osoba, která, sobě dostačujíc, pyšná na svou mravní důstojnost, nenechává se ani vniterními vášněmi, ani tyranii toho, co evangelium nazývá »světem«, podrobiti a ztročiti; oním svůdným a zvráceným světem, ježž Kristus proklel, a o němž sv. Jan napsal, že cele vězí ve zlém.

Dejte nám, vychovatelé a vychovatelky, pro rodinu, gymnasium, a universitu, ctnostnými návyky vyplněné lidi vůle, karaktery, a budete spolupracovníky na velikém díle národní, lidové výchovy.

Nedávno byl M. *Barrés* tázán, jak pojímá úlohu výchovy. *Barrés* odpověděl: Chceme vytvářeti děti dle svého obrazu.

Křesťanští rodičové, duchové křesťanství, vytvářejme děti též dle svého obrazu.

Rodinné, sociální a křesťanské tradice jsou ovoce výchovy.

Divocí národové jsou davy bez tradic.

Vzdělaný svět je ten, kde vychovatelé svému, buď přirozenému, nebo duchovnímu potomstvu předávají tradice, jež jejich vytrvalá práce dříve nahromadila.

Učitelé mládeže, nesmíte přece nikdy studem se rditi před těmi, jež jste k životu zrodili!

II.

Zdůvodnění mravní výchovy.

Podřízení vůle absolutnímu dobru.

Řekl jsem, že dnešní vychovatelé všeobecně souhlasí v základním významu jim přidělené úlohy.

Všichni jsou si vědomi, že, o co hlavně běží, *není plniti mozky více méně obsáhlými vědomostmi, ale vytvářeti návyky myšlení a učení se*. Všichni jsou též srozuměni, že vyučování, pokud běží o vytvoření duchovních návyků, v celkovém výchovném díle hráti může jen podřízenou úlohu. Rozum řídí, ale svobodná vůle volí, a poněvadž cíl života je dobro, pořádek, pokoj, *zdejší příprava mladého muže, mladé dívky na budoucnost v první řadě v mravní výchově*.

Ne bez úsměvu pozorujeme, my křesťané a katolici pikantní rozvoj paedagogiky.

Již i skoro vzpomínka se vytratila na eru, kdy *Renan*, *Berthelot* zvěštovali, že vědění plně dostačí pro pokrok vzdělání, mravnosti a pro organizaci lidstva.

Poslední *Haagský kongress*, kde sešli se paedagogové skoro ze všech krajín světa, vyznačil jasně a zřejmě absurdnost snahy, konstruovati vědeckou morálku.

Věda ve skutečnosti, popisuje a hledí vysvětliti, co jest. Morálka učí, co má býti učiněno.

(Pokračování.)

Svoboda učení na vysokých školách.

(Dokončení.)

Förster v 127 čísle téhož denníku především správně podotkl, že nežádal o řádnou profesuru paedagogiky, nýbrž jen o to, aby mohl své přednášky rozšířiti *na všechen obor paedagogiky*. Mnohem zajímavějším však jest způsob, jímž Förster své *věcné* hledisko objasňuje. Vyplývá totiž z něho, které základní názory Förstra od katolické církve ještě dělí, a s kterými názory se Förster shoduje:

»Nikdy jsem neobcházel jako vlk v rouše beránčím. Svoje přesvědčení o problému »Církev« projevili jsem v knize »*Autorita a svoboda*«. Kdo mne na základě této knihy označuje »ultramontanem«, ten buď mé knihy do *konce* nedočetl, anebo jest schopen mysliti jen v nejhrušších šablonách stranického radikalismu. Zajisté přihlásil jsem se v této knize veřejně k myšlence ústředního vedení lidské kultury v základních otázkách náboženskomravních a snažil jsem se psychologicko-sociologicky ukázati, proč chaos individualismu nemůže býti posledním slovem rostoucí kultury. — Ale stejně zřetelně jsem také zdůraznil, že vzdálené, opětné sjednocení kulturního lidstva v jediné veliké instituci duchovní jest jen tenkrát myslitelné, jestliže příští církev uzná a přizpůsobí se k určitým neodbytným požadavkům, jež stojí dnes ve středisku svědomí nekatolického lidstva. Stojím-li tedy mimo dnešní vyznání, je to proto, že se cítím ke všeobecnější pravdě vázán, než která výrazu dochází v dnešním katolicismu a protestantismu.

Součinnosti principu autority hájil jsem jen pro řešení problémů, jež svou podstatou vymykají se methodice individualního bádání rozumového. Pro domény skutečné vědy pronesl jsem však nepokrytá slova (v »*Autoritě a svobodě*« str. 184) »Kdo se dožaduje plné vážnosti k objektivní pravdě v oboru náboženském, ten musí rovněž téže vážnosti dožadovati se k objektivní pravdě v přírodě a dějinách. Důstojnost křesťanského svědomí pravdostního jest neslučitelná s jakoukoli obojakostí v příčině pravdy; — pravdivost nepřipouští ani partování ani ohledů ani polehčujících důvodů.«

Toto objasnění mé skutečné posice ukáže nepředpojatému čtenáři, že pisatel (článku v čís. 123) neuvedl mého skutečného názoru s vědeckou loyálností, nýbrž že mne ve stranické předpojatosti hodil prostě do jednoho koše se svým nenáviděným protivníkem. Právě lidé, kteří se dovolávají kritického rozumu, měli by respektovati nezávislost mého kritického stanoviska, a nejednati se mnou oním dogmatickým způsobem, jímž jisté volnomyšlenkářství odbývá nálehavé problémy kulturní

Mé uznání Svatých tvoří hlavní předmět dopisovatelovy žaloby na mne. Ale neřekli-li totéž všeobecně uznání filosofové jako *Schopenhauer*, *Jindřich ze Steínu*, *Deussen*, *W. James* a jiní zastánci nového pragmatismu? A nenalezl-li opravdu svobodomyšlný historik *Macaulay* daleko silnějších slov spravedlnosti vůči »předreformní« církvi, než já to učinil?

V posledním semestru dalo se zapsati devadesát řádných posluchačů do mých přednášek. Přednášel jsem tedy zřejmě něco, co silně potřebě moderní mládeže vyhovuje. Známkou této potřeby jest i stoupající vliv *Jamesův a Bergsonův*. Z dobové tísně a vzhledem k přibývajícimu rozkladu všech pevných pravd vyrůstá dnes očividně generace, jež jest již syta tím, aby veliké pravdy

kulturní a duševní řešeny byly jen pořád dle nesnášlivého bojovného schematu »katolicismus — protestantismus«.

Kdo může popřít, že svoboda učení stává se de facto illusorní, *jestli úřadům pro postup docentů paedagogiky není směrodatnou jejich odborná zdatnost*, nýbrž jejich stanovisko k některým místním tradicím, jež ke všemu ještě stranicky jsou vykládány? Zda nebude takovýto výklad svobody učení jen podporovati důkladné šplhounství? A nemusí-li tu vynořiti se podezření, že jistý radikalismus rád by stůj co stůj zjistil si svůj kulturní pojem již před debattou? *Také princip svobody učení má přec svoji logiku, chce-li býti principem a nikoli farcí, a tato logika nesmí bez velmi veliké potřeby býti obětována zájmům jiným.*

Mám zajisté porozumění pro to, že i na svobodné vysoké škole svobodě učení vyčteny jsou jisté meze, zvláštní tradicí země dané. *Jestliže však někteří papeži radikalismu, kteří nedovedou býti spravedliví k duchu křesťanskému ani v jeho katolické ani v jeho protestantské formě, za interprety této svobody učení se vydávají a svými úzkoprsvými a stranickými verdikty úřady inspirují; jestliže nechtějí býti ani natolik liberálními, aby na vysokém učení, na němž o šetření zvláštních místních tradic opravdu jest postaráno, umožnili zůstatí docentu mého směru — pak arci nemají již práva stýskati si do »ultramontáni úzkoprsvosti«.*

Dopisem z kruhů universitních byl úřad jen zdánlivě v ochranu vzat: ve skutečnosti jednostranné a nesnášlivé pojetí, jimž se dal úřad vésti, vystoupilo jen tím ostřeji. Ale právě proto oddávám se naději, že celá záležitost aspoň poněkud k tomu přispěje, aby *vždy víc a víc opravdu svobodomyšlní a vážní muži ve všech táborech se seskupovali na ochranu toho, by uestranné řešení základních problémů kulturních a výchovných nebylo rušeno stranickými vášněmi a stranickými zájmy*. Kež právě universita curyšská, jež má nejen kantonální, ale i internacionální povinnosti, vyroste a vyspěje k tomu, aby stala se místem opravdu svobodné diskuse o podstatě a základech lidské kultury! — —

K těmto obranným slovům Försterovým vhodně dodává redakce katolického měsíčníku pro všechny obory vědění, literatury a umění, »Hochlandu« Appel, jímž se bádající duch skutečných práv svobody dovolává, jest zvláště významný vůči tak zvaným »volným duchům«. Také existenční právo věřících katolíků na jiných universitách nemůže býti silněji opřeno než tímto právním nárokem poctivého přesvědčení, a se strany protivníkovy více ohroženo než způsobem, jenž muži významu Försterova znemožnil déle v Curychu setrvatí. Již proto jest jeho věc naší věci, a byla by jí i tenkrát, kdyby k ní nepřistupovala mnohonásobná jednotnost v základních přesvědčeních našich a Försterových. Že se Förster tolik přiblížil katolické pravdě, za to právě vděčíme především skutečné svobodě a bezpředpojatosti jeho myšlení a bádání. Tato pravá svoboda myšlení jest tak vzácnou předností málokterých, vybraných duchů, že nemůžeme sdíleti Försterův optimismus, doufající ve splnění tohoto ideálu na curyšské nebo kterékoliv jiné universitě. Ale o tom jsme jistě přesvědčeni, že Förster ve své myšlenkové práci již teď se ideálu tomu daleko víc přibližuje, než ti, kdo si hrají na jeho zastance. Právě na tomto obdivu vnitřní nezávislosti Försterova ducha — nikoli Förster potřebuje professury, ale professury paedagogiky potřebují Förstera — na této důvěře ve svobodu a ryzost, již si jeho myšlení vybojovalo, spočívá naše další naděje, že Förster ještě lépe pozná, kde uchovávána jest nejhlubší a nejuniversálnější pravda. Co se jejímu plnému poznání i u nejpocitivějších zpytatelů pravdy

tak často ještě do cesty staví, není, přesně vzato, nikdy nic podstatného, nýbrž vždy něco náhodného. časně, lidsky nebo jinak zevně podmíněného. *Veritas amatur per se, sed odio habetur per accidens*, řekl již sv. Tomáš.

Referuje prof. Dr. *Lub. Petr.*

„Vím, komu jsem uvěřil.“

(Podává Dr. ALOIS KOLÍSEK.)

(Dokončení.)

2. *Víra a věda.*

Jest ovšem smutná, zkušeností dotvrzená pravda, že často ani nejlaskavější a nejsdílnější péče o náboženské potřeby lidského srdce nezdolá silného sklonu mládeže k náboženským pochybnostem. Víme také, že víra není výsledek nauky nebo výchovy, nýbrž — dar Boží. Ale o to se zde nejedná. Nás dotýká se jen čistě lidská stránka celé věci. *S tohoto* stanoviska poznáváme, že jest dvojitá příčina: předně v subjektu, t. j. v žáků naprosté zneuznávání poměru mezi věrou a vědou, za druhé co do předmětu *množství lidských tvrzení a domněnek, které jsou označovány jako nauky církevní a proti kterým pak se útočí*. To je příčinou, že intelligence často se odcižuje náboženství. Proto pravdivou zůstává věta *Lva XIII.*, vyplynulá z důkladné znalosti věci: *»Nejuvětší nepřítel náboženství jest — neznalost náboženství.«*

Nesmíme tedy viděti hned všude zlou vůli, vzdor nebo zatvrzelost, jestliže u mladých lidí narazíme na odpor; snad je to spíše nevědomost nebo zmatení pojmů nežli vyslovená nevěra.

Jest vážnou povinností katechetovou, aby způsobem co do podstaty vyčerpávajícím co do výsledků uspokojujícím vyložil studující mládeži *poměr mezi věrou a vědou*. V tom máme viděti základní požadavek, který na nás klade světská intelligence, pokud ovšem jest *»dobré vůle.«*

Zde ovšem nepomůže ten neb onen subjektivní názor, nýbrž jediné naše velká učitelka pravdy — církev sv. Jasně a plně vyslovil se o tom poměru *sněm tridentský* a dle něho *sněm vatikánský*. Z těchto výroků a návodů září světlo do temnot předsudků a nevědomosti. Je zřejmo, že při vyučování nestačí jenom tvrzení: církev prohlásila, že mezi věrou a pravou vědou není odporu. Právě v tom spočívá didaktický požadavek, aby žák výkladem pravého stavu věci přesně dle slov církve byl správně poučen o onom tvrzení. Slovy církevními má býti žák poučen o pojmu *božské inspirace* Písma sv., o *neomylnosti* učitelského úřadu církevního, o účelu *autoritativního* církevního *výkladu* Písma sv., a tak položí se pevný základ pro posudek poměru mezi věrou a vědou.

Nejčastější a nejurputnější útoky proti náboženství bývají brány právě z tohoto oboru. Jsou to především přírodovědecké domněnky kosmologické, geologické a anthropologické a soustava myšlenková na nich zbudovaná: *monismus* čili monistická theorie vývojová. Těchto moderních torem myšlenkových katecheta nesmí pominouti, buď že by je s vysokou ignoroval, anebo že by se jim bázlivě vyhýbal, ani nesmí již a priori stavěti se proti nim nepřátelsky. Při těchto otázkách musí slovy učitelského úřadu církevního žáků býti pověděno, kterými cestami ony dvě zdánlivě zneprátelené sestry — víra a věda — mají se ubíratí,

a v kterých mezích při veškerém zdůraznění neomylnosti církevní jest uznati váhu a cenu světské vědy.

Jasně a důkladně pojednal o této obtížné kapitole — inspirace a výklad Písma sv., poměr mezi věrou a vědou — *Dr. Jiří Reinhold* ve své knize »*Stará a nová víra*« s náležitým zřetelem na encykliku Lva XIII. »*Providentissimus Deus*.«

I. Učí-li církev sv., že posvátné knihy jsou v celku i v částech inspirovány, není tím ještě rozhodnuto o smyslu jednotlivých vět nebo celých knih. O poměru inspirace posvátných knih k jejich obsahu vyplývá z katolických článků víry *jediné to*, že Bůh na poznání a vůli spisovatelů — i když si toho nebyli vždycky vědomi — tak působil, že skutečně napsali to, co Bůh chtěl, a sice bez jakéhokoli omylu. Inspirační činnost Boží není jenom pouhé *diktování vět*, které by spisovatel byl jenom mechanicky psal, nýbrž účinný popud ku vlastní duševní práci. Inspirace ponechává tedy celkem spolupůsobení individuality spisovatelovy (vlastní vzdělání, způsob vypravování, sloh, užívání metafor a jiných obrazů, ano i mluvnické a slohové neurovnanosti) a nevylučuje použití starších, psaných, nepsaných pramenů, kteréž mají také svůj zvláštní jazykový i výpravny ráz.

II. Poněvadž Písmo sv. jakožto nauka božského zjevení musí býti měřítkem našeho rozumu i vůle, církev sv. pro ona místa, která se týkají víry a mravů a slouží ku stavbě dogmatické budovy vyhradila si *výlučné právo autoritativního výkladu*. V tomto úzce ohraničeném oboru učitelský úřad církevní autoritativně vyložil poměrně málo míst Písma sv.; celý široký obor ostatních textů Písma sv., které se bezprostředně netýkají víry a mravů, tedy části dějepisné, zeměpisné, archaologické a vůbec partie světsky vědecké ponechala církev *soukromému výkladu*.

Tak o *šestidenní* Mojžíšově není autoritativního výkladu církevního.

III. Že křesťanství nestojí nepřátelsky proti vědě a bádání vědeckému, vyplývá z jeho nauky o *Bohu*. Dle této nauky Bůh, středisko to veškerého našeho duševního života, jakožto bytost duchová jest tělesnému zraku neviditelný a jest poznatelný jenom svými skutky. Čím lépe tedy poznáváme jeho díla, tím lépe poznáváme jej samého. Všechn souhrn přirozených vědomostí o světě a jeho dějiny jest dle křesťanského pojmu jenom *Antecedens*, z něhož zdravému rozumu vyplývá závěr o pravdivosti křesťanských základů Křesťanství tedy dle svých vlastních zásad nemusí se vědy nic báti, nýbrž vše od ni smí doufati.

Vatikánský sněm stanovil poměr katolického křesťanství ku vědě přesně takto: »Církev je daleka toho, aby překážela pěstování lidských uměn a věd, ba poskytuje jim mnohonásobnou pomoc a podporu. Vždyť nejsou jí neznámy rozličné užitky, které z nich lidskému životu plynou, a církev necení jich málo; naopak uznává, že jako od Boha, Pána všeho vědění, vyšly, tak zase, jsou-li správně pěstovány, s jeho milostí k Němu se vrátí.« (Sess. 3. hl. 4.)

Tentýž sněm pronáší pak se zvláštním důrazem slova *Vincence Lerinského*: »Protož ať jak u jednotlivce tak u společnosti po všechna století roste a prospívá rozumnost, věda, moudrost: ale ve svém oboru, totiž v souladu s dogmatem, zkušeností a názorem.«

Takovéto vysvětlení a poučení, nikoliv polemika, připraví náboženskému vyučování cestu do srdce mladé intelligence. —

Po vysvětlení pojmu inspirace a autoritativního výkladu Písma sv. jest velmi vhodno žáka upozorniti na *názory věřících učenců světských o víře a vědě*.

»Věřící přírodopzpytec vidí ve světě výsledek tvůrčí činnosti Boží. Které přírodopzpytné pátrání je tím zamezeno? Která slibná stezka exaktního bádání je tím uzavřena?« Je třeba *tažto* se tázati, a vidíme, že konflikt mezi dogmatem a přírodovědeckým poznáním je nemožný. Jenom tam nelze se vyhnouti konfliktu, kde poznatky přírodopzpytného bádání jsou uváděny ve spojitosti s myšlenkami a předpoklady, jež jsou *proti* křesťanskému dogmatu, aneb naopak, kde uvádí se jako důsledek dogmatu něco, co se s ním spojuje zcela mylně následkem tradičního názoru školského.

Kdo tedy mluví o nesmířitelné protivě mezi věrou a vědou, ať dříve prozkoumá, jaká to vlastně *věda* jest, o kterou se opírá a k vůli níž vyhlašuje válku — viře.« (Dr. Jiří svob. pán Hertling: »Princip katolicismu a věda.«)

Zda dogmata jsou na překážku zkumu v oboru vědy? Naprosto nemožno, poněvadž při našich zkumech nemohou býti vůbec předmětem bádání a proto s nimi tam, kde jsme činni jako zpytcové, nikdy nesřetneme. Jenom v oborech volné spekulace, čirých domněnek a zvláště nedokázaných, svémocně urobených dogmat může nastati konflikt s katolickými dogmaty. Takových narobených volně smyšlených dogmat pobíhá plno kolem, bohužel pod pláštěm vědy.« (Dr. J. M. Pernier: »Nepředpojaté bádání, volná věda a katolicismus.«)

3. Tajemství víry.

Jak zkušenosti učí, při tomto bodu náboženského vyučování rozum lidský rád »jankovatí.« Není to vždycky zlá vůle nebo nepoddajná pýcha, je-li mladý křesťan tak málo ochoten přinésti některému tajemství víry »sacrificium intellectus«, obět rozumu. Někdy je to nedostatek poznání, že křesťanské náboženství *musí* míti tajemství víry, která jsou nad chápavost lidského ducha, protože křesťanské náboženství jest *božské* a proto přichází k nám jako zjevení z transcendentní sféry onoho světa. Právě tak jako věc konečná nemůže v sebe pojmouti věci nekonečné a jako nekonečnost, v jejíž existenci fysikové právě tak věří jako filosofové, nedá se změřiti měrou ani metrovou ani kilometrovou, jest prostě vyloučeno, že by lidský rozum mohl si zjednati rovnocenné, podstatu tajemství vystihující poznání. Příčina: nedostatečnost rozumu lidského.

Z nekonečnosti podstaty Boží logickým důsledkem vyplývá nepochopitelnost tajemství víry. Je nutno mladému křesťanu přesvědčivou logikou ukázati, že pokorná poddanost nedostatečného rozumu lidského křesťanskému tajemství víry, v němž se projevuje svrchovaná důstojnost a velikost Boží, není na hanbu, právě jako pokorná poklona mužů vědy před tajemstvím přírody. Tento poukaz na hranice a meze, které se staví lidskému rozumu i v oboru bádání přirozeného, má veliký účinek i vzhledem k hloubání nadpřirozenému.

Zde lze zvláště oprávněně zdůrazniti známé Du Bois-Reymondovo »*Ignoramus et ignorabimus*« zde na zemi

Charles Darwin.

(Podává Dr. LUBOMÍR PETR.)

Chci-li vylíčiti životní dráhu slavného Angličana, Karla Darwina, nečiním toho z té příčiny, abych čtenáře seznámil s prostými životopisnými daty, v každém naučném slovníku snadno přístupnými, nýbrž proto, že poskytne mi vhodný

rámec ku zjištění, *jakými cestami bral se náboženský vývoj Darwinův a kterými způsoby účinkovalo přírodovědecké bádání na náboženské názory světoznámého původce theorie descendenční a theorie přirozeného výběru*. Shledávám toto zjištění zvláště proto zajímavým, že poněkud poopraví běžné mínění o Darwinovi a jeho názoru na svět. —

Kdežto totiž v Anglii vedeny byly celkem klidné diskusse pro i proti novým teoriím Darwinovým, ujali se v Německu teorií těchto s velikým nadšením materialisté a vyvozovali z nich *neoprávněné závěry* na podporu svého materialistického ateismu. *Haeckel* a jeho škola přezírala zdrželivost Darwinovu v otázkách o původu života, o původu vědomí, o nichž Darwin otevřeně prohlásil, že k nim odpovědi nemá, a přijala bez důkazů za *pravdu*, že jsou jen atomy a jejich pohyb, že člověk povstal z opice a že každý člověk zdravého rozumu v tuto pravdu (!) věřiti a podle ní svůj život upravit *musí*.

Názory tyto způsobovaly v kruzích nedosti informovaných domněnku, že Darwin mínění toto sdílel. Přesvědčíme se však, že Darwinovy nauky o pokračující proměně druhů a o společném jejich původu z nižších organismů vyvolaly sice i v jejich původci silnou náboženskou skepsi, ale poznáme spolu, že Darwin byl dalek toho, aby ze svých teorií chtěl vyvozovati popření osobního Boha. Ve chvílích nejprudší skepse prohlásil se nanejvýš za *agnostika*. —

Charles Darwin pocházel z vážené rodiny lékařské, jež měla vědeckou činnost v krvi. Dědeček Karlův, *Erasmus Darwin*, náleží svou *»Zoonomii«* (1794) k nejstarším zastáncům vývojové theorie. Vnuk znal toto dílo, ale *»pro nepoměr mezi spekulací a sdělenými fakty«* valně ho necenil. Tato nechut k důkazům povahy abstraktní jeví se již na chlupci. V předmětech humanitních, filosofii, matematice nevynikal příliš. Za to od malička jevil značný praktický smysl a zájem pro empirii, projevující se v pilném sbírání rostlin, brouků, muší, mincí a t. d. K těmto zálibám přidružila se ve studentských letech i vášeň lovecká, jež rovněž sblížovala ho s přírodou a jejím životem, třebaže se mu dostávalo za to spíš všeho jiného než uznání. *»Ty tak jen střílet, psy a krysy chytat!«* peskoval ho otec a věstil mu: *»Uvidíš, že budeš sám sobě a vši rodině jen k hanbě.«* —

Zahlížeje zpět do svého života, Darwin později nejvýš cenil si svou činnost v chemické laboratoři, do níž ho starší jeho bratr uváděl: *»To byl nejlepší kus mé školní výchovy, neboť ukazoval mi praktický význam vědy experimentální.«*

Při zmíněné nechuti Darwinově k předmětům humanitním a filosofii, překvapí zajisté, že Darwin po krátkém pokusu s medicinou *»vstoupil na fakultu theologickou«*, na niž po třech letech podrobil se i zkouškám. Lákalo ho pomyšlení na klidný venkovský život v duchovní správě a na bezprostřední styk s milovanou přírodou, na niž ovšem nezapomínal ani za studií theologických. Zabýval se při nich i studiem zcologie a mineralogie, pilně sbíral a třídil brouky; ale vše to jen jako vedlejší libůstku. Hlubší zájem pro tyto vědy vzbudila v něm teprv četba *Humboldtova »Cestopisu«*, *Herschelova »Úvodu do studia přírodovědy«* a zvláště jeho přátelský styk s universitním professorem botaniky *Henslowem*, jenž poznav Darwinovo nadání, přiměl ho v posledním roce theologických studií (1831) k intensivnějšímu studiu geologie a dal životu jeho konečně rozhodný obrat.

Když totiž r. 1831 anglická vláda posílala loď *Beagle* za vědeckými účely ke břehům Patagonie, Ohnivé země, Chili a Peru, a ohlížela se po přírodopyci, jenž by výpravu provázel, k přímluvě Henslowově padla volba na Darwina. Cesta

přes 5 let trvající přirozeně rozptýlila Darwinovy úmysly státi se duchovním. Darwin ve svém listě označil ji *druhým dnem svého narození*. Praví: »Cesta tato byla nejvýznamnější událostí v mém životě a určila celou moji životní dráhu. Byl jsem vždy proniknut přesvědčením, že jí vděčím za první kázeň a výchovu svého ducha: dávala mi podnět, abych různým odvětvím přírodopisným věnoval zevrubnou pozornost, čímž můj pozorovací smysl byl velmi zbystřen. Ještě důležitějším bylo zkoumání geologických poměrů krajín, jež jsme navštívili, ježto tu bylo nutno souditi a závěry činiti.«

Z jeho obsáhlého zápisníku vytknuta tu buďtež zvláště ona pozorování, jež stvořila základní prvky k jeho pozdějším světoznámým teoriím. V geologicky mladé vrstvě patagonské *Darwin objevil fosilní zbytky vyhynulých obrovských živočichů*, jichž stavba podivuhodně shodovala se se stavbou žijících pásovců a lenochodů. Darwin připsal k tomu ve svém denníku »Tato podivuhodná příbuznost živých a vyhynulých živočichů téže pevniny vrhne později nepochybně víc světla na vznik a vymizení organických bytostí na naší zemi, než kterákoliv třída objevů. Nelzeť bez největšího údivu mysliti na proměněný stav americké pevniny. Dříve hemžila se obrovskými tvory. Dnes setkáváme se s pouhými trpaslíky ve srovnání s předchozími příbuznými druhy.«

Všiml-li si však bystrý Darwinův duch příbuznosti živočišných, jež zvláště patrný byly ve stejných stupních zeměpisné šířky a v klimatických poměrech těmto stupňům odpovídajících, neušly jeho pozornosti i úchytky, jež často k nerozeznání stíraly rozdíl mezi druhem a odrůdou. A úchytky ty týkaly se nejen organických tvarů, ale i instinktů. Na opuštěných ostrovech ptáci neulétali před člověkem a dávali se holemí ubíjeti. Tentýž druh ještěrek živil se bylinami zemními na jednom ostrově, a na druhém, blízkém, mořskými řasami. Lidé otroctvím zdeptáni zapomínali nejprvotnějších pudů lidské přirozenosti: silní muži dávali se bez odporu biti do tváře, bez odporu odlučovati od ženy a dětí. Otrásla-li tato pozorování jeho jistotou o neproměnlivosti druhů, sloužily mu jiné poznatky za podklad k pozdější teorii o přirozeném výběru. Nejen živočišstvo a rostlinstvo domácí, i lidé ustupovali a mizeli před silnějšími račami evropskými, do domáćiho území nasídlenyi. —

Uplynulo však ještě mnoho let, než tyto tuchy uzrály v pevné, soustavné theorie. Příčinou tohoto průtahu byly především okolnosti vnějšího rázu. Dlouhou cestou otrěsené zdraví Darwinovo potřebovalo šetření, odpočinku a přesně zachovávané životosprávy. O způsobu jeho života zůstavil nám syn jeho *Francis* podrobný popis.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Ze života a spisů Heleny Kellerové.

Podává FR. JANOVSKÝ.

(Pokračování.)

V létě roku 1889 slečna *Sullivanová* na půl čtvrtá měsíce odcestovala. Píše jí vděčná žákyně:

Tuskumbia, Ala. 7. srpna 1889.

Nejmilejší slečno! Těší mne, že Vám dnes večer mohu psáti, neboť celý den jsem na Vás myslila. Sedím na dvoře, a můj malý bílý holoubek sedí na opěradle mé židle a dívá se na mne, jak píšu.

Malý Artur¹⁾ velmi rychle roste. Nosi nyní krátké šatečky. Sestřenice Leila myslí o něm, že již brzy bude choditi. Pak vezmu

¹⁾ Helenin nejmladší bratr.

jeho měkkou, tlustou ručku do mé ruky a budu se s ním procházeti hodně na sluníčku. On bude chytati nejveselejší motýle; já pak pečlivě budu naň dávatí pozor, aby neupadl a si neublížil. — — — — —

Jeden pán poslal mi krásnou pohlednici. Představuje mlýn na potoce. Na vodě pluje loďka a kolem loďky viděti vonné lilie. Ne-daleko mlýna stojí starý dům, celý hustě stromy obklopený. Na střeše sedí osm hou-loubků, na prahu leží pes

Denně čtu ve svých knihách; mám je ráda, velice ráda. Přála bych si, byste se brzy vrátila. Pohřešuji Vás velice. Mnohému nerozumím, když zde není mé milé slečny. Posílám Vám lásky více, než mohu pově-děti.

Vaše vděčná, malá žákyně

Helena A. Kellerová.

Mezi své přátele čítá slečna Kellerová ve svém životopise i básníka *Johna Green-leafa Whittiera*. Zdet první její list jemu zaslaný:

Boston, Mass. 27. listop. 1889.

Drahý básníku!

Myslím, že budete překvapen, až dosta-nete tento list od malého děvčátka, jehož neznáte, avšak snad se potěšite slyše, že Vaše krásné básně činí mne velice šťastnu. Včera jsem četla »In School Days« a »My Playmate« a ze srdce jsem se radovala. Bolelo mne, že ubohé malé děvčátko s krá-snými očima a zlatými vlásky musilo umřítí. Jest velice příjemno žiti na naší krásné zemi. Nemohu sice pěkných těch věcí svýma oči-ma viděti, avšak můj duch vidí je všecky, a proto jsem celý den veselá.

Procházím-li se ve své zahradě, nevidím krásných květin, avšak vím, že mne se všech stran obklopují; či není vzduch naplněn jejich sladkou vůní? Také vím, že něžné zvonky lilii šeptají svým družkám krásná tajemství, sic by nevypadaly tak šťastně. Miluji Vás srdečně, vždyť jste mne naučil tolika krásným věcem o květinách, ptáčích a lidech. Nyní musím Vám dáti s Bohem.

Vaše Vás milující malá přítelkyně

Helena A. Kellerová.

Slečně Saře Fullerové.)*

Boston, Mass. 3. dubna 1890.

Milá slečno Fullerová!

Mé srdce jest dnešního rána plno ra-dosti, protože jsem se naučila vyslovovati mnoho nových slov a umím utvořiti několik vět. Včera večer vyšla jsem si na dvůr a mluvila jsem s měsícem. Řekla jsem: Měsíci, pojď ke mně! Myslíte, že měl měsíc radost, když mne slyšel mluvití? Jak bude mítí radost moje matka! Nemohu se června ani dočkati, jak si přeju, abych mohla mlu-viti s matkou a s mojí roztomilou malou sestrou Mildredou. Ona mi nerozuměla, když jsem jí svými prsty hláskovala, ale nyní posadím si jí na klín a budu jí mnoho vy-pravovati, co se jí jistě bude líbiti, a budeme spolu šťastny.

Jste šťastna, velmi šťastna, že činíte tolik lidí šťastných? Myslím, že jste velmi dobro-tivá a trpělivá, a upřímně Vás ze srdce miluji. Má učitelka pravila mi v úterý, že si přejete zvěděti, jak ve mně povstalo přání mluvití ústy. Povím Vám to obšírně, neb se na to dobře pamatuji! Když jsem byla malým dítkem, sedávala jsem celý čas na klíně matčině, protože jsem byla velmi bojácná, a nerada jsem byla sama. Stále jsem držela svou malou ručku jí na obličejí, že mě to bavilo cítiti, jak se její obličej a rty pohybovaly, když s někým mluvila. Tehdy jsem ještě nevěděla, co dělá, protože jsem ve všem byla zcela nevědomá. Později, když jsem byla větší, učila jsem se hráti se svou opatrovnici a s malými černošskými dětmi, a pozorovala jsem, že pohybovaly svými rty právě tak, jako moje matka; proto pohybovala jsem i svými, ale často jsem se při tom rozhněvala, až jsem své spoluhračce v ústa udeřila. Tenkrát jsem ještě nevěděla, že jest to velice nes-lušné. Po dlouhé době přišla má drahá učitelka a naučila mě, jak se mám dorozu-mívati svými prsty, a byla jsem šťastná a spokojená. Když jsem však přišla do Bostonu do školy, setkala jsem se s kolika hluchými lidmi, kteří mluvili ústy jako vši-chni druzí lidé, a jednoho dne přišla ke mně dáma, která byla v Norvěžsku, a vy-pravovala mi o slepém a hluchém děvčátku, kteréž v té daleké zemi viděla a které se naučilo mluvití a druhým rozuměti, když s ním hovořili.

*) Učila hluchoněm mluvití.

Tyto dobré, radostné zprávy velice mě potěšily, neboť jsem byla přesvědčena, že bych se tomu také naučila. Snažila jsem se vydati ze sebe zvuky, jako mé malé spoludružky, ale slečna mi pravila, že hlas jest něco velmi jemného a citlivého, že bych si jej porušila, kdybych vyrazela nepravé zvuky, a slíbila mi, že mě zavede k jisté dobrotivé a moudré dámě, která mě naučí mluvit. Tato dáma byla jste Vy sama. Nyní jsem šťastna jako malí ptáčci, neboť mohu mluvit a možná, že se naučím i zpívat. Všichni moji přátelé budou se diviti a radovati.

Vaše Vás milující malá žákyně

Hellena A. Kellerová.

*

Z listu ze dne 14. července 1890 na-
ptomnímu *biskupu Brooksovi*:

— — — Moji rodiče byli radostí unese-
ni, když mě uslyšeli mluvit, a já jsem
nad míru šťastna, že jsem jim mohla tak
příjemné překvapení způsobiti. Myslím si,
že jest to pocit velmi blaživý, učiniti ně-
koho šťastným. Proč pak milý Otce nebeský
pokládá to mnohdy za nejlepší, seslati na

nás nějaké veliké utrpení? Já jsem
stále šťastna, a takovým byl i malý lord
Faunterloy, ale život malého Jakeya byl
plný smutku. Bůh nedal očím Jakeyovým
světla, a otec jeho nebyl přívětivý a laskavý.
Myslíte, že ubohý Jakey svého Otce nebes-
ského proto více miloval, že jeho druhý
otec byl k němu tak nepřívětivý. Jakým způ-
sobem oznámil Bůh lidem, že jejich otcina
jest v nebi? Když lidé zle čini, zvířata trápi,
s dětmi nehezky zacházejí, jest Bůh zar-
moucen; avšak jak je chce naučiti, aby
byli milosrdnými a laskavými? Myslím si,
že jim řekne, jak srdečně je miluje a jak
si přeje, aby byli dobrými a šťastnými; pak
nebudou zarmoucovati Otce, jenž je tak mi-
luje, ale budou si přát, ve všem se mu
zavděčiti, budou se vespolek milovati, kaž-
dému dobře činiti, budou i ke zvířatům
laskavými.

Prosím, vypravujte mi všechno, co víte
o Bohu. Jsem šťastna, mohu-li mnoho zvě-
děti o mém milujícím Otci nebeském, jenž
jest tak dobrý a moudrý! Doufám, že své
malé přítelkyni budete psáti, až budete mít
pokdy
(Pokračování.)

SMĚS.

Škola a sport. Energická a odůvod-
něná reakce proti sportovnímu přehánění
her a tělesné péče na středních školách
jeví se i v Bavorsku. V denním tisku
i parlamentě odborníci vystoupili proti ny-
nějšímu jednostrannému přesměrnému pěst-
ění her a sportu. Tělesná cvičení, zvláště
ve formě *volné, nenucené hry* jsou pro
mládež samozřejmě neocenitelným zdrojem
zdraví, sesílení a otužení. Ale cvičení tato
nesmějí se sportovně přeháněti, zvláště je-li
organismus mlád, roste-li a vyvíjí-li se.
Zhoubně tu především působí přílišná činnost
srdce. Srdeční vada je často neblahým zje-
vem a následkem přehnané hry a sportu.
Specialisti v tomto oboru konstatují stále
vzrůst tohoto zla u mládeže. Poněvadž svaly
jsou ve spojení s příslušnými nervy, a nervy
zase s míchou a mozkem, je zcela přirozeno,
že tělesné přepínání zplozuje i nervové po-
ruchy a tělesné vyčerpání, která pak vedou
k ochabnutí, neklidnému spánku, nervositě.

To jeví se zvláště u mládeže, jejíž jemný
nervový systém je povšechně drážditelnosti
a rozčilení přístupnější než u dospělých.
Pak nesmí se podceňovati i jednostranná
výživa svalů, jež je se sportem spojena. Při
delší, namahavé svalové práci proudí krev
mocně k pracujícím svalům a odkládá tam
hlavní živné látky; tím odmíná se správná
výživa mozku, a tak dostavuje se u mládeže
často pozorovaný zjev, menší výkonnost.

Chceme mít tělesně i duševně zdravé
děti, ale žádné atlety. Honosení se silou
a svaly je zhoubno i pro mravní vzdělání.
A u mnoha mladíkův, oddaných vášnivě
sportu, je pozorovati, že všechen zájem,
všechna píl, všechna svědomitost pro úlohu
duševního vzdělání je pryč.

Z extremu se přešlo v extrem. Co dříve
se v péči o tělo zanedbalo, to se přehnaně
dnes dohání. Tohoto názoru na sport jest
i slavný franc. psycholog *Binet*, který ve
ve své knize „*Nové myšlenky o školním
dítěti*“ píše: »Je třeba určití míru nejen v
tělocvičných cvičeních, ale i ve sportu. Dnes
je sport u mládeže velice oblíben: je do-
konce zvláštní charakteristikou naší doby;

jízda na kole, veslování, kopaná a jiné hry na hřišti, jež jsme přejali od Angličanů, jsou neobyčejně oblíbeny; malý, slabý žák s brýlemi, jako silák z vypravování starých časů, stali se skoro mythem; rozhodně nejsou dnes nikomu již ideálem. Všichni fyziologové příznivě se vyslovili pro toto všeobecné hnutí, vidouce v něm obrodné prostředek rasy; vlastníci byli potěšeni, přesvědčeni, že tato mocná fysická kultura dá vlasti lepší vojáky. *Přes to však pomalu se vidí, že sportovní přehánění není vždy, jak se naivně myslelo, zdraví prospěšno, že mu dokonce i může býti škodlivé.*

V různých gymnasiích, v nichž sportovní život v největší horlivosti byl pěstěn, *poklesla úroveň výkonnosti.* Tu možno zase užití všeobecně uznávaného pravidla: tělesné cvičení do jisté míry je k udržení zdraví výborné a může v jistém stupni míti blahodárný vliv i na duševní rozvoj; ale překročili se tato míra, nastane v organismu to, co možno pozorovati v každém budgetu: vydání na jedné straně má za následek nutné omezení na druhé straně; jinými slovy: *přílišné tělesné cvičení žije na útraty duševního vzdělání.* To by byl důvod, jednou bližě přihlédnouti, *kteří děti* účastní se nejnámahavějších a nejdivočejších cvičení; pak, aby učitelé a rodičové energicky u svých dětí v úvahu brali stav jejich sil a jim jen taková cvičení dovolili, která nepfekročují jich fysických schopností a tak nepříznivě působí na jich výkonnost. (str. 43.)

Pharus, 1912, 8. Lkš.

Aby smysl pro šetření byl v mládeži podnícen a pěstěn, zavedeny v Hamburgu v v obecných a průmyslových školách automatické pokladničky; každý malý školák obdrží při vstupu do školy od učitele jako dárek knížku s vkladem 1 M. a s výzvou k šetřnosti. V r. 1911—12 bylo takových knížek vydáno na 14.133. V červenci 1912 bylo takových střádanek 63.157, s vkladem 416.969 M., tak že průměrná úspora žáků byla asi 6 M. 80 Pf. Lkš.

P. Kathrein S. J. podrobil na prvním internacionálním kongresu pro křesťanskou výchovu důkladné kritice Kerschensteinerovy náhledy ve své přednášce »*Staatsbürgerliche Erziehung.*« Proti Kerschensteinerově »reformní škole« lze mnohé namítati; Kathrein dokonce jí má za nepřijatelnou všemi, kdož pozitivně křesťansky myslí. Státně-občanská výchova jest ovšem pro naši dobu nutná, ale »*Arbeitschule*« ve smyslu Ker-

schensteinerově toho cíle nikdy nedosáhne. Kerschensteiner nevychová ve své škole nikdy potřebných a vhodných občanů, nedovede-li jim vštipiti úctu k autoritě státu. Každá autorita opírá se však o autoritu Boží, a kdo tuto ničí, těžko uchová i jiné. Proto třeba zůstati a pevně trvati na staré osvědčené křesťanské národní škole, z níž již vyšly milliony a milliony hrdinů věrného plnění povinnosti, kteří, poněvadž byli dobrými křesťany, byli i věrnými občany.

Dr. Gieswein ve svém referátě »*Charakterbildung und ethnisch-religiöse Erziehung*« zdůraznil potřebu, oživit výchovu mravním obsahem a tak vytvořiti mravní charakter. Náboženské vyučování nemůže samo dětskou duši vyplniti onou mravní silou, již potřebuje, za nynějších moderních složitých poměrů; *světská učebná látka, provanuta jsouc božskou myšlenkou,* musí býti nápomocna. Abychom úspěšně pěstili sociální život, nemáme tu lepšího základu nad přikázání: »Miluj bližního jako sebe samého.« Požadavek doby na poli výchovy je *mravní paedagogika*, a to *křesťanskomravní paedagogika*, jako prostředek vytvářeti charakter.

LITERATURA.

Alois Dostál: **V náruči bolů.** Řada obrázků. I. Cena 80 hal. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba v Praze. Všechna práva vyhrazena.

Značnou již řadu svých pěkných prací literárních rozmnožil dp. farář Alois Dostál řadou těchto obrázků (128 str.), jež vyplňují v »Zábavách Večerních« roč. XXXII. číslo 7. Jest tu celkem tři a dvacet obrázků, jeden poutavější druhého, z nichž každý čtenáře mocně dojme; tak hned první »Před operací«, nebo »Milosrdný«, »Poslední konce«, »Ve špitále«, »V lítosti«, »Ve vážné chvíli« atd. Jsou to obrázky většínoutrudné, jak již titul naznačuje, ale některé i úsměv vyloudí čtenáři, jenž sotva knihu odloží, dokud jí nepřečte. Doporučujeme tuto knihu, upozorňujeme zároveň na výběrnou sbírku »Zábavy Večerní«, jež vychází již přes třicet let tiskem a nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba v Praze a nyní za pečlivé redakce dp. professora Em. Žáka. Předplácí se na celý ročník (na 1000 str.) pouze 4 K, ano odbíratelé zároveň »Ludmily« platí docela jen 3 K!

Prokop Zaleteřl.

„Vychovatel“ vychází 1. a 16. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3-50 koruny. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slev ujem o 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest v vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. roklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovci, prof. na Smíchovské, Galná ul. 8.; pro učít. přílohu pětjmá rukopisy VI. Jelfněk, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský pětjmá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchovské 992.

Zásady křesťanské výchovy. — Křesťanské školství za času říše římské. — Charles Darwin. — Feuilleton : Ze života a spisů Heleny Kellerové. — Směs. — Literatura.

Zásady křesťanské výchovy.

(Řeč J. Em. kardinála D. MERCIERA. Podává V. LANKAŠ.)

(Dokončení.)

Byl učiněn pokus, jak víme, a možno, že tomu tak bude ještě nějaký čas, pomoci několika obratných konfusí vynášeti *autonomní morálku*, která by se dala uvéstí na jakési konstatování vniterných fakt, a při níž by každý jiný vliv, kromě vlivu člověka na sebe sama, byl vyloučen. Lichotně si gratulují tito lidé, že zavádějí tak morálku bez Boha, morálku, jež by neurčitě byla přezvána »*neutrální*«, »*beznáboženská*«, »*laická*«. Marná námaha!

Otázky o vztazích náboženství a morálky nelze mi zde pro krátkost času podrobněji se dotknouti. Ale žádný upřímný člověk nepopře, a vskutku i myslící materialisté toho nepřezírají, ba naopak potvrzují, že *pro člověka ve své individualitě uzavřeného neexistuje žádná povinnost ve vlastním slova smyslu*. Jsem-li svým pánem, orientuji sám svůj život a řídím jej jak se mi za dobré zdá, a žádný zájem nějakého mně podobného člověka, mého obrazu, ať již je sám nebo se přidruží stejně smýšlející a stoupenci, mne nepodní, abych *jich jho* snášel, žádná moc na světě nemůže rozumně odsouditi atheistického volnomyšlenkáře, který pro sebe nebo pro jiné dovolává se práva »*vyžítí se*«.

»*Vyžítí se*« znamená: rozkoš a cnost, majetek a krádež, podrobení se a vzpouru postaviti na *týž hodnotní stupeň*. Neexistuje-li nad mnohonásobnými žádostmi, které spoluzijí v mém svědomí a často se střetnou, žádné absolutní dobro, které všechny ovládá, a vzhledem k němuž jedny jsou absolutně dobré a tudíž i úcty hodné, druhé pak špatné a tudíž úcty nehodné, není-li cíle, který si ve své nezávislosti sám dostačí a vzhledem k němuž tento krok vůle je dobrý a ono odchýlení scestím, — pak slovo povinnost nemá smyslu a stává se synonymem pro vrtoch, kaprici.

Atheističtí volnomyšlenkáři, vy nemáte práva, jak jste se o to ústy *Buissonovými* v Mnichově ve prospěch laické morálky pokoušeli, »*podstatné principy mravnosti, stoletími nahromaděný poklad, společné dědictví lidstva*« vykořisťovati.

Je-li lidstvo vskutku morálně, a bylo-li takové po celá století, pak bylo to tím, že *je a bylo náboženské*. Atheismus byl vždy jen poblouzení. Lidstvo, což důkladnějším studiem národův a autoritou nestranných zástupců náboženské ethnografie dnes více než kdy jindy ověřeno, bylo vždy náboženstvím vedeno. V něm čerpalo poučení i sílu. Není z toho tudíž patrné, jak neudržitelna jest situace atheistického volnomyšlenkářství?

Tvrdíme tolik, že cit povinnosti by projevy vůle neměnil v závazné, kdyby nad nimi nebylo moci, která odporujíc jejich vrtochům, svobodným bytostem ukládá neodolatelně mravní řád, jemuž nemohou uniknouti, nezneuznají-li své přirozené důstojnosti. Krátce: tvrdíme, že *není žádné závazné morálky pro toho, kdo neuznává božské svrchovanosti*. —

Co pokoušejí se atheističtí volnomyšlenkáři na tuto thesi odvětit? Ovšem, připouštějí, máme morálku bez Boha, pozůstává »z bytných principů mravnosti, z pokladu stoletími nahromaděného, ze společného dědictví lidstva.«

Toť jich prvá vytáčka. Jiná pak zní: Ano, praví zase, existuje morálka bez Boha, a je to, jednoduše a krátce, morálka řádných lidí. — Což to jiného, ne-li zase vytáčka?

Protivníku odvětime: Chcete-li, aby sekulární a universální morálka, jež je faktem, dokazovala možnost atheistické morálky, *musíte stanovití, že lidstvo věřilo v morálku a jí se vědomě vázalo, — v Boha nevěříc, Boha neuznávajíc!* —

Nuže, tohoto důkazu podati nemohou. Atheismus byl vždy velmi řídkou výjimkou, která všeobecnost základního fakta o lidské náboženskosti neoslabuje, stejně jako daltonismus jednotlivců neoslabuje úlohu našich očí ve vnímání barev.

Ale, řekne se, řádní lidé všech církví všech vyznání, i ti, kteří k žádné církvi, žádnému vyznání nenáleží, nemají téže víry v dobro?

Rozumějme si! Řádní lidé všech církví a všech vyznání, ať již jsou rozdílů v pozitivní víře v nadpřirozené a zjevené pravdy jakékoliv, — o co tu nejde — setkávají se v témže základním přesvědčení, v poznání nejvyšší bytosti, Boha, jemuž cítí se mravně zavázáni poslušností.

Co se však týče řádných lidí, kteří prohlašují se za prosty vši pozitivní víry a daleky všeho vyznání, je ze dvou věcí jen jedno možno. Přijímají obvyklou morálku a řídí svůj život více méně dle ní, nehledajíce zdůvodnění povinnosti, již se váží, a tak jich svědectví je bezcenné, není-li výrazem vědomého chtění. Nejsme tu k tomu, abychom obětovali filosofii slepému pudu, ale abychom pud vyzvali před šraňky filosofické rozvahy.

Pokládají-li se však řádní lidé za mravné, za vědomě mravné, nečiníce svou mravnost nijak závislou na podřízení své svobodné vůli absolutnímu Bohu, užívám proti nim svého dřívějšího argumentu a prohlašuju, že, jestli bez nucení někým vyšším, jemuž povinni jsou úctu a poslušnost, si sami sobě, své svobodné vůli *ukládají pouta, že jsou buď hlupáci nebo blázni*.

Volnomyšlenkář, jehož heslem jest: »Žádný Bůh, žádný pán! Vyžítí se!« má logiku na své straně! Řádní lidé bez náboženství ale nejsou s to, aby s přesvědčujícími důkazy proti anarchii postavili pořádek. Proto *volnomyšlenkáři mnichovského kongressu nemohli až ke konci provéstí svou resoluci, aby si neodporovali*. Když se byli pokusili zahaliti svůj morální kodex v pružné a poddajné formy, které jsem citoval: Bytné principy morálky, stoletími nahromaděný poklad, společné dědictví lidstva, cítili potřebu precisovati své myšlenky, když *přišli*

k užítí morálky v dětské výchově. Teď najednou mluví stále o zákonu a povinnosti. Morálka, dí, sleduje vlastními prostředky velmi určitý cíl, záležející v tom, probudití svědomí každého dítky, přivéstí toto myšlenkami, citem a vůlí k odkrytí zákona povinnosti, z každé lidské bytosti takto vytvořítí morální moc, schopnou sebe samu řídití.

Dejme tomu, že úlohou nás mravních vychovatelů je »budítí svědomí dítky, a je k odkrytí zákona povinnosti přivéstí.« Ale kdo by se této úlohy podjímal a čestně s Kantem nedoznal, že charakterem absolutna oděná povinnost, kterou před svědomím vytyčuje, je bez bytí vyšší bytosti *nevysvětlitelna*, bytosti, která svými zákony a svou sankcí mravnímu řádu a jeho plnění předchází!

»Věčná a nezměnitelná a duchovní bytost drží uzdu lidských volných sil a všechna úsilí vesmíru«, dí *Aristoteles* v obdivuhodné VII. kapitole deváté knihy své *Metafysiky*, této nejmocnější synthesy, již lidský genius kdy vymyslíl.

»Poslední cíl« dí sv. *Tomáš Aq.*, »je prvý hybatel; na něm závisí hmota a pohyb nebe a důsledně i celá příroda.« A jinde dí: »Est unus princeps totius universi, scilicet primum movens et primum intelligibile, et primum bonum, quod supradixit Deum, qui est benedictus in saecula saeculorum. Amen.« — A známá poslední stanze *Dante-ova Ráje*:

»Tu síla skvělé obraznosti zplála,
neb jako kolo v stejném ruchu vezdy
mou vůlí a mé chtění láska hnala,
jež u vír žene slunce a vše hvězdy. (Ráj. XXXIII.)

III.

Užití mravních výchovných zásad na vzdělání křesťanské mládeže.

Mravní filosofie a paedagogika, čerpající z tohoto zdroje, jsou tak úplně projednány. Jest ještě mou úlohou, filosofické zásady školy aplikovati na výchovu křesťanské mládeže.

Pravdy víry, dějiny a naše vlastní zkušenost nám jednomyslně praví, že rozum a vůle člověka, přenechány svým přirozeným silám, ponejvíce ani nemohou proniknoutí mraky zamlžující pojem mravního zákona, ani překonatí obtíže, stavící se proti jeho dokonalému plnění.

Aristoteles dobře poznamenal, že přirozenost člověka v prvém náběhu vede k Bohu, nehybnému hybateli všeho úsilí stvořeného světa. Ale ani Aristoteles, ani jiný pohanský filosof, ať již před nebo po Kristu, nepojal *Boží lásky* jako principu celého lidského života, a ať již běží o jednotlivce nebo společnost, o naše vztahy k Bohu nebo k lidem.

»Mandatum novum do vobis, nové přikázání dávám vám,« tak promlouval božský Spasitel ve své řeči na rozloučenou k svým učedníkům, »*ut diligatis invicem, sicut dilexi vos.*«

My pokřtění, uživatelé křtu Ducha sv., baptizati in Spiritu sancto (Joan 1, 33,) máme nesrovnatelné štěstí mítí, a to beze vší práce, návyky ctností, jež nejsou srovnatelný s těmi, jež nám mohou zaopatřítí mravní výchova a osobní námaha. Víra, naděje a láska, četné mravní ctnosti v souhlasu se všemi potřebami našeho individuálního i kollektivního života jdou před prvými kroky naší volné svobodné činnosti, dávají této nadzemské určení a nesrovnatelné posílení.

Všechny tyto ctnosti, jedné vyjímajíc, mají přes to časné určení; jen láska jest absolutně nutná, ona jediná stačí, ona jediná trvá věčně. Proto *rozvoj návyku, milovati bližního, tvoří hlavní předmět a představuje nejmocnějšího činitele křesťanské výchovy.*

Chcete dospěti k působivému vzdělání vůle, charakteru, mravní osobnosti? Pak pěstujte především lásku k bližnímu, podporujte ji svým vyučováním, podporujte ji dále nejsilnější ctností svého dobrého příkladu. Láska k bližnímu musí, dle přesného a jistého učení sv. Tomáše A., všechny návyky ctnosti zplozovati a svou štávou je živiti a je k nejvyšší dokonalosti přivésti. »Charitas est mater omnium virtutum et radix, in quantum est omnium virtutum forma.«

Ve všem, vždy a všude, ať láska do srdcí vniká a v nich panuje. Láska k bližnímu není však myslitelná bez křesťanského sebezáporu. Je nemožno se věnovati Bohu a spolubratřím, a sebe nezapřítí. Kdo dává, olupuje se; kdo se obětuje, zapírá se. Díme-li, že Bůh vše je, máme zároveň, že my nic nejsme, a zapíráme-li se, působíme si bolest, trpíme.

Strádání, sebezápor, umrtvování, oběť, jsou rubem lásky. A zázrak, *nadpřirozený triumf lásky jest, že umrtvování egoismu jest osvoboditel svědomí. Duše stoupá v té míře, v jaké hází balast svých vášní a žádostí přes palubu, dýše lehčeji, přezírá větší obzory, je více pánem sebe a světa. Dokonalé oddání se a zasvěcení lásce k bližnímu dává jí plnou její svobodu.*

O, jak blahý pocit je to, může-li vychovatel tato vznešená slova hlásati křesťanské mládeži!

Jak velice musíme se střežiti, abychom s jistými racionalisujícími modernisty lásku Boží tak daleko snižovali, totiž stavěli ve službu lidských zájmův! Nesesvětšujme, abych tak řekl, nadpřirozené lásky, stlačující ji na úroveň filantropie. Nevyprázdňujme lásku k bližnímu a neberme jí tak pravé a nutné mízy životní! To bylo by, nejvznešenější ctnost proměnití v pokrytecký fanatismus, a za Božího vnuknutí psaná kniha by nás proklínala, připomínajíc nám, že »religio munda et immaculata apud Deum et Patrem haec est: Visitare pupillos et viduas in tribulatione eorum et immaculatum se custodire ab hoc saeculo.« Kéž láska k Bohu pronikne veškeren náš mravní život, a kéž není v našem mravním životě kroku, který by nás nevedl až k trůnu Božímu!

Křesťanské školství za času říše římské.

Nemalé důležitosti a zajímavosti jest otázka, jak dělo se vyučování dítek křesťanských v prvních stoletích po Kristu, zvláště v době pronásledování křesťanů. Jak v této době mohli vyučovati učitelé křesťanští? Jak mohli se žáci křesťanští učit? V jakém duchu, v jakém rozsahu, jakými prostředky bylo vyučováno zvláště naukám tak zv. humanitním (litterae humaniores)?

Otázky tyto byly by bezvýznamnými a zodpověděny byly by negativně, kdybychom připustili ono nesprávné, od nepřátel stále ještě opakované mínění, že první křesťané byli zarputilými nepřáteli všeho tehdejšího vzdělání, neposlušnými zákonů římských, že pocházeli z nejnižší třídy lidu a lhostejni byli ku všemu pokroku, starostlivi jsouce pouze o chléb vezdejší. Avšak bádání historické a to čím dále tím jasněji ukazuje, že pomluva tato pronesená nejprve Celsem naprosto odporuje pravdě.

Odkud nabyli vzdělání povšechného nemluvě o hluboké znalosti pravd křesťanských oni spisovatelé křesťanští ve II. a III. stol. a zvláště velikáni ve IV. stol. sv. Basil, Řehořové, sv. Ambrož, Augustin, Jeroným, jimž se nynější svět musí stále ještě obdivovati?

Dějiny nás učí, že křesťané prvních století plně přijali civilisaci římskou vyjma modloslužbu a zkaženost mravní, ukázali se při každé příležitosti jako věrní poddaní říše, platili daně, konali službu vojenskou, provozovali početná řemesla, zaměstnání byli i v úřadech státních, pokud nebyli nuceni zapíratí svoji víru. A tato veřejná činnost, jak svědčí každá stránka dějin jejich, dokazuje, že nebyli to lidé tříd nejnižších a nevzdělání, nýbrž často boháči, vznešení, učenci, ano z nejvyšších vrstev šlechty římské; a tudíž jsouce v postavení rovni spoluobčanům pohanským, starali se zajisté i o všeobecné vzdělání svých dítek.

Avšak jak mohly dítky tyto bráti podíl na vyučování bez nebezpečí pro svou mravnost a víru, to třeba zde vyložití. Pro jasnější pochopení věci dlužno zmíniti se nejprve o tom, jak zřízeno bylo vyučování v říši římské vůbec.

I. Svoboda a zřízení vyučování.

Prvním rysem vyučování byla *naprostá jeho svoboda* již od dob konce republiky. První přednášky řečníků řeckých a římských vzbudily odpor senátu, později censorů, přísných strážců starobylé jednoduchosti (*Suetonius*: De claris rhetoribus 1.). Avšak tyto protesty zůstávaly bezvýslednými. *Cicero* ve svém spisu: »*De Republica*« (IV. 3.) na stránce, bohužel, neúplně zachované, dosvědčuje, že oproti Řekům vychování dětí římských není stanoveno žádným zákonem, není podrobena žádnému dozoru státnímu, nejsou závislo na nějaké jednotvárnosti. (Considerate, num cetera quam sint provisa sapienter ad illam civium beate et honeste vivendi societatem Principio disciplinam puerilem nullam certe aut destinatum legibus, aut publice expositam, aut unam omnium esse voluerunt .« V této volnosti vidí výsledek moudré prozíravosti a přičinu šťastného míru, jemuž se těší spoluobčané. Svoboda vyučování pak neutrpěla nějaké poruchy až do *Juliána Apostaty*, jenž ve IV. století marně se pokusil ji omeziti.

Druhou zvláštní stránkou vyučování bylo *praktické rozdělení* na tři druhy: *Obecné, střední a vyšší*. Rozdělení toto jest velmi rozumné a velmi odpovídající potřebám ducha lidského, které téměř totožné zachovalo se až do doby moderní.

První nejnižší stupeň skytal vzdělání dětem lidu, které jako tenkrát až dosud se spokojovaly s nejnütnějšími vědomostmi: čísti, psáti, počítati. Učitelé jmenovali se primus magister, ludi magister nebo i litterator (že vyučoval psáti a čísti, littery abecedy). Dle spisovatelů latinských a dle různých zachovalých maleb byla *kázeň krutá*, a metla byla kárným prostředkem, vyučování bylo pro hochy i dívky společné. Ač nemáme statistiky (nebyla obvyklou), přece poznáváme, že vyučování to bylo všeobecné a rozšířené a mnoho lidí i dětí že umělo psáti. Patrně to z přčetných nápisů úředních i soukromých, často neumělou rukou psaných i s mnohými chybami pravopisnými i věcnými (jak v objevených Pompejích lze viděti).

Ve vojště římském dávány rozkazy ne ústně nýbrž napsané na destičkách, které putovaly od čtyř jedné ku druhé, patrně, že převelká část vojinů uměla čísti. Snad počet analfabetů byl menší než za dob našich, ač vyučování povinné zavedené v našich zemích, nebylo v Římě.

Mnohým stačilo toto vyučování; ale děti šlechty římské a měšťanské třídy ač i z nižší třídy lidu (propuštěnci, jako na př. byl otec Horácův) dávány byly do škol středních. V těch vyučovali tak zvaní grammatikové, kteří jsouce zvaní *professores*, tvořili vyšší stupeň než učitelé první (obecní), jimž zákon zakazoval titul profesora.

Vyučováno na školách grammatiků čtení a výkladu spisovatelů klassických, řeckých a latinských (básníků, dějepisců a moralistů), také trochu geometrii a hudbě; učební plán tvořily cvičení ústní, ale i písemní úlohy a opravy jejich.

Toto vzdělání v očích našich dosti kusé a nedostatečné, vedlo ctižádostivější jinochy do školy *řečnické, stupně nejvyššího*, kde učili řečníci (rhetor nebo orator, ve městech řeckých zvaný *sophista*). Hlavním cílem školy řečnické bylo *připraviti mladé muže pro život veřejný praktickým vyučováním výmluvnosti*. Ač známo, že za doby císařské imperátoři zmocnili se sami absolutního řízení veškeré politiky, a tím nebylo místa pro bývalé řečníky republiky, přece vycházejícím ze školy řečnické bylo možno se řádně uplatniti se v provinciích a v hlavních jejich městech. Ale i jinak mohli řečníci ukázati svoji zdatnost. Když chtěl řečník v některém městě pronésti svoji řeč nebo přednášku, vždy našlo se tolik obdivovatelů, že došla slávy a uspokojujícího obdivu jeho ctižádost. A právě tato touha po slávě plnila školy řečnické, ač často učitel takový spokojiti se musil pouze slávou, nedostáváje platu od žáků, jak stěžuje si tak výmluvně *sv. Augustin*.

Předmětem vyučování byly otázky filosofické i časové přednesené řečníkem, pak rozpředla se o thematu rozprava pod dozorem učitele, jenž i písemné práce předmětu toho se týkající uložil žákům a je opravoval. »*Controversiae*« *Senekovy* a »*declamationes*« *Quintilianovy* dávají nám nahlédnouti do způsobu vyučování a rozprav, čímž stávalo se řečnictví jakýmsi veřejným tribunálem.

Škola řečnická byla nejvyšším stupněm školství římského, professoři, jak Ausonius dosvědčuje, zaujímali vyšší ještě hodnost než grammatikové. Z nich a z jejich žáků ustanovováni byli představení měst, z jejich řad byli bráni vyslanci ku místodržitelům ano i k císařskému dvoru jako diplomaté. Vedle těchto škol řečnických bylo v některých městech zvláště vyučováno i filosofii, právnictví a lékařství, žáci školy řečnické navštěvovali často i tyto přednášky různé.

Až do stol. II. byly všechny tyto školy soukromé. Teprve císařové z rodu *Flaviova a Antoniova počali z prostředků státních vydržovati školy v Římě*, čímž z učitelů soukromých stali se professoři veřejní. Dle toho příkladu řídila se mnohá města, která zakládala městské stolice grammatiky, řečnictví, lékařství a dávala plat profesorům. V Římě kolem našich 20.000, v provinciích 9 tisíc korun. Ale vedle těchto veřejných škol byly stále ještě soukromé — a každý schopný muž v řiši mohl otevřiti školu všech stupňů, a bráti za to vyučování plat od žáků samých.

Školy veřejné a soukromé závodily často mezi sebou. Stávalo se, že žáci opouštěli veřejné školy a navštěvovali soukromé, vše ovšem záleželo na jakosti profesorů; tak známo se života Libaniova, že na sebe strhl skoro všechny žáky v Konstantinopoli a mohl napsati: »Ony (učitele veřejné) živí císař, mne však rodiče žáků mých («*De vita*« I. p. 29).« Císař pak osvobodil učitele oboje (veřejné i soukromé) bez rozdílu od těžkých břemen a poplatků státních. («*Cum salario vel sine salario*.« Modestinus v *Digestách XXVII. 1, 6. § 11*.

Charles Darwin.

(Podává Dr. LUBOMÍR PETR.)

(Pokračování.)

Předeslati arci sluší, že Darwin, pobyv od r. 1838—1841 v Londýně jako sekretář geologické společnosti, oženil se r. 1842 se svou sestřenicí *Emmou Wedgwoodovou*, vnučkou slavného keramika Josia Wedgwooda a usadil se, šťasten v životě svém rodinném, ve venkovském městečku Downu nedaleko Londýna. Na svém statku výlučně žil vědě a rodině. Dle synových zpráv vstával Darwin časně z rána a konal pravidelně krátkou procházku, než zasedl k snídani. Od 8 do $\frac{1}{2}$ 10, a pak zase od 10 $\frac{1}{2}$ do 12 hodin pracoval nepřetržitě. V hodinové přestávce prohlédl si poštu a dal si předčítati některý román. Mezi polednem a třetí hodinou odpolední prohlížel zahradu a pole. Po obědě četl noviny, psal odpovědi na došlé listy a znovu dával si předčítati. Po krátké procházce pracoval zase a konec dne prožil v rodinném svém kruhu, k němuž lnul celou duší. Byl vždy starostlivým otcem a dobrodincem svých spoluobčanů, k jichž prospěchu vždy pracoval ve vzácné shodě a přátelství s místním duchovním. Když jeho jmění neobyčejným odbytím jeho pozdějších spisů značně vzrostlo, věnoval všechen přebytek pěstování věd.

V jeho vzpomínkách dočítáme se místa, jež za celé stránky přispívá k jeho charakteristice: »Co se mne týče, myslím, že jednal jsem správně, věnoval-li jsem vědě všechen svůj život. Necítím výčitek svědomí, že bych se byl kdy hříchu dopustil, ale velmi často jsem litoval, že jsem svým bližním nemohl prokázatí více dobra.«

V hodnocení svého vědeckého výtěžku z cest přineseného počínal si Darwin s krajní rozvážností. První jeho publikace přestávají na pouhém popisu *geologických* předmětů. A byť si byl záhy zjednal jasno v různých otázkách sem spadajících, uplynulo přece plných deset let, než Darwin plně rozvinul své vlastní, většinou nové teorie.

Stejně počínal si i v oboru živočišném. Uveřejňování jeho zoologických poznatků na cestě získaných dalo se tím způsobem, že každý živočišný druh byl spracováván odborníkem (vymřeli ssavci *R. Owenem*, žijící ssavci *Waterhousem*, ptáci *Gouldem*, ryby *Jenynsem*, plazy *Belem* pod názvem *Zoology of the voyage of H. M. S. Beagle*), a Darwin psal k tomu jen povšechný úvod. Při těchto pracích a jejich úpravě Darwin záhy poznal mezery svého biologického vzdělání a strávil potom ještě několik let jednak pilným studiem, jednak důkladným spracováváním určitého odvětví zoologického. Výsledkem tohoto úsilí byly jeho dva objemné svazky: *Monografie o známých zvířonozčích* (1851—1854).

Touto průpravou Darwin znenáhla přibližoval se zkoumání theoretického problému, jenž dávno již budil jeho zájem a pozornost, ke zkoumání problému *druhů* (species). Všimli jsme si, že Darwin již r. 1837 pojal pochybnosti, zda správný jest dotud hájený názor o neproměnlivosti druhů, a že pro zdůvodnění svých pochybností sbíral si doklady. Ale nová *hypothesa* žádala naléhavě pozitivní odpovědi k otázce, *co jest příčinou* oněch druhových změn.

Některé výklady již existovaly. *Lamarck* byl toho mínění, že změny ty vznikají přizpůsobováním živočichů a rostlin vnějším podmínkám životním a že změny struktury, tímto způsobem vyvolané, přecházejí *dědičně* na potomstvo

a *stupňují se*. »Chraň mne nebe před tímto Lamarckovským nesmyslem!« prohlásil Darwin a pátral po příčinách jiných. Kritický jeho duch, vzdálený fantastických kombinací, chtěl svá tvrzení opřít o bezpečná pozorování faktů a obrátil se proto k oněm užším oborům, v nichž historická skutečnost sběhších se změn byla povýšena nad všechnu pochybnost, a v nichž průběh těchto změn jest lidskému pozorování trvale přístupný: Darwin začal pečlivě studovati *odrudy domácích zvířat a pěstěných rostlin*, a hojnými pokusy dospěl k poznání, jakými způsoby si člověk *uměle* nové *odrudy* vychovává. Pěstitel volí v úchylnkách při pěstěném živočichu nebo rostlině se vyskytujících ty, jež se jeho praktickým nebo estetickým cílům nejlépe hodí, ku př. růži určitého odstínu nebo vepře určité tloušťky. Holubář ku př. objeví na holubu novou odchylku, větší vole; i nechá si tohoto holuba pro chov; potomci holuba zdědí tuto vlastnost, u některého z nich objeví se ve zvýšené míře, holubář zase vybere ho k chovu a tak *umělým výběrem* dociluje nového plemene. Člověk, jeho potřeba a vkus rozhoduje o tom, jaké odrudy se vypěstují; odchylky ústrojenců jsou jen do-
dáváním materiálem, z kterého člověk vybírá.

Kdo zastupuje však tohoto umělého pěstitele v přírodě? V knize *Malthusově* nabyt Darwin r. 1838 k této otázce svou známou odpověď: Zápas o bytí, nad-produkci potomstva vyvolaný, zajišťuje jen těm exemplářům existenci, jež nad své druhy vynikají prospěšnými úchylnkami, ku př. žirafě s delším krkem, jímž na vyšší stromy dosahuje nebo sněhobílému hranostaji, jenž snáze na bílé ploše sněhové oku lovcovu uniká. Princip tento působí i vzájemně. Koroptev má proto šedivou barvu, že má jestřáb dobrý zrak; čím více koček, tím víc jetelového semene, neboť kočky ničí hraboše, hraboši ničí hnízda čmeláci a čmeláci přenášejí jetelový pel na blizny atd.

Když se narodí štěňata, bývá jich víc, než by matka jejich slušně uživit mohla, a proto pán její utopí ta, která se mu nehodí; pro smrt svých bratří tloustnou zbylí. I v přírodě se tak děje: zvířata a rostliny samy v ní spějí k tomu, že jen někteří potomci jejich na živu zůstanou. Neboť plemeni se příliš rychle; rostlina, která dá ročně jen dvě semena, rozmnožila by se za dvacet let na milion, kdyby se všechna semena ujala. Slon se rozplozuje nejvolněji ze zvířat, ale jediný párek by vzrostl za 750 let na 19 milionů slonů, kdyby všechna mláďata sloní dorostla a měla potomky. Vidíme, jak za jedno, dvě příznivá období nad obyčej rozmnoží se hraboši, housenky atd.

Ale z pravidla počet jedinců některého druhu málo se mění, neboť spousty jich zahynou dřív, než dorostou. Hynou vajíčka a semena, hynou mláďata, i dospělí bývají předčasně zahubeni nepřízní podnebí, hladem, šelmou, cizopasníkem, epidemií. Tomuto zjevu v přírodě říká Darwin *boj o život*. Boj o život dle Darwina není tedy výrazem zvířecího pudu po životě; zvířata nebojují vědomě o život, nýbrž okolnosti přírodní samy způsobují, že jedna zvířata brzo hynou, druhá je přežijí. Tyto vnější příčiny, to jest boj o život.

Důsledkem tohoto boje jest *přírozený výběr*. Dejme tomu, že v některém místě, kde vlci loví kořist silou, obratností a rychlostí, rozmnoží se rychlonohá kořist. Vlci liší se od sebe individuálními vlastnostmi, tedy také rychlostí v běhu; pak vlci nohou rychlejších spíše ukojí životní potřeby, rychleji se rozmnoží a vznikne nová, rychlonohá odrůda, která zatlačí ostatní.

Jest těžko udati všeobecná pravidla přirozeného výběru, neboť není zákona, dle kterého objevují se individuální odchylky zvířat, a převeliká jest rozmanitost životních podmínek působících, že odchylky ty nezanikají. Individuální úchytky jsou prvním stupněm k odrůdám, odrůdy stupněm k druhům; trvá-li přirozený výběr dlouho, různorodé podmínky životní působí, že vznikají nové odrůdy, za dlouhou dobu nové druhy, rody atd., až vznikla po milionech let z původního jednoho anebo několika málo, čtyř až pěti prarodů dnešní rozmanitost živé přírody. Příroda »non facit saltus«; všechny věci v přírodě tak v sebe přecházejí jako samota ve dvorec, vesnici, městys, město.

»Tak vznikají«, praví Darwin, »přímo z boje v přírodě, z hladu a smrti nejvelkolepější věci, jaké můžeme pochopiti, totiž tvoření vyšších zvířat. — Jest velikost v tomto názoru na život s jeho několika málo silami, které původně Stvořitel vdechl v několik málo forem nebo v jednu; a v tom, že zatím co tato planeta kroužila dle pevných zákonů tíže, vyvíjely se a pořád se vyvíjejí z tak jednoduchých počátků nekonečná množství nejkrásnějších, podivu nejhodnějších forem.«*)

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Ze života a spisů Heleny Kellerové.

Podává FR. JANOVSKEÝ.

(Pokračování.)

Tommy Stringer, jehož jméno často se vyskytuje v listech Heleniných z doby následující, v pátém roce oslepl a ohluchl. Matka už byla mrtva a otec příliš chud, než aby byl mohl ubohé dítě dáti vyučovat. Někjaký čas zůstal ubožák ve všeobecné nemocnici v Allegheni. Odtud poslán do chudobince; neboť tehdy nebylo proň v Pensilvanii jiného místa. Helena doslechla se o něm od známého, který jí psal, že se mu nepodařilo pro ubohé to dítě naléztí příznivce. Přála si, aby byl přivezen do Bostona, a když jí řečeno, že k tomu potřebí mnoho peněz, odvětila: *Sebereme je.* Ihned začala mezi známými sbíratí příspěvky a sama věnovala všechny své úspory ze své pokladničky. Naskytla se jí však zvláštní ještě příležitost, přispěti značnou sumou na vychování Tommyho.

Předěšlou zimu zahynul její milý pes Lioness. Přátelé její si usmyslili učiniti sbírku a koupiti jí nového psa. Příspěvky byly velmi hojné, a to z Ameriky i z Anglie. Zvěděvši o tom Helena, prosila, aby peníze ty byly raději věnovány na vychování Tommyho. Když tento její šlechetný

úmysl vešel ve známost, příspěvků přibýlo. a tak dne 6. dubna 1891 přijat Tommy do školky pro slepé dívky v Bostoně.

Plna radosti píše Helena:

Přála bych Vám viděti malého Toma, slepé a hluchoněmé dítě, jež právě se dostalo do naší krásné školky. Nyní jest ubohý, bezmocný, osamocený, ale než mine rok, přinese mu zdejší vychování světlo a veselost. —

S potěšením zajisté uslyšíte, že Tommy má přítivou dámu učitelkou a že jest to hezký, čilý hošík. Šplhání se mu ovšem lépe líbí nežli hláskování, ale to jen proto, že dosud neví, — jakým podivuhodným darem jest řeč. Nedovede si ani pomysliťi, jak velice bude šťasten, až dovede své myšlenky sdělovati, a až mu řekneme, že jsme ho už dávno milovaly. — — — —

Na prosbu Heleninu zařídil biskup Brooks veřejnou sbírku pro Tommyho. Sebráno přes 1600 dolarů. Helena sama psala prosebné listy do novin a potvrzovala veřejně příjem peněz.

Dne 13. května 1891 píše vydavateli listu »*Boston Herald*«:

Myslím, že čtenáři vašeho listu s potěšením uslyší, že pro milého malého Tommyho tolik učiněno. Jest skutečný ve školce všecek šťasten, a každý den se naučí něčemu novému. Už vyzkoumal, že dvéře mají zámky a že malá dřívka a kousky papíru dají se

*) Dr. Em. Rádl, Dějiny vývojových teorií v biologii devatenáctého století, str. 152.

lehko vstrčiti do otvoru v zámku. Doufám, že dobří lidé neustanou starati se o Tommyho, dokud vychování nevnese světla a hudby do jeho malého života.

*

V květnu 1892 dávala Helena *ve prospěch školky pro slepé dívky čajový večírek*, na němž vytěženo přes 2.000 dolarů. Na tento podnik vztahuje se její list ze dne 9. května 1892:

Netřeba, bych Vám, přítelkyni, zvláště dokazovala, jak mě těšilo, když jsem zvěděla, že se zajímáte o můj »čajový večírek«. Nesmíme ho opominouti. Brzy daleko odjedu, k mým drahým rodičům, na slunný jih a vždycky pokládala bych se šťastnou vědouc, že poslední čin, jež moji drazí přátelé v Bostoně mně k vůli učinili, záležel v tom, že mně pomohli radost a štěstí způsobiti tolika malým slepým dětem. Víím, že dobrotiví lidé ani jinak nemohou, leč láskyplnou účast chovati pro děti, jež nemohou viděti nádherného světla, a zdá se mi, že všechna tato láskyplná účast musí se osvědčiti skrze skutky účinné pomoci. A když přátelé těchto malých bezmocných, slepých dítek vidí, že nám leží na srdci jejich štěstí, přijdou zajisté a zaručí úspěch »čajového večírka«, já pak zvláště jsem přesvědčena, že splní-li se má naděje, budu nejšťastnější dívkou na světě. — — —

V březnu 1893 cestovala Helena *k vodopádu Niagara*. Ve svém životopise takto píše: Nelze slovy vyjádřiti, co jsem cítila, stojíc nad tímto vodopádem a pozorujíc, jak se vzduch i země chvěje. Mnohému zdá se podivuhodným, že jsem měla dojem o divcích a krásách vodopádu Niagary; vždyť prý přece nevidím, kterak vlny na břeh dorážejí, a pak dolů se říjí hučí. Jaký prý to význam má pro mě? Význam nejkrásnější, tak krásný, že ho ani nemohu vystihnouti, ani vypověděti, právě jako nedovedu vypověděti, co jest láska, náboženství, dobrota.

Píše také o této cestě *své matce*, a to v listě ze dne 13. dubna 1893:

. . . Pan Westerfeld*) shromáždil nám na počest odpoledne vybranou společnost. Přišlo velice mnoho hostí. Někteří z nich dávali mně prazvláštní otázky. Jedna dáma byla velice překvapena, že miluji květiny, ježto prý nemohu viděti jejich krásných

barev; a když jsem ji ujišťovala, že přece miluji, odpověděla: »Cítíte tedy barvy svými prsty!«

Jeden pán se mne ptal, jaký význam připisují kráse. Věřu, v první okamžik jsem nevěděla, co říci; pak ale jsem mu odpověděla: krása jest formou dobroty — a on odešel. — — — — —

Hotel stojí blízko řeky, takže jsem její šumění cítila, vystrčila-li jsem ruku z okna. — — — — Nemůžeš si ani pomyslet, co jsem cítila, stojíc u Niagary. Nešlo mi na mysl, že to byla voda, co s tak hroznou zuřivostí u nohou mých zuřilo a bouřilo. Zdálo se mi, jako by to byla nějaká živá bytost, jež chvátá vstříc hroznému osudu. Přála bych si, abych mohla vodopád líčiti, jaký v pravdě jest, jeho krásu a majestátní velikost, hrozná, nezastavitelná říčení vody přes okraj propasti. U přítomnosti tak nesmírné síly cítí se člověk bezmocným a přemoženým. Již jednou měla jsem podobný pocit, když jsem stála u oceánu a cítila vlny jeho vrážeti na břeh. Myslím si, že i Ty podobně cítíš, patříš-li za tiché noci na hvězdy nebeské. Spustily jsme se ve zdviží 120 stop dolů, abychom také zespod pozorovaly hrozná vlny a víření.

V letě 1893 byla na světové výstavě v *Chicago*. Čteme o tom v životopise:

V průvodě *Dra Alexandra Grahama Bella* navštívily jsme výstavu. Ještě dnes s největší radostí vzpomínám dní, kdy na tisíce dětinných přání stalo se mi krásnou skutečností. Každý den konala jsem tam cestu kolem světa a viděla nespočetná podivuhodná díla z nejvzdálenějších končin, úžasné vynálezy, poklady průmyslu, dovednosti a všeliké činnosti lidského života. Viděla jsem to dotekem svých prstů.

Zvláště ráda navštěvovala jsem část podél dlouhé prostřední cesty. Zdeť jakoby byly stělesněny báchorky z knihy »*Tisíc a jedna noc*«, tak všechno bylo plno novotin a zajímavostí. Zdeť byla Indie mých knih v úhledném bazaru se svými bůžky; zde země pyramid v modelu Kahýry s mešitami a dlouhým processím velbloudů; tam zase benátské laguny, po nichž jsme každý večer v lodici pojižděly, když bylo výstaviště nádherně osvětleno. — — — —

Viděla jsem modell lodi »*Santa Maria*« a vše jsem na ní prozkoumala.

Kapitán ukázal mi kajutu Kolumbovu, jeho puť a přesýpací hodiny. Tento malý nástroj velice mne dojal. Vzpomnělť jsem si, jak úzko asi bylo smělému plavci, když viděl zrnko písku za zrnkem klesati, zatím co zoufalá lodní posádka kula úklady o jeho život.

Praesident výstavy, pan Higinbotham, velice laskavě mi dovolil, že jsem směla vystavených předmětů prsty se dotýkati. S neukojitelnou chtivostí, s jakou asi Pizarro uchvacoval poklady peruánské, brala jsem do rukou vznešenosti výstavy. — — —

Všecko mě jímalo, zvláště francouzské bronzky. Byly tak živě provedeny, že se mi zdály nebeskými viděními, jež umělec zachytl a v pozemskou formu zajal.

Na výstavišti Kapska poznala jsem, jak se dobývá dýmantů; dopátrala jsem se také jednoho pravého, jediného, jenž kdy ve Spojených státech byl nalezen.

Dr. Bell všude mě provázel a popisoval mi velmi zajímavě předměty, jež u návštěvníků budily největší zájem. V elektrickém oddělení prohlížely jsme telefony, autofony, fonografy a jiné vynálezy. — — —

V anthropologickém oddělení zajímaly mě nejvíce mexické starožitnosti, hrubé práce kamenné, jediné památky z pravěku země, kteréž přetrvávají prach z listin královských i ze spisů mudrců. Neméně zajíma-

vými byly mně egyptské mumie, jichž však bála jsem se dotknouti. Z těchto starožitností naučila jsem se o pokroku lidstva více, než jsem dosud byla slyšela nebo četla.

Všecky tyto zkušenosti obohatily mů slovní poklad velikým množstvím nových výrazů, a za ty tři neděle, jež jsem věnovala výstavě, učinila jsem veliký pokrok od mého dosavadního zájmu báchorkového a hračkového k pravému ocenění světa reálního a pracujícího. — — —

V listě ze dne 17. srpna 1893 takto píše o výstavě:

— — — Každý na výstavě byl ke mně velice přívětivý . . Skoro všichni vystavovatelé dovolili mně dotýkati se předmětů sebe křehčích a všecko mi přechoťně vysvětlovali. Jeden Francouz, jehož jméno jsem zapoměla, ukázal mi velké francouzské bronzové sochy; myslím, to že byla moje největší radost z celé výstavy; tak živými a podivuhodnými mně připadaly, když jsem se jich dotýkala.

— — — Professor Morse šel se mnou do japonského oddělení. Nikdy jsem si nedovedla pomysliť, jak podivuhodným národem jsou Japonci, dokud jsem neshlédla jejich na výsost zajímavé výstavy. Japonsko jest věru pro děti rájem, soudíme-li podle velikého množství hraček, jež se tam pro děti zhotovují. (Pokračování.)

SMĚS.

Členská schůze sekce středoškolských učitelů náboženství 15. ledna 1913 v arc. semináři v Praze. Přítomni pp. profesoři: předseda Dr. Lub. Petr. M. Kocmich, J. Šprongl, J. Soldát, Dr. Čihák, Dr. Farský, J. Matějka z Berouna, P. Svatuška a jednatel Dr. J. Hanuš.

Omluvili se: prof. Em. Žák a Dob. Orel.

Jednáno o návrhu podaném nejd. kn. arc. konsistoři v příčině osnovy vyučování náboženství na dvouřídnicím kursu, doplňujícím šestitřídnicím lyceum dívčí, a osnově pro celé 8řídnicí nové lyceum (dle typu A.).

Jednatel referuje o dopisech mu zaslanych předsedou spolku rakouského Msgrm. Wolným ohledně memoranda. Msgr Wolny

oznamuje, že memorandum naše jest v rukou referenta posl. Kemetra a jest slibná naděje dle ujištění p. referenta, že bude v subkomitétu sněmovním přijato. Jest jen si přáti, by spravedlivý návrh subkomitétu prošel i sněmovnou; proto dopíše všem předsedům sekcí v Rakousku, by se obrátili na své pp. poslance, by návrh ten podporovali.

By pan referent měl po ruce materiál v této věci, rozeslal předseda Msgr. Wolny 417 dotazníků, v nichž každý katecheta má udati léta strávená na střední škole po zkoušce způsobilosti a započítaná do služby a pak léta, která ztrácí od svého vysvěcení až do data zkoušky a započítání. (Dosud asi 100 dotazníků mu nebylo zodpověděno.)

Předseda Msgr. Wolny slibuje jednateli, že uvědomí p. ref. Kemetra i o žádané změně § 4. z 19. září 1898 (o ustanovení

učitele náboženství při nižší střední škole se zákl. služným 1800 K s povinností vyučovati 10 hodin týdně s quinvenálkami po 200 K); žádá za určitý návrh, který také jednatelem zaslán asi v tomto smyslu: »Učitelé náboženství ustanovení při neúplné střední škole, dosáhnou-li pobočnými třídami při téměř ústavě zákonitých učitelům nábož. při úplném středním ústavu ustanoveným plného počtu hodin, buďtež na roveň postaveni i co se týče platu i práv učitelům nábož. při úplném ústavu ustanoveným, čímž § 4. z 19. září 1898 se pozměňuje a rozšiřuje.« Svůj návrh doprovází výkladem, ukazuje na tuto křiklavou výminku ve školském zákonodárství, kde katecheta, ač stejně ustanoven jako jiní profesori definitivní, přece jim platem na roveň postaven není a musí přibráním si přespočetných hodin nad nejvyšší počet svůj plat jaksi vyrovnávat.

Dále stěžováno na nestejnou praxi nadřízených úřadů, s jakou poukazují remunerační za hodiny nad 10 hod. povinných katechům ustanoveným na nižší střední škole, jedněm v měsíčních částech, jiným až na konec roku školního. Radí se proto těmto katechetům, příště žádati svých ředitelů, by tyto hodiny remunеровané byly oznámeny ne jako »přespočetné« nýbrž jako *supplované* a spolu jest dobře žádost připojiti, by remunerační byla měsíčně vyplácena.

Delší debata rozpředla se o učebnicích na škole zaváděných.

Jednatel oznamuje, že poslal na všechny katechety na středních školách a lyceích v Čechách, na Moravě a ve Slezsku legiti-mace a na nečleny zdvořilou žádost, by přistoupli k sekci naší (celkem 136 katechetům středoškolským) a dodává, že již někteří noví se přihlásili. Bylo by si přát, aby pražští i blízcí pp. kolegové rádi účast-nili se schůzí našich a jevili takto větší zájem o otázky stavovské. zvláště když často na svém ústavu jsou sami sobě zůstaveni a téměř osamoceni. Srdečné přání k vyznamenání vdp. notářům kolegům: Univ. prof. Ant. Horovi, profesorům Em. Žákovi, Jos. Sprongovi, Dru Ig. Steinoch-ovi: Ad multos annos!

Dr. Jos. Hanuš, jednatel.

IV. internac. kongres pro školskou hygienu bude se konati 25.—30. srpna 1913 v Buffalo za předsednictví presidenta Harvardovy university, Elliotse a prof. hygieny v New Yorku, Dr. Stoveye. Rakouské komitě složeno jest z dv. rady Exnera

(president), ministerských radů Huemera a Stadlera a docenta Dra Burgersteina. Lkš.

(Z a s l á n o.)

Nová mravouka pro školy střední. Neustále docházejí mne dotazy, bude-li lze již letos zavést mou Mravouku na školách středních. Abych důstojným pánům kolegům ušetřil práce, oznamuji, že moje Mravouka bude hotova v rukopise asi do velikonoce, ale potom teprv musí k aprobaci církevní a ministerské. Proto letos na knižním trhu ještě se neobjeví. Že vydání této učebnice poněkud se opozdilo, toho příčina jest, že jsem byl zanesen pracemi jinými. Letos vydal jsem Chrestomathii biblickou, připravoval svou Věrouku na Dogmatiku pro gymnasia a upravil své Dějiny zjevení božského ve Starém a Novém zákoně pro nové, přepracované, ilustrované vydání.

V Č. Budějovicích, dne 20. ledna 1913.

Šimon Pokoj,
c. k. professor.

LITERATURA.

Vzdělávací knihovna katolická — pořádaná vsdpp. kanovníky Dr. Jos. Tumpachem a Dr. Ant. Podlahou a vydávaná čilou knihtiskárnou Cyrillo-Methodějskou — uveřejnila ve svazku LIII. pozoruhodnou práci Dra Viléma Stanga, biskupa ve Fall Riveru: »Socialismus a křesťanství«, kterou z anglického jazyka přeložil Ferdinand Romportl. (Cena 1 K 70 h.) Po úvodním slovu »čtenáři«, kde p. překladatel mimo jiné vystižně naznačuje účel spisu tohoto (154 str.), totiž »podati správnou orientaci v nynějším boji o sociální otázce, k níž jest každému, kdo se jen poněkud zajímá o moderní život, zaujmouti určité stanovisko . . .« a po předmluvě pojednáno ve hlavě I. o povaze a cíli socialismu, ve hlavě II. podány jeho dějiny a rozšíření ve Spoj. státech severoamerických; v hlavě III. nastiňněn problem sociální: Zlo a jeho léky; ve hlavě IV. ukázáno, že »ne socialismus, nýbrž sociální reforma« může nynější poměry upravit a lidstvu pomoci; v hlavě V. vylíčen »sociální stav před protestantskou reformací a po ní«; v hlavě VI. »katolické hnutí a sociální reforma«; v hlavě VII. »klamné teorie moderního života«; v hlavě VIII. »šťastná budoucnost« a v hlavě IX. »nejrychlejší a nejjistější cesta ke štěstí.« Doporučujeme. *Prok. Zaletěl.*

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půletně 3-50 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta. „Vychovatel“ se jim dává toliko zahotové. Alumním, klirikům a studujícím slevuje se deset procent a sběrateli dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zaslá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zaslány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smichově, Goldául. 8.; proučit, přílohu přijímá rukopisy V. Jellínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slaviček, katecheta na Smichově 992.

Moderní vzdělání. — Charles Darwin. — Křesťanské školství za času říše římské. — Biblické děje a bibl. osoby v pověstech Židů a Mohamedánů. — Feuilleton: Ze života a spisů Heleny Kellerové. — Směs. — Literatura.

Moderní vzdělání.

Proslulý anglický malíř *Walter Crane*, duchaplný ilustrator spisů pro mládež, kdysi pravil: *»Naše školy učí hocha dobré myslet, ale nikoli dobré konati.«*

Byť výrok tento byl do jisté míry přehnaný, přece jasně ukazuje na jednostrannost moderního vzdělání, jež má na zřeteli vypěstění rozumu, a tím má za následek všechen suchý, znavený, bezcitný intellektualismus moderního člověka.

Naše všechna školní výchova a jí založené vzdělání je obrazem *moderní práce*, a je také jí ovládána. Jest to slepá a většinou bezcílne zdolávání ohromné spousty vědomostí, při němž všechen rozdíl mezi hlavním a vedlejším naprosto mizí. Je to *vzdělání, jimž vlastně nic nebylo vzděláno*; ani duch ani cit ani vůle. Člověk den za dnem stává se rostoucím katalogem všech možných poznatků, a při tom necítí žádných vztahů a souvislosti jich se svým životem. —

Je všeobecným přesvědčením, že ono vyšší a duchové v člověku nejlépe se rozvíjí čistě duševní prací. A jest to vlastně pravda? Člověk ovšem touží v nejhlubším svém nitru, aby se povznesl nade vši hmotu, a tak bezděky cení nejvýše onu práci, která co nejméně se dotýká hmotného a viditelného, a při níž výhradně může žiti ve světě duševním. Odtud si vysvětlíme, proč pohanství mělo v opovržení osobní službu a ruční práci. Zcela opačně nazíralo na tuto práci křesťanství. Ono stavělo a oceňovalo právě tato povolání nejvýše; a to nikoli snad proto, že by mu na duchovním životě méně záleželo, ale proto, že pravou hygienu naší duchovní přirozenosti hlouběji poznalo a proto vědělo, že *duchovní život v člověku nikoli útekem od hmoty, ale její promyšleným podrobováním a ovládnutím může býti nejúčinněji probouzen a osvobozen*. Křesťanství liší se ode vši nekřesťanské moudrosti, obzvláště od indického nazírání na svět právě tím, že v sobě spojuje útek od světa a pohrdání jím s pronikáním světa.

Ono stejně zavrhuje pouhé zápirání života a útek od světa jako pouhé a stlé zabývání se světem. Ono chce, abychom s nadpozemského hlediska působili na svět. A kdekoli se snaha po vzdělání a práce odpoutá od tohoto

ducha, tam znova vždy objevují se ony dva extremy, jež v přítomné době tak jasně se rysují: *pouhý materialismus práce* a vedle něho *abstraktní, životu od-cizené vzdělání*. Lidé nechápou již, že potřebují na jedné straně nejvyšší duševní inspirace, aby při hmotné práci nestali se poddanými hmoty, — a na druhé straně že duch musí se cvičiti na zdolávání zcela konkrétních a materiálních úkolů, aby se stal opravdu vzdělávací a vedoucí silou pro život člověka.

Kdo s těchto hledisek pozoruje různé obory lidské práce, zajisté dozná, že *učené studium, jakkoli je nezbytné, přece opravdové vzdělání, opravdové oduševnění člověka daleko spíše ohrožuje nežli je podporuje*. Neboť při něm pozornost od osobního života je zaváděna pryč a zabývá se věcmi které pro sebevýchovu nemají řádného významu. Duch jako bdělý strážce není obrácen k tomu, aby kontroloval tělo a činy, nebojuje proti nepříjemnostem života a lidí, aby je uvedl v soulad a je přemáhal, ale ponechává tyto věci samým sobě a zůstává ve svém duševním prostředí.

Abstraktním myslitelům často se vyčítá jich roztržitost. Záleží ona vlastně v tom, že v duši svojí zabývají se zcela jinými věcmi, nežli tím, co kol nich se děje. Tělo a smysly jsou zde, ale duch je daleko mimo přítomné poměry. A byť toto jich přemýšlení a bádání často lidstvu bylo k velikému užtku, tož oni sami ve své osobní kultuře bývají mučedníky této oddálenosti svého ducha. Neznajíce z osobního poznání svět a lidstvo, operují ve své hlavě s pouhými abstraktními pojmy, *se světem vysněným a s lidmi papírovými*, a budují na nich theorie neživotní, neuskutečnitelné, utopistické. A tak místo aby nesrovnalosti a protivy ve světě pomáhali odstraňovati, spíše je ztěžují, komplikují, a v pravém slova smyslu zamotávají.

Jest to osudná jednostrannost, že slovem vzdělání rozumíme osvojení si množství vědomostí. Jako by pouhé vědomosti za všech okolností a pro všechny lidi byly jediným a nejvyšším dobrem; jako by ony samy sobě vytvářely pevný charakter a zušlechfovaly mravy! To vše jest nepravdivé; ba osudné. Skoro každodenní zkušenost nás o tom poučuje, že často všeliká učenost jest spojena s velmi nízkým smýšlením, veliké vědomosti s velikou nesvědomitostí.

Chamberlain, tento prorok moderní kultury. ve svých *«Základech 19. století»* praví: *»Všeobecně rozšířené heslo, že vědění je moc, naprosto nemá práva na všeobecnou platnost; neboť vždy na tom záleží, kdo jest ten, jenž vědomost, má. O vědění ještě větším právem nežli o zlatě možno říci, že samo o sobě není ničím, zcela ničím, a může právě tak člověku škoditi, ba jej do záhuby uvrhnouti, jako jej povznésti a ušlechtili«* (II. 754.) — —

Moderní kultura naprosto zapomněla hesla: *»Ora et labora.«* Že potřebí vyššími, nebeskými myšlenkami a ideami naplniti pozemskou práci, každou hmotnou práci oduševniti a každou duševní materialisovati, t. j. uvésti v soulad se skutečným světem, má-li člověk ve svém povolání nabýti štěstí a spokojenosti. Neklid, rozháranost moderního člověka, zaviněná tím, že opustil posilující prameny víry, jeví se v naprostém nedostatku pravé radosti. *Chamberlain*, pozoruje tuto duševní chudobu člověka napsal: *»Na ten čas neexistuje snad žádný divoký, rozhodně však žádný polovzdělaný národ, který by měl méně krásna ve svém okolí a méně harmonie v celém svém žití, než veliká massa tak zvaných vzdělaných Europeanů.«*

Pravá radost z života a z práce teprve tehda se modernímu člověku vrátí, až vrátí se on k pěstění své celé duše, všech její schopností. Schází harmonické pěstění duchovního života, které nelze si mysliti bez náboženství. Vzdělávati člověka bez náboženství neznamená jej vzdělávati, ale dusiti a komoliti. Nepestovati jeho nejkrásnější schopnosti, náboženské vlohy, znamená člověka ochuzovati. Jeho srdce násilně vyrvati od otcovského jeho domu, oloupiti je o nejmocnější oporu a nejsladší útěchu v životě — o Boha. r.

Charles Darwin.

(Podává Dr. LUBOMÍR PETR.)

(Pokračování.)

Základní rysy této theorie měl Darwin hotové již r. 1842, ale shledávaje pro ni nové doklady, nebyl by ji ještě po dvaceti létech ve známost uvedl, kdyby vnější okolnost nebyla uveřejnění její uspíšila.

R. 1858 dostal se mu totiž do rukou článek zoologa A. R. Wallace, jenž obsahoval jak v otázce původu, tak v otázce výběru myšlenky příbuzné. Oba učenci domluvili se a předstoupili před odborníky článkem společně vypracovaným, jenž 1. července r. 1858 v Linnéově společnosti přečten. Když k jejich názoru přidali se pak i *Lyell a Hooker*, učenci veliké autority požívající, Darwin místo původně zamýšleného několika svazkového díla odhodlal se ke kratšímu zpracování svých základních myšlenek, a tak vyšlo r. 1859 dílo, jež založilo světověznámost jména Darwinova: *On the origin of species by means of natural selection, (O původu druhů přirozeným výběrem)*.

K mimořádnému odbytu díla přispěly nejen kontroverse protivníků, ale i nové názory na svět, z Darwinovy knihy vyvozované, ač Darwin sám činil seč byl, aby tyto otázky z diskusse vyloučil. Svědčí o tom Darwinův list k Lyellovi v němž se Darwin Lyella táže: »Co myslíte, mám Murrayovi (nakladateli) říci, že má kniha není víc neorthodoxní než toho předmět nevyhnutelně vyžaduje; že o původu člověka nemluví; že nedotýkám se zpráv o stvoření atd., a jen ona fakta uvádím a z nich jen ony závěry vyvozují, jež se mi zdají oprávněnými? Či nemám Murrayovi vůbec nic říkati, v předpokladu, že nic nemůže namítati proti této míře nepravověrnosti, již není víc než v kterémkoli zoologickém pojednání, Genesi se přičím?«

Neméně zdržlivě choval se Darwin i v otázce počtu prarodů živočišných, a v listě z 19. prosince 1868 sám označil *dedukce Haecklovy za příliš smělé*.

»Že všichni příslušníci jedné a téže třídy pocházejí z jediného předka«, zdá se mu závěrem přípustným. Co dále vyvozuje, prohlašuje sám za domněnku: »Ježto i příslušníci tříd úplně různých mají ve své stavbě a konstituci leccos společného, vede analogie a jednotnost tohoto názoru o krok dál a připouští pravděpodobnost, že všechny živé bytosti jsou z jediného prototypu.«

K tomu podotýká správně *Max Ettliger v Hochlandu* (1909): »Darwin zapomněl při tom, že jednoduchost názoru není ještě důkazem jeho správnosti, a že všechny analogické závěry jen tehdy mají přesvědčivou sílu, není-li lze z nepovšimnutých růzností, v nichž se srovnávaná analoga odchylují, vyvoditi žádný protidůkaz. Většina však morfologických a embryologických podobností tvarových,

z nichž Darwin odvozoval kmenové příbuzenství, opírá se jen o takovéto sporné analogické závěry.◀

Těžiště důkazů v Darwinově hlavním díle přesunuto bylo z otázky descendance na otázku přirozeného výběru; autor byl patrně veden pocitem, že zde jest potřeba důkazů ještě větší. Nuže, vyvozoval-li Darwin rozdíly druhů z prospěšnostních ohledů přirozeného výběru, pak musil si také předložit otázku, zda rozdíly *jakostné*, jimiž se druhy rozlišují, dají se z *kvantitativných* diferencí vysvětliti. A tu v mnohých případech — budiž tu připomenut pokus vyvoditi oko z primitivního smyslového ústrojí kožního — jest nemožno obejiti se bez kvalitativných *škoků*.

Podobně má se věc i s hodnotami prospěšnostními. První začátkové orgánu, jenž *úplně vyvinut* jest velmi užitečný, nedají se velmi často s hlediska užitečnosti vůbec měřiti. Proti této námitce, již vyslovil Darwinův nejobávanější protivník, katolický přírodopysce anglický *Mivart*, musil se Darwin uchýliti k výtačce, že s mezistupni struktury spojeny jsou funkce *střídavé*. Tím arci neszáz není zmenšena. Ještě hůře má se věc s instinkty, jež jsou pro zdar každého druhu neméně důležitý než struktury. Nedokonale vyvinutý instinkt bývá však nejen méně užitečný, ale i přímo škodlivý; musil by tudíž hned v prvním individuu některého druhu býti plně vyvinut.

Přes tyto vážné námitky hájil Darwin selekční theorii s úporností, jež u rozvážného Darwina překvapuje. Ve svém listě k Lyellovi 10. ledna 1860 žádá Darwin přímo naprosté *víry* v přirozený výběr. Tento dogmatický sklon, jehož tedy ani Darwin nebyl prost, nabyl brzy u Darwinových přívrženců takových forem, že sám *Romanes* ve své veliké apologii: *»Darwin a po Darwinovi◀* se nad tím pozastavuje. *»Toto vědecké vyznání víry není o špetku méně dogmatické a nesnášlivé než ona theologicky zbarvená víra, již bylo zatlačilo.◀*

Nezabránilo také, aby nepostačitelnost selekční theorie nebyla uznávána stále rostoucím počtem nejbystřejších přírodopysců, kteří se zase vracejí a přikloňují k novolamarckismu. Sem patří zvláště mnozí botanikové němečtí a angličtí, *Sachs*, *Pfeffer* atd.

Přihlédáme-li k dnešnímu stavu, v jakém po padesátiletém zkoumání, zdůvodňování a vyvracení obě Darwinovy theorie jsou, lze o nich říci asi toto: *Theorie (descendenční) o postupném přetvořování druhů a o jejich společném vzniku z nižších organických prarvarů jest poznatek tisíckrát potvrzený a nezadatelný. Sporný jest pouze počet organických prarvarů a otázka, jak se onen vývoj dál. Naproti tomu však (selekční) theorie přirozeného výběru, již chce Darwin vysvětliti druhové rozdíly z hromadění ponenáhlných, nepatrných, užitečných pozměňtvarových, jež v zápasu o bytí vítězily a dědičně se přenášely, jest většinou na ústupu a může býti pokládána za posici stracenou.*

Vyrostlo by příliš přes zamýšlený rozsah tohoto článku, kdybych uváděl tu podrobněji, co bylo proti Darwinovým teoriím a zvláště proti theorii selekční napsáno. Čtenáře, jenž by se o tu věc zajímal, odkazují k dílu *Alb. Wiganda »Der Darwinismus und die Naturforschung Newtons und Cuviers◀*, Brunšvik, jež obsahuje téměř vše, co lze proti theorii Darwinově namítati, a pak k dílu již svrchu citovanému: *Dra. E. Rádl, Dějiny vývojových teorií v biologii*, jež podávají stručný a přehledný obsah sem se odnášející literatury.

Pro zajímavost zmíním se tu zvlášť jen o pokusu jesuity *P. Ericha Wasmana* smířiti církev s Darwinem a Darwinu s církví. Wasman descendenci nejen připouští a hájí, ale přiznává i možnost descendece člověka. Stačí mu *zasazení Boží ve dva zjevy přírodní: v počátek života a v počátek člověka* (jeho oduševnělosti). Vše ostatní děje se bez *přímé* součinnosti Boží. Pro tyto dva jevy bylo proto zakročeni Božího potřebí, že vlastnosti života jsou *podstatně* jiné než vlastnosti neživota, bylo třeba, aby Bůh něco přidal k neživé hmotě, aby oživila; a takovým přídavkem jest i lidská duše, přídavkem, jež živému tělu mohl dáti jen Bůh. (*Rádl*, opus citatum str. 232.)

(Pokračování.)

Křesťanské školství za času říše římské.

(Pokračování.)

Školství, jak zřejmo, bylo velmi rozšířeno, a vyučováno bylo ve všech stupních v znamenitějších městech říše římské.

Právní dokumenty dosvědčují, že v menších městech byli ustanoveni tři řečníci nebo sofisté, a tři grammatici, ve větších po pěti, ač i zde ještě byl často počet jich překročen. Ano v některých městech byly četně zastoupeny všechny druhy škol, tak že tvořily v pravdě universitu. Tak tomu bylo v Itálii v Římě, Miláně, Kremoně, Bergamu, v Gallii v Bordeaux, v Toulousu, Poitiers, ve Vienně, v Trevech, v Autun (blíže Dijonu) a j. Všude na těchto školách (universitách) nejvyšší představený jejich měl vysoký plat, na př. v Autunu dostával 600 tisíc sesterců, našich 120 tisíc korun!

Některé z těchto universit slynuły slávou v zvláštních oborech; jako Arles a Beyrouth v právnictví, ve filosofii Athény, Alexandrie v lékařství. V Athénách studenti dělili se dle národnosti a třenic mezi nimi působily pravé bouře v občanstvu. V Římě bylo třeba dáti studenty pod policejní dozor; ano dle codexu Theodosiova musili opustiti školy studenti starší 20ti let. Na východě požívali větší svobody v tomto ohledu; známo o sv. Řehořovi Naziánském, že pobyl v Athénách až do třiceti let, a že bylo možno horlivým studentům navštěvovati postupně i více universit.

Teprve Theodosius I. r. 425 snažil se upravit tuto praksi studia vysokého tím, že pokusil se zříditi v Cařihradě pravou universitu státní s 31 professory a zakázal veřejně vyučovati učitelům soukromým, dovoliv jim pouze vyučovati v rodinách. (Codex Theo. XIV., IX. 3.) Tato reforma omezena však byla pouze na Cařihrad a svoboda vyučování zůstala i dále v ostatních zemích říše římské, zvláště na západě, a to až do zániku říše.

II. Křesťanští učitelé v době pronásledování.

Není důvodu, proč by křesťanští učitelé nemohli vyučovati. Jest ovšem samozřejmo, že stát a obec až do IV. stol. nevolily si profesorů ryze křesťanských, zvláště v době pronásledování, ale známe-li, jaké svobodě se těšilo vyučování, že nebylo třeba soukromým učitelům vůbec nějakého státního dovolení, že nebylo státního dozoru v prvních stoletích, vysvětlíme si snadno, že *mnozí soukromí učitelé všech stupňů byli křesťané*. Vždyť známe jména učitelů jako mučedníků, a přece nebyli mučeni pro vyučování ve školách svých, nýbrž že nechtěli zapřítí svou víru.

Řečník *Arnobius* (ve svých: *Adversus gentes* II., 55), jenž sám stal se křesťanem, cituje mezi těmi znamenitými muži ve III. stol., kteří přijali křesťanství, řečníky velkého nadání, grammatiky, lékaře, učitele filosofie, a není pravděpodobno; že by tito přijavše křesť sv. opustili své dřívější soukromé působíště.

Ostatně historie zachovala nám jména křesťanských profesorů náležejících době pronásledování. V katakombách na př. sv. *Kallista* jest náhrobní nápis: *Magister primus* (*obecných* škol). *Cassianus*, mučedník za posledního pronásledování, byl učitelem školy v Imole (*Prudentius: Περὶ στερφανῶν IX.*). *Eusebius* ve své historii (VI. 15) uvádí, že *Origenes* nejprve byl grammatikem a vyučováním živil sebe a matku svou a bratry. Podobně *Flavianus*, umučený v Atrice ve II. stol., byl podobně grammatikem. Ku konci téhož století dle svědectví *Eusebiova* křesťan *Anatol*, potomní biskup v Laodicei, byl netoliko představeným senátu v Alexandrii, nýbrž byl jmenován svými spoluobčany professorem filosofie a vykladačem Aristotelovým. —

Má se za to, že školy řízené učiteli křesťanskými byly navštěvovány žáky křesťanskými, ale i opak zjištěn. Jest svědectvím dějin, že měli i žáky pohanské. *Cassianus* na př., učitel v Imole, měl i pohanské žáky, kteří jej umučili ze msty pro jeho přísnost. Podobně i někteří žáci *Flaviánovi* usilovali všemi prostředky (i lži) přivést svého učitele do rukou katanů. Školy, které jmenovaly své učitele, jako Alexandrinská *Anatola*, byly přístupné zajisté všem žákům bez rozdílu náboženství.

Jest zajímavou otázkou, jaké stanovisko zaujali učitelé křesťanští ku klasické literatuře pohanské, která názorem pohanským byla proniknuta.

Učitelé křesťanství cenili vysoko Homera, *Pindara*, *Horáce* pro krásný klassický sloh, pro bohatost myšlenek a mnohé i mravní zásady. Ovšem bylo nutno probírat se žáky i báje mythologické, různé příběhy bohů a bohyň. Než dovedli uvést tyto události do říše báje a allegorie, a uplatnili pravdy víry křesťanské bez nebezpečí ztráty víry. *Tertullian* sice ve svém spise *»Idololatria«* 10 praví, že nemá práva křesťan býti učitelem, ale má právo jíti do škol, ježto vyučování literární, které se zde podává, jest nutné pro vzdělání ducha a vypěstění ctností mravních. — Vidíme v tom nedůslednost *Tertullianovu*; ale jisto jest, že představení církve nikde nezakazovali svým členům učit ve školách, ač i oni uznávali potřebu vzdělání se v básnicích a spisovatelích pohanských, což bylo zajisté znamením veliké prozíravosti a svobody vyučování. Důkazem toho jest, že v katakombách setkáváme se s vyobrazeními z mythologie pohanské (*Amor* a *Psyché*, *Ulyxes* a *Sireny*, roční počasí, okřídlení geniové, řeky, nebe, oceán, zosobněné v podobě lidské). Čtyři sochaři křesťanští z Panonie volili sice vytvořiti bohyně vítězství a *Amory*, slunce na voze taženém běžci, ale raději dali se umučiti, než by vytesali *Eskulapa*, jenž měl býti jako modla v chrámě od lidu uctíván.

(Pokračování.)

Biblické děje a bibl. osoby v pověstech Židů a Mohamedánů.

Podává universitní profesor Dr. JAR. SEDLÁČEK.

(Pokračování.)

Za doby hladu poslal *Jakub* své syny dvakráte do Egypta, aby tam za kananejské zboží vyměnili obilí. Po druhé dal jim i *Benjamina*, a napsal *Josefovi* list, a poslal mu turban *Abrahamův*. *Josef* se tomu velice těšil, neboť mu to bylo

znamením prorocství a poslanectví Božího. Dlouho s nimi rozmlouval, a pak poručil, aby jim bylo přineseno jídlo. Posadil je po dvou; Benjamin zůstal sám, neboť byli v nerovném počtu. Josef se na něho díval, byl dojat a vzal ho k svému stolu, a tu se mu projevil prvému, že jest jeho ztracený bratr. Ostatní o tom dosud nevěděli.

Po druhé cestě zůstal Benjamin v Egyptě, poněvadž byla u něho nalezena skvostná Josefova čiše. Po čase poslal Jakub svým vnukem, synem Judovým, list Josefovi, aby propustil Benjamina. Josef ho odkázal k trpělivosti. Když pak přišli jeho bratři po třetí do Egypta, tu se jim dal poznati. Hned jim dal svůj šat, roucho, jež měl po Abrahamovi, aby je položili na Jakubovu tvář, by tento opět prohlédl. Juda roucho vzal, za městem je rozbalil, a v okamžení přenesena vůně roucha do Kanaanu. Jak pocítil Jakub vůni tohoto roucha, poznal ihned, že jest to roucho Josefovo, a radoval se a sdělil to svým domácím; ti však se domnívali, že se to Jakubovi pouze zdá. Když však přišel Juda se šatem, byli překvapeni. Jakub prohlédl a Juda vypravoval vše, jak zůstal Josef věrným Bohu Abrahamovu. Josef poslal pro svého otce sto padesát krásných, ztepilých velbloudů, rychlých jako vítr, dvanáct mezků, rychlých jako ranní vánek, a třicet arabských koní. —

Zdá se nám býti divno, že se v egyptských nápisech, kterých je dosti značný počet, nalezla dosud žádná zpráva o vládě Josefově a o východu Israelitů z Egypta. Dlužno však uvážiti, že se dostali Israelité do Egypta jako mnozí jiní cizinci z Asie, a že nebyli zprvu v tak velikém počtu, aby byli tam činitelem, i veřejně a politicky důležitým. Bydlili kromě toho na kraji hranic a zůstávali Egyptanům vždy cizinci, neboť měli jiné náboženství, jiné zvyky a byli domácím obyvatelstvu opovržením, byli otroky. O východu Israele z Egypta nemohl farao učiniti zmínky, poněvadž zaznamenával pravidelně pouze slavné a vítězné události; tato pak pro Egypt slavnou jmenovati se nemohla. Na kameni z doby Merentaha jest Israel sice jmenován, ale Israel, který byl tehdy již v Asii, nikoli v Egyptě.

K vypravování o Josefově pokušení (Gn 39·7 nn.) nalezena byla v papýru Orbiney, psaného pro krále Seti z 19. rodu, tedy asi ze 14. století, romance velmi podobná. Dva bratři, Anpu a Bata, žili spolu v jednom domě; jednoho dne poslal starší bratr Anpu druhého s pole domů, aby přinesl semena. Žena Anpuova pokoušela Batu, když přišel domů, ale on ji odpudil. Večer vrátil se Anpu, a jeho žena obvinila u něho Batu z viny. Anpu ho chtěl usmrtiti, avšak dobytek upozornil mladšího bratra na nebezpečí, a on uprchl. Při pronásledování zachránil ho bůh Horas tím, že dal mezi oba bratry jezero, plné krokodilů; pak se smířili, věc se objasnila, a manželka, která učinila křivé obvinění, byla manželem svým usmrcena.

Možno, že bylo při sepsání této romance užito děje Josefova; dokázati toho však nelze. Ukazuje se tím, že vypravování biblické podává děj, který odpovídá úplně egyptským poměrům.

V dějích Josefa egyptského jeví se sny velmi závažným činitelem. — V Egyptě byly pokládány sny jako prostředek, jímž se spojuje božstvo s lidmi. To, co se v bibli vypravuje o snech číšníka a pekaře faraonova, má tedy ve zvycích starého Egypta svůj základ. Bylo to obecným, že chodili lidé do chrámů, položili se tam ku spánku, v němž očekávali věšební sen jako odpověď na žádost,

kteřou byli před tím Bohu přednesli. Dr. Petrie míní, že našel na Sinaji chrám, jenž byl v tom směru pověstným a byl četně navštěvován. Míní, že snad i Bethel v Kanaánu se stalo podobným způsobem slavným. Chrám Hatorin v Serabit-el-Khadem na Sinaji byl vyhledáván od těch, kteří si přáli mítí božské sny. V bezprostřední blízkosti jeho bylo nalezeno 30 malých kamenných kopek (hromad) a 12 snových sloupů. Ony hromady stojí o sobě, jsou poměrně malé, 4—6. neb i 10—12 stop velikosti vnitřní, ale stačily právě, aby se mohl za nimi člověk pohodlně uložit ku spánku na jednu neb dvě noci. Po stranách a i dále od nich jsou přímé kameny, malé i větší, které tam byly asi na paměť postaveny; všechny stojí v dohledu chrámovém. Obvyčně jest kolem těchto kamenů ještě kamenný kruh sestaven. Hrobů tu žádných nalezeno nebylo, proto míní Petrie, že jsou to pamětní a děkovné kameny za sny, jimiž tu byli návštěvníci oblaženi. Jestli tyto kameny také olejem pomazávali, toho nyní arcif dokázati nelze. Míní, že i Jakub, když byl na cestě z domu svého otce, postavil si v Bethel kámen, jenž ho měl chrániti před větrem (Gn 28¹⁰⁻¹⁹), jak si to dosud karavany dělají, kde se jednotlivci ukládají za nahromaděné zboží. Nebyl to tedy onen kámen pod jeho hlavou, ale u jeho hlavy. Kameny na Sinaji jsou po všech stranách opatřeny písmem. Nejstarší ony kameny sinajské jsou z doby Usertesena I. (2749 př. Kr.) a Amenemhata (2622 př. Kr.) Zvyk ten byl asi semitským a zachovával se v Palestýně a na Sinaji. Do Egypta se dostal od semitských sousedů. V pozdějších dobách to dělali Řekové v chrámě Serapeionu v Memfidě, v Kanobos, v Abydu. Nemocní chodívali ku schránce Asklepiada v Epidauru a spávali tam, aby jim bůh ve snách oznámil, jak by se vyléčili. Věštebným snem stalo se pak ono místo ostatním lidem, kteří o tom slyšeli, posvátným.

Haviři egyptští, kteří hledali na Sinajském poloostrově tyrkýze, přizpůsobili se, jak se zdá, bohoslužbě, jaká byla na Sinaji obvyklou, a ctili sinajskou Hathor a své bůžky způsobem semitským. Tak se domnívali, že si zajistili ochranu sinajských bohů a neztratili lásku svých bohů domácích. Podobného něco se uvádí 4 Kr 17²⁶⁻⁴¹.

Prorok Job u Mohamedánů.

Job byl vnuk Aisův (Esauův) po otci, a Lotův po matce; jeho manželka Rahmat byla dcerou Elraima, Josefova syna. Byl, jak i bible praví, velmi bohatý a pečoval o chudé a nuzné. Satan hleděl ho zkaziti. Jednou řekl Bohu: »Kdybys Jobovi odebral své četné dary, přestal by tě vzývati!« Allah dovolil, aby dělal Satan se statky a s dítkami Jobovými, co chce. Dábel utopil a zničil část dobytka Jobova a přestrojiv se v podobu pastýře, vešel k Jobovi a zvěstoval mu to neštěstí. Job velebil spravedlnost Boží a nereptal. Satan spálil jeho úrodu, pobil jeho dítky, a vyžádal si ještě na Bohu, aby mohl ho raniti nemocí. Bůh dal jemu tělo Jobovo, kromě jazyka, jímž se modlí, sluchu, jímž poslouchá zjevení Boží, zraku, jímž pozoruje stvoření, a srdce, jímž projevuje vděčnost k Bohu. Iblis (satan) se nyní přiblížil k Jobovi a vdechl mu cosi do nozder, po čemž Job ihned se rozstl malomocenstvím a zkusil nesmírné bolesti. Rahmat jej ošetřovala, ale dábel se rozličným způsobem snažil ji zkaziti a odvésti. Jednou, když byla v nouzi, odkoupil jí její vlasy. Když ji Job tak spatřil, poznal, co se stalo, rozhněval se a hrozil své manželce, že jí za to dá, až bude zdrav, sto ran holí. Rahmat mu zůstala věrnou. Dábel nařkl pak ještě Joba před všemi lidmi, že byl velikým hříšníkem; ale i to snesl Job v trpělivosti. —

Když se Job zase uzdravil, přišel k němu Gabriel a poradil mu, aby uhodil pravou nohou na zemi. Tu spadly s něho červy a vytryskl pramen; podobně, když dupl levou nohou. Aby vyplnil na manželce svoji hrozbu, vzal sto jemných proutků a těmi ji jednou udeřil — to bylo oněch sto ran. Pak žil šťastně.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Ze života a spisů Heleny Kellerové.

Podává FR. JANOVSÝKÝ.

(Pokračování.)

O svém pobytě v *New Yorku* píše Helena ve svém životopise:

Ve dvou letech, která jsem strávila v *New Yorku*, měla jsem příležitost mluvit s vynikajícími muži, jejichž jména jsem často slyšela, že však se s nimi setkám, nikdy jsem se nenadála. Většinou jsem je poznala v domě mého milého přítele *Vavřince Huttona*. Bylo mi velikým štěstím, že jsem mohla jej a jeho milou milou paní navštěvovati v jejich rozkošné vile, že jsem si mohla prohlížeti jejich knihovnu, že jsem mohla čísti velebné dojmy a zářné myšlenky, jež jim věhlasní přátelé zapsali do pamětní knihy. Právem bylo řečeno, že pan Hutton dovede z každého vylouditi nejlepší myšlenky a nejněžnější city.

— — — — —

Paní Huttonová jest upřímná, osvědčená přítelkyně; jsem jí díky zavázána za velmi mnoho z toho, co za nejlepší a nejdrahoccennější pokládám. Často mi přispěla za mého universitního studia. Připadá-li mně úloha, kterou jsem si pro svůj život uložila, těžkou a únavnou, píše mi listy, jež mně opět dodávají dobré myslí a statečnosti; náležitě ona k lidem, od nichž se učíme, že vyplnění těžké povinnosti zjednodušuje a usnadňuje vyplnění povinnosti příští.

Pan Hutton uvedl mne k svým mnohým literárním přátelům, z nichž nejznamenitější jsou pan *William Dean Howells* a *Mark Twain*.

Píše o tom *matce* jednoho dne v březnu 1895:

„Učitelka a já strávily jsme večerjší odpoledne u pana *Huttona* a znamenitě jsme se tam bavily.

Byli tam též *Mr. Clemens (Mark Twain)* a *Mr. Howells*. Již dávno jsem

o nich slyšela, ale nikdy jsem se nenadála, že je jednou uvidím a s nimi budu mluvit. . . . Oba sloutní spisovatelé byli velice milí a ke mně přívětiví, a nedovedla bych ani říci, který z nich jest mi milejší. *Mark Twain* vypravoval nám mnoho rozmarných příhod; smály jsme se, až jsme slzely. Jak bych Ti přála, abys ho viděla a slyšela! Řekl nám, že za několik dní chce se vydati do Evropy, aby si tam odtud odvezl svou paní a dceru *Jeannu*, jelikož *Jeanne*, která v *Paříži* studuje, za 3¹/₂ léta tolik asi se již naučila, že kdyby jí nyní už nevzal domů, brzy by více uměla a věděla než on.

— — — — —

Jak oznamuje dále ve svém životopise, seznámil ji pan *Hutton* s jinými ještě vynikajícími spisovateli a osobnostmi — —

Taktě moji přátelé učinili z mého života to, čím jest. Tisícerym způsobem proměnili moje přirozené nedostatky ve zvláštní přednosti a umožnili mi, abych vesele a šťastně kráčela ve stínu svých tělesných vad.

*

V létě roku 1896 zemřel Heleně drahý otec.

— — — — —

Byla jsem právě na severu a těšila jsem se z posledních krásných letních dnů, když mne došla zpráva o smrti otcově. Byl jen krátce nemocen, ale velice trpěl.

— — — — —

Toť byla moje první veliká bolest, toť moje první osobní známost se smrtí

*

Návštěvu v *bostonském museu* líčí Helena v listě ze dne 3. února 1899:

— — — — —

Předešlé pondělí zažila jsem něčeho velmi zajímavého. Jedna přítelkyně vzala mě toho dne s sebou do bostonského musea. Vymohla mně také napřed u generála *Loringa*, ředitele musea, dovolení, abych se směla soch dotýkati, zvláště těch, jež jsem znala jako staré známé z *Illiady* a

Aeneidy. Zdaž to nebyla veliká laskavost? Co jsem tam meškala, přišel sám generál Loring a ukazoval mi některé z nejkrásnějších soch, Venuši, Athenu, Dianu, nešťastného Laokoona, ubohou Niobu s nejmladším dítětem jejím — — Málem bych byla plakala, jak živě a tragicky všecko bylo představeno. Generál Loring ukázal mi též nápodobení podivuhodných bronzových dveří baptisteria ve Florencii, a já jsem ohmatala krásné sloupy, jež spočívají na zádech děsných lvů. Jak vidíte, kochala jsem se již napřed požitkem, jehož se mi jednou skutečně dostane, až bych navštívila Florencii. — — — — —

Na konec ještě několik úryvků z listů Heleninych o dětech, jež podobně jako ona *neměly všech smyslů*.

Dne 5. června 1899 píše panu *Williamu Wadeovi* v Hultoně v Pennsylvanii, jež druhy byla se slečnou Sullivanovou navštívila o *Linii Haguewoodové*, hluchém a slepém děvčátku, jež bylo vychováno od slečny Dory Donaldové :

— — — List. Linnie Haguewoodové mě velice zajímal. Svědčí o samostatnosti a veliké klidnosti charakteru. Velmi zvláštní jest její vyjádření o dějinách. Lituji, že se jí dějiny nelíbí; avšak i já často cítím, jak tajuplné, mnohdy až hrozné jsou dějiny starých národů, starých náboženství a vlád. — — — — —

(Pokračování.)

SMĚS.

Zajímavá konferenční thema bylo dáno v diecesi mnichovské: »Za účelem sebrání veškerého školsky-historického materiálu nechť všichni. faráři sestaví, co se o dějinách školy jich kolatury z pramenů (školských akt), nebo jiných zaznamenání (kostelní, chudinské účty, matriky, nadání a p.) ve farském, nebo i školském archivu dá vyhledati.« Úřední list diecesní přinesl zajímavou předchozí zprávu, která mezi jiným dokazuje, že $\frac{2}{3}$ dnes v diecesi Mnichov a Freising existujících místních školských fondů bylo ex propriis pořízeno nebo hojně obohaceno klerem. Celková summa klerem ex propriis fondům těmto uštěďřená obnáší (pokud dosud mohlo býti konstatováno) 700.000 M. Normální škola 3. září 1770 v Bavorsku v život uvedená a dnes pod dozorem a nátlakem státu jsoucí je tudíž i po stránce ideové i hmotné především dilem církve a vzdělaného, pro školu nadšeného a obětovného kleru. Podobné šetření měly by provést i jiné diecese a i u nás. Nepřátelství církve, osvětové a kulturní je dnes všude jako dogma přijímáno; tu číslicemi by se dokazovala absurdnost podobné předhůzky. *Lkš.*

Proti přehánění tělesné výchovy vystoupil již svého času Foerster, a názor jeho dochází stále více a více ohlasu. Nechce se snad, aby tělesná výchova byla odstraněna, ale na pravou míru redukována.

V »Zentralblatt für Vormundschaftswesen, Jugendgerichte u. Fürsorgeerziehung« čteme :

»My soudcové poručení jsme jakýmisi puls kontrolujícími lékaři státem a spolky podporované péče o mládež. Příhází se však, bohužel, často tak bouřlivé pohyby krve, že puls zdá se poukazovati na horečku. Sem počítám přehnanou sportovní náruživost. Radost ze sportu, z t. z. harmonického vypěstění těla, vykazuje často zjevy, které nejsou potěšitelné, a poukazují na jakousi chybu, na zlou jednostrannost. Před mé forum jako poručenského soudce jsou dosti často přiváděni chovanci, v nichž *sport ubil nebo umenšil chut k práci*, a kteří všechny naděje rodičů zklamali. Jistý pěstoun spolu s nouzí trpící matkou stěžuje si na jejího práce schopného a kdys z hodného výdělku se těšícího syna, který nyní skoro již nepracuje a všude brzo z práce bývá propuštěn. Za to jest však předsedou plaveckého spolku, a pokladník atletického sdružení je jim nadšen. Tito mladíci nemyslí na plnění občanských povinností, ale na zdatnost sportovní. Tu jsou skryta nebezpečnosti, z nichž východu prozatím nevidím. Kultura těla smí býti jen kulturou tělesného zdraví, a to zdraví ve prospěch duchovní kultury; tato kultura je cíl, ostatní jen prostředek. Považme jen přece, že jediná skutečná hodnota naší vzdělanosti, jediné nadpozemské štěstí přýští a přýští může jen z duchovního pramene. Proto co nejdůrazněji varuji, pokolení již tak dost materialistickému stále a stále podávati jen přirozené popudy, podnět k bytí a konání bez-

účelnému a jalovému. S tím není mi možno souhlasiti, a proto obracím se energicky proti rozvoji a myšlenkovému směru, který konec konců nevede k mravní spáse německé mládeže, ale k indiánské »Lederstrumpfabarbarei.« — Slova tato zaslouží si u nás pozornosti; neboť i u nás hledá se životní ideál mládeže již všude, jen ne v ideálu. Sesurování mysli u mládeže je znatelné a roste, a milovníky pravé kultury a vzdělanosti plní strachem. Lkš.

Pokusné školy o 12 třídách byly v r. 1912 zřízeny a zavedeny v Drážďanech. Vyučování děje se v nich dle plánů, zásad a požadavků všeobecné pracovní školy (Arbeitsschule). Učební plán je pro tyto třídy nezávazný. Paedagogickému posouzení učitele a učitelek, vedoucích třídu po 3 léta, se ponechává, kdy a v jakém pořadí se jednotlivé předměty probírají. Vyučování není třeba odbyvati ve školní místnosti. V Lipsku bylo podobně organisováno 23 tříd a v Mnichově ke starším, již r. 1910 zavedeným, přidány nové. Lkš.

Vysoká škola výchovných věd byla otevřena popudem prof. Clapareda (Ženeva) pode jménem »Rousseauův institut.« Tato nová škola má zastaviti zploštění a stále se vzrůstajícímu diletantismu na výchovném poli, jednak býti střediskem veškerého sem spadajícího bádání. Vyučovací metody mají posluchače vésti k samostatné práci a k používání vědeckých zásad. Jako posluchači jsou připuštěni aspoň 18 leté osoby obojího pohlaví s dostatečným předvzděláním. Normální doba studijní obnáší 2 roky, ale je možno i zkrácení na 2—3 semestry. Hlavní předměty této ojedinelé školy jsou: psychologie (cvičení v laboratoři), didaktika, školní hygiena, výchova abnormálních dětí, mravní a sociální výchova, dějiny a filosofie velikých vychovatelů a výchovných systémů, dále správa školy a školské organisace. Lkš.

Američtí studenti jako dělníci. Američtí s jistou hrdostí na to ukazují, že na jejich vysokých školách vládne duch demokratický. Jako dokladem toho je, že žádnému studentu nevykládá se ve zlé, ba naopak slouží mu ke cti, když o prázdninách jako dělník pracuje a vydělává, aby z výdělků mohl hraditi náklady svých studií. Zprávy, které uveřejněny byly o mzdách studentů na předních universitách státu Kolumbia, svědčí velmi jasně o cílech a praktickém duchu amerických a vysokoškolských studentů. Ony oznamují, že posl-

chači její iversit ve školním roce 1911 vydělali si přes 100.000 dol. Někteří vydělávali si chléb jako dozorcí na podzemní dráze v New-Yorku, Bostoně, Filadelfii, jiní jako sklepníci, jiní jako čistíči nádobí. Jeden právník vydělal si 200 dol. jako kommis v koloniálním venkovském obchodě, jiný pracoval jako dřevorubec v Kanadě. Někteří studenti působili jako členové orchestru v lázeňských místech, ba jeden, který pořádal kinematografická představení, získal dokonce 1200 dol. Tak ovšem předstihl všechny své kollegy. Mnoho studentů bylo domácími učiteli. University tyto naprosto neznají žádného rozdílu mezi chudými a bohatými posluchači, a ve svých výročních zprávách výslovně uvádějí, že duch universit a způsob společenských styků jenom získal, když posluchači nejruznějších tříd pracují vedle sebe. Proto také působení studentů mimo universitu jako dělníků všeobecně se podporuje, a všude je pozorovati, že tato práce má velmi příznivý vliv na duševní rozvoj mladých lidí. r.

Dělník bez Boha. Socialistický filosof francouzský *Pierre Leroux* uvádí pozoruhodný rozhovor mezi dělníkem a duchem nynější nevěrecké společnosti. Dělník, který se od nevěrců dal svesti k jich názorům, propuká v hněv a praví: »Protože na světě není ničeho mimo hmotné statky, mimo zlato a mrvu, dej mi díl svého zlata a mrvy, tak může přece každý člověk chtít!« »Máš přece svůj díl,« odpovídá duch společnosti. »Ale horší díl,« praví na to dělník. »Dříve však byl jsi s ním spokojen,« namítá duch. »Dříve však,« odpovídá dělník, »byl Bůh na nebi a mně jsem si zasloužiti nebe. Měl jsem ve společnosti svůj podíl, byl jsem sice poddán, ale měl jsem také právo poddaného, poslouchati beze všeho pohrdání, opovržení. Můj pán neporoučel mi bez práva, z pouhého sobectví; jeho moc nade mnou byla od Boha, který nerovnost lidí na zemi dopustil. Oba, pán i já, měli jsme též mravní příkazání, touže víru. Příkazání mravní a víra nás učily, že mým úkolem je sloužiti, jeho úkolem poroučeti. Ale sloužiti znamenalo Boží ochranu sobě si vyprošovati. A mimo to, i když jsem byl v lidské společnosti nižším, byl jsem přece všem roven postaven v duchovní společnosti, církvi. A tato církev byla jenom přípravou, pouze předobrazem pravé církve v nebesích, k níž jsem svůj zrak a své nádeje upínal. Snášel jsem vše, abych si

získal zásluhu, trpěl jsem, abych jednou požíval věčné blaženosti. Měl jsem modlitbu, měl jsem svátosti, měl jsem nejsvětější obět, měl jsem lítost a Boží odpustění. To vše jsem nyní ztratil. Ty's mi řekl, že nemám očekávatí nějaký ráj, že není již žádná církev. Ty's mne učil, že Kristus nás klamal. Zda je Bůh, nevím; ale to vím, že nynější zákonodárci v něho již nevěří. Nuž žádám svůj podíl zde na zemi. Podle vás jest jenom zlato a mrva, nuž, chci svůj podíl na zlatu a mrvě!« — Ano to je správné. Vezmi Boha ze srdce dělníkova, a on bude tak mluvit. r.

Nabádání mladeže k spořivosti. Hamburg napodoben u nás Tábořem. Městská spořitelna v Táboře dává všem žákům a žačkám V. třídy obecné spořitelni knížku s vkladem 5 K. Roku 1909 obdrželo 108 chlapcův a 110 děvčat 1090 K. Mnozí neuspěli nic (67 hochův a 47 děvčat); ostatní hoši ušetřili dosud celkem 3000 K, děvčata 4764 K, úhrnem tedy 7764 K, jež by jinak byly asi ztraceny. Jaký kapitál pěkný mohl by býti i dětmi ušetřen, kdyby spoření dělo se i jinde! A jaký veliký význam mravní a užitek by rozumné spoření v našem malém národě přineslo! Příklad Tábora zaslouží, aby byl všemi městy i vesnicemi napodoben. (Nový Lid).

Lkš.

Pohlavní výchova byla předmětem diskuse v »Société française de philosophie.« Djuvara navazuje na ni, ptá se, co, konec konců, ospravedlňuje zákazy běžné morálky vzhledem k pohlavním vztahům. Zákazy ty, dle něho, jsou různé a zároveň bezdůvodny; hlavní příčinu a důvod jich vidí pak sám v nutnosti člověka žítí v rodině. »Základ rodiny je nepopírně spojení muže a ženy, ježto spojení to vyvolává zjevení se nových lidských bytostí, s nimiž vážeme se pak nerozlučitelně. Aby tudíž v rodině mohl panovati klid, štěstí a žádoucný altruismus, je třeba, aby počátečné sblížení, uskutečňující se mezi mužem a ženou, bylo hluboké pokud jen možno. Je třeba tudíž, aby jeden manžel druhému se dával absolutně. To aby bylo možno, musí se dávatí vzájemně, principiálně, bez naděje nebo bez možnosti návratu. Celá osobnost jednoho stává se, abychom tak řekli, mravním majetkem druhého. Dává se pro celou budoucnost, a aby čin ten měl veškeren svůj hluboký význam, musí se dáti i s celou svou minulostí. A toť důvod,

proč člověk se musí, již od počátku, připravití pro rodinný život. Musí neporušeno zachovati vše, co má býti zasvěceno jen rodinným aktům. Nuže, jeden z nejosobnějších projevů lidské bytosti je projev pohlavní. Musí se tudíž připravití pro manželský život, který je jedině žádoucný, jeho pohlavního života. Psychologicky je nemožno dáti se cele osobě jiného pohlaví, jestliže dříve měli jsme jiné pohlavní vztahy. Vždy necháváme část, i když snad nenecháváme nejlepší část sebe, ve vztazích, jež jsme snad měli před sňatkem. Toť důvod, proč, v principu, pohlavní vztahy mimo jedině manželství jsou *odsouzení hodny*. « (Revue de métaphysique et de morale 1912, čc.) Stanovisko morálky katolické potvrzené filosoficky a psychologicky, necírkevním myslitelem. Lkš.

LITERATURA.

Některé naše **Kněžské problémy**. Aforismy, které napsal Dr. Frant. Xav. Novák, C. SS. R. Díl I. Cena 3 K 50 h. Nákladem vlastním. Objednatí lze u autora ve Vídni-I., Salvatorgasse, 12.

Jest ještě v živé paměti, jaký rozruch vyvolaly »Pohledy do života bohoslovců a kněží« od téhož spisovatele (421 str.; cena 2·40 K), a podobně, myslíme, bude tomu asi s knihou touto (396 str.), rozvrženou na jedenáct částí: 1. Bůh. 2. Věda, moderní věda a vira. 3. Církev. 4. Reforma. 5. Pessimismus. 6. Revoluce. 7. Celibát. Theorie. 8. Intermezzo. Problémy pohlavní. 9. Celibát. Praxe. 10. Právo a poslušnost. 11. Duchovní život. Co tu sneseno látky tak časové a praktické! Jaký tu rozhled otevírá se před zrakem čtenáře — kněze! Co dobrého mohla by způsobiti taková práce, kdyby hojně se rozšířila a všude řádně byla pochopena! Stane se tak? My »Kněžské problémy« tyto doporučujeme všemu našemu duchovenstvu vřele. J. Fabian.

Věrné své stoupence

prosíme, aby nám v hojně míře svěřovali drobný tisk: visitky, plakáty, pozvání ke schůzím, divadelní oznámení a j. v. Věrné přátele své prosíme, aby k tomu i jiné povzbudili.

Družstvo Vlast v Praze čp. 570-II.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletě 3-50 K Do krajin německých, předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům si ovšem je 25 procenta. „Vychovatel“ se jim dává toliko zahotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel listů na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zaslá se předp. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákoví, prof. na Smíchově, Celetná ul. 8.; protib. přílohu přijímá rukopisy V. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetický přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

K rozluce církve a státu. — Charles Darwin. — Křesťanské školství za času říše římské. — Biblické děje a bibl. osoby v pověstech Židů a Mohamedánů. — Feuilleton: Ze života a spisů Heleny Kellerové. — Směs. — Literatura.

K rozluce církve a státu.

Jest to společný program všech radikálních stran, jak za různých okolností ve všech evropských zemích a v různém prostředí se byly vyvinuly, že žádají odluku církve a státu. Jest to prý »neodbytný požadavek historického rozvoje,« který začal 16. stoletím, aby církve a stát se odloučily. Ve Švýcarsku nedávno v některých kantonech odluka byla uskutečněna, škola zlaicisována. Proces, který má rozloučiti dvě společnosti, jež vždy, pokud historie svědčí, byly v užším či volnějším spojení, pokračuje.

Nedávno uveřejnil známý liberálně-protestantský historik, *Walter Köhler* ve sborníku: »*Jahrbuch für Schweizer Art und Kunst*« stať, v níž otázku rozlučky církve a státu se svého hlediska přetřásá, a z níž aspoň hlavní myšlenky chceme tuto uvést.

Rozluku tuto má řečený autor za nutný, nezadržitelný závěr »ohromného sesvětštění,« jež z reformatorského prolomení náboženské jednoty nutně vyplynulo; ale jako protestant hrozí se také oněch neblahých následků, které právě evangelické církvi, a to hlavně jejímu svobodomyšlnějšímu křídlu, z rozlučky hrozí.

Praví: »Mělo by býti nápadno, že vlastně na církevní straně nejúpornějším předbojníkem rozlučky je — orthodoxie. Čekáť ona od rozlučky církve a státu posílení vlastních posic. V rozporu theologických směrů jest stát blahodárným nárazníkem, který střetnutí jich mírní, a podle svého poslání jako nestranný činitel hledá vyrovnání, byť se mu ono vždy nedařilo. Rozlukou státu a církve tato ochranná ruka vztáhne se zpět, směry budou míti volné pole, a běda, jestli se uvolní. Nikdo neočekávej od čarovného hesla: »Rozluka církve a státu onen zlatý věk dávných dob, kdy nebylo hádek ni sporů.« Naopak, bude daleko hůře, než je nyní !«

Köhler obává se zejména tím většího nepřátelství modernímu státu se strany katolické církve, a spolu značných škod pro náboženství evangelické. Neschvaluje románsko-liberální heslo »Svobodná církev ve svobodném státě,« po-

něvadž prý ona vlastně znamená: »svobodná štika ve svobodném kapřím rybníku.«

Autor zcela otevřeně očekává mocné propagandy a silného vzrůstu církve katolické, když by jí dána byla plná svoboda. — Ale také »nikterak nesouhlasí s oním názorem, který církev jako náboženskou společnost staví na rovně soukromým právním společností, jako ve Francii proticírkevními zákony z roku 1905 se stalo, a který podrobuje církev spolkovým zákonům státním. Neboť *naprosté ignorování náboženství státem jest jedním z nejosudnějších poklesků proti politické moudrosti, která přece vždycky má počítati s náboženskými potřebami a smýšlením lidu jako se skutečnou, existující mocí, které nikterak nelze podceňovati.*«

A tak již z této části autorovy úvahy o rozluce církve a státu vždycky vyznívá autorova nechut, ba zrazování od podobných pokusů. Praví pak dále:

»Náboženství, když je ovšem zdravé, zmocňuje se celého člověka v jeho myšlení, cítění a jednání; ono není svátečním šatem pro sváteční hodiny, ale provází jakožto moc všechen denní život. Proto rozlučka církve a státu nezůstane na veřejný život beze vlivu, poněvadž náboženství u veřejném životě má brzo více, brzo méně zřetelnou úlohu. A dějiny nás učí, že tato úloha ve veřejném životě v celku byla šťastná a blahodárná. Náboženské, a ještě více mravní síly pronikly v lidskou společnost, a vykonaly v ní svůj vliv, ovšem nikoli s křikem na ulici, ale v tiché, pilné práci; to ví a uznává každý, který aspoň trochu zná dějiny lidské kultury. Křesťanství vytrvale vykonávalo své výchovné poslání u národů, ve všech oborech společenského života, v národohospodářství, v právu, ve vychovatelství a t. d., a byť často pod značkou humanity nebylo možno objeviti křesťanský základ, proto přece tento základ v ní je.«

»Nuž, mohl by se někdo domnívati, že rozlučka církve a státu v žádném směru nebude křesťanství překážkou, aby ve svém působení nemohlo pokračovati; ale naopak, že přispěje k tomu, aby své síly plně mohlo rozvinouti. — Ovšem, rozlučka nikterak nezakazuje křesťansko-sociální činnost, ale přes to vše rozlučka poměry úplně mění. Jest si jen třeba uvědomiti, že stát jakožto veřejný repraesentant určité lidské společnosti není přece žádným theoretickým, abstraktním pojmem, ale spojuje v sobě lidi, jichž zájmy má hájiti. Nuž, tak dlouho, dokud církev a stát jsou spojeny, jest stát jako hájitel zájmů v bezprostředních stycích s organisovanou formou křesťanství, přijímá rad od ní a udržuje svůj vlastní život v jistém, v jednotlivostech sice velmi rozdílném, brzo ve volnějším, brzo v užším, přátelském poměru k ní, respektuje církev a při vši svobodě kultury nedopustí nikdy, aby nastalo nevyčitelné napětí mezi jich oboustrannými zájmy. Rozlučkou toto spojení přestane, nenastává boj státu proti církvi, ale lhostejnost, a ta je něčím daleko horším. Utvoří se — vzato vždy s hlediska, že stát zastupuje lidi — zvláštní společenská vrstva, již církev a jí repraesentované křesťanské zájmy budou lhostejny, která každý vliv církve odmítne důvodem »Máme rozlučku oborů. Každému své! Ponechte si křesťanství a církev, a nechte nám stát a kulturu.« — Ale tím každý stát, který takto smýšlí, zbavuje se všeho blahodárného kulturního působení křesťanství, všechna sebe vytrvalejší činnost křesťanská je tu marna a omezuje se pouze na uvědomělé křesťanské kruhy.

Příklad to osvětlí. Moderní Francie rozdělila se společensky na dvě třídy: ultramontány a volné myšlenkáře. Oni jsou vědomě klerikální, tito vědomě po-

hrdači náboženství. Schází tu ona zdravá, střední třída, která by dovedla s uznáním kulturního státu spojovati úctu a podporování mravních a náboženských sil křesťanství. Mravní úroveň (v nejširším slova smyslu) oficiální Francie následkem toho není právě vysoká, nedostává se cenných sil, které by mítí mohla. Zde možno jen při rozluce církve a státu zaznamenati ztráty

»Hlavním zdrojem, který napáji veřejný život vzdělávacími prvky křesťanství, jest škola; t. j. *náboženské vyučování*. Proto je tento problem nyní tak palčivý. Rozlukou církve a státu, je-li ona důsledně provedena, jest tento uzel, v němž se zájmy obou dohromady vízí, rozřat. Státní škola nezná žádného náboženského vyučování, ba ni v obvyklé nyní namnoze formě historického jeho vývoje; vysoká škola nezná theologické fakulty, ale pouze fakulty pro všeobecnou vědu náboženskou, v níž křesťanství ztratilo svoji poslední výsadu a je na roveň postaveno náboženstvím nekřesťanským. To jsou logické důsledky, jak je na př. vyvodila Francie.

Je však na bledni, že tím nebezpečí ethického změlčení lidské společnosti se jen stupňuje, neboť ve škole přece spočívají základy vzdělání, a co zde se promešká, to těžko později lze nahraditi. — Jestli »odloučený«
stát zavede *vyučování mravouce* — a to jako stát beznáboženský může — *tož zkušenosti o tom nezni příliš příznivě, neboť s náboženstvím velmi snadno házi se přes palubu i mravnost, a beznáboženské morálce schází síla naprosté závaznosti morálky náboženské.*

Ve školách pěstěná beznáboženská morálka velmi často vede v praxi k morálce pouhé slušnosti nebo morálce policejní, t. j. člověk zachovává »decorum«
a hledí se vyvarovati konfliktů s policií. — Poukazovati, že pro vyučování křesťanství je tu církev, a že nyní jest jí dána nejlepší příležitost ukázati, co vykonati může, to nikterak obtíže neodstraní. I kdyby církev rozvinula nejušilovnější činnost, tu skutečnost nikdy přece nemůže odčiniti, že rozlukou ztratila na důvěře, a v. jisté kruhy, a to nejsou právě ony nejhorší — vůbec nemůže vniknouti. —

A neklesne též zrušením theologických fakult a všeho, co s tím vůbec úzce souvisí, povážlivě její niveau? Povinnost navštěvovati universitu, kterou stát církevním služebníkům ukládá, po rozluce nebude již existovati; a bude ji snad ukládati církev? Nespokojí se ona potom s jakýmsi surrogátem missijních ústavů? A kde toho neučiní, může snad fakulta pro náboženskou vědu nahraditi fakultu theologickou? S těží. Neboť ona zůstane vždy pouhou theoretickou vědou, kdežto tato, jak nyní se na ní pracuje, jest přízpůsobena farní praxi.

Tak kupí se obtíže, čím hlouběji o problemu rozluky církve a státu přemýšlíme. »Leicht wohnen die Gedanken bei einander, doch hart im Raume stossen sich die Sachen.« — Theorie snadno luští, co skutečnému životu luštiti často tak nesnadno.

A co nyní jest činiti? Na jedné straně jest rozlučka církve a státu neodbytným požadavkem historického rozvoje, na druhé straně jest ona nejvyšší povážliva pro zdravý rozvoj národu. Kterak rozluštiti toto dilemma?

Theorie, která by ve všech jednotlivostech uspokojovala, nedá se vytvořiti; musí rozhodovati praxe. Ale ta jest v každém jednotlivém případě zvláštní, podmíněna poměry, historickou tradicí a j. Je zkrátka potřebí nejpečlivějšího uvážení všech činitelů, kteří tu padají na váhu. Jako všeobecné základní rysy theorie, vzhledem k historickým poměrům, lze prohlásiti: »Při budoucí rozluce

státu a církve má pro stát platiti ethická zásada, že je potřeba lidu náboženství zachovati, t. j. že rozlučka nemá míti za následek zmenšení mravně-náboženského niveau.* —

Jak z těchto výňatků z článku Köhlerova patrno, *liberální historik pro rozlučku státu a církve nikterak nehoruje*. Ba spíše hledí na ni s vážnými obavami, a jen jeho všeobecně známé liberální stanovisko nutí jej, aby připustil to, co jest »důsledkem historického vývoje« v poměru státu a církve. Neboť mluvíti proti rozluce znamenalo by zapřítí svoji liberální minulost, a dáti si název konservativce, nebo spíše reakcionáře. Je však zajímavo, že Köhler mluví zde o rozluce, při níž vlastně stát a církev ideově přece zůstávají i na dále ve spojení. Pozoruhodna jsou v tom smyslu závěrečná slova jeho úvahy, kde praví: »*Obě královská dítká (die beiden Königskinder) stát a církev jsou příliš silně k sobě upoutána, než aby mohla býti úplně od sebe odloučena. Na cestě kompromissu zase se setkají, podají si spolu ruce a budou pracovati, každý ve svém oboru, za jedním cílem: kulturní a národní blaho!*«

Charles Darwin.

(Podává Dr. LUBOMÍR PETR.)

(Pokračování.)

Také *botanické práce*, jimž se Darwin se svým synem Francisem v posledním desetiletí věnoval, neměly jiného účelu, než aby potvrdily správnost jeho descendenční theorie a rozptýlily pochybnosti o kvalitativních rozdílech tvorstva. Již v dřívějších jeho spisech: »*O oploďňování orchidejí*« a o »*Pohybech a způsobu života popínavých rostlin*« šlo mu o důkaz, že také rostliny jako zvířata reagují pohyby na vnější podráždění, ať již v květu orchidejí při návštěvě hmyzu, nebo v úponkách rostlin popínavých při dotyku pevného předmětu.

Tyto vydrážděné pohyby zajímaly ho zvláště v monografii r. 1875 napsané *Insectivorous plants* (Masožravé rostliny). Rosnatku, jejíž způsoblosti lapati drobný hmyz se byl nejdříve všiml, nazývá »nanejvýš bystrým zvířetem« a ve spise »*The power of movement in plants*« (O pohybové schopnosti rostlin, 1880) srovnává tento rostlinný orgán s hrabajícím zvířetem, a snaží se všechny druhy rostlinných pohybů vysvětliti modifikacemi jediné formy původní, fak zvané *circummutace* (kruhového pohybu úponek při jejich vzrůstu).

K témuž cíli směřujícího spisu o »*Smyslových rostlinách*« Darwin již nedokončil¹⁾. Ještě v den před svou smrtí pokračoval přes záchvaty mdloby ve svých pozorováních a skončil svůj život slovy: »*Nebojím se umříti.*«

Uzavírajíce krátké toto pojednání o životě a činnosti Darwinově, chceme na konec všimnouti si souhrnně, kterými cestami bral se vývoj světového názoru Darwinova, a jakým vlivem působila jeho vědecká činnost na náboženské jeho přesvědčení.

Viděli jsme již, že Darwin i ve svých universitních letech *zachovával si pevnou víru v bibli*, a že volba theologického povolání nestala se v nesouhlase s jeho náboženským přesvědčením vnitřním. Zabýval se sice chvíli otázkou,

¹⁾ K posledním pracím patří též *Crossand selffertilization of plants* (Vlastní a cizí opelení květů, 1876) a *The formation of vegetable mould through the action of worms* (Tvorba ornice působením červů.) 1881.

zdali lze mu věřit všem dogmatům anglikánské církve, ale zhostil se krátkého tohoto neklidu odhodláním, že »naše vyznání víry musí být bez výjimky přijato.«

Bylo to řešení čistě rozumové. Neboť náboženský cit, jak Darwin sám později doznal, nebyl u něho nikdy silně vyvinut. Již jako hoch učival se při bohoslužbě školním úkolům. Také jeho studium theologické pohybovalo se v mezích rozumové snahy při zkouškách projít a nesestupovalo nikdy do větších hloubek dogmatického a apologetického přemýšlení. »*Systematicky nepřemýšlel jsem nikdy mnoho o vztahu náboženství k vědě nebo o vztahu morálky k společnosti*«, napsal později sám.

Také svou cestu kolem světa Darwin nastupuje ještě s věrou svých mladých let, a na palubě »*Beaglu*« trzí výsměch námořních důstojníků, že ve věcech morálky dovolával se ještě bible jako autority. Teprv po ukončení této cesty doznává náboženský názor Darwinův pronikavé změny. »*Začal jsem tehdy*« (1836—1839), píše ve své autobiografii, »*vážněji přemýšlet o náboženství a dospěl jsem znenáhla k názoru, že Starému zákonu nelze věřit více než posvátným knihám indickým.*«

Ale i Nový zákon pozbýval znenáhla v jeho očích povahy nadpřirozeného zjevení, »*když poznáním stálosti zákonů přírodních nevěrohodnými stávaly se mi záznaky v něm vypravované.*«

Že cesta sama přispěla také k otřesu Darwinovy víry, vysvítá z jiné jeho poznámky: »*Důležitý byl (pro mou víru) i fakt, že tolik falešných náboženství po světě se rozšířilo.*«

Víme to ostatně i odjinud: Botanikem *Henslowem* a jinými zbožnými učiteli svými vychovávan byl Darwin tak, že pokládal neproměnlivost druhů za článek víry, bibli zaručený. Jakmile se však přesvědčil, že učení toto nedá se držeti, sesula se s ním i ostatní víra v nadpřirozený charakter Písem. K přesvědčení o proměnlivosti druhů došel však Darwin právě na své cestě. Od té doby Darwin díval se na bibli kriticky a po vzoru *Petra Abelarda* *pochybovačnost stala se mu »mocí, bez níž pokrok není možný.*«

Neobešel se však tento převrat bez vnitřního zdráhání, jak z téže autobiografie vysvítá: »*Vzpíral jsem se tomu, abych zřekl se své víry; jsem si tím úplně jist. Vzpomínám si určitě, jak znovu a znovu kouzлил jsem si v duchu fantastické představy o starých listech četných Římanů a o manuskriptech, jež v Pompeji nebo tam někde byly objeveny a jež nápadně potvrzovaly všechno, co obsahovala evangelia. Ale přes toto úsilí tíž a tíž shledával jsem důkazy, jež by mému přesvědčení stačily. A tak povlovným způsobem zmocňovala se mne nevěra, až byla úplná. Přicházela tak poněáhu, že jsem jí ani nebyl zneklidněn.*«

(Pokračování.)

Křesťanské školství za času říše římské.

(Pokračování.)

III. Vyučování za doby po dekretu milánském.

Když byl Konstantinem dán církvi kýžený pokoj, nebylo již dřívějšího nebezpečí pro víru žáků, zvláště když rodiče křesťanští mohli bdít nad svými dětmi a doplňovati naukou křesťanskou vyučování školní.

Eusebius vypravuje o Origenovi, že jako hoch byl vyučován v literatuře pohanských básníků; ale každodenně otec jeho Leonidas *vyučoval* jej doma

Písmu sv., ukládaje mu učiti se celým textům biblickým z paměti nebo aspoň obsah podávati. Pak ovšem mohl poslouchati grammatikův výklad o Homerovi, Hesiodovi. Ovšem nebyli všichni otcové tak ideální křesťané a tak učení jako Leonidas, by vedli v duchu křesťanském své děti; ale úkol ten bohatí rodiče svěřovali buď zvláštním učitelům křesťanským doma, nebo služebníkům, bývalým otrokům, vzdělaným křesťansky.

Ale nebylo tomu tak vždy. Známo, že mladičkému *Augustinovi* nedostávalo se takového vedení. Otec jeho, pohan, dal mu vzdělání grammatické a pak řečnické, a když zbožná matka *sv. Monika* neměla tolik vzdělání a vlivu na syna svého, by jeho vzdělávání řídila duchem křesťanským, sv. Augustin dal se svěsti živým líčením různých neřestí v mythologii a marnivostí řečnickou na osudné scestí mravní i náboženské. Teprve čtením Ciceronova Hortensia byl veden k vyšším ideálům, a posléze sv. Ambrožem a milostí Boží do lůna církve **Kristovy**.

Případů takových tím více ubývalo, čím přibývalo učitelů křesťanských. Ti jsouce proniknuti živou křesťanskou věrou, dovedli užiti vyučování klasiků pohanských k obraně svého náboženství. Takovým byl *otec sv. Basila*, jenž učil rhetorice v Caesarei Kappadocké, jsa při tom právním obhájcem městským; takovým byl *sv. Basil* sám, kterého obyvatelé Caesarejští si povolali na stolicí řečnickou po smrti otce jeho. Podobně *sv. Řehoř Nyssenský*, bratr *sv. Basila, Řehoř Nazianský*, dva bratři Apollinarové, z nichž jeden byl grammatikem, druhý professorem řečnictví. Z metody těchto velkých vychovatelů mládeže vytryskl *spis sv. Basila*: »*O způsobu čtení spisovatelů světských* (profanních)«. Poučuje své posluchače a čtenáře, jak možno čerpati z velkých básníků klasických, nikoli poučení o rozkošech smyslných a o pýše, nýbrž o nejvznešenější morálce, a jak užiti vysoké moudrosti lidské ku výkladu přikázání a rad evangelických. *Shoda a soulad rozumu a víry má býti nejvyšším cílem a nejcenejším výsledkem vychování*.

Veliký počet křesťanských profesorů a způsob vyučování autorům klasických zavdaly podnět císaři *Juliánovi Apostatovi*, by omezil svobodu učení. Vytýkal ve svém ediktu r. 362 učitelům křesťanským, grammatikům, řečníkům a sofistům, že vykládají spisovatele klasické bez ohledu na náboženský ráz jejich, že na př. při Homérově, Hesiodově a jiných uplatňují své idee a nikoli jejich a viní je z bezbožnosti, z bláznovství a bludu náboženského. »Tyto výtky ukazují na způsob, jak vyučují přemnozí profesoři křesťanští. Přišlo se na úlohu žákovu, kde jest zavržena báje o Adonisovi, toť patrně ráz tohoto učení.« I chtěl znemožniti takovéto vyučování. Proto nejprve vystoupil nepřimo, vyhradiv si právo sám potvrzovati volbu učitelů v těchto městech, která dosud svobodně mohla si voliti své učitele (Codex Theod. XIII. III. 5.), brzy potom přímo zakázal vyučovati takovým učitelům, kteří chtěli zůstatí křesťany. —

Tento edikt byl také skutečně prováděn, neboť mnozí učitelé raději se vzdali svého úřadu jako řečník *Viktorinus* v Římě a sofista *Prohaeresius* v Athénách. Proto v rozhořčení praví sv. Řehoř Nazianský ve své IV. řeči: Ničím jiným nestal se Julián tak nenáviděným hodným než tímto ediktem: neboť se mnou se horší každý, kdo miluje výmluvnost a kdo patří ku třídě lidí, ji s láskou pěstujících.

Zákon Juliánův měl dvojí výsledek: ukázal jednak na nutnost klasického vzdělání pro žáky křesťanské, jednak připravil nové vítězství svobodě vyučo-

vání. Když bylo nemožno totiž učitelům křesťanským užití klassiků za základ vypěstění charakteru žáků, dva známí nám již professori, Apollinarius otec a syn pokusili se *nahraditi je ku potřebě svých žáků novou řeckou literaturou*.

Společnou prací *upravili žalmy v ódy*, knihy Mojžíšovy v epopoje, Evangelia v dialogy dle způsobu Platonova, použili látky posvátné ku tvoření tragedií a veseloher dle slohu Euripidova a Menandrova. Ale přece poznali, že nemožno se zdarem klassiky oditi v tuto novou formu, třeba by bylo k tomu především velmi mnoho času a cvšem i všeobecného přijetí. Jejich pokusy se neosvědčily a brzy zašly v zapomenutí; krásně o tom mluví církevní historik *Sokrates* (Hist. eccl. III. 16.).

Sv. Jeroným dvacet let po zákonu Julianově a pokusech Apollinárů prolašuje, že nutno jest ku vychování dětí čísti staré komedie, zvl. Terenciovy a básně Vergiliovy (Sv. Jeroným, Epist. XXI. ad Damasum), a sám na tom základě založil r. 386 školu svou v Betlemě, kde vykládal básníky latinské, zvláště Vergilia. Ostatně již za rok zákon Juliánův byl hned po jeho smrti zrušen Valentiniánem r. 364: »Každý, kdokoliv jest schopen dle svých zásad a nadání vyučovati mládež, bude míti právo otevřítí školu a znova shromážditi své rozptýlené posluchače. (Codex Theod. XIII. III. 6.) A císař *Gracián* r. 376 znova dal právo městům, která právo to již měla, voliti si svobodně grammatiky a své řečníky, aniž by potřebovala císařského schválení. (Dokončení.)

Biblické děje a bibl. osoby v pověstech Židů a Mohamedánů.

Podává universitní profesor Dr. JAR. SEDLÁČEK.

(Pokračování.)

Mojžíš v zemi Madianské.

Po letech ustanoven byl v Kúš syn Nikanosův králem a Mojžíš odešel do *madianské země*. Tam se u studně setkal s dcerami madianského knížete *Jetro*, pomohl jim proti pastýřům, kteří je od studně odháněti chtěli, a šel s nimi pak k jejich otci. Když ho Jetro (Raguel) viděl, dotazoval se ho, odkud přišel, na jeho děje, a Mojžíš mu vše do podrobná vyprávoval. Jetro ho chtěl vydati egyptskému králi, avšak dcery Jetrovy mu pomáhaly, dávaly jemu jídlo, a tak se stalo, že vydržel sedm let ve vězení. Po sedmi letech pravila dcera Zippora k otci: »Ten zajatec jest v jámě již tolik let a volá každého dne proti tobě k svému Bohu, nechceš se na něho podívati?« Jetro mínil, že již zemřel, avšak, když tam přišli, viděli jej, jak se k svému Bohu modlil, a vyvedli jej odtud na světlo a na svobodu.

Jetro chtěl dáti svou dceru Zipporu tomu muži za manželku, který vytrhne z jeho zahrady hůl, již tam Jetro kdysi zasadil. Králové, knížata, obři a jiní přicházeli, pokoušeli se o to, avšak nemohli tu hůl z kořene vytrhnouti, a odcházeli s nepořízenou. Když vyšel Mojžíš z vězení, spatřil v zahradě onu hůl; byla safirová a bylo na ni vryto jméno Boží. Mojžíš ji vytáhl ihned beze vší námahy a přišel s ní k Jetrovi. Bylo tehdy Mojžíšovi 77 let a obdržel Zipporu za manželku.

Mojžíš v Egyptě.

Bůh zjevil se, jak známo, Mojžíšovi na Horebu v hořícím keři, a přikázal, aby vyvedl Israelity z Egypta. Mojžíš šel s Aronem a se staršími lidu k faraonovi, ale starší se báli a vrátili se do svých domů a nešli k faraonovi. Králův palác měl sto bran, a u každé brány byli lvové, a pouze pod ochranou hlídačů mohlo

se do paláce vcházeti. Když slyšeli hlídači, že přichází Mojžíš a Aron, pustili po radě Balaamově lvy se řetězů a nechali je u brány. Mojžíš vztáhl k nim svou hůl, a zvířata stala se zcela krotkými, přiblížila se k Mojžíšovi a Aronovi a hrála si před nimi, a poskakovala, jako poskakují psi před svým pánem.

Tak dostali se oba až k faraonovi, jenž se náramně podivil a ulekl. Ihned ustanovil, aby hlídači, kteří tam oba muže vpustili, byli usmrceni. Hlídači prosili a tvrdili, že ony muže vůbec ani neviděli, že jsou snad neviditelnými. Faraó jim nevěřil. Pak se tázal král, čeho si žádají? I řekl Mojžíš: »Jsme vyslanci Boha Jahve a žádáme, abys propustil náš lid!« Faraó se rozhněval a zvolal: »Kdo jest Jahve, abych já slov jeho poslouchal? A ani daru mi neposlal! Neznám ho!« Tu upozoroval, že se postavy Mojžíše a Arona zveličily a byly jako cedry, a oči jejich svítily jako slunce; i ulekl se faraó a litoval svých slov a pravil: »Sečkejte tu a půjdu do domu knih, snad tam něco o vašem Bohu najdu.« A odešel a hledal v mnohých knihách, a našel zprávu o bozích Moabu, Edomu a Ammonu, avšak o Jahve nebylo tam ničeho, neboť to byly klamné knihy.

Navrátiv se pravil Mojžíšovi: »Hledal jsem vašeho boha mezi bohy všech zemí a nenalezl jsem ho.« I řekl Mojžíš: »Jak mohl jsi nalézt našeho boha, když jsi ho hledal mezi mrtvými a náš Bůh je živý Bůh a věčný král a pán!« I tázal se faraó, jak by byl bůh ten stár? Mojžíš ukázal nyní, že Bůh Jahve jest od věčnosti, a líčil jeho velikou moc. Faraó toho však nedbal a pravil: »Všechna božstva neučinila to, co jsem učinil já. Můj jest Nil a já jsem stvořil sebe!« Vyhnal pak oba od sebe a poručil, aby Izraelity ještě více týrali; což se při stavbách a cihelnách s velikou krutostí dalo.

Když to Mojžíš viděl, stěžoval si, a vzal svou manželku Zipporu a dítky a odvedl je zpět do Madian, a sám se zase do Egypta navrátil. Když si nařikal před Bohem, že jeho poslání Izraelitům jen uškodilo a přitížilo, poslal ho Bůh znovu k faraonovi. Faraó se tázal po záruce, že přicházejí vskutku ve jménu Boha. Tu vzal Mojžíš hůl, kterou měl v ruce, hodil ji na zemi, a ona se proměnila v hada; pozřela pak hole faraonových kouzelníků, a zase se stala holí. Faraó se bál, aby ta hůl nepozřela i jeho trůn; ale kouzelníci slíbili, že ho budou chrániti, a faraó zůstal zatvřelým v srdci svém.

Rány egyptské.

Voda řeky Nilu a všech vodních pramenů a nádržek v Egyptě proměnila se v krev. Izraelité měli ve svých domech vodu; a tu přicházeli k nim Egyptané a žádali na nich vody. Izraelité jim vodu prodávali aneb dávali, avšak sotva že ji Egyptan dal k ústům, proměnila se i tato v krev. Při druhé ráně bylo v Egyptě nesmírné množství žab. Ostatní rány jsou jmenovány v bibli.

U veliké tmě, která byla devátou ranou, procházeli Izraelité, kteří tmou netrpěli, všechny domy Egyptanů, a prohlédli si v nich veškerou bohatství; když měli po desáté ráně z Egypta vyjiti, vyžádali si od Egyptanů to bohatství a vzali je sebou. Nežli vyšli, vzal Mojžíš z hloubi řeky Nilu rakev s ostatky Josefa, aby je přenesl do zaslíbené země a tam pochoval.

Tři dny a tři noci obcházel Mojžíš město, aby našel rakev Josefovu, neboť bylo řečeno, že nemohou Židé vyjiti z Egypta, nebudou-li míti sebou kosti Josefovy. Když již byl velice umdlen a unaven, potkal Cerach, Ašerovu dceru, a ta pravila jemu: »Proč jsi tak zemdlen?« On řekl: »Pro rakev Josefovu jsem rozrušen.« Ona pravila: »Poď se mnou k Nilu, já ukáži tobě, kde jest.« A na

jednom místě mu ukázala a řekla: »Zde jest!« Egypťané udělali rakev z olova a vpustili ji do Nilu, aby ji pak Židé najít nemohli. Mojžíš zvolal na Josefa a hned byla kouzla Egypťanů zrušena a rakev Josefova vystoupila na povrch. Mojžíš ji vzal a odnesl na svých ramenou. Ona žena Cerach přišla za to do ráje.

Když měl obdržeti od Boha zákon, měl též vstoupiti do nebe. Zvláštní oblak sestoupil k Mojžíšovi, aby se na něm do nebe vznesl. Mojžíš však nevěděl, jak má na oblak vstoupiti. Tu se oblak rozdělil na dvě části, Mojžíš vstoupil do středu mezi obě části a byl v okamžení u nebe. Tam zabránil mu vstup Kemuel, který jest knížetem nad dvanácti tisíci andělů, kteří střeží nebeskou bránu, a pravil jemu: »Jak jsi se sem dostal a nebál jsi se andělů, že tě spálí?« A hned chystal se dotknouti se ho a spáliti jej. Ale Mojžíš vyslovil jméno Boží, Kemuel se náramně ulekl a ustoupil ihned o třináct tisíc parasang zpět. Pak se dostal k andělu Darnielovi, který metá blesky, ale i tam pomohlo jemu jméno Boží, a Darniel ho vedl sám k andělu Sandalfonu. Tam se Mojžíš lekl ohně a plakal a volal k Bohu. Bůh mu pomohl a dovedl ho až k řece ohnivé, v níž se andělé koupají, mají-li státi a službu konati před Jahve. Odtud se dostal až k andělům, kteří jsou u trůnu Božího. Tam vytkl andělům, že nemají oni zákona, jako Israelité, že nebyli v Egyptě a pod. Andělé pak vebili Boha. (Pokračování.)

FEUILLETON.

Ze života a spisů Heleny Kellerové.

Podává FR. JANOVSÝ.

(Pokračování.)

Dne 9. prosince 1900 píše témuž panu *Wadeovi*.

„Minulý měsíc říjen slyšela jsem o neobyčejně probudilém, hluchém a slepém děvčeti v *Texasu*. Jmenuje se *Ruby Rice* a jest jí třináct let. Nikdy nebyla vyučována; přes to však umí šiti a pomáhá při různých pracích. Její čich jest podivuhodně jemně vyvinut. Vstoupil-li do kterého obchodu, jde ihned k výkladním skříním; rozezná také své věci od cizích. Její rodiče přejí si pro ni co nejdříve nějaké učitelky.

— — — — Také znám dítě v ústavě pro hluchoněmé v *Mississipi*. Jmenuje se *Maud Scott* a jest jí šest let. Slečna *Watkinsová*, její vychovatelka, napsala mi o ní velice zajímavý list. Sdělila mi, že *Maud* se narodila hluchá a za tři měsíce že pozbyla zraku, takže při svém přijetí do ústavu, před několika týdny, byla úplně bezmocná. Neuměla ani choditi, málo jen dovedla rukama vládnouti

Avšak jeví se býti dítětem nadaným a jest prý také velmsličná. Napsala jsem slečně *Watkinsově*, že až se naučí *Maud* čísti, pošlu jí mnoho povídek.

Srdce se svírá bolestí, pováží-li, jak toto milé děvčátko ode všeho jest odloučeno, co jest ve světě dobrého a žádoucího. Avšak slečna *Watkinsová* zdá se mi pro ni býti pravou vychovatelkou.

Nedávno byla jsem v *New Yorku* a setkala jsem se slečnou *Rhoadesovou*, jež mi vypravovala, že viděla *Kateřinu Mr. Gierovou*. Pravila, že ubohá ta mladá dívka nluví a pohybuje se jen jako malé dítě. Mluví jen o nejjednodušších věcech. Slečna chtěla jí poslati nějaké knihy, ale nemohla žádné nalézt, jež by byla tak prostinká, aby jí *Kateřina* rozuměla. Jest prý velice mírná, něžná, avšak co se týče vlastního vyučování, příliš se opozdila. Byla jsem tím vším velice překvapena; neboť soudíc dle jejích listů, pokládala jsem *Kateřinu* za děvče velmi probudilé.

Před několika dny setkala jsem se na nádraží ve *Wrenthamě s Tommym Stringerem*. Jest z něho veliký, statný mladík a bude již brzy potřebovati mužského vychovatele; jesti už příliš veliký, než aby dáma mohla se s ním obírat. Chodí do veřejné školy a znamenitě prý prospívá —

— — — — —
Dne 27. prosince 1890 píše Helena známé dámě:

Jistý pán z *Filadelfie* psal nedávno mé učitelce o hluchém a slepém dítěti v *Paříži*, jehož rodiče jsou Poláci. Matka —

jest lékařkou a jest prý to výborná paní. Hošík uměl dvě či tři řeči, nežli nemocí pozbyl sluchu, a jest mu nyní teprv pět let. Ubohé dítě! Jak ráda bych pro ně něco učinila! Avšak jest tak mladý ještě, a má učitelka myslí, že by odloučení od matky mělo pro něho neblahé následky.

Paní *Thawová* psala mi onehdy, jak by bylo možno *všem* takovými dětem přispěti. *Dr. Bell* míní, že nynější sčítání lidu ukáže, že jenom ve Spojených státech jest *vice než tisíc hluchých a slepých dětí*, a paní *Thawová* myslí, že kdyby všichni moji přátelé spojili své úsilí, že bylo by možno začátkem nového století otevřítí dobročinnosti novou dráhu a zachrániti tyto nešťastné.

Dne 11. listopadu 1901 slaveny v *Bostoně* sté narozeniny *Dra. Howea*. Den před tím napsala Helena Kellorová svému příbuznému *Dru. Eduardu Everettu Haleovi* tento list:

Cambridge, 10. listop. 1901.

Má učitelka a já doufáme zitra obcovati s tím narozeninám *Dra. Howea*; avšak velice pochybuji, nalezneme-li příležitost, s Vámi mluvit. Proto Vám piší dnes, abych Vám vyjádřila, jak jsem potěšena, že Vy budete mítí slavnostní řeč. Vždyt cítím, že Vy lépe než kdo jiný ze všech, jež znám, dovedete vyjádřiti vděčnost vycházející z hlubin srdce všech těch, kdož za své vzdělání, za své postavení, za své štěstí děkují mužii, který otevřel oči slepých a ústa němých.

Sedíc ve své pracovně, obklopena milými knihami, těšíc se blaživě a povznášející společnosti moudrých velikánů, hledím si představiti, čím by můj život byl býval, kdyby se *Dru. Howeovi* nebylo podařilo rozřešiti velikou úlohu, kterouž mu Bůh uložil. Kdyby nebyl převzal zodpovědnosti za vychování *Laury Bridgmanové* a kdyby jí nebyl vychvátíl z jícnu *Acherona* a nevrátil lidskosti, byla bych dnes posluchačkou university cambridžské?

Myslím, že jen ti, kdož unikli existenci, více smrti než životu podobné, jako *Laura Bridgmanová*, dovedou posouditi, *jak ubohá, jakou temnotou zastřena, svou mládobou zmalomyslněná jest duše bez myšlení, bez víry, bez naděje*. Slova nestáčí vyličiti pustotu onoho žaláře, a naopak zase radost duše propuštěné z této vazby. Srovnáme-li bédnost a bezmocnost slepců před počátkem činnosti *Dra. Howea* s nynější

jejich dovedností a neodvislostí, vidíme, jak veliké věci staly se uprostřed nás. Fysické nedostatky stísnily nás vysokými zdmi, avšak díky našemu příteli a pomocníkú, jest nám svět otevřen; délka, šířka, výška nebes náleží nám.

Jak to povznáší duši, že šlechtnému počínání *Dra. Howea* má sedostati zaslouženého holdu lásky a vděčnosti právě ve městě, jež bylo jevištěm jeho nespočetných námah a slavných vítězství ve prospěch lidstva.

S nejsrdčnějšími pozdravy, k nimž přidává svoje i má učitelka, jsem ve věrné lásce Vaše přítelkyně

Helena Kellorová.

*

Jak si váží Helena oblažujícího přátelství šlechtných lidí, vidno z této části jeho životopisu:

Přála bych si, abych mohla uvéstí jména všech, kdož přispěli ku zvýšení mého štěstí. Jedni jsou již zaznamenáni v annálech naší literatury, druzí však byli by asi většině mých čtenářů neznámi. Ale vliv jejich osobnosti bude v životě těch, kdož jimi byli vzděláni a zušlechtěni, hráti nepomijitelnou roli. *Toť jsou sváteční dnové v našem životě, setkáme li se s lidmi, kteří na nás působí jako krásná báseň*; s lidmi, jejichž podání ruky jest plno nevysslovitelné sympathie, a jejichž klidná, bohatá povaha, dodává naší neustálené, netrpělivé mysli podivuhodného klidu, jenž podle nejvinnější podstaty své jest božského původu. Nepokojnost, roztrpčenost, muka, jež nás pronásledovaly, mizejí jako zlé sny, a my procitneme, *abychom krásu a harmonii Božího světa novýma viděli očima, novýma slyšeli ušima*. Prázdny formality, jež vyplňují náš všední život, nabývají náhle vyššího, hlubšího významu. Slovem, v blízkosti takových přátel cítíme, že všecko jest dobré. Třebas jsme jich před tím nikdy neviděli, třebas se s nimi potom nikdy neseťkáme, vliv jejich klidné, mírné povahy působí jako osvěžující koupel na naší nespokojenost a cítíme vycházející z nich občerstvení, jako oceán cití proudy řek do něho ústících. — — — — —

Ruce lidí mají pro mne výmluvnou řeč. Dotek některých rukou zaráží. Setkala jsem se s lidmi, kteří byli bez veliké radosti života, takže dotkla-li jsem se jejich prstů, bylo mi, jako bych podávala ruku

severovýchodní bouři. A zase jiných lidí ruce jako by měly na sobě paprsky sluneční, takže dotek jejich zahřeje nám srdce. Buď si to třeba jen stisknutí ruky dětské, mně jest to sluncem, jako jinému pohled lásky. Srdečné stisknutí ruky anebo srdečný list jest mi vždycky velikou radostí.

Mám mnoho přátel v cizině, jichž jsem nikdy neviděla. Skutečně jest jich tolik, že mnohdy nejsem s to, abych odpověděla na jejich listy. Chci jim tedy zde říci, že jsem jim vždycky vděčna za jejich dobrotivá slova.

Pokládám za nejpříjemnější chvíle svého života, kdy jsem poznala mnoho znamenitých mužů a osobně se s nimi setkala. Kdo jen na př. zná *biskupa Brooksa*, dovede oceniti, jak drahocenným jest jeho přátelství těm, kdož se mu mohou těšiti. Jako dítě tak ráda sedávala jsem mu na klíně, kladla svoji malou ruku na jeho velikou, a slečna Sullivanová *hláskovala mi do mé druhé ruky jeho velebná slova o Bohu a věčnosti*. Naslouchala jsem plna úžas a zanicení. Můj duch ovšem nestačil vzletu ducha jeho, avšak učil mne, jak máme života užívati, abychom nežili nadarmo, a nikdy jsem neodešla, abych si nebyla osvojila nějaké povznášející myšlenky, kteráž pak stále mohutněla dle toho, jak jsem prospívala věkem. — — — Jak krásně mi řekl: Miluj svého nebeského Otce z celého srdce svého, z celé duše, miluj každé dítko Boží, jak vroucně jenom můžeš, a pamatuj si, že *dobro spíše má naději se uskutečniti nežli zlo, a máš takto klíč ke království nebeskému* — — — A jeho život byl výtečným dokladem této veliké pravdy. — — —

Od té doby, co biskup Brooks zemřel, přečta jsem Písmo svaté od začátku až do konce. — — —

Dobře se ještě pamatují na první setkání s *Dr. Oliverem Wendellem Holmesem*. Pozval slečnu Sullivanovou a mne, abychom

ho jednou v neděli odpoledne navštívily. Bylo to na začátku jara, brzy potom, co jsem se naučila mluvit. Zavedli nás do knihovny, kde jsme jej nalezli sedícího ve veliké lenoše, u ohně v krbu hořícího a praskajícího, ponořena, jak pravil, do vzpomínek z minulých časů. Bylo tam plno vůně z potuštěného papíru a z kůže, na důkaz, že jsme v prostoře plné knih, po nichž mimoděk rukou jsem sahala a dosáhla krásného vydání básní Tennysonových, jak mi řekla slečna Sullivanová. Ihned jsem začala jednu z pamětí recitovati, avšak ustala jsem. Pociťala jsem na své ruce slzy, slzy básníka hostitele; tak byl dojat. — — —

Nedlouho potom za krásného letního dne navštívila jsem se slečnou Sullivanovou pana *Whittiera* v jeho milém zatiší u Merrimahu. Zamílovala jsem si ho pro jeho rytířské chování a vzácnou mluvu. Měl jeden svazek svých básní ve vypouklém tisku, z něhož jsem mu přečta báseň »In School Days«. Velice se divil, že jsem tak dobře všechno vyslovovala, a pravil, že mu nikterak nebylo těžko mně rozuměti. Pak jsem se ho několika otázkami dotazovala na něco z oné básně, a přijala jsem odpověď jeho tím, že jsem položila své prsty na jeho rty. — — —

Také jsem deklamovala báseň »*Laus Deo*«, a když jsem dokončila, podal mi do rukou sochu otroka, s jehož sehnuté postavy spadly okovy, právě jako s těla Petrova, když ho anděl vyváděl ze žaláře. Potom jsme šli do jeho pracovny, kdež napsal mé slečně na památku autogram,*⁾ projevil jí svůj podiv nad tím, co ze mne učinila, a mně pravil: »Ona jest tvou duševní osvoboditelkou.« Vyprovodil nás až k zahradní bráně a na rozloučenou polbil mě něžně na čelo. — — —

(Pokračování.)

*⁾ Slova autogramu: »S největším podivem nad Tvým slechetným dílem osvobození ducha Tvé milé žákyně z otroctví jsem Tvůj upřímný přítel John G. Whittier.«

SMĚS.

Žáci učitelů svých učitelů. Slavný italský filolog a paedagog, *Niccolo Tommaseo* (rozený Dalmatinec — zemřel ve Florenci), praví: »Není opravdovým učitelem, který necítí, že se právě tolik může naučiti

od žáka, jako tento od něho. Může se naučiti své vlastní myšlenky přesněji vyjadřovati, nedokonalé zdokonalovati, nevyzkoušené pokusy vyzkoušeti. Může se naučiti lépe je sdělovati, s větší jistotou, obratností a stručností mluvit. Může se naučiti svoji netrpělivost přemáhati, svoje city zjemňovati, sám způsobnějším a vždy důstojnějším se

stávati, přítomné generaci i budoucí dobrodiní prokazovati. Učitel je povinen jinochu, kterého vychovával, díky právě tak, jako bohatý chudému, kterého podporoval, a kdo myslí, že prokazuje dobrodiní sám, při tom nevěda, že ve svém skutku přijímá odměnu za dobrodiní, jest ubožejší nežli žebrák a nevědomější nežli analfabeta *

Pro spiritualistický názor. Dne 29. června 1912 loučil se s medicínskou fakultou pařížskou, na níž od 1884 biologii přednášel professor *Armand Gauthier*. Před četným obecenstvem, v němž zastoupeni byli hojně jeho kolegové spoluprofesoři i mnozí posluchači, shrnul výsledek svého dlouholetého bádání a studia (od r. 1859) v tyto pro nás zajímavé věty: »Zkušenost i logické myšlení vedou nás k tomu, že stavy a úkony vnitřního našeho (duševního) života: totiž: 1. vědomí, kterým rozeznáváme sebe od světa, 2. schopnost tříditi postřehy a poznatky, a z ní plynoucí myšlení, 3. možnost volby v jednání, a konečně 4. rozum, jenž soudí o dobru i zlu, o pravdě i klamu, a jenž je základem naší zodpovědnosti, že všechny tyto vnitřní zjevy jsou cosi nehmotného. Neboť, i když je nepopíratelné, že naše smysly na své úkony vynakládají hmotnou energii, která se zcela dle zákonů fysikomechanických proměňuje, jakmile jsme jejich prostřednictvím jednou postřehy a požitky v sebe pojali, pak již zjevy vědomí, myšlení, chtění neodpovídají žádné ztrátě energie hmotné«. — Pan F. V. Křejčí v Praze jest ovšem větší vědatel

M.

Výzva. Pan Petr Bořucký, mistr kamenický v Opavě, Stockertova ul. 8, žádá zdvořile naše ctěné učitelstvo o sdělení míst, kde nachází se vápencový kámen, který chová v sobě mušle. Pan B. zajímá se speciálně o mušlovité vápence a mramory, neb potřebuje je k výpravě sbírek školních.

Za písemná sdělení milerád vydání vzešlá uhradí a zprávy jemu došlé odmění.

Vyzýváme naše ctěné p. učitele, aby jeho přání vzhledem k účelu jeho — pokud možno vyhověli a vyšli mu vstříc, případně by mu byla oznámena náležitě, někomu z cestování známá i mimo země koruny svatováclavské.

LITERATURA.

Th. Dr. Josef Šebestian Pelczar, biskup v Přemyšlu: **Ježíš Kristus vzorem a mistrem kněze.** Rozjímání pro kněze. Část II. Ježíš Kristus ve svém veřejném životě jest vzorem a mistrem kněze. Se svolením autorovým na jazyk český přeložil Jan Mottl, farář ve Velharticích. Cena 3 K (váz. 4 K). Velhartice. Nákladem vlastním. — Tiskem družstva Vlast v Praze. Část I. krásného tohoto díla »Ježíš Kristus ve svém *skrytém* životě jest vzorem a mistrem kněze«. 36 rozjímání; 176 str.; cena 2 K 20 h, váz. 3 K 20 h) přijata byla, jak nám povědomo, s nadšením nejen od četných jednotlivců, kteří ani dočkati se nemohli pokračování — ale i od veřejné kritiky (viz k. p. »Vlast«, »Křesťanskou Školou«, »Věstník katol. duchovenstva«, »Našinec«, »Český západ« atd.), a ti, kdož tuto I. část si podrželi a ji k rozjímání použili, s radostí zajisté uvítají i tuto část II. (284 str.), jež v oddělení prvním podává 6 rozjímání o tom, čím jest Ježíš Kristus pro kněze a co od něho žádá; v oddělení druhém taktéž 6 rozjímání o tom, jak Ježíš Kristus učí kněze, čemu má unikati (hříchu, zatvrzelosti, nekajivosti atd.); v oddělení třetím 13 roz., jichž obsahem jest, jak Ježíš Kristus učí kněze, s kým a jak má bojovati, a v odd. čtvrtém 17 roz. o tom, jak J. K. učí kněze, jakých prostředků má užívati ku posvěcení sebe; v odd. pátém: »Ježíš učí kněze, jak má nabývati ctností dokonalých« poukázáno k »Rozjímání o životě kněžském«. Doporučujeme vřele.

J. Fabian.

Věrné své stoupence

prosíme, aby nám v hojně míře světovali drobný tisk: visitky, plakáty, pozvánky ke schůzím, divadelní oznámení a j. v. Věrné přátele své prosíme, aby k tomu i jiné povzbudili.

Družstvo Vlast v Praze čp. 570-II.

Jednota čes. katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy vydala **Slovo o Macharově čítance.** Podává V. K. Cena 24 haléřů. — **O učitelstvu v proudech politických stran a jeho povolání.** Řeč redaktora T. J. Jirouška ve schůzi výboru Jednoty čes. katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy dne 9. ledna 1910. Cena 6 hal. **Objednávky vyřizuje admin. družstva Vlast. Praha-II., Žitná ul. 570.**

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půllétně 3-50 K Do krajů německých, předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studentům slevuje se deset procent a sbíratel dostane na 10 exemplářů jedenačtyř zlatna.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamační, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtož Em. Žákoví, prof. na Smíchovské, Cejnál. 8.; proučít. přílohu přijímá rukopisy Vi. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchovské 992.

Hřích ministrův. — Charles Darwin. — Křesťanské školství za času říše římské. — Nevinnost a nevědomost. — Z vychovatelských aforismů biskupa Spaldinga. — Feuilleton: Ze života a spisů Heleny Kellerové. — Směs. — Literatura.

Hřích ministrův.

Liberální denník »*Neue Freie Presse*«, po ní naše »*Národní Listy*« a svorně s nimi »*Čas*« měly zase záchvaty mravního rozhořčení. Ministr kultu a vyučování, proti návrhu většiny sboru filosofické fakulty, jmenoval řádným professorem paedagogiky na universitě vídeňské v celém světě svojí spisovatelskou činností známého, *Dr. Fr. W. Förstera*.

Förster je prý zakuklený klerikál nejhoršího rázu! On v některých názorech sympatizuje s vychovatelskou praxí katolické církve, vychvaluje její výchovné prostředky (askesi, půst) — jaký je to zpátečník, reakcionář! A klerikální ministr proti všemu universitnímu řádu nedbá návrhu většiny, a usazuje na stolec professorský takového zpátečníka! —

Když tž ministr volnomyšlenkářského profesora, *Dr. Krejčího*, jmenoval řádným professorem filosofické fakulty pražské, bylo to zcela v pořádku. Provedl něco, co liberální ministr vyučování, nechťje vyvolati bouři nevole na straně konservativní, váhal učiniti. Ale když povolá na universitu profesora konservativních názorů, aby tu také byl tento směr paedagogiky zastoupen a přednášen, dopustil se zločinu. —

Na celé naší fakultě filosofické převládá téměř vesměs směr protikatolický, evangelický a volnomyšlenkářský. *Pro křesťanskou filosofii a paedagogiku místa zde není.* O ní přednášejí liberálové, »pokrokáři«, notoričtí nepřátelé tohoto filosofického směru. Jak na tuto filosofii hledí, jakými vtipy pod titulem svobody vědy ji hledí se-směšňiti, o tom každý jich posluchač, který je katolického přesvědčení, může podati řadu dokladů. A kdyby nejlépe kvalifikovaný mladý vědec ucházel se třeba jen o docenturu křesťanské filosofie na naší české filosofické fakultě, zkusil by, s jakým útrpným úsměvem, ba s pohrdáním by jeho snaha se setkala.

Professorský sbor filosofické fakulty naší je dnes tak složen, že je naprosto nemožno, aby docent křesťanské filosofie mohl se na ní s jeho souhlasem habilitovati. A v tom páni vlastně vidí všechno nebezpečí, že by snad nějaký ministr

vučování mohl spáchatí týž »zločin« na naší fakultě, jakého se dopustil na fakultě vídeňské! — —

Wahrmund, protože přímo nadával církvi katolické, byl i od českých liberálů-vědců vítán s jásotem na německou universitu. Věhlas jeho, jako nejednoho z universitních našich koryfeů, spočíval právě v jeho výpadech na církve, k níž se 90 procent obyvatelstva hlásí. Vědeckosti jeho svědčila ta okolnost, že v loňském semestru měl — dva posluchače! — Förster, jehož spisovatelská činnost knižní je větší, nežli snad všech českých profesorů této fakulty dohromady, který bude každé fakultě chloubou, je v očích našich lžipokrokářů skvrnou rakouské university! — —

Je zajímavé, že »Národní Listy« i »Čas« svůj soud o Försterovi svorně čerpaly z *Dějin paedagogiky*, jež vydal universitní profesor *Dr. Ot. Kádner*.

V očích tohoto autora je Förster reakcionář. Jeho spisy nejsou prý vědecké, ale propagační. Má prý sklon ke katolicismu a povídá se, že i konvertoval. — *Píše-li takto prof. Kádner o Försterovi, pak jej důkladně nestudoval nebo nepochopil.*

Förster je právě z těch ušlechtilých lidí, který za svůj životní úkol si zvolil zprostředkovati mezi vychovatelskými názory minulosti a přítomnými směry paedagogiky. Začítí synthesu tam, kde dosud vládla, rozhodně snažší a pohodlnější analyza. Svůj vědecký program Förster naznačil takto »Er betrachtet es als seine Aufgabe zwischen dem Geiste der Tradition und den modernen Gedanken und Bestrebungen zu vermitteln. *In allen seinen Arbeiten* bemüht er sich, vom psychologischen Standpunkte aus zu zeigen, wie viel lebendige und unentbehrliche Wahrheit oft hinter scheinbar veralteten Vorstellungen und Ordnungen verborgen ist, und wie sehr es gerade unserer Zeit nottäte, sich diese alten Wahrheiten in neuer Interpretation zu eigen machen. Andererseits sucht es den Vertretern des Alten nahe zu bringen, dass sie in der Gegenwirkung gegen die moderne Einseitigkeit selber einer gewissen Einseitigkeit nicht entgangen sind. Sie haben verkannt, dass auch in den modernen Tendenzen ein berechtigter Kern steckt, ja dass manche dieser neueren Forderungen sich sogar auf die tiefste religiöse Tradition berufen können — es fehlt all diesen Bestrebungen nur die Einordnung in eine universellere Lebensanschauung, in der alle Bedürfnisse des Menschenlebens in der richtigen Rangordnung und Begrenzung zu ihrem Rechte kommen.« (*Förster: Schuld und Sühne*. Předmluva.)

Prof. Kádner tuto tendenci spisů Försterových nazývá reakcionářskou! Také psychologický pochod ve vývoji názorů Försterových obrací nohama vzhůru. Protože poznal výchovný smysl zásad a zřízení, která církev má, Förster veřejně uznává, že si katolické církve v tom váží; a nikoli proto, že jsou to zásady církve katolické, věnuje jim již eo ipso své sympathie. — A kdo jenom zběžně prohlédl Försterovy spisy a všiml si, s jakou seriosností své články píše, s jakým rozhledem po současném životě, s jakou bohatou znalostí odborné literatury *světové*, uzná, že všechny jeho spisy vyznamenávají se vědeckou vážností. Dle prof. Kádnera jsou prý to spisy nevědecké, propagační!

Jak zesnulý berlínský filosof, prof. *Paulsen* vyjádřil se o Försterově spise »Sexualethik und Sexualpaedagogik«, nazvav jej přímo »die Stimme eines Nüchternen unter einem Chorus Trunkenen«, jen poznamenáváme, odkazující na informační článek o Försterovi, který v minulém ročníku »Vychovatele« jsme uve-

řejnili. Försterova díla pro svoji odbornost, formální i věcnou dokonalost, došla uznání nejen ve světě vědeckém, ale i hojného rozšíření v kruzích, které se o vychovatelské otázky zajímají. *Jsou propagována, ale naprosto nemají tendenci propagační.*

Protože Förster z horlivého pěstitele laické morálky, po své praktické vychovatelské činnosti a svých studijních cestách, hlavně Anglií a Amerikou, *dospěl dál, než naši povolání pěstitele paedagogiky, k synthesi mravnosti a náboženství, a nyní poctivě a otevřeně hlásá, že mravnost má svůj nejsolidnější základ v náboženství křesťanském, je reakcionář!* —

»Povídá se o Försterovi, že prý konvertoval,« uvádí se snad jako důkaz jeho vědecké méněcennosti. Toť je ovšem v očích »pokrokářů« jeden z největších hříchů proti Duchu sv. ! Zatím o Försterovi je všeobecně známo, že není ani evangelik ani katolik. »Chce státi mimo církve,« jak sám vyznal, aby k jejich sblížení mohl pracovati. —

Ministr Hussarek povoláním Förstera na vídeňskou filosofickou fakultu vykonal v zájmu vědy čin záslužný. *Hříchy ministrů vyučování spočívají v jiném. A to je, že se nestarají s dostatek o to, aby na fakultách filosofických křesťanská filosofie a paedagogika byla přednášena těmi, kteří pro tyto obory věd mají porozumění, lásku a nadšení, a zůstávají je na pospas professorům, kteří mají pro ně buď pohrdání nebo dokonce nenávisť.* r.

Charles Darwin.

(Podává Dr. LUBOMÍR PETR.)

(Pokračování.)

Byla-li ořesena Darwinova víra ve zjevení Boží, až do sepsání knihy »*On the origin of species by means of natural selection*« zůstával Darwin theistou. »*Je lěžko nebo spíše nemožno uznati, že nesmírný a podivuhodný vesmír, obklopující člověka s jeho schopností patřiti daleko do minula i budoucna, jest výsledkem slepé náhody nebo nutnosti. Přemýšlím-li o tom, pak cítím se nutkán ohlížeti se po první příčině v duchu intelligením a člověku nějak obdobném, a zasloužím si býti zván theistou.*«

Byl to tedy především důkaz fysikoteleologický, účelnost ve světě, o níž Darwin svou víru v osobního Boha opíral. »*Jen obmezený člověk mohl by zůstatí prost nadšeného obdivu při pohledu na stavbu plástvy tak podivuhodně svému účelu přizpůsobené.*«

Když však Darwin připadl na hypotesu přirozeného výběru, pozbyl i tento poslední důvod své působivé síly. Bylo totiž nesmírným omylem selekční theorie, omylem, jenž rozpoutati musil nejúpornější boj světových názorů, že nauka o přirozeném výběru podává nejen příčinný důkaz descendenčních processů, ale že spolu chce vysvětliti účelnost všech organických útvarů způsobem ryze mechanickým, veškerý tvůrčí úmysl a vnitřní cílevědomost vylučujícím.

Znáte, jakým způsobem darwinista účelnost, jednotu, krásu nahradil přirozeným výběrem :

Proč zpívá skřivánek? Byly časy, kdy tak nebylo. Ale přišla doba, kdy začal skřivánek zpívat a jeho samičce se to líbilo a byla mu věrná, měli mnoho dětí atd. Proč kývá pes ocasem? Byl čas, kdy psi nekývali ocasem, ale kterýs

pes připadl na to, že při vyprazdňování konečnicku ulehčí si potíže, kývaje ocasem. Zvykl si na tuto příjemnost, potomci zdědili po něm jeho moudrost — hle, proč pes ocasem kývá, kdykoli je mu něco příjemno! — Ptáte se, proč je nebe modré? Nebylo druhdy modré, bylo ocelově šedé, ale znenáhla se lidé naučili rozeznávat modř, zdědili tuto vlastnost, atd.¹⁾

Darwin nepropadl tomuto omylu hned. Napsal ještě v knize *»Variation of animals and plants under domestication«* (O proměnlivosti zvířat a rostlin domácích, 1868): *»Tak vznikají přímo z boje v přírodě, z hladu a smrti největší věci, jež můžeme pochopit, totiž tvoření vyšších zvířat. Jest velikost v tomto názoru na život s jeho několika málo silami, které původně vdechl Stvořitel v několik málo forem nebo v jednu, a v tom, že zatím, co tato planeta kroužila dle pevných zákonů tíže, vyvíjely se a pořád se vyvíjejí z tak jednoduchých počátků nekonečná množství nejkrásnějších a nejpodivuhodnějších forem.«*

Také jiná pozorování mohla Darwina tohoto poblouzení uchrániti. Neměl-li vysvětlení pro vznik života a *»nechtěl-li s touto otázkou co míti,«* *zda tím nepřiznával nedostatečnost mechanického výkladu organické teleologie?*

Nebo hypotese, jež si Darwin k doplnění selekce na pomoc bral, zda nebyly přímým dokladem vědomé účelnosti? Korrelace růstu a změny ku př., to jest onen výměnný vztah mezi souznačnými částmi těla, mezi předními a zadními běhy, jež může býti vysvětlena jen vnitřní jednotností celého organismu? Nebo kompenzace a oekonomie vzrůstu, zákon, dle něhož (jak Goethe dí) příroda, aby na jedné straně mohla dáti, nucena jest na druhé šetřiti, kterýžto zákon úsporný jest zase srozumitelný jen tenkrát, připustíme-li účelnou seberegulaci celkového organismu? Nebo Darwinem přijatá *Lamarckova hypotese* o dědičnosti cviku, zda nepředpokládá účelné, aktivní sebezpůsobování organismu změněným podmínkám životním?

A sama proměnlivost struktur a pudů zda není ve vysoké míře účelnou? Odpovídá variabilitě životních podmínek a umožňuje teprv organismu, aby se buď činným, buď trpným přizpůsobením hodil do nových poměrů. Velice účelnou jest také *»náhoda«*, že mezi nekonečně mnohými úchylkami, stále přicházejícími a odcházejícími, právě ve vhodné chvíli dostavuje se i ta, jež individu zaručuje výhodu v boji o bytí. Vysvětluje-li selekční teorie vnitřní variace proměnlivosti vnějších podmínek životních, *pak pěstitel, jež umělý chov předpokládá, jest tu prostě nahrazen složitou, do sebe zasahující, neměně účelnou spleť nutných předpokladů.* Přes tyto většinou směle předpoklady teorie selekční nepodává však dostatečného objasnění faktu, *že veliké linie descendance jsou zároveň ascendenci, vzestupem, to jest, že představují určitě zaměřený pokrok.* Proto uznali již i nejstarší stoupenci descendenční teorie *Lamarck, K. C. von Baer, Lyell, Nägeli* a jiní určitě vymezený *vývojový plán*: ba dnes, přičiněním jednoho z nejbystřejších kritiků darwinismu, *G. Wolfa*, dochází stále širšího přijetí názoru, *že teleologie jest jediným odůvodněním teorie vývojové.* (Dokončení.)

¹⁾ Rádl. op. cit. str. 160.

Křesťanské školství za času říše římské.

IV. Vysoké učení křesťanské.

(Dokončení.)

Křesťanství dovedlo, jak již dříve patrně, užiti ku svému prospěchu způsobu vyučování obvyklého v říši pohanské, a to bez strachu bludu. Jinak nepřístupný *Tertullian* uznával ve studiu klassickém nutný základ ku studiu každému i náboženskému: »*Quomodo repudiamus saecularia studia, sine quibus divina esse non possunt?*« (De idololatria. 10.) Téhož názoru byli i učenci v Alexandrii. Klement Alex. vidí ve pěstění věd cizích, zvl. literatury klassické prostředek spráteliti ducha křesťanského s rozmanitými cestami myšlení a snadněji rozeznávati pravdu od bludu. (Stromata I. 9.) Důvod toho uvádí dále Klement Alex.: Nebylo nebezpečno pohanství náboženství křesťanskému, poněvadž nebylo uvedeno v soustavné učení a také mu soustavně nebylo vůbec vyučováno; nebylo kázání v chrámech, nebylo pohanské katechese, ctitelé bohů znali pouze různé názory z ód básníků svých, z tragedií a komedií, které do zvláštního světla, často bohům nedůstojného, je stavěli, ze soch a maleb, které nebyly často příliš výchovné. Morálce neučili se od kněží, nýbrž od filosofů a básníků. Julián sice chtěl pohanství vzkrísiti napodobením křesťanství, by kázali kněží ve chrámech, ale reforma netrvala dlouho, jsouc života neschopna. (Známo jest pouze jediné toho druhu *kázání Libaniovo*.)

Patrně, že z této stránky nebylo studium pohanských klassiků křesťanům nebezpečno, neboť to, co *scházelo pohanství, totiž systematické zpracování nauk náboženských*, tvořilo vlastně hlavní jádro a sílu nového učení křesťanského.

Máme methodické, dlouhé vyučování katechumenů, jehož vzácný doklad máme v *katechesích sv. Cyrilla Jerusalemského*. Ale byly ještě konány soustavné přednášky o křesťanství pokročilejším duchům ve školách, které byly pravými ústavy vyššího vyučování. Tot dílo původní a vlastní křesťanství, které nemělo dosud ničeho podobného ve světě.

Jest to především nejznamenitější *škola Alexandrinská*, založená ve stol. III. a trvala ještě ve stol. IV. Vyučování úplně zasvěcené náboženské filosofii řízeno bylo slavným a výmluvným učitelem, kterého ustanovoval biskup Alexandrinský. Takovými byli *Pantaenus, Klement, Origenes*. — Spisy Klementovy a z části Origenovy byly asi takovými přednáškami, které podávají nám hlavní ideu vyučování na školách těch. Posluchačstvo bylo velmi smíšené. Na lavicích neusedali prostí kandidáti křesťanství (katechumeni), jimž ostatně bylo podáváno vyučování elementární, nýbrž takoví, kteří měli porozumění pro pravdy hluboké a vysokou filosofii, mužové, ženy, posluchači různého stáří, učenci, filosofové, lidé urození. Přemnozí z nich přijali křesťanství; všichni byli naplněni velkou ideou křesťanskou, pro niž často i trpěli.

Podobná škola, ač ne tak proslulá, byla v *Caesarei Palestinské*. Origenes vykládal tam Písmo sv.; exegeta *Pamphilius* založil zde školu a knihovnu, která kdysi měla na *30 tisíc svazků*.

Tak použili křesťané v prvních stoletích svobody vyučování, by bez strachu a bázně čerpali ze spisů pohanských geniů vzácné myšlenky a jimi obohatili vznešené idee křesťanské. Do starého kmene vyučování římského vštěpili mladou větvíčku křesťanskou, která přinesla stromu nový život a jej úplně přetvořila. V době, kdy pronásledování zuřilo, nadšení učitelé i žáci obohacovali ve školách svého ducha věčnými pravdami Kristovými, jsouce odhodláni i s radostí pro ně umřítí. A tak zvítězili.

Dr. Hanuš.

Nevinnost a nevědomost.

(Podává FR. MELKA.)

Otázka dětské nevinnosti — delikátní, jemná, choulostivá jako úběl lilie, který jest jejím symbolem, zaměstnává zvláště dnes mysl vychovatelů. Zaměstnávala ji vždy. Církev vždy se modlila: *»nec opus bonum est aliquod sine castitate«*. —

Tím spíše dnes v záplavě zla hledati jest prostředků k ochraně a k vpestění této bělostné květiny.

Sám »svět« jich hledá. A troufá je naléztí v soustavném a v časném poučení o věcech pohlavních, o zhoubných následcích hříchů proti čistotě a podobných jiných věcech. Ale i tento laický svět není za jedno. Jsou slyšet hlasy z tohoto tábora, a to *vážné* hlasy, které se vši rozhodností mají tuto cestu za pochobenou. *Foerster* ji označuje za velmi nebezpečné poblouzení. (Pohlavní mravouka 83.)

Stanovisko věřících církevních paedagogů není však též jednotno. I bude snad zajímavo seznati některé z nich.

Vyšlo nejnověji několik vážných a cenných pojednání o tomto předmětu. Učení odborníci paedagogičtí, jesuité *Gatterer* a *Krus* vydali spis i do francouzštiny přeložený o výchově a čistotě. Ve Francii v poslední době psal o tom abbé *Chauvin*: *»De la préservation morale de l'enfant.«* Divčí výchově v tom směru věnovala spis *Mme Harmel*: *»Une grave question de l'éducation des jeunes filles;* a zvláště do hloubky hledí vyčerpati tuto otázku *Gillet O. P.* v díle: *»Innocence et Ignorance, éducation de la pureté.«*

Posledně jmenovaný autor rozepisuje se znova u příležitosti výše jmenovaných spisů o tomto předmětu a hledí formulovat stanovisko své asi takto:¹)

Věřicimu vychovateli musí býti vůdčimi na tomto poli zásady prvního Učitele a prvního Mistra, jak je uložil v Písmu sv. a tradici. A první z těchto zásad jest, že »zdrženlivost a čistota jsou darem Božím.« (Sap. 8. 21.) S ospravedlněním se jich dostává dítěti na křtu po prvé, s ospravedlněním se mu vracejí v pokání, když je ztratilo. »Láska, kteráž rozlita jest v srdcích našich skrze Ducha sv., plodí i čistotu; ovoce Ducha,« dí apoštol, »jest (mezi jiným) čistota.« (Gal. 5. 22.—23.)

Ale čím udržeti a v rozkvět přivesti tento nadpřirozený dar v nás? Zase jen nadpřirozenými prostředky: »Bděte a modlete se, abyste nevešli v pokušení.« (Mar. 14. 38.) A celá tradice křesťanská přijala hlasy sv. Otců hlasem církve učící, hlasy theologů, mystiků i asketů, tyto zásady za své. Než i když je čistota darem Božím a ovocem Ducha sv. a je nesporno, že modlitbou, přijímáním sv. svátosti a bdělostí jediné lze uchovati vzácný květ nevinný, — naskytá se nicméně otázka, v čem má spočívatí ono »bděte« Kristovo.

V pozornosti na vše, čím by mohla být čistota zasažena — v pozornosti i na poslední myšlenku, jež se na dně srdce zdvihá . . . A to tím spíše, že máme v sobě ohnisko zlé žádostivosti. A poněvadž není duše, která by jí byla prosta, proto nesmí se tohoto »bdění« žádná duše vzdát — ani svatá, ani dětská ne!

Ani dětská? Ani ta, která sotva že se rozumem svým k slunci poznání probouzí, a třeba v sobě měla nadpřirozenou energii k odpírání hříchu v bohaté zásobě, ještě jí přiměřenou činností v sobě vyvolávat nenavykla.

¹) Cfr. *Revue pratique d'Apologétique* 1913. 612.

Ale jak jen? Jak jen uvést toto bdění v činnost a čím?

Poučením. »Věděti jest mocí,« praví hlasy, které nejsou inspirovány ani duchem Písma, ani duchem tradice. Avšak metoda tato není ani *křesťanská* ani *lidská*.

Lidská není, poněvadž zkušenost učí, že dobro znáti, neznamená ještě je činiti; jako naopak znáti zlo bez dostatečné opory a pomoci proti jeho svůdnosti, znamená upadati do nebezpečných jeho osidel. A *křesťanská* tím méně: poněvadž lidským, přirozeným prostředkům připisuje ochranou moc, která, dle souhlasného svědectví církve, Otců i nejnovějších spisovatelů asketických jest obsažena jediné v prostředcích nadpřirozených, modlitbě, svátostech a pod.

Celá tradice spíše naopak pokládala nemístné a nevhodné poučování o věcech pohlavní čistoty se týkajících za škodlivé a u dětí vždy raději dávala přednost nevinné nevědomosti před poučením.

Nuž, kde je pravda mezi těmito dvěma extremy? Prvním, jenž dí: »Poučujte záhy dítě o otázce sexuální; vždyť má milost a v ní sílu, jak sami to říkáte, nuž ta je udrží!« — a druhým, jenž dí: »Dítě má z nadpřirozeného daru Božího čistotu v sobě, nechte jen milost působit samu, a nevinnost se zachová a rozvíje sama sebou?« Kde pravda?

Uprostřed. — Bohověda nám dí, že »gratia naturam perficit, non tollit.« Aby ji tedy mohla zdokonalit, jeví se se stanoviska mravního potřebí, aby *výchova vůle předcházela výchovu rozumu*, zvláště v této choulostivé věci, kde vědění nedává člověku moci, spíše jej vydává v nebezpečí svůdnosti zla. — Z tohoto tedy plyne, že tam, kde není dítě ještě vyzbrojeno ucelenou výchovou křesťanskou, počínající od kolébky a postupující celým mladým věkem, je nevědomost o těchto věcech lepší nežli vědomost o nich.

Než nemá snad proto ani u dítěte s ucelenou výchovou a s vůlí dobře v zápas vyzbrojenou překročiti se k sexuálnímu poučení?

Dle zásad psychologie sv. Tomáše dokazuje Gillet ve svém díle, že ve věcech čistoty není potřebí nijakého zasněcování vědeckého, ani hromadného, společného ani soukromého, po jednotlivu, a že může být škodlivě buď pro neaktivní nebo zase příliš všeobecný způsob podání, jenž nebere a nemůže právě pro svou obecnost bráti zřetele na potřeby jednotlivců.

Ale hned zase dodává autor, že *systematické* ponechávání dítek v nevědomosti o těchto věcech, zvláště za našich časů nebezpečných a při tolikerém úsilí dnešním o poučování, třeba i nezdravém v tomto oboru, — může vésti k osudným chybám.

A proto — ač neuznává potřeby ani užítu vědecké výchovy k čistotě a to ani individuální — a tím méně kolektivní — přec pro praxi stanoví tyto zásady:

Rodiče a vychovatelé mají dítě v nevědomosti o věcech pohlavních udržeti tak dlouho, dokud jeho vůle celkovou výchovou není dostatečně zocelena, aby byla s to odolati svůdnosti zla, které nesporně v každém předčasném poučení o těchto věcech se tají. *Když však již dítě došlo plné výchovy a vůli v dobrém utužilo, nastoupí na místo nevědomosti, zdravé poučování*, a to ode dne, kdy se první jeho potřeba ukázala. Ale jen v té míře, jak toho skutečná potřeba žádá, a vždy jen poučení *soukromé*, opírající se o pevnou výchovu a prostředky nadpřirozené.

Společného hromadného poučování nelze doporučovati; zvláště z toho důvodu, jež prý každý, kdo se s mládeží v pubertu dospívající zaměstnává, znáti může,

že jest u ní pozorovati zvláštní psychologickou zajímavost: stykem vzájemným a hovory tíhnoucími k pohlavní stránce člověka vyvíjí se u nich zvláštní druh »hrdinství« — zač se sami v hloubi nitra svého přece jenom upřímně stydí — to ztrácí mnoho na své ošklivosti před nimi, jakmile jsou pohromadě — ba bezmála by se dal postihnouti u nich stud docela zvrácený; že by se před ostatními styděli za to, že jsou v těchto věcech — nevědomi — nevinní. Proto společné vědecké poučování mládeže je nebezpečno. Nezastávají ho proto ani všickni laičtí paedagogové, a z našinců nejdále snad jdou Gatterer a Krus, a proto zakusili též mnohých útoků. A neprávem. Neboť i když oba tito autoři doporučují hromadné poučování o manželství, rozumějí tím poučení až na nejvyšším stupni výchovy při odchodu ze školy do života, a to ještě poučení, které neděje se jen a jen z pouhého stanoviska fysiologického, nýbrž spolu zároveň — a především mravního.

Poučování ve věcech sexuelních bude mít tedy vždy cenu pouze relativní, ana *výchova k čistotě záleží spíše ve výchově vůle, nežli ve výchově rozumu.*

Z vychovatelských aforismů biskupa Spaldinga.

Podává V. LANKAŠ.

I. řada.

Zvykejme mládež, aby spojovala náboženství se vším, co je trvalého, jasného a krásného. Učme ji mysliti o něm s vážnou radostí, s jako myslí na lásku otcovu; ať je jí znamením a symbolem jejího nebeského původu a osudu. — —

Se stanoviska vychovatelského je důležitou věcí *jak* známe, ne *co*, nebo *jak mnoho* známe. — —

Ať tvé dílo přinese ovoce, či ne, musíš je vždy konati a milovati celým srdcem.

Mějme úctu k dětem. Jsou našimi pány. Pracujeme pro ně. Co sejeme, ony žnou.

Síla člověka je v jeho vůli; ale člověk může chtíti jen to, *co miluje*. Proto mělo by býti učitelovým cílem, aby mu inspiroval *ryzí a vznešenou lásku*, která duševní práci činí rozkošnou a pokrok možným.

Kdo nestará se *o sebevýchovu*, nemůže vychovávat jiných.

Učiniti člověka *citlivým pro mravní hodnoty* je hlavní úloha výchovy. Toho-li zanedbává, to-li jí schází, schází jí všecko; neboť těm, kteří nejsou citliví pro mravní hodnoty, nedostává se dobrého smyslu, zdravého soudu, charakteru.

Ti, kteří *věří v naši schopnost*, více činí než podněcují nás. Stvořují pro nás atmosféru, v níž úspěch je snadnější.

Jakou účast má rozum na vytváření charakteru? Přinutí pouhé myšlení člověka, aby zápasil pro nejvyšší život? Či je třeba něčeho *více než myšlení*, aby byl puzen na dráhu dokonalosti? Toť *fundamentální úvaha* pro všechny, kdož se obírají výchovou.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Ze života a spisů Heleny Kellerové.

Podává FR. JANOVSÝKÝ.

(Pokračování.)

III.

Věru, jako žákyně, budí i její učitelka všeobecný podiv.

Slečna *Anna Mansfelda Sullivanová* narodila se ve *Springfieldu* v *Massachusettsu*. V útlém mládí skoro zcela oslepla a dne 7. října 1880 byla u věku 14 let přijata do *Perkinsova ústavu* v *Bostoně*. Později se zrak částečně navrátil. Představení ústavu vydávali o ni nejkrásnější svědectví. Roku 1886 podrobila se učitelské zkoušce se znamenitým úspěchem. Ředitel ústavu *Perkinsova* neměl, koho lepšího by setníku *Kellerovi* doporučil za učitelku ubohé dcery *Heleny*, leč slečnu *Sullivanovou*.

Jako jsou zajímavý listy žákyně, tak i listy učitelky. Všimněme si tudíž také některých; psala je — obyčejně každý týden — paní *Žofii Hopkinsové*, své dobré přítelkyni, kteráž po 20 let byla pěstovatelkou v *Perkinsově ústavu slepců* v *Bostoně*.

První jest ze dne 6. března 1887, tedy tři dni po jejím příchodě do *Tuskumbie*:

Bylo půl sedmé, když jsem dojela. Paní *Kellerová* a pan *James Keller* čekali na mne. Jízda na statek, jenž jest skoro míli vzdálen od dráhy, byla velmi příjemná. Byla jsem překvapena, vidouc paní *Kellerovou*, dámu mladistvého vzezření, ne mnoho starší než já. Setník *Keller* přišel nám na dvoře naproti, vesele mě uvítal a srdečně ruku podal.

První moje otázka byla: »Kde jest *Helena*?« Vší silou snažila jsem se překonat své rozčilení; chvěla jsem se, že jsem sotva stála. Když jsme se blížili k domu, spatřila jsem u dveří státi dítě, a setník *Keller* pravil: »To jest *Helena*. Celý den věděla, že někoho čekáme, a byla velice nepokojná po všecku tu dobu, co matka pro Vás odjela na dráhu.« —

Sotva že jsem vkročila na schody, vrhla se na mne s takovou silou, že by mě byla povalila, kdyby nebyl za mnou stál setník *Keller*. Ohmatávala můj obličej, mé šaty, mou cestovní tašku, kterouž mi vzala z ruky a snažila se ji otevřítí, a že nemohla, hněvala se. — — — — —

Chtěla jsem jinam odvrátiti její pozornost, ukázala jsem jí své hodinky, dala jsem jí je do ruky a šly jsme po schodech do pokoje. Tam jsem sama tašku otevřela, a ona jí ihned prohledávala, zdaž tam bude něco k snědku. Zajisté že jí známi vždycky něco přinesli, proto nadála se toho i do mne. Dala jsem jí na srozuměnou, že na dvoře mám kufr, tam že něco pro ni bude. Ihned běžela za matkou a pochlubila se jí tím. Za několik minut se vrátila a pomáhala mi uklízetí mé věci. Musila jsem se smát, jak si dala můj klobouk na hlavu, jak koketně hlavou se strany na stranu hýbala, do zrcadla se dívala, jako by viděla.

Očekávala jsem, že spatřím bledé, útlounké dítě, a zatím na *Helenu* po bledosti úlosti ani památky. Jest velká, silná, kvetoucích tváří a ve svých pohybech nevázaná jako mladé hříbě. Nemá nižádného nervosního obyčeje, jež u slepých dítek jsou zřejmy a na nás tak smutně působí. Její tělo jest zdravé a silné; paní *Kellerová* mi praví, že od té doby, co byla nemocna a pozbyla zraku i sluchu, nikdy, ani jediný den nebyla churava. Má krásnou hlavu. Její obličej těžko popsati; jest intelligentní, avšak schází mu pohyblivost, řekla bych duše. Její ústa jsou jemná. Ovšem hned na první pohled jest pozorovati, že jest slepá. Málokdy se usmívá. Jest prudkého temperamentu a velice svévolná, a nikdo vyjímaje jejího bratra *Jamesa*, se nepokusil jí zkrátiti. Tato úloha, velice těžká úloha, čeká mne: jí zkrátiti, v kázní udržeti, ale ducha při tom nezломiti. Začnu pomalu, vynasnažím se získati si její lásku; nebudu užívatí násilí, nýbrž hned od začátku budu požadovati rozumné poslušnosti.«

Každému jest nápadný *Helenin* neunavný pud po činnosti. Nepostojí ani chvíli. Brzy jest zde, brzy tam, zkrátka všude. Její ruce zaměstnávají se vším, ale nic nedovede její pozornosti upoutati na delší dobu. Milé to dítě, jehož neunavný duch tápá v temnotě. — — — — —

Následují další listy z prvních dnů bytu slečny *Sullivanové* v *Tuskumbii*
Dne 20. března 1887 píše:

Mé srdce jása radostí. Stal se div. Světlo rozumnosti zasvítlo v duši mé malé chovanky. a ejhle, všechno nabylo nové tvářnosti. Malý divoký tvor, jakým byla ještě před čtrnácti dny, proměnil se ve způsobilé dítě. *Helena* sedí, zatím co já píši,

sedí s radostnou a veselou tváří vedle mne a háčkuje. Minulý týden naučila se šítí a velice si zakládá na této dovednosti. . . Již se nechá ode mne políbíti, a je-li zvláště dobré nálady, sedne si mně i na klín. Veliký krok, na němž všecko záleží, jest učiněn. Malý divoch přijal *poslušně* první úlohu, a líbí se jí to. Nastává mi vděčná úloha, řídití a pěstovati krásnou inteligenci, jež se začíná probouzeti v dětské duši. —

Dne 5. dubna 1887.

Piši Vám hned dnes ráno; událo se něco důležitého. Helena učinila druhý veliký krok ve svém vychování. Naučila se, že každá věc má své jméno a že prstová abeceda jest klíčem ke všemu, co si přeje věděti. —

P. S. Nemohla jsem včera svého listu dáti na poštu, i připojuji ještě tyto řádky. Helena vstala dnes ráno jako zářící vila. Běhala od předmětu k předmětu, ptala se po jméně každé věci a radostí mě líbala. Také včera večer, když jsem se chystala na lůžko, vrhla se mi Helena sama ze sebe do náručí a políbila mne — po prvé. Myslíla jsem, že mi srdce pukne radostí.

22. května 1887.

Má úloha zabírá den ze dne vždy výhradněji všecky mé sily a všecek můj zájem. Helena jest podivuhodné dítě, plné touhy a horlivostí učiti se. Nyní už zná na 300 slov a velké množství denních krátkých hovorů, ač tomu nejsou ještě tři měsíce, co se naučila prvnímu slovu. Jest to zvláštní štěstí, pozorovati vznik, vzrůst a první slabé projevy činnosti duševní. Požívám tohoto štěstí, ba více jest mi dopřáno, tento veřejný intelekt buditi a vésti.

Kéž bych však byla pro tuto velikou úlohu lépe uschopněna! Duše má jest plna plánů, jenže, bohužel, nemohu jich uskutečniti. Kéž by mi někdo pomohl! Ját právě tak potřebuji učitele jako Helena. Víím, že vychování tohoto dítěte bude hlavní událostí mého života, jen když budu mítí sílu a vytrvalost, abych dílo začaté dokončila. Jedno jest mi jasno: Helena musí se na-

učiti používati *knih*, musíme obě se naučiti jich používati, a tu mi napadá, zdaž byste byla té lásky a poprosila pana Anagnosa, by mně obstaral *Psychologii Perezovu a Sullyho*; myslím, že by mně knihy ty velice prospěly. — — — — —

2. června 1887.

Helena již budí všeobecnou pozornost. Jest to dítě neobyčejné, a neobyčejný bude i zájem veřejnosti na jejím vychování. Proto budme velice opatrní na vše, co o ní mluvíme nebo píšeme. — — — — —

5. června 1887.

Helena se velice zajímá o několik malých kuřátek, jež se dnes ráno vylihla. Dala jsem jí vejce do ruky a spolu dala jsem jí vlastní, jak kuřátka volala: čip, čip! Nelze slovy vyličití jejího překvapení, když uvnitř vejce ucítila maličkého tvora. Kvočna byla velice zdvořilá a ničeho nenamítala proti našemu ohledávání. Mimo kuřátka dostaly jsme ještě jiné přírůstky v domácnosti dvě telátka, hříbě a několik komických malých selátek. Jistě byste se zasmála, kdybyste viděla, jak držím v náručí pišící selátka, a Helena je celé ohmatává a dává mi celou řadu otázek. — — — — —

15. června 1887.

Minulou noc měli jsme nádhernou bouři, a dnes je chladněji. Cítíme se všichni osvěženi, jako bychom si byli dali sprchu. Helena běhá a běhá. Když slyšela hřímání, ptala se, zdali v nebi střílí, a zdaž stromy a květiny všecku tu vodu vypily.

Zná nyní čtyři sta slov, nečítajíc vlastních jmen. Umí rychle do třiceti počítati, umí napsati sedm písmen čtvercového písma a slova z písmen těch složená. . . Ihned každého pozná, s kým se kdy setkala. Vždycky je ochotna o všecko co má se rozdělití se svým okolím, pro sebe jen nejmenší část si ponechávajíc. Jest velice dbalá svého šatu, ráda se pěkně nastrojí. — — — — —

(Pokračování.)

SMĚS.

**Osnova nového zákona o učitel-
ských platech** jest vypracována. Učitel-
stvo čeká nyní, že svolaný zemský sněm
osnovu projedná a schválí, ač-li ovšem Němci
ze své obstrukce tento návrh milostivě pro-
pustí. O jejím zpracování vyslovuje se »*Čes.
Učitel*« ve svém čísle z 27. února takto:

»Novému zákonu dal osud do vínku zlé
dary. Jedním z nich byla těžká okolnost:
složitost našich poměrů. Tato složitost vy-
volávala stále řadu obtížných nesnází, jež
se při koncepci nového zákona vyskytovaly.
Nesnáze patrné byly na školské komisí,
jejíž členové látky neovládali, protože jako
školských neodborníci ovládati ani nemohli. Zdá
se, že valné části komise chybělo i vědomí
i dostatečná vůle, aby obsáhnuty byly
všechny složky nového zákona v širokých
svých důsledcích. Ten úkol padl na bedra
vůdčích kruhů našich organizací, které mu-
sely indirektně spolupracovati na díle no-
vého zákona. Naším organizacím nepodařilo
se všude prosaditi naše požadavky, ale po-
dařilo se jim to alespoň v hlavních bodech.
Až jednou napíše se historie tohoto našeho
zápasu za zlepšení naší existence, uvidí se,
jakých nedoceněných zásluh za obrovských
námah naše organizace na tomto poli si do-
byly.« — r.

**Otázka úhrady nákladu na zlepšení
platů učitelských.** Pod tímto názvem přináší
»*Český Učitel*« ze dne 19. února t. r.
článek, z něhož k vůli zajímavosti uvádíme
toto:

»Permanentní finanční komise, jak známo,
sdělila v letě r. 1912 školské komisí,
k úpravě učitelských platů jest k dispozici
pouze obnos 8 až 10 millionů. V tom ne-
bylo arci zahrnuto zvýšení zemské přírůžky,
jak o ně usiluje sám zemský výbor již od
let. Zvýšení o 10⁰/₀ vyneslo by přes 8 mil-
lionů K více k hořejšímu obnosu, takže pak
bylo by k dispozici asi 18 millionů, které
ovšem nestačí. Pouze minimální varianta
vyžaduje 22¹/₂ milionu K.

Nyní bylo provedeno šetření o nynější
spotřebě piva, neboť svého času finanční
komisí předložené udání o tom zakládá se
ještě na záznamech vedených o pivní dávce
až do roku 1910. Tu se nyní zjistilo, že
od doby, kdy byla zemská pivní dávka
zrušena (počátkem r. 1910), tedy od 3 let,
spotřeba piva v Čechách značně se zvýšila.

Když se stále předpokládá, že v prvním
roce zavedení dávky spotřeba piva klesne
o 20⁰/₀, odhaduje finanční komise výnos
zemské pivní dávky 4korunové v prvním
roce jen asi na 25 millionů K. Nyní jest
však prokázáno, že při nynějším stavu
spotřeby piva a také při odečtení 20⁰/₀
snížení v prvním roce berním obnášel by
výnos zemské pivní dávky při 4 K z hekto-
litru při nejmenším 30 millionů K. Tímto
způsobem přibývá k hořejším 18 millionům K
ještě dostatečný přírůstek, takže bez rozpaků
a bez obtíží k úhradě úpravy učitelských
platů může býti zjednána suma při nej-
menším 22 milliony K. Zákon o platech
učitelských s těmito čísly vyššího nákladu
může tudíž, předpokládajíc dělnost sněmu,
ihned s potřebnou úhradou býti schválen,
zatím co po uplynutí nejvýše 2 roků plně
dosaženou zemskou dávkou pivní může býti
úplně kryt také zvýšený náklad t. zv. maxi-
mální varianty v obnosu asi 27 millionů K.«

Pisatel rozluštil otázku s takovou obdivu-
hodnou lehkostí, že mu lze jen gratulovati.
Dostačí členům školní a finanční komise
poraditi, co tuto pověděno, a »všechno je
hotovo, je hotovo, je hotovo,« jak zpívá
Kecal v »Prodané.« r.

**Dr. Fr. W. Förster na vídeňské
universitě.** Německé listy a po nich i »*Čech*«
přinesl zprávu, že Dr. Fr. W. Förster, který
vzdal se místa soukromého docenta na poly-
technice curyšské z příčin, o nichž jsme
v lednových číslech »*Vychovatel*« refero-
vali, přijal místo professora paedagogiky na
universitě vídeňské. Zakládá-li se zpráva na
pravdě, lze se jenom upřímně z toho těšiti,
že Rakousko získalo pro svoje vysoké školy
paedagogického spisovatele, jehož jméno a
spisy v kruzích vychovatelských jsou známy
po celém světě. »*Vychovatel*« přinesl již
celou řadu článků, v nichž paedagogické
názory Försterovy byly tlumočeny. Nedávno
přinesly říšské listy z Německa zprávu, že
říšský liberální spolek učitelský pozval si
Förstera k přednášce, a jakkoli Förster mlu-
vil s hlediska zcela různého, přece poslucha-
či nemohli neuznat přesvědčivost a věc-
nost Försterových důvodů pro výchovu cha-
rakteru na základě náboženském.

Förster jest již ve Vídni dvěma cykly
svých přednášek v kruzích paedagogických
velmi dobře znám. Doufejme, že povolání
kruhy vychovatelské v Praze — ovšem ně-
mecké — pozvou tohoto znamenitého spi-
sovatele a výmluvného řečníka i k nám,

abychom z jeho vlastních úst slyšeli jeho názory. Försterovy přednášky v Praze byly by jistě významnou událostí pro všechny, kdo se o výchovu mládeže zajímají. r.

Monistický klášter. Známý berlínský chemik a monistický filosof, *Ostwald*, pojal myšlenku založití monistický klášter, v němž by vyznavači monismu vedli společný život, měli společné monistické »kázání a pobožnosti«, a vzdálení všeho hluku a chvatu všedního života, mohli se věnovati vědecké práci. K tomu cíli podařilo se Ostwaldovi v Sasku zakoupiti veliké místo, na němž budoucí klášter monistů má se postavit. Je viděti, že idea od světa odloučeného a společného života stejně smýšlejících, kterou církev naše tak velikolepě vyzdvihla a vypěstila, zamlouvá se i nepřátelům křesťanství. r.

Kláštery a věda. Francouzská akademie každého roku udílí ceny za vynikající díla; mezi poctěnými bývá slušný počet duchovních. Tak je tomu i letos. Největší ceny právě dostali katoličtí kněží a učené katolické ženy. Cenu 2000 franků dostali: C. Adamová, představená ústavu sv. Josefa v St. Dié, kněz Dillange, představený lazaretů v Akbi v Malé Asii, kněz Labardin, představený trappistů v Chekdokhele v Malé Asii, Malavalová, představená lyonských sester sv. Josefa v Adamé, maristický kněz Rassicau v Adamé a jistý jesuita. Ještě větší cena, totiž 5000 franků, byla udělena představené sester Prozetelnosti v Ambatolampé A. Thomasové. (*Náš Domov*.)

Flammarion o náboženství. Známý francouzský astronom, který v řadě spisů po způsobu Verneově snaží se poznatky astronomické zpopularisovati, přesvědčením svým spiritualista, vystoupil ve francouzských listech otevřeným dopisem proti nepřátelskému vylučování náboženství z národních škol. Z listu jeho vyjímáme tato slova:

»Republikánsky smýšlející vlády jsou na bludné cestě, jelikož snaží se soustavně vymýtit z učebných knih pojem Boha. Těžko býti hloupějším, než jsou naši novomodní profesoři neznabožství. Výchova bez svědomí jest nemožností. Svědomí však není možno bez božského ideálu. Během posledních dvaceti let bylo zvláště zaséváno símě hmotářského názoru světového a již dneska sklízíme z něho panstvo apáčů a anarchistů.«

(*Náš Domov*.)

Výzva. Pan Petr Bořucký, mistr kamenický v Opavě, Stockertova ul. 8., žádá zdvořile naše ctěné učitelstvo o sdělení míst,

kde nachází se vápencový kámen, který chová v sobě mušle. Pan B. zajímá se speciálně o mušlovité vápence a mramory, neb potřebuje je k výpravě sbírek školních.

Ze písemná sdělení milerád vydání vzešlá uhradí a zprávy jemu došle odmění.

Vyzýváme naše ctěné p. učitele, aby jeho přání vzhledem k účelu jeho — pokud možno vyhověli a vyšli mu vstříc, případně by mu byla oznámena náležitě, někomu z cestování známá i mimo země koruny svatováclavské.

LITERATURA.

Učebnice náboženství katolického pro vyšší třídy gymnasiální. I. Věrouka. Napsal *Šimon Pokoj*, professor c. k. české vyšší realky v Č. Budějovicích. Nákladem c. k. školního knihoskladu v Praze. Cena výtisku vázaného K 1.50. Schválena nejdůstojnějším knižecím arcibiskupským ordinariátem v Praze dne 6. října 1911 čís. 12 267 a vysokým c. k. ministerstvem kultu a vyučování dne 25. května 1912 čís. 23 068 (Věst. minister. z r. 1912 str. 582).

Učebnice tato navazuje vhodně na poučky známé z katechismu, čímž nacvičení učiva usnadňuje. Otázky známé z katechismu dávají učitelům příležitost, aby nové učivo připravil opakováním pouček, které známy jsou žákům ze tříd nižších. Tím také dává učebnice návod k pěstování součinnosti žactva při výkladu. Učebnice všímá si vhodně důležitých otázek časových, jasně je vysvětluje a vyhýbajíc se přímé polemice tam, kde vstoupiti třeba na pole apologetické. Vede si směrem pozitivním. Uvádí mnohé citáty, které vhodností a svojí důvodností podpirají poučky náboženské. Mluva učebnice jest jasná, žákům střední školy přiměřená. Různě volenou velikostí tisku docíljuje učebnice přehlednosti látky, což při výkladu látky a zvláště při opakování jeví se býti po stránce methodické velice úspěšným. Učebnice tato, vynikajíc ve mnohém ohledu nad učebnice dosavadní, jest doporučení hodna.

Věrné své stoupence

prosíme, aby nám v hojně míře svěřovali drobný tisk: visitky, plakáty, pozvání ke schůzím, divadelní oznámení a j. v. Věrné přátele své prosíme, aby k tomu i jiné povzbudili.

Družstvo Vlast v Praze čp. 570-II.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci číselně 7 korun, půletná 3-50 K Do krajů německých, předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratelům listy na 10 exemplářů jedenačty zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul.č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákoví, prof. na Smíchově, Čeláňák. 8.; prouřit. přílohu přijímá rukopisy VI. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 902.

Méně intelektualismu, více nesmrtelné duše. — Charles Darwin. — Dítky ke stolu Páně. — Biblické děje a bib. osoby v pověstech Židů a Mohamedánů. — Z vychovatelských aforismů biskupa Špaldinga. — Feuilleton: Ze života a spisů Heleny Kellerové. — Směs. — Literatura.

Méně intelektualismu, více nesmrtelné duše.

Zdá se, že osvícenství, jež hledalo vrchol vzdělání v rozumu a zanedbávalo výchovu vůle, začíná se blížiti ke svému zasloužilému konci. Lidé, kteří jsou pravými typy živoucích knihoven a všestranné učenosti, pocívuji prázdnotu v duši. Poznávají všechnu bezradnost života, když duše není naplněna metafysickými ideály, když není napájena z pramenů víry.

Ukazuje se den ode dne tím jasněji *mravní krise moderního člověka*, která rapidně rostoucím počtem všelikých ústavů pro léčení nervósy, různých sanatorií, reklamou stále vychvalovaných léků proti nervositě, a žalostným zjevem množících se sebevražd, vrhá své tmavé, příšerné stíny po celé dnešní kultuře.

Slovo *Bacona verulamského*, že »náboženství jest kořením, které zachraňuje vědu, aby nehníla«, v tom konkrétním smyslu dnes se vyplňuje, že přední myslitelé a pozorovatelé současného života již nahlédli, že víra v samospasitelnost vědy byla falešna; že v moderním světě přes všechny skvělé vymoženosti vědy je mnoho shnilého — jako ve »státě dánském«, jak žaluje Hamlet.

Život přestal být radostným. Šíří se pessimismus ve filosofii a budhismus jako moderní směr náboženský. V tmavou komůrku duše nepadá slunce Boží pravdy; odtud všecken smutek života. —

Velký norský dramatik, *Henrik Ibsen*, snad bez určité tendence, a přece výmluvně charakterisoval tuto bezradnost a konec, k němuž spějí lidé bez světla a tepla víry v duši, ve svém posledním dramate: »*Až my, mrtví, vstaneme*«. Choromyslná Irena volá k malíři Rubekovi: »Vzhůru k světlu a ke vše ozařující vznešenosti! Vzhůru na horu zaslíbení!« I vystupují oba na horu života. Ale čím výše vystupují, tím hustší mlha je obkličuje, zasypává je sníh, rozpoutává se ledový vítr, až na konec oba strhne řítící se lavina a pojme je ve svá studená, bílá ramena. — V tom je hluboký symbol, jak jej rád Ibsen svým dramátům podkládal. Choromyslná Irena věru že není nepřipadnou personifikací moderních hesel, ideových bludiček, jež rády na sebe běrou plášť filosofie a slibují člověka

věsti »vzhůru k světlu, vzhůru na zářící horu životu«, a zatím vedou člověka v kraje věčného ledu a vichru, v náruč smrti. — —

Billance dnešní kultury, jež pohrdla věrou křesťanskou, je přesmutná: Prázdnota duševní, nepokoj, a žhavá touha po něčem vyšším, vznešenějším, co teprve má přinést věk příští. Je to *nejbolestnější tragédie unitárního člověka, že uprostřed všech vymožeností technických věd, všeho komfortu a pohodlí života, cítí smutek*. Cítí se býti sirotkem, který neví, kde hledati otce:

Duchové samostatnější, kteří nelekají se posměchu a insultu davů, ovšem vědí, kam se uchýliti. Vracejí se k víře. A bude velikou úlohou příštích věků, a hlavně křesťanských spisovatelů, kazatelů, katechetů, tento *návrat všem lidem dobré vůle usnadniti a ulehčiti*.

Je třeba křesťanství, a ovšem i katolické náboženství, znovu hlásati. *Najít jinou metodu pro jiný svět*. Věčné pravdy zůstávají vždy tytéž, ale způsob jich podání možno měniti.

Lidstvo přesycené intelektualismem nebude lze léčiti novým intelektualismem! Pravdy víry musí naplniti a rozradostniti *srdce*. Förster, námi již často citovaný, dobře vystihuje potřebu doby, když napsal: »Scharfsinnige Beweise des Glaubens können wohl den Verstand gründlich belehren, nicht aber auch wahrhaftes religiöses Leben wecken, das doch im Mittelpunkte aller Seelsorge und aller Seelengewinnung stehen soll.« (Autoritát und Freiheit str. 174.)

Srdce je prázdné, a touží po svých pravdách. Nuž jemu musíme dáti, což jeho jest, aby život stal se jasnější a radostnější. Bude proto úkolem příští metodiky, *najít cestu k srdci člověka*. A od srdce teprve jíti k rozumu. Ukázati, že dogmata víry také proto jsou pravá, že člověka činí šťastným, trpělivým, protože jej povznášejí a zušlechťují. — »*Vice bible*«, zaznělo jako heslo příštího vyučování náboženského na katechetickém kongresu vídeňském. To znamená: Více konkrétního života, nežli abstraktní nauky. Více fakt a jich analyse, nežli pojmů a jich vysvětlování. A v mravouce bude rovněž potřebí vždycky vycházeti od určitých životních případů, je po všech stránkách osvětliti, a tak k mravní zásadě, jako k životnímu heslu dospěti, a nikoli zůstávati pouze v mravoučných povzbuzeních. *Nestačí dnes morálku kázati, ale potřebí k mravnosti vychovávat*.

Ovšem důkladná metoda bude dilem dlouhé doby a součinnosti všech bystrých spolupracovníků. Znamenitý filosof a theolog německý, *Robert Saitschick*, (původně asi náš Zajíček), napsal: »Christentum ist gewiss kein Gefühl, aber ebenso sicher kein Gedanke, sondern eine höhere Welt des Schauens und Wirkens.« To jest pravé slovo. Křesťanství je vyšší svět nazírání a konání. A tento vyšší svět učiniti touhou a domovem duší, to bude úkolem náboženské výchovy budoucí.

r.

Charles Darwin.

(Podává Dr. LUBOMÍR PETR.)

(Dokončení.)

Darwin přes to, že mu námitky *Lyellovy*, *Grayovy* atd. daly mnoho přemýšlení, nedovedl se již k pozitivnímu uznání účelného plánu světového odhodlati. A tato skepse původně povahy fysiko-filosofické rozhodla na konec i o Darwinově všeobecném názoru světovém. Jakmile důkaz teleologický pozbyl pro něho ceny, kolísalo a sláblo i jeho theistické přesvědčení. Od dob, kdy napsal svůj »*Origin*

of species«, *mluví již jen zřídka o náboženských otázkách, a je-li na ně přímo tázán, pomáhá si poukazem na svou nekompetenci.*

»Nejsprávnější názor zdá se mi ten,« píše r. 1873 hollandskému studentu, »že celý předmět ten jest mimo naši chápavost; člověk může však konati svoji povinnost.« A ve své autobiografii r. 1876 poznamenává: »Nesmím se domýšleti, že bych sebe menší světlo mohl vrhnouti na abstrusní tyto problémy. *Tajemství počátku všech věcí jest nevyzpytatelné; já pro svou osobu zůstanu agnostikem.*«

»We do not know, how ignorant we are, ani nevíme, jak jsme nevědomí,« prohlásil jednou učený Darwin vůči tolikerým nezbádaným záhadám, v přírodě ztajeným. Tutéž nevědomost byl nucen prohlásiti i vůči tajemství původu světa a života. Poučné doznání, *jak bezradnou jest všechna věda v otázce, k níž každý myslící člověk si naléhavě žádá odpovědi, a vůči níž všechny ostatní otázky a problémy mají význam mizivě podřízený!*

Los skeptiků nezastavil se arci ani před Darwinem; *negace a skepse nebyla s to, aby dala mu úplně vnitřní uspokojení.* Vyvstávají nové pochybnosti v něm a již ho neopouštějí. Rok před svou smrtí, r. 1881, píše *Grahamovi*: »Nejvíce mne mučí hrozná pochybnost, zda přesvědčení v duchu člověka, jenž z nižšího živočicha vzešel, mají jakou cenu a jsou-li spolehliva. Spoléhá by se někdo na přesvědčení v duši opice, zda v takové duši přesvědčení jsou?«

S tímto doznáním shoduje se i vzpomínka, již z posledního roku Darwinova zaznamenává vévoda *Argyll* ve svém spise: *Good Words*.

»V rozmluvě pravil jsem Darwinovi, maje na mysli jeho pozoronejdnější spis a jeho pozorování o podivuhodných přizpůsobováních účelům přírody, že *je nemožno pozorovali je a neviděti v nich účinků a projevů intelektu.* Nezapomenu nikdy Darwinovy odpovědi: Podíval se na mne zpytavě a pravil: »To mne sice často se strhující silou napadá, ale jindy zase —« a zde potřásl zlehka hlavou — »zdá se, že to přechází.«

S vyslovením a agrašivním atheismem Büchnera, nebo s atheismem anglického volného myslitele Avelinga, nechtěl však Darwin nikdy míti nic společného. Uklouzl-li mu někdy ostřejší výraz proti »starým zamíženým hlavám cambridgeským« nebo »bigotníkům«, kteří ho také nešetřili, dosvědčoval Darwin celkem vždycky *upřímnou vážnost k náboženskému přesvědčení jiných, a byv na to tázán, zdůrazňoval znovu a znovu, že všechny své theorie pokládá za slučitelné s věrou v Boha.* Tyto projevy jistě nestaly se z politiky nebo dobromyslné shovívavosti, nýbrž především z duševního stavu, jež Darwin r. 1879 *Fordeyceovi* takto líčí:

»Co se týká mých názorů, jest to otázka, jež má jen pro mne důležitost. Že se mne však po nich ptáte, odpovídám vám, že se v těch věcech *můj soud často mění.* Zda kdo zasluhuje jména theisty, závisí na definici tohoto slova. *I v dobách svých největších kolísání nebyl jsem však nikdy atheistou v tom smyslu, že bych byl popíral jsoucnost Boží.* Myslím (čím starší, tím častěji), ač ne vždycky, že se název *agnostika* na stav mé mysli hodí nejlépe.«

Podobně nerozhodným jeví se Darwin *i v otázce o nesmrtnosti duše.* Téhož r. 1879 píše: »V příčině budoucího života musí si každý sám učiniti rozhodnutí mezi odporujícími si neurčitými pravděpodobnostmi.«

Poněkud pozitivněji znějí jiná slova jeho autobiografie:

»Jakou intensivní sílu má víra v nesmrtnost duše, o tom poučuje mne nejlépe úvaha o názoru fysiky, nyní většinou hájeném, že slunce se všemi pla-

netami časem příliš schladne, aby mohlo udržeti život, nenarazí-li některé veliké těleso na slunce a nedá-li mu tím nové síly. Věříme-li, jako já věřím, že člověk ve velmi vzdálené budoucnosti bude daleko dokonalejším tvorem než jest nyní, pak jest *nesnesitelná myšlenka, že by člověk měl býti po pokroku tak dlouho trvajícím se všemi ostatními citícími bytostmi odsouzen k úplné zkáze*. Těm, kdo věří v nesmrtnost duše, nebude zkáza světa jeviti se tak hroznou.*

»Tato víra v pokrok člověka,« praví *Max Ettlínger*, »a vědomí vědecké práce životní, hojnými výsledky korunované, zakládaly asi Darwinovu rovnováhu duševní, spojenou se skeptickou resignací. Sám úplně neuvědomil si nikdy zlých důsledků, jež by ze všestranného a do konce domyšleného provedení jeho nauky o přirozeném výběru musily vyplynouti, ani toho, jak všechny *života schopné a dokázatelné* pravdy jeho badání v souhlase jsou s křesťanským přesvědčením jeho mládí. I Darwinovy ideje, hájené a vyvracené, čistí se a tříbí, i ony procházejí zákonem zápasu o bytí. Jenže v nich nebude vítězem to, co v nich jest přechodně prospěšného, nýbrž to, co v nich jest věčně pravdivého.«

Dítky ke stolu Páně.

(Zprávy o denním sv. přijímání z Francie. Referuje A. MELKA.)

Jako v Belgii zdárně se šířilo a šíří mezi dětmi a mládeží vůbec *denní sv. přijímání*, tak i ve Francii.

Muž, ježž *P. Lintelo* sám nazývá apoštolem denního přijímání v XIX. věku ve Francii, jest *P. Jos. Maria Cros S. J.* Třicet a více let apoštoloval po různých ústavech francouzských. Ovoce zkušeností svých uložil zvláště ve dvou spisech: »*Zpovědník dítek a mládeže*« (1812) a »*Dítky, ke stolu Páně!*« (II. díly). — Je v nich uloženo tolik solidní theologie i tolik psychologie dětské, že by měl každý kněz a vychovatel mládeže duchem těchto spisů být prodchnut.

Měl zvláštní metodu. Při duchovních cvičeních, ku kterým býval obyčejně k dětem na počátku roku zván, hned po první přednášce odpoledne vyběhl své malé posluchače, aby mu na lístku (bez podpisu) sdělili každý své *námítky proti častému a dennímu sv. přijímání*. Následující dny pak námítky jednu za druhou svým posluchačům zodpovídal. A než ústav opustil, přijal opět od každého chovance — s náležitým ovšem vysvětlením, že závazek není pod hříchem — úpis, v němž se každý zasliboval k tolika a tolika sv. přijímáním týdně či měsíčně. Měla to být pobídka, řekne někdo, bezcenná; ale zkušenost ukázala, že konala velké služby. Tímto prostředkem ubit byl největší tyran dětské a lidské svobody vůbec, totiž *bázeň před lidmi*.

Po čase, po druhé, třetí návštěvě vyžádal si *P. Cros* od dětí, s nimiž se spřátelil i od jejich představených krátkých zpráv, jak časté přijímání mezi nimi prospívá a jaké ovoce u nich i u jejich spolužáků přináší. Úryvky z těchto zajímavých listů zařadil pak do svého díla: »*Dítky, ke stolu Páně*« tak, že vždy nejprve uvádí různé námítky, které mu dávají příležitost nauku o častém a denním sv. přijímání se všech možných stránek vyložití, a za každou touto theoretickou pravdou uvádí jako doklad z praxe dopis toho kterého žáka či učitele. Celek působí mocným a přesvědčujícím dojmem o *nesmírném dosahu častějšího přijímání na výchovu mládeže*.

Za třicet let ovšem setkal se apoštol denního přijímání s různými překážkami. Mezi nimi byli v první řadě sami mnozí vychovatelé, učitelé i zpovědníci.

A není divu. V 60tých letech, kdy asi začal, nebylo ještě o posledních papežských dekretch ani zdání. Proto v mnohých námitkách žáků četl exhortátor vlastně *námítky vychovatelů*; a tož v odpovědích svých odpovídá spíše jim nežli žákům. V předmluvě k II. dílu ostatně to sám na str. 5. přiznává, že je kniha jeho určena spíše kněžím nežli žákům. Odtud náš zájem na ní.

Vyvrací tu mnohé a mnohé názory, ve kterých trváme.

1. Dnes se tolik a tolik mluví o tom, že se má dětem dopřát volnosti k samostatnému počínání. Spisovatel vykládá o tom, pokud se týče častějšího sv. přijímání v odpovědi na námitku kteréhosi svého posluchače: »Chodil bych častěji k sv. přijímání, ale zde nás nikdo k tomu nemá.« — Na to spisovatel žáku sice odpovídá, ale kněze má na mušce:*)

Rozmarně navazuje na podobenství o veliké večeri (Mat. 22. 2. Luk. 14. 16.). Slepci, chromí a mrzáci, když je služebníci na rozcestí a mezi ploty zvou, nechtějí ani věřit: »Netropte si žerty a nechte nás!« — Co zbývalo jiného; jali je jednoho po druhém a přinutili. Učinili, co Pán poručil: »*Compelle intrare.*« Ale když tam v hodovní síni i ti slepci na sobě ohmatali krásné svatební roucho a když je všechny již ovanula vůně svatebních hodů, slyšíte, že by snad někdo z těch mrzáků se ještě bránil a reptal: »Nechtěl jsem, oni mne přinutili!« — Nikoli. Jsou vděční za to.

A tak máme jednat s mládeží: »*Compelle intrare.*« Čekat, až sami přijdou, je tak nemilosrdné, jako čeká-li matka, až dítě křičí hladem. Může se stát, že najdeme pak již kolem sebe jen dětské mrtvoly! — A pak psychologie nás přece učí, že děti mají iniciativy velice málo, zvláště v prvních letech svého života; jsou spíše passivní. A v životě duchovním je tomu právě tak. Církev-matka to ví — proto křtí a biřmuje v útlých letech, ano druhdy i Eucharistií nemluvnatům posluhovala. *Proto je třeba vést ke stolu Páně dítky dříve, než si samy žádají*, a častěji než si žádají. Ostatně nežádají-li slovy, žádají a volají po chlebu života potřebami, pokušeními, slabostmi svého věku. Ergo *compelle intrare!*

Vloudí se sice tímto způsobem i »člověk nemající roucha svatebního«, a hned se strhne pokřik: »Hle, kam vede takové: *Compelle intrare* — k svatokrádeži!«

Ale odpověď je snadna: Toto »*compelle*« není naše — je Kristovo nařízení — a církve, která je praktikuje od pradávna:**) »*Anacletus decrevit, ut in Missa, peracta consecratione, omnes communicarent.*« (Brev. rom. 13. Jul.) — A dnes velikonoční příkázání sv. přijímání, což je jiného, nežli »*Compelle*«. — Odpustky s přijímáním spojené — opět jiný druh tohoto »*compelle*«, to mírné, laskavé a přece rozhodné — pravý to vzor pro nás: slovem, pohledem, úsměvem, posuňkem lze také uskutečnit toto »*compelle*« v příhodné chvíli a není v něm nic násilného. Sem patří i ony úpisy, o nichž jsme se zmínili.

A pak — ani tento člověk, nemající roucha svatebního, nevymlouval se a nereptal: »Přinutili mne sem — ale když se ho král otázel, oněměl. — Zkušenost učí, že při častém sv. přijímání jsou svatokrádeže poměrně velice řídké. (I. c. str. 102.)

(Pokračování.)

*) Enfants, à la S. Table I. chap. X. XI. str. 97. a násl.

**) I. c. str. 9.

Biblické děje a bibl. osoby v pověstech Židů a Mohamedánů.

Podává universitní profesor Dr. JAR. SEDLÁČEK.

(Pokračování.)

Mojžíšova smrt.

Před smrtí vystoupil Mojžíš na horu Nebo a díval se odtud do zaslíbené země, do které sám vejít nemohl. Tehdy řekl Bůh k andělu Gabrielovi: »Jdi, přines mi duši Mojžíšovu!« Gabriel váhal a prosil Boha, aby poslal kohokoliv jiného. Jahve poslal anděla smrti; ten vstal, nabrousil meč, naostřil zuby, a vyšel a potkal se s Mojžíšem. Na otázku vyznal se Mojžíšovi, že přišel pro jeho duši, ale ten mu odvětil, že právě píše slávu Boží. Anděl však řekl: »Nebesa vypravují chválu Boží a dílo rukou jeho zvěstuje obloha.« Anděl se neodvážil k němu přistoupiti a vrátil se k Bohu. Ten ho poslal po druhé na zemi, ale tu vztáhl Mojžíš proti meči andělovu svou divotvornou hůl. Když pak volal k Hospodinu, sestoupil tento sám se třemi anděly na zemi; Michael přinesl lůžko, na němž by Mojžíš umřel, Gabriel a Zagzezel rozprostřeli pro něho šat. Mojžíš položil se do lůžka a učinil vše, jak mu to rozkázal Bůh: zavřel oči, položil ruku svou na prsa.

Po té pravil Hospodin: »Dcero má! Sto a dvacet let byla jsi v těle Mojžíšově a nyní skončili jeho dnové a volám tě, abys z něho vyšla. Vyjdi a neváhej!« Duše nechtěla vyjíti a pravila, že Jahve lepšího a čistšího těla nenalezne. Jahve jí slíbil, že ji vezme do nebe a usadí vedle cherubinů, pod svůj trůn. Duše ještě něco namítala, avšak Jahve políbil Mojžíše a v tom si vzal jeho duši a přenesl ji do nebe. Tu stalo se veliké zatmění, hvězdy vystoupily ze svých drah, nebesa i země plakaly a volaly: Zahynul dokonalý muž ze země!

Zvěst o smrti Mojžíšově se dostala i ku králi Aramu; ten poslal posly ke králi Edom, aby jim ukázal Mojžíšův hrob. I vyšli k hoře Nebo a zdálo se jim, že jest hrob ten na vrcholu hory i vystoupili tam. Když byli nahoře, viděli hrob zase pod horou. Rozdělili se, někteří zůstali na hoře, jiní byli pod horou a opět ti hořejší viděli hrob Mojžíšův dole a ti dolejší ho viděli na hoře. A nebyl nalezen jeho hrob.

Dle jiného podání neměl umřít Mojžíš, až bude chtít sám, až si sám lehne do svého hrobu. Andělé připravovali jeho hrob na hoře Nebo, a tu šel Mojžíš kolem: oni ho vybědli, aby si sedl a odpočinul. On netušil, že jest to jeho hrob, sedl si do něho a tam umřel.

Jinak: Když se blížili dnové, kdy měl Mojžíš zemřít, řekl jemu Hospodin: »Hle, tvoji dnové blíží se k smrti.« A Mojžíš pravil: »Po těch namáháních, jež jsem zde měl, pravíš ke mně, že mám zemřít? Já nechci zemřít, nýbrž žít.« Ale Hospodin rozkázal, aby přivedl Josuu, jenž bude jeho nástupcem. Mojžíš počal nyní prositi, neboť úpěním mluví chudý člověk: »S čím lze to srovnati? S mudrcem, který vyučoval králova syna, a dokud ho vyučoval, báli se ho všichni obyvatelé králova paláce, ano všichni lidé celého království vzdávali jemu úctu. Tu však se stalo, že zemřel králův syn. Tou smrtí ztratil všechnu poctu a všechna vyznamenání, a počal choditi od dveří ku dvěma a žebrať.« — Mojžíš byl velikým mužem, on dělil moře, zazraky dělal, avšak když přišla teď jeho doba, hledal někoho, kdo by se za něho mohl přimluvit. Bůh pravil: »Kdybych tě nechal na živu, udělali by tě lidé bohem, a klaněli by se ti!« — »Pane, nevyzkoušel jsi mne dostatečně při urobení zlatého telete? Já ti byl vždy věrným a nyní mám

zemřítí?« — »Mojžíši,« řekl Bůh, »čí synem jsi?« — »Synem Amrama.« — »A ten?« — »Jížhara.« — »A ten?« — »Kehata, a ten Leviův syn jest.« — »A kde jsou ti všichni? Od koho vyšli? Z prvního člověka. Zůstal z nich někdo na živu? Všichni zemřeli. A ty chceš zůstat na živu?« — »Pane, první člověk kradl a jedl, co ty jsi nechtěl, a proto jsi ho stihl smrtí, já však, co jsem ukradl?« — »Jsi snad ty spravedlivější než Adam než Noě, Abraham, než Isák? Řekl jsem ti snad, abys zabil onoho Egyptana?« — Mojžíš: »Ty jsi usmrtil všechny prvozené, a já mám zemřít pro jediného Egyptana?« — Bůh: »Jsi ty mně roven? Já usmrcuji a oživuji, koho chci. Můžeš ty to také činiti?« — Desetkrát ustanovil věčný Bůh smrt Mojžíšovu a přísahal, že do Zaslíbené země nevejde, a proto to také splnil. Mojžíš se modlil, avšak Bůh dal zavřít všechny brány, aby nepřišla modlitba Mojžíšova před jeho trůn. Jeho vzývání bylo 515.

Mojžíš vzdal potom velikou čest Josuovi, a tu slyšán byl pojednou hlas: »Ještě máš čtyři hodiny.« Bůh dal Sammaelovi moc, aby vzal Mojžíšovu duši. Mojžíš odháněl od sebe Sammaela. Ten se však vrátil po druhé k němu, avšak Mojžíš ho odehnal svou zázračnou holí a jménem Božím, jež za ním volal. Tu ukázal se sám Bůh a s ním tři andělé: Michael, Zagzagel a Gabriel. Gabriel udělal Mojžíšovi lůžko, Michael rozprostřel nachový šat přes ně a Zagzagel dal vlněná roucha k jeho hlavám. Bůh řekl jemu: »Dej své ruce křížem přes sebe. Zavři oči!« Když se tak stalo, zavolal duši jeho a vzal ji políbkem úst dle slov (Deut. 34., 5): »A umřel tam Mojžíš, služebník věčného, na ústech Jahve.«

Z vychovatelských aforismů biskupa Špaldinga.

Podává V. LANKAŠ.

(Pokračování.)

Cíl výchovy jako cíl náboženství je držeti animálního člověka v podruží spirituálního, a dnes dospěli jsme k poznání, že *oslabovati tělo není cesta vedoucí k tomuto cíli*. Zdravý duch sotva bude nalezen jinde než ve zdravém těle, a čím větší naše duševní a mravní moc, tím větší potřeba fyzické síly a vytrvalosti.

*

Nejprostší pravidlo pro vybudování charakteru je: činiti v pravém duchu sta a sta nepatrných věcí, jež denní život nám přináší, a statečně přijímati vše, cokoliv se přihodí.

Vůle. — jediná věc, kterou vychovávatí je nejvíce důležité — zanedbáváme.

*

Mravní výchova je rozvíti individuality, a individualita nemůže býti rozvítna formullemi a mechanickým processem; toť dilo *učitele*, který své úloze přináší opravdový a milující zájem pro individuální.

*

Jeden muž, který je vpravdě vychovatel, v čele školy, učiní z ní účinnou instituci; a bez takové hlavy i nejlepší učitelé mohou konati jen zlomkovitě dilo.

*

Což je výchova, konec konců, ne-li ustavičné methodické suggerování všeho, co je pravdivé, užitečné a dobré, k tomu cíli, aby dítě bylo přivedeno pod jich vliv, a jim aby možno bylo utvářeti jeho život? Touto suggestcí jest učitel s to, aby dítěti dal cítiti, že je svobodným činitelem, že v jeho moci je, aby se stalo

jiným a lepším než je, a že to je jeho povinnost, jako je to jeho privilej rozvíjeti v sobě božstější druh svědomí, jež jediné umožňuje pravé poznání a čistou lásku. *Přesvědč je*, že má schopnost, a ono bude pracovat, aby ospravednilo své mínění o něm. Vezme-li mu však učitel *odvahu*, ztratí sebedůvěru a přestane usilovati.

Studuj a zacházej s každým svěřencem tak pečlivě, jako zručný a svědomitý lékař zkoumá a sleduje případ choroby, cítí-li, že běží o život pacienta.

*

Jsme v nejlepší škole, jestliže jsme se naučili obracet *denní* příhody a práce ve výchovné prostředky.

Za vedení pravého učitele svěřenec necítí, že dostává, ale že odkrývá.

*

Dítě je symbol vtělení naděje, a poněvadž naděje je nejživější v nejslechetnějších duších, jsou tyto více než ostatní puzeny, aby milovaly a pečovaly o děti.

*

Soběstační jsou řídce k něčemu dobří; jako učitelé jsou neúprosně nevhodní.

*

Ducha vychovává duch, charakter tvoří charakter.

*

V očích vychovatele uvážena lež je hřích proti Duchu sv., Duchu Pravdy, — *jediná chyba*, která ho olupuje o naději a odvahu.

*

Voditi mládež do sadů se zdravými, ale i jedovatými plody, bez pečlivého dozoru a upozornění, kterého plodu se třeba vystříhati a který možno utrhnouti, bylo by zločinné. A přece to činíme, když dětem otevíráme svět knižní, nepřístice v nich schopnost rozlišování, která by jemu umožnila vybírat dobré a zarrátati zlé. Čtení je prostředek, ale ne cíl; a pro většinu je čtení méně než lenost, nebo společnost zlých.

Milovník výchovy pracuje nejprve *na vychování sebe*.

*

Celou prací učitele je budit, řídit a utvrzovati *pozornost*.

*

Cíl výchovy jest učiti lidi, aby měli zálibení v nejlepších věcech.

*

Čtnosti možno se naučiti, jest aforismus, v němž *Sokrates* shrnuje své mravní učení; a prostředky, jimiž může býti nabyta, jsou — dle něho — vyučování a praktikování.

Děti jsou opičky; a prvou povinností rodičův a učitelů je tak ziti a jednati, aby *napodobování se stalo požehnáním*.

*

Čeho vychovatel nejvíce potřebuje je láska dokonalosti, víra v život a v prostředky, jimiž je čištěn a obohacován. Musí proto býti muž pokoje, muž, který žije v jasném vzduchu jemných a krásných myšlenek a čistých tužeb, dalek

stranických hádek a hašteřivého ducha malých povah; — *ne hledač chyb, ale inspirátor, zjevovatel vyšších světů, kde může duše bydlet s Bohem a nesmrtelnými věcmi.*

Noviny a belletristické časopisy dávají se teď do rukou našich studentův a seminaristův, a mezi nimi a výšklebnou kostrou příruček nevede se mládeži dobře. Periodická literatura, nejmírněji mluveno, postrádá vážnosti, opravdovosti, a probouzí pochybnosti, jichž neupokojuje a nevyrovňuje. Hlavní cíl je dáti studentům dobrý literární vkus, vkus a zálibu pro knihy života a moci; a to aby bylo možno, je nutno, aby jich duch byl držán *opodál* chvilkového tlachání a denních diskusí, aby si navykli mítí zájem na slovech a činech velikých lidí, a stali se tak schopnými a hodnými přemýšletí a pracovati o bohaté a vznešené budoucnosti. Je-li však jich prázdný čas vynaložen na četbu novin a revuí, stanou se v pozdějším věku *bezmocnou obětí novinářského návyku.*

*

Výchova je nejtěžší z umění, — *ars artium regimen animarum* — a pokud budou lidé náhledu, že trocha vzdělání, trocha obraznosti, je vše, čeho třeba člověku, aby dělal učitele, potud všechny naše školy nebudou přispívati opravdově k pokroku.

Ať učitel hledá příčiny svého nezdaru sám v sobě, a ne ve svých svěřencích; povšechně vzato, je tato příčina v něm samém a pak užitečnější je snaha *opravovatí sebe sama*, než hledati chyb u jiných. (Pokračování.)

FEUILLETON.

Ze života a spisů Heleny Kellerové.

Podává FR. JANOVSÝ.

(Pokračování.)

13. listopadu 1887.

Vzali jsme Helenu s sebou do cirkusu a zažili jsme tam několik krásných hodin. Cirkusový personál velice se zajímal o Helenu a učinil seč byl, aby se jí první její návštěva stala památnou událostí. Směla se všech zvířat dotknouti, pokud to nebylo nebezpečno. Vodila slony, vyšplhala se na hřbet největšího z nich, jenž pak s ní majestátně kráčel. Ohmatala několik mladých lvů; byli krotcí jako kofata. Já však jí připomněla, jak budou divocí a zlí, až povyrostou.

Hlídač medvědů poručil jednomu z těchto svých obrovských černých chovanců posaditi se na zadní nohy a nám podati mocnou tlapu, kterouž mu Helena zdvořile potřásla. Velikou radost měla z opic; položila ruku na hlavního umělce z nich, když provozo-

val své kousky, a srdečně se smála, když před obecnstvem smekal. Malá jedna opička sebrala s vlasů jí stuhu, a druhá chtěla jí utrhnouti kvítí s klobouku. Nevím, kdo se víc bavil, zda opice, či Helena, či obecnstvo. Jeden leopard lízal jí ruce; hlídač žírať vzal ji do náručí a tak jí vyzdvihl, aby se mohla dotknouti uší těchto zvířat a tak poznati, jak jsou vysoká.

Ohmatala také řecký válečný vůz, a vozataj byl by jí rád provezl po areně, avšak ona se bála tolika rychlých koní. Jezdcům, zápasníkům, tanečnickům bylo s radostí, když malé slepé děvčátko ohmatávalo jejich kostymy, jejich pohyby rukama sledovalo a políbením svou vděčnost jim projevilo. Někteří z nich slzeli, ba i lidojed z Bornea byl dojat její milou tvář. Od toho dne nemluvila o ničem, leč o cirkusu. Abych její otázky zodpovídala, musila jsem o zvířatech mnoho čísti.

1. ledna 1888.

Veliká věc, býti si vědomu, že jest člověk na světě k nějakému užitku, že nás

někdo potřebuje. Vědomí, že péče o Helenu skoro v každé příčině výhradně na mně spočívá, činí mě silnou a šťastnou.

Vánoční týden byl i zde velice rušný. Helena jest zvána do všech dětských schůzek, a já do mnohých jí doprovázím. Přeji si, aby poznala děti a hojně s nimi obcovala. Několik malých děvčátek naučilo se k vůli ní prstové abecedě, a nemálo si na tom zakládají, že dovedou takto s Helenou mluvit.

V sobotu po obědě začalo sněžit; pěkně jsme se prošly zahradou a mnoho jsme mluvily o sněhu. V neděli byla všechna krajina zasněžena, a Helena, děti kuchařčiny a já házely jsme po sobě sněhovými koulemi. Odpoledne snih roztál. Byl to první snih, jež jsem zde viděla, a vzbudil ve mně jakousi tesklivost po domovíně. Vánoční doba poskytla mnoho látky k lekcím, a Helenin poklad slovní obohacen velikým množstvím nových výrazů.

Po celé týdny mluvily jsme, četly a vypravovaly o vánocích. — — — — —

— — — — — Bylo zajímavo, jak se Helena těšila na tyto své první vánoční svátky — — — — —
— — — — — Co to bylo radosti z dárek vánočních, zejména z těch, co jste jí sama poslala! — — — — —

Zajisté že každý, zvláště však pán a paní Kellerová, byli hluboce dojeti, pozorující rozdíl mezi letošními i šťastnými vánočními a loňskými, kdy jejich děvčátko nebralo vědomého podílu na této slavnosti. Paní Kellerová pravila mi slzí: »Slečno Anno, každý den Bohu děkuji, že Váš k nám poslal; avšak zvláště dnes ráno dokonale jsem poznala, jakým pozhárním jste se nám stala. Setník Keller pojal mě za ruku, ale nemohl mluvit; jeho mlčení bylo výmluvnější slov. Také mé srdce bylo plno vděčnosti a svaté radosti. — — — — —

10. února 1888.

Včera večer vrátily jsme se domů. Pobyt v Memfis byl velmi zdařilý; jen že mého odpočinku bylo poskrovnu. Nevyšlat jsem z rozčilení od rána do večera — výlety, pozvání na oběd, návštěvy a všecko, co s tím souvisí, má-li člověk stále u sebe živé, neunavné dítě, jakým jest Helena. Mluvila bez přestání. Nevím, co bych si byla počala, kdybych nebyla naučila několik mladých lidí s Helenou se bavit. Ulehčilo mně, jak jen bylo možná. Avšak ani přes

to neměla jsem ani půl hodinky volné pro sebe. Stále jsem slyšela: »Ach, slečno Sullivanová, prosím, pojďte sem, povězte nám, co Helena míní« — anebo: »Slečno Sullivanová, buďte tak laskava, vysvětlíte to Heleně, nám ona nerozumí!« — Myslím, že polovice bílého obyvatelstva z Memfis přišla k nám. Chovali se k Heleně tak laskavě, tolik ji zulíbali, že by snad sám anděl byl tím rozhýčkán. Avšak ona jest příliš naivní.

V Memfis jest mnoho dobrých obchodů, nakoupila jsem tam za všechny peníze, jež jsem měla. Jednoho dne řekla Helena, že musí koupiti klobouk své Nancy.*) A koupila.

Navštívily jsme bursu a parník, jenž Helenu velice zajímal; dala si na něm všecko ukázat, od stroje až k vlajce.

Dr. Bell píše setníku Kellerovi, že *pokrok Helenin jest úžasný*, že nezná něčeho podobného v dějinách vychování dětí hluchoněmých, a pochvalně se vyslovuje o její učitelce. Dr. Eduard Everett Hale odvolává se na své přibuzenství s Helenou a zdá se, že si velice zakládá na své malé neteři. — — — — —

*

Nadhozena otázka, co přivodilo úspěchy Heleny Kellerové, zdaž její přirozené nadání, či zvláště dobrá metoda slečny Sullivanové. Nelze zajisté upřít, že třeba desetkrát výtečnější učitelka než slečna Sullivanová nebyla by svou žákyňu tak znamenitě vzdělala, jak spatřujeme vzdělánu Helenu Kellerovou, kdyby to bylo bývalo dítě nenadané, duševně zakrnělé. Avšak nelze také upřít, že kdyby Helena Kellerová i třeba desetkrát více byla nadána a schopna, nebyla by se vyšínula tam, kde ji spatřujeme, kdyby hned od počátku nebyla měla tak znamenitou učitelku a vychovatelku.

Slečna Sullivanová jest osobnost neobyčejných schopností. Její silný, samostatný duch přenesl mnoho ze své síly a rozpinavosti na žákyňu. — — — — —

Jestliže přes všecku svou odhodlanost a ráznost zůstává Helena Kellerová »andělem mírnosti a dobroty,« má-li srdce plné lásky k dobru a kráse, jest za to zajisté díky povinna své učitelce, kteráž se s ní po šestnáct let ustavičně obírala!

(Pokračování.)

*) Její zamilovaná panna.

SMĚS.

Otázka nové úpravy učitelských platů a česko-německé vyrovnání. »Český Učitel« ve svém úvodníku z 5. března t. r. píše

»Vycifujeme dobře politický dosah urovnání vnitřního úřadování jazykem českým, ale co tato ideální otázka je proti hladu tisíců a tisíců rodin učitelských? Naše otázka je těžce sociální a ta má ustupovati otázce, jež má jen mravně politický význam? Zatím co tisícové hynou fysicky? V českém učitelstvu je dosud až příliš mnoho idealismu, idealismu přímo příslovečného, aby snad někdo směl nám vytýkati, že ideální statky károda zaprodáváme za krajíc chleba. Tam, kde beznadějnost každým dnem vznáší se nad hlavami učitelstva a zoufalost z bidné situace ohrožuje den co den jeho potřebný klid, můžeme říci: Nikdo nemá práva chtíti na nás, abychom v ideálním očekávání daleké budoucnosti měli hladem.

Sociální potřeby jsou pačivější, naléhavější, než potřeby politické, které konec konců spadají do klína jako zralé jablko. Proto řešte především otázku sociální. Hlad nečeká až až, hlad chce býti syčen hned. Dejte hladovému dříve chléb, aby v silném těle byl také silný duch. Rozřešte naši mzdovou otázku co nejdříve a řešení otázek politických, jež žádají delší doby, dejte náležitý čas! Jednáte-li obráceně, nasazujete učitelstvu nůž na krk a vyvoláváte jeho zoufalý odpor, jeho zoufalé kletby na všechno, co s nekonečnými průtahy dohodovací akce souvisí.

»Učitelské Noviny« přinásejí o Kybalově studii: »Arnošt Denis a Bílá Hora«, v níž autor na Bilou Horu zcela jinak hledí než naši obyklí liberálové, tento posudek:

»Čteme studii autorovu, ale málo nás namnoze přesvědčuje. Píše-li, že »konstantní zásadou, ač zásadou více chťenou, než příznávanou, církevní politiky kališnického krále (Jiříka z Poděbrad) byla snaha a vůle přivést Čechy do lůna církve katolické, či méně určitě řečeno, smířit Čechy s církví a ne-li zažehnat, tož oddálit jakýkoliv konflikt s Římem«, pokládá-li za »tragiku vlády Jiříkovy a českých dějin až po Bilou Horu, že se čestný smír utrakvistických Čech s Římem nezdařil«, uvádí-li za »méně osvětlený fakt«, že »Jiřího nebyla daleko myšlenka přestupu z církve kališnické do cir-

kve katolické«, tvrdí-li, že »bylo neštěstím, že Jiřímu z Poděbrad nebylo dopřáno přivést český národ, a to přes kompaktáta a třebaš i proti kompaktátům, do církve katolické« a neuvádí-li pro tento názor příslušná fakta historická, pak nás, kteří dáváme za pravdu Palackému a Denisovi, nepřesvědčuje. My pokládáme za tragiku dějinou, že se náš národ od Říma úplně neodděлил a tak nepoložil pevné základy pro svůj hospodářský i mravní rozvoj jako národové, kteří tak učinili a kterým z toho vzniklo požehnání. Podpisujeme spíše názory Laveleyovy o méněcennosti národů spočívajících pod tlakem Říma. Konec konců český národ byl násilně pokatolisován po Bílé Hoře, a jaké to bylo proň požehnání?«

K tomu poznamenáváme toto: Každý historický posudek, který by se blížil našemu ustálenému názoru na Bilou Horu, je pánům z liberálního tábora vždycky proti mysli, byť byl založen na sebe důkladnější a svědomitější vědecké studii. Páni mají svoji historii; jakou mítí chtějí. Tu jim nikdo nevezme. — Laveleyovy názory »o méněcennosti národů spočívajících pod tlakem Říma« vplynuly z jeho protestantské víry a z jeho studií národohospodářských. Ale kultura je pojem daleko širší a vznešenější nežli produktivnost materiálních potřeb a obchodování s nimi. Kdyby národní bohatství bylo mravním měřítkem pokroku lidstva, pak by ovšem také každý bohatec, který krádeží, lichvou a podvodem domohl se jmění, stál morálně výše nežli poctivý chudáč.

r.

Henry Stanley o potřebě náboženské výchovy. Proslulý cestovatel a badatel v Africe, Henry Stanley, napsal o potřebě náboženské výchovy ve svém životopise tato slova: »Když jsem byl mlád, považována byla náboženská a mravní výchova mládeže za důležitou právě tak, jako výchova rozumová; ale od té doby, co bible byla ze školy vyhostěna, všechna péče se věnuje výhradně výchově rozumu, co zatím přirozená náklonnost mládeže sama sebou obrací se k činnosti tělesné. Pro některé zvlášť vyvolené povahy snad to dostačí; ale pozorují, že valná většina mladých lidí nemá takové úcty k mravním povinnostem, jaké bylo by si přáti. Mladý muž, na jehož dané slovo lze spoléhati, jehož odvaha má základ ve smyslu pro povinnost, a který dříve se učil poslouchati a podrobovati se, nežli poroučí, a při tom dbá své cti a kázně, jest

daleko užitečnější, cennější a spolehlivější nežli atlet se všemi jeho intelektuálními vymoženostmi seniora cambridžské univerzity. Budou-li naši synové spolehliví, čestní a věrní, a teprve v druhé řadě učenci a atleti, bude náš národ kráčet v čele všech ostatních, neboť není vyšších předností nežli tyto a budou ještě po staletí vládnouti světem. Hlavní tři vlastnosti, jichž nám potřebí, jsou: mravnost, rozum, síla. Tyto musíme pěstovati, chceme-li státi se nesmrtelnými; nyní, bohužel, upadáme v nebezpečí, všichni svoji pozornost věnovati rozumu a svalům.« (Životopis Stanleyův. II. str. 496.) r.

Ovoce francouzské laické školy jeví se čím dál tím zřetelněji ve světle statistiky. Před 40 lety čítalo se v zemi pokroku 14% analfabetů; poslední výroční zpráva ukazuje však 30% čtení a psaní neznalých. A to při školním budgetu, který za tuto dobu vzrostl z 95 millionů na 350 millionů franků. Také patriotismus, v laické škole horlivě pěstěný, jeví se býti velmi povážlivým. Počet případů deserce se zčtyřnásobil, počet případů, kdy vojáci odepírají poslušnost, zesateronásobil. Že počet odsouzených mladistvých zločinců z 13.000 vzrostl na 30.000, dávno je známo, a zavdává to u poctivé smýšlejících Francouzů podnět k vážným úvahám. — To jsou výsledky školy, která odstraňujíc náboženství ze škol chlubila se, že zavedením laické morálky mravnost národa povznesne a prohloubí. r.

Daně sociálních demokratů v Německu a jich použití. Výroční zpráva sociálních demokratů v německé říši vyказuje na daních strany celkový příjem 86,400.000 M. Průměrem připadá na jednoho člena organizace 37*27 M. Skoro polovina členů platila měsíční příspěvek přes 0*60 M. Vydání činila 71,400.000 marek. Z nich pouze 22,800.000 M. vydalo se na skutečné podpory členů; 21 millionů vydalo se na stávky, 26 millionů vyžadovala agitace, platy úředníků atd. To jsou čísla, která jasně ukazují na rozvětvenost organizace a výmluvně také svědčí o tom, kterak organizace se udržuje. r.

Výzva. Pan Petr Bořucký, mistr kameňický v Opavě, Stockertova ul. 8., žádá zdvořile naše ctěné učitelstvo o sdělení míst, kde nachází se vápencový kámen, který chová v sobě mušle. Pan B. zajímá se spe-

cielně o mušlovité vápence a mramory, neb potřebuje je k výpravě sbírek školních.

Za písemná sdělení milerád vykáží vzešlá uhradí a zprávy jemu došle odmění.

Vyzýváme naše ctěné p. učitele, aby jeho přání vzhledem k účelu jeho — pokud možno vyhověli a vyšli mu vstříc, případně by mu byla oznámena náležiště, někomu z cestování známá i mimo země koruny svatováclavské.

LITERATURA.

Hlasy Svatováclavské. Sbirka časových brožur. Majitel a vydavatel družstvo Vlast v Praze 570-II. Redaktor Vlastimil Hálek, farář v Liboci u Prahy. Administrace Praha, číslo 570-II., Žitná ulice. Ročník IX.-X.

V čísle 1. ročníku IX. má zajímavou práci Václav Lefler, kand. dokt. bohosl. a farář na Makové, totiž »Dekret kutnohorský«, v níž dokázáno mimo jiné, že M. Jan Hus nebyl intelektuálním původcem dekrétu kutnohorského . . . ; v čís. 2.-6. je pěkný obrázek »Z volebních zápasů« od B. Nulselského, k čemuž připojen článkuček »Strom života a strom vědění dobrého i zlého v ráji rozkoše« (64 str.). V čís. 1.-2. roč. X. jest pojednání »Galileo Galilei a jeho spor s církví« a dopis důst. p. missionáře P. A. Fornera s nadpisem »Co vytrpí missionáři«; v čís. 3.-4. jsou práce: »Svatý Václav jako vládce země české«. Napsal Tom. Jos. Jiroušek, a »Několik statí o volné myšlence« od Václ. Peera; v čís. 5.-6. má pojednání »Manželství-svatost« Ant. Ježek, »Escorial a Filip II.« od Ig. Zháněla, a »Mravnost dle univ. professora« (Dr. Křejiho). L. † 7. Doporučujeme sbírku tuto, na níž předplácí se na celý rok pouze 60 h, co nejlépe.

Prok. Zaletěl.

Věrné své stoupence

prosíme, aby nám v hojně míře svěřovali drobný tisk: visitky, plakáty, pozvání ke schůzím, divadelní oznámení a j. v. Věrné přátele své prosíme, aby k tomu i jiné povzbudili.

Družstvo Vlast v Praze čp. 570-II.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3-50 K do krajů německých, předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko zahotové. Alumům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratelům dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres.reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Celnául. 8.; proučit. přílohu přijímá rukopisy V. Jelínka, učitel v Břevnově a Prahy, pro Věstník Katechetický přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Návrh na úpravu platů učitelských a učitelé. — Dítky ke stolu Páně. — Tři malé biblické dějepravy. — Přirozený vývoj člověka. — Feuilleton: Ze života a spisů Heleny Kellerové. — Směs. — Literatura.

Návrh na úpravu platů učitelských a učitelé.

Všem, kdo se zajímají o návrh na úpravu platů učitelských, školskou komisí vypracovaný, je známo, s jakou obtíží a nesnáze byl sdělán. Na jedné straně snaha vyhověti všem oprávněným hmotným požadavkům učitelstva za nynější existenční tísně neoprávněným, na druhé straně ohled na finanční síly země, činily práci komise nejednou prací Sisypovou.

Když konečně obrovský materiál byl zpracován a návrh textován, je patrné, že vlastně návrh těm, které měl uspokojiti, *naprosto nevyhovuje*.

•Český Učitel• z 27. března t. r. přináší prohlášení valné schůze *delegátů Zemského Ústředního Spolku Jednot učitelských v král. českém*, kteří k návrhu jednomyslně zaujali stanovisko *naprosto zamítavé*. Prohlášení, jež v 5 bodech uvádí důvody, jež k zamítavému stanovisku vedly, nechceme zde opakovati. Kdo se o ně zajímá, toho poukazujeme na dotyčné číslo listu. Uvádíme pouze z něho bod první, který zní:

»Návrh úpravy platů učitelských, schválený permanentní školskou komisí sněmovní, nevyhovuje ani ve své maximální variantě oprávněným a rozhodujícími kruhy za spravedlivé uznáním požadavkům učitelstva, aby jeho platy rovnaly se platům státních úředníků se vzděláním středoškolským. Tím méně může nárokům učitelstva vyhověti varianta usnesená školskou komisí sněmovní jako minimální, poněvadž zůstává daleko za platy a postupem, jichž přiznává státním úředníkům služební pragmatika.«

Na jedné straně čeští poslanci vyjednávají s německými, aby návrh o plattech učitelských milostivě ze sněmovní obstrukce propustili a dali mu svůj legislativní souhlas, na druhé straně učitelstvo prohlašuje, že se žádným z návrhů nemůže se spokojiti. Krise za krísí. Nesnáze jedna kupí se na druhou. Není tak daleká doba, kdy školství české ocitne se v oné kalamitě, o níž již zesnulý prof. Dr. Kvíčala často hovořil: *»Země postupem času školství své tak rozvětvila, že nadejde doba, kdy nebude moci své učitelstvo platiti.«* —

Myslíme však, že kdo si školství vybudoval a je jako svoji chloubu vystavuje, *má a musí najít též prostředků, aby je dovedl vydržovati*. Duch času neúprosně volal po mohutném rozvoji školství, a české království nemohlo neslyšeti jeho potřeb. Nyní nezbyvá, než najít cesty, kterak aspoň částečně učitelstvo uspokojiti.

Bez zvýšení starých zemských dávek a nalezení nových zdrojů příjmů ovšem to nepůjde. Ale každému návrhu na nové dávky vzpírá se vláda, sama hodlajíc je akvirovati pro své potřeby. Jak tu najít východisko? Jak tu nasytiti dva ohromné žaludky, z nichž každý na nové sousto netrpělivě čeká?

A když by nová osnova platů »blahovůlí« Němců, na něž důrazný nátlak vykonávají německé učitelské spolky, byla vyňata z lehkomyšlné jich obstrukce, a byla třeba přijata ve své maximální variantě jako návrh zákona, jisto je, že zákon nebude sankcionován, když současně nebude předložen návrh na to, kterak jim vzešlé výdaje školské chce země hraditi! Ale tento zákon o nových zdrojích příjmů, hlavně zvýšení pивní dávky, Němci ze své obstrukční »činnosti« nehodlají propustiti. Jaká je tu perspektiva do budoucnosti na odpomožení nynější existenční tísní učitelstva?

Takový labyrint obtíží a sporů, jaké nynější doba vykazuje, věru že dávno neexistoval. Žijeme v krizi národohospodářské, průmyslové, politické i kulturní. Staré názory už prý nejsou pravdivé, a nové, protože dosud nevykázaly se žádným úspěchem, rovněž ne. Nazpět se nikomu nechce, a ku předu to nejde. Zmatek nad zmatek.

Prohlášení učitelů-delegátů končí takto:

»Žádáme tudíž důrazně všech rozhodujících kruhů, aby se přičinily se vším úsilím o odstranění těchto nejkrivějších vad návrhu zákona o úpravě platů učitelských, aby mohl býti učitelstvu přijatelným. Povinnost v tom směru mají jak vláda tak poslanectvo. S největším důrazem jich vybízíme, aby konečně projednání osnovy zákona ve finanční komisi i v plenu sněmovním umožnily v době nejkratší, by v učitelstvu, po pět let domáhajícím se spravedlivé úpravy svých hmotných poměrů, nastal provedením řádné úpravy kýžený klid, tak velice potřebný ke zdatné práci ve škole ve prospěch národního rozvoje.«

Kdyby se měly rozhodující kruhy přičiňovati o odstranění toho, co v prvním bodu prohlášení se praví, znamenalo by to, aby téměř všechna práce školní komise, jež návrhy připravila, byla anullována, a začalo se navrhovati znovu. Anebo sněm, až se jednou sejde, má se proměnit v jednu, jedinou školní komisi, jež začne pracovati od základu! Kdy potom došlo by se k takovému návrhu, který by všestranně uspokojoval, to ovšem nikdo nedovede ani z daleka tušiti.

Proto myslíme, že by bylo nejsprávnější upřímně prohlásiti: Ačkoli chystaný návrh na úpravu platů cele nás neuspokojuje, přece v podstatných rysech, *hlavně pokud se finanční base týče*, prohlašujeme jej vzhledem k finanční situaci země na ten čas za jedině možný a přejeme si, aby byl co nejdříve uzákoněn. r.

Dítky ke stolu Páně.

(Zprávy o denním sv. přijímání z Francie. Referuje A. MELKA.)

(Pokračování.)

2. Hůře než nesmělost kněží, kteří se dávají zakříknout dnešními hesly: »Nenutit! Nechat dětem svobodu! Žádné násilí! Zvláště ne ve věcech náboženských!« atd. hůře ještě působí *zlézování sv. zpovědi*.

Svědčí o tom veliká spousta dětských námitek; ty, které se obracejí proti sv. zpovědi, jsou nejbohatší a nejvydatnější. Je z nich vidět *úzkostlivost dětí*, následek špatné první přípravy. Je z nich vidět *nechut*, následek špatného způsobu, jakým se společná žákovská zpověď na mnoze praktikuje. Seženou se děti ze všech tříd na jeden den (ano i z několika škol najednou!) ke zpovědnicím, odkud po několika hodinách odcházejí vyzpovídány špatně a se srdcem, hořkostí proti zpovědi naplněným. — Je z nich vidět *strach*, následek nerozumného zacházení in confessionali. Nemá-li se »jugum Domini« — kterým zpověď vždy zůstane a každému, i dětem! — *nemá-li se dělat nesnesitelným, je třeba omezit se pouze na to, čeho je striktně třeba*. Ztěžování pochází obyčejně ze dvou pramenů: ze *zbytečných otázek a z neužitečného moralisování*.

Vyznává-li se dítě z těžkých hříchů, k čemu se dotazovat na všední? A má-li pouze všední, k čemu ty litanie nekonečné, kdyžť je lépe spokojit se s několika čelnějšími, z nichž ostatně bude vždy snáze povzbuditi je k nápravě a k lítosti? Vždyť přece víme, že platná absoluce smývá všechny hříchy všední, vyznané i nevyznané, jen když je člověk aspoň všeobecně v lítost zahrnuje.

A k poučení? *Několik slov stačí*, slov živě dosti procitěných, aby kajcínku i bázeň Boží spravedlnosti i obdiv Božího milosrdenství dovedly vnuknouti. Slovo, které spíše hledí k dnešnímu kajcínkovu stavu, nežli k dnešnímu církevnímu svátku; slovo ne ze zítřejšího kázání, ale slovo při pohledu na dnešní kajcínkovy potřeby z duše tryskající; slovo ne krásného zvuku, ale kněžské horlivosti. Takovému slovu žehná Bůh více než dlouhému planému moralisování.

Takovému slovu také nebude těžko pohnouti k lítosti. Neboť dítě často přijímající, stále v milosti Boží žijící, nedá přec mnoho práce, abychom ten neb onen všední přečin jeho mu zošklivili. A dítky, které se zpovídají z těžkých, zvláště hanebných hříchů, jsou výčitkami svého svědomí tolik znepokojovány, že i u nich bude snadno vzbuditi aspoň bázeň Božích trestů a živý pocit nevděčnosti k Pánu Bohu.

Co pak se dobrého a opravdového předsevzetí týče, buďme bez starosti. Hleďme přivesti dítě k tomu, aby se odhodlalo k častému — svým potřebám přiměřeně častému přijímání — a tím jsme je uvedli v nejlepší, opravdové předsevzetí. Neboť není hříchu, není návyku, který by se nedal častým sv. přijímáním zlomiti. A poněvadž ten, kdo se chápe prostředků, tím již vlastně chce sám cíl, má takové dítě sebe pokleslejší vskutku opravdové předsevzetí, když přijme na sebe tento závazek.

Padá-li stále do hříchu i pak, je to proto, že buď nepřijímá, anebo nepřijímá tolik a tak často, jak toho zakořeněné u něho zlo žádá. Občasné zhoršení, které se i při dosti častém sv. přijímání dostaví, takový jakýsi záchvat starého zla, nedokazuje ničeho v neprospěch sv. přijímání ani dítěte a jeho předsevzetí. Je to pouze zuřivý útok, kterým vyhnaný satan, s jinými sedmi horšími nežli je

sám, se pokouší vrátit. Útok, na nějž sám božský Spasitel všechny zpovědníky upozorňuje u sv. Matouše 12. 43. A jestliže ani pro takové přechodné, pomíjející zhoršení nesmíme ztráceti mysl, tím méně proto, že zlo i při častějším sv. přijímání nějaký čas na dál trvá. *I v těchto pomíjejících a přechodných pádech najdeme přece světlý bod, z něhož je viděti podivuhodné působení častějšího sv. přijímání* a z něhož svítá naděje jak pro kajícího tak pro zpovědníka, aby on jí svého chráněnce k dalšímu boji mohl povzbudit.

To ovšem žádá *velké trpělivosti a obětavosti od kněze*. Nesmí vždy hned si pohodlně práci usnadnit pravidly o navyklých a zpětých hříšnicích, jak je theoreticky ovšem přesně vykládá morálka, a složití všechno břímě jen na kajícího. Spíše má na každého hledět takt: Tohoto hříšníka, kterého ti posílá Bůh, chce mít sebou hic et nunc smířena tak, jakoby pro něj hned po sv. zpovědi měl nastati soud. Tož přičiň se vším úsilím, abys ho přivedl v onu dispoici, které je k platnosti absoluce striktně potřeba. A v nejzazším případě spokojí se aspoň tím, čím se spokojoval i sv. *Vincenc Ferrerský*: že dítě vroucně touží vymaniti se z pout zla, že touží být aspoň plno této sv. tužby.

Nesmíme totiž zapomínat, že takový mladistvý nevolník zlého návyku i po odpuštění uchová živý pocit a živé vědomí své náchylnosti, a proto bývá malomyslný a má dojem, že neobstojí. A proto by bylo velikou chybou, aby tomuto slabochovi zpovědník nakládal ještě větší břímě, nežli on sám si troufá unést, a žádal od něho zvláštní nějaké sliby a závazky.

Autor uvádí pro ten případ moralisty (Layman, Lugo, Suarez): »Non recte agit confessarius, si poenitentem adigat ad speciale promissionem de hoc vel illo peccato in posterum vitando.« A za příklad k objasnění stavu takového ubožáka uvádí sv. *Augustina*: »Amans beatam vitam (čistě živu být) timebam illam. Putabam enim me miserum fore nimis, si privarer (požitků rozkoše) et medicinam ad eandem infirmitatem sanandam non cogitabam, quia expertus non eram; et propriarum virium credebam esse continentiam, quarum mihi non eram concisus Libidinis servus eram.«

Hle, takt vypadá člověk s dobrou sv. tužbou po vymanění ze zla, ale neschopný pevného úmyslu. Chtěl by býti čistě živ; ale vidí, že nemá k tomu síly. Ještě nezkusil léčivé moci sv. přijímání. Ale Ježíš mu naznačil tento lék: »Dej se pokřtít, a až se dáš pokřtít, budeš požívatí tělo mé a mocí těla mého budeš čistě živ. Manducabis me et mutaberis in me«

A proto má kněz podávati a znovu podávati božský tento lék i duším nejpokleslejším a nečekati, že jim dopomůže k zdrženlivému a čistému životu dobré předsevzetí sebe opravdovější. Ani nemocný, ani lékař nemohou toho čekati leč od sv. přijímání »Tam stultus eram, ut nescirem neminem posse esse continentem, nisi tu dederis.« (Conf. II. VI. VII. passim.)

Autor, nadšený pro časté sv. přijímání Velebné Svátosti, o níž stále a stále opakuje slova sv. Tomáše Aq., že *pertinet ad suave jugum Christi*, mimovolně nás strhává za sebou až takřka k zámezi této sv. mírnosti. Uvedli jsme poslední jeho myšlenky téměř do slova.

Ještě jedno zpovědníky má na mysli, kteří ztěžují sv. zpověď a tím překázejí dílu častého sv. přijímání. A to jsou ti, kteří *ukládají nesnadná a dlouhá pokání*. Pokračují prý v dábelském dile Jansenistů K čemu ty okovy? K čemu ta dlouhá modlení, která dítě zapomíná! A když jsme povinni ukládati pokání

vině přiměřené, za všední hříchy lehké, za smrtelné těžké, nechybíme, když dítěti řekneme: »Půjdeš zítra zase k sv. přijímání? Nuž obětuj je jako pokání. Sv. Alfons praví se sv. Vincencem Ferr., že takové sv. přijímání uložené za pokání jest spasitelnější a vydatnější, než týdenní půst o vodě a chlebě.

(Dokončení.)

Tři malé biblické dějepavy.

(Se zřetelem k minimalní osnově pražské porovnává F. K.)

Pokrok v katechesi v posledním čtvrtstoletí naší doby jest nemalý. Na všech stranách pilně se pracuje, aby dětem vybráno bylo z dobrého jen to nejlepší a jim nejpochoptitelněji a nejnázorněji, ale zároveň *pro život co nejtrvaleji* podáno býti mohlo. K dosažení toho cíle v míře zajisté ne nepatrně přispívají katechetské kursy, od onoho v italském městě Piacenci roku 1889 konaného, jemuž přítomen byl tehdejší biskup v Mantově, Josef Sarto, po řadu velkých katechetských kursů, jak slovanských, tak zvláště německých, až do znamenitého kongressu katechetského, jenž konán byl před památným Eucharistickým kongressem ve Vídni roku 1912, při kterémž myšlenky Svatého Otce Pia X. — kdysi biskupa v Mantově a účastníka kursu katechetského v Piacenci — došly mnohého ohlasu a vůdčím zásadami pro náboženskou výchovu dítěte se staly.

Z kursů katechetských*) vyplynula celá řada zdravých reforem vyučování jak katechismu, tak i biblické dějepavy. Pro nejujtější mládež přijato na vídeňském kongressu, aby zatím podkladem vyučování byla *malá dějepava biblická,**)* než vydána bude kongressem navržená *náboženská učebnice, spojující v sobě biblickou dějepavu i učení katechismu.***)*

Chceme v článku tomto věnovati pozornost malé biblické dějepavě, jež určena jest pro náboženské vyučování v nižších třídách školy obecné.

Během pětiletí vydány byly tři takové dějepavy. První jest: »*Malá dějepava biblická Starého i Nového Zákona*«. Autorem jejím jest dne 30. března 1907 zemřelý Jan Panholzer, farář u sv. Vavřince ve Vídni-Währingu, zakladatel časopis »*Christlich pädagogische Blätter*« a spisovatel mnoha paedagogických a katechetských článků. Dějepava ta přeložena do češtiny Dr. Ant. Podlahou, a vydána v c. k. školním knihoskladu r. 1907; a nařízením kníž. arcib. konsistoře

*) Z nejznámějších *kursů katechetských* v posledním desetiletí uvedeny buďtež: V roce 1903 kurs v Salzburgu;

1905 ve Vídni, v Salzburgu, v Mnichově;

1906 v Salzburgu, Stuttgartě, Aschaffenburgu;

1907 ve Lvově, Mnichově, Lucernu a první chorvat.-slovin. v Záhřebě;

1908 ve Vídni a ve Splitu (druhý chor.-slov.);

1909 v Kolíně n. R., Mnichově, Lublani (3. chor.-slov.) a v Hostinném v Čechách (ovšem německý);

1910 v Budapešti, Ďakově (4. chor.-slov.), v Miláně;

1911 v Trieru, v Záhřebě (5. chor.-slov.), v Mnichově a v Innsbrucku.

**) Bericht über die Verhandlungen des Kongresses für Katechetik, Wien 1912. — Wien 1913 díl I. str. 182 a 200, a str. 163 a násl.

***) Návrh této »jednotné učebné knihy náboženské pro nižší stupně školy národní« od Viléma Pichlera podán v 1. sešitě: »Referate des Kongresses für Katechetik, Wien 1912, str. 109.—169. — Má býti nyní v jednotlivých zemích v Rakousku na zkoušku zaveden.

v Praze ze dne 23. ledna 1907 počátkem školního roku 1907/8 v nižších třídách škol obecných zavedena.*)

V Německu vyšly brzo za sebou dvě malé biblické dějepavy. Nákladem J. Kösel a Kemptenu a Mnichově vyšla roku 1911 »*Kleine Schulbibel*«, zpracovaná *Jindřichem Stieglitzem*, spoluredaktorem mnichovských katechetských listů, kazatelem v Mnichově, známým katechetským pracovníkem a ze všech v poslední době konaných německých sjezdů věhlasným řečníkem. Nakladatelství »Mosela« v Trevíru vydalo v roce 1908 approbovanou »*Kleine katholische Schulbibel*« *Dra Theol. a Phil. Jakuba Eckera*, profesora exegese Starého Zákona a hebrejštiny na kněžském učilišti v Trevíru. Dr. J. Ecker († 1912) hlavní zásluhu získal si tím, že mistrně přeložil Písmo sv. na jazyk německý a vydal je jako »Bibli pro lid«. Jeho »Školní bible« přeložena jest do několika řečí.

Všechny tři bible školní ozdobeny jsou obrázky. Panholzerova má 51 obrázků černých od neznámých autorů,**) obě německé mají krásné obrázky barevné od moderních náboženských malířů mnichovských.***) Stieglitzova má 25 obrázků, mnohé celostranné, od *Gebharta Fugela*, proslaveného monumentální a skvostnou co do provedení v barvách, křížovou cestou, namalovanou v letech 1904—1908 na stěnách mnichovského kostela sv. Josefa. Eckerova malá bible jest ozdobena 38 obrázky barevnými, nejznamenitějšího katolického ilustratora přítomnosti, jenž umění své věnoval hlavně ilustrování bible: *Filipa Schumachera*. Jeho velké »náboženské obrazy«, vydané nakladatelstvím »Mosela« v Trevíru a »Isaria« v Mnichově, jsou uznány za nejdokonalejší a nejlepší náboženskou pomůcku přítomnosti.

Tři odborníci v katechesi, v paedagogice a katechetské literatuře vydali biblickou dějepavu pro mládež. Zajímavě, jak každý z nich pohlíží na učivo, jež by se mládeži v nejnižších třídách školy obecné mělo podati. To poznáme nejlépe, prohlédneme-li obsírněji jednotlivé knihy a navzájem je porovnáme. Nebude snad nezajímavě přihlédnouti na některých místech i k minimální osnově v arcid. pražské, pro letošní školní rok na zkoušku předepsané.†)

U nás jest předepsána: »Malá dějepava biblického Starého i Nového Zákona pro katolickou mládež nižších tříd škol obecných«, sepsaná Janem Panholzerem a schválená na valné schůzi biskupů rakouských ve Vídni dne 19. listopadu 1901. Jest ozdobena 51 obrázky v textu, má 32 článků ze Starého Zákona a 42 z Nov. Zákona na 80 stranách (cena 50 h). Obě německé mají obrázky barevné, Stieglitzova 25, Eckerova 38; obě mají po 40 článcích ze Starého a 40

*) Zajímavě, že spolek katechetů v Budějovické diecesi — německý — na valné hromadě dne 26. července 1910, jednáje o nové učebné osnově náboženské, usnáší se požádati nejdůst. p. biskupa, aby *Sustrova*: »*Biblická dějepava*« i na dále byla ponechána a jiná na ten čas zaváděna nebyla, ježto se toho nejví potřebová. — Také v arcid. Pražské malá dějepava Panholzerova vlastně všeobecně posud zavedena není.

**) Že autor je Němec, patrně z prvního obrázku v českém vydání, kde anděl má na štítu nápis: »Wer ist wie Gott!«

***) O obrázcích v biblických dějepavách pěkně pojednání má *Ant. Zamazal*: »*Ilustrace biblické dějepavy*«. Vychovatelské Listy 1913 č. 2.

†) Osnova je zpracována německým spolkem katechetů arcidiecese pražské a zdá se, že zapomenuto bylo jak na instrukce rakouského episkopatu ku zavedení katechismu (r. 1898), tak na okolnost, že u nás jsou ve třídě I. a II. *dvě hodiny* týdně a. ne *půl* hodiny jako v diecesi vídeňské, dle jejíž osnovy tato zpracována. Týž spolek žádá, aby zkouška s osnovou byla ještě o rok prodloužena.

z Nového Zákona. Ecker má velmi krátké články na 62 stranách, Stieglitz delší na 78 stranách. Úprava obou (cena u Eck. 50 pf., u Stiegl. 60 pf.) vyniká nad naši z knihoskladu; zvlášť pěkný dojem činí bible Eckerova, jak vně tak uvnitř. U nás děcko už pohledem na knihu náboženskou ve škole, jako by vedeno bylo k tomu, že je tu něco, na čem snad nezáleží!

Účelnost biblických dějepřav patrná už i z pouhého rozdělení jejich. Kdežto *Panholzer* dělí dějepřavu jen na Starý a Nový Zákon, beze všeho dalšího rozdělení, dění *Stieglitz* Starý Zákon na pět částí

nejstarší doba — 9 článků,

doba patriarchů — 13 článků,

doba Mojžišova — 9 článků,

doba soudců a králů — 4 články,

doba před Kristem — 5 článků.

Nový Zákon dělí na čtyři části:

mládí Ježíšovo — 9 článků,

veřejný život Kristův 16 článků,

utrpení a smrt Kristova — 9 článků,

oslavený život Ježíše Krista — 6 článků.

Ecker má příliš mnoho pooddělení jak v Zákoně Starém, tak v Novém. Osm částí Zákona Starého ličí stvoření světa (4 články), člověk v ráji (4 čl.), zloba lidská v pravěku (3 články: Kain zabíjí bratra Abela, Bůh trestá potopou, lidé se klaní modlám), Abraham (4 články), Josef (8 čl.), Mojžiš a desatero (6 čl.), David a Šalomoun (6 čl.), dějiny Israelských po smrti Šalomounově (5 čl.). Nový Zákon rozděluje: narození Ježíšovo (4 čl.), mládí Ježíšovo (4 čl.), Ježíš, náš božský učitel (9 čl.), zázraky Pána Ježíše (6 čl.), poslední večere (2 čl.), hořké utrpení Ježíšovo (9 čl.), oslavení Ježíšovo (6 čl.).

Poznavše takto všeobecný ráz těchto tří malých školních biblí, porovnejme nyní učivo, jež jednotlivé dějepřavy podávají. Abychom tím spíše poznali, jaké jsou rozdily mezi jednotlivými těmi dějepřavami, přidržme se také rozdělení na jednotlivé doby a sice dle rozdělení Stieglitzova.

(Pokračování.)

Přirozený vývoj člověka.

(Podává JAN NEP. JOS. HOLÝ, O. Praem., farář v Holišově.)

Vývoj duševního života dětského ráda volí *experimentální paedagogika* za předmět svého studia. Líčení celého vývoje tohoto bez mezer není ovšem ještě možné; a mimo to velice se rozcházejí názory o některých záhadách. Spokojíme se tudíž proto krátkými obrysy o nejdůležitějších stupních tohoto vývoje.

Lidský život probíhá *třemi velikými obdobími*, periodami, kteréžto označujeme jakožto trojí věk života lidského. Jsou to: *věk dětský*, *věk střední* a *věk stařecký*. Z tohoto trojího věku jest první, dětský věk, periodou vývoje; druhý jest periodou hotové osobnosti a proto činnosti v životním povolání, konečně třetí věk jest periodou nenáhlého ubývání životních sil, jež přirozeně končí smrtí. Zde, když se zabýváme přirozeným vývojem člověka, máme v přední řadě na mysli první věk dětský a to tím více, poněvadž do této periody, po valné většině, spadá výchova.

První hlavní stupeň ve vývoji člověka jest *vzrůst všech sil čili dětský věk*. Tento se dělí opět na tři hlavní periody

První perioda jest *věk dětský v užším slova smyslu*, který trvá průměrně k šestému nebo sedmému roku.

V této době jest v popředí vývoj *vegetativního života*. Tělo vyvíjí se znenáhla tak daleko, že ústrojí, orgány, jsou dosti silné a vyvinuté, aby umožnily *sensitivní život* dokonalým způsobem a aby tím podaly podmínku k znenáhlému probuzení *duševního života*.

Druhá perioda jest *věk chlapecký nebo dívčí*, až asi k čtrnáctému roku. V této době pokračuje organický vývoj vždy více, ale v něm nespočívá již hlavní váha. Neboť činnost duševních sil vystupuje nyní vždy více do popředí v té míře, jak tělesný organismus pokračuje a se upevňuje. Duševní život hledí se uplatňovati a ve všech směrech se vyvíjeti.

Třetí perioda jest *věk jinošský* nebo *panenský*, který trvá asi do první polovice dvacátých let. Jest to doba znenáhlého ukončení lidského vývoje v tělesném i duševním ohledu. Tělesné síly dospívají k úplnému upevnění, a duševní síly tak se vyvinují, že dostávají směr k určitému životnímu povolání. Toto jest nyní ideálem, po němž jinoch a panna touží, a popohánějícím živlem jejich duševního vývoje. Proto v okamžiku, kdy jinochu nebo panně takový ideál zazáří, přestává býti hochem nebo divkou, a stává se *jinochem* nebo *pannou*.

Prvním znamením novorozeného dítěte jest, že dýchá. Tak vstupuje dotykem se vzduchem, jakožto nepostrádatelným životním živlem, v první styk se zevnějším světem. Vzduch mu otevírá plíce a tím také hlas a ucho. V témž čase má však také světlo blahodárny vliv na nového přichozího, když mu otevírá oči. Oko brzy volí si volné předměty a hlas začíná vyjadřovati, čeho si dítě žádá. I ostatní smysly vystupují zároveň, i když ne v téže míře, v činnost: cit, chuť a hmat. Právě tak znenáhla rostou údy. Kostí ještě měkké stávají se pevnějšími, křídla plic se rozšiřují, mozek se více vyvíjí, nervy přicházejí k stále větší činnosti, objevují se mléčné zuby.

Dítě v prvních letech svého života chová se v duševním ohledu ještě výlučně *receptivně, unímově*. Jen zevnější vlivy mohou v něm působiti pohnutí, ale ono zůstává vždy ještě slabé a neurčité. Orgány sensitivního života jsou právě ještě příliš něžné a nevyvinuté, než aby mohly sensitivní stránku duševního života již dostatečně zprostředkovati; proto může tato stránka jen ve slabém a neurčitém náletu vystupovati. Duševní život naproti tomu dřímá ještě úplně, protože postrádá nutného zprostředkování své činnosti životem sensitivním. Jen znenáhla sesilují orgány; smysly stávají se živější a silnější, dojmy, které na ně předměty činí, stávají se určitější a živější. K tomu probouzí se také větší silou vnitřní smysl, cit pro vlastní vnitřní stavy, a tak se stává, že konečně jako jedním rázem probouzí se *sebevědomí*, a tím *duševní život* láme pouta bezvědomí, aby také započal dráhu svého vývoje.

Pohyblivost novorozeného dítěte ani jeho křik nesmí se ihned považovati za znamení sebevědomí a smyslného poznávání. I když zevnější popud nějaký pohyb povzbuzuje, nenásleduje z toho ještě, že byl pozorován; pohyb může býti pouhým pohybem předmětným, reflexivním.

Když se učí dítě choditi a mluvíti, znamená to významné období v jeho duševním vývoji. Obojí jest, jak zkušenost učí, v zájemném poměru: *nauč-li se*

ditě dříve choditi, zůstává v řeči obyčejně opožděno, a naopak. Můžeme si to vysvětliti tím, že každá z těchto věcí znamená pro dítě nemalou námahu, a proto obojí nemůže se současně diti. Aby odvážilo se dítě k první cestě po světnici nebo po zahradě, potřebuje k tomu zmužilosti a smělosti, protože musí dáti pevný směr pouhému pudovému chtění, dávatí jednu nohu před druhou, a poněvadž se musí rozhodnouti, vzdáti se každé podpory. Pozorujme jen, jak mu z očí září pýcha, jakou má radost v tváři ze svého vítězství, a jak se leckdy hlasitě směje, když dělá první cestu od židle k židli nebo od otce k matce! Tu jistě pochopíme, že jest si vědomo, že vykonalo hrdinský čin. (Pokračování.)

FEUILLETON.

Ze života a spisů Heleny Kellerové.

Podává FR. JANOVSÝ.

(Pokračování.)

Slečna Kellerová jest velké a statné postavy a byla po první osudné nemoci povždy zdráva. Rukama dělá mnoho gest, jelikož se první čas jenom rukama dorozumívala.

Mluví-li, nabývá tvář její živosti, a jest na ní zřejmý všecek postup činnosti duševní; tváří takřka mluví, tváří dodává slovům důrazu. Mluví-li s někým známějším, sáhne rychle rukou po jeho obličejí, aby prý »viděla hru a pohyb úst«. Takto lépe rozumí.

Její osobní paměť jest úžasná. Dotkne-li se něčích prstů, jež kdy dříve v ruce držela, vzpomene si na osobu tu a doveđe ji dobře rozpoznati. Nejvýznačnější známku Heleninou (jakož i slečny Sullivanové) jest milý humor, říznost a záliba ve slovních hříčkách.

Co si kdy umínala, vykonala. Uminila si, že se naučí mluvití, ač jí kde kdo s toho srážel, i sama slečna Sullivanová, bojíc se, že nepodaří-li se úmysl ten, bude Helena tím nešťastnější. Ale podařil se! Uminila si, že chce studovati na universitě. Ač si dobře odbyla předchozí studium gymnasiijní, sráželi ji profesoři universitní s dalšího studia. Rok tedy zatím počkala, ale potom již se nedala zdržeti od studia universitního, a úmysl její se opět znamenitě podařil. Čeho může druhý dosíci, může i ona — — —

— — — Neví-li odpovědi na nějakou otázku, rychle hádá. Táže-li se kdo na barvu šatu, jimž jest přioděn, ohmatá Helena šat a řekne: Jest černý.

Zmýlila-li se, je-li šat modrý, a řekne-li se jí to, odpoví: »Děkuji. Těší mne, že to víte. Proč pak jste se mne tázal?«

Má velice ráda společnost. Směje-li se kdo, jehož se dotkla, nějakému žertu, směje se také, jakoby byla žert ten také slyšela. Jsou-li druzí hudbou unesení, září i její tvář. Zvláště vůči slečně Sullivanové jest tak jemnocitna, že se doveđe všeliké duševní náladě její přizpůsobiti, jako by sama byla prožila, co její učitelka — — —

Pohled Helenin na život je velmi pestrý, nikoli však tak nedokonalý, jak by si někdo mohl mysliti. Většina jejich vědomostí, jež si sama získala, pochodí z jejího citu a hmatu, ač není tento smysl u ní tak vyvinut, jako u jiných slepců. Doveđe dobře plésti a hačkovati, avšak více si hledí jiného důležitějšího zaměstnání. Její ruční dovednost zvláště jest jí s prospěchem, když píše psacím strojem, což umí již od svého dvanáctého roku. Píše přiměřeně rychle a naprosto jistě; v její rukopise jest málokdy jaká chyba. Že rozumí pomocí hmatu prstové abecedě, budilo veliký úžas; daleko větší zajisté, než že jí rozumí *vidoucí* hluchý člověk. Takovýť se *dívá* na prsty svého průvodce a rozumí; avšak možno místo *zrakem* dorozuměti se i hmatem.

Kdyby vešla prstová abeceda více ve známost, kdyby se jí naučili přátelé a známí hluchých dítek spolu s těmito, byli by hluchší šťastnější.

Helena Kellerová čte pomocí vypouklého tisku a různých druhů tečkovaného *pisma Braille-ova*, jež se zvláště hodí na pořízení opisů knih. Ovšem takovýchto knih pro slepce jest poměrně málo: jesti vydání jejich velice nákladné a poptávka po nich skrovná. Jest však přec několik ústavů opatřených zvláštními fondy na vydávání knih v tisku vypouklém.

Slečně Kellerové i v té příčině přálo štěstí; byliť její přátelé k ní tak pozorní a laskavi, že schválně pro ni pořídili knihy, jichž potřebovala. — — —

Helena jest čistá, vzácná duše, špatnější část světa neměla a nemá k ní přístupu; miluje jenom šlechetné činy, jenom šlechetné myšlenky, jenom charakterní, šlechetné muže a ženy.

Před nějakým časem zastřelil strážník jejího psa, jež měla velice ráda a jenž ji denně všude provázel. Co udělala? Její šlechetné srdce nerozzlobilo se na člověka toho, nýbrž řekla jen: »Kdyby byl věděl, jaký jest to dobrý pes, nebyl by ho za-

střelil. — Jednou jsem slyšela slova Páně: »Otče, odpusť jim, neboť nevědí, co činí!«

Studujíc v New Yorku, zapsala si dne 18. října 1891 do denníku: »Vidím, že za svého školského života zde a vůbec ve světě mám se mnohým věcem naučiti: jasně bez unáhlení mysliti, každého upřímně milovati, ve všem dáti se nejvyššími pohnutkami vésti a nezlozmně o milého Pána Boha se opíráti.«
(Pokračování.)

SMĚS.

Svatováclavská Matice školská, jejíž účelem je podporovati katolické paedagogium Školských bratří v Bubenči a rozvoj katol. školství, je trnem v oku »Českému Učíteli«. Ve svém čísle z 2. dubna zle na ni láteří, že činí vše dle vzoru Ústř. Matice školské a citelně ji poškozuje. — K tomu podotýkáme, že bylo by věru těžko dokázati ciferně, že by Katolická matice školská skutečně znamenala ohrožení a umenšení sbírek Ústřední Matice, a my víme bezpečně, že kněží, kteří členy odborů Ústřední Matice byli, z nich po založení Svatojáclavské Matice nevystoupili, ale členy jich i na dále zůstali. Platí-li též členové ještě novému školskému spolku dobrovolné příspěvky, ukládají si jen *novou daň* v tom vědomí, že je nejvyšší potřebí katolické paedagogium úsilovně podporovati. Tím přece nikdo proti Ústř. Matici nejedná. A čím více »Český Učitel« ve svých článcích bude do srdcí organisovaných zasévat zást proti katolické církvi, tím větší nebezpečí pro naše národní zemské školství a tím nutnější potřeba katolické soukromé školy podporovati. Proto »Český Učitel« o zřízení katol. škol získává si nepřímo značných zásluh. — Co se týče výtky, že Svatojáclavská Matice školská ve všem napodobí Ústřední Matici, je to právě takový zločin, jako když učitel postupuje ve škole touže methodou jako druhý. Či snad má míti Ústřední Matice školská patent na titul a i způsob získávání příspěvků pro své účely?
r.

Touha po klidu v kruzích učitelských, hlavně v Ústředním spolku, ozývá se z »Českého Učitele« v čísle z 27. března. Zde ve článku: »Po valné hromadě delegátů« píše:

»Minulé doby přeplněny byly příliš bouřemi, aby neměl už nastati klid, jehož i tolik potřeba k pokračující práci. Ta čeká na všech stranách a žádá plně síly.

Bouře přežívají se v učitelstvu a to bylo také patrné na shromážděních velikonočních. Negace příliš zatížily pozitivní postup náš, že zcela rozumně žádá se už obrát, konec zbytečným virům a zachovávání il k lepším cílům.

Pozorovali jsme, že většina učitelů va je syta těch všech zmatků a touží po éře zdravého a plodného uklidnění.

Po té stránce, doufejme, velikonoční schůze jaksí vyvrcholily své bouřlivé nálady, a budoucnost už patřiti bude směrům aktivním a plodným.« —

Aby nastal žádoucí klid, musil by ovšem »Český Učitel« pěstovati snášlivost proti jiným stranám. Ale těžko učiti klidu toho, koho po celou dobu svého trvání štvál proti kněžstvu, katolíkům a všem, kdo nebyli jeho názoru. Kdo vítí se, bouří žne.

r.

Správčové nejvyšších úřadů školských. Jenom zřídka kdy ozve se hlas, vlastně neodpovídá to nikterak účelům nejvyšší správy školní, když vůdčí místa zde tradicionelně mají v rukou právníci a nikoli paedagogové. Není tak jenom u nás, ale i v Německu. Katolický učitelský spolek v Bavořích veřejným prohlášením již r. 1910 na to poukázal, že odborný a nejvyšší zodpovědný úřad školský má býti v rukou vychovatele, paedagoga, a nikoli v rukou juristů. Prohlášení nebylo ovšem nikterak namířeno proti jednotlivým osobám, ale proti všeobecné praxi nynější, která se stala skoro již zásadou. Chápeme, že ve složitém ústrojí školském, ve výkladě školního řádu, v disciplinárním štetění, ve vyřizování podání se strany rodičů a j. je potřebí mužů právnických vzdělaných; ale že by vyšší úřady

školní měly být doménou právníků, nejde nám vlastně na rozum. Ve Švédsku a Dánsku nejvyšším správcem školním je vždycky školní odborník. Věcné těžiště nejvyšších školních úřadů bude vždy v řešení otázek výchovatele. Jádro úřadu není tudíž právníké, ale paedagogické. Z toho důvodu jest si přát, aby vedoucí osobou ve školství byl školní odborník a jemu k ruce byli přiděleni právníci a nikoli naopak. To jest stručně podány obsah článku *J. Hubera*, nadepsaného: »Právník ve správě školské«, uveřejněného ve 4. čísle lipských: »*Neue Bahnen*«.

Tělesnému výcviku věnuje se dnes i ve Francii značná pozornost. Doutat se od ní zvláště v této zemi zmožutnění národní síly a národního sebevědomí. Na pařížském kongresu pro tělesnou výchovu (v březnu) byly předvedeny různé tělocvičné systémy, z nichž důrazně byl švédskými skupinami obhajován Lingův system. Ve Francii razí si cestu domácí system, který se má státi »národním« a má zatlačit dosud užívaný system švédský. Námořní důstojník Hébert je jeho vynálezcem a šířitelem; podnět k němu našel ve franc. koloniích u Negrův. Samozřejmě nalezla myšlenka Hebertova ve franc. tisku nejvřelejšího přijetí; za to Švédové nebyli jím pryj nijak nadšeni.

Lkš.

Kongress pro křesťanskou výchovu bude s bohatým programem konán v Donauwörthu 4. a 5. září.

Lkš.

Kardinál Mercier, psycholog a filosof křesťanský, byl zvolen presidentem belgické akademie na r. 1913.

Lkš.

Při tělocvičném ústavu v Mnichově byla na pokus zavedena *laboratoř*, aby byl vliv různých cvičení na lidský organism zkoumán, a aby učitelé tělocviku byli uváděni ve způsob, jak by sami na svých záciích mohli podobná měření a zkoumání konati. Pro vědecké zdůvodnění tělocviku, sportu a her jistě důležité a chvályhodné zařízení.

Lkš.

Výchovatele rada ustavila se letos ve Vidni, v čele s hrabětem Trauttmansdorffem, jejíž úlohou bude, různé, zdárnou výchovu mládeže rušící příčiny, odstranovat. Má být jakýmsi prostředníkem mezi úřady a lidem. Bude sbírat všechny výnosy, týkající se ochrany a podpory zdárného vychování, a jim dopomáhati k platnosti, a

na druhé straně zase bude další nutné ochranné prostředky u příslušných míst připomínati a podněcovati. Zástupci přerůzných stran příslibili součinnost na tomto poli.

Lkš.

Z císařského jubilejního fondu bude zřízen ve Vidni ústav pro »Mutter- und Säuglingsfürsorge« a v dohledné době vzorný ústav pro zanedbanou mládež.

Lkš.

Střední školy ve volné přírodě. Myšlenka, střední školy, které až dosud byly zřízením městským, klásti ven, do volné přírody, kde by i tělesnému rozvoji se mohlo více práce věnovati (i práci řemeslné i uvádění v zemědělství), vyšla z Anglie, a do Německa byla uvedena Dr. Liezem. Podobný projekt má být realizován i v Rakousku a to na *Semmeringu*. Má to být realní gymnasium s přípravkou. Tělesná práce (zahradní, zemědělská, řemesla a primitivní technika) bude značně pěstěna, aby v ní nalezena byla protiváha proti jednostrannému intelektuálnímu vzdělání a docíleno tak bylo harmonického rozvíti všech schopností a sil.

Lkš.

Skaut. Ve Francii skautské hnutí vzniklo za protestantského vlivu, a ve Francii, jako téměř všude, protestantismus je protiklerikalismus. Ba hnutí toto ve Francii je výhradně proniknuto laickým duchem; duchem, který oživuje neutrální školu, rozděluje a ničí Francii od 70 let. Mravní učení kapitána Royeta, tof laické učení r. 1880, čestné a vlastenecké, s deismem J. Simonovským, s menší disciplinou a s větším nebezpečstvím. Krok k duchu dneška snad není to dalek. Jakkoliv upřímný jest snad non-konfessionalismus francouzských skautů, přece jeho neutralita je ve prospěch protestantů a přibližuje se mocně nyní praktické školské neutralitě. Připojiti se nějak k sdrůžením tohoto ducha, tof pomáhati dílu protikřesťanskému, a žádný katolík nemá práva, aby něco podobného riskoval. Nebylo by možno utvořiti, jako v Belgii, skautské skupiny katolické? Skautské hnutí není hnutí propagující nějakou nauku; hlásá návrat ku přírodě, což upomíná na Rousseaua. Ale ve skautismu, což je nesporno, je mnoho výborných výchovných prostředků, na př. pomoc bližnímu; a »dobré pravdy, ba výborné někdy, v život uvedené skauty v kraji protestantském, zasely tu *staré katolické smě*; aby se jim zajistil plný zdar a pravá plodnost, je třeba jich jen přesa-

dití na jich pravé místo, na půdu katolickou.« (Etudes). *Lkš.*

Nebezpečí kinematografů. Professor *K. Brunner*, zasloužilý předseda censorského sboru pro kinematografické filmy, vydal brožuru: **»Dnešní kinematograf — národní nebezpečí«**. Klidně a objektivně ukazuje tu na stinné stránky kinema, a praví: **»Dosud jest umění kinematografické velmi mladé, ale s šílenou rychlostí moderního technického rozvoje, jenž je ve svém chvatu stále ku předu poháněn touhou po zářícím zlatě, podporováno bezpříkladnou přiznivostí lidu, jehož davové pudy rafinovaně dráždí, již nyní daleko překonalo všechny jiné druhy divadelních představení a lidových zábav. Svou podstatou jest kinematograf velikolepým, obdivuhodným vynálezem lidského ducha. A bylo zajisté jeho posláním, šířiti kulturu v nejušlechtiljším slova smyslu. Stal-li se nepřitelem kultury, jsou za to zodpovědní všichni ti genialní obchodníci, kteří jej snížili na nástroj nejhorší sensačnosti. Od té doby, co ovládlo kinematograf »drama«, je veta po jeho kulturním posláním. Jako do nově objevené, zlatem oplývající země hrnou se tisíce lidí na toto nové pole výdělků s jeho téměř nevyčerpitelnými možnostmi, nemajíce ni potuchy o vlastním účelu vynálezu ni schopnosti, aby v něm dřímající síly postavili do služeb lidu. Jediné a výhradně vyhlídka, že útokem na nízké instinkty davů naplní své kapsy, založila téměř ohromný počet kinematografických divadel. Hlubokou bolestí naplňuje každého opravdového přítele lidu, když vidí nynější stav kinematografických divadel. Stud vlévá se do tváře, když člověk pozoruje, že kulturní práce celých staletí v širokých vrstvách našeho lidu ocitla se tam, že není více žádného odporu proti všemu hnusnému a sprostému v národě básníků a myslitelů.« — Autor brožury přecházejí k jednotlivým číslům kinematografických představení dokazuje, že vedle mnohého dobrého nekonečně více vykazují méněcenného a zhoubného. Ale příčina a kořen zla není v majitelích těchto divadel, kteří jsou vždy odkázáni na to, co jim trh a půjčovny filmů nabízejí, ale daleko více v továrnách na filmy, jichž je v Evropě a v Americe 40-50 s denní výrobou nových filmů v délce přes 8000 metrů. *r.***

LITERATURA.

Husitství ve světle pravdy. Vydává Tisková Liga v Praze. Redaktor a zároveň pořadatel Vlastimil Hálek. Knihotiskárna družstva Vlast v Praze. Ročník V.—VIII.

Časová tato sbírka, jež vychází čtyřikrát do roka, přinesla v ročníku V. práce: **»Jaká byla dějinná půda hnutí husitského?«** Napsal Z. Bretšnajdr (cena 24 h; str. 32) a **»Kdy byly stanoveny články víry, bludům husitským protivné?«** Napsal Th. Dr. Frant. Klobouk, kaplan v Moravské Ostravě (cena 80 h; str. 112); v roč. VI. **»Sv. Jan z Pomuku a Mistr Jan Hus«**. Napsal Z. Bretšnajdr (64 str.; cena 60 h) a **»Co nám prospěl Hus a co Žižka?«** Uvažuje Th. Dr. K. L. Řehák. Díl I. (110 str.; cena 80 h); v roč. VII. jest II. díl předešlé úvahy (84 str.; cena 60 h) a pak **»Kanonizační bulla sv. Jana Nepomuckého«** od Václava Olivy (60 h; str. 96); v roč. konečně VIII.: **»M. Jan Hus«**. Lidová přednáška od Dr. Frant. Klobouka (34 str.; 28 hal.) a **»Husitský arcibiskup«**. Napsal Václ. Oliva (112 str.; 80 h). Všecky tyto práce jsou důkladné a poskytnou řečníkům o otázce husitské množství látky nyní tolik časové! Doporučujeme proto pěknou sbírku tuto, upozorňujeme, že předplácí se na celý rok (4 čísla) toliko 1 K. *Josef Fabian.*

Věrné své stoupence

prosíme, aby nám v hojně míře svěfovali drobný tisk: visitky, plakáty, pozvání ke schůzím, divadelní oznámení a j. v. Věrné přátelé své prosíme, aby k tomu i jiné povzbudili.

Družstvo Vlast v Praze čp. 570-II.

Marianské písně:

Máti Páně přesvatá.

Prvních 50 výtisků s 1 harmon. nápěvem 1 K, každé další 100 bez nápěvu 1 K.

Chválu vzdejme o křesťaně.

100 kusů K 1.60.

Tiskem a nákl. družstva Vlast v Praze.

Objednávky přijímá a vyřizuje

admin. družstva Vlast v Praze-II., 570.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci coloročně 7 korun, půllitně 3-50 K. Do krajín německých, předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta. „Vychovatel“ se jim dává toliko zahotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres.reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákov, prof. na Smíchově, Gelnául. 8.; proučit. přílohu přijímá rukopisy V. Jellinek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katecholský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Náboženství a charakter. — Dítky ke stolu Páně. — Tři malé biblické dějepavy. — Z důvěrné schůze delegátů organ. učitelstva. — Přirozený vývoj člověka. — Biblické děje a bibl. osoby v pověstech u Židů a Mohamedánů. — Směs. — Literatura.

Náboženství a charakter.

Může charakter býti vytvářen bez náboženského vlivu, bez náboženství? Förster možnost tuto ve své *mnichovské přednášce* rozhodně popřel a to z důvodů: k vychování charakterů je třeba ideálův. Aby však ideál chovance vábil a vyzvedal, musí míti tyto vlastnosti: 1. *pevnost a spolehlivost*; 2. *nejvyšší jasnost a přesnost*; 3. *zářivost a živost*; 4. *při universalitě přece nejsilnější soustředěnost, jednotnost*.

Ad 1. Jen křesťanské náboženství poskytuje nám v Kristu ideál s těmito vlastnostmi. »Nebe a země pominou, ale slova má nepominou, dí Kristus. Moderní ethika však zdůrazňuje výslovně relativitu, měnitelnost svých požadavků (positivismus). Nikdo však nemůže vychovávat, kdo sám nejprve nenalezl pevné půdy pod svými nohama. Jen maják na žulovém základu může orientovati loď ve vlnobití života a vášní; petrolejová lampa subjektivity, již každý s sebou nosí, není tu nic platna.

Ad 2. Ideálu, jež moderní lidé postavili na místo křesťanského lidského ideálu, nedostává se jasnosti, čistoty. Lpí na něm mnoho lidské křehkosti. Pojem sebeúčty a smysl pro čest, s nímž operuje americká paedagogika, je toho důkazem. Sebeúcta vede snadno k filistrovské sebespokojenosti, a smysl pro čest k sebeúctě, k bláznovství a zločinu, k nejbezcharakternější odvislosti na úsudku davu, není-li přesně určeno, které »Já« má býti ctěno, která čest má býti hledána. Jen křesťanské náboženství zde ostře definuje. Křesťanský ideál není příliš vysoký, příliš nadlidský, náboženství nepřilíží transcendentální, aby mohl jimi býti orientován skutečný život, tento svět, jak mnozí mní. Jako technika jen za pomoci čisté matematiky mohla zdolati síly vnější přírody, tak potřebujeme náboženství, čistou ideálnost, abychom zdolali svou vlastní přirozenost.

Ad 3. Křesťanství poskytuje v Kristu na bezkrevný, pojmově abstraktní ideál, ale životaplné vtělení největších požadavků v zářivé určitosti.

Ad 4. Křesťanství svádí nejuniversalnější, veškerou lidskou společnost objímající požadavky na středisko, na nejvyšší dobro, na *mé* nejvyšší dobro a tudíž

i na Já, a tím teprve působí požadavek i inspiračně. Na př.: požadavek obětí. Nutnost sebeobětování pro blaho všech lze velmi dobře sociologicky zdůvodnit, dokázati (Comte). Ale proč právě já a ne p. Černý je to, který má obět přinést? To mi nevyjasní žádná sociologie. Zcela jinak cbět z náboženských motivův. Přináší se nejvyššímu dobru a sblížíje mne proto s tímto nejvyšším dobrem, spojuje mne s ním. Každý mravní požadavek žádá obětí. V náboženském pojetí ale neukládají se tyto jen zevně, jako tribut společnosti, ale spolu jsou i podporou, zvelebením, obohacením osobnosti. —

Křesťanství svým pojetím mravnosti vnitřně osvobozuje, vychází tudíž nejvnitřnějšímu požadavku osobnosti vstříc a smiřuje tak společnost a jednotlivce, nutnost a svobodu. Beznáboženská, čistě sociálně založená ethika, vypráví člověku konec konců jen o zevnějších věcech, o společnosti s jejími nároky. Teprve náboženství vniká do nitra člověka, předvádí mu tyto požadavky jako *osobní* věci tím, že prohlašuje mravní požadavky jako Prazdrojem všech duchů uloženou cestou zpět zase k tomuto Prazdroji a Pradůvodu pravého života, nejvyššího duchového a osobního života. Obět, již náboženství ukládá, nevede k smrti, ale k životu. (Dle referátu dr. Göttlera.)

V. Lankaš.

Dítky ke stolu Páně.

(Zprávy o denním sv. přijímání z Francie. Referuje A. MELKA.)

(Dokončení.)

3. Třetí konečně věcí, kterou spisovatel mříí na nás zpovědníky a zvláště vychovatele a ředitele vychovávacích ústavů, jest *volba zpovědníků pro děti*.

Ani my, kněží, nemáme tolik heroismu, abychom šli ke zpovědi ke knězi, jehož za každým druhým krokem potkáváme, a jenž jest náš bezprostřední představený. A od dětí ho chceme. Proto měli by býti všude, aspoň občas — a v domech vychovávacích stále, za zpovědníky voláni ti kněží, kteří s dětmi našimi ve škole se nestýkají anebo aspoň v domě našem nejsou jejich dozorcí (praefekty). V domech tovaryšstva Ježíšova mají sice chovanci pokud možno největší výběr zpovědníků, ale oni přec vyhledávají spíše těch, kteří s nimi ve škole a v domě nemají co činiti: P. spirituala, P. ministra, anebo nějakého starého kněze, který nemá žádného úřadu v domě.

Než dosti. Musili bychom opisovat celou knihu. Nepovšimnuty musíme nechat všechny ty odpovědi, týkající se pouze žáků; — a jsou skvostné! Hotová příruční apologie denního sv. přijímání. I ty roztomilé dopisy žáků, počínaje od šelmovských takového malého diblika, nad nímž stará rigorosní teta spíná ruce, jak může takový neposedá chodit několikrát za týden ke stolu Páně, až k oněm vážným a mužným a nadšení plným dopisům 20letých mladých mužů, kteří každodenním přijímáním vyživeni vstupují v kněžské semináře, v noviciaty, v misijní ústavy — a *všichni poukazují na denní sv. přijímání jako zdroj svého povolání*.

Zmínky přec ještě odepřiti nemůžeme druhému dílu, kde po několika běžných námitkách jest obrana denního přijímání se stránky historické. Autor vykládá, jak stěhováním národů začínalo upadat od stol. IX.—XVI. častější sv. přijímání; ale ukazuje zároveň na světcích těchto století, že nikdy neupadlo docela. Zvláště důkladně je podána nauka a prakse, již zaváděl sv. Ignác, a dojemně

vyličen život bl. Cottolenga a zařízení v jeho »Piccola Casa« vzhledem na časté sv. přijímání.

Decret papežský z r. 1995 s výkladem a s případnými obtížemi zodpovědnými uzavírá díl druhý.

A to nejhlavnější jsme zapomněli. Výsledky?! Jsou již napověděny ve zmíněných dopisech žáků; ale ještě obšírněji v dopisech ředitelů, učitelů, spiritualů, jež autor v dílo své rovněž vložil. A jsou pozhnané. »U nás,« píše jeden, »chodí denně k sv. přijímání 40, vícekrát za týden 15 dítek, a ostatní každou neděli. Mezi dětmi je dobrý duch, špatná četba odstraněna, i hry jsou jemnější. Hřích se stal dětem nesnesitelný, hledí se ho zbavit hned. Ani nečekají až na sobotu. Pobožnosti přibývá, i úcty k učitelům a pořádnosti. Život evangelické dokonalosti začíná i jednotlivé lákat. Dva sirotci šli srdnatě s bratřími do vyhnanství, jeden je novicem Bratří Křesťanských škol.« —

»Špatné rozmluvy,« píše druhý, »u nás naprosto přestaly; špatná a nebezpečná přátelství, tato morovina vychovávacích ústavů, zanikla. Těžký hřích není u nás ani znám; vnitřní pokoj odráží se v jasném oku, čisté lici i veselých brvách. I práce lépe se daří, a učení lépe jde k duhu. Někteří pomýšlejí i na život apoštolský.«

Skončíme slovy jednoho z těchto dopisovatelů, který je dnes professorem Písma sv. v kněžském semináři:

»A pro takovéto dílo nemělo by být záhodno apoštolovat? *Nejsou-liž dnes ctivosti křesťanské v úpadku, protože nemají výživu?*

Tři malé biblické dějeprawy.

(Se zřetelem k minimalní osnově pražské porovnává F. K.)

(Pokračování.)

Starý Zákon.

Nejstarší dějiny líčí Panholzer, když vypravuje v prvních devíti článcích: O stvoření světa, o stvoření andělů a jejich zkoušce, o stvoření lidí a ráji, o pádu prvních lidí, o trestu prvního hříchu a o zaslíbení Vykupitele, o Kainovi a Abelovi, o nábožném Noemovi, o potopě, o stavění věže babylonské. Stieglitz a Ecker shodují se, ale nemají ničeho o stavění věže babylonské; ale Ecker má kraťoučký článek o tom, že lidé po potopě klaněli se modlám, o čemž Panholzer zmiňuje se ve článku o věži bab., a Stieglitz na počátku článku o Abrahamovi.

Minim. osnova, na zkoušku daná, předpisuje pro první třídu články Panhol. č. 1 — 5., jež ve třídě II. se opakují, a k nim ve II. tř. připojuje čl. 6., 7. a 8. (Kain, potopa.) Článek o stavbě věže babylonské vynechává!

Doba patriarchů jest rozvržena všemi autory skorem stejně ve 12, 13 článků. Naše přeepsaná kniha vypravuje: o vyvolení Abrahama, o pohostinnosti Abrahamově a o příslibení syna Abrahamovi, o narození a obětování Isáka, o Josefovi a jeho bratřích (sen o snopech); kterak byl Josef od svých bratrů prodán; Josef byl odveden do Egypta a tam nevinně do žaláře uvržen; o Josefově povýšení; o příchodu bratrů Josefových do Egypta; o Benjaminově cestě do Egypta, kterak Josef zkoušel své bratry, kterak Josef dal se poznati bratrům svým; o Jakobově cestě do Egypta a jeho smrti.

V době Abrahamově vynechává Stieglitz jeho pohostinnost, kterou i Ecker vynechává, avšak ten přidává: *Melchisedech obětuje chléb a víno.* Má-li při pro-

bírání Starého Zákona mít učitel zřetel na Vykupitele, jest zajisté již u malých těchto dítek vhodno poukázati na tento předobraz oběti Nového zákona. Stieglitz opět přidává v dalším, proti Panholzerovi i Eckerovi, článek: *Bůh ochraňuje Jakoba*, uváděje zaslíbení jemu ve spánku na útěku dané, a krásný příklad smířlivosti bratrské. Při dějinách Josefových Stieglitz i Ecker uvádějí krátce pokoušení Josefa ženou Putifarovou, což Panholzer nemá. Ecker cesty bratří do Egypta silně zkracuje a zkoušení jejich vynechává.

Jakobovu cestu do Egypta a jeho smrt obšírněji uvádí, a zajisté, jak nám se zdá, Stieglitz správně. On proloženým tiskem tu podává zaslíbení Boží o lidu israelském, že rozmnožen bude ve veliký národ, a proroctví Jakobovo o příchodu Vykupitele v pozeňání, jež dává synu svému Judovi. Stieglitz klade důraz v celém Starém Zákoně na ona messiánská proroctví, což zajisté jest na místě. Sami ze zkušenosti víme, že děti v II. třídě rády a snadno se jim učí.

Osnova minim. postupuje v II. třídě dle Panholzera. — *Doba Mojžíšova.* Panholzer vypravuje: o Mojžíšově narození, kterak Bůh povolal Mojžíše, o desíti ranách egyptských, o beránku velikonočním a o tom, kterak Israelští vyšli z Egypta; o tom, kterak Israelští přešli mořem Rudým; o pobytu Israelských na poušti; Bůh dává desatero přikázání. O ranách v Egyptě proti Panholzerovi zkracují jak *Stieglitz*, tak zvláště *Ecker*. Ecker nemá o beránku velikonočním a přechodu mořem Rudým. Po dání desatera na hoře Sinaj, čímž Panholzer tuto dobu končí, přidávají Stieglitz i Ecker o *svatém stánku*, jeho zařízení, o ustanovení kněží a oběti (předobraz Nového Zákona); Stieglitz má i článek o *vyzvědačích*, o testu po 40 let přebývání na poušti; o *smrti Mojžíšově a zaslíbení Vykupitele jeho posledními slovy*.

Minim. osnova předpisuje pro II. třídu jen: o Mojžíšově narození a povolání a Bůh dává desatero.

Doba soudců. Panholzer má v čl. 29. o příchodu do země zaslíbené a ku konci zmiňuje se, že po 300 let byli soudcové, kteří lid vedli v bojích proti nepřátelům. Stieglitz krátce má o Josuovi, za to vypravuje o Gedeonovi. Ecker vynechává.

Doba králů. Malý článek v *Panholzerově* dějepřavě (30.) uvádí takřka jen jména tři králů israelských a zmiňuje se o zkáze říše a obou zajetích. V čl. 31. je uvedeno deset přísloví Šalomounových. *Stieglitz* má článek o Saulovi a jeho provinění, o Davidovi, kterak staví nový sv. stánek, a o Šalomounovi, kterak staví chrám. V dalším má článek o prorocích, o Eliášovi a jeho oběti krátce, dvě messiánská proroctví (Isaiašovo a Micheášovo). Krátce o zajetí assyrském a babylonském (o postu Daniele a jeho druhů), o návratu a stavbě chr. mu s proroctvím messianským o tomto chrámu. — *Ecker* líčí Davida jako pastýře a boj jeho proti Goliášovi, jako krále a obnovitele bohoslužby, a jako proroka o Vykupiteli. O Šalomounovi vypravuje, jak staví chrám, dále o rozdělení říše, a krátce jen o zajetí a zmiňuje se o prorocích a o návratu ze zajetí.

Doba před Kristem je v *Panholzerově* dějepřavě vylíčena v čl. 32. Lépe je vylíčena a vystižena v článku *Stieglitzově*: Israel touží po Vykupiteli. Ecker nemá. Naše osnova *minim.* nemá ničeho pro II. třídu ani o době králů, ani o dalším. Pro třetí třídu ovšem předpisuje, ale již na základě »Velké *Panholzer. děj.*« Ve II. třídě v hod. 28. žádá: Doba před Kristem Pánem.

Starý Zákon, dle našeho mínění, nejlépe a nejvhodněji pro tyto nejnižší třídy podává Stieglitz, jeho stálý zřetel na Vykupitele, předobrazy a prorocství, jichž co možná nejvíce podává, zdá se nám býti nejučelnějším pro vyučování již na tomto stupni.

Nový Zákon.

Porovnávajíc tři malé dějepravy pokud učiva v Nov. Zákoně se týká, přidružíme se opět rozdělení bibl. dějepravy, jak je Stieglitz podává ve čtyřech částech.

Mládi Ježíšovo. Panholzer má tu 9 článků: Kterak bylo narození Janovo zvěstováno, kterak P. Maria navštívila sv. Alžbětu, o narození svatého Jana, o narození Ježíše Krista, o obětování Ježíše v chrámě, o příchodu mudrců od východu, o útěku do Egypta, o dvanáctiletém Ježíši v chrámě. *I Stieglitz i Ecker* mají tytéž články; jen Ecker vynechává zvěstování narození Janova a jeho narození.

Minimální osnova vynechává v první i druhé třídě zvěstování narození Janova, navštívení Alžběty a narození Janovo; jen v II. třídě žádá obětování P. Ježíše v chrámě, a ostatní vše probírá v I., a opakuje v II. třídě. — Zda správně je vynechat vše o Janovi, předchůdci Páně, nechceme rozhodovati; ač se nám zdá vhodným vše probrati, zvláště když tu již v I. třídě možno mnohé důležité věci v mysl dětskou vštípit. A když to možno, tedy čím dříve, tím lépe. Řídíme se tu, po léta již ony statě probírajíce, návodem zajisté velikého katolického paedagoga *Vavřince Kellnera*, jenž ve svém díle: *»Paedagogische Mitteilungen«* (vyd. z roku 1889 str. 310) píše: *»Čím dříve rodině, čím dříve učitelé se podaří dítě nábožensky vychovati, tím větší požehnání, tím hlubší a pevnější základ!«* —

Vynechav Ecker ve své dějepravě narození Janovo, zůstal důsledným a vynechal i: Jan jako předchůdce i jako Křtítel Pána Ježíše. Ne tak minimální osnova.

Veřejný život Pána Ježíše. Z doby veřejného působení od křtu v řece Jordaně až po slavný vjezd do Jerusalema má Panholzer tyto články: O Janovi, předchůdci Páně; kterak Pán Ježíš se dal od Jana pokřtiti, kterak byl Pán Ježíš pokoušen, o prvním zázraku Ježíšově, kterak Ježíš vyhnal prodavače z chrámu, o hojném rybolovu, kterak Ježíš vzkřísil mrtvého mládence, o zázračném utišení bouře na moři, o vzkříšení dcery Jairovy, o zázračném rozmnožení chlebů, o proměnění Krista Pána, kterak Ježíš miloval dívky, o dvou přikázáních lásky, kterak naučil Ježíš učedníky své se modliti, o boháči a chudém Lazarovi, o slavném vjezdu Pána Ježíše do Jerusalema, o posledním soudu na konci světa. — Z toho vynechávají oba autoři, i Stieglitz i Ecker: Pokušení P. Ježíše, Pán Ježíš vyhnal prodavače, o hojném rybolovu, vzkříšení dcery Jairovy, proměnění Krista Pána, slavný vjezd P. Ježíše do Jerusalema. Ecker vynechává také podobenství o boháči a chudém Lazarovi.

Za to má mnohé lepší a pro děti vhodnější články *Stieglitz*: Ježíš uzdravuje služebníka setníkova (má i Ecker), o milosrdném Samaritánu, o marnotratném synu, Ježíš křísí Lazara; ale i trochu těžké pro děti na tomto stupni: Ježíš slibuje král. nebeské (sedmero blahoslavenství). *Ecker* má: Musíme i nepřátele milovati, máme v Boha důvěřovati, Ježíš dobrý pastýř, podobenství o ztracené ovci, Ježíš uzdravuje hluchoněmého, Ježíš uzdravuje slepého.

Minimální osnova vynechává z Panholzera: Kterak Ježíš vyhnal prodavače z chrámu (těžké!), o vzkříšení dcery Jairovy, o proměnění Krista Pána (těžké), o dvou přikázáních lásky (!!), kterak naučil Ježíš učedníky své se modliti (!!!),

o boháči a chudém Lazarovi, o slavném vjezdu do Jerusalema, o posledním soudu na konci světa, a jaksi neurčitě zdá se, že žádá: Kterak byl Pán Ježíš pokoušen.

Tedy jen osm článků žádá osnova, a z těch prvně čtyři až ve II. třídě. Proč vynechává slavný vjezd do Jerusalema? Jak může katecheta vyložit květnou neděli bez tohoto článku? — Žádá však osnova ve třídě první podobenství o marnotratném synu, jež je lépe ponechat až do třídy III., ku přípravě na sv. zpověď.

Článku toho nemá Panholzer, jeť pro I. a II. třídu; má však Stieglitz, poněvadž jeho dějeprava je i pro (školní rok) třetí třídu určena, kde je příprava k sv. zpovědi.

Minimál. osnova předpisuje pro I. a II. třídu vzkříšení Lazara (jež má Stieglitz), a ve II. třídě žádá: Ježíš uzdravuje služebníka setníkova (má Stieglitz). Panholzer článků těch nemá, nehodí se asi dle jeho úsudku pro nižší třídy; osnova však je předpisuje, a přece dříve než byla osnova dělána, Panholzer již byl předepsán. *Tak vidíme rozpor mezi osnovou a učebnicí předepsanou.* Nemělo se při pracování osnovy k tomu přihlížeti, aby v osnově bylo to, co je v předepsané učebnici?

Avšak *minim. osnova* žádá ve třídě první a druhé i uzdravení člověka 38 let nemocného! Článku toho nemá žádná malá školní bible, jeť věc ta příliš těžká pro malé děti, zvlášť ve třídě první, které ani ještě pojmu nemají o čísle 38! Také ve třídě první osnovou požadovaného podobenství o koukole mezi pšenící nemá ani Panholzer ani jiný z autorů bibl. dějeprav pro nejnižší třídy. Zajisté proto, že obě ty věci jsou pro třídu tu velmi těžké, a dětem zvlášť v nejnižší třídě těžko pochopitelné. Osnova minimální v líčení veřejného života P. Ježíše bude potřebovati mnohou opravu a mnoho doplňků!

Utrpení a smrt Pána Ježíše. V této části vypravují všichni tři autoři skoro stejnoměrně. Panholzer vypravuje: O ustanovení nejsvětější svátosti oltářní, kterak se Ježíš potil na hoře Olivetské, kterak byl Ježíš jat, kterak Annáš a Kaifáš soudili Ježíše, kterak byl Ježíš bičován a trním korunován, kterak byl Pán Ježíš odsouzen na smrt, kterak byl Pán Ježíš ukřižován, posledních sedm slov Pána Ježíše na kříži, a kterak Pán Ježíš skončil, kterak byl Pán Ježíš pohřben.

Ecker mnohé silně zkracuje, Stieglitz je obsírnější. Oba vynechávají: Pán Ježíš před Annášem, a přidávají: kterak Jidáš prodává Pána Ježíše, umývání nohou.

Podivno, že všichni autoři i minimální osnova, která celkem shoduje se s dějepravou Panholzerovou, vynechávají zapření Petrovo a jeho pokání!

Oslavení Pána Ježíše. Všichni autoři se shodují vypravující tytéž události: Pán Ježíš vstal z mrtvých, Pán Ježíš zjevil se apoštolům a ustanovil svátost pokání, Ježíš odevzdává Petrovi nejvyšší úřad pastýřský, Pán Ježíš vstoupil na nebesa, o seslání Ducha svatého, kterak apoštolé bířmovali (má Panholzer, oba Ecker i Stieglitz vynechávají), kterak apoštolé a nástupcové jejich dále působili. Totéž žádá i minimální osnova.

(Dokončení.)

Z důvěrné schůze delegátů organ. učitelstva.

»*Český Učitel*«, oficiální orgán ústředního spolku učitelských jednot, a »*Učitel-ské Noviny*«, soukromý orgán p. Frumarův a Benešův, milují se jako valach a hříbě. Jako pes a kočka, »*Český Učitel*« má sice z toho radost, když »*Temná komora*« »Učit. Novin« předčí svojí obsáhlostí »*Klerikální hlídku*« »Č. U.«; ale nemá z toho radost, když »Uč. Nov.« posvítí někdy svým světlem na »zasloužilé a obětavé předáky«, již jsou vůdci organis. učitelstva, a které ovšem »Č. U.« musí ex officio obhajovati. »Český Učitel« zpívá chvalozpěvy na organisaci a její podniky; »Uč. Nov.« do jeho písně vnáší velmi nepřijemné disharmonie. »Č. U.« liboval si průběh důvěrné schůze delegátů, konané na Žofině 20. března 1913, »Uč. Nov.« — patrně proto, že to byla schůze důvěrná! — vynášejí z ní velmi nepěkné, a jsou-li pravdivé, přímo šeredné věci.

»Uč. Nov.« v čísle svém z 2. dubna o této schůzi píše: »Svatá inkvizice nemohla jinak vypadati, než shromáždění organisovaných učitelův, v jejichž středu zajato a martyriem nadávek a násilí zkrušeno, urváno bylo několik mladých mužů — učitelských kacířů.« — Vidíte, že odštěpená církev proticírkevních učitelů má také své mučedníky! Měli krásnou odvahu státi proti množství svých odpůrců a vytýkati jim jejich hříchy! —

A dále: »Bývalý starosta Zem. ústř. spolku, p. Černý, doznal tu veřejně před tvářmi několika set učitelů, že *agitačního fondu učitelského*, tisícového fondu sebraného mezi učitelskými žebračky — již není. Pan Šorm vybral jej — na agitaci k valným hromadám banky Prahy.« — V theorii snad měl p. Šorm pravdu; ale v praxi nikoli. Vždyť banka »Praha« je také životní potřebou učitelstva v ní pojištěného a zastoupeného, a jestli tudíž agitační fond padl na agitaci pro banku Prahu, nemínul se přece cílem. *Agitační fondy mají už někdy své skryté a méně čestné poslání!*

Horší je, že »800 K se z toho fondu ztratilo. A nebudou-li nalezeny, p. Boh. Skála slibuje, že je sám zaplatí.« — »Z účetních knih vytrženy byly dva listy; ale smysl a postup účetní tím netrpí.« — Že se z účetních knih nesmí ve smyslu zákona nic trhati, na tom přece pokrokovým účetním málo záleží. Jaký by to byl pokrok, aby se takými školáckými a šosáckými lapáliemi dali zdržovati?

O *hospodářských podnicích zem. ústř. spolku* píše »Uč. Nov.« následovně: »Od svého vzniku jsou nešťastné podniky stálým podrětem k podezírání, k výčitkám a k nekonečným bouřím, poněvadž jsou pramenem k obohacování několika jednotlivců a neslouží celku. Podrobeny byly úřední revisi. Revisní zpráva byla napsána na 60 arších. Ale nebyla rozmnožena a delegátům rozdána, ale přečtena jim jen v kusém výtahu.« — Patrně vycházelo se z té zkušenosti, že by čtení 60archové zprávy nebylo ani milým ani krátkým bodem při schůzi delegátů! A dnes jest velmi málo spolkových zástupců, kteří by ochotně vyslechli dlouhé referáty. A když by proti nim něco namítali, či žádali vysvětlení, ihned se označí jménem: »štourové«!

V témže článku »Učit. Nov.« prohlašují: »Před lety nám bylo zamlčeno, jak dostal kol. J. Černý dar 5.000 K. Nikdy nám nebylo přesně objasněno, z čeho požívá druhého ročního daru 4.000 K. — Právě tak loni zůstalo utajeno, a teprve p. Treyballem (úředním revidentem) bylo prozrazeno, že i kol. J. Smrtka přijal dar 5.000 K, že je honorován jako revisor učitelské záložny, ačkoli stále tvrdil, že kromě cestného, stravného a nocležného nic nepřijímal.«

Po přečtení těchto řádků ať někdo z učitelstva řekne, že p. Černý a Smrtka, dřívější a nyníjší předseda Zemské ústřední jedno'y učitelské, nepracují pro blaho celého učitelského stavu! Když se starají o reformu platů na zemském sněmu, nemyslí přece při tom na sebe! Vždyť mají plat tak důkladně zlepšený, že kdyby měli žítí po příkladě průměrného svého kollegy, nemohli by věru svoje příjmy ani strávit. A p. Smrtka kromě cestného, stravného a nocležného ničeho nepřijímal! My se divíme té skromnosti? Co vlastně si měl ještě účtovati mimo tyto položky?

»Jednatel p. Skála za účastenství na Sokolově pohřbu si účtoval 6 K. Zač má tedy vysoký jednatelský plat 2.400 K?« táží se »Učit. Nov.« — Naivnost! V platu přece nikdy nejsou započteny cestovné výdaje representační. Rozhodně by měl p. jednatel Skála žádati, aby měl zvláštní cestovní paušál, když má ve své funkci někam se dostaviti. Částka 6 K na jednu cestu je rozhodně malá. To přece nemohl jeti ani v automobilu!

»Zaplacené účty V. Kubínovy za pouhou administraci »Čes. Učitele« přestoupily 5.000 K ročně.« — Z toho rozhodně mluví novinářská závist. Jak rády by »Uč. Nov.« platily za svoji administraci tuto, a snad i větší částku, kdyby jejich administrace byla tak rozsáhlá jako »Č. U.«! Však by administrátor »Uč. Nov.« podobným platem také nepohrdl. Kde tu zůstala pokrokovost »Uč. Nov.«, když se nad slušným odměňováním práce takto pokoršují? —

Agitační fond, jehož neexistenci p. Černý, jak svrchu jsme uvedli, slavnostně prohlásil, a který »z kapes venkovského učitelstva nastřádaný přestoupil 13.000 korun,« byl dle »Uč. Nov.« »p. Šormem rozdan na diety, cestovné, stravné a nocležné pro účastníky valných hromad pojišťovny »Prahy«, aby kol. J. Černý a několik pražských učitelů udrželo si tisícové příjmy z banky.« — Učinil-li p. Šorm s tímto fondem tak, jak tuto »Uč. Nov.« dí, tleskáme mu: »Bravo! Výborně!« Nač takový podezřelý fond udržovat? Když ho venkovští učitelé nastřádali, rozdělil se mezi ně. Jenom je potřebí zjistiti, zda snad páni v Praze usedlí nebrali z něho diety, cestovné, stravné a nocležné. Neboť to by nebylo od nich dosti obětavé, aby i doma dali se krmiti za cizí peníze. —

»Za přijetí offert na stavbu vysehradského domu bylo vyplaceno přes 600 K. Za pouhé prohlédnutí žádostí za organizační nizoučká stipendia značně víc, než jednotlivá stipendia činila.« — Vědí »Uč. Nov.« co je to za práci, přijímatí oterty na stavby vysehradského domu? Že se s každou ofertou jde zvlášť na Vyšehrad a tam na místě se uvažuje o jich větší výhodnosti. A což jestli přijímá offert svým studiem offert několik tisíc korun spolku ušetřil? — A prohlídka žádostí za stipendia že přestoupila stipendia sama? Z toho jenom patrno, jaké množství žádostí došlo a s jakou svědomitostí a nestranností se pracovalo. Podruhé může se vypsati konkurs pouze na místo prohlížeče žádostí za stipendia, a ušetří se nákladu na stipendia. A jestli již prohlížečel je doživotní, může mít pravidelnou, celoroční odměnu.

»Několikanásobně placený redaktor 14jenní přílohy »Česk. Učitele« dal si zaplatiti za pouhé získávání příspěvateľů obnos převyšující 100 K.« — Z toho opět mluví žurnalistická nepřejčnost! Odborníci, jací mluví ze sloupců »Č. U.«, nevísi nikde na drátku; a myslíme, že by »Č. U.« měl býti na věčné časy vděčen mužii, který také výtečníky v historii, jako na př. je p. Břet. Parůžek, získal za příspěvatele ústřednímu orgánu. Spisovatel má býti řádně placen, a redaktor ještě řádněji. To, myslím, každý z redaktorů podepíše!

»I mladému p. Richtrovi se to zdálo *nemorálním jednáním*,« poznamenávají »Uč. Nov.« — Odpusťte jeho mládí tento výrok! Nejspíše nemá ještě pojmu o vývoji mravnosti, a trvá na strnulých pojmech morálky zpátečnické. Bude-li choditi déle do školy pánů z »Č. U.«, on si své zelené názory opraví! r.

Biblické děje a bibl. osoby v pověstech Židů a Mohamedánů.

Podává universitní professor Dr. JAR. SEDLÁČEK.

(Pokračování.)

Mojžíš v pověstech Mohamedánů.

Mojžíš jest u Mohamedánů jedním ze šesti proroků; jemu byla zjevena tóra, t. j. Zákon a Desatero, on mluvil s Bohem, jest pro to Kalimul-láhi. O něm jsou u Mohamedánů velmi mnohé pověsti.

Když Rianův nástupce, egyptský král *Kabus*, viděl, že synové Jakobovi se neklanějí modlám, učinil je otroky a nutil je k těžkým pracím. Po něm nastoupil jeho bratr na trůn. Tehdy přestali zpívati bílí kohouti, jak byl Josef předpověděl. Farao se konečně prohlásil sám bohem a chtěl, aby se mu Israelité klaněli, což ti ovšem odepřeli. Za to bylo jim velice trpěti. V tom stalo se, že měl farao sen a viděl, kterak ze Syrie vyšel oheň a strávil všechna místa a města Egypta. Hadači vysvětlili tento sen v tom smyslu, že přijde Israelita, který zničí Egypt, a bude chtíti vyhladiti královský rod. Farao nyní poručil, aby porodní babičky Israelitů

všechna pacholata jejich usmrcovaly. A umřelo tak mnoho dítek. Israelita Amran měl před tím již jednoho syna, Arona; nyní porodila jeho manželka druhého syna, skrývala jej z prvu doma, pak udělala dřevěnou schránku, položila jej do ní a dala na řeku Nil.

Farao měl dceru, která trpěla malomocenstvím. Lékaři řekli, že se může uzdravit pouze tenkrát, když bude mít slinu lidského tvora, který se nalezne v Nilu. Král vystavěl proto své dceři vysokou věž u řeky Nilu, aby odtud vše, co na Nilu bylo, mohla pozorovati. Schránka s Mojžíšem připlovala až do stromů, které byly v místě pod věží, kam se dcera králova chodívala koupat. Služky královniny spatřily schránku, a přinesly ji královně, jménem Asii (u židů Bitja), původem Israelitce. Když otevřely schránku, spatřily v ní krásné dítě, které ssálo z prstu. Dcera králova vzala hned ze sliny dítěte, potřela jí místo své bolesti, a hned se uzdravila. Všem se to dítě zalíbilo, i faraos se ho proti radě svých úředníků ujal. Hledali mu kojnou, avšak dítě nevzalo mléka Egyptanek a tak se stalo, že mu byla kojnou jeho matka.

Po roce přivedla Mojžíše k faraonovi. Dítě vytáhlo králi z knírů několik vlasů, což faraona rozmrzelo a zapověděl, aby k němu dítě nosili. — Teprve když mu bylo čtrnáct let, ujala se ho Asia, dala mu čtyři sta služebníků, a lid se domníval, že jest to faraonův syn. V třiceti letech se oženil s Egyptankou vznešeného původu a měl s ní dvě dítek.

Mojžíš věděl o svém původu a lnul celým svým citem k Israelitům. Jednou spatřil, jak Kopt jakýs, dohlížitel robotníků, se s Israelitou hrdloval. I napomínal Egyptana, a když ten neupustil, udeřil ho Mojžíš a jedním znamením svého prstu jej svrhl do pekel. Potom toho přece litoval a omlouval sám sebe tím, že pravil k sobě: »Jest to dílo Satanovo!« Druhého dne vyšel Mojžíš a spatřil téhož Israelitu, jenž se opět hašteřil s jiným Egyptanem. I řekl mu Mojžíš: »Jak zlý jsi ty, že se každého dne hádáš!« a chtěl je oddělit. Egyptan však řekl: »Což chceš mne tak usmrtiti, jako jsi usmrtil toho člověka včera?« Zanechal pak Israelity a šel a udal Mojžíše králi. Král ho chtěl nyní usmrtiti, a aby nemohla zaň Asia orodovati, připsal jí též k soudním osobám. Mojžíš však utekl. Běžel sedm dní a sedm nocí, a živil se pouze rostlinami, až se dostal do krajiny Madian, k studni, která byla hluboká jako důmysly mudrců a myšlenky učenců. U studně byl strom, jehož vrchol sáhal až do nebe. Otvor studně byl zakryt kamenem, který sotva čtyřicet mužů mohlo pozdvihnouti a odvaliti. Za krátko dostavilo se sem veliké množství pastýřů s nesmírným počtem stád a tísnilo se u studně. Dvě ženy stály s několika málo ovcemi opodál. Mojžíšovi se jich szelelo, i dotazoval se jich, a ony mu sdělily, že sem přicházejí každého dne a napájají své malé stádo po pastýřích, zbude-li ještě nějaká voda; dnes právě žádná voda nezbyla. Mojžíš odvalil těžký kámen s otvoru studně a načerpal v rychlosti vody pro stádo oněch žen. Čtyřicet mužů by to bylo nemohlo v té rychlosti vykonati, jako Mojžíš. Pak zase otvor zakryl a šel pod strom a modlil se. Ty ženy byly dcery Šoaiiba, proroka, jenž se též nazýval Jetro; přišedše domů, vypravovaly otci, jak jim Mojžíš pomohl.

Šoaiib zašel k Mojžíšovi a nabídl jemu pohostinnost. Mojžíš přijal nabídku a zůstal u Šoaiiba po sedm let a pásł jeho ovce; za tuto službu dal mu Šoaiib jednu z dcer za manželku. Mojžíš pak zůstal ještě dvě léta. Když odcházel, vzal sebou po vyzvání svého tchána *hůl* z bambusu, kterou zanechal kdysi anděl

Gabriel, když byl u Šoaiba návštěvou, u něho. Šoaib žádal, aby si vybral jinou hůl, avšak ať si Mojžíš vzal kteroukoliv hůl, ona bambusová se vždy do jeho ruky vracela. Šoaib z toho poznal, že přijde na Mojžíše dar prorocství, a odevzdal mu onu hůl, s kterou mohl pak i zázraky konati.

Mojžíš odešel a šel cestou pěti dní, a dostal se do pouště u hory *Sinai*. Když se ochladilo, chtěli rozdělati oheň, avšak nemohli žádné jiskřičky z kamene vyloučiti. Mojžíš se tomu divil. Pojednou pohlédl směrem k *Sinai* a spatřil tam velikou záplavu. I šel, aby viděl, co tam jest. Když se přiblížil, spatřil zelené stromy a keře v ohni bez kouře. Chtěje si od toho zapáliti suché větve, aby donesl tak oheň k své rodině, sebral svazek ratolesti. Kdykoliv se však přibližoval onomu ohni, tento se vždy od něho vzdaloval na vyšší ratolesti. Pojednou zaslechl z ohně hlas: »Mojžíši!« Odpověděl: »Očekávám tvé rozkazy.« To se opakovalo dvakráte. Pak řekl Mojžíš: »Kdo jsi ty, jehož sice slyším, kterého však nevidím?« I pravil onen hlas: »Jsem Allah, Pán dvou světů a tvůj Pán.« Mojžíš se poklonil a řekl: »Můj Bože! jest to tvůj hlas nebo hlas tvého posla?« Dostalo se mu odpovědi: »Ty slyšíš můj hlas a vidíš mé světlo. Přiblíž se více!« Mojžíš se třásl, a Hospodin poslal anděla, který ho vedl a řekl jemu, že má sundati obuv s nohou svých. Tu pak obdržel Mojžíš prorocké roucho a byl oděn vědomostí, neboť obdržel posláni k faraonovi. Tehdy ukázaly se podivné vlastnosti jeho hole.

Když byl na cestě a vložil na hůl jakési břemeno, následovala ho hůl jako nějaký soumar, a mluvila jako člověk. Když měl Mojžíš hlad, udeřil holí tou o zemi, a hned vyšla ze země zásoba jídla na celý den. Chtěl-li mítí Mojžíš ovoce, zasadil hůl do země, a v té chvíli vypučely květy a bylo i ovoce. Chtěl-li mítí vodu, ponořil hůl do studně, ona se prodloužila a vytahovala vodu jako čerpadlo. V noci svítila jako pochodeň. Potkal-li Mojžíš nepřítele, proměnila se v draka a hnala se bez vyzvání na nepřítele. Když pustil hůl ponejprv po rozkazu Božím na zemi, proměnila se v *hada*, což Mojžíše velice polekalo. — Aby ho potěšil, učinil Bůh ještě jeden zázrak: z ruky Mojžíšovy vycházelo *světlo*, které zastínilo i sluneční světlo. Když se Mojžíš z údivu vzpamatoval, řekl jemu Bůh: »Jdi a vyhledej faraona, neboť jest to vzpurník!« Mojžíš si vyžádal k tomu potřebných darů, vyznal se též, že tam zabil jednoho člověka, a že se bojí, aby ho tam neusmrtili. Bůh jej však posílil; s bratrem Aronem měl jíti k faraonovi a žádati, aby byl Israel z otroctví propuštěn. »Poslechne-li vás, blaze tomu, kdo následuje ruku, která ho dobře vede. Odmítne-li však a neposlechne rozkazu Božího, potrestán budiž ten, jenž viní vyslance Boží ze lži.« (Pokračování.)

SMĚS.

Starostlivost Uč. Novin o kandidáty učitelství z katol. paedagogia v Bubenči. Uč. Noviny z 9. dubna přinášejí následující zprávu:

»Vytiskněte tuto výzvu! Prosíme redakce pokrokových listův, aby vyzvaly obecní zastupitelstva, místní školní rady a autonomní členy v okr. škol. radách, aby nedávali místa těm kandidátům a kandidát-

kám, kteří a které přicházejí s vysvědčením z klerikálních učitelských ústavů. V Čechách a na Moravě je víc kněžských, než veřejných státních pedagogií. Z toho přijde na naše školství pohroma. Černožlutá rakouská vláda se všemi zřizenci je na prvním místě černá, a černé ve školství sama pilně podporuje. Vždyť vlastně c. k. okr. šk. inspektoři a c. k. okr. hejtmani měli by ze své povinnosti dbáti toho, aby absolventi c. k. ústavů ku vzdělání učitelův a učitelek na před dostali místa; zatím slyšíme, že na

Vinohradsku i v jiných školních okresích jsou eldoráda učitelé z kláštera od sv. Anny! Zástupci v okr. radách získávejte myšlenku podpory u autonomních členův a braňte všemožně, aby klerikální učitelé nedostávali míst ve vašem okrese. Pouhé řeči klerikálům neuškodí.»

Uč. Noviny, věrný svému sociálně-demokratickému programu, připravují tedy bojkott katol. učitelům! Ale to je zbraň dvojsečná. Což kdyby katolíci se organizovali a prováděli zásadu, že nepřijmou nikoho za učitele, kdo vyšel z ústavů, na nichž se šíří názory, jež hájí Uč. Nov.? A jestli okresní školní inspektoři rádi do služeb školních berou kandidáty, vyšlé z katol. soukromých paedagogií, činí to zajisté po té zkušenosti, že tito kandidáti jsou svědomitější, horlivější a poslušnější učitelé, nežli vychovanci ducha »Uč. Nov.« r.

Nezalost zákonů v Uč. Novinách. Tyto se pohoršují nad vynesemím říšského soudu, který dne 11. dubna 1913 uznal za právo, že obchodník Šterc v Židenicích u Brna je povinen poslati svoji dceru, žákyňu obecné školy, do kostela na bohoslužby, ku sv. zpovědi a přijímání, když byl spor prošel všemi úředními instancemi, a p. Šterc odsouzen k pokutě 20 K nebo do vězení na 48 hodin. Základní státní zákon v 14. čl. zaručuje každému občanu svobodu svědomí, když dí, že nikdo nemůže býti nucen k nějakému náboženskému úkonu, *ac-li není v moci toho, kdo k tomu (t. j. nucení) má právo.* Na tento dodatek zpravidla pokrokoví vykladači zákona zapominají, protože nehodí se jim do krámu. Dítě školou povinné je ve smyslu zákona v moci školních úřadů, a ty mu také svým školním řádem jistě povinnosti diktují. K těmto *nadiktovaným* povinnostem náleží též povinná účast katol. žáků na bohoslužbě a přijímání sv. svátostí. Správní soud rozhodl tudíž v dotyčném případě zcela v duchu zákonů.

Se stanoviska církevního ovšem věc je poněkud jiná. Nedotýká se jenom formy, ale svědomí a přesvědčení člověka. Že přijímání svátostí má cenu jenom pro věřícího, a svátostí nikomu nemají býti vnučovány, je jisto. Jestli tudíž žákyně pouze z umíněnosti rodičů povinností náboženským nedostála, sama však je plniti chce, a ráda sv. svátostí chce přijímat, ať se jí svátostí udělí. Pakli však ona ve svém nitru jich přijmouti nechce a všechno poučování katechetovo bylo marné, nikdy bych ji k při-

jetí svátostí nenutil. »Credere non potest homo, nisi volens.« praví sv. Augustin. Ovšem padá tu zas na váhu, že nelze dětem ponechat na vůli, co činiti mají a co nikoli. Kdyby tomu tak bylo, naše školy brzo by přišly o svůj pořádek. A tak věc je komplikovanější, nežli aby rozhodnutím soudů dala se zcela rozřešiti. r.

Obejití zákona o celibátu učitelé velmi upřímně prozrazuje v insertní části »Nár. Listů« kterási slečna učitelka :

»Literní učitelka v stf. letech, pěkn. zjevu, která se bude moci asi za rok provdati, s pensí 2000 K, kterou po provdání podrží, seznámi se s intel. v stáří 36—50 roků. Nabíd. pod zn. »Dobrý člověk« do 4 dnů do administr. t. l.«

Ženská chytrost! A nikoli nedovolená. V otázce celibátu učitelé jsme toho názoru, jak již jsme tu několikrát prohlásili, aby těm, které se chtějí provdati, vyměřena byla zákonitá pense, odpovídající počtu jejich služebních let. Pro celibát jich jsme jedině z toho důvodu, že učitelka jako žena, spravující domácnost, *současně* školním povinnostem dostáti nemůže. A sice jedině z toho důvodu, že škola i domácnost vyžadují pro sebe celého člověka a všechen čas, a žádne ženě nezbyvá než zvoliti buď jedno či druhé. V teorii ovšem obojí zcela dobře se snáší; v praxi je to však pro tu ženu, která chce býti na svém místě, neslučitelné. Zaručte těm, kdo se hodlají provdati, pensí, a palčivá otázka bude rozřešena, protože přirozený cit ženy vždy jí povede k vlastní domácnosti. r.

Zpověď dítěte. Ke sporu, kdy je vhodná doba vésti děti k prvému svatému přijímání, vysvětluje stanovisko školy »*Rottenburger Magazin für Paedag.*« takto : 1. »Požadavky církve jsou rozhodující. 2. Stáří určuje otec a kněz, jemuž díte se zpovídá. 3. I v nábožensví může návyk jen navykáním a cvikem býti docílen. 4. Největší užitek z prvního časného přijímání pro dítěti má škola. — Stanovisko zcela správné. Lkš.

Co přivedlo Turecko tam, kde jest? 23 zednářských loží a 400 jejich příslušníků. M.

Katolíci v Anglii. Případ benediktnů v Calvey, kteří, jak známo in corpore přestoupili ke kat. církvi, upozorňuje znovu na potěšující vzrůst konvertitů v Anglii. Arcibiskup liverpoolský udává právě ve svém pastorálním listě, že za 10 let vzrostl počet jeho věřících o 38.000 (z 334.000

na 372.000). V tomto počtu je 10.000 konvertitů. *M.*

Doma a jinde. Za své zásluhy o Francii byli vládou francouzskou vyznamenáni řádem čestné legie biskup a apoštol. vikář v Kien-Tšang, Msgr. Budes de Guébriant, avisitátor lazarištů v Orientu Msgr. Lobry. *M.*

Ceny. Akademie věd morálních a politických určila cenu 15.000 fr. Msgru. *Augouardovi*, neohroženému apoštolu Konga. Jako missionář, jako biskup, rozšéval po 34 leta na černém pomezí známou a lásku k Francii, zakládal školy, nemocnice, ústavy vzdělavač. »Jeho zásluhou mluví se dnes francouzsky po celém území Konga.« Tak odůvodňují cenu jemu přičtenou. — Akademie francouzská rozdělila »odměnu ctnosti«: 2 000 fr. abbému *Richardovi*, že se šestkrát za sebou vrhl do Seiny za sřítivším se tam autobusem, aby vynesl na břeh tonoucí ženy a dítky; 6 000 fr. provinciálu *Školských Bratří v Betlémě*, br. *Evagrovi*, který půl století pracuje v Orientě pro Boha a Francii. Přišel do Egypta r. 1862, odtud do Syrie 1876 a Palestíny, kdež do dnes působí. Jeho dílem jsou školy francouzské v Jerusalemě, Betlémě, Nazaretě, 40.000 dítek prošlo jeho školami; 500 fr. řediteli *Siroťinců v Calais*, abbé *Lecontovi*; 2.000 fr. Spolku dobrého Pastýře v ulici *Denfert Rochereau* a Domu dobrého Pastýře v *Aurillac*; 2.000 fr. abbé *Heinrichovi*, superioru *Maristů v Japonsku* a v *Tokio* atd.

Z cen literárních počtem 121, celkem (v obnosu 114.350 fr.) získalo i při jistě strannické porotě 17 katol. spisovatelů čestnou cenu. — Časopis, jenž tuto statistiku uvádí, dokládá právem:

»Předkládáme tyto číslice a tato fakta těm, kteří mají plná ústa. klerikálního zpátečnictví, a rovněž i oněm, kteří nemohouce popřítí mravní sílu katolicismu, aspoň hledí popřítí jeho životnost na poli intelektuelním. *M.*

LITERATURA.

Dvě pozoruhodné novinky. Ke cti »Královně máje« vyšly letos dvě zajímavé publikace. I. »*Matka Boží v české poesii*«. Výbor umělých i národních básní o Matce Boží. Uspořádal *Josef Vévoda*, redaktor »*Našeho Domova*«. — Autor sebral tu vedle národních legend a písní o Matce Boží básně neméně než 73 českých a morav-

ských autorů, oslavující *Marii Pannu*. Básně tyto jsou s pečlivostí vybrány; nejlepší to skvosty četné poesie mariánské. Velmi hojně jsou tu zastoupeni i naši katoličtí básníci kněží. Na 150 poetických plodů, jež uzrály jako ovoce hluboké úcty k *Madonně*, řadí se v této zdařilé sbírce vedle sebe. Autor třídí je dle obsahu v 8 částí: Ave, legendy, pověsti a obrázky, *Dolorosa*, *Matka krásného milování*, *Matka milosrdenství*, *Hvězda mořská*, *Královna nebeská*. V úvodě naznačuje původ sbírky, když dí: »*Jsou okamžiky v životě, kdy člověk unaven pracemi, rozrušen sterými starostmi a zájmy, mnohdy i zraněn v duši, sáhá po takové knize, ve které by našel uklidnění, útěchy a nové naděje. Pokusem o knihu toho druhu je tato sbírka.*« — Můžeme jen dodat, že pokus zasloužilého pracovníka vydařil se znamenitě. Vzácné skvosty mariánské poesie jsou tu sebrány pečlivou a šťastnou rukou. Kéž najde tato kniha hojnost čtenářů, tak jak si zaslouží. Jeť obsahem i formou velmi sličná! —

II. Mariánská galerie. Májové promluvy. Upravil *František Jirásko*, katecheta dívčího lycea a redaktor »*Kazatele*« v Jičíně; Pilný a šťastný pracovník na poli homiletickém podává tu 32 promluvy ke cti Bohorodičky. Na základě biblických typů starozákonních, v nichž theologie patristická vidí obrazy ctností a úkolu Bohorodičky, spisovatel velmi šťastně rozvádí své úvahy, dbaje více hojnosti myšlenek než hojnosti slov. Promluvy jsou velmi zdařile založeny, prakticky velikou řadou příkladů, jež mile zapadají v dotyčná rozjímání, a dojistá najdou vděčně posluchače. Pro svoji stručnost a obsažnost dojistá se stanou hledanou pomůckou pro májové promluvy všem českým kazatelům. Autor dedikoval svoji práci svému nejdůst. p. biskupovi, *Excel. a J. M. dru Jos. Doubravovi*. Cena 2 K. Nákladem *Cyriillo-Methodějského knihkupectví (Gustav Franci)* v Praze. Práce p. *Jiráskova* náležitě mezi homiletické spisy, jichž cena časem se neumenšuje, ale spíše roste, protože je ryzí, v každém ohledu důkladná. *r.*

Věrné své stoupence

prosíme, aby nám v hojně míře svěřovali drobný tisk: visitky, plakáty, pozvání ke schůzím, divadelní oznámení a j. v. Věrné přátele své prosíme, aby k tomu i jiné povzbudili.

Družstvo Vlast v Praze čp. 570-II.

„Vychovatel“ vychází 15. každého měsíce a předplácí se v administraci coloročně 7 korun, půllibně 3-50 K. D) Xrajin německých předplácí se na „Vychovatel“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevuje se 25 procenta, „Vychovatel“ se jim dává toliko zahotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres.reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákoví, prof. na Smíchově, Celetná ul. 8.; pro učít. přílohu přijímá rukopisy Vl. Jelíněk, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katecholský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Determinismus v moderním soudnictví. — Ozanam. — Tři malé biblické dějepavy. — Přírozený vývoj člověka. — Z vychovatelských aforismů biskupa Spaldinga. — Feuilleton: Ze života a spisů Heleny Kellerové. — Směs. — Literatura.

Determinismus v moderním soudnictví.

(Podává EM. ŽÁK.)

Co dříve bylo theoretickým axiomatem některých filosofů, že totiž člověk nemá svobodné vůle v tom smyslu, jak náboženství ji předpokládá, ale jako *produkt poměrů*, z nichž vyšel, a *prostředí*, v němž žije, že člověk ke svému jednání jimi přímo je předurčen, determinován, nabyvá nyní svých praktických a konkrétních důsledků v moderním soudnictví.

Dávny pojem viny jakožto rozhodnutí se svobodné vůle lidské proti zákonu je zatlačován, protože »člověk sociálními poměry, pathologickým svým duševním stavem, degenerací a dědičností (atavismem) jest k zločinu přímo náchylný« (ruský kriminalista *Minzlov*). Přímým a ovšem nutným důsledkem tohoto tvrzení, kdyby se ukázalo pravdivým, pak je, že pojem viny a trestu, jak je dosud náboženstvím hlásán a jak se ho dosavadní soudnictví přidržuje, musí býti opraven, pozměněn. Moderní společnost jako *nebude znáti vinu jako morální defekt, ale jako pathologický duševní stav*, tak nebude stanoviti tresty jako pokutu za spáchané zločiny, ale bude hledati cestu k duševnímu ozdravení »vinníka«.

Tak hlásají moderní kriminalisté ve jménu pokroku a svobody. Člověk je produktem dědičnosti, výchovy, poměrů a prostředí. Přestává býti svobodným, ale je bezděčnou výslednicí různých vlivů. Tím ovšem *význam osobnosti lidské jako svobodného individua je naprosto popřen*. Člověk dle těchto názorů žije v nevolnictví svého prostředí; jest »pouhým reflexem sociálního okolí, loutkou svých nervosních nálad, bezděčným produktem svého psycho-fysického organismu.« Přestává býti »ens agens«, ale stává »ens patiens«. *Liszt*, německý psycholog, (*»Strafrechtliche Vorsätze und Vorträge«* str. 229.) přímo dí, že pojmy »vina a trest mohou nadále existovati pouze v krásné literatuře, ale nikoli v soudnictví. Determinismus nemůže jinýma očima hleděti na vinníka než jako na malomocného.« —

Ale důsledek tohoto názoru ovšem je ten, že člověk svým náklonnostem právě tak podléhá a jim na milost i nemilost je vydán, jako ten, kdo se nakazil malomocenstvím. Zločinec nemá již cititi výčitek svědomí, ale má ve svém nitru se omlouvatí tím, že za své činy nemůže. Kainové nebudou již »poběhlíky na zemi«, budou jako choří klidně žítí v nemocnici, nanejvýš toho litující, že ve své nepremozitelné vášni byli tak nešťastní a prolili krev svých bratrů.

A tak dle těchto psychologů-právníků člověka nemá již trápití vědomí osobní viny, spáchaného hříchu, poněvadž moderní psychologie spatřuje příčinu jeho činu nikoli v jeho svobodném rozhodnutí, ale v jeho psycho-fysické dispo- sici, zděděnosti, ve vnějších poměrech, jež nejsou v moci člověka. Tak na př. tvrdí ruský psychiatr *Kräpelin*, že pojem viny tím více se rozplývá, čím lépe poznávají se příčiny zločinnosti. —

Pakli naše vůle není ničím než produktem poměrů, a člověk činí jenom to, co nutně činiti musí, t. j. není-li v jeho moci, aby těmto okolnostem naň pů- sobícím mohl se opřítí a vzdorovati, nezbyvá ovšem, nežli tuto theorii o vině a trestu přijmouti a vyvoditi z ní všechny praktické důsledky. Na štěstí *zastáncům této theorie nikterak se nepodařilo dokázati, že by v člověku naprosto nebylo možno vzbuditi tolik sebevědomí a mravní síly, že by nemohl vnější vlivy na své rozhodnutí překonati*. Oni sice dobře postřehli, čemu dřívější psychologové nevě- novali patřičného zřetele, že poměry, v nichž člověk vyrostl, a prostředí, v němž žije, mají veliký vliv na všechno smýšlení a jednání, ale osudnou chybou je, že *působení těchto vlivů upřílišnili*. Že své názory, kusé a jednostranné, všemožně a přes míru snaží se uplatňovati, a se svého jednostranného hlediska pokoušejí se vysvětliti všechno jednání lidské.

Stáří filosofové všechnu lidskou činnost vykládali z *nitra člověka*. Moderní psychologové zcela opačně snaží se konání člověka vysvětliti z příčin vnějších, naprosto přehlížejíce a nedoceňující vnitřní jeho součástku, jeho duši. Oni právě tak jako moderní technické vědy mají na zřeteli pouze svět vnější, a úplně pře- hlédají vnitřní děje lidské, duševní činnost člověka. Žijí, jsouce svým filosofickým nazíráním zpravidla *monisté*, takova v zajetí světa vnějšího.

Na důkaz svého názoru dovolávají se svědectví fyziologů, kteří dokázali, že jisté duševní funkce člověka přestávají, jakmile určitá mozková střediska byla porušena. Tak na př. paměť, myšlení, fantasie a podob. Ale činí tak neprávem. Uvedeme příklad (*Förster: Schuld und Sühne*. Str. 57).

Jestli na přijímací stanici pro jiskrovou telegrafii jiskry nelze zachycovati, stává se to proto, že některé částky přijímacího stroje jsou porušeny. A přece z toho nikdo nebude vyvozovati, že elektřina je pouhou funkcí onoho přijímají- cího stroje. Tím pouze je dokázáno, že určité elektrické proudy jenom pomocí určitých zprostředkujících strojů mohou vykonávati své funkce a podávati zprávy v dopravní technice. A tak — budiž tu dovoleno tohoto přirovnání užití — jest to i s fyziologickým zjevem, dle něhož vždy, jakmile jistá ústřední centra v mozku jsou výřínuta nebo chorobou porušena, neprojevuje se ona duševní činnost, která na tato místa jest vázána. Tímto zjevem nic více nelze dokázati, nežli že *v tomto pozemském životě určité duševní jevy, mají-li se zevně projevovati, jsou vázány na jisté tělesné orgány*, jež jsou jejich zprostředkovateli. Jakmile ony zpro- středkovací orgány jsou porušeny, jsou tím znemožněny projevy oněch dušev- ních funkcí, jež na tyto orgány jsou vázány. Tím však nikterak není dokázáno,

že by duše nebyla samostatnou substancí, podstatou, ale pouhou funkcí oněch orgánů.

Proto exaktní věda může pouze konstatovati, že vnější určité projevy duše v lidském organismu jsou závislé na jistých »převodních orgánech«; o podstatě duše však nemůže ničeho říci, a nemá též nikterak práva prohlašovati duši za pouhou funkci hmotných, tělesných orgánů a upíratí jí reální substanci. Mozek je *pouze nástrojem duše*, ale nikoli její zdrojem, jako by činnost mozku měla se zvátí duší. Proto, přesně mluveno, věda nemůže ani o chorobách duše mluvit. My — nechceme-li opustiti exaktní půdu — nevíme o tom ničeho, zda duše může býti nemocna; víme pouze tolik, že nervosními poruchami anebo poškozením jistých orgánů bývá zpravidla přerušeno normální spojení světa duševního se světem tělesným, a že následkem toho jisté duševní funkce buď ustávají, buď jinými, beze všeho řádu a beze vsí logiky se projevujícími, bývají nahrazeny.

(Pokračování.)

Ozanam.

(Podává ANT. MÜLLER.)

Katolická Francie oslavuje letos sté výročí (1813) narozenin velkého literárního a kulturního historika, spisovatele, apologety, a co více, *velkého praktického věřícího katolika, Ozanama*.

Známe ho již: Mladý posluchač na *Collège de France* má již tolik hrdinství, že si troufá na katedru klásti profesorům listy s výtkami, jestliže si který z nich dovolil v přednášce ublížiti církvi. A přes všecku přímost a otevřenost, s jakou se k církvi hlásí, domůže se ve třiceti letech svým nadáním a věhlasem stolice světových literatur *na Sorbonně*. První přesvědčený to katolík, jenž po více než čtyřiceti letech opět zas na toto učitelské místo zasedá!

Časopisy věnují mu vřelé vzpomínky k stému výročí a oceňují jeho obšahlou činnost s mnoha stran.

Spisovatelskou a literárně-historickou činnost Ozanamovu oceňuje *Henry Cochin* (*Revue pratique*, prosinec 1912, leden 1913): Byl svědomitý. Spisovatelství bylo jakýmsi druhem posvátného kněžství (*comme le prêtre, l'homme de lettres est consacré*). Úřadem plným zodpovědností za pokolení současná i budoucí. A nedivte se! *Tento muž nešel bez modlitby do přednášek i jako universitní profesor!* Na přednášky své připravoval se doma i hlasitým nacvičováním formy.

Jeho činnost byla také pozhnaná. Jeho význam pro literární historii »tma- vého« středověku nelze ani oceniti. Jeho »*Básníci františkánští*«, jež nazval *Jean Jacques Ampère* veledílem, odhalili světu zdroj netušených básnických krás, jakých jen svatost a poetická prostota Bratří byla schopna. Bylo to hotové zjevení na poli krásné literatury. »*Kviška sv. Františka*« (*Floretti — les petites fleurs de S. François*), a sbírka textů na cestě po Itálii pracně shledaných (*Documents pour l'histoire littéraire d'Italie au moyen âge*) mají mimořádný význam pro historii myšlenkového vývoje Itálie i celé Evropy, a došly ocenění od celého vzdělaného světa (*Novati*).

Ale Ozanam byl i apologetou.*) Jest z pokolení, které bezprostředně následovalo po hrůzách revoluce. Tenkrát bylo s církvi ve Francii zle. Kněžstvo zde-

Baudrillart: *Revue pratique* (1er mars 1913).

cimováno; po více než třicet let ani novými řadami nedoplňováno. Všecko ještě ze »staré školy«, a nad to zaujato zcela a přetíženo při svém nedostatečném počtu povinnostmi duchovní správy. Proto nemělo ani času věnovati vynikajících sil ze svého středu apologetice. Jen *abbé Emery* píše svá pojednání a omezuje se na pouhé důkazy z autority; *de la Luzerne* pojednává o svobodě, o zákonu přirozeném, o duši, o jsoucnosti Boží. Jediný *Frayssinous* dotýká se směle všech velikých otázek apologetických, převyšuje jako Saul nejméně o hlavu všechny ostatní.

V tuto smutnou dobu nastupují v prořídle řady obhájců víry ve Francii laikové. Jsou to zvláště: *Chateaubriand*, *de Maistre* a *Bowald*. K jejich boku řadí se Ozanam, jenž prošel jejich vlivem.

Zvláště nesporný jest na něho vliv *Chateaubriandův*, o jehož »*Génie du christianisme*« sám Ozanam řekl, že touto nesmrtelnou knihou začala se výchova XIX. století. Myšlenka tohoto spisu jest i vůdčí a základní myšlenkou jeho apologetického působení: *dokázat křesťanství z jeho krásy*, z bohatých a požehnaných jeho plodů. Poukázat, že ona civilisace, na niž jsme hrdi, plyne z něho, jím se šíří a jím je udržována; a že mezi náboženstvím a duší člověka je úzká spřízněnost vzájemných vztahů.

Ale neméně vlivu měl na něho jeho krajan *Ballanche*.*) Ba *Ampère* tvrdí, že měl na něho vlivu nejvíce. Zvláštní, a jenom jemu vlastní názory zbrzdily duševní Ozanamovu roli brázdou nehlubší. Mezi takové názory počísti sluší onen smysl pro zašlé kultury, pro »hroby a zříceniny« národů. Byla to právě oblíbená myšlenka *Ballancheova*: »*Člověk vyrůstá mezi hroby svých předků a člověčenstvo na zříceninách národů.*« Odtud onen Ozanamův smysl pro staré tradice a pro relikvie minulých dob, aby z nich budoval nové město. Odtud přesvědčení Ozanamovo, že k pochopení epochy historické jest potřebí všimati si doby předhistorické, thegonií, kosmogonií a jazyků. Idea, že *existence národů úzce souvisí s ideou náboženskou*, to vše jsou květy, jež rozvíjely se u Ozanama pod vlivem slunce *Ballancheova*.

Méně společného má Ozanam jako apologeta s *Bowaldem* a *de Maistrem*. Ba možno říci, že setkává se s nimi jen v těch názorech, které tenkrát byly těmto všem traditionalistům společny. Za to však bystrý *Lamennais*, ne sice jako filosof, ale jako náboženský historik, byl vedle *Ballanche* a *Chateaubrianda* Ozanamův učitel.

Ale ku podivu! Všickni tito jeho učitelé nebyli theologicky důkladně vzděláni; zašli i na scestí. *Chateaubriand* sám ve své povrchní a nepřesné theologii nerozeznává dosti jasně řádu nadpřirozeného od přirozeného. *Lamennais* pak, jak známo, nešťastně skončil mimo církve. Ale Ozanam zůstal pravověrný! Nezašel ani za *Chateaubriandem*, tím méně přistoupil na onen všeobecný souhlas lidský, jež prohlásil *Lamennais* za poslední kritérium a jistotu pravdy (*sensus communis*).

Měl od Boha zvláštní dar: zdravý smysl a pak *nezdolnou oddanost k církvi a její nauce*. Měl v sobě něco ze svých zbožných předků, z nichž jeden, slavný počtář *Jacques Ozanam*, když ho chtěli zatahovat do učených sporů, řekl: »*Disputace náležejí učeným professorům na Sorbonně, rozhodovat přísluší papežům, a počtáři mají jít přímo do nebe.*« Tento zdravý smysl zdědil i *Bedřich Ozanam*.

*) Cfr: *Wetzer u. Welte: Kirchenlexikon IX.*

Vždycky trval na tom, že výklad a obhajování článků věroučných přísluší kněžstvu, laikům pak připadá pouze úkol vyvoditi z nich důsledky, oceňovati jejich významy, jejich vhodnost a pozhnání, jež lidstvu přinášejí.

Tento zdravý smysl, pěstěný neobyčejnou pokorou a skromností, byl mu záštitou před bludem. A na co by snad byl nedostačil sám, pomáhala ta, jež panenskou svou nohou všecka bludařství potřela, Maria, jíž byl Ozanam dětinně oddán a jejíž ochrany hojně požíval.

Dojemna jsou slova, jimiž ji apostrofuje muž, který shlédl její nejkrásnější chrámy, obrazy v Itálii, Francii, Německu, Španělsku: »Ó, Paní v Burgos, jež jsi též Paní v Pise, Miláně, Kolíně, Paříži, Amiensu i v Chartres, královno katolických veleměst! V pravdě Tys spanilá a krásná, pulchra a decora, poněvadž z Tebe tolik krásy a spanilosti splynulo do lidských děl! Tys těm lidem dala tolik mírnosti, že ochotně na shrbených zádech a těžce naložených vozech snášeli stavivo, poslušni svých pánů, aby Ti stavěli tyto chrámy Tys jim dala trpělivosti, že celé věky vynakládali, aby vyhledali tak nádherné portaly, galerie a oblouky. Tys jim dodala smělosti, že výše jejich basilik daleko za sebou zanechala pyšné budovy starých Římanů, a zároveň i čistoty, která z těchto jejich obrovských staveb dýše, hojných soch vedle nadpozemské lásky. Ó, Panno, jak bohatě odměnil Bůh pokoru dívky své! V náhradu za chudobu domku nazaretského jak nádherně dal Ti přibytky!«

»Co srdci přivedl tento muž k pokoji!« — řekl o něm *Lamartine*.

Tři malé biblické dějeprawy.

(Se zřetelem k minimální osnově pražské porovnává F. K.)

(Dokončení.)

Panholzerova dějeprava určena jest pro první a druhou třídu školy obecné, a *minimální osnova mnohé vynechává a opět mnohé předpisuje, co v ní není!* Ecker i Stieglitz určují své dějeprawy pro tři třídy. Jsou ovšem v Německu jiné poměry; a třeba míti na mysli i to, že jinak počíná školní rok, že na př. v Bavorsku v třídách těch, biblických, vyučují učitelé a kněz až od třídy IV.

Stieglitz navrhuje probrati málo, ale důkladně. Tak miní ve třídě I. — 15 článků, ve II. opakuje a přibírá 25 článků, ve třetí třídě 40 článků. Rozvrh udal sám na kongressu katechetském*) ve Vídni. V první třídě po krátkém názorném úvodu a poučení o nejdůležitějších pravdách jako základ náboženství (dle Göttlera), chce probrati ze Starého Zákona: Stvoření světa a prvních lidí (6 článků), pak z Nov. Zák. dějiny dětství Ježíšova (9 čl.). Ve třídě druhé dějiny patriarchů ze St. Z. (16 čl.) a z N. Zák. utrpení Kristovo (9 čl.), se srovnáními: Josef obraz Krista. O dětství Pána Ježíše se opakuje v době vánoční. Na rozvrh učiva tu působí, že v Bavorsku začíná školní rok květnem! V třídě třetí ze St. Zákona dějiny od Mojžíše až po Krista (18 čl.) a ze Zákona Nov. veřejný život Kristův a oslavení Jeho (22 čl.). Při opakování staršího učiva, co dříve v nižší třídě vyžadovalo dvě, tři hodiny, probírá za hodinu. Tak postupuje dle roku církevního, chce učení prohloubiti a žádá tolik, na kolik chápavost dítky stačí. Že i v první třídě probírá utrpení a smrt Páně, netřeba připomínati, ale velmi krátce se to

*) Bericht des Kongresses für Katechetik. Wien 1912. I. díl str. 32. 41. a 49.

děje. Rozdělení jeho, máme-li na zřeteli schopnost chápavosti dítek na těchto stupních, opravdu se zamlouvá.

Uvažující o všem, co uvedeno, docházíme k závěru, že nejlepší biblickou dějepravou by byla dějeprava Stieglitzova, která zcela správně přihlíží k tomu, aby živena byla idea messiánská po čas vyučování Starému Zákonu tak, aby zaslíbený Vykupitel byl poznán v Ježíši Kristu narozeném, činném, trpícím a oslaveném. Bibl. dějeprava ta vyhovovala by i nejspíše starším osnovám českým, ba i nejnovější osnově, v pražské arcidiecesi na zkoušku zavedené.

Pokud obrázků se týká, byli bychom větším dílem pro obrazy Schumacherovy z téhož důvodu, jež udává Ant. Zamazal (l. c.), že jsou kresleny pérem a také v barevné úpravě jsou přiměřenější a mnohem dokonalejší. Ale neškodilo by některé vypustiti a zase doplniti několika Fugelovými.

Kdyby někdo k tomu se rozhodl a upravil text dle Stieglitze, a s vybranými obrázky těmi vydal nám českou malou dějepravu, pak bychom měli jistě pěknou biblickou dějepravu pro nejnižší třídy.

Osnova ovšem by se musila upravit, aby zvláště ve II. třídě podáno bylo něco celkového z dějin národa Israelského, aby doba králů a násl. nebyla jen tak bezmyšlenkovitě posunuta do třetí třídy, na místo nevhodné, jako to činí osnova minimální.

Přirozený vývoj člověka.

(Podává JAN NEP. JOS. HOLÝ, O. Praem., farář v Holišově.)

(Pokračování.)

Ještě jasněji než při prvních pokusech chůze vystupují duševní živly *v samovolném cvičení v mluvení*. Obyčejný názor, že naučení se mateřské řeči jest velmi lehké, jest jen potud správný, že dítě neuvažuje o velkých obtížích a že se svým šťastným pudem — v němž lze láskyplnou a moudrou Prozřetel-
nost rukama chápati — dává věsti k novým pokusům. *Heimholtz* praví: *»První naučení se řeči mateřské jest očividně mnohem obtížnější, než pozdější naučení se řeči cizí.«* S počátku hravé tvoření hlásek, dle předmětu bez smyslu, slouží ke cviku sluchu, který potom dítěti umožňuje poznávati rodiče a sourozence dle hlasu a vede k nápodobení řeči dospělých. Výsledky vlastních projevů hláskových, na př. pomoc matčina při křiku dítěte, znenáhla utkvívají v paměti a proměňují s počátku pouze pudové hlásky v prostředky, jimiž svou žádost projevuje. Když dospěli s určitými slovy vždy stejné předměty spojují, přispívá to také k tomu, že znenáhla se u dítěte rozbřeskne poznání, že *hlásky jsou znamení*.

I když ještě sebe temnějším jest takové poznání, které vlastní mluvení předchází, přece možno je označiti za porozumění, t. j. za *první projev duševního poznání*. Toto poznání působí se samovolným všeobecným pudem pohybovacím a nápodobovacím k tomu, že přemáhá velké obtíže při učení se řeči, že při trochu normální výchovné pomoci průměrně ve čtvrtém roce má již nejdůležitější prostředek k dalšímu svému duševnímu vzdělání: to jest právě řeč.

Že se v celém vývoji naučení se mluvití skutečně již duševní život uplatňuje, nejlépe dokazují jeho mnohé otázky, na př. proč to či ono se děje. Příčina, kterou tím chce poznati, jest přístupná jen rozumu, nikoli smyslu. Tyto otázky počínají již ve třetím roce, dříve nežli ještě mohutnost mluvení jest vypěstovaná,

a množí se ještě velice dlouhý čas před obyčejným věkem školou povinným. Že otázky: »Proč?« nejdou až ku posledním příčinám věcí a že se také snadno uspokojí, často pouhým poukazem na autoritu, není třeba dále vykládati. Ale tolik je jisto, že nejjednodušší »proč?« může vycházeti jen z duševní mohutnosti poznávající.

Ještě několik slov o prvních počátcích *mravního života*. Nemáme je hledati teprve tam, kde dítě rozumí, že má konati dobré a zlého se varovati. Spíše ukazují se první znaky mravních sil, jakmile dítě nějakým způsobem počíná voliti v tom, čeho si žádá, čili jinými slovy, jakmile nastupuje první činnost vůle, nikoli pouhé smyslné žádostivosti. Žádost sama, na př. když dítě sahá po láhvi s mlékem, předpokládá ovšem také již poznání a upomínku, a jest proto něco samovolného. Liší se od pouhého mechanického hnutí tím, že toto žádné poznání nepředchází; srovnává se s ním však v tom, že se děje jaksí nutně. Jakmile však dítě na pokyn matčin ustane od činnosti, jemu jinak příjemné nebo navyklé a snad již počaté, jsou to první hnutí mravní síly.

Možno je leckdy pozorovati již při jednoletém dítěti. Ovšem i zde jsou to jen první počátky; vlastní uvažování, vlastní volba bude ještě dlouhý čas slabá a nedokonaná, jako rozumový život jest ještě nevyvinutý. Ale první náběhy k mravní činnosti jsou tu a vyžadují pomoci. A to nejprve tím, že dítě účinně navádíme k správnému chování, i když je ještě nechápe, že též rozumně užíváme citelného trestu a odměny, znenáhla pak výslovně poručíme a zakazujeme, a konečně krátce zodpovíme nevyhnutelnou otázku dítěte, proč to má konati a onoho se varovati. To jsou první kladné prostředky mravní výchovy.

Že doba, v níž se dítě mluvití učí, značí stadium, které velmi jasně lišiti třeba, objasnilo to, co jsme už uvedli. V tomto stadiu mohou ještě nejprvnější týdny života, v nichž smyslné mohutnosti znenáhla se probouzejí, označeny býti za dobu »novorozeněte« a dále asi prvních deset měsíců za věk »kojenců«; potom již počínají se ukazovati první poslové vlastního duševního života.

První věk dětský označuje i *Willmann* jako dobu »rychlého tělesného a duševního vzrůstu«. Vrcholem jest *osvojení si řeči mateřské*, kterým se uskutečňuje první krok assimilace dorůstajícího pokolení s dospělým. »I když jest nové období školního vyučování důležité, nemá sen dětský náhle ustoupiti skutečnosti, a nemá hra vážnosti života zapuzena býti. Vyučování má začítí sázeti; ale nemá pošlapati květiny a byliny, které samy sebou vyrážejí. Vyšší živel, který probouzejícímu se duchu dítěte se dává, jest učení náboženské. Úkol, jenž dětskou pracovní sílu si podrobuje, jest čtení a počítání. Ve všem jiném podporuj dítě v jeho vlastních sférách: v domě a okolí, v názoru a obrazotvornosti volně plynoucí. Mateřská řeč, znalost otčiny, národní písně, říkadla, báchky, pověsti jsou dětskému kruhu myšlenkovému stejnorodé, a přece opět látky, které tento kruh rozšiřují; cvičení v názoru a pozorování a buzení smyslu pro formy primitivním kreslením a zobrazujícími pracemi připravují účelné vyučování přírodopisné a formální.«

Úmyslně jsme uvedli toto místo. Pozorný čtenář bude si i z toho moci učiniti úsudek o hlubokém, důkladném způsobu *Willmannově*. K tomu si vzpomeňme na §§ 7., 8. a 9. ze »*Všeobecné paedagogiky*« *Waitzovy*. Vše to bylo napsáno dříve, nežli experimentální paedagogika nadělala tolik křiku. Srovnějme to také s nejsolidnějším vylíčením výsledků této paedagogiky, a nanejvýše budeme se diviti, že mnozí z její zastanců mohou ji označiti za objevitelkyni zcela nového světa!

(Pokračování.)

Z vychovatelských aforismů biskupa Špaldinga.

Podává V. LANKAŠ.

(Pokračování.)

Jest to omyl, činiti z náboženství vyučovací předmět, aby mu bylo učeno jako grammatice nebo mathematice. Doma mělo by býti vštěpováno matkou, ve škole zbožným knězem a jeptiškou, nebo těmi, v nichž *božský zápal je živoucí silou.*

*

Vštěpuj a vtiskni v duše mládeže, že Bůh sám nemá moci, aby špatné a hříšné duše učinil šťastnými; že přízeň jím prokazovaná byla by dar mrtvému.

*

Uč mládež míti *láskyplnou důvěru v pravdu* jako v Boha, a nikdy se jí nebáti, byť by se i zdála sebe hroznější a drsnější; neboť, budou-li se jí báti, nemohou nikdy poznati její svrchované ceny a krásy.

*

Ti, kteří byli učeni příkrými a tyranskými učiteli, stanou se sami, a to bez mnohých obtíží, libovольnými a krutými.

*

Oko jest pravdivější jazyka; — jeť snadněji mluvíti falešně než hleděti falešně.

*

Naše mládež čte příliš mnoho. Jest oslabena na duchu i na těle civěním nad knihami a novinami. Lépe by pro ni bylo procházeti se, nebo seděti a sníti, nemohou-li běhati a skákati a si hráti. *Rozumní rodičové dají v dosah svých dětí jen klassické knihy, bibli a něco málo z velkých básníkův a historikův.* Kniha může je povzněsti, nebo zkaziti pro celý život.

*

Nelámej vůle dítěte, ale veď ji k dobrým cílům.

*

Jak mohl ten neb onen tolik vykonati? — Jako atomy vytvořují zemi, dešťové kapky okeány, okamžiky staletí. Opakování, přidávání, stále usilování, — v tom skryto tajemství všeho pokroku, všeho zdaru.

*

Děti dávají přednost zpěvu před mluvou, vokální hudbě před instrumentální. Dopřejme jim, aby učeny byly zpěvu, ježto budou ochotnější k učení.

*

Hybnost je charakteristický rys dítěte. Je přístupné dojmu, citu, těkavé, vrtkavé, snadno rozptýlené nebo unavené, málo schopné ustáliti své myšlení nebo setrvati ve svém úmyslu. Je to výsledek jeho slabosti, která ve vyšších rasách pozvolna sama se chýlí k zániku. Ale přemožena vskutku je jen správnou výchovou, která tak vede a pobádá mladou duši, aby ji učinila svěčinnou v duchu a svědomí.

Učme mládež věřiti v nejlepší věci: V odvalu, velikomyslnost, pravdymilovnost, cudnost a lásku. Neboť pokud jim zkušenost nezjevila hodnotu těchto věcí, mohou jen věrou dospěti k poznání jich ceny.

*

Jsou-li děti přílišně hlídány, jsou-li stále pod dozorem, je zdroj činnosti oslabován, síla iniciativy je ničena, a ony stávají se prostředními, všedními, me-

chanickými muži a ženami, od nichž nelze čekati nic výborného nebo význačného. Rodiče a učitelé, jako kapitáni a obchodníci, musí něco riskovati. Musí tak zacházeti s dětmi, aby je pozvolna přivedli pod kontrolu rozumu a svědomí. A tu nic rušivěji nepůsobí než přílišné hlídání, neboť ono *odvádí pozornost od vnitřního oka a hlasu k očím hlídače*. Přílišné hlídání může pěstiti v dítěti lásku slušnosti a majetku, ale ne tvůrčího pocitu, že žijeme s Bohem a že spravedlnost je život.

MLÁDEŽ, postrádající moudrosti, již skytá zkušenost, a puzeza bujnou krví, jež tlumí rozum, ráda by se dívala na svět jako na místo zábavy a radosti, a na život jako na svátek. Je smutno, musíme-li jim ničiti jich krásný sen, ale kruto bylo by jich nevésti k pochopení, že i nejšťastnější jsou plni starostí, a že bída tísni a sklíčuje všechny, kteří neustále nepracují o tom, aby se stávali moudřími, řádnými, čistými a milujícími.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Ze života a spisů Heleny Kellerové.

Podává FR. JANOVSÝ.

(Pokračování.)

IV.

Z knihy Heleny Kellerové:

»Optimismus«.

Sečtlost Heleny Kellerové jest úžasná; její úsudek zdravý, její literární práce výborné. V 23. roce věku svého, studující ještě na universitě, *napsala literární práci, ze které mluví velká moudrost křesťanská*. Nadepsána jest práce ta »Optimismus« a dočkala se již bezmála 40. vydání. Všimněme si některých částí. Píše:

— — — — — »Kdybychom si sami mohli zvoliti poměry, v kterých bychom rádi žili, a kdyby s přáním tím bylo nezbytně spojeno i jeho splnění, myslím, že by všichni lidé byli *optimisty*, že by si všichni přáli *nejlepšího*. Vždyť kde kdo pokládá štěstí cílem všeho pozemského snažení. Avšak jak prapodivné představy o štěstí mají mnozí lidé, a v jakých prapodivných věcech spatřují zřídlo blaha a pokoje svého!

Jedněm se chce velkého bohatství, druzí by rádi měli velikou moc, třetí rádi by vynikli v oboru umění a literatury, jiní cítí se šťastnými zušlechťováním sebe samých, touhou po poznacích a vědomostech. Většina lidstva měří štěstí fysickým pohodlím a hmotným majetkem; dojdou-li tohoto cíle svého, jak se cítí šťastnými! Pakli ho nedojdou anebo pozbudou, jaké to pro ně neštěstí!

To kdyby byla pravá míra, již se má štěstí měřiti, nezbylo by *mně*, kteráž ani nevidím, ani neslyším, leč abych v koutku někde seděla, rukama lomila a hoře plakala. Jestliže však přes to jsem šťastna, myslím, že moje svědectví o štěstí, o optimismu, zasluhuje býti slyšeno, tak jako kdyby ve shromáždění nějakém povstal hříšník a jal by se velebiti dobrotu Boží, milosrdenství Boží, jehož doznal.

Kdysi znala jsem propast, v níž nebylo naděje, v níž tma všechno zahalovala; avšak sestoupila ke mně láska a vysvobodila duši mou. Kdysi znala jsem jenom noc a hrobové ticho, nyní však znám naději a radost. Kdysi trápila jsem se, vrážejíc do zdí, jež mne obkličovaly; nyní se raduji, mohouc mysliti, jednati a nebe získati. Kdysi byl život můj bez minulosti, bez budoucnosti, byl smrtí. Avšak slovíčko s prstů druhé, drahé bytosti*) dotklo se ruky mé, vniklo do duše, vniklo do dosavadní prázdnoty a srdce mé zabušilo radostí a touhou po životě. Noc ustoupila dnu, zavítaly ke mně láska, radost a naděje v podobě mocné touhy po vědomostech.

Moje *první* zkušenost byl tudíž skok ze zla k dobrému. S prvním slovem, jež rozumějí mu, jsem pronesla, naučila jsem se žiti, mysliti a doufati. Dřívější temnota již mne nemůže zachvátiti. Spatřila jsem břeh, a kochám se nadějí, že se šťastně dostanu na pevninu. Jak mi prospělo, že jsem zkusila zla, a nyní se těším dobru!

Osudnou jest chybou, všimati si stále jen dobra a nepomniti zla, jež současně se

*) Míni svou drahou učitelku Annu Mansfeldou Sullivanovou.

páchá. Jest chybou, prohlašovatí XX. století za nejlepší věk v dějinách lidstva, a při tom nevidět, kterak s miliony spolubližních se kupčí a nakládá jako s němou tvář. *Pokud se páchají nespravedlnosti, jež úpěnlivě prosí za odstranění, nevěřím chvalořečnickům našeho věku, nevěřím moderním optimistům, nevěřím chvále, již se zahrnuje Arglie, chvále tvrdící: »U nás jest všecko v nejlepším pořádku! My jsme první národ světa!«*

Toť převzácný optimismus, jenž neběže zřetele na stinné stránky, že nevidí bídy tolika ubožáků, podobá se domu vystavěnému na písku! Kdo se chce pravým optimistou označiti a od druhých za optimistu býti pokládán, tomuť napřed bylo zkusiti zla, neštěstí a smutku. Já mohu říci z plného přesvědčení svého, že *boj, jež se zlem jest nutně podstoupiti, přivodí podivuhodné pozhnání. Bojem tím stáváme se silnými, trpělivými, laskavými, dobrotivými charaktery. Boj ten nás učí, že ačkoliv svět jest pln bolesti, jest také pln prostředků, jimiž bolest a utrpení lze mírniti a přemáhati.* Můj radostivý názor na svět, můj optimismus nezáleží tedy v popírání zla, nýbrž v radostivé víře, že dobra jest více nežli zla; a v pevné vůli i mocném předsevzetí, býti dobrou, s dobrem ruku v ruce pracovatí a se přičiňovatí o jeho nadvládu. Ráda bych, aby mně ještě přibýlo síly od Boha mi propůjčené, bych v každém vypozerování, co v něm nejlepšího, a toto nejlepší bych učinila součástkou svého života. *Svět jest poset dobrem. Avšak neoseju-li jim pole svého života, nesklidím ani zrůna.*

Takto jest tudíž můj optimismus založen na dvou světech, na mém vlastním a na světě vůkol mne. Prohlašuji svět vůkol sebe dobrým a spatřuji věci v něm tak uspořádaný, že tvrzení mé osvědčuje se převahou pravdivým. Dobru otvírá dvéře srdce svého,

SMĚS.

Politika a zájmy učitelské. »*Český Učitel*« ve svém úvodníku z 2. května uvádí tato významná slova:

»Učitelstvo české nemělo horšího postavení mezi politickými stranami, než dnes. Politické strany prostě usilují o to, aby učitelstvo provozovalo *jejich* stranicou po-

a pečlivě zavírám je přede zlem. Na tom spočívá síla mého zásadného přesvědčení; toť moje hradba proti zlým vlivům.

Na konci svých studií hledím do předu, chovajíc v srdci pevnou naději, že mi v budoucnosti kyne též nějaká činnost. Ožsem bude moje účastenství v práci lidstva jenom obmezené; vždyť nevidím, neslyším. Avšak že mi přece bude možno pracovatí, že bude práce mým údělem, toť učiní mi ono sebe nepatrnější účastenství drahocenným, *toť můj optimismus.*

S *mým* optimismem souhlasí v podstatě zevnější svět. Všecek čas, jež jsem strávila na universitě, a všecko moje tamější studium bylo celkem ustavičně objevování dobra. Co v pravdě velikého jsem shledala ve filosofii, v dějinách, v literatuře, souhlasí s neochvějnými pravdami náboženství a jest na potvrzení mého osobního optimismu.

Význam *filosofie* pro mne nespočívá jenom v jejích základních pravdách, nýbrž též v blahé odloučenosti od světa, v jakéž si libovali největší filosofové, počínaje Platonem. Vůči hluku a lomozu světa byli takřka hluchými; vůči rozkoším světa byli takřka slepými (jako já skutečně jsem slepá a hluchá). Velikým mystikům se nejlépe zamlouvala samota, žili pro svět jako hluší a slepi, ale žili pro Boha a v Bohu, jenž není jenom nějakým dalekým, nepřístupným vládcem světa, nýbrž každému z nás jest tak blízko, naplňuje nejen nesmírný vesmír, nýbrž přítomen jest v každém šlechetném hnutí našeho srdce, je začátkem a středem všeho našeho myšlení, v něm a u něho všechno má jednou spočinouti. Všichni praví velicí filosofové světa upřímně mluvovali Boha a chtěli dobro lidstva, byli optimisty, nebýla jim neznáma *nejlepší stránka.*

(Pokračování.)

litiku, aby přijímalo *jejich* názory, a tyto názory aby dále propagovalo.

Dnes opravdu učitelské zájmy naše nekryjí se se zájmy jistých politických stran. Straně realistické, radikálně státoprávní a národně sociální jde velice o to, aby zemský sněm byl rozpuštěn a vypsány nové volby. Proto se tolik činí ostrá nálada proti dohodě s Němci a pro rozpuštění sněmu. Naše zájmy jsou však opačné. Naše bída (i bída našeho školství vůbec) jest už tak

hrozná, že čekati na nějaký příští sněm a na jeho zakročení v náš prospěch (což pro-tahovati se může i na leta) naprosto nám nelze. A nejen to. Rozpuštěním nynějšího sněmu ohroženy jsou nejpovážlivější měrou naše nynější vymoženosti ohledně nového zákona o úpravě platů. *Proto učitelstvo usiluje o to, aby ješšé tento sněm dostál vůči nám své povinnosti*, a jednají-li ně- které strany politické o jeho rozpuštění, přivádějí tím naše záležitosti na pokraj kata- strofy

Politika moří školu — to vyslovili jsme zřetelně dávno a proto nikdo nemá práva nás zakřikovati, domáháme-li se toho, aby nastaly poměry, které neurované po- měry školské mají přivésti opět do pořádku. Vede-li cesta k tomu pořádku po mostě vy- rovnání, mají všechny strany povinnost, aby k němu pracovaly. To my, učitelé, cítíme více a hlouběji, než páni v redakcích a ad- vokátních kancelářích vlasteneckých poli- tiků. Proto půjdeme v před a nedáme se mýlití těmi, jimž rozpuštění zemského sně- mu zamlouvá se jako prospěšný pro stranu okamžik mandátový.◀

Pokrokoví páni učitelé teprve nyní jasně vidí, že politické strany na učitelstvo hledí pouze jako na své politické náhončí, a je- nom po této stránce oceňují a odměňují jeho činnost. My jim to povídáme po léta! — Cele též podepisujeme, že politika moří školu. Učitel, který kortešuje v prvých řa- dách té či oné politické strany, je vším ji- ným, jenom ne učitelem. A jeho třída i mládež jemu svěřená dle toho také vyhlížejí.

r.

Mohli by to páni realisté dokázati? Politický klub české strany pokrokové ko- nal 30. dubna schůzi, v níž podrobil pro- nikavé kritice školskou komisí vypracované předlohy o učitelských platech. Prof. Masa- rykovi je otázka učít. platů »v přední řadě otázkou paedagogickou«! My jsme myslili, že je to otázka zemských financí, tedy emi- nentně *finanční*; a p. professor, který vše pozoruje »se zorného úhlu věčnosti«, náhle nás vyvede z našeho názoru. Když je tedy paedagogická, měli by ji patrně řešiti pae- dagogové, na universitě působící, s p. pro- fessorem v čele. To jsou známé masarykov- ské frase stvořené k matení pojmů!

V přijaté resoluci oproti předloze 4. bod zní takto:

»Nynější rozdíl služného navrhova- nou úpravou platů učitelských zvyšuje se nápadně na prospěch katechetů.«

Mohli by snad páni realisté také doká- zati toto svoje tvrzení? Takto je však tento bod jejich »resoluce« naprostou — neprav- dou. Kdyby se jí evangelickým učitelům náboženství zvyšovalo služné oproti jiným, páni pokrokáři by to schvalovali! r.

K pěstění homiletiky. Na soutěž no- vých homiletických prací povolilo minister- stvo kultu a vyučování na tento rok re- dakci předního německého týdenníku pro pěstění homiletiky »Haec loquere et exhor- tare« (Videň-Purkersdorf) podporu 400 K. Bylo by věru záhodno, aby i naše zaslou- žilé homiletické časopisy obrátily se na ře- čené ministerstvo s podobnou žádostí. Do- savad všechny konkurenční práce, jež chtěly soutěžiti na poli české homiletické literatury, byly honorovány soukromou obětavostí re- dakce nebo nakladatelství. r.

»Vraťte nám řádové ošetřovatelky, které jste z nemocnic vyhnali,« tak volá nyní na mnohých místech francouzský lid. A mnohde již se dovolal. R. 1908 vrátily se sestry do nemocnice v Cherbourgu. V Toulouse, kde po částečném vypuzení řeholnic vypukly neštovice, hledali za této epidemie jejich pomoci; v Anney svěřena jim nemocnice znovu r. 1912. V Avignoně obrá- tila se městská rada r. 1910 k sestrám sv. Vincence z Pauly atd. . . . Nejnověji však jeví se hnutí pro sestry i v samé Paříži. Tam ozval se protest, již dříve lid chudých čtvrtí na př. Greneliské a j., mohutnými projevy proti vládě, když odtud vyháněla šedé se- stry, ošetřovatelky chudiny. — Avšak zvláštní zminky zasluhuje, že i sám dr. Despres, jenž je svým protiklerikálním smý- šlením v celé Paříži dosti znám, nicméně sám, ač s nezdarem, návratu sester do ne- nemocnic pařížských se dovolával. Mohutnou akci v tomto směru podnikl posléze zástupce čtvrti des Invalides, Puymaigre, jenž pod vlivem petic opatřených podpisů pařížského lidu, podal městské radě návrh na znovu- zavedení sester do nemocnic a odůvodnil jej velikými a pádnými důvody hmotnými: »11 millionů stálo nás zlepšení hmotných poměrů laických ošetřovatelů, a ti si ješšé stěžují na nedostatečný plat. Upokojení je- jich nových požadavků stálo by nejméně nových 8 millionů. A co by se dalo ne- nemocnic více zříditi a lépe upravití za tyto milliony, které by byly k dispozici při skrov-

ných požadavcích sester, které se spokojí i s 200 franků, kdežto světským silám ani 1100 fr. nestačí! — Na různých místech Francie je zřejmě pozorovati rostoucí odpor proti laicisaci našich nemocnic. <

M.

Modlitby jako školní úlohu dal jistý katecheta-náhradník německých škol, aby se přesvědčil, zda správně jich smysl dětmi byl pochopen. Výsledek byl překvapující. Zahabující i bývalého katechetu i pro školou! Doporučuje proto, aby se pokus ten dál i jinde. V německých školách, kde děti, zvyklé na dialekt, slova komolí a celé slabiky polykají, bude snad leckde výsledek týž. V českých školách by toho býti nemusilo, ač grammaticky i tu horrenda by snad přišla na světlo Boží. Vedme proto děti k tomu, aby při modlitbě řádně vše vyslovovaly, a nechme je častěji i modlitby z katechismu čísti, abychom jim usnadnili řádně vyslovování úm, že budou míti i zrakovou představu říkaného.

Lkš.

Výchova a kinematograf. V zájmu mravní výchovy byly již majitelům kina dány příslušné pokyny, na jichž provádění ovšem třeba pečlivě dozíratí. Ale na co dosud upozorněno nebylo, jak jistý vídeňský učitel podotýká, to na *nedostatečný dozor* školní mládeže při návštěvách kina. Jdou-li třídy se svými učiteli, pak ovšem o příslušný dozor je postaráno; ale ne u dětí, jichž celé zástupy kino navštěvují bez učitelův a vůbec beze všeho dozoru. A tu sejdou se děti nejen různého stáří, ale i různých mravních kvalit; i děti často zkažené, které za temna všelijaké věci mohou tropiti. Proto bylo by žádoucnó, aby při dětských představeních o dozor bylo postaráno tím, že návštěva dála by se jen v průvodu dospělých, což by mohlo býti kontrolováno policejními orgány. Potřeba dozoru v této formě je tím nutnější, ježto kina rostou všude jako houby po dešti, a návštěva jich přese vší drahotu jest též čím dále tím větší. A učiteli není vždy možno, aby při všech dětských představeních figuroval jako dozorčí orgán. Při udílení koncessí bylo by třeba příslušné majitele na tuto podmínku jako nezbytnou upozorniti, a zároveň, pokud možno, i o to dbáti, aby děti i dle pohlaví byly rozděleny.

Lkš.

LITERATURA.

Vzdělávací četba katolické mládeže.

Vydává »Jednota čes. katol. učitelstva v království českém«. Redaktor Josef Hais-Týnecký. Administrace v Praze-II., Žitná ul. č. 26 nově. Ročník IX.—X. Tiskem a nákladem družstva Vlast.

V ročníku IX. přinesla sbírka tato, jež vychází šestkrát do roka ve volných lhůtách, pečlivě vybrané básničky, obrázky, legendy a povídky od Aloise Dostála, Jul. Košnáře, Jos. Haise-Týneckého, B. Ledvinkové, V. K. Peera, Václ. Stoklasa, Jarm. Peluňkové a j., z nichž někteří přispěli též do ročníku X. Kromě těchto mají v tomto (X.) ročníku ještě pěkné příspěvky: Ludm. Grossmannová-Brodská a František Šebestík. Všechny práce zde uveřejněné jsou vhodně voleny pro naše malé čtenáře, jež zajisté mile pobaví a poučí. Kéž by jen tato zdravá četba hojně se rozšířila po drahé naší vlasti a vytlačila všude četbu špatnou a otravnou, která se i mezi útlou již mládeží zhoubně šíří. Přilož každý ruku k dílu a upozorňuj, doporučuj, rozšiřuj »Vzdělávací četbu katolické mládeže«, kterou i ti nejhudší mohou si opatřiti. — Vždyt předplácí se na celý rok (6 čísel) toliko 60 hal. Doporučujeme. *Jos. Fabian.*

Věrné své stoupence

prosíme, aby nám v hojně míře světovali drobný tisk: visitky, plakáty, pozvání ke schůzím, divadelní oznámení a j. v. Věrné přátele své prosíme, aby k tomu i jiné povzbudili.

Družstvo Vlast v Praze čp. 570-II.

Marianské písně:

Máti Páně přesvatá.

Prvních 50 výtisků s 1 harmon. nápěvem 1 K, každé další 100 bez nápěvu 1 K.

Chválu vzdejme o křesťaně.

100 kusů K 1'60.

Tiskem a nákl. družstva Vlast v Praze.

Objednávky přijímá a vyřizuje

admin. družstva Vlast v Praze-II., 570.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půletně 3-50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko zahotově. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof., EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres.reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákoví, prof. na Smíchově, Čelnářův 8.; pro čít. přílohu přijímá rukopisy Vl. Jelínok, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 9/2.

Determinismus v moderním soudnictví. — Nový římský katechismus. — O některých naléhavých otázkách katechetů středoškolských. — Feuilleton: Ze života a spisů Heleny Kellerové. — Směs. — Literatura.

Determinismus v moderním soudnictví.

(Podává EM. ŽÁK.)

(Pokračování.)

Je potěšitelno, že všichni přesně myslící fyziologové odvracejí se od hrubého determinismu, který za nepřesné fase přírodovědeckého upřílišování a zevšeobecnování vnikl v radikální kriminalistickou literaturu. Poměr mezi ději duševními a tělesnými počíná se revidovati.

V tom smyslu hallský fyziolog, *Hitzig*, a známý heidelberský biolog, *Driesch*, vydali velmi pozoruhodné práce. Ti ukázali velmi jasně, že mnohé zjevy lidské přirozenosti lze si vysvětliti jedině přijetím »*supramateriálních sil*«, které nejsou výslednicí tělesného organického života, ale právě naopak vlastní svoji samostatnou činností působí na organický život. *Monistická hypotéza mnohé děje našeho vnitřního života naprosto nedovede vysvětliti*, a proto nemůže učení o nehmotné duši vyvrátiti. Jsme všude obklíčení tajemstvími a záhadami.

Kielský matematik *Pochhammer* ve své studii: »*Zum Problem der Willensfreiheit*« (Stuttgart. 1908) velmi případně přirovnává onu součinnost vnějších činitelů na rozhodnutí člověka působících, a jeho svobodné vůle k pohybu plachetní lodi, která je hnána současně vodním proudem a větrem. Vodní proudy jsou mu obrazem vnějších vlivů, vítr pak oněch tajemných, exaktní přírodovědě nepřístupných sil nadhmotných. Jestli vnější vlivy jako uchvacující proudy působí s velikou prudkostí, jest potřebí, aby tím větší vehemenci působily ony nadhmotné síly, nemá-li býti člověk se svoji lodičkou života stržen s pravé cesty. Chceme-li vykonati nějaký čin anebo o něm souditi, je potřebí míti na zřeteli: vnější impuls činu (podnět k činu), povahu jednajícího a činnost jeho svobodné vůle. »A právě při tom, kterak svobodná vůle člověka byla účastna jednání, projevuje se mravní stanovisko, k němuž člověk dospěl.«

Pochhammer praví výslovně: »Jestli svobodnou vůli v jednajícím člověku uznáváme jako samostatného činitele, který v jednotlivých jeho činech spolupůsobí a vede tak k pojmu zodpovědnosti, nechceme tím nikterak popírati, že v pře-

mnohých případech tento vliv ustupuje v pozadí oproti vlivu charakteru. Musíme připustit, aby mravně sešlý člověk byl v jistém slova smyslu považován za nemocného; ale nesmíme — vyjímaje vyjimečné případy — hned z toho vyvozovati, že jest již prost vši viny. V něm pouze jako v nemocném organismu zakrněly ony schopnosti, jež mají klásti odpor nepříznivým vlivům. Takový snadno podléhá pokušení, poněvadž, má-li je přemoci, potřebuje k tomu vzhledem ke své povaze poměrně daleko větší míru silné vůle nežli jiný. Proto v jednotlivém případě je zcela na místě mírnější soud o jeho činu. —

Ale je otázka, čím tato nízká mravní úroveň v něm byla vyvolána. Byť byly jednotlivé případy, kdy neblahé *přirozené sklony a osudné vnější okolnosti* byly hlavní příčinou tohoto žalostného rozvoje, tož přece v daleko větším počtu případů ono ponenáhle klesání mravních schopností zaviněno bylo tím, že v dlouhé řadě činů rozhodnutí člověka znovu a znovu se stalo špatným směrem. V zločinu, jehož se dopouští člověk hluboce pokleslý, stále se uplatňují stopy jeho dřívějších činů a nepřímou se tu ukazuje *vina dob minulých*. — Podobně též, jako ponenáhle zakrňování mravních schopností můžeme si představit rozvoj jich, který směřuje k upevnění a zušlechtění charakteru. Rozhodnutí, jež v jednotlivých případech se událo, má v tom případě, že ony odpovídaly příkazům mravního vědomí, za následek, že vlastnosti jednjícího člověka v tom směru se mění, že dostačí poměrně slabé napětí svobodné vůle, aby jeho jednání zachovalo shodu s jeho mravním vědomím. Tu ovšem vliv svobodné vůle jeví se menším, poněvadž vliv mravních vlastností u člověka vzrostl. Z toho soudíme, že zodpovědnost člověka za jeho vlastnosti sahá potud, pokud svobodná část jeho vůle, které po řadu let užíval, přispěla k vytvoření těchto vlastností. Dále však jeho zodpovědnost nesáhá, neboť současně s ní působily jak jeho vrozené náklonnosti, tak jeho životní poměry a životní osudy, aby ony vlastnosti mohly v něm povstati

Důstojnost člověka spočívá v tom, kterak dovede užívati svobodné své vůle, byť ona sebe více byla omezena; neboť to jest jediné, co sám ze sebe činí. Ve svobodné součásti své vůle má člověk, jak za to máme, moc, která vedle jeho přirozených schopností samostatně vystupuje, a již je s to býti spolutvůrcem svého osudu. Způsob, kterak s touto mocí jedná, tvoří hlavní obsah jeho života; vše ostatní je pro něho jakýmsi zevním přídavkem, ze něž nemá žádné zodpovědnosti.* —

Tento názor Pochhammerův, který jsme zde obšírněji podali, jistě je zajímavý. A to již proto, že je to názor zástupce *exaktní vědy*. A je zajisté patrné, že Pochhammer tu ukazuje mnohé nové a zajímavé hlediska na celý problem poměru svobodné vůle k ostatním vnitřním faktorům v člověku i jeho zevnějšmu prostředí, jichž výslednicí je lidský skutek. Autor tu takofka mezi názory experimentální vědy a názory spekulativního, na sledování vnitřního subjektivního života založeného učení, zjednává mír, výtěžky obou těchto vědeckých směrů uváděje v souhlas. Spekulativní, scholastické učení tento problem luštilo příliš abstraktně, kladouc váhu skoro výhradně na princip svobodné vůle a přehlížejc vnější i vnitřní vlivy, jež na konání člověka stále vykonávají trvalý, byť neviditelný nátlak. Moderní, experimentální věda zase v jednání člověka výhradně jen pozorovala vlivy dědičnosti, prostředí a vrozených pudů a sklonů, přehlížejc v něm »supermateriální« jeho sílu, duši, obdařenou rozumem a rozum předpo-

kládající svobodnou vůli. Pochhammer vtipně se pokouší stanoviti a vysvětliti poměr svobodné vůle k nesvobodným, bezděčným vlivům. —

Existence svodné vůle, »principu electionis«, v nás nedá se dokázati nástroji a prostředky experimentální vědy. Proto v této otázce nemohou dáti rozhodující odpověď ti, kteří se věnovali pozorování a měření jevů mimo člověka přírodních jevů vnějších. Zde mohou mluvit pouze ti, kteří věnovali se *bádání a pozorování svého vlastního nitra*. To jsou v první řadě oni duševní velikáni, v nichž touhy tělesné i touhy duševní, žádosti nižší a vyšší, objevily se v celé své síle, takofka v stupňovaném poměru, v prudkých bojích a konfliktech. Ti jsou oněmi pravými »znalci« lidského nitra, kteří sami na sobě zkusili ona mocná hnutí duše a těla, a proto mohou o jich poměru svědčiti. V těchto otázkách ony prudké povahy, jakými byl na př. *sv. Pavel, Augustin*, jsou rozhodně většími odborníky než lidé, kteří strávivše celý život mezi knihami, jako *Spencer, Comte* a j., nikdy nepocítili v sobě ona elementární hnutí své nižší, ani nebeťčné, mocné touhy vyšší součásti své přirozenosti.

A tato svědectví, jak *Förster* praví, jsou uloženy v náboženské literatuře. Zde ve vznešených podobenstvích jsou vyjádřeny ony bezprostřední pravdy, jež kotví v hlubinách duše a uvědomují nám naši vlastní vnitřní zkušenost. Všecky tyto vyšší náboženské a metatysické představy mají za úkol člověka před upřílišenou sugescí kosmických kausalit chrániti, jej o klamech smyslů a pudů poučiti a tak učiniti jej pánem jeho duševní přirozenosti. Řeč náboženství jest právě onou řečí, jež v nás ony »nadmateriální« síly nejmocněji shromažďuje a povzbuzuje k spořádané činnosti.

Vzpomeňme, kterak se tato snaha již projevuje *ve filosofii Platonově*. Jeho výroky a podobenství obzvláště jsou způsobilá nám uvědomiti podstatu a smysl svobodné vůle. Když učí, že duše již dříve, nežli vstoupily do našeho těla, žily v říši dokonalosti, v říši ideí, tam na vše jasně patřily, a odtud že pochází ona jejich neukojitelná touha po onom světě dokonalosti, jež v tomto světě nedokonalostí a zlomků stále je ovládá, každý z nás mohl sám ve svém nitru zakusiti, že při všech našich pracích jako pobídka a osten stále nás provází touha a představa díla naprosto dokonalého, a my ovšem marně se snažime ve svých pracích tuto dokonalost zachytiti. Nejlépe poznáváme, že naše dílo nevyjadřuje cele naši představu. Že to, co jsme chtěli vytvořiti, je daleko lepší, nežli ono, co jsme vytvořiti mohli a opravdu také vytvořili.

Tu si nejlépe uvědomujeme, že člověk jest: »*ein tragisches Doppelwesen*«. Je »*Bürger zweier Welten*«, občanem dvou světů. —

Na jedné straně je poután svoji hmotnou součástí, tělem, do něhož duše jako do žaláře je uzavřena, na druhé zas dobře cítí v sobě součást své vyšší, duchové přirozenosti, jež náleží zcela jinému, rozdílnému světu, která může se vzepřiti zákonům a potřebám hmoty a jež člověku skytá neobyčejnou sílu a vytrvalost, jakmile si vážně umínil, této vyšší své součásti dbáti a ji v sobě zdokonalovati.

V tom spočívá všecken význam Platonovy ethiky, že se snaží člověka připoutati k vyššímu, duchovému světu. Že chce duši vyprostiti z okovů tělesnosti a nadvlády všech fysických vlivů a pudů, stále jí takofka našeptávajíc, že jest vyššího, nadpozemského původu, že jest potřebí, aby se jen na onen vyšší svět dokonalosti, svoji vlast, rozpomněla. A to jest dokázaný a nezvratný fakt. Čím více

kdo svoji mysl upoutá k vnějším jevům a věcem, a jediné je za skutečné a hodné pozorování považuje, tím větší mají na něho vliv, tím více je jim ve své jednání podroben. A zase naopak, čím více si kdo všímá duševního světa, tím jasněji se v něm ozývá hlas svědomí, tím více v něm se posilují a mohutní důvody a pohutky z říše ideálů a osvobozují ho z nadvlády jevů smyslných.

A všimněme si všedních zjevů vlastního života. Když jsme učinili něco, co pro nás ať v nejbližších či vzdálenějších důsledcích bylo nepříznivo, vždy pocítujeme nespokojenost. Mrzíme se a vyčítáme si: *„Že jsem to učinil! To bylo nerozvážné, nerozumné, poštilé“* atd. V těchto slovech, jež beze všeho dlouhé filosofování jsme pronesli, skryto je doznání, že jsme tak učiniti nemusili. Je to vlastně sebeobžaloba; výtky rozumu, učiněná svobodně vůli, již jsme v tomto případě nedobře užili. — Anebo máme-li na zřeteli svrchu uvedený výklad Pochhammerův, mohli bychom říci: *„Je vysvětlitelné, že následkem svých zvyků a náklonností jednal jsem nedobře; ale vina přece jest též na mně. Měl jsem proti svým špatným náklonnostem dříve bojovati, neměl jsem dopustiti, aby ve mně tak vzrostly, a potom by bylo se mnou jinak. Zanedbal jsem se. Všechna nynější má nesvoboda jest jenom ovocem mé vlastní lhostejnosti a nedbalosti, mé pudů a zvyky staly se pány v mém nitru tak, že svědomí, mé lepší já, stalo se bezmocným a vnější popud všemocným, rozhodujícím.“* (Pokračování.)

Nový římský katechismus.

(Sděluje JAN POŘÍCKÝ, katecheta v Ledči.)

Nevím, zdali snad někdo z pánů spolubratrů nechystá již důkladnější pojednání o novém římském katechismu. Věc by to byla opravdu záslužná. Všude a ve všem se sice nový katechismus na naše poměry nehodí; některé otázky jsou čistě italské, také doslovná reprodukce by v naší řeči přivodila těžkou stylisaci, ale vane jím duch praktický a moderní. — Katechismus je pracován tak, aby *nebyl jen snůškou suchých pouček, nýbrž i časovou apologií víry a povzbuzením ku křesťanskému životu*. Kdybych měl voliti mezi ním a našim, nebyl bych ani chvíli na rozpacích!

Budíž mi dovoleno načrtnouti aspoň jeho základní obrysy.

Knížka formátu obyčejné osmerky čítá 136 stran; k učení vlastně jen 88. Úvodem je papežské breve ke kardinálu vikáři *Respighimu*, v němž sv. Otec připomíná, že bylo jeho úmyslem zkrátiti starý katechismus, usnadniti učení a zároveň akcentovati v něm pravdy, vystavené moderním útokům. Zavedení tohoto katechismu je dovoleno toliko biskupům. Italské vydání je v Římě na prodej pouze u vyjmenovaných katolických firem; nevázaný výtisk za 20 centesimů, 18 hal. Následuje vypsání odpustků pro ty, kteří se katechismu učí, i pro ty, kteří mu vyučují.

Katechismus sám začíná dvojí předběžnou částí, a to o hlavních formulích katolického náboženství, — jsou tu prostě vyjmenovány hlavní modlitby, dvě základní dogmata, Nejsv. Trojice a vykoupení, dvě přikázání lásky, dekalog, patero církevních přikázání, svátosti, dary Ducha sv., ctnosti božské a základní, skutky milosrdenství atd. Tedy něco podobného jako v Karlachově zpěvníku. V druhé předběžné části se podrobněji vykládají základní pravdy *způsobem od našeho katechismu docela odlišným*. Obširné a pěkně o Bohu a jeho vlastnostech,

o Bohu Odplatiteli, stručně pak o ostatních čtyřech základních článcích. Celkem je tu 26 otázek, po nichž je přechodná: »Co musíme činiti, abychom žili podle vůle Boží? — Musíme věřiti zachovávatí přikázání, a k tomu potřebujeme pomoci Boží, jíž se nám dostává ve svátostech a v modlitbě.

Tím je udána osnova celého katechismu. Úvodní část končí modlitbou z missálu (neděle 8. po sv. Duchu), aby Bůh nám dal žiti dle jeho svaté vůle.

Jádro celého katechismu se dělí na tři díly.

První díl je: Credo. Nedělí se na dvanáct článků; o těch vůbec není ani zmínky, nýbrž celé učivo se probírá v osmi hlavách: 1. Hlavní tajemství: Nejsvět. Trojice a Inkarnace, a znamení kříže. 2. O Nejsv. Trojici zvlášť. 3. O stvoření světa, původ a pád lidí. 4. Vtělení, utrpení a smrt Pána Ježíše. 5. Kristus náš Soudce, o dvojím soudu. 6. O církvi a obcování svatých. 7. O hříchu a jeho odpuštění. 8. O vzkříšení a životě věčném. Končí se opět modlitbou z missálu za stálost a upřímnost ve víře. Vynecháno je tu tolik zbytečného ballastu našeho katechismu. Jen tak mimochodem mi napadá, že se tu nevysvětluje přirozený a nadpřirozený obraz člověka, dvojí přirozenost v Pánu Ježíši, dlouhé popisování lidí před pádem a j. Ale zase tu jest: »Proč chtěl Pán Ježíš býti chudý? Co jest s dětmi, které umrou bez křtu? Jest jisto, že je nebe a peklo? — O církvi jsou tyto otázky: Co je církev? Od koho je založena? Jaká je pravá církev? Proč je jednotná, svatá, obecná, apoštolská? Kdo jsou zákonitými pastýři církve Boží? Kdo to je papež? Papež s biskupy tvoří církev učící. Může se zmýlit? Papež sám může se zmýlit? Může býti jiná církev krom katolické také pravou církví, nebo aspoň části pravé církve? K čemu je tu církev? Čím vede lidi do nebe? Věrou, obětí, svátostmi a vzájemnou duchovní podporou, modlitbou příkladem, radou. — Hned pak následuje o obcování svatých. — Celé Credo s učením o hříchu a o posledních věcech tvoří pouze 132 otázky. O Duchu svatém samostatný článek schází.

Díl druhý: Přikázání Boží, církevní a ctnosti. Uspořádání, vyjmenování hříchů proti jednotlivým přikázáním je opět velmi stručně a praktické. V třetím na př. je pouze jen šest otázek, a mezi nimi: Proč musíme ctíti Boha i vnějšími obřady? Šesté dvě! Sedmé a osmé po třech otázkách.

Při ctnostech je nejprve pojednáno o božských ctnostech a to v čem spočívají, kdy a jak je máme vzbuzovati, a jak je ukážeme ve svém životě. Z mravních ctností je jmenována zbožnost a čtyři stěžejní. Při střídmosti je otázka: Co to je vašeň, vitium. Osmero blahoslavenství a celý druhý oddíl končí otázkou: »Jsou opravdu šťastni ti, kteří žijí podle zásad světa?«

Díl třetí. První část tvoří theoretické pojednání o svátostech. O milosti je takto. Co to jsou svátosti? Proč jsou účinnými znamením? Jakou milost dávají? Co to je milost posvěčující? (— nadpřirozený dar, který trvale tkví v naší duši a činí nás svatými, to jest spravedlivými, přáteli a dítkami Božími, bratry Ježíše Krista a dědici království nebeského). Co to je milost svátostná? O pomáhající milosti se nemluví! Kdo dal svátostem moc? Jak nás svátosti posvěčují? Co máme činiti, abychom si milost svátostí uchovali?

Praktický ráz vyniká všude. Mnoho je z našeho opět vynecháno, ku př. ty dlouhé výpočty všelijakých lítostí! — Leccos zase přidáno. — Po theoretické části následuje praktická část, totiž modlitby, — uctívání Panny Marie, mešní

pobožnost, pobožnost k sv. zpovědi a sv. přijímání. Je tedy tento katechismus vedle učebnice zároveň i modlitební knihou! Myšlenka dosti podobná Hradeckému »Oltáři«.

Zakončen je třemi dodatky: Stručný obsah biblické dějeprawy, církevní rok, napomenutí rodičům.

O některých naléhavých otázkách katechetů středoškolských.

Podává Dr. HANUŠ.

I. Potřeba jednotného zpěvníku a modliteb na středních školách.

Již na pražském provinciálním sněmě r. 1860 byla v úvahu vzata potřeba jednotného zpěvníku pro školy. U nás zůstala tato otázka dosud pium desiderium, ač úkol ten již před mnoha lety svěřen k provedení odborníkům na slovo vzatým. — Ale pro krajiny německé v Čechách vydán již zpěvník s modlitbami pro mládež i dospělé pod názvem »Manna«. Katholisches Gebet- und Gesangbuch für Böhmen, v c. k. knihoskladě r. 1912, a došel i ministerského schválení. Podobně jednotný zpěvník vydán i pro Dolní Rakousy.

Potřeba jednotného zpěvníku jest velmi naléhavá jak pro školy obecné a měšťanské, tak zvláště pro školy střední. Obtíž různých zpěvníků jest patrna zvláště u studentů, kteří přecházejí do jiných ústavů, nesouce s sebou i zpěvník dřívějšího ústavu. Koupí si ovšem zavedený zpěvník nový, než děje se to někdy s jakousi nechutí.

Také dlužno přiznati, že na některém ústavu vydán je zpěvník dosti kvapně, a při nejlepší vůli katechetově a učitele zpěvu dosti rozdílný jak v nápěvech písní tak i v základních modlitbách. Jaká nesnáze pak vzniká, jiný-li nápěv písně tu neb onde, nebo změněny-li modlitby libovolně na př. vzbuzení tří božských ctností, zpovědní modlitby. Obtíž ta nejvíce patrna při sv. biřmování v Praze, kde sejdou se žáci z různých ústavů a mají společně vzbuzovati tři božské ctnosti (jak by ovšem bylo si přát) a mají různé zpěvníky a modlitby!

Jest si přát, by do budoucna jednotného zpěvníku byly vřaděny *pisně nejznámější a nejkrásnější s nápěvem obvyklým* (dle kancionálu), a modlitby, které by odpovídaly duchovním potřebám studentů, aby zpěvník takový byl i »vade mecum« pro léta pozdější po studiích. Akci zpěvníkovou zahájí sekce profesorů náboženských, vyprosí si podporu nejdůstojnějších biskupů českých; ale zároveň prosí všechny kollegy české i moravské, by laskavě podali svá dobrozdání po případě návrhy a přání.

Dopisy buďtež řízeny na předsedu sekce, Dra Lub. Petra, nebo na jednatele, Dra Hanuše.

II. Otázka kaple při budovách středoškolských.

V posledních letech zavládl zvláštní úsporný system při zřizování státních středoškolských budov. Na zvláštní kapli nebylo u c. k. ministerstva financí peněz a proto dána byla *bohoslužebná síň do tělocvičny, opatřené malým výklenkem pro oltář*. A od té doby, co uvedeny byly takovéto kaple — tělocvičny v život, nepomýšlí se při nově zřizovaných budovách ani na možnost, dáti bohoslužbě důstojné místo, nýbrž všude při plánech i rozpočtech tělocvična má sloužiti také za kapli!

Způsob opatření takovéto bohoslužebné síně jest vskutku *nedůstojný a nepaedagogický*.

Nedůstojný proto, že kaple má býti pro studenty místem posvátným, kde nejsvětější obět se slouží, sv. svátosti udělují, slovo Boží se hlásá. Jak možno žádati, by měli ve zvláštní účtě místo pro bohoslužbu, kde zvykli vesele, bezstarostně se baviti tělesnými prostocviky, různými hrami, nebo lezením a skákáním po tělocvičném nářadí!

Jest to proto i nepaedagogické, že studující mají býti naváděni ku zbožnému obcování mši sv. tam, kde jim živě na mysli tanou vzpomínky na kraťochvíle, neboť nemožno hodiny tělesného cviku a osvěžení spojovati s vážností bohoslužby. Mají poklekat tam, kde dříve a vícekrát v týdnu vesele poskakovali! V kaplích — tělocvičnách nemožno též chovati Nejsv. svátost, čímž ztrácejí žáci i krásné a obvyklé jinde požehnání; ztrácejí i příležitost zajíti si do kaple všedního dne na mši sv., které nelze zde sloužiti.

To má ovšem i smutné následky, že nenesou s sebou studující do života oně lásky k domu Božím a ku mši sv., které pak snadno pomíjejí o nedělich a svátcích zasvěcených.

V této otázce podala sekce uctívou žádost k J. Eminenci, nejdůstojnějším arcipastýři, by dobrotivě se věci ujal a učinil kroky na kompetentních místech. Možno tuto otázku řešiti i tím způsobem, že by kaple spojena byla s *aulou*, slavnostní síní, která by důstojným oslavám mohla vyhovovati a měla býti všude zřízena. Požadáno bylo i ústředí spolku katechetů středoškolských, by podobnou akci podniklo u ostatních nejdůst. biskupů v Rakousku. S bolem dlužno přiznati, že takováto praxe zřizování kaplí — tělocvičen jest vsutku ponížujícím zjevem v našem školním zřízení.

Jak důstojné, nikoli kaple, ale chrámy mají státy protestantské, zvláště v Anglii ve svých kolejích středoškolských (na př. Eton College, Winchester Col. a zvláště ve vysokoškolských kolejích v Oxfordu, Cambridge atd.). Ve Francii na Lyceích mají zvláštní, samostatné kaple uprostřed budov lycejních. A v Rakousku, kde mezi základním zákony školskými jest paragraf vychovávatí mládež nábožensky a mravně, tak macešsky pro nepatrně zvýšený náklad je deptán náboženský cit!

Zajímavo jest ovšem, že povolane úřady vyžadují oddělení kaple a tělocvičny, u takových budov, které stavěti si mají města a obce. Ale mohou si to vynutiti když sami této snahy nejeví? *Profanování kaple tělocvičnou cití a uznávají i přemnozi kollegové světsí, zvláště když v novější době i cvičení se ve střelbě a v šermu na tělocvičnu je mnohde odkázáno.* Bylo by snažnou prosbou katechetů a velkou radostí, kdyby podařilo se nejdůstojnějším biskupům odloučení kaple od tělocvičny a zachrániti posvátnost přibytku Božího.

III. *Péče katechetů středoškolských o akademický katolický dorost.*

V květnových dnech slavila Federace akademiků svůj sjezd. Jednáno bylo o reformách středního školství, o sociální a kulturní otázce akademiků, oddělení theologické fakulty od university, a na konec přijata byla manifestace pro druhou českou universitu v Brně.

Není to vychloubáním, když uvádíme, že katecheta středoškolský skoro všude na ústavě jest nejpřímějším přítelem svých studentů nejen po stránce mravní, spirituální, nýbrž i po stránce hmotné, materiální, jak přemnohý student i směru různého by musil uznati. A přece jak smutný zjev! Sotva mnohý student po skončení studií středoškolských poděkoval nebo nepoděkoval svému kateche-

tovi za jeho obětavou lásku, již vlákán živly víře a náboženství nepřátelskými, řadí se mezi takové, kteří náboženství ze života akademického chtějí vyloučiti.

Není tím nikterak míněno, že by katecheta měl snad zanechat péče o chudé, nemajetné studenty, vždyť časem i u odvrácených svých žáků dostaví se porozumění a změny smýšlení. Ale jiná jeho péče vystupuje v popředí, aby se totiž staral, aby jeho žáci *ustupovali do řad katolických akademiků, seskupených v Lize akademické. Akademická liga je spolkem úctyhodným, vynucujícím si uznání i u nepřátel svou činností, svým nadšením, svým počtem, svou disciplínou.*

A jest to záslužná povinnost středoškolských katechetů, by láskou a obětavou hmotnou pomocí provázeli ty své žáky, kteří stojí tu na ochranu svých duševních statků opuštění od vůdcích kruhů universitních, vystaveni nepřátelství vlastních kolegů.

O sjezdu Federace akademické bylo patrné, jak mnoho profesorů universitních účastnilo se jejich schůzí; a byť snad nedošla podpory hmotné u mnohých přátel svých realistických, jak bývá u nich samozřejmě, přece došla morální podpory a posilnění ve svých snahách.

A naši studenti katolíci? Vyloučení z jejich středu, posměchem zasypání, pečeť zpátečnictví a klerikalismu jim vtisknuta. A přece stojí tu semknutí v jeden šik, mladé duše, nadšené ideami Kristovými. V řady jejich vstupují akademikové nadaní, nejlepší. A ti přirozeně ohlížejí se po svých vůdcích, rádcích. Jak rádi by uvítali ve svém středu své katechety, kteří jim onu lásku k ideálům křesťanským vštěpovali! Kéž posílí malý počet jich příznivců bývalí jich katecheti!

Jaký nastává tu úkol? Starati se, by z každé oktávy aspoň několik nadšených mladých bojovníků rozmnožilo jejich falangu, doporučovati výborně redigovaný jejich časopis *»Studentskou Hlídku«*, pokud možno zaopatřiti výhodnou kondici, přispěti sebe menším dárkem na jejich podpůrný fond, navštěvovat jejich schůze, přednášky, býti s nimi ve styku. Kéž této podpory morální a i materiální dostane se miléným nadšeným Ligistům se strany jejich bývalých vychovatelů!

FEUILLETON.

Ze života a spisů Heleny Kellerové.

Podává FR. JANOVSÝ.

(Dokončení.)

Co dím o *dějínách*? Co události zaznamenáno v *dějínách*! A hle, všechno to množství událostí není nevzhlednou směsicí, odporným chaosem, nýbrž spatřujeme tam formu a úpravu podle cest Božích. Dějiny lidstva jsou dějinami pokroku. Ve vnitřním i zevnějším světě spatřuji podivuhodný soulad, spojení činů lidských a božských. —

Co všechno v té příčině spatřujeme v *Americě*! Londýnští národní hospodáři jsou nemálo znepokojeni nějakými 500.000 cizozemců mezi šesti miliony londýnského obyvatelstva, a mluví o nebezpečí cizineckém. Jaká to úzkoprsá bojácnost, pová-

žíme-li poměr domácího a cizího obyvatelstva v New Yorku! Zdeť je skoro 1,500.000 cizinců mezi půl čtvrtá milionu všeho obyvatelstva. Tedy každý třetí člověk v severoamerické metropoli je cizozemcem. To třeba mít na mysli, aby se posoudila duševní veličnost Ameriky.

Amerika jest zemí hmotné práce; zúrodnila povrch země, spustila se do bohatých dolů, zavodnila pustiny, obemknula povrch kolejemi rychlých drah; kde koho pojímá do svých služeb, do své práce, stará se o vzdělání svých pracovníků, člověk neschopný tam neobstojí. Vedle pilné práce jest Amerika zemí obchodu, však také zemí upřímné lásky k bližnímu. Vedle ohlušujícího hluku pouličních povozů a drah, vedle hřmotných továren, vedle závratných skladišť zřítí školy, knihovny, nemocnice, ochrannovny, sady — samá to díla obětavé péče, mající na mysli andělské slovo: *»Pokoj lidem dobré vůle.«*

Věru mnoho, přemnoho již vykonala Amerika v této příčině; přemnoho utrpení zmírnila, přemnoho nešťastných oblažila a učinila užitečnými členy lidské společnosti. Dovedlať prsty slepců takřka učiniti vidoucími, ústa němých mluvícími, stísněnou duši slabomyslných probuditi k radosti a svěžesti. Věru, Amerika neslouží jenom mamonu. S jakým soucitem, s jakým vynaložením dovednosti a intelligence přichází vstříc všem, kdož se do ní utíkají, a mírní hrůzu bídy, chudoby a spustlosti, jež rok co rok ze všech národů na její břehy dovážejí! Amerika skýtá tudíž s dostatek důvodů dobré naděje v přítomnost i v budoucnost, což podobně zřítí lze i u druhých velikých národů; přes všecku pochybovačnost, přes všecek nepokoj, přes všecku hmotářství, jež nás neblaze obklopují, nezapomněl svět na nejlepší stránku, kteráž jest mu napomocna k ustavičnému pravému pokroku, k pokoju, blahu.

Doznávají této blaživé stránky i ti, kdož před tím nedovedli býti »lidmi dobré vůle«, kdož se provinili, kdož přečiny a zločiny dovedli duši svou poskvřiti. Zachází se s nešťastníky takovými jako s ubohými nemocnými; zachází se s nimi ve vězení mírně a pečlivě, aby duše jejich byla vyhojena, pro řádný život ve společnosti uschopněna, a jednou, dostanouce se po vytrpěném trestu na svobodu, aby přece něčím přispěli k dilu lidstva.

Doznávají blaživé stránky naší doby lidé pracující, pro něž postaráno o lepší příbytky, než v jakých přebývali za dřívějších časů; o příbytky zdravé, slunné, praktické, v nichž už neřadí hromadně cholera a tyfus. Dostává se jim též přiměřenější mzdy, která stačí nejen na nejnuttnější potřeby životní, nýbrž také na jiné výdaje, aby si i pracovní člověk mohl poněkud osladiti klopotný život.

Vždy spravedlivěji a spravedlivěji uznává se právo všech lidí na život, na důstojnou svobodu, na snahu po blahu a štěstí, na slušnou výchovu a vzdělání. Dnes i dítěti sebe prostšího člověka jsou otevřeny brány škol, v nichž se mu skýtá téměř všemožné vědomosti a dovednosti. Zde může prospěti v nejrůznějších vědách, ale zvláště se má vytříbiti v praktickém smyslu, v trpělivosti, v poctivosti, v charakteru, bez nichž by se v další škole života neobešel.

— — — — — Věru život je dobrým

polem, vzejde na něm blaho, jen když užijeme dobrých prostředků. Jinak ovšem soudí ponuří pesimisté, nepřívětiví, nebezpeční nihilisté a lidé jim podobní, kterým jest všecko špatné, kteří se řídí zásadou: »Jezme, pijme, budme veselí, však zítra zemřeme!« Kdybych s takového pesimistického hlediska patřila na svůj život, bylo by po mně veta. Marně bych se ohlížela po světle, jehož oko mé nevidí; marně bych toužila po hudbě, již ucho mé neslyší; ve dne v noci bych naříkala a nikdy bych nebyla spokojena; seděla bych někde stranou ve hrozné samotě, strachem a zoufalství sevřena. Že však vůči sobě i vůči druhým pokládám za svou povinnost býti šťastnou, vyprostila jsem se z bídy té, zlomila jsem neblahé překážky a chci pracovati o blahu.

Nedejme se másti pesimisty!

Když se Haüy nabídl, že naučí slepce čísti, smáli se pesimisté, nazvali ho poštelcem. Kdyby nebyl býval tento dobroděj pevně přesvědčen, že duch lidský je silnější než nevědomost, kteráž ho slepotou tělesnou takřka drží v zajetí, kdyby Haüy nebyl býval optimistou, nebyl by prsty slepců proměnil takřka v oči jejich. Dosud žádný pesimista neobjevil podivuhodných tajů těles nebeských, velemoudrých zákonů jejich pohybu, neobjevil neznámých zemí, neskytl lidskému poznání nových oborů blaživé působnosti. Nikoliv, neučinili toho pesimisté, ale lidé dobří, lidé blaživí, obětaví, optimisté.

Velikým optimistou byl sv. Bernard (1091—1153) pevně o tom přesvědčený, že alespoň 250 osvícených, ušlechtilých mužů stačí, aby nadešly v končinách západní Evropy za křížáckých výprav lepší časy. Nezklamal se.

Velikým optimistou byl kněz Jan Bosco (1815—1880), veliký dobrodinec chudiny, ovanutý dechem Božím, ač se mu krajané vysmívali, a jej pokládali za blázna. Nedal se másti, pracoval trpělivě dále, stáral se otcovsky o celý zástup opuštěných, zanedbaných dětí; prorokoval, co všecko vzejde z jeho počínku, jaké školy, jaké ústavy, jež se po Italii i jinde po světě rozšíří.*)

*) Jan Bosco založil »Kongregaci salesiánskou« jejímž účelem jest poskytnouti pomoci chudé a opuštěné mládeži. Kongregace zakládá oratoře pro neděle a svátky, večerní školy pro mládež dospělejší, sirotčince, v nichž se chovanci vzdělávají na řemeslníky nebo umělce, nebo se věnují

Optimistou byl *Dr. Séguin*. Když prohlásil, že i slabomyslní s úspěchem mohou býti vyučováni, vysmáli se mu velmi mnozí, a ve své domnělé moudrosti i jej pokládali za slabomyslného. Avšak Séguin nedal se zmásti, a poněnáhu poznal svět, že se z posmívaného muže toho stal slavný lidumil. Podobně mohli bychom uvéstí pravé velikány *filosofy*, pravé velikány *spisovatele*; byli ve svém životě, byli ve svých dílech optimisty. Proto jsou tak váženi, ctěni a čtení i od potomstva. Ponurým pessimistům se té cti nedostalo a nedostane.

Kdo se vyrovná optimistovi *Shakespearovi*? Jeho tragédie jsou zjevením mravního řádu světového. V jeho »Learovi«, v jeho »Hamletovi« nalézáme předzvěst něčeho lepšího. Na konci celého kusu zůstala osobnost, jež bezpráví odsoudí, řád ve společnosti obnoví a stát znova zbuduje. Jeho poslední kusy »Bouře« a »Cymbelina« dýší krásným, milým optimismem; vidíme tam smíření, sjednocení, jest tam zaručeno vítězství dobra. — — — — —

Každý optimista podporuje a urychluje všeliký pokrok, kdežto pessimista jej zdržuje. *Následky pessimismu v životě národa jsou tytéž, jako v životě jednotlivcův*. Pessimismus umrtvuje v lidech snahu mírniti chudobu, odklizovati nevědomost, brániti zločinům, a vysušuje kde jaký pramen ušlechtilé radosti.

Všimněme si v té příčině na př. *Indie*, země to fatalismu, kde nějakých tři sta millionů lidských bytostí úpí v nevědomosti a bídě, a zabředá vždy hlouběji do odporného bahna. Proč jsou takovými? Svým pohanstvím, svým brahmanismem jsou udržováni v pessimismu, sedí v temnotách, jsou zotročeni svou lhostejností vůči jakémukoli pokroku. Toho pro ně není. Proto se tam nikdo neujímá chudiny, nikdo nechrání vdov, nikdo se neustrne nad sirotky, nikdo neošetřuje nemocných, nikdo se nevěnuje

klassickým studiím. Jiní stávají se učitelé a kněžími; také hospodářské kolonie se zřizují, aby se odpomohlo nedostatku rolnických sil pracovních. V ústavěch Boscových nalézá se přes 130.000 chovanců, z nichž ročně 30.000 se propouští do světa, dobrých to křesťanů a občanů. Matějský dům v Turíně (bývalý dřevník, jež si Bosco byl najal) má 1400 chovanců, z nichž 900 se zabývá prací řemeslnou, 500 studuje gymnasium. Podle toho vzoru založen r. 1884 v Solnohradě spolek »Přítel dítek«, a polepšovna v Kostomlatech a jinde.

slépčům, nikdo hluchoněmým; jsou nemilosrdně vydáni smrti na pospas. V Indii se vůbec pokládá za říšských slepce a hluché vyučovati, jelikož jejich slepota, jejich hluchota se pokládá trestem za hříchy v dřívějším, předpozemském životě spáchané. Kdybych se narodila uprostřed těchto fatalistických nauk, úpěla bych dosud v temnotě, byl by život můj dosud pouště. — — — — —

Blaze křesťanům; stojí v jejich čele Kristus se svým blahodárným optimismem, tak krásně vyjádřeným v osmeru blahoslavenství!

Také *sv. Pavel* ve jménu Páně hlásal lidstvu víru, kteráž vítězně proniká sebe obtížnějšími a tvrdšími poměry, kteráž jest ochotna k sebe těžším obětím, prozírající ke krásnému nebi, kde už není nižádných překážek, kde jest dokonalé světlo, dokonalé poznání.

Přímou klassickou jest *11. kapitola jeho listu k židům*, na niž čtenáře tuto poukážeme.

Kdo jste se tedy slepi narodili, hleďte si pokladů této víry! Jsouť vzácnější nad zlato a drahokamy. Hleďte si lásky, dobroty, pravdy, naděje, jejichž cena jest nezaplacená.

Kristus Pán přinesl a *sv. Pavel* s druhými apoštoly zvěstoval blahé poselství míru a pokoje, hlásal vítězství pravdy, vítězství lásky, nikoliv vítězství zbraně. Lidstvo se neuspořádá vojsky a válkami, nýbrž mravními silami. Jak nicotnými jeví se vítězství Alexandra Velikého, vítězství Napoleonova proti vítězstvím Newtonovým, Galileiho, sv. Augustina!

Ideje jsou mocnější než oheň a meč. Bez hluku, tíše, klidně šíří se země do země; lidstvo si pro ně vyjde, nasbírání si jich, jako rolník o žních sebere si obilí se svého pole, a děkuje Bohu. Jaká úroda z války?

Každé vánoce jsou zároveň slavností optimismu. — — — — —

Na výsluní svého optimismu patříme dobu budoucnosti, kdy bude lidstvo jednou rodinou, kdy bude všem pokoj jednán zákonem, kdy se budou všichni ukláněti před jedním zákonodárcem, před Bohem. — — — — —

Tot vrchol optimismu: *harmonie mezi člověkem a Bohem*.

SMĚS.

Učitel'ský ústav Školních bratří v Bubenči leží jako mûra na hlavách pánû z »Českého Učitele«. Píší o něm ve svém čísle z 23. května takto: »První absolventi klerikálního ústavu učitel'ského v Bubenči, píší »Národní Listy« z 15. května, vyjdou letos a klerikálové již dnes starají se způsobem naprosto nepřístupným zvláště v době, kdy tisíce učitelů v Čechách je bez zaměstnání ne jeden, ale více let, aby těmto klerikálním absolventům byla zajištěna hned po složení zkoušky místa. »Svatováclavská Matice Školská« rozeslala totiž — dle »P. L.« — zvláštní tajný oběžník, kterým obrací se na faráře a kněze, aby »pomohli svým vzácným vlivem v osadách a na okrese získati učitel'ská místa« pro prvních 37 absolventů klerikálního učitel'ského ústavu. Tajný oběžník mluví přímo a nezahaleně o tom, že ze 37 chovanců čtvrtého ročníku bude 37 učitelů. Správa ústavu ví již měsíce napřed, že všichni chovanci udělají zkoušku učitel'ské dospělosti! K této troufalosti není věru třeba přičiňovati poznámek, fakt sám mluví jasně, jak je ústav veden a co jest jeho cílem. Oběžník nezahaleně mluví také o tom, že očekává od těchto učitelů »velmi mnoho pro sv. náboženství a církev sv.« a pro veřejné působení. K tomu sluší připomenouti, že učitelé, od nichž nikdo nemůže ničeho očekávati pro školu a pro výchovu dětí — o těchto předních úkolech povolání učitel'ského se oběžník vůbec nezmiňuje! — nemají vůbec způsobilosti a tím méně práva na učitel'ská místa, na která čeká již léta sta a sta učitelů se zkouškami složenými za státního dozoru na státních ústavech. Doufáme, že nejen učitel'stvo samo se vzepře snahám tímto oběžníkem nepokrytě vyjádřeným se strany klerikálního usilování, ale že zejména v příslušných školních radách nenajdou se lidé, kteří by za dnešní bídy a nezaměstnanosti učitel'stva podporovali absolventy tohoto klerikálního ústavu, kteří všichni již dnes jsou prohlašováni za dospělé, proti čekatelným učitel'ským míst, kteří po řádně složené zkoušce na státních ústavech čekají již léta marně na kus chleba a existence. — My upozorňujeme zejména zástupce učitel'stva v okresních školních radách, aby přesně přihlíželi k tomu, by

se místa obsazovala dle pořadí přihlášených kandidátů a aby vzat byl vždy ohled na ty, kdo již delší dobu jsou bez míst. V tom ohledu musí zástupci učitel'stva konati svou povinnost bez ohledu na všelijaké postranní vlivy a protekční snahy, jež arci klerikálové dovedou vyvinouti přehojnou měrou. —

Je viděti, že učitel'ský ústav katolický je stále solí v očích »pokrokového« orgánu učitel'ského. Jestli správa řečeného ústavu prosí za podporu těch, kteří jako dospělí učitelé ústav opustí, svědčí to zajisté o její péči o budoucí existenci jejich bývalých chovanců, a sluší jí ke cti. Však s touto prosbou obrací se zase jen na své přátele z kruhů kněžských a nikoli na pokrokové zástupce učitel'stva v okresních školních radách. Jest to rozhodně charakternější, nežli když »pokrokoví« kandidáti ucházejí se o podporu svých žádostí za místo u kněží, kteří v okresních školních radách zasedají. Vysvědčení dospělosti těmto kandidátům pak vydá nebo snad nevydá maturitní komise, a nikoli páni z »Č. U.«, kteří hned usuzují, že od těchto budoucích učitelů »nikdo nemůže ničeho očekávati pro školu a výchovu dětí.« Od chráněnců jejich pokrokového tábora mnoho se očekávalo, pravda. Ale ničeho nikdo se nedočkal, protože mimo několik nafouklých frásí a bezměrné domyšlivosti obyčejně ničeho do školy nepřinesli. Facta loquuntur! r.

Příprava k učitel'skému působení. O důležitosti řádné přípravy na školní výklady praví Zeissig v známém *Reinově* díle: »Handwörterbuch der Paedagogik« tato slova: »Bez přípravy sleduje učitel, co ho v okamžiku napadne, a činí vše dle nálady, kterou té chvíle má. Mnoha slovy řeke málo, a chce slabiny chudoby své myšlenkové zakrýti. Jeho výklad snadno se stává navužívám, širokým a daleko ťkajícím, a proto nudným, protože přestupuje elementární zákony didaktiky a činí násilí dětské duši. A při tom, co jest nejvíce pováženi hodno, vlastní nitro učitelovo nepřichází k platnosti, poněvadž ani ono čistě vnější řádně neovládá. K nejistotě ve vyučování druží se pak neklid a netrpělivost, které činnosti školy valně překážejí. Péče v přípravě náleží jako řádné rozdělení učiva k učitel'ským ctnostem a k mravním kvalitám školního povolání. Ve svědomitosti, s kterou učitel denně se na školu připravuje, v prvé řadě dokazuje vytrvalost k svému povolání.« r.

Sekce středoškolských katechetů konala svoji členskou schůzi 21. května t. r. za přítomnosti Dra. Petra, notáře Kocmicha, Jos. Schindlera, Gust. Vericha, kolegů Jos. Soldáta, Dra. Farského, Dra. Čiháka, P. Svatušky a Dra. Hanuše. Jednáno o nynějším stavu projednávání služební pragmatiky a našeho memoranda. Příznivé rozřešení této akce jest nyní v nejistotě, jsouc podmíněno šťastným rozřešením krise parlamentní a finanční při tak spletitých a napjatých poměrech zahraničních i vnitřních. Předčítány dopisy předsedy Msra. Wolnyho a pokladníka ústředí Gmeinaera, slibující aspoň částečný zdar; podány zprávy o průběhu jednání v subkomitétu. Předsednictvo vzalo na se úkol učiniti příslušné a vhodné kroky ku šťastnému vyřízení našich požadavků, až nastane příhodná doba.

Čten a probrán dotazník pro komisaře a katechety středoškolské, jenž má ku konci roku býti vyplněn o stavu náboženské výchovy na středních školách.

Zaveden rozhovor o potřebě jednotného způsobu pro studenty, a uloženo předsednictvu, by byla požádána Nejdůst. k. a. konsistoř, by této akci dala své schválení a podporu.

Stěžováno do smutných poměrů supplujících katechetů a nedostatku jich pro nejjisté postavení jich; střídání učitelů náboženství a často i přetížení prací na různých školách nemůže přinésti zdárného výsledku při výchově náboženské. Usneseno, by utvářá žádost podána byla Nejdůst. Ordinariátu, by při četně navštěvovaných školách pražských státem byla zřízena místa katechetů extra statum, jako se to obdobně děje u světských profesorů. — Bylo by si přát, by čilejší zájem jevil se o otázky naše stavovské, by také druzí kolegové pražští i ostatní radou, pomocí a návštěvou schůzí ku společné, těžké práci přispívali.

Usneseno jednohlasně, by Akademické Lize bylo věnováno 20 K ze spolkové pokladny jako důkaz sympatie s našimi katolickými neohroženými akademiky.

Bolestná dochází nás zpráva, že 24. května t. r. uprostřed své činnosti katechetské-středoškolské povolání Pánem života a smrti v nadzemský život milovaný kollega vdp. kn. arc. notář Jan Královec, c. k. prof. paedagogia v Příbrami, věrný člen naší sekce, a vdp. Dr. Jan Zitek, professor c. k. reálky v Karlíně, spisovatel, jenž hor-

livě účastnil se schůzí našich spolkových, ale po smutném neštěstí železničním, které mu asi přivodilo předčasnou smrt, se odmítl. Bůh dobrotivý kež jim za jejich obětavou a těžkou práci katechetskou odplatí životem blaženým. — Členové sekce v modlitbách a při mši sv. u věčně vzpomínce chovati budou své drahé kollegy. *Dr. Hanuš.*

Katecheti a mše sv. o zákonitých prázdninách školních. Jak některé listy oznámily, uloženo katechetům diecése litoměřické, aby o svátcích vánočních, velikonocích a svatodušních zachovávali residenci a sloužili mši sv. v obvyklou hodinu, aby žákům i věřícím dána byla příležitost mši sv. jako jindy býti přítomni. Že katecheta při nynějších nesnázích ve škole duševně i tělesně více se znáví, nežli při stejné dlouhém působení ve funkcích duchovní správy, nikdo zajisté nebude upírat. Že jest mu po celý rok pro pravidelnou a neodkladnou povinnost školní velmi těžko i jenom jediný den dovolené si získati, rovněž je jisto. Proto právem nejedni těžce nesou ustanovení ordinariátu, kterým povinnost residence se jim ukládá, a vidí v tom pramálo uznání obtíží a nesnázích jejich únavného působení. Jsme vždy pro nejpřátelštější poměr mezi duchovní správou a katechety a víme, že přátelské dohodnutí mnohou obtíž s té či oné strany odstraní. Ale zapomenouti se nesmí, že právo binnanční, které trvale některým duchovním správcům z důležitých příčin se uděluje, je také prostředek, aby duchovním potřebám osadníků, dospělých i nedospělých, se vyhovělo. A právě o zákonitých prázdninách bylo by žádoucné, aby děti, kde jsou uvyklé býti přítomny mši sv. ve školní kapli, byly vybízeny návštěvovati chrám Páně. V tom by katecheti i duchovní správové měli se dohodnouti, aby tak chrám Páně stal se milým a známým dětem školním. *r.*

Prázdninový kurs hudební (XXI.) pro učitele bude letos obdáván od 20. srpna do 6. září. Vyučovati se bude nauce o harmonii, modulaci, harmonisaci, tvářím atd. Přihlášky ptijímají se nejdéle do 9. července. Bližší zpráva podá ředitel hudební školy Arnošt J. Černý, skladatel na Král. Vinohradech, Krameriova ul. č. n. 4, na dotaz s příloženou 10h známku.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3-50 K. Do krajín německých předplácí se na „Vychovatele“ 3 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent „Vychovatel“ se jim dává toliko zahotově. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel listů na 10 exemplářů jedenáct zlatarů.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českem.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamacie, jež se nepočítá a nehraní. Rukopisy pro hlav. list, zpravy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Cejnául. 8.; proučít. přílohu přijímá rukopisy Vl. Jelínek, učitel v Brněnově u Prahy, pro Věstník Katochecký přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Determinismus v moderním soudnictví. — Nový římský katechismus. — O některých naléhavých otázkách katechetů středoškolských. — Feuilleton: Ze života a spisů Heleny Kellerové. — Směs. — Literatura.

Determinismus v moderním soudnictví.

(Podává EM. ŽÁK.)

(Pokračování.)

Moderní determinismus hledá příčiny špatného a zločinného jednání v přirozeném sklonu, v patologické zatížení a vnějších vlivech, jež na člověka působily. V tom, dle našeho názoru, vina provinilcova nekotví. Ale v tom, že *po dlouhou dobu se zpronevěřoval svému lepšímu já, až je v sobě skoro úplně ululmil; že naprosto se zřekl pomoci vyšších, tajemných sil, jež dříve dobře tušil ve svém nitru.* Stálým konáním zlého vědomí onoho lepšího já v něm zakrnělo, tak že nyní již nedovede nižším popudům odolati. A vinou jeho je, že hned s počátku nejevil dosti síly pokušení přemáhati.

Přední francouzský lékař a autor mnohých článků o nervových nemocech, *Charcot*, učinil ve svém studiu nervově chorých zajímavé pozorování. Praví: »Přemnozí nemocní dobře se rozpomínají na chvíle, kdy takorča kolisali mezi nemocí a zdravím; kdy cítili, že na nich to záleží, aby se vzchopili a silou své vůle převážili jazýček na příznivou stranu. Ale k svému neštěstí nevyvinuli v rozhodující chvíli tuto sílu vůle a od té chvíle neodvratně klesali stále hlouběji.

Zkušenost, kterou tu učinil Charcot s nemocnými, platí i o zdravých. Jsme si dobře vědomi, že v duševním svém životě máme sílu zevnějšímu dráždění odporovati. Ale tím, že jsme tuto sílu t. j. svobodnou vůli v sobě neuplatňovali a cvičením neposilovali, získávaly vnější i vnitřní popudy stále větší moc na nás, centra mozková, která zprostředkují působení nejvyšších duševních sil na lidský organismus, vyšla ze cviku. A pak, jsouce si vědomi, že jsme nynější stav svůj sami zavinili, musíme si doznati: »S počátku byl bych měl dost síly odporovati, pokušení přemoci, a dotěrnému svádění nepopřáti sluchu ni místa ve své obrazotvornosti. Znal jsem, co je správné, a žádná zděděná náklonnost, ni špatné vychování, žádné prostředí nebylo s to k špatnému mě přinutiti — kdybych byl já sám se nerozhodl pokušení povoliti.«

Když člověk se ocitne v takovém vystupňovaném pokušení, kde smysly jeho jsou takořka opojeny, jeho nervy napiaty a city vydrážděny, zkrátka jeho duševní klid je rozvrácen, tu ovšem jeho *svobodná vůle klesla na minimum*, a on dopustí se činů, kterých by nebyl schopen v normálním stavu mysli. Kde jest tu jeho vina? Zajisté v tom, že dopustil, aby v takové situaci se ocitl, že s ní takořka hrál, až prohrál. Tu jasně pochopíme vnitřní duševní pochod Josefa Egyptského, který vši silou vzdoroval nástrahám ženy Putifarovy. Nikdy zajisté s ní »nekoketoval«, prchal před každým, nejmenším nebezpečím, proto i v kritické chvíli měl dosti síly — k útěku. Spasitel vážně varoval, když řekl »*Kdo miluje nebezpečí, zahyne v něm.*« —

Ale lze proti tomu namítati: »Kterak jsem měl všechnu sílu své vůle napnouti, abych první pokušení přemohl, když jsem si naprosto nebyl toho vědom, jaké další důsledky moje opomenutí bude mít. Či neplatí i v tomto případě, že »nevědomost hříchu nečiní«?

Na to pravíme, že marno jest se omlouvati, poněvadž ono vyšší poznání, jež nás varovalo před prvním poklesem, vždy se u člověka normálního dostavuje. Že člověk ho nechce viděti a nedbá, je jeho vinou. Sám se odvrátil od oněch duchovných pramenů síly, které ve světě jeho svědomí se tajily. Či vinou tedy pokles? Slabostí zaviněnou. — My sami rozhodli o tom, co jsme si zvolili, a co naše nitro opanovalo, zda »zákony s hůry«, hlas naší vyšší přirozenosti, či »zákony z důli«, žádosti našeho těla. Naše lepší přirozenost neustále nám staví před oči obraz, jak máme žít, mluvit a jednati, a tím už nám naznačuje, že máme se snažit se sebe setřásti nadvládu smyslných popudů a vnějších dráždivel. Tím nám stále ukazuje na svobodu naší vůle, a nepřimo nás obviňuje z viny, pakli jsme tohoto vědomí nedbali. Případně praví *K. Fischer* ve své knize: »*Ueber die menschliche Freiheit*«, (Heidelberg 1803, str. 40): »*Při každém nečestném skutku slyšíme v nitru svém hlas, který dí: Tento skutek jest právě takový, jaký jsi sám, je tvým věrným obrazem, výrazem tvé přirozenosti; ale ty nejsi takovým, jakýms býti měl a mohl.*«

»Jako severní záře na nebi je reflexem oněch mocných, elektrických sil, které v nitru země se nalézají, tak ona nevyhladitelná idea viny, osobní zodpovědnosti je reflexem oněch nadhmotných sil, jež v lidské duši se nalézají, jest důkazem, že člověk, vzdor všem životu dalekým teoriím, svoje poklesnutí nepřičítá všemohoucí nadvládě vnějších i vnitřních příčin, ale svému vlastnímu rozhodnutí. On ve svém nejhlubším svědomí stále toho je si vědom, že zlý jeho čin je něčím zcela jiným nežli nemoc«, krásně praví *Förster* (*Schuld und Sühne*, str. 72.) —

Není pro nás také nikterak potěšitelným, že dávní národové o lidské přirozenosti, tajuplných jejích vášních a silách, jakož i o pojmu přičetnosti a viny měli daleko jasnější pojmy nežli my. V antických tragediích, v nichž nezkracené pudy a vášně lidské vystupují v celé své elementární síle, a tak svobodnou vůli lidskou tlumí, vidíme, že vědomí osobní viny znovu a znovu se projevuje. Marno jest všecko ukazování na nezměnitelný osud, na kletbu, která jako olověný mrak spočívá na rodu; doznání vlastní viny skrze to vše velmi mohutně propuká. Když v *Aischylově* »*Oresteii*« *Klytáimnestra* všechnu vinu ze zavraždění Agamemnona, jež navrátilivši se svým milencem Aigisthem zabila, od sebe odmítá a poukazuje na onu strašnou kletbu, která nad rodem Atreovým se vznášá

a činí z jeho domu »lidské jatky«, tu chór majestátně a vytrvale jí odpovídá: »*Tvá jest to vina! Tvá vina!*« — Aischylos tu velmi dobře vycítil, že zlé páchá pouze ten, kdo hlasu svého nitra neposlouchaje, odpadá od svého lepšího já. Že člověk je schopen přemoci všechny vnější popudy a svádění, i překonati svoje vrozené i získané vášně svoji vůlí, svým svobodným rozhodnutím, protože »*člověku jest oznámeno, co jest správným.*« Že jest neodvratné fatum, nezměnitelný osud, připraven pouze tomu, kdo se nikdy nenamáhal jej změnit.

A všimněme si onoho eminentně osudového dramata *Sofokleova*: »*Oidipa*«. Není dramatu, které by zřetelněji na vědomí osobní viny poukazovalo, jako toto. Oidipos, který zabiv otce svého, Laja, vlastní matku Jokastu pojal za manželku a s ní zplodil dívky, jest dle všeobecného názoru obětí viny nespáchané. Nikdo by lépe nemohl omluviti své hrozné činy, jako on, ni z daleka vinu svoji netušící král. A je bolestno sledovati, kterak Oidipos, jakmile si uvědomil, co učinil, v neukojitelné touze po trestu na sebe sama nařiká, sám sebe oslepuje a jako žebrák opustí svůj palác. Přítomní, plní hrůzy naň hledí, když sám na sebe žaluje; se všech stran chór mu připomínají, že jest bez viny, a přece nikdo není s to mu vymluviti, co tak strašlivě ho tíží. Oidipos sám sebe krutě tresce.

Proč to? Svědomí, dříve ničeho netušící, povstalo v celé své přisnosti; Oidipos pohrdá každou výmluvou, nechce ničeho věděti o osudu, náhodě, okolnostech, prostředí, dědičnosti, o své přirozenosti a t. d. Neomlouvá se tím, čím by se moderní člověk ihned omluvil. Jaké to byly oči, které neviděly, co měly viděti? Musí jich světlo zhasnouti! Pryč z paláce, který by mu od té chvíle stále připomínal jeho činy a stal by se mu tartarem! Svědomí vši svoji suverenitou se ozvalo a diktovalo trest. On jej vykoná — a nyní je mu lépe. Potřebu trestu vycítil — proto jej snáší. Jak uboze vyhlíží proti tomuto grandiosnímu dramatu všechna ta naše ubohá theorie o nezodpovědnosti, jež vše svádí na vrozené slabosti člověka, dědičnost a prostředí a hledá výmluvy ve všech koutech a na všech stranách!

(Dokončení.)

Bergsonova intuitivní filosofie.

(Podává Prof. Dr. LUB. PETR.)

Již r. 1887, kdy *Henri Bergson* zastával před universitní komisí svou doktorskou thési: »*Données immédiates de la conscience*« (O bezprostředních jevech vědomí), vzbudil bystrostí svých vývodů a své polemiky nemalou pozornost. O deset let později jiná kniha: »*Matière et mémoire*« (O hmotě a paměti) vynesla mu jmenování profesorem na Collège de France. A o nových deset let později kniha: »*L' évolution créatrice*« (O tvořivém vývoji) dala podnět celé literatuře o Bergsonovi a učinila ho krajně populárním jak ve vlasti tak i za hranicemi. —

Nejen v denních listech, praví *Arnošt Seillière*, i v pařížském románě objevuje se Bergson jako podstatná složka mravního života francouzské metropole. Spišovatel *Paul Acker* uvádí hrdinu svého románu: »*Les deux cahiers*« do posluchárny profesora Bergsona a líčí dojem tohoto posluchače, jenž už dvě hodiny před počatím přednášky musil jíti do Collège le France, aby vybojoval si přístup

do posluchárny, studenty i studentkami, dámy i pány z elegantního světa přeplněné. Bezhlavné ticho. Tužky a péra zimničně letí po papíru. Všecko dychtivě hledí na řečníka. Jako produševněno vyhlíží jeho slabé tělo, jeho vyhublá tvář s výraznými očima a lehkým nádechem ironického úsměvu kolem rtů. Řeč s protáhlymi posledními slabikami plyne volně, zřetelně, klidně; jen někdy prudčeji se vzdouvá. Náhle rozevřívá řečníkem lehce nadhozená myšlenka, opakované slovo před posluchačovou myslí široký obzor, plný poesie.

Týž spisovatel podává také přehled Bergsonova učení, jež došlo všude tak náruživého souhlasu. »Lidé od dvaceti do třiceti let jsou jeho učením tak zaujati, poněvadž *Bergson dokázal omyl přepjatých tvrzení, jež uznávají jen vědecké, poznání. Staví naproti poznání rozumovému, jež vysvětliti dovede jen hmotné jevy, intuici, jež pochopuje samo žití. Osvobozuje mládež od předsudku racionalismu a vrací jí okouzlující krásy idealismu.* Proto jsou jeho žáci plni vděčnosti k němu.«

Jiný autor, pod pseudonymem *Agathon* v denním tisku francouzském známý, shrnuje v *Opinion* (1. června 1912), co nového shledal v Bergsonově filosofii. »Celá generace, jejíž myšlení bylo vytvořeno *Renanem* a *Tainem*, věřila v bezpodmínečnou pravdu našeho pozitivního vědění, v absolutní cenu vědy. Proto zavrhovala metafysiku jako neurčité snění o immaterielních, našim smyslům nepřístupných předmětech. Byla přesvědčena, že náš intelekt jest způsobitý poznati pravdu v přírodě a pokračujícím rozbořem naléztí konečně *princip života samého.* Byla tedy intelektualistická.

Naproti tomu začíná nová filosofie *pečlivou kritikou povahy vědeckých pravd a hodnoty našeho intelektu jako poznávacího ústrojí.* Bergson uznává oprávněným polem intelektu vědu, jež jest plodem intelektu, nikoliv však *život.* Život a vědomí ve své nejhlubší podstatě nejsou přístupny poznání vědeckému, nýbrž jinému zvláštnímu, jež jest vlastně poznáním *metafysickým* a jež může též na zýváno býti *intuicí.* Bergson dává tedy výslovně přednost před naší vědomou rozumovou činností jiné, utajenější, ale bohatší činnosti, jež záleží ve schopnosti spolucítiti s věcmi, a jež jest snad velmi blízká lásce.

Tato vzájemná nezávislost vědy a intuitivního poznání, z nichž první se spokojuje povrchním dotekem věcí, druhá však k tomu směřuje, aby rozuměla věcem v jich podstatě, může přirozeně dospěti k největšímu významu. Neboť zkusným polem *vědy* není pak pravda, nýbrž jen užitečnost; jejím úkolem jest jen sesílití náš vliv na přírodu nás obklopující a postaviti ji do našich služeb; přispívati k ukojení našich hmotných potřeb, nikoli však učiti nás *poznávati pravdu.* Tím ve své podstatě jest věda nekonečně menší skutečností než intuitivní filosofie; jest jen jakýmsi symbolismem, ve svém východisku libovolným, ale ovšem souvislým ve svém nepřetržitém vývoji. Také není jejím úkolem se dostati na kloub podstatě věcí, nýbrž jen založiti system souvislých vztahů k určitým praktickým účelům. Při takovém pojímání světa jest každý zákon fysiky jen prakticky příhodným vysvětlením vnějšího světa, ale nikoli *pravdou,* jež by vyžadovala našeho bezpodmínečného přijetí.¹⁾

¹⁾ *Arnoš Seillière*: »Schätzung und Wirkung der Philosophie Bergsons im heutigen Frankreich.«

Jest tedy Bergsonova filosofie v první řadě reakcí proti materialistickému názoru světovému, přezírajícímu *duchovní skutečnost*, a omezujícím se na pouhé myšlení přírodovědecké, reakcí proti filosofii a naprosté zákonitosti všeho života a závislosti člověka na věčných a nezměnitelných zákonech vesmíru, proti naturalismu a determinismu, zvláště *H. Tainem* duchaplně hájenému, že jako člověk jest jen výslednicí neznámých vnějších sil, tak i jeho vůle a všechn mravní život jeho závislý jest na souboru těchto příčin asi jako vytváření krystalů nebo oběh hvězd, a že člověk teprv tehdy, když částečně pochopil ony síly, s to jest je předvídati a účinky jejich poněkud ovládati.

(Pokračování.)

Přirozený vývoj člověka.

(Podává JAN NEP. JOS. HOLÝ, O. Praem., farář v Holišově.)

(Pokračování.)

Asi do šestého nebo sedmého roku jest ještě v popředí vývoj *vegetativního života*, zároveň však počíná pro dítě vážné období duševního rozvoje. Obcování se zevnějším světem rozšiřuje se takměř do nekonečna. Sotva dovede v sebe přijímatí nesčetné zjevy, které na jeho smysly dorážejí, a se svými nitrem uváděti je v rovnováhu. Ale čím více dojmů, tím více také roste síla je přijímatí a podržeti. Pro dítě počíná mocný boj a zápas se zevnějším světem. Vše přijímá, co přichází. Mnoho z toho nemůže zmoci, a opět zmizí. Ale také mnoho zanechává nevědomě dojem na způsob nazírání, na směr vůle a mysli dítěte k jeho trvalému prospěchu nebo škodě.

Proto jest velice důležité, aby zvláště v tomto období dojmy na dítě okolí jeho pečlivě vedlo a řídilo.

S neunavnou činností smyslů posiluje se jeho rozum a obrazotvornost. Tato počíná zobrazovati též zevně to, co zpracovala uvnitř, buď věrně dle přírody nebo v nových spojeních. Proto mají děti v tomto věku zvláštní *zálibu ve vypravování báchek, radost z obrazů a zálibu ve hrách, které napodobují domácí a společenské činnosti*. S tímto duševním pokrokem pokračuje také dar řeči, neboť s rozšířeným poznáním roste také zásoba slov.

Bez odporu jest od prvního k sedmému roku tělesný a duševní vzrůst člověka nejmocnější. Co se týče těla, jest to očividné. Dítě má při narození průměrně délku těla 47 cm a váhu 4 kg; v sedmém roce má však průměrně délku 1 m 10 cm, tedy více než dvakrát tolik co při narození, a váhu 20 kg, tedy pětkrát tolik.

Když pokračuje tělesný vývoj, vyvinuje se také vždy více duševní život dítěte od sedmého do čtrnáctého roku. Tu počíná opět nový boj. Zápasí vždy ještě se zevnějším světem; ale nejen aby od něho dojmy v sebe přijímalo, nýbrž také by je znenáhla duševně opanovalo. Rozum jeho hledá pojmy, vůle jeho touží podrobiti si poznané předměty svobodným sebeurčením; city jeho přijímají pevnější a spořádanější směr k určitým cílům.

V chlapeckém nebo dívčím věku vystupuje vždy více v popředí *samostatnost*. Hoch ovšem ještě se chová v první řadě receptivně; ale s vnitřností pro zevnější vlivy spojuje se v něm již i vlastní činnost, která působí proti zevnějším

vlivům tím, že si je jednak uvědomuje, jednak se snaží dle vlastního způsobu prakticky se k nim chovati. Samostatná činnost duševní tedy v hochu a dívce nastupuje své místo a hledí se uplatnit. A čím více se hoch blíží jinožskému, dívka panenskému věku, tím větší jest samostatnost jejich duševní činnosti.

V stejné míře a stejným chodem vyvíjí se v hochu a dívce též řeč. Přestávají jen napodobovati řeč jiných, duch probouzí se k vlastní, samostatné činnosti, učí se samostatně mluvit, aby tak své vlastní myšlenky a city vyjadřovali způsobem každému srozumitelným.

Ale ačkoli se chlapecký a dívčí věk všeobecně charakterisuje vystupováním samostatnosti duševního života, přece upozorňujeme, že i tato samočinnost duševního života má určitý stupňovitý postup vývoje, a že každý stupeň tohoto vývoje tvoří nutný předpoklad pro nejbližší stupeň, který nemůže a nesmí scházeti, má-li býti vývoj normální, přirozený. Zde se nedá nic vynutiti; vše má jiti přirozeně. Jest to podobně jako s organickým vývojem. Jako tento pomalu, ale stá'e pokračuje, a pokud přirozeně se vyvíjí, nedělá skoků, spíše každý skok přes střední stupeň měl by za následek zničení organismu, tak platí stejný zákon stálého, všechny střední stupně probíhajícího vývoje i pro duševní život.

Dle toho, jedná-li se o mohutnost poznávací, dosahuje mohutnost pozorovací, názorná, u hoch a nejprve vyššího vývoje, které sebou přináší samočinnost duševního života. Náznaky hochovy stávají se určitějšími, znaky pozorovaných předmětů vstupují v jeho vědomí; počíná rozeznávat. Potom se vyvíjí obrazotvornost a paměť. Hoch podržuje představy, kterých jednou nabyl, pamatuje si je, počíná také rozličným způsobem je kombinovati. Konečně se vyvíjí rozum; hoch počíná tvořiti pojmy a úsudky, a nabývá dovednosti z úsudků činiti další závěry.

Podobně se má věc s mohutností žádací. Pokud dítě ještě dřímá v nevědomosti, panuje v něm jen pud. Jakmile však se dítě probouzí k sebevědomí a přichází v chlapecký věk, stává se pud dříve slepý vědomou žádostí. S počátku snaží se vyvíjeti smyslná ctížádostivost; brzy však probouzí se také svobodná vůle a hledí se vůči zevnějšímu světu uplatňovati. A v stejné míře, jak se mohutnost žádací vyvíjí postupně zdola nahoru, probouzí se také život myslí a vstupuje se všemi city a vášněmi v obor duševního života. A právě v myslí dítěte prodělává se nejprve veškerý život žádací. V hochu, dívce, převládá s počátku srdce, mysl; teprve znenáhla vystupují z tohoto pozadí veškerého duševního života určité a vědomé snahy v smyslném a duševním směru.

Než, i když samočinnost duševního života v chlapeckém věku dělá takové pokroky, přece ještě v této době není tak upevněna, aby směřovala k určitému životnímu cíli, k určitému životnímu povolání. Hoch a dívka nestarají se ještě o budoucnost, žijí ve šťastné bezstarostnosti. Proto je také jejich činnost duševní neurčitá, nestálá, téková; určitému předmětu nevěnují úplnou pozornost, jmenovitě ne delší dobu. Libují si těkati z předmětu na předmět, duševní zrak brzy sem, brzy tam obracet jako včela, která poletuje s květinou na květinu. Zevnější svět se všech stran působí na ducha dítěte. Se všech stran se k činnosti povzbuzuje nejrozličnějšími vlivy, a jeho duch není ještě tak upevněn, aby za všech těchto vlivů mohl vždy zůstatí pánem své duševní činnosti.

Tak se vyskytují v oboru duševního života v chlapeckém věku podobně zjevy jako v oboru života tělesného. Hoch jest totiž v tělesném ohledu velice čilým. Miluje tělesný pohyb nade všechno; běhání, skákání, křičení jest mu potřebou a hledí jí vyhovět, jak jen může. Jest to také zcela přirozené, poněvadž tělesný vývoj a sesílení orgánů, úřů, namnoze odkázáno jest na volný pohyb, a proto ho organický vývoj sám vyžaduje. Ale veškerý tělesný pohyb hocha, pokud jest sám sobě zůstaven, jest ještě bez cíle. Jeví se zevně jen jako projev mladické lehkomyšlnosti, a proto není vytrvalý, jedná-li se o určitý způsob nebo směr. Právě tak se věc má i v duševním ohledu. A jako tam tohoto chování vyžadují podmínky organického vývoje tělesného, tak i zde tohoto chování vyžadují podmínky vývoje duševního života. Neboť třeba, aby se duševní činnost dítěte nejprve se všech stran orientovala o rozličných předmětech, které na ně působí, dříve nežli může bráti se určitým směrem. (Dokončení.)

Biblické děje a bibl. osoby v pověstech Židů a Mohamedánů.

(Podává universitní professor Dr. JAR. SEDLÁČEK.)

(Pokračování.)

Mojžíš zašel nejprve k své matce, sdělil Aronovi, svému bratru, že se stal prorokem, a šli po třech dnech spolu k faraonovi, egyptskému králi. Faraonův palác byl chráněn sedmdesátí ohradami. Jeho tvrz byla obklíčena vodou, lesem, divokou zvěří a řvoucími lvy. Mojžíš udeřil na každou bránu svou holi, a ta se hned otevřela. Když přišel do lesa ke lvům, ti utekli před ním, a tak se dostal až do tvrze. Služebníci se ulekli a neoznámili to hned svému králi.

Dvorní hadač a kouzelník králův je potkal a tázal se jich; oni prohlásili, že jsou vyslanci Boha celého světa. Kouzelník řekl králi: »Viděl jsem muže, před nimž se lvové dali na útěk. Tvrdí, že jest jiný ještě Bůh kromě tebe, stvořitel a zachovatel všeho.« Král se rozlobil a zavolal je k sobě. »Kdo jsi ty?« tázal se Mojžíše, ačkoliv ho poznal. »Jsem Mojžíš, Amramův syn, služebník Boha, jenž mne stvořil z bláta a skončím blátem.« Král řekl jemu: »Lépe bys učinil, kdyby ses přiznal, že jsi mým služebníkem, vychovaným mou dobrotou v mém domě, nevděčníkem, vražedníkem a utečencem; když jsi upadl do bídy, říkáš, že jsi prorokem.« Mojžíš odpověděl: »Nechtěl jsem zabiti; utekl jsem strachem před tebou. Útěk není vyslancům Božím zapovězen.«

Pak mu ještě mluvil o jednom Bohu a vyzval ho, aby se tomuto Bohu klaněl. Faraon hrozil, že ho vsadí do žaláře, bude-li se klanět někomu jinému než králi. Mojžíš řekl: »Jak můžeš mne přemoci, když mně dal Bůh neklamný důkaz?« Faraon žádal si toho důkazu. Mojžíš dal ruku svou za ňadra, a když ji vytáhl, svítala jako slunce, že padli všichni přítomní k zemi, nemohouce snést toho světla, iako nemůže oko nočního ptáka snést světla slunečního. Prosili, aby to světlo zase zhasl. Tu řekl Mojžíš: »Nežádám od tebe než jedné věci. abys ctil jediného Boha, který jest. Za to ti vyžádám na něm čtvero věcí: ustavičné mládí, nepřemožitelnou vládu, neoblomné zdraví a věčný ráj.« — Faraon řekl, že se poradí. Šel a oznámil to své manželce Asii, která radila, aby to hned

přijal. Vezír jeho, Haman, však nechtěl a pravil: »Chceš nyní, po božské poctě, uvrhnouti se v otroctví? Chceš se klaněti někomu jinému? Království je tvé, a nikdo ti je nevezme. Řiď se dle rady dobrého lékaře a budeš stále zdrav; nalič svůj vous a vlas, jako Mojžíš, a budeš mít mladé vzezření. A ráj nemůže býti krásnější nežli tvé krásné zahrady.« — Tim byl farao sveden a neposlechl Mojžíše, svolal všechny kouzelníky celé země, a chtěl, aby s Mojžíšem a Aronem závodili v kouzlech. Sešlo se veliké množství lidu a každý se domníval, že kouzelníci zvítězí. »Zvítězí-li, Mojžíši, půjdeme za tebou; zvítězíme-li my, bude farao vědět, co jest mu učiniti!« tak volali kouzelníci.

Na veliké rovině připravili kouzelníci své hole, které byly duté a naplněné rtutí; při horku slunečním počaly se pohybovati, a lid mínil, že jsou to skuteční hadové. Mojžíš slyšel hlas: »Neboj se a pohoď hůl, kterou máš v ruce!« Když ji hodil k zemi, proměnila se v draka, a ten pohltil hned všechny hole oněch hadačů. Po té šel drak k místu, kde byl král. Král a všichni ostatní se báli a dali se na útěk, a při té obecné tlačenci byli mnozí pošlapáni a šestkrátsto tisíc lidí prý tehdy zahynulo. Jak se Mojžíš dotkl svého draka, hned z něho byla zase hůl; hole kouzelníků však zmizely. Mojžíš vyzval ty, kteří ještě zbyli, aby se obrátili. Asia, manželka faraonova, přestoupila též k Israelitům, a byla proto umučena. Bůh však poslal jí ku pomoci a potěše sbor andělů, a ti ji pak vedli do ráje. Ostatní Egyptané však trápili nyní po přání faraonově Israelity ještě více než dříve.

Mojžíš vzýval Boha a ten seslal na Egypt sedmero krutých ran. V tom neshoduje se se zprávou bible.

Mojžíš vůdcem Israele.

Mojžíš shromáždil starší israelského lidu, aby byli připraveni k vyjití z Egypta. Zdržel se pak ještě tím, že hledal rakev s *ostatky Josefa*. Staříčká žena z kmene Ašer jediná o nich věděla. Ona chtěla je však ukázati pouze tehdy, když jí Mojžíš slíbí, že se dostane ještě jednou na svět, ale jako mladá a krásná dívka, a že bude v ráji jeho manželkou. S dovolením Boha jí to Mojžíš slíbil a ona ukázala mu místo v Nilu, kde byly ostatky Josefovy uschovány. Mezitím obcházeli Israelité po domích Egyptanů a vypůjčovali si od nich drahokamy a šperky pod záminkou, že budou slaviti velikou svatbu. Těch drahých věcí odnesli pak Egyptanům tolik, že to nemohli skorem ani pobratí.

V každé rodině obětována byla před vyjitím obět a krví potřén dům. To byla obět *Fasah*, Pasha, t. j. Velikonoc. V půl noci vyšli; bojovníků bylo mezi nimi 637.350 mužů. Farao je dohonil u moře. Na prosbu Mojžíšovu se moře rozdělilo, a utvořilo se v něm dvanáct cest, Israelité přešli suchou nohou, Mojžíš poslední. Farao pak vjel též do těch cest, Gabriel ho vedl, Michael ho ze zadu tlačil, a když byl s celým vojskem v moři, vody se srazily a Egyptané byli zničeni. Mojžíš poslal Josue do Egypta, a ten učinil za krátko velikou kořist a přinesl jí do ležení. Israelité olupovali též mrtvolý Egyptanů, jež moře vyneslo na břeh, a shromáždili tak veliké jmění.

(Pokračování.)

Z vychovatelských aforismů biskupa Špaldinga.

Podává V. LANKAŠ.

(Pokračování.)

Je-li přítomnost těch, kteří mají autoritu, nutná, je jich autorita slabá: Ne-inspirovala úcty a lásky.

Život je ničivý pochod. Žijeme požírajíce, a pokrok pozůstává hlavně v ur-
čování toho, co a jak máme požírat. Kanibal požírá své bližní, a když to není
již možno, hledají se aspoň prostředky, jak by silný mohl ukládati o slabého.
Potlačiti tento *mravní kanibalismus*, tof cíl a úmysl křesťanské civilisace.

*

Zkušenost je vždy zkušenost jednotlivce; nemůže tudíž moudřími učiniti jiné.

*

Neříkej, že nemáš talentu! Jaký talent měli někteří z největších, ne-li vášnivou
víru v účinnost díla?

Semeno náboženství musí býti rozsíváno v panenská srdce dětí, které ochotně
přijímají a uchovávají vše, co se jim skýtá ve jménu víry, naděje a lásky; v půdě
vyprahlé a zpustošené vášní a hříchem, božské sémě nezapustí kořenův. Aby
nás tomu učil, bral Kristus dítky do své náruči a pravil: »Takových je království
nebeské.«

Koho modlitba dělá lepším, toho Bůh slyší.

*

Je snadno kárati nebo trestati, ale pouhé prořezávání a čištění nestvoří lí-
bezných květů, ani krásného ovoce.

*

Chceš-li vésti lidi k lásce dobra, které znáš, nedbej svých vlastních argu-
mentův, a hledej těch, které se hodí nejlépe tvým posluchačům nebo čtenářům.

*

Nečiní-li tě tvá víra čistým, silným a milujícím, jak můžeš toužiti a chtíti
ji vštěpovati jiným? Nedává-li ti tvé náboženství míru a radosti, jak můžeš toužiti
a si přát šířiti je světem?

FEUILLETON.

Bernadetta — hysterická?

Podává ANT. MELKA.

Oázka lourdáská je stále živa, stále ote-
vřena. Jako ten pramen tamější jeskyně, a
jako ten pramen nebeských milostí, kterých
se tam světu dostává. — Nové »proti« —
nové »pro«.

Nejnověji hájí katoličtí spisovatelé Lourdy
proti námitce hysterie. Není nová; již roku
1872 pronesl ji psychiatr *Dr. Voisin*. Také
názory a pokusy nejslovutnějšího neuro-

pathologa *Charcota* zdály se nasvědčovat,
že zjevy lourdáské bude možno hysterií vy-
ložiti. A dnes po pověstném a nepoctivě
psaném románu *Zolově* není o Lourdech bě-
žnější frase u světáckých sofistů než: »Podvod,
hysterie, suggesce!«

Jenže — nedopatření! Pokusy a případy
Charcotovy prohlásili sami odborníci za
zjevy spíše hypnotické nežli hysterické a tak
sami si podklad svých názorů o Lourdech
vyvrátili. A jiní, svědomití odborníci (*Dr.
R. Van der Elst*) poctivě přiznávají, že
diskuse o hysterii je těžká, poněvadž ještě
uspokojivě není probádána. »A z toho co
jste o ní již na jisto postavili,« dodává pa-

řížský nemocniční lékař, *Dr. de Grand-maison de Bruno*, »vám mohu dokázat, že Bernardetta Soubirous nebyla hysterická.«

Monsieur Janet, jakže je to, co jste napsal o hysterii ve svých »*Les Névroses*«? — »Hysterie je provázána některými charakteristickými znaky, na př. *fixní ideou*.

Byla Bernardetta obětí fixní idey o krásné, nebeské Paní v bělostné, až na zem spadající říze, přepásané širokým blankytným pásem, jenž jí až na kolena sáhal, se sněhobílým závojem na hlavě, s rozkvétajícíma růžema na nohou, s mléčně bílým růžencem na zlaté šňůře v rukou? Všecky zprávy o Bernardettě, jak je pečlivě sebrali známý *Lasserre*, kanovník a prof. *Bertrin*, a krajan a vrstevník Bernardettin, kanovník *Carrère* (Historie de Notre-Dame de Lourdes 1912), líčí ji jako dívku naivní, která i ve svých čtrnácti letech jevila se na těle i na duchu proti jiným opozdila. Do školy nechodila, čist neuměla, a jen v úzkém kroužku rodinném jako opatrovnice svých mladších sourozenců skromně vyrůstala jako fialka. Kde vzala tato nevědomá a nevzdělaná dívka tolik obraznosti k vytvoření celku i nejmenších podrobností své nebeské vise?

Ostatně *fixní idea* vystupuje dle Janeta vždy s *velkou silou*, naprosto identickou pravidelností, vytrhne svou obět z pochodu dosavadních myšlenek tak násilně, že povstává v něm mezera, a jest spojena se zapomenutím.

Na první pohled zdálo by se, že u Bernardetty vyskytá se první známka fixní idey. Tak mocně a hluboce se jí vtiskla vise massabielská, že vždy a všude přesně a určitě líčí šat, pás, růženec, závoj. — Ale kdyby tohle měla býti hysterie, pak by byl hysterickým i lékař, který i po letech dovede určitě vylíčit fase nějakého zvláštního případu, který upoutal jeho pozornost.

Naprosto však neshledáte u Bernardetty druhého znaku fixní hysterické idey: Že se totiž *opakuje vždy s toutéž pravidelností*.

Janet sim vypravuje o příručím v lékárně, a líčí ho v jeho záchvatu takto

»Vstal náhle od své práce, či četby, jde vážně k protější zdi, skloní se jakoby nad někoho, poklepává prsty do prázdného vzduchu, jakoby měl pod nimi nemocného. I ucho přiklání k tomuto domnělému pacientu; pak se vzpřími a doktorským tonem dí: »Nu, bude lépe; ale má ještě silný kašel a horečku. Dech sípá, a praská to při něm

jako sůl na ohni. Má bolest hlavy, žízeň a záduchu; patrně zánět průdušek a tkání plic.« — Pište: 20 kapek tinktur digital. atd. . . Pokročí o něco dále a pokračuje: »Pánové, zde máte případ epilepsie. . .« Pište: KBr, NaBr, KJ, à à à 5 gr., atd. . .« Pokročí opět a vyšetřuje jiný případ. Patrně je vidět, že se domnívá býti v nějakém nemocničním sále a ordinuje, ordinuje, až konečně unaven mluví pomaleji, zavírá oči a pak po několikrát trhnutí sebou docela klidně jde ke své práci, od níž vstal, a ani mu nenapadne, aby omluvil své počínání. A připomenou-li mu je, myslí, že si z něho tropí šašky. Za nějaký čas však dostaví se záchvat znova a vše se opakuje od a až do z; taž slova, taž gesta na téměř místě.« —

Ale pozorujte Bernardettu! *Každý případ zjevení je docela něco jiného*. Při každém případě něco nového, co naprosto se neshoduje s totožnou, pravidelnou monotonií fixních ideí.

Tak třetím případem zjevení (18. února 1858) počínaje, Bernardetta Paní mluví:

»Co ti chci sdělit, není třeba napsati.« A hned dodává: »Udělej mi jediné tu radost, a choď sem každodenně po 15 dní.« A když Bernardetta slibuje, Zjevení jí na to dí: »A já slibuji ti, že tě udělám šťastnou netoliko na tomto, ale i na onom světě.«

Projděte zjevení za zjevením; všude něco nového a zvláštního. Při jednom učí ji bl. Panna slovo za slovem modlitbě, pouze pro ni určené; při jiném pozvedá zrak, jakoby chtěla přehlédnout jedním okamžikem celý svět s veškerou jeho bédou, a bolným pohledem tímto utkvívajíc konečně zase na Bernardettě, dí: »Modli se za hříšníky!« Jindy volá: »Pokání, pokání, pokání!« Opět jindy poručí jí odkrýti v zemi pramen, napítí a umýti se v něm. Opět při novém zjevení nový rozkaz: »Polib zemi za hříšníky!« Při dalším opět něco nového: »Jdi a řekni kněžím, že chci, aby se mi zde postavila kaple a aby sem přicházela processi!« — Konečně Zjevení sděluje jí i své jméno: »Neposkvrněné Početí.« To vše je docela něco jiného nežli jednotvárně vždy se opakující postup fixní idey.

Také *netrhá ono zjevení kontinuitu Bernardettina sebevědomí*, což se u hysterických, fixní ideou stížených, vyskytá. Ztrácejí v tu chvíli smysl pro vše ostatní, a nejsou přístupni ničemu leč co nějak

souvisí s jejich pomyslem. Chcete-li v tu chvíli s nimi mluvit, musíte jakoby blouznit s nimi.

Toho však u Bernadetty opět není. Pohroužena v krásu svého Zjevení a zabrána v modlitbu nevroucnější, neztrácí přec nikdy vědomí, kde jest, že tam není sama. I k lidu se v jednom případě obrací. Když jí Paní poroučí, aby se šla napít a umýt, ví dobře, že tam ve skále žádný pramen dosud není a chce jít k řece Gave. Teprve, když jí Zjevení pokynulo, aby tam nechodila, nýbrž ve skále hledala, objeví v jeskyni pramen.

Zapomnění — je čtvrtá známka provázející fixní ideu. Hysterický člověk pamatuje pouze na dvě věci: na počáteční nevolno, když se blížily záchvaty, a na poslední, konečnou periodu krise. Co však leží mezi těmito mezníky, na to se nepamatuje. Nehledí se vám omluvit za ne-

myslné úkony svého blouznění, nerozpřádá jich dál ani jich nevyvrací. A optáte-li se ho, odpoví vám tak neurčitě, že poznáte z jeho odpovědi, že se na pomysl, který ho na chvíli tak zcela ovládal, vskutku nepamatuje.

Zcela jinak Bernadetta. Do podrobnosti nejmenší ví, co se při každém zjevení událo. A jak se umí hájit a jak umí setrvat na každém svém slově! Pan prefekt se svými chytlavými otázkami, ani dobrý pan farář Peyramale svým výslechem, ani zástupy lidu svými dotěrnými otázkami ji nepopletli. Co jen se jí natrápili, aby jim pověděla tajemnou onu modlitbu, kterou jí Paní naučila! Po stokrátě odpovídá Bernadetta: »Nikoli, ta je jen pro mne.« (Dokončení.)

SMĚS.

»Liga laskavosti« (Ligues de bonté) byla ve Francii uvedena v život po vzoru amerických »Bands of merci.« Účelem těchto lig je navykati děti ohledu k jiným, buditi v nich cit a praktikování bliženecké lásky. Malí členové ligy vedou se k tomu, aby vše pozorovali, co se kol nich děje, aby, pokud možno, pomohli, kde toho třeba, a bolest, ať člověka ať zvířete, umírnili. Jednou týdně referují krátce, písemně, jak povinností ligisty dostáli. Tu oznamuje 8letý hošík, že na tramvaji postoupil místo starci, jiný, 11letý, že vynesl sousedce těžký koš do 4tého poschodí, třetí provázel mladší školáky do školy přes nebezpečná místa ulic, čtvrtý, že sebral odpadky pomorančové kůry, aby někdo nesklouzl atd. . . Tyto zprávy jsou bez podpisu, a odevzdají se učitelí, učitelce, kteří při vyučování morálky (ve Francii) jednotlivé případy rozeberou, mnohé poučení z nich vyvodí, čímž abstraktní učení morálce u dětí rozhodně nabývá nejen zajímavosti, ale i životnosti. — Namítalo se, že děti se tak vedou k vychloubanosti a sobělibosti. U některých jistě tomu tak bude, ale tomu se poukazem a poučením dá též dobře čeliti. Mnohé děti budou však i ke lži tak sváděny. Místné poučení o podlosti takové chlubné a nepravdivé zprávy odstraní i tento nešvar. Myšlenka sama je rozhodně zdravá. Po-

vážíme-li, jak právě mládež ráda týrává zvířata a mladší kamarády, a v surovosti se někdy až brodí, pozdravíme i tento pokus, který prakticky učí mládež prováděti křesťanskou zásadu o lásce k bližnímu. Bylo by si jen přáti, aby i u nás k tomuto pokusu se sáhlo.

Lkš.

Obrat k lepšímu? Ve Francii se ozývají hlasy vzkříšení. Nesmíme ovšem hned věřit zúplna. Zajisté, že musíme zprávy ty přijímat s rezervou, »Naši« snad — jako všude — líčí příliš na růžovo — a není divu. Přání bývá otcem myšlenky, a pak kdo by zazlival, že »naše« listy chtějí trochu růžovějším líčením buditi k naději a odvaze? — Avšak ani hlasy nepřátel nesmíme přijímati jen tak bez kritiky. Zajisté, že i oni nepřinají — a to proto, že strach má velké oči.

Nicméně toho však přece jest si všimnouti, co píše bývalý ministr veřejných prací *Boncour* v »*Radicalu*« (11/2 913):

»Vážná věc: totéž prostředí, z něhož se rekrutovali před 10 lety nejčtenější stoupenci demokracie a socialismu, dodává nyní nejvážnější stoupence církvi a reakci, totiž *školy a university*.

Nejméně celá třetina žactva jsou skuteční a bojovní stoupenci katolicismu, kteří plní svoji velikonoční povinnost a jsou členy spolků vincenciánských. Aby nebylo špatně rozuměno bezohlednosti, s jakou tato fakta zde připomínám, všechna čest jejich přesvědčení, jaké tím dávají na jevo. Pravím jen,

že se zde nejedná tentokrát o nějakou pouhou neurčitou náboženskou náladu, jako jsme viděli za časů, kdy de Vogüe nám vyládal o ruském románě, a kdy miláček mládeže, Bérengar, psal svoje díla. Nikoli; dnešní mládež přijímá celek katolické nauky i života. Ba právě kázeň a dogma katolické církve, zdá se, má na ni onen svůdný vliv. Ani výmluvná slova nějakého hraběte de Mun o sociální spravedlnosti a milosrdenství, ani encyklika »Rerum novarum« nezajímá ji tolik, jako ten onen výklad církevních otců nebo ten onen předpis Pia X.

M.

Vykopávky. Abbé de Genouillac, jenž věnoval se vykopávkám v El-Ahymer, starobylém to městě, snad i starším než Babylon sám — 125 km od Bagdadu — může se pochlubiti zdárnými výsledky své výzkumné cesty. Podařilo se mu odhaliti starobylý palác kolosálních rozměrů, jenž architekturu svojí upomíná na známý palác v Tello. Z napsíšu na místě nalezených možno si učiniti pojem o tom, jak stavěly se stupňové (poschodovité) věže při chrámech, v napsích zvané »zikurat«. Kromě toho přinesl abbé celou sbírku soch a vas z doby Hamurabiho a více než 1.400 textů dosud neznámých.

M.

Katolická Francie se probouzí. Řady mladých nadšenců umělců se začínají hlásiti k pošlapanému praporu kříže. Francis Jammes, André Lafon, Robert Vallery-Radot, Mauriac de Brémond a j. seskupují se kolem revue „Amitié de France“, před rokem založené a intelligence francouzská vítá je s povděkem na literární kolbiště. Za to protivné tábory jsou nervosní. Sám René Bazin, jenž předsedal v lednu jednomu z jejich dýcháneků, uvedl slova kteréhosi socialistického poslance, jemuž naskakuje z mladých umělců katolických husí kůže. Je prý „příznačno a významno, že volná myšlenka nemá pro tyto duchy neprosto žádné přitažlivosti, a bezbožectví je prý jim hrozným pomyslem. A až tento náboženský duch ovládne literární pole, - hrůzo hrůzoucí! - přeneše prý se i na jiná pole duševního a sociálního života“ — — —

Kdy pak si u nás katoličtí literáti podávají ruce k bratrské práci? — — — M.

Přátelské upozornění. Již od nového r. 1913 nastala za příčinou války na Balkaně peněžní krize ve všech odvětvích průmyslu a obchodu. Není na východ patřičného odbytu, není dostatečné práce, není peněz. Na-

řiká kde kdo. Krize tato zachvátila i knihtiskárny a dotýká se citelně i nás. I prosíme ty, již to učiniti mohou, aby nám zaslali předplatné, nebo čl. vklady, nebo dluhy abonentní a obchodní, abychom mohli býti právi svým povinnostem.

V Praze, dne 28. května 1913, čp. 570-II.

Tomáš Škerdile,

ředitel závodů družstva Vlast.

LITERATURA.

Rozvoj bludařství v Čechách. Příspěvek k ocenění husitismu a »Volné Myšlenky.« Napsal V. O. Hložina. Cena 80 h. Knihotiskárna Družstva Vlast v Praze, 570-II. Nákladem Tiskové ligy.

Neprátelé pravdy a církve Kristovy v Čechách vydali heslo, dle něhož v 500letém výročí smrti Husovy odpadnouti má 100.000 Čechů-katolíků od své víry (dle spisku tohoto str. 139 mluví se docela o 150.000!) — a oni také horečně pracují, by co největším počtem odpadlíků-zrádců v r. 1915 vykázati se mohli. Než ani, na naší straně se nelení a jest to zvláště družstvo »Vlast«, jež v tom ohledu plně chvály zasluhuje. V jeho časopisech (»Vlast«, »Naše Listy«) bedlivě všimají si všeho, co husitismu se týče. — Ano, v jeho tiskárně vydávaná sbírka »Husitství ve světle pravdy«, jak již z titulu zřejmo, věnována výhradně této otázce a přinesla také za těch 8 let svého vycházení celou řadu pozoruhodných prací z tohoto oboru. (»Rozvoj bludařství v Čechách vyplňuje ve sbírce této roč. IX. čís. 1.—2.) Spisek tento (160 str.) líčící, co bludů vyvinulo se časem z učení Husova až po dnešní »Volnou Myšlenku«, dlužno co nejvíce rozšířiti a na jmenovanou sbírku všude upozorňovati.

P. Zaletěl.

Vlasteneckých homilií vyšel redakci faráře Václava Váchala sešit 10. dílu I. Sebraných kázání. Cena 1 K 40 h. — Doporučujeme tato kázání co nejvíce. Lze objednat přímo u družstva Vlast, Praha II., Žitná ul. č. 26. n.

(Zasláno.)

Výměna místa.

Def. katecheta měšť. chl. školy v klidném městě Šumavském vymění sobě místo s katechetou kterékolí diecese. Nabídky do redakce t. l.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3-50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Písmům knižkům slovujeme 25 procenta, „Vychovatel“ se jim dává toliko zahotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres.reklamace, jež se nepočítá a nehran. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákov, prof. na Smíchově, Celná ul. 8.; pro učít. přílohu přijímá rukopisy Vl. Jelínek, učitel v Břevnově a Prahy, pro Věstník Katechetický přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Sláviček, katecheta na Smíchově 992.

Determinismus v moderním soudnictví. — Bergsonova intuitivní filosofie. — Přirozený vývoj člověka. — Feuilleton: Bernadetta — hysterická? — Směs. — Literatura.

Determinismus v moderním soudnictví.

(Podává EM. ŽÁK.)

(Dokončení.)

Moderní deterministé všechny příčiny viny svádějí na společnost. Nikoli jednotlivce, ale společnost je vinna. Ale jak možno sváděti vinu zločinu na společnost, která přece se skládá ze samých individuí, jejichž činy — abychom důsledně mluvili v jich smyslu — zase jenom jsou ovocem jich vrozených schopností a prostředí. Proto slova jejich: »Všichni jsou vinni,« znamenají vlastně tolik, jako by řekli: »Nikdo není vinen.« — Všichni jsou vinni zločinem, jenom pachatel jest bez viny! V tom věru je divná logika. A z ní nejlépe vysvítá, že všichni zastánci této deterministické theorie, mluvící o celkové vině společnosti, sami přece předpokládají osobní vinu každého jednotlivce, který tuto společnost tvoří. —

Přední spisovatel francouzský v oboru trestního práva, bývalý soudní prezident, *Louis Proal*, ve svém díle: »*Le crime et la peine*«, prohlašuje, že nic ho tak neutvrđilo v přesvědčení o svobodné vůli člověka, jako ony četné případy jeho trestní praxe, kdy mladí i staří zločinci, zloději, žháři, vrahové, klidně přijali vyměřený trest, ba oni si ho přáli, doznávající, že ne poměry ale oni sami jsou vinni. Trest byl jim vnitřní potřebou; v něm viděli očistu a jediné možnou rehabilitaci. *Proal* cituje přímo výrok zločince, který jasně vyznává »Nikoli, k zločinu nebyli jsme společností přinuceni; my jediné jsme vinni, protože jsme upřímně nebojovali proti svým vášním.« A zcela logicky se potom *Proal* táže: »Jestli dospělí lidé nejsou za své zločiny více zodpovědní, jako nemohou za barvu svých vlasů, proč doznávají, že se cítí vinnými a přijímají trest jako spravedlivý a zasloužený? Proč sami se vydávají soudu, i když proti nim není žádného důkazu? Odkud jejich podivuhodný klid, který se po odsouzení u nich jeví? Věří někdo opravdu, že tyto tak hluboké a mocné vnitřní pocity povstávají ze zděděných predisudků?« —

Ale přes to musíme přece uznati zásluhy pathologie o moderní trestní řád potud, že ona pilněji, než dříve se dalo, zkoumá duševní poruchy, mravní zatížení, či jak *Spencer* pravil: »*moral insanity*« v člověku. Ona hledá jeho příčiny, a tak usiluje o to, aby ne pouze čin, ale také *člověk* byl souzen. Moderní kriminalistika, až její náhledy se vytříbí, a všeliké jednostrannosti a přemrštěnosti budou uvedeny na pravou míru, bude směřovati k tomu, aby nynější způsoby trestů byly reformovány, aby měly v sobě nejen ráz trestný (poena vindicativa), ale současně byly též lékem (poena medicinalis).

Že nynější soudní trestní řád neodpovídá dnešním názorům, ale má v sobě mnoho tvrdosti, ba krutosti, o tom nejlépe poučil veřejnost vrchní inspektor trestnic anglických, Sir R. *Anderson*, který ve svých článcích: »*Náš absurdní způsob trestání zločinnů*«, jež vzbudily všeobecnou sensaci, a později souborně byly vydány pod titulem: »*Criminals and Crime*« (Londýn 1907), zcela jadrně praví: »Všechny zločince je možno rozdělití ve dvě třídy; v jedny, kteří nikdy do žaláře neměli přijíti, a druhé, kteří nikdy ze žaláře neměli vyjiti.« —

Na vůli musí se působiti, má-li provinilec ze žaláře odejítí polepšen. Brutální metody jenom brutalisují jejich nitro. Jenom výchovou vůle lze docíliti obratu v duši zločincově, a ta záleží v posílení jejím k dobrému.

A jako moderní lékařství studiem nemoci dospělo k tomu, že *člověk pro-fylaktický*, t. j. pilným šetřením zdravotních pravidel nejlépe se vyvaruje nemoci, a tak *v hygieně zdravého člověka* spatřuje svůj nejvyšší triumf, tak studium psychologie lidí zločinných zajisté poskytne vzácné pokyny pro poznání psychologie *člověka vůbec*. A tuto psychologii »*člověka normálního*«, t. j. člověka skutečně žijícího, a nikoli člověka fiktivního, pouze v představách psychologů a učenců existujícího, je třeba znáti, abychom se přesvědčili, že každý je si vědom toho, že v nitru jeho sídlí schopnost vnějším popudům vzdorovati, a pakli nevzdoroval, že sám zavinil svůj pád.

Člověk potřebuje jen přikloniti sluchu k vlastnímu nitru, a uslyší tam, jako pod ledem bývá slyšeti proudění vody, velmi jasně ozev svobodné vůle. Ovšem ne jeden leká se toto pozorování sám na sobě konati, protože nechce nebo bojí se na konec doznání, že špatný neb nízký čin, který spáchal, byl přece jen výsledkem jeho špatně užitě svobodné vůle, nebo aspoň důsledkem toho, že vnějším popudům k němu neodporoval. —

Přední německý spisovatel v oboru filosofie a sociologie, *P. Cathrein S. J.*, ve svém známém spisu: »*Religion und Moral*« uvádí následující rozmluvu soudce a obžalovaného, který je stoupencem determinismu a hledí s jeho hlediska vinu se sebe svrhnutí:

»Denní listy přinesou zprávu o velikém neštěstí na dráze, jež událo se vyjetím vlaku z kolejí. Je otázka: »Kdo je vinným? Kdo zanedbal svoji povinnost?« Vyšetřováním se zjistí, že výhybkář nepravým posunutím kolejnic zavinil neštěstí. Je zatčen a on *dozná svůj čin*. Všichni žádají, aby byl přísně potrestán. Ale on před soudem prohlašuje, že je vyznavačem krajního determinismu. I rozvine se mezi vyšetřujícím soudcem a obžalovaným následující rozhovor.

Soudce: »Uznáváte svoji vinu?«

Obžalovaný: »Nikoli.«

Soudce: »Při zatčení přece jste se přiznal, že jste vědomě kolejnice přesunul, a tak zavinil vyjetí vlaku.«

Obžalovaný: »Ovšem, že jsem to doznal a doznávám to i nyní. Ale proto přece necítím se vinným.«

Soudce: »Sám sobě takto odporujete. Přiznáváte, že jste neštěstí způsobil; a při tom přece chcete popřítí svoji vinu?«

Obžalovaný: »Pane soudce, neodporuji si. Jsem přesvědčeným deterministou; nemohl jsem jednat jinak.«

Soudce: »Vy přece jste věděli, že takové jednání je přísně zakázáno a těžce se trestá?«

Obžalovaný: »Zajisté jsem to věděl. Ale člověk svoji vůli a své jednání nemá ve své moci. Moderní věda již dávno dokázala, že svobodná vůle je pouhý výmysl staré scholastiky. Já jsem tak jednal, protože jsem tak jednat musil a nemohl jednat jinak.«

Soudce: »Kdo vás nutil k takému jednání?«

Obžalovaný: »To je těžko říci. Tisíce motivy působí se všech stran a výslednice těchto motivů určuje směr vůle. Obvyčejně nedá se ani stanovití, který byl onen poslední motiv, který přivodil rozhodnutí. Kdybyste, pane soudce, nestál na zastaralém hledisku indeterminismu, musil byste připustiti, že jsem jinak jednat nemohl, než jsem jednal, a že na mně není žádná vina.« — —

Cathreinův příklad je rozhodně absurdní. Podobná rozmluva mezi soudcem a obžalovaným naprosto není myslitelná a možná. Ale v tom přece je řádně konstruována, že tu tak jasně od sebe kontrastuje theorie a praxe. Že stoupenec determinismu, chce-li ve skutečnosti býti důsledným a svůj názor o nesvobodě člověka v konkrétním případě vytrvale zastáváti, jsa obžalován, měl by a musil by takto odpovídati. Nesměl by, jako vždy se děje, vymlouvatí se a čin se sebe svalovatí, ale dokazovatí, že přes t. zv. »vinu« trestu přece nezaslouží.

Také nikdy jsem se nedočel, že by některý obhá ce snažil se, byt' byl vášnivým stoupenecem determinismu, tímto způsobem obžalovaného obhájití. Žádný advokát dosud netvrdil, že jeho klient nemohl jednatí jinak a musil právě konatí to, co jej nyní přivedlo »na lavici obžalovaných«. — Jestli ovšem ne jeden obhá ce s největším úsilím snaží se svého chráněnce »vysekati«, jak se obyčejně říká, nečiní to obyčejně z toho důvodu, že by jej měl za tak nevinného, jak se snaží jej vyličití, ale proto, že cítí, že *trestní zákonník nejednou příliš schematizuje a že způsob provádění trestu je ve svých principech tak šablonovitý a tvrdý, že by opravdu bylo klientu jeho ukřivděno, kdyby trest v této formě jej stihl.* Mechanickým zavřením do žaláře ne jeden spíše byl zlomen, nežli napraven. A duch křesťanský musí i ve zdech, které znamenají morální hřbitov a konec lidské svobody odsouzeného, vládnoutí. Platí u všech provinilců překrásná slova o poslání Vykupitelově, který »*řtiny nalomené nezlomil, a knotu kouřícího neuhasil*«. Hledatí i pod tím vzdorným obličejem, pod trestnickým šatem »obraz Boží«, tot' je poslání křesťanského ducha. —

Říká se i v obyčejném životě: »*Na tvrdé dřevo tvrdý klín*«. To je ovšem mechanický zákon fysiky, pořeckadlo konstruované z práce drvoštěpů. Ale člověk je přece zcela něco jiného, nežli dřevo; a práci svoji, kterou kdo koná, aby přivedl chybujícího k polepšení a napravení, nebude přece porovnávatí s prací rozbíječe pařezů. Každý člověk, i to »*zločinné individuum*«, je příliš komplikovaná bytost, nežli aby se mohlo na něho jítí s klínem, který zlobu jeho roztrhá. Nikoli. Jako ledy na jaře jedině Boží slunce rozpouští, a pak nahromaděné, vzpírající se vody je rozlámou a odnesou, tak člověku zločinci jedině náboženské myšlenky a city, které jsme v něm dovedli vzbudití, vrátí vědomí lidské důstojnosti, a to poněáhlu odnese, co v něm bylo nelidského.

Bergsonova intuitivní filosofie.

(Podává Prof. Dr. LUB. PETR.)

(Pokračování.)

Ve svém novém učení má Henri Bergson arci již předchůdce. V Německu již v létech sedmdesátých vyslovil fysiolog *Du Bois Reymond* o poznání hmotné podstaty své *»Ignorabimus«*, a *H. Driesch* přihlásil se se svým *neovitalismem*, jež proti biologickému mechanismu akcentuje autonomii a aktivitu organických processů, nemožnost odvoditi je z mechanicko-chemických zákonů. Ve filosofii patří sem pak především *neokantismus*, jež na odpor filosofii Schellingově a Hegelově učí, že podstata věci nutně musí našemu poznání zůstatí ukryta, ježto naše poznání nesáhá za hranice zkušenosti. K této nedosti otevřeně proklamované metafysice řadí se v novější době jiná, jež se veřejně za metafysickou prohlašuje. Dle ní neomezuje se naše zkušenost na obsah smyslových poznatků. *V našem životě duševním postihujeme vyšší realitu, již v jistém smyslu sami utváříme a jež také do mechanického dění vnějšího světa tvořivým způsobem zasahuje.*

V tomto *»aktivismu«* tkví počátek oné tužby, jež projevila se zvláště v duchu Američanů, *tužby po filosofii lidského života a praktického konání*, po filosofii skutečnosti, jež by i člověku neučenému byla srozumitelná. Na tento aktivismus, jež v Americe zašel až v *»pragmatismus«*, dle něhož naše poznání, naše představy, pojmy a soudy jen potud mají cenu, pokud jsou *power to work*, užitečný praktickému životu, navázáno jest hluboko sáhající nové učení, že naše všecko myšlení jest jen v tom smyslu *lidské*, že chápeme svět tak, jak odpovídá potřebám praktického života. Myšlení stává se rozhodujícím činitelem v životním vývoji a nevznáší se již jako ideový řecký svět vysoko nad lidským úsilím a konáním.

Snaha nejnovější filosofie směřuje tedy k tomu, aby oproti přírodní zákonosti zdůraznila *hodnotu a zvláštnost činnosti lidské*. Duch není přírodě úplně podřízen, jak učil materialismus, nýbrž jest jí ve svých projevech jen omezen. Veliké úspěchy matematiky ve vědách přírodních oslepily i největší duchy. Snad pravda nespočívá jen v tom, co se dá jasně pochopiti a formulovati. Zbavme se všech filosofických předsudků a zkusme prostě zjistiti, jaká jest skutečnost. Snad dojdeme k závěrům, jež se od názorů zdravého rozumu lidského mnohem méně uchylují, než dogmatické konstrukce školní filosofie. Zdravý lidský rozum věří v existenci ducha i osobní svobody. Snad vyjde na jevo, že jest s tímto přesvědčením v právu.

Z těchto úvah vyšla intuitivní filosofie Bergsonova. Pokouší se svou metodou absolutní zkušenosti vyvrátiti materialismus důkladněji než všechny systémy racionalistické. Starý spiritualism byl proto neplodný, že omezoval se na pouhé myšlení a všechny pásky s empirickými vědami přetřhával. Chce-li filosofie potírati materialismus a monismus, musí sestoupiti na jejich pole. Nejen duch sám o sobě, ale i jeho styčné body s hmotou musí býti zkoumány. *»Omezi-li se spiritualismus na toto pole, vzroste jeho síla i plodnost, a dospěje tímto zcela empirickým postupem k nejcennějším metafysickým výsledkům.«*

Ale nemá toto metatysické bádání předcházeti kritika myšlení a zkušenosti? Nikoli, odpovídá Bergson. Neboť oddělíme-li tímto způsobem uměle theorii poznání od metafysiky, kritisuje rozum jen rozumem a nepřestoupíme nikdy

jeho hranice. »Uzel musí býti-roztat; konem vůle musí býti rozum ze sebe vypuzen.« Jen prozkoumání *celého* ducha, celého života může dostatečné světlo vrhnouti na způsob našeho poznávání.

Velikou chybu dřívější filosofie spatřuje Bergson v tom, že bez předcházející kritiky poznání dogmaticky filosofovala a tak dospívala k nejrůznějším metafysickým soustavám spolu soupeřícím. Necht přidržíme se po způsobu empiristů jen toho, co se obvykle zve »zkušeností«, nebo necht po způsobu racionalistů jen z rozumu obraz světa konstruujeme, vždycky opomíjíme zkoušeti základy jeho stavby, opomíjíme zjistiti, pokud jsme vůbec s to, podstatu věci pojmy poznávati, a jaké vlastnosti toto poznání má.

Tuto chybu poznával již Kant. Ale Kantova theorie poznání trpí dle Bergsona tím nedostatkem, že *zaměstnává se výhradně matematickým způsobem poznávání*, jednak pro veliký význam matematiky ve filosofii 18. století, jednak proto, že na této nejjistější aprioristické vědě dal se nezávislý charakter lidského myšlení nejlépe demonstrovati. Kdyby byl Kant žil o století později, byl by jistě nepřehlédl pokroku duchovní vědy; byl by viděl, že se zde rozum k svému předmětu jinak staví než ve vědách přírodních.

S touto věrou ve vše obsahující matematickou vědu úzce souvisí i Kantova chybná theorie, že prostor a čas jsou souřadné formy našeho nazírání, onen pro jevy vnějšího světa, tento pro jevy světa niterného. Proti tomuto matematickému času staví Bergson *čas konkrétní*, jak si jej uvědomujeme. Duševní náš život jest *stálé dění*, kde každý okamžik něco nového přináší. Analogicky jest i ve světě vnějším *stálé plynulé dění (la durée pure)*, jehož smyslem jest tvoření stále nových forem, činů, myšlenek, a jež jest jedinou absolutní realitou.

V životě vůbec postihujeme *tři hlavní vývojné linie*, jež se vzájemně doplňují. V říši rostlinné končí životní vzmach (*élan vital*) v relativní ztrnulosti rostlin. Jejich úkolem jest rozkladem vzduchu vnímati výživnou energii, již živočichové potřebují ke svým pohybům. V říši živočišné rozduvoje se tato linie ve dva směry, z nichž jeden dosahuje vrcholu ve hmyzu (zvláště mravencích a včelách); druhý v člověku; u hmyzu jeví se instinktem, u člověka rozumem.

Rozum není však zdokonaleným instinktem, nýbrž liší se od něho kvalitativně. *Instinkt je schopnost používatí nástrojů organických*, neboli *vrozené* poznání *věcí a bytostí*, kdežto rozum konstruuje a používá nástrojů *anorganických*. První objevení člověka na zemi datuje se obecně od prvního hotovení takovýchto umělých nástrojů, jimiž působí člověk na neorganickou hmotu.

Dle správné přírodovědecké klassifikace měl by tudíž člověk slouti spíše *homo faber*, než *homo sapiens*. Kdežto instinkt proniká *k podstatě* života a jest uzpůsobením životu, rozum jest vrozeným poznáním *vstahů*, schopností hotoviti nástroje a rozmnožovati je, schopností tedy ryze praktickou. Člověk jest především bytostí živou, chtějící, jednající. Jeho myšlení a poznávání není něčím o sobě existujícím, nýbrž jest v souvislosti s celou životní činností, jež v první řadě směřuje ke hmotě jej obklopující asi jako lovec za ptákem mířící. Zájmem člověka není poznávati hmotu v *její podstatě*, nýbrž prakticky jí používatí, její stav v každé chvíli odhadovati.

Tato kritika rozumu jde dál než Kantova a zúžuje ještě více pole činnosti, jež rozumu byla původně vykázána. *Rozum nemůže pochopiti ani podstatu světa*

ani podstatu ducha, a povstaly jen osudné filosofické omyly z domněnky, že rozum jest s to, aby vytvořil metafysiku.

V mechanice a fysice ovšem mohl rozum dopracovati se podivuhodných výsledků. Ale jakmile přiblížil se oblasti ducha, hned vypovídal službu. Methody v mechanice a fysice oblíbené, čistě matematická dedukce a jen při opakovaných týchže procesech možná indukce ustupuje v oblasti ducha do pozadí. Neboť *v duchu neopakuje se nikdy totéž*, čas má pro něho docela jiný význam, ježto stále *tvorí nové dění*.

Jest největším omylem domněnka filosofie, že podstata věci musí existovati ve způsobu úplně pevném, rozumu přístupném a matematicky dokazatelném. *Jsoucnost světa jest stále dění* a právě toto dění jest rozumu nepochopitelné.

(Pokračování.)

Přirozený vývoj člověka.

(Podává JAN NEP. JOS. HOLY, O. Praem., farář v Holišově.)

(Dokončení.)

Se samočinností duševního života probouzejí se však také v hochu a dívce zároveň *zlé náklonnosti*. Již záhy se objevují. Ano často ani nečekají, až by duševní život v dítěti úplně se vyvinul. Bezuzdný pud často se již dříve uplatňuje a hledí prosaditi svou přese všechny překážky, které se mu do cesty staví. Ještě více se to ukazuje ve věku chlapeckém a dívčím. Chyby a nezpůsoby hrozí na mnoze zapuditi dobré zárodky v dětech. Prolhanost, potutelnost, vzdorovitost, surovost, svéhlavost, svévolnost, bezuzdnost, marnivost, a jak se všechny ty neřesti jmenují, ukazují se u dětí často hrozným způsobem, a bují, právě jako kopřiva mnohem více, nežli se dobré zárodky v srdci dítěte vyvíjejí. Tak se snaží ve vývoji dítěte také zlé protlačiti a upevniti oproti dobrému, a duševnímu životu jeho dáti směr, který konečně vede v časnou a věčnou záhubu. Za každou cenu proto třeba toto zlé přemoci, aby vývoj dítěte na pravé dráze se udržel.

Chlapecký věk počíná ukazovati sílu a energii, hra se stává divokou; zájem počíná z pouhého divání pokračovati ke hledání. Možno zde připomenouti *Herbartovo* slovo o *»hrdinských hnutích chlapecké přirozenosti«*. Vychovatel ví, jak může toho využití. Ze znalosti otčiny přechází ke znalosti světa, překypující obrazotvornosti na úzdě drží dobře uspořádané učení se cizím jazykům, aniž by její síle a svěžesti škodil. Zralejší chlapecký věk věnuje se význačně proniknutí a zpracování duševních látek oproti dřívějšímu význačnému přijímání.

V *jinošském věku* konečně přichází vnímavost a samočinnost duševního života v rovnováhu. Jinoch sice pokračuje býti vnímavým pro zevnější vlivy, ale zároveň se snaží svobodnou činností veškerému svému životu dáti určitý rys a určitý směr. Nestálost, lehkomyšlnost, vrtkavost chlapeckého věku mizí, a duševní život nabývá znenáhla upevnění. To ovšem se neděje rázem. Mladická lehkomyšlnost, chlapecká bezstarostnost, odpor proti trvalé práci v určitém směru, zasaňuje často ještě dlouho do jinošského věku, a ztrácí se jen pomalu. Ale musí se tak státi za každou cenu, nemá-li veškerý vývoj člověka ještě v jinošském věku přijíti na šikmou dráhu, nemá-li jinoch při vstupu do mužného věku pro každé povolání býti nezpůsobilým.

Tak pokračuje jinoch ve studiu, jako se učil v chlapeckém věku, ale nepokojí se již tím, aby jen v sebe přijímal, čemu se má naučiti. Hledí samostatně vše v sobě vlastním přemýšlením zpracovati a úplně si osvojit jako vlastní majetek. Hledí z vlastního popudu se vzdělávati, aby mohl jednou skutečnými ideál, který si učinil o životním svém povolání.

Ovšem potřebuje k této své samostatné činnosti vždy ještě pobídky, protože ještě plně dospělosti duševního života nedosáhl; ale toto pobízení nalézá ho již v takém stavu mysli, že může se vzchopiti k samostatné činnosti v určitém směru, čehož u hochů neshledáváme. Právě tak hledí jinoch v praktickém ohledu vytvořiti v sobě určitou povahu, charakter; vůle jeho vymyká se rovněž znenáhla nestálé mysli chlapeckého věku a hledí nabýti upevnění charakteru. Tak jest *jinošský věk bezprostřední přípravou člověka k povolání*, které jednou v mužném věku vlastní, samostatnou silou má vyplniti.

Závisí zajisté normální vývoj člověka v jinošském věku obyčejně na vývoji v chlapeckém věku. Jestliže jeho vývoj v chlapeckém věku bršel se správnou dráhou, zůstane na ní i jako jinoch, předpokládá se, že ho z ní neodvrátily protivné vlivy, které se leckdy s jinošskou vrtkavostí a náklonností ke zlému, v každém člověku dřimajícím, spojují. Jestliže však vývoj v chlapeckém věku přišel na scesti, není obyčejně při vstupu do jinošského věku prostředkem proti přehmatům chlapeckého věku; spíše se tento abnormální vývoj v jinošském věku stupňuje v té míře, v jaké přibývá samostatnosti v poznávání a chtění. *Jinoch zřídka vrací se na pravou cestu, od níž v chlapeckém věku odbočil*. Zlé náklonnosti a vášně chlapecké sesilují se v jinošském věku tím více a zpusťují konečně celý jeho duševní život, byť by byl sám o sobě sebe více schopnostmi nadán.

Jestliže hoch a dívka v druhém období vývoje, pokud se týče zvláštní známky jejich duševního života, stojí skoro ještě na stejném stupni, objevují se zcela určitě v třetí periodě při jinochu a dívce zvláštnosti, kterými se obě pohlaví liší. Ovšem jeví se již při dívce bohatý život mysli, ženskému pohlaví zvláštní, a proto jest dívka obyčejně celkem mírnější, jemnější, citlivější, oddanější, přichylnější nežli hoch.

Nestálost, vrtkavost, pohyblivost hochovu sdílí také dívka, a často její hry nadělají tolik hluku jako hry hochovy. Panna naproti tomu vzdaluje se v té míře, v jaké dívčí mysl v ní se probouzí, hlučných zábav jinošských a libuje si v domácnosti, aby se zde připravovala pro povolání, které ženskému pohlaví ve společnosti připadá. V domácnosti obklopuje se zlatým leskem ženské cudnosti, nejlepší ozdobou panny, a ta jest štítem, který ji chrání před zlým. Nahrazuje jí to, co jí v pevnosti a rozhodnosti vůle schází. Tak kráčejí v tomto třetím období jinoch a dívka ve svém vývoji *vlastními cestami*, a hledí oba svým způsobem přibližovati se k cíli, který jim určila Prozřetelnost.

Již dívka jeví se pro náboženství mnohem vnímavější nežli hoch. Poněvadž život citový má v ní převahu, pojímá náboženství hlavně citem, a vžije se tím všeleji v náboženství nežli hoch, jehož činnost více směřuje na venek. Tuto vělost náboženského vědomí přejímá dívka ve věk panenský, a zde nabývá toto náboženské vědomí v dívce vždy více pevnosti a rozvinutí. A to jest právě pro dívku pevným štítem v mnohých nebezpečích a pokušeních, která právě v tomto věku jí hrozí.

Jestliže panna nepřejala z dívčího věku hluboký, bohatý náboženský základ, ztrácí často znenáhla i mravní stud, který by ji jako štít v pokušeních na pravé cestě mohl udržovati, a tím jest prostopášnostem smyslným více v pospas vydána nežli jinoch. Opuštěna od dobrého ducha, vystavena v obět přirozené vrtkavosti vůle své, upadá pak žena vždy hlouběji v bahno smyslných výstředností a stává se stvořením velice ubohým. Úplnou ohavou se však stává, když tak daleko jde, že zavrhuje všechnu víru. Nevěřící, bezbožná žena jest přímo nesnesitelná; přirozený cit sám se vzpouzí proti také zvrácenosti, poněvadž jest úplně proti přirozenosti. —

To jsou as všeobecná hlediska, z jakých přirozený vývoj člověka pojímati dlužno. Ale celý tento vývoj člověka jest podstatně odkázán na výchovu, a může jen výchovou se zprostředkovati a na pravé cestě udržeti. To jest onen velký rozdíl, který je mezi člověkem a jinými tvory. U všech ostatních tvorů pokračuje vývoj bez dalších cizích vlivů. Rostlina vyvíjí se sama sebou, rovněž zvíře. *Jen člověk nepřichází k úplnému a normálnímu vývoji bez vlivu výchovy.* To však není pro něho nedostatkem; neboť právě potřeba výchovy jest pádným důkazem toho, že člověk není tvor jako jiní, nýbrž že v něm žije vyšší, nesmrtelný duch. Kdyby byl jen pouhým tvorem tělesným, bez nesmrtelné duše, musil by se právě tak sám ze sebe vyvíjeti jako každý jiný tvor. Není jen tělo, jest také duch, a právě v tom spočívá toho příčina, že jest ve svém veškerém vývoji odkázán na výchovu, poněvadž právě duševní síly potřebují nejvíce výchovného působení, by se přirozeně a normálně vyvíjely. —

Skutečnost, že se s dítětem nemůže zacházeti ještě jako s dospělým, dala podnět k podivným paedagogickým omylům. Jestliže se mohlo v dobách střízlivého přemýšlení a tvrdé životosprávy státi, že neměli dospělí pravého porozumění pro zvláštnosti dítěte, přišlo naše století, ve kterém dáno heslo: *»Vše pro dítě«*, zase na myšlenku, že s dítětem třeba zacházeti jen jako s dítětem, jako by mělo stále zůstatí dítětem, jako by nemělo se nikdy státi zralým člověkem. Rozumný vychovatel použije svědomitě jak vlastního ostrovtipu, tak i zkušeností v pravdě hluboce psychologické staré paedagogiky, a střízlivých, číselně zajištěných výsledků nové experimentální paedagogiky k tomu, aby přirozený duševní postup vývoje u svého chovance vždy správněji poznával. Ale toto poznání bude opět jen prostředkem k tomu, aby do tohoto vývoje pevně a rozumně, maje na zřeteli budoucí osobnost dítky, zasahoval, aby vývoj směřoval k správnému cíli, totiž *k nábožensko-mravnímu charakteru.* (Stöckl, Ohler, Klus a j.)

FEUILLETON.

Bernadetta — hysterická?

Podává ANT. MELKA.

(Dokončení.)

Hysterie má také docela *jiný postup a průběh*, nežli jsou ony zvláštní stavy, jež prodělávala Bernadetta ve svých zjeveních.

Hysterie nepropukává náhle. *Charcot i Janet* tvrdí, že jí předchází zvláštní stav předpravný, zovou jej *inkubačním*; a po

něm teprve následují další zjevy: hypnosa, ztrnulost, bezcitnost, následek to předchozího podráždění.

U Bernadetty, mají-li býti její zjevení stavy hysterickými, marně hledá věda nějakého stavu přípravného, inkubačního. V průvodu sestry, matky, nebo davu lidí přichází klidně a skromně, a vyhledávši si místo svého zjevení, klekne a modlí se. A když se zjevení nedostaví, jako na př. dne 3. března, Bernadetta slzic a všecka zarmoucena vstává a vrací se domů. Měla-li kdy příčinu upadnouti v stav hysterický,

bylo to zajisté tentokráte. Ale Bernadetta, až na svůj zármutek, zůstává klidná.

Při zjevení samotných ovšem tvář postava Bernadettina ukazují podivuhodné zjevy a proměny. Sestra její, vidouc ji bez hnutí, bledou, s okem na jedno místo upřeným, volá všecka poděšena: »Bernadetta je mrtva!« A pozorovatelé, zvláště nevěřící, když viděli extatickou její tvář, byli ovšem s úsudkem svým hned hotovi. »Hypnotická extase, známe to, známe!« U hysterických osob dostávají se takové bezvědomé projevy radosti, strachu, smíchu, pláče, hněvu atd. .

Jenže bohužel opět malé nedopatření!

Byl tam — a nikoli náhodou — ale schválně jeden z těchto nevěřících pánů, *Dr. Dozous z Lourd.* A pozoroval. Aby pak všemu klamu předešel, hodně z blízka stál vedle Bernadetty. Sám to potom vypsal. »Pozoruje bedlivě každé její hnutí, chtěl jsem se přesvědčiti, jaký je ve chvíli zjevení její oběh krve a její dýchání. Vezmu ji za ruku a položím prsty na její tepnu. *Ale tepna jde klidně, pravidelně, výdech lehký, nic nespěščí o nějaké předrážděnosti, nebo o nějakém chorobném rozčilení.*

Ano, ona jest i v této »hypnotické extasi«, v tomto »hysterickém záchvatu«, jak to nazývají lidé, kteří nechtějí uznati zázraku, úplně *sebe vědoma*. Když jí uhasíná svíce, kterou ve chvíli zjevení v ruce drží, hned to ví a vztahuje rámě, podávajíc svíci osobě nejbližší, aby jí znova rozsvítila. Ba ona dovede i vyšetřujícímu ji lékaři *dr. Dozous-ovi* podati i vysvětlení, proč tvář její měla ten a ten výraz, na př. postrašenosti, zármutku a p., což u osob hysterických nikdy neshledáte. Ony se vám nebudou na své stavy, které prodělaly, ani pamatovati. Nevědí o nich, a projevují-li ve tváři a jejím výrazu různé pocity, jsou

to, zvláště u osob somnambulických, pocity klamně, jim vsugerované.

A že to, co se s Bernadettou dalo, je vůbec něco docela rozdílného od stavů hypnotických a hysterických, je zvláště patrné z toho, že Bernadetta neupadala vždy nutně při tom v extasi. Při devátém zjevení, kdy z rozkazu nebeské Paní hledala pramen, nebylo extase vůbec.

* *

Hysterie konečně zanechává po sobě i zvláštní stopy. Hysterický *ztrácí cit*, a to nejen v záchvatu samém, nýbrž zhusta i mimo záchvat.

Bernadettu také zkoušeli. A když jednou *Dr. Dozous* s podivem viděl, jak déle než čtvrt hodiny plamen svíčky plápolal mezi rozevřenými prsty její ruky, chtěl se přesvědčiti o její citlivosti. Proto jakmile bylo po zjevení a tvářnost dívčina nabyla svého obvyklého výrazu, přisunul rozžatou svíci k její ruce. — Dívka ustrašena utrhla ihned ruku zpět volajíc: »Ale pane, vždyť mne spálíte!« —

A že se nedala suggestcí ovládat, svědčí nejlépe *rozhodnost a srdnatost*, kterou ukázala před prefektem, při všech jeho hrozbách a chytlavých otázkách výslechu.

Vedle doktora Dozouse vyšetřovali ještě tři jiní lékaři duševní stav Bernadettin a *prohlásili ji za úplně zdrávu v té příčině*. A když *Dr. Voisin* ji prohlásil za choromyslnou, vypytl se *Dr. Damoiseau* přímo v klášteře neverském, kde Bernadetta jakožto sestra Marie-Bernarda světu odumírala, na ni. *Dr. Robert Saint-Cyr*, lékař klášterní odpověděl: ». . . sestra Marie-Bernarda je daleka nějaké pomatenosti. Její klidná, prostá a tichá povaha je vůbec nejméně k tomu náchylna.«

Bernadetta Soubirons nebyla hysterická

SMĚS.

Prohlášení výboru českých zemských učitelských organizací »Český Učitel« ve svém čísle z 30. května přináší v čele listu prohlášení, z něhož vyjímáme toto:

»Společný permanentní výbor českých zemských organizací učitelských, porokovav ve schůzi dne 21. května t. r. o situaci,

ve které se ocitla otázka úpravy platů učitelských, shledává, že projevem plenární schůze zemských a říšských poslanců německých z království Českého, konané 9. května t. r., přervány jsou veškeré naděje na brzké ukončení vyrovnávacího jednání českoněmeckého a tím i na dělnost sněmu král. Českého, v němž jedině může být, otázka úpravy platů učitelských projednána. Vyslovuje politování nad tím, že u poslanc. německých zvířelil ohled na obstrukci proti ohledu ke splnění oprávněných požadavkův

učitelstva, politování tím hlubší, že v plenární schůzi německých poslanců nebylo ani připuštěno jednání o proposicích, které společný permanentní výbor českých zemských organisací učitelských po schůzi se Svazem českých poslanců na sněmě král. Českého připsím z 8. května t. r. sdělil s posl. cis. r. Leglerem, ze kterýchžto proposic šlo na jevo, že čeští poslanci ve své většině jsou ochotni čestný smír uzavřít a za jakých podmínek. Tím spadá vina opět-ného oddálení řešení životní otázky učitelstva na *poslance německé*.[«]

— — — — —
 »Nemůžeme nevysloviti i politování nad tím, že *učitelstvo německé* nepodniklo těch kroků, které se zástupci jeho byly ujednány a resolucemi, inspirovanými ze svého ústředí, udílí obstrukci německých poslancův absolutorium.

— — — — —
 Činíme *poslance všech stran i vládu* zodpovědný jednak za následky, které nezbytně přivoditi musí stálé zahrávání si s bídou učitelstva, jehož krajní rozhořčení je plně oprávněno a musí vypuknouti co nejdříve vehementní silou, jednak za následky, které tímto jednáním nastanou ve veškeré kultuře národní. Následky tyto mohou býti nedozírné a odium za ně padne na hlavu těch, kdo nechtějí slyšeti oprávněného volání učitelstva po snesitelné úpravě jeho existenčních poměrů.[«]

Ač s meritorním obsahem prohlášení také my souhlasíme, nemůžeme přece nepřipomenouti, že by ono daleko lépe vyznělo bez těch závěrečných strašáků o »nedozírných následcích pro veškerou kulturu národní«, jimiž provolání končí.

Všecky liberální a »pokrokové strany«, opakujeme znovu, cení učitele jenom jako svého politického příslušníka, ale nikoli jako vychovatele budoucí generace. Odtud všechna jich k němu láska nebo neláska.

— r.

Šibeniční humor »Českého Učitele«.

F. Trn v článku »Utrpení učitelských rodin« z 6. června má skvostně groteskní nápady, jež opravdu zasluhují nejširší pozornosti. Navrhuje, aby v ilustrovaných listech byly otiskovány pravdivé obrázky »učitelského ráje«, jako byt o jedné místnosti, v němž tísní se 10členná rodina, výjev exekuce v učitelském bytě, tvář učitele, majícího 3 děti ve školách, jak vyhlíží koncem měsíce atd.

Tak má býti nejširší veřejnost informována o hmotných nedostatecích učitelstva.

Nejoriginelnější návrhy jsou asi tyto:
 »Nejsilnějším dojmem by asi působily fotografie *učitelů-bevražďů*, kteří neměli tolik síly, aby odolali náporu bídy a volili raději smrt než žebrotu. Jedna mrtvola by ovšem nedostačila. Veřejnost musí viděti hekatomy, kupy mrtvol. Proto navrhuji, aby kandidáti sebevraždy na r. 1914 smluvili pro svoji společnou smrt týž den a touž hodinu a pozvali k ní celou českou veřejnost i německé obstrukčníky. Zemře-li najednou 15 učitelův — otců rodin a půjde-li za rakvemi aspoň 50 siroků, hne se svědomí obstrukčníkův a snad řeknou: Teď vidíme, že skutečně učitelstvo má bídu — a začnou (!) snad (!!) se smlouvat i o národnostní smír.[«]

Nechtěl by p. Trn přímo appellovati na určité osoby, aby se tak obětovaly pro blaho učitelstva? Na příklad předáci Ústředního spolku a funkcionáři jeho? Máme vážnou obavu, že p. Trn zůstane se svým návrhem osamocen, a sám proň také se neobětuje. —

Dále navrhuje, aby do ilustrovaných zahraničních listů, a to hlavně německých, říšských listů (snad Simplicissima?) dále listů francouzských a anglických byly zasílány obrázky obětí učitelské bídy. P. Trn jistě že si z této celé bídy tropí nevčasně žerty. Pod drahotními poměry nynější doby trpí všechny stavy a každý ve svých orgánech to doznává a přklady ilustruje.

Ale nikdo to nečiní tak nejnepřímým způsobem, jako Č. U. Chtěje býti oddaným tlumočnickem svých chráněnců, aspoň tímto způsobem chce si zaručiti jejich věrnost, když v jiných směrech úplně zklamal.

— r.

Sekce českých středoškolských profesorů náboženství vzdala svůj hold Jeho Eminenci, nejdůstojnějšmu Arcipastýři ku vznešenému *jubileu padesátiletí* zaslavši nejuctivější blahopřání s projevem upřímné synovské oddanosti.

* * *

Upozornění pp. kolegům, kteří jsouce definitivně ustanoveni na neúplné střední škole, budou míti tamže přespočetné hodiny (nad 10 svých povinných).

By předešlo se smutným zjevům, že remunerace za takové hodiny bývá poukázána k výplatě na konci šk. roku, a nikoli, jak se má státi každému takovému defini-

tivnímu katechetovi v měsíčních lhůtách, třeba upozorniti ředitelství ústavu, by při vykazování hodin přespočetných uvedl takového p. kolegu jako *supplementa* bez spojitosti s jeho zákonným ustanovením a vyúčováním oněch 10 hodin.

Sekce zodpoví ochotně dotazy o pomůckách učebných pro profesorskou knihovnu vzhledem k náboženství, jakož návrhy pro knihovnu žakovskou.

* * *

»O školáckých bataillonech zločnické armády« mluvil v jedné ze svých dubnových konferencí porotní obhájce *Henri Robert*. Přiznává krizi vyučovací, krizi nevlastenectví, útek z venkova, nebezpečí učednických let, nezdravé dělnické byty, záplavu detektivních románů a j. jakožto příčiny zkázy a zločinnosti mládeže. Ale vedle těchto podružných příčin přiznává otevřeně za jednu z nejhlavnějších *nedostatek náboženského smýšlení*.

»Idea náboženská,« tak mluvil, »je dítěti nezbytnou úzdou — neboť dítě je spíše odkázáno na víru, než na rozum. A nemá-li řádného vodítka, dospívá k tomu, že chce žítí »podle svého« — což je zásadou ohavnou, která musí býti potírána, když se hledí uplatniti i zmarem života cizího.«

To jsou slova z nepodezřelých úst — hodna povšimnutí — stejně jako *svědectví vrchního státního zástupce appelačního soudu* pařížského, které proslvil v porotním zasedání, kde jednalo se o rozsudek smrti nad několika 21, 23 a 24 let starými bandity. »Zločinnost se množí, stoupá, šíří záplavou. Doufali jsme, že zevšeobecníme-li co možno vzdělání a poučování mravní, zjemníme mysl i srdce; ale dnes nelze se již oddávati těmto optimistickým klamům«. Tak chtěj nechtěj doznává nejvyšší soudní dvůr *bankrot laické výchovy a osvěty*.

A k němu připojuje se ministerstvo spravedlnosti nespornými doklady, čísly. V r. 1911 bylo pohnáno před porotu a j. tribunály 5.919 mladistvých zločinců u věku méně nežli 16 let, a 8.684 u věku od 16 do 18 let. Státnímu návládnictví dodáno 591.141 udání a žalob o 44.130 čili o 8% více nežli r. 1910. Také počet zločinů a přestupků, jichž původce je neznámý, stoupá velice značně: z 97.186 v r. 1910 na

102.325 v r. 1911, kdežto průměr pětiletý za léta 1901—1905 nebnášel víc než 99.984. *M.*

Liquidace: V březnu t. r. projednával francouzský senát »pozůstalost« mnichů chartrouxských. Z několika milionového jmění zbylo hubených 800.000 fr., jež senát chce věnovati departementu iserskému na stavbu chudobince. Jaká čest pro zemi tak výspělou — 10 let vléci liquidaci ukradeného jmění, a z krádeže ještě nechat ukrádat — —

M.

Zkoušky způsobilosti katechetské na měšťanské a střední škole stále doznávají u biskupských ordinariátů ztřeštění v theoretických požadavcích kandidátů. Co nyní na př. se nejednou požaduje v písemných elaborátech kandidátů, převyšuje míru písemného elaborátu, které po složení přísných zkoušek (rigoros) kandidát doktorátu má vypracovati k dosažení své hodnosti. Pokud theoretických vědomostí se týká, má zajisté fakulta tolik věcné znalosti theologům dáti, aby o jejich vědomostech v tomto oboru nebylo žádných pochybností. A kde to není možno, bylo by žádoucí, aby při fakultách těchto zřízen byl *katechetský kurs* (půlletní nebo dle potřeby jednorozční), v němž by kandidáti úřadu katechetského osvědčenými, praktickými katechety v úřad tento byli zaváděni. Zde bylo by třeba probati hlavně psychologii dětskou, methodiku jednotlivých disciplin, případ školní praxe a t. d. Hlavní však je, aby k úřadu tomuto vybráni byli kněží, kteří mají lásku k dětem a ke škole, kteří při vši pevnosti svých zásad mají též potřebnou míru snášlivosti, trpělivosti; zkrátka ti, u nichž vychovatelský talent a takt jsou jasny. Umění získati si důvěru a lásku svěřené mládeže je nad všechna vysvědčení a zkoušky. A kdo těchto darů nemá, nikdy se nestane dobrým vychovatelem mládeže, byť jeho vědomostí byly sebe větší. *r.*

Taktní protivník. Pokrokové listy učitelské přinesly vřelé posmrtní vzpomínky o zesnulém pražském řídícím učiteli v. v., p. *Adolfu Frumarovi*. Tento vynikající pedagog přes svoje »pokrokové smýšlení« zachoval vždy jemný způsob ve všem jednání s našimi stoupenci, jakož i s kněžími, kteří na škole jemu svěřené působili. Všichni naši kollegové jednomyslně svědčí o něm, že s největší ochotou vycházel vstříc každému jich zákonem odůvodněnému požadavku a přání, a že vezdy se staral, aby v ná-

boženském ohledu na škole byla kázeň a pořádek. S katechety, kteří na škole působili, udržoval vždy poměr přátelský. Byl tudíž pravým opakem oněch pokrokovců, kteří svoje chování vůči kněžstvu dokumentují neomaleností a sprostotou. Byl mezi svými programovými přáteli a stoupenci vzácnou výjimkou. †.

Počet židů v celém světě páčí sena 12 milionů. Nejbohatší na ně je z pěti dílů světa Evropa. Má jich 8 a $\frac{1}{2}$ mill. Amerika 1 a $\frac{1}{2}$ mill. Afrika pouze 350.000 Asie 242.000 a Austrálie jen 17.000. Z Evropy opět je Rusko jimi nejvíc »požehnáno«; má jich 5 mil.; ale přísná opatření, kterými vláda musí bránit vlastní svůj lid proti nim, pudí je z Ruska pryč. Velký proud vystěhovalecký bere se z Ruska do Ameriky, zvláště do Kanady, která prý co nevidět bude druhou zaslíbenou zemí. M.

Mezi dobré následky rozluky v Paříži lze uvést, že počet bohoslužebných míst vzrostl. Od roku 1905 do 1913 přibýlo v městě samém 9 nových far, a v okolí 16 tedy celkem 25. Prozatímných kaplí otevřeno 31. celkem 56 nových bohoslužebných míst, jež pojmou 700 000 věřících. V celé diecesi pařížské je nyní 203 chrámů a kaplí proti 147 z roku 1905. M.

Prof. Dr. Fr. W. Förster, jak některé denní listy oznámily, přijal prý universitní stolicí paedagogiky v Mnichově. Potvrdí-li se tato zpráva, bude jistě znamenat ztrátu Foerstera pro paedagogickou vědu v naší říši velikou škodu. Jeť Foerster svými spisy dnes znám po celém kulturním světě a na všech universitách naší říše není jediného paedagogického spisovatele, který by se mu mohl rovnati. Nejspíše jemný a tolerantní Foerster shledal, že poměry universitní ve Vídni trpí touže vědeckou a stranickou žárlivostí a nesnášenlivostí, pro něž svého času odmítl professuru na německé universitě pražské. V tom ohledu nejednou osobní napatost a nevráživost universitních našich professorů a jich stran co do ostrosti a taktiky nikterak se neliší od nepřátelství dvou sousedících divokých kmenů v černé Africe. †.

LITERATURA.

Význam husitství pro vzdělanost v Čechách. Napsal a v Historickém kroužku Vlasti přednesl Th. Dr. Karel Lev Řehák.

Cena 2 K. 40 h. Tiskem a nákladem družstva Vlast v Praze, 570-II.

Ježto, jak vldp. spisovatel dobře v předmluvě poznamenává, v mnohých kruzích českých panuje ten osudný předsudek, jako by církev katolická ve XIV. století byla skrz na skrz zkažena — jako by mistr Jan Hus povstal jako nějaký nový messiáš a jako by bouře a války husitské byly znamením nejvyššího rozmachu národa českého, ba jakousi korunou jeho slávy — (ač dle Palackého »napojily vlast naši krví a pokryly ji ssutinami« . . .), ježto i sám Palacký píše dějiny husitství v Čechách, nemůže zapřít stanoviska svého protestantského — obral si p. Dr. Řehák za úkol, posoudit v této své práci (str. 368) celé hnutí husitské na základě vypravování svědomitých dějepisců a ukázati, jak nešťastné hnutí ono bylo již ve XIV. věku připravováno, kterak mistrem Janem Husem bylo rozpoutáno, a jak neblahého ovoce přineslo jak pro církev, tak i pro ubohou naši vlast. Dle toho rozdělil si práci svoji na tři díly, v nichž velmi pěkně pojednává o naznačené látce. Doporučujeme k hojněmu rozšíření zvláště tam, kde šťve se k odpadu od církve Kristovy u příležitosti 500-letého výročí upálení Husova.

Jos. Fabian.

Rozhledy po husitství,

nový časopis Tiskové ligy. Vyšly roč. I. č. 1. a 2. s tímto obsahem: »Národně sociální novohusité a Hus« a »Socialně demokratičtí novohusité a Hus«. — Každý sešit stojí 16 h. — Objednávky vyřizuje

admin. družstva Vlast v Praze čp. 570-II.

Věrné své stoupence

prosíme, aby nám v hojně míře svěřovali drobný tisk: visitky, plakáty, pozvání ke schůzím, divadelní oznámení a j. v. Věrné přátele své prosíme, aby k tomu i jiné povzbudili.

Družstvo Vlast v Praze čp. 570-II.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatel“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasláť se předpl. a adres. reklamacie, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákoví, prof. na Smíchovské, Celetná č. 8, pronět. přílohu přijímá rukopisy VI. Jelínek, učitel v Brněnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Sláviček, katecheta na Smíchovské 992.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci colorotně 7 korun, půletně 3-50 K. Do krajů německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko zahotově. Alumním, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

O theologickou fakultu. — Bergsonova intuitivní filosofie. — Novožidovstvo a jeho hlas o Kristu. — Rozvrh učiva náboženského na středních školách a zkušenosti s ním nabyté. — Feuilleton: Bernadetta — hříčkou přeludů a hallucinací? — Směs. — Literatura.

O theologickou fakultu.

Od několika let spatřujeme u nás zvláštní, dříve neobvyklý zjev. Tak zvané »pokrokové« studentstvo na svých schůzích a sjezdech »manifestuje« pro vyloučení theologické fakulty ze svazku universitního, a nyní k tomu obyčejně se druzí jiná manifestace, s oním požadavkem vnitřně souvisící, protest proti volbě rektora z profesorů theologické fakulty.

Každý, kdo naše poměry zná, ví, že tyto manifestace studentů jsou inspirovány některými »pokrokovými« professory z fakulty filosofické, kterým o politiku a propagaci osobních názorů jde daleko více, nežli o vědu, a kteří mnohem častěji dávají se slyšeti na všelikých veřejných schůzích nežli s katedry universitní. Ti praví přátelé a pěstitelé vědy zamilovali si svoji studovnu a svoji katedru, a nechodí se svoji vědou po ulici a po schůzích, protože je jim příliš drahá a vzácná, a nejsou přáteli laciných efektů manifestáčních. Ti také otázky, s nichž hlavy studentů a jich věk není, naprosto mezi ně nevrhají. Jenom ti, kteří studentů zneužívají za svoji politickou a kulturní avantgardu, stále je vedou k podobným laciným manifestacím proti fakultě theologické.

Jsou to filosofové směru *Comteova pozitivismu*. Protože Comte ze své »stupnice věd« theologii vylučuje, proto by ihned fakultu theologickou vyškrtli z universitního svazku. Na štěstí Comte ještě neznamena poslední a nejvyšší fási ve filosofii!

O tom, zda theologie, opírající se o zjevení Boží, mající tudíž svůj supernaturální základ čili materiál, je vědou čili nic, nechceme zde mluvit. Kdo si pojem »vědy« již předem zůžil, aby mohl theologii, vědu speculativní, z ní vyloučiti, snadno dospěje ke svým závěrům. A jestli výklad Homerův, knih Aristotelových, spisů klassických, výklad spisů filosofických, je předmětem vědy, nedovedem dobře chápati, proč podle názoru pánů, kteří svoji vědu staví na těchto základech, výklad bible, církevních otců, snesení církevních sněmů, nemůže a nesmí býti předmětem vědy, a fakulta, která jich výklad traduje a vzdělává budoucí

kněze, najednou přestává býti rovnocennou s oněmi fakultami, které vzdělávají budoucí právníky, filology, filosofy, lékaře a j. —

V posledním čase, kdy v Německu byly zřízeny dvě university bez evangelické theologické fakulty, a to ve *Frankfurtě* a v *Hamburgu*, ozvaly se vážné hlasy proti této formaci nových »universit«, a z nich na dva chceme tuto upozorniti.

Je to liberální protestantský professor theologie, *Martin Rade*, známý vydavatel časopisu »Christliche Welt«, který v dubnovém sešitu měsíčníku: »Süd-deutsche Monatshefte«, uveřejnil veskrze věcný a rázný protest proti této formaci universit bez theologické fakulty. Má ovšem na mysli fakulty evangelické a hledí proto jaksi s hůry na fakulty katolické theologie; ale důvody jsou takové, že zaslouží širší pozornosti. Práví mezi tu jiným takto:

»Theologická fakulta jistě už není jako druhdy hlavou university. Ale jenom nevědomost a zaujatá nechut může popírati, že ona *jako plnoprávná a nezbytná součást k ní náleží*. To platí též o katolických fakultách. Jich oprávněnost spočívá nejprve v dějinách. *Naše university jsou dějinné útvary a tak musejí býti chápány.*«

Již sám název »universita« náleží jenom takovým vysokým školám, jichž vyučovací obor vztahuje se *na všechny odbory vědy*. *Universitas scientiarum*, to jest původní a historii až do dnes požadovaná podmínka každé vysoké školy, která chce míti svůj slavný název universita. — Dnes u nás právě tak jako v jiných zemích existují učiliště, jež mají ráz vysokých škol jak vědeckou methodou, kterou jsou vedeny, tak podmínkou, že řádným jich posluchačem může býti pouze ten, kdo středoškolskou maturitou prokáže způsobilost žákem jejím se státi. Stačí tu poukázati na školy technické, hospodářské akademie, četné vyšší odborné školy. Ale právě ony pro svůj omezený obor vyučování nemají a nedostanou názvu: universita. Ten je vyhrazen pouze oněm školám, v nichž všechny vědy, roztržiděny hlavně dle potřeb příštího povolání posluchačů, jsou pěstovány a přednášeny.

Universita podle svého historického vývoje není bez theologické fakulty myslitelná. —

Řečený obhájce theologických fakult, *Martin Rade*, prohlašuje, že bez theologické fakulty žádné vysoké školy nejsou více universitami, poněvadž předmět této fakulty jest velmi důležitý, a za druhé: theologické fakulty pro vědu již mnoho vykonaly. Práví doslovně: »Jich předmětem je náboženství. A naše doba je náboženství více plna, než časy minulé. Proti tomu ničeho nevyváží skepse, lhostejnost, pohrdání a nepřátelství, jež chovají vůči náboženství přemnozí jednotlivci, ba celé skupiny a třídy, jak mezi vzdělanci tak i v lidu. Částečně jest to jenom odpor proti určitým formám náboženství, částečně individuální lhostejnost, která ani tehda vzhledem k důležitosti předmětu ničeho neznamena, když vystupuje v celých třídách. Neboť stejný osud stihá i jiné, nezbytné předměty vědy. Dostačí, že význam náboženství jako veřejné moci přímo s nepřekonatelnou tíhou každému se vnucuje, kdo teprve dnes zjevu toho si povšimnul.«

Rade zmiňuje se též podrobně o veliké vědecké práci, kterou theologické fakulty vykonaly, a kterou naprosto není možno svěřiti filosofické fakultě pod názvem »moderní náboženské vědy srovnávací.« »Filosofické fakultě mělo by se ulehčiti, a nikoli ji stále nerozumně zatěžovati.« —

Pro zřizování theologických fakult při nových universitách německých vyslovil se rovněž s důrazem známý professor historie v Lipsku, *K. Lamprecht*. On nepokrytě praví: »Nejvyšším charakteristickým pro krátkozrakooekonomický ráz nových universit jest, že jim schází theologická fakulta. Či snad v obětavých kruzích jich zakladatelů zavládlo přesvědčení, že theologie je vlastně již poněkud zastaralá? Byla by to podivná krátkozrakost!« Lidstvo při své zřejmé tendenci k individualismu tím více potřebuje, jak Lamprecht praví, velikého vzoru a příkladu mravní a náboženské povýšenosti, jaký je na věky mu dán v osobě Ježíše Krista. Jestli snad nepřátelé nynějšího učebního plánu na theologických fakultách namítají, že fakulty ty dnes svému poslání nevyhovují, třeba je pouze potřebám dnešní doby přizpůsobit. Ať se více pěstují praktické odbory theologie, zdůrazňuje sociálně-mravní stránka náboženství, k čemuž ve všech velkých městech je tisíce příležitostí. Ať se pečuje o to, aby dospívající mládeži studentské, ať je z kterékoli fakulty, stavěl se před oči v Kristu nejvyšší životní ideál, a podporuje se zachování církve, víry a mravnosti.

Maje na zřeteli zřízení dvou universit bez theologické fakulty praví Lamprecht: »Ještě nikdy nebyla v Německu skupina universit založena s tak nízkého hlediska, a výsledek této žabí perspektivy se dostaví. Snad mi řeknou, že mám velmi osobní a zvláštní názor o úkolech křesťanství a theologie v době přítomné, a že se snažím tyto úkoly vznést na nové university. Zajisté můj názor je osobní. Je tisíce více méně od sebe odchylných názorů. Ale jsou-li náboženské, zajisté shodnou se v tom, že theologickou fakultu na nových universitách čekají nové úkoly neobyčejného významu.« (*Leipziger Neueste Nachrichten* č. 91. 3. dubna t. r.) —

Tak v Německu mužové svoji veřejnou vědeckou činností proslulí neohroženě vystupují pro zachování theologické fakulty při universitách. A neobávají se nikterak ztráty své popularity. U nás marně hledáme učenců-laiků, kteří by zakřikli manifestace pokrokových studentů pro komolení historického útvaru universit. Či snad jich projevy považují za dětinské a zcela neškodné, než aby mělo se s vážné strany proti nim promluvit? r.

Bergsonova intuitivní filosofie.

(Podává Prof. Dr. LUB. PETR.)

(Pokračování.)

Rozum má smysl jen pro to, co je trvalé, pevné, statické. Proto všechna filosofie dá se definovati jako pokus *děni, vývoj světa rozložití ve statické prvky*. Ovšem nemohl rozum neviděti, že světový vývoj nemůže býti v trvalé stavy rozložen. Proto utvářel si rozum *představu děni*, ale děni abstraktního, stejnotvárného asi tak, jak se to děje v kinematografu. V něm tisíce momentek zachycuje se na filmu, a spojí se dohromady jednotvárným pohybem otáčejícího se přístroje. Že však každé děni má své odstíny, to nám uniká. Všecka naše řeč musila by se v základech přetvořiti, abychom tyto odstíny mohli vyjádřiti. Pak teprv bychom si mohli uvědomiti, že ve vývoji tkví víc, než ve stavech sobě následujících, jež rozum zachycuje.

Nemůže-li však rozum k podstatě věcí a života proniknouti, nezbyvá člověku než vzdáti se tohoto poznání? Není-li v člověku jiné schopnosti, jež by mohla

proniknouti tam, kde rozum selhává? Bergson odhaluje tuto schopnost v *intuici*. Jí troufá si najíti cestu k pozitivní metafysice absolutní zkušenosti.

II.

O intuici.

Různí biologové prohlašují instinkt buď za výsledek umělého pěstění různých odrůd, nebo za zvyk, vzniklý z předcházejícího přemýšlení. Prvnímu mínění odporuje okolnost, že se jím příliš mnoho požaduje od náhody; druhému, že takové zvyky, z přemýšlení vzniklé, se zpravidla nedědí. Všecky pokusy, rozložití instinkt v inteligentní nebo intellegibilní prvky, selhávají.

Bylo již řečeno, že instinkt na odpor rozumu jest vrozeným poznáním věcí, tedy poznáním k organickým bytostem obráceným. Jest v jistém smyslu jen *pokračováním organisační práce života*. Toto instinktivní poznání není prostředkováno úvahou. Bodne-li vosa housenku tak, že housenka jest sice ochromena, ale nehyne, aby larvy vosí se v ní mohly vyvíjeti, nedělá toho vosu *věděním*, nýbrž *bezprostředním citem*. Jakási sympathy naznačuje vose, jak si má správně počínati. Toto počínání nemůžeme rozumem pochopiti; jest mimo jeho dosah. *Instinkt je poznáním z dálky*, a má se k rozumu jako vidění k citu.

Také člověk nepozbyl instinktu úplně. Kolem rozumu, »zářícího jádra našeho vědomí«, existuje neurčitá mlhovina, z níž se ono jádro zhuštěním bylo vytvořilo. Onou mlhovinou jest *intuice*, jež vzniknuvši z instinktu, dotýká se bezprostředně života. Intuici, již přísluší doplňovati nedostatky našeho rozumového poznání, sluší v její fyzické formě hledati u instinktu. Je-li člověk schopen intuitivního poznání, pak je to v té míře, v jaké, postupuje k inteligenci, zůstal přece bytostí pudovou. A neukazuje-li nám skutečně instinkt *typ vrozeného poznání* jistých věcí? Instinkt zdá se k tomu stvořen, aby vypátral taje života. Vzpomeňme si jen, abychom si představili jeho způsob poznávání, oněch tajemných sympathy nebo antipathy, jež se nás při prvním pohledu na člověka nebo na živého tvora zmocňují, a jež nemají nic anebo velmi málo společného se zkušeností dříve rozumově získanou.

Také to, co zoveme »*zdravým rozumem*« v lidstvu (*sens commun*), jest intuici velmi blízké; přibližujeť se tento zdravý rozum mnohem víc skutečnosti než intelekt a poznává ji proto mnohem lépe.

Ovšem musí se názory »zdravého rozumu« značně prohloubiti, aby povstala filosofie, jež jest ryzím poznáním. »Zdravý rozum« jest příliš omezen ve svých zájmech. Obrací se jako intelekt jen k praktickým stránkám. Jako intelekt není ani intuice svým původem schopností, jež by k pouhému poznání směřovala. Má však tu přednost, že předem směřuje k životu, k duchu.

Prvním plodem intuitivního poznání jest *obraz*. Ani obrazy nemohou ovšem plně podati kontinuitu skutečnosti. Mají však tu velikou přednost, že nás mnohem snáze — ježto probouzejí naši obrazotvornost — uvádějí v napětí, k intuici potřebné. Pojmy směřují ke všeobecně, t. j. k tomu, co jest mnohým věcem společno a nehledí zpět k jejich původu z intuice; kdežto obrazy vedou naši pozornost k individuální, rozeznačující stránce věcí.

Pochopiti vnitřní skutečnost ducha jest velmi těžko. K tomu potřebí jest bolestného napětí vůle. Myšlení musí udělati obrátku kolem sebe sama; musí naše svobodná konání pochopiti v jejich vzniku, a nikoli, jak to zpravidla činíme,

až když náležejí minulosti. K tomuto bolestnému pokusu jsou jen málokterí lidé způsobilí, jako vůbec skutečně svobodné úkony jsou velmi vzácné. Ale přes to není třeba představovati si intuici příliš tajemně. V jistém stupni prožívá ji každý umělec, každý spisovatel, jenž načrtává si plán k větší práci, jenž se s velikým úsilím přenáší v jádro svého předmětu.

Trefně nazývá Bergson poznání, z intuice vzniklé, *„měřením hloubky pouhého dění.“* »Olovo do hloubky moře ponořené vynáší tekutinu, jež na slunci rychle schne v pevná nesouvislá písečná zrnka. Zrovna tak tuhne intuice dění na slunci rozumu v pevné, ostře rozlišné, nehybné pojmy.« Intuice prostředkuje nám stále nové plynulé pojmy, jež se skutečnosti pořád blíží přimykají.

Lze se však tázati: jak může intuice, jež se obrací svou podstatou k životu, vnikat i ve hmotu? To se nám stane pochopitelným, uvážíme-li, že hmota není našemu duchu úplně cizím živlem. Hmotné proudění, našemu životu protilehlé, cítíme, velmi často ve své duši. Tam, kde jednáme bezděčně, stáváme se vlastně důkladně materiálními.

Relativní poznání rozumové vychází vždycky s určitých hledisk a zůstává proto vždy jednotlivým. Lze je srovnati s fotografiemi města. Necht nahromadíme si sebe více pohledů, samo město nám nikdy nenahradí. Relativní poznání snaží se rozložit svůj předmět v takové pohledy s různých stran vzaté, kdežto poznání intuitivní usiluje ono nové ve svém předmětu vyjádřiti v nových obrazech a nových pojmech; chce obejiti se bez symbolů.

Za všechno *podstatné* poznání vdčíme intuici; ale nesmíme arci zapominati, že cestu k němu nám ukázal rozum. Právě proto, že rozum tvoří jen vztahy, může se rozpínati na celou skutečnost, na ducha i na hmotu. Teprv jeho nezdravý dávkují podnět intuici, aby šla po jeho stopách. Tím způsobem *stávají se rozum i intuice* stejně potřebnými. Jen rozum povzbuzuje nás k dalšímu badání, a jen a jen intuice jest s to, aby nám prostředkovala nová poznání.

(Pokračování.)

Novožidovstvo a jeho hlas o Kristu.

Referuje A. M.

Jest známý fakt, že rationalismus hlodá v době moderní na všech náboženských soustavách. Je znám liberální protestantismus, jehož nejzazšími padavkami jsou Jathc, Traub a jj.; je znám liberální katolicismus, jehož neblahým důsledkem jest „modernismus“. Tomuto vlivu liberalismu, jež kdosi případně nazval „velikou haeresí moderní doby“, neubránilo se ani náboženství židovské. Také Israel má své liberály a svůj liberalismus.

A v čem záleží židovský liberalismus? Je to jakýsi *modernismus v náboženství mojžišském*. Dostavil se působením moderní filosofie, hlavně rationalismu, a pak neblahými poměry místními, v nichž Židé v některých zemích žijí. Kde totiž jsou početnější pohromadě usazení, a kde možno bylo v náboženských jejich obcích, jako na př. u nás, zachovati výkonávání bohoslužby, tam udržel se ještě přece tradicionelní, konservativní judaismus.

Avšak kde jsou v úplné diaspoře, kde žijoucí vliv náboženských shromáždění jich nejednotí, a kde plnění náboženských předpisů následkem toho stávalo se obtížným, tam dostavila se jako všude na př. u našich vystěhovalců v Americe, nejprve náboženská lhostejnost, a ta chtějí ospravedlniti sama sebe

přirozeně hledá jakés takés důvody v liberálních názorech náboženských. Tak tomu bylo zvláště v Americe, kde židovství nad to ještě upadlo do vlivu racionalistické teologie protestantské. Aspoň v názorech liberálního protestantismu a liberálního židovstva zvl. o bibli, zázracích, inspiraci její, je nápadná podobnost.

Jěště v morálce jakž takž by se liberální židovstvo nepřilíš lišilo od konservativního. I židovský liberál chce mít týdnenní sabbat a velikonoce, slavnost stánků. Modlitba, třeba ji výslovně nezavrhovali, budiž ponechána libovůli každého, aby se modlil, kdy za dobré uzná. Liberál židovský na př. nenahlíží, proč by se měl modliti zrovna po jídle; pomodlit se po krásném divadelním kuse, bylo by prý případnější. Také stará hebrejština při obřadech se jim nelíbí, a mnohé jiné a jiné podrobnosti a předpisy obřadní měly by se prý změnit. — Staří konservativní židé lpějí na své rači: proto vedle důvodů náboženských staví se zvláště z této příčiny proti smíšeným sňatkům. Ale liberálové dovolávají se vědy, která dokazuje, že rača židovská již vlastně dávno není ryzí, nýbrž mnohými a mnohými cizorodými prvky pomíšena, a proto otevírají sňatkům těm dveře dokořán, a hledí vstup do církevního společenství, co možno usnadniti. I obřízku odpustí. Řekneme-li ještě, že tento směr chce býti náboženstvím demokratickým, to jest bez kněží a bez náboženské vrchnosti, a že cílem jeho je mezi jiným též zlepšení poměrů sociálních, máme nejdůležitější body jeho morálky pohromadě.

Avšak daleko *radikálnější* jsou jeho názory *po stránce dogmatické*. Zde již to dochází až k úplnému zavrhování některých článků víry. Vzkříšení těl, věčného pekla na př. liberalismus židovský neuznává. A což — jakž e možno zavrhovati něco, co tak zřejmě jest obsaženo v bibli Starého zákona?

Ach bible! Vždyť znáte, jak ji „rozcupovali“ liberální theologové protestanští svojí vědeckou »vyšší« exegesí! Dodali své argumenty a své domněnky i liberálnímu židovstvu, zejména *Wellhausen*, *Cornill* a j. A tak i nynějšímu modernímu židovstvu Genese není dílem historickým ve svém celku. Mojžíš je sice velká osobnost, ale hojně legendárně zkrášlená; legenda spojila prý s jeho jménem události o 400 až i 800 let mladší. Zákon jim daný jest jeho dílem, a zázraky v Pentateuchu i jinde nezaslужují víry dnešního střízlivého a pokročilého lidského rozumu. O něco lépe smýšlejí liberálové Mojžíšova vyznání o knihách prorockých a kladou je výše nežli zákon.

Přes to nicméně považují bibli za nejvzácnější knihu náboženskou a mravoučnou. Důvodem toho jest vlastní její výtečnost, a soudcem jest vědomí jednoho každého z nás. Jak viděti, protestantská zásada volného zkoumání zase se tu stydlivě hlásí ku slovu. Co však na první pohled zaráží u těchto židovských racionalistů, jest *uznávání inspirace*. Snad bychom již myslili, že se aspoň v tomto bodu od svých protestantských mistrů odchýlili, ale nikoli, nebojte se! Inspirace je u těchto moderních lidí jenom pouhé slovo. Není prý úplně božská, ano připouští, že se spisovatel mohl mýlit a klamati. Není také úplná, co do všech částí knih. Mnohé (Josue, Soudců, Králů a j.) jsou inspirovány pouze na těch a oněch málo stránkách. A kterých? To opět poví každému vnitřní vědomí a vnitřní jakés svědectví. Táž protestantská zásada jako svrchu!

Avšak více nežli všechny tyto věci zajímá nás kardinální otázka židovstva, *otázka messianská*. K vůli ní vlastně tyto řádky píšeme. Co soudí liberální ži-

dovstvo o messiáši? — Zde se jeví odchylka největší. A je-li pravda, že jádrem židovského náboženství jsou naděje messianské, pak *liberální židovstvo znamená odpad od víry*. „Zříkáme se víry v osobního messiáše“, píší na svůj prapor a také se nebudeme a nechceme hádati a přítí o nějakou osobnost, která si posláni messiášské osobovala anebo snad ještě osobovati bude. Také nebudeme diskutovat, zdali předpovědi prorocké vztahují se na nějakou jednotlivou osobu či na něco jiného. Naším messiášem jest vlastně *zlatý věk, messianský věk*, k němuž lidstvo pokenáhlým, ale jistým vývojem dospívá.

Tedy vývoj k messianskému zlatému věku! Liberální židovstvo úplně zde přezírá, že se staví tímto názorem na odpor bibli a faktům. Bibli, poněvadž názor o vývoji a to až ze stavu zvířecího jak jej tato theorie i u člověka předpokládá, se naprosto bibli přičí. A faktům! Fakta mluví naopak, nikoliv o náboženském pokroku! Paříž, Londýn, Berlín, Vídeň, všechna velká města mluví jiným svědectvím. Svědectvím o pokroku, velikém a faktickém sice, ale o pokroku zla, pokroku zkázy a hříchu.

(Dokončení.)

Rozvrh učiva náboženského na středních školách a zkušenosti s ním nabyté.

(Podává Dr. JOSEF HANUŠ.)

Dle předpisů školních katecheta sestavuje každoročně rozvrh učiva náboženského dle svých předepsaných učebnic. Roztřídí si látku poměrně dle rozsahu a obsahu knih do jednotlivých šesti ročních konferencí, a dle toho ovšem postupuje.

Tu mnohému se stává, že na konci školního roku, do poslední konference musí s látkou spěchat, by často jen zběžně látku rozvrženou probral, ač mnohdy jest obsah učiva nejdůležitější *»Sero medicina paratur«* pocítí mnohý, když vidí, co hodin ku konci roku ztrácí, a kterak píle a svědomitost v posledním měsíci školním u žáků ochabuje.

Pro příští rok školní uvést několik skromných pokynů jest účelem této stati.

Učebnice náboženské jsou valnou částí velmi obšírné; látky na dvě týdenní hodiny vyučovací často velmi mnoho. A uvažujme, co si i nejpilnější žák do života odnáší z probrané disciplíny! Jen hlavní, nejdůležitější poznatky zůstanou; vše podřízené vytratí se mu z hlavy.

Hledíce ku celkovému významu jednotlivých nauk náboženských můžeme si rozříditi látku, ne jak se mnohdy stává, věrně dle stránek knihy, že se dělí učivo na 6 dílů. V úvahu vzíti jest třeba vždy, kdy připadají svátky, kdy sv. svátosti se přijímají, jak jsou žáci v té, oné třídě schopni, učenliví a j.

Na počátku roku stává se, že různé okolnosti oddalují katechetu od početi horlivé práce; ač se někdy sám mylí, neboť žáci většinou s chutí se pustí do učení a této chuti třeba hned využítkovati. Zvláště před vánocemi možno co nejvíce látky probrati, kdy není tolik rušivých lákadel pro mladé hochy, jako na jaře a v létě.

Pro první třídu předepsáno v I. běhu Apoštolské vyznání víry; to nutno probrati ve spojení s biblickou dějepřavou a pak opakovati celkový přehled aspoň 2 hodiny před koncem I. běhu. — V II. běhu nejlépe začítí učením o milosti Boží

a sv. svátostech všeobecně, a hned vzíti o sv. pokání, a sv. přijímání. Jest to spolu přípravou ku velkonoční sv. zpovědi a sv. přijímání; po velikonočních pak o ostatních svátostech a připojení obřady z liturgiky Dra. Podlahy jako *pomocné knihy*. Nutno jest míti zase volné hodiny ku konci roku na zopakování učení o všech svátostech. —

V třídě druhé do půlleta o modlitbě a přikázáních Božích a příslušné části roku církevního. V II. běhu o přikázáních církevních, o křesťanské spravedlnosti se stálým zřetelem k biblické dějepřavě.

Ve třídě třetí z liturgiky ostatní vše, co nebylo probráno v I. a II. třídě, důkladněji obřady mše sv. a návod k zbožnému obcování mše sv., a nacvičiti krátké modlitby při jednotlivých hlavních jejích částech. V II. běhu třeba učebné knihy co nejkratší a nejstručnější, ježto hodin je velmi málo, obsírněji o Písmu sv. a o stvoření, o zákonu Mojžíšově, v ostatních částech přehledně se zřetelem k typům a proroctvím messiánským.

Ve čtvrté třídě o Písmu sv. Nov. Zákona, naučiti klassickým textům kázání horského, podoboznění. Ve všem vyučování pak vštípití dlužno něžnou úctu a lásku k božskému Vykupiteli, k jeho nauce a k církvi. I zde třeba pospíšiti s látkou, neboť by bylo velmi prospěšno několik hodin zachovati pro krátký *nástin dějin církevních*, ježto odcházejí přemnozí studující z ústavu do života praktického (obchodní a průmyslové školy), zde o náboženství neslyší, a velmi často nejhorším lžím o víře a církvi sv. lehce uvěří. —

Bylo by vůbec si přát, aby látka náboženská pro nižší střední školu byla *celá a uzavřená*; by poskytovala pro nižší stupeň vzdělání jinochům summu potřebných vědomostí náboženských, jakož i praktickou znalost povinností křesťanských.

Tak se zdá, že u generace mladé, vycházející z nižší střední školy, největší příčinou beznáboženského života a bohužel, nevěry a nepřátelství jest *nevědomost náboženská*. A příčinou toho nedosti praktické a účelné rozdělení náboženského učiva. —

Ve vyšších třídách se naskytují nové obtíže.

Pro pátou třídu gymnasiijní jediné *knihy dra. J. Kašpara* vyhovuje; ostatní jsou zastaralé. Při apologetice Kašparově jest závadou její objemnost. Pro bohatost látky katecheta snadno bývá sveden k tomu, že se zastaví k vůli probrání učiva a naučení důležitým statim, a poslední část o církvi sv. často musí velmi zběžně probrati, by dokončil předepsaný úkol. — Bylo by na místě určitě zde vytknouti při stati o náboženství, čím se má jeviti, co nerozumíme náboženstvím (filosofické, zevnější, pouhý náboženský cit atd.) pak *přehled* různých náboženství, jejich podstatu, křesťanství katolické, pravoslavné, protestantské, židovské, mohemadanismus, náboženství pohanská. O různých vyznáních křesťanských možno pojednati při nauce o církvi, o známkách církve. Zde zvláště třeba přísně postupovati dle praktického rozdělení látky a pamatovati, že k poslední konferenci těžko nechati si mnoho látky k probrání.

V třídě šesté v úvodě nutno se zmíniti obsírněji o dogmatu, pramenech víry a článků definovaných, uvéstí krátkou historií dogmat, dále pojednati o tom, na čem se zakládá naše víra, o její důležitosti a prospěšnosti; to vše obyčejně v učebnicích schází.

V třídě sedmé gymnasiální nejlépe odpovídá svému úkolu *mravouka* přepracovaná *Drem Podlahou*; ale i zde dlužno pokračovati přesně a bez průtahů, by poslední část o křesť. lásce k bližnímu nebyla jen odbyta.

S největšími obtížemi potkáváme se (*ve třídě poslední, při dějepisu církevním*). Obě dvě učebnice jsou dosti obšírné, a těžko je celou látku probrati; již po velikonocích skoro aby katecheta byl hotov. V červnu písemní maturita, pak úřední prázdný; mimo to každý žák většinou myslí již jen na předměty, z nichž dělá zkoušku, katecheta nemůže si vynucovati učení se dějepisu církevnímu. Také několik hodin ku konci dlužno věnovati vážným pokynům abiturientům.

Při tom jest důležité, by studenti řádně znali dobu husitskou v pravém světle, protestantství, jeho význam, *jeho historii u nás*, sněm tridentský, nové proudy v náboženském životě (racionalismus, pantheismus, volnou myšlenku, atheismus), revoluci francouzskou, vliv její na náboženské citění v XIX. stol., poměry náboženské u nás v předešlém století, sněm vatikánský, význam velkých papežů pro církev, Pia IX, Lva XIII. a nynějšího sv. Otce. — By tak rozsáhlá látka byla probrána, nutno jen přehledně a stručně uvésti historii počátků církve, a pak míti hlavně zřetel k *našim dějinám* a k námitkám, obyčejně od nepřátel uváděným.

Toť vše ovšem jen běžně načrtnuto. O věci této mnoho dalo by se uvésti; a jest si přát, kdyby pp. kollegové své zkušenosti, svá přání a pokyny sepsali, je zaslali buďto předsedovi nebo jednateli sekce, by se soutavně ve schůzích spolkových o nich jednalo. Potom mohl by býti uveřejněn methodický plán učiva, mladším a novým pp. kolegům a byl by zajisté dobrým vodítkem.

FEUILLETON.

Bernadetta — hříčkou přeludů a hallucinací?

(Podává ANT. MELKA.)

Monsieur de Grandmaison je znamenitý obhájece Lourd. Takový, jakého právě vyžadují: lékař a filosof-psycholog. Ptejte se, prosím, jen na něho. Veliké nemocnice Lariboisière, Necker, Laënnec, jejichž školou prošel, vám nesporně zaručují jeho odborné zkušenosti; a o jeho psychologických studiích svědčí jistě to, že vždy jde — jak se říká — věci »až na kloub«.

»Bernadetta, že byla hříčkou přeludů a hallucinací? Nuže, povězme si přece jednu důkladně, co je přelud a co hallucinace!« praví.

Přelud, illuse? Nebojme se. Jen vezměme, co naši psychologové třeba i z jiného tábora dí: »*Illuse* je omyl, kterým pojat jest člověk, jenž nějakou věc přítomnou považuje za jinou. Vidí věc A, a domnívá se, že má před sebou věc B.« — A *hallucinace*? »Je omyl, domnívá-li se kdo, že

něco vidí, slyší, čichá, hmatá, kde *ničeho není*, t. j. člověk považuje pouhou představu za vjem; smyšlenku za realnou skutečnost.« (Kápras).

Pan de Grandmaison úplně souhlasí. Ano; illuse je vjem nesprávný, vyvolaný skutečným předmětem vnějším; při hallucinaci však není zevnějšího předmětu. Nevíděli jste nikdy v mlhavých tvarech stromů, keřů, balvanů za šera nějaké příšerné zjevy? To byl přelud. A nebyli jste nikdy svědky deliria, v němž třeba opilý líčil červené, zelené ohně, a zápolil s hroznými příšerami fantastickými? To byla hallucinace.

Až potud mluví lékaři i spiritualističtí filosofové stejně. Avšak již při otázce další: »Odkud?« úplně se rozcházejí.

»Odkud? Z čeho — ptáte se nás?« praví lékaři. »Z chorobných stavů!«

A skutečně. Illuse a hallucinace jsou velice často provázeny poruchami mozkových center anebo soustavy nervové; bývá tu obyčejně nějaký substrat anatomicko-fysiologický. Můžete jen sledovat různé ty druhy.

Začněte n. pť. s *alkoholismem chronickým*. Najdete u jeho obětí hallucinace

zrakové, pohybové, děšivé a pod., které v deliriu tremens dosahují nejvyššího stupně. De Grandmaison měl ve své dlouholeté praxi zvláště jeden, — přímo typický případ: Mladý muž zvedá se při 40 stupňové své horečce na loži, natahuje si neobratně své punčochy, které ostatně pokládá za boty. Vidí se, jak stojí na lodním můstku a slyší výstřely z děl. Hrdě pozvedá na prsou svou noční košili, jediný kus obleku svého, a pln sebevědomí vybízí okolostojící, aby se jen podívali na stuhu čestné legie, a kněze, který jej přichází zaopatřit, má za duchovního z námořní lodi.

Skutečně typický případ. Je na něm vidět, co obyčejně bývá, že *illuse a hallucinace splyývají*, a jedna druhou doprovázejí. Nešťastník vidí zevní předměty a v nich docela něco jiného, než čím skutečně jsou. V punčochách boty, v noční košili stuhu řádu čestné legie, v knězi z duchovní správy vojenského duchovního námořního. Illuse. A při tom hallucinace: Vidí se na lodním můstku, vidí námořníky, kapitána, — hallucinace zrakové. Slyší rány z děl, — hallucinace sluchové. Zápoli s těmi, kteří mu na loď brání, — hallucinace pohybové.

A ještě něco. Jak vysvětlitelné pro lékaře, který nešťastníka. jeho poměry a jeho zaměstnání znal. Před několika lety poslali ho totiž na studijní cestu do Koree. Vrátil se. Přivezl spoustu sošek, modelů, knih, obrazů a jiných objektů. A právě když je v naději na zasloužené vyznamenání v museu pořádal, schvátlo ho delirium.

Víte, co dělá přetopený stroj? Něco podobného dělá delirium, překrvení, *hyperaemie* mozku. A takový stroj, jakou práci svede, nežli hallucinaci z deliria? Ale opak, nedokrevnost, — *anaemie* dovede totéž. A tou my, lékaři, opět vysvětlujeme *hallucinace, zvláště u hysterických*.

Ochrnutí soustavy nervové, poruchy při tuberkulosním zánětu mozkových blan, uraemie, jež ve svých posledních fásích hmotu mozkovou kazí, mozková syfilis, a jiné a jiné chorobné poruchy jsou příčinou hallucinace.

Lékaři domluvili. Jejich »ceterum« zní, myslím, dosti jasně: »Hallucinace jsou následky patologických stavů, chorobných poruch, pomateností a jiných nemocí mozkových.«

Nedivte se. Páni lékaři znají člověka nemocného lépe než zdravého. Ne, že by zdravého člověka neznali po stránce ana-

tomické a fyziologické. Avšak už Písmo dí: »Nepotřebují zdraví lékaře, ale nemocní.« A nemocní jsou vlastním předmětem medicíny. Těmi se zabývají, ty především studují, sondují, řežou. Není divu, že jim *uniká zdravý člověk*.

A skutečně, hallucinace jsou i u zdravých a nedají se chorobnými stavy vysvětliti. —

A tu začíná filosof-psycholog. Ten naopak se zabývá člověkem normálním a dí: »Když mělo býtí pravdou, že příčinou hallucinace jsou pouze choroby, pak by veškeré lidstvo bylo vlastně hotový špitál, a to proto, že *bez hallucinace není jediného člověka na světě!*«

Kdo z vás, prosím, když někdy usínal, a pozvolna ztrácel styk s okolním světem, a jeho smysly umdlévaly a vjemy stávaly se mlhavějšími a neurčitějšími, neměl zdání, jakoby najednou padal do závrtné hlubiny, a zadržet se nemůže, — až úzkostí probuzen viděl, že je na loži a sebou ani nehnul? Stačí nějaký smyslový pocit na periferii, stačí styk s cizorodým chladným předmětem, stačí, zleniví-li nějak zaživací pochod, a již má člověk, a to *zdravý člověk*, hallucinace. Jsou to *hallucinace hypnagogické*, řekněme hallucinace usínání.

Ale jsou též *hallucinace spánku*. A kdo by jich neznal, a kdo by jich nikdy byl neměl? Těch hravých, fantastických, rozumných i nesmyslných nočních obrazů, jež vůbec jmenujeme *sny*?

Proto je nesprávné chtít vyložití všechny hallucinace jen chorobnými stavy. Hallucinace tyto se stanoviska lékařského jsou pouze části hallucinací vůbec, a vykládati původ celku původem částí, jest generalisování rozhodně nesprávné. Neboť hallucinace jsou i u zdravých. Jsou to nejméně aspoň — *sny*.

Sny jsou skutečně hallucinacemi. Jsou to omyly, kde spící domnívá se, že něco vidí, slyší, hmatá, čichá, chutná, kde vlastně není nic. Schází zde skutečný předmět zevnější, poněvadž spíce, jsme světu okolnímu úplně odumřeli. Hallucinace našich snů jsou vzpomínkami, které vyvolávají, reprodukují v nás zažité vněmy!

Kdykoli totiž nějaký předmět naší sítnici tak podráždí, že si ho v jeho formě, zbarvení atd. všimáme, vedou svazce nervu zrakového tato podráždění dále až do zrakových center mozkových. A tam se — abychom tak řekli — nějak ofotografují, a

jejich cliché zůstane tam ve skladišti, t. j. paměti uloženo. To je pozitiv předmětu. Pomocí jeho můžeme si vyvolat negativ předmětu i tenkrát, když předmět sám je nepřítomen. To pak ovšem není nic skutečného, nýbrž jen obraz — představa.

Tak vznikají všechny představy: zrakové, sluchové, chuťové, hmatové, citové a pod., a ukládají se v paměti.

Z představ dospíváme k pojmům. — Máme-li však při různorodém uložení představ v paměti, v němž často jedna vyvolává druhou bez ladu a skladu a určitého pořádku, dosíci pojmů zvláštních, pojmů všeobecných, správných a přesných, je patrně třeba, aby představy nějak byly nejdříve podrobeny výběru, třídění, řadění, sdružování. Čím se to děje? *Pozorností.* »Pozornost je nutný prostředek k rozumnému nashromáždování představ i pojmů.«

Nepochybujeme. Nikdo menší než náš *Komenský* dává panu de Grandmaison zcela za pravdu: »Všeliká pozornost věnuje v rozum pravdu pochycenou; pozornost nedostí na věc rozprostřená uchopuje věci toliko ledabylo, ni váží jejich velikosti,

převrácená pak váží převráceně; konečně pozornost hojnějšími věcmi roztržitá nebo nejednotejně k věcem obrácená způsobuje pojmy o věcech roztržitě, nejednotejně, *zkroucené a potvorné.*« (Panaugie K. 11. 38) — i

Pojmy zkroucené a potvorné. Moderní paedagogika dí illuse a hallucinace.

A tak *nedostatečná pozornost* — to je ten kloub věci — je tvůrkyní všech hallucinací; hallucinací hypnagogických a snů, právě tak jako hallucinací se stanoviska lékařského pojímaných.

Neboť není možno nasbírat správných představ prostředky a aparáty sebe zdravějšími — bez pozornosti; právě tak jako jich nelze nabrati při sebe lepší pozornosti aparáty porušenými. Jsou-li orgány sensorické porušeny, nejsou-li spojení nervová bezvadná, jestli-li do konce i spojení jednotlivých center mozkových přerušeno, ba snad i centra sama již zasažena, pak ovšem i nejlepší pozornost nedovede uložit v zásobárnu paměti leč obrazy znetvořené a zpitvořené.

A teď k Bernadettě.

(Dokončení.)

SMĚS.

»Učitelský tábor.« Dne 13. července pořádaly »pokrokové organizace« učitelské manifestační tábor na Havlíčkově náměstí v Praze. Dle novinářských zpráv na 1500 učitelů tu mělo demonstrovati před očima veřejnosti pro neudržitelnost nynějšího materiálního postavení učitelstva. Manifestace byla prý velikolepá. A její výsledek? Myslíme že *žádný*. Všechny denní listy, nechťce si to pokaziti s učitelstvem, vesměs souhlasily s tímto projevem pro neodkladné upravení učitelských služebních příjmů. Ale všichni konzervativní, na snahy učitelské vážněji než sami pokrokoví učitelé pohlížející inteligenti, *tento způsob učitelské demonstrace naprosto zavrhovali a odsuzovali*. Jestli u sociálních demokratů toto »táboření venku« se ujalo, nikdo nebude schvalovati, aby třídy duševních pracovníků je kopírovaly. Jest neudůstojné intelligentních stavů mluvit o své bídě na ulici, a pořádati tiché procházky ulicemi města. Všechny jiné stavy duševních pracovníků trpí drahotními poměry právě tak, jako učitelé, ale nechodí

se svoji bídou po světě. Mají zkrátka tento způsob demonstrace za nedůstojný. A kdo poměry zná blíže, neubrání se dojmu komičnosti, když vidí, že hlavním řečníkem o neudržitelných hmotných poměrech v učitelstvu je majitel dvou činžáků, a jiným tlumočnickem bída ten, kdo několik dní na to pospíchá na prázdniny na jih k moři. Deputace, vyslané k místodržiteli a zemskému maršálku pochodily by stejně, ať byly poslány z učitelských schůzí nebo »tábora.« Celkový efekt byl dle soudu opravdových přátel učitelstva nevýslovně triviální. A musilo býti velmi trapným pro učitele, když diváky a posluchače řeči o bídě učitelské byly samy školní děti! Úctě a vážnosti stavu učitelského, která je prvním příkazem mládeže, tábor jistě v očích malých přátel a spojenců, dětí, nepřičinil. r.

Spolek bezkonfessijních. Roku 1911 povstal v Německu spolek bezkonfessijních se sídlem v Berlíně. Úkol svůj spatřuje v tom, aby rozvinul co největší agitaci pro hromadné vystupování z církve. V Německu jsou hlavními vůdci spolku *Arthur Drewes*, známý svými spisy o legendárním Ježíši Kristu, *Arnošt Haeckel*, *Vilém Oswald*,

původce energetismu a *Bruno Wille*. V Rakousích pro účel spolkový pracují *Vil. Börner*, *Arnošt Mach*, *Lud. Hartmann* a *Lud. Wutschel*, známí propagatoři »Volné školy.« Za hlavní dny hromadného vystoupení z církve byly stanoveny dny: 31. říjen 1912, 16. únor 1913 (výročí Haecckelových narozenin) a 15. květen 1913. O prvním z těchto dní ohlásilo své vystoupení z církve v Berlíně 800, v Düsseldorfu 800, v Drážďanech 300 a v Jeně 400 osob, jak jich listy sdělují. Počet vystoupilých 15. května dosud neohlášen. V Rakousku počet lidí bez vyznání dle posledního sčítání lidí r. 1910 vzrostl o 238%. Smutné znamení doby a výstražné zároveň.

r.

Nezřízení vládního komisariátu provází »Český Učitel ve svém čísle z 11. července, mezi jiným těmito slovy: » V propositích komisariátní vlády byl také passus o pomoci učitelstvu. Pomoc učitelstvu ex lex. Pomoc provisorní, do té doby, než by se sešel řádný sněm. Někomu na malý okamžik bylo by pomůženo. Na delší dobu by pomoc tato sotva byla snad vystačila. V zoufalých myslích učitelstva, ač by učitelé pomoc tu brali těžce, vznikla jiskřička naděje na úlevu v bídě. Teď zase ta jiskřička zhasla. Tu má politická veřejnost naše povinnost, aby vlivem svým o zkoncování naší otázky se zasadila. Učitelstvo trpělo příliš mnoho, aby vlekly stav jeho bídy nevolal po jejím odstranění. Učitelstvo v své bídě čekalo příliš dlouho, aby mělo právo žádati resolutně: Učiňte už konec těm mukám, která prožíváme! Nepochoybujeme, že komisariátem projektovaná pomoc učitelstvu byla by se dostavila záhy. Trpká pomoc, přece ale jen pomoc. Tak se na věc dívali zoufalí lidé učitelští. Odstraněn-li na čas komisariát, odstraněna jest i pomoc učitelstvu a tu má povinnost naše veřejnost nahraditi. Nahraditi žádným provisorním příplatkem, ale řádným zákonem. O to jde, aby učitelstvu dostalo se jistoty. Nemusíme dokládati, že nový zákon, vypracovaný stálou školskou komisí, nevyhovuje ve všem oprávněným požadavkům našim, ale jest v něm přece jistý stupeň k ozdravění bídných poměrů učitelských. Je v něm záruka, že učitelstvo bude vytrženo z nejhoršího a že nabude aspoň většinou potřebného klidu. O tu záruku mají se nyní postarat všichni oni činitelé, kteří zároveň

s odvrácením nebezpečí zemského komisariátu odvrátili od učitelstva i naději na dočasnou pomoc.« Č. U. ovšem to adresuje svým čtenářům, aby tímto způsobem ukázal, kterak »zájmy jeho leží mu na srdci«, ale nikoli politickým stranám, které se zřízení komisariátu opřely. Ostatně máme za to, že k zřízení komisariátu při zatvřelé nepovlnosti vlády na konec přece jen — dojde.

r.

LITERATURA.

Kvítky. Obrázkový časopis školní mládeže. Ročník IV. Vydává a řídí František Svatek. V Praze 1911 — 1912. Tiskem knihtiskárny »Veritas« v Praze. Nákladem vlastním. —

Máme již několik opravdu pěkných časopisů pro mládež, jako »Rajskou Zahradku«, »Anděla Strážného«, »Českého Jinocha« — k nimž před čtyřmi roky připojil dp. Fr. Svatek list nový, jenž věnován jest mládeži nejtěplejší, která, ač nemůže ještě mnoho, přece chce aspoň něco čistí. Je-li pak kde třeba pečlivého výběru, bylo ho potřeba zvláště zde pro ta utlá srdéčka — můžeme říci, že pan vydavatel počínal si vždy velice obezřetně. Tím se asi také hlavně stalo, že »Kvítky« došly veliké obliby a rozšíření. Ostatně jest časopis tento též nadmíru laciný — předplácí se na 1 výtisk s barevnou obálkou pouze 80 h, na 5 výt. 3.25 K, na 10 výt. 6 K; na 1 výt. bez obálky docela jen 70 h, na 5 výt. 2.75 K a na 10 výt. 5 K. Kromě toho obdrží všichni odběratelé zdarma »Kalendář českých dítek«. Doporučujeme vřele.

J. Fabian.

Rozhledy po husitství,

nový časopis Tiskové ligy. Vyšly roč. I. č. 1. a 2. s tímto obsahem: »Národní sociální novohusitě a Hus« a »Sociálně demokratičtí novohusitě a Hus«. — Každý sešit stojí 16 h. — Objednávky vyřizuje

admin. družstva Vlast v Praze čp. 570-II.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3-50 K. Do krajín německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevu jmen 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko zahotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrak. Rukopisy pro hlav. list. zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchovské, Cejnául. 8.; proučít. přílohu přijímá rukopisy V. Jelíněk, učitel v Brněnově u Prahy, pro Věstník Katochetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchovské 992.

Škola a vzdělanost. — Bergsonova intuitivní filosofie. — Novozhoidovstvo a jeho hlas o Kristu. — Feuilleton: Bernadetta — hříčkou přeludů a hallucinací? — Směs. — Literatura.

Škola a vzdělanost.

»Neboj se nevědomosti; boj se lživých vědomostí.
Od těch pochází všecko zlo na světě.«

Tolstoj. —

Opět otevrou se v několika dnech brány škol, a mládež všeho věku a obojího pohlaví v zástupech bude se hrnouti dovnitř. — Rodičům dospělejších dítek nastane zase rozhodovati se o tom, kam s dětmi. Jaké vzdělání jim dáti, reální či gymnasiální? Které z nich je vzhledem k přítomným poměrům pro ně výhodnější? Ke kterému svými schopnostmi ony lépe se hodí?

Myslíme, že otázka o dvojím vzdělání, reálním a gymnasiálním, je vlastně nesprávná. *Jest pouze jedno vzdělání.* Neboť vzdělanost není pouhým získáváním vědomostí, jest zušlechťováním, pěstěním. A člověk může býti zušlechťován jedině tím, že přichází ve styk a dává na se působiti největším duchovním statkům lidstva jako je náboženství, filosofie, umění, dějiny a řeči. »Jenom to, co v nás překonává všelikou hrubost a divokost, co zjemňuje naše způsoby, podporuje naše sebevládní, nazýváme vzděláním; vše ostatní jest pouhé vědění,« praví Förster. Je velmi mnoho užitečných vědomostí, jež člověk může si osvojit, ale které naprosto nemají žádný bezprostřední vliv na vzdělání jeho osobnosti.

Tím ovšem nechceme říci, že by přírodozpytné a technické vědy člověka pranic nevzdělávaly. Ale pokud jest vzdělaným, nemá za to vděčiti ani mikroskopu ani kružítku; stal se vzdělaným, aniž by navštěvoval humanitní školy. Osvojil si »humaniora« mimoškolní cestou; jako zase není každý vzdělanec, který prošel všemi školami humanitními, jestli známky humanity v jeho nazírání, chování a skutcích nejsou patrný.

Také nechceme tím říci, že humanitní školy v nynější své způsobě jsou jediným a dokonalým zdrojem vzdělání. Jistě potřebují i ony časové, nutné reformy. Ale naprosto nezaslouží onoho příkrého odsouzení, jaké nad nimi pronesl prof. *Wilhelm Ostwald*, nynější vůdce *německých monistů*, který humanistické školy naprosto zavrhuje.

Reální vzdělání vlastně neexistuje; jsou jenom vědomosti, znalosti realii. Nejlepší znalec diferenciálního počtu, elektrotechniky, chemie, může být při tom naprostým nevzdělanec. Ale ten, kdo prostudoval bibli a ducha náboženství z ní do sebe nassál, kdo se vzdělal na klassických plodech největších lidských geniů, ten základní prvky vzdělanosti musil si osvojit. Jemu nejvyšší vrcholy vzdělanosti jsou aspoň z dálky viditelné, a když bude se namáhati a neustane, i dosažitelné. — —

Ale člověk může se státi hodným a dobrým i bez tohoto humanitního vzdělání; ba není ani žádoucí, aby všichni lidé touto cestou vzdělání se brali. Pro mnohé lidi studium podobných vzorů jistě jenom znamená příliš dlouhou cestu a okliku k jich budoucímu povolání. Přílišné mrhání času, peněz a obtěžování mozku.

Francouzský filosof *Montaigne* pravil, že velké vzdělání a vědění mají v zápětí smutek, a nevědomost často je spojena s radostí a spokojeností člověka. Myslím, že má tu na zřeteli nepravé, budoucímu povolání člověka nepřiměřené a špatně pochopené vzdělání. Ono »vzdělání«, jež člověka uvádí do světa vysněného, stupňuje jeho žádosti, touhy a přání, jež jsou v příkrém rozporu se světem skutečným a s cílem, který jest v jeho dosahu. Theoretičtí i praktičtí anarchisté, komunisté atd. byli obyčejně lidé vysoké, ba přepjaté, ale nereální intelligence, beze smyslu pro skutečný stav lidstva a jeho potřeby.

Je všeobecnou pohromou, že *jednostranná intelektuální kultura, pěstící toliko rozum a hledající cíl v nahromaděni pouhých vědomostí, nabyla vrchu.* Toto intelektuální vzdělání, zanedbávající pěstění ostatních duševních schopností člověka, jest největším nebezpečím pravé kultury. V něm lidský duch bez ohledu na jiné potřeby duše, jde cestou svojí vlastní, bez smyslu pro zkušenosti života, bez pravého pochopení jeho, bez úcty pro minulost a pro pravdy, které nejsou smysly pochopitelné, ale proto přece reálnější a skutečnější, nežli vše, co pochopit a viděti můžeme.

Naši velcí psychiatrové ze své lékařské praxe znají tisíce dokladů, kde lidé vysoké, neobyčejné intelligence byli morálně naprosto zvrhlí, zločinní, nemající ni základních pojmů legálnosti a mravnosti.

A což nejsmutnější, že *moderní škola ve své roztržiténosti učebních osnov k této duchovní desorganizaci člověka přímo svádí.* Tam, kde do žáků skoro od nejtětějšího věku stále se pěchuje celá spousta poznatků z různých oborů věd, bez vnitřní spojitosti a ucelenosti, bez ohledu na jasný cíl výchovy a života, na budoucí možné povolání žákovo, tam se nevychová charakter. Z tohoto chaotického smísení všech možných poznatků přirozeně vzniká v duši žakově zmatek. *Förster* ve svém výborném díle: »*Schule und Charakter*« (str. 20.) zcela otevřeně praví: »Man braucht sich dann nicht zu wundern, wenn aus diesem Chaos von Anregungen trotz aller Gewissenhaftigkeit und Liebe der lehrenden Persönlichkeiten keine organisierten Charaktere hervorgehen, keine Menschen, die sich über das Leben erheben, das Schicksal besiegen, das Wichtige dem Unwichtigen unterordnen, den Stof dem Geiste unterwerfen, sondern immer mehr Schwächlinge, Selbstmörder, Nervöse, Planlose, Einseitige und Verlehrte.«

A pokračuje ve svém úsudku o nynějších vyučovacích osnovách, dí: »Man hat sich lange noch nicht genügend klar gemacht, dass Vielseitigkeit zunächst immer eine grosse Gefahr für den Charakter ist, für alles, was Gründlichkeit, Ste-

tigkeit, Konsequenz und innere Ruhe heisst. Wenn der Gefahr der Zersplitterung in dem immer zunehmenden Vielerlei der modernen Bildungstoffe nicht ein starkes Princip der Einheit gegenübergestellt wird, eine konzentrierende Bildungsmacht, auf die einzelnen Anregungen bezogen und durch die sie vom Ueberflüssigen gereinigt werden, — dann muss gerade der moderne Lehrplan planlose Charaktere erzeugen«. (ibid. str. 21.) — —

Majice na zřeteli, že vzdělání jest pouze jedno, jediné, t. j. zušlechtění a vypěstění ducha v poměru k Bohu, k lidem, k tělu, nechceme tím nikterak nedoceňovati věd přírodních a technických. Ony jsou pro většinu lidstva daleko potřebnější, máme-li na zřeteli jich výdělečné budoucí povolání. Ale jich *vzdělávací hodnota nesmí býti přeceňována*. Pouhá znalost fysiky, chemie, mechaniky není vzděláním. A pokus na základě těchto věd, které přece nic jiného nečiní, než že jevy přírodní a zákony jich pozorují, je popisují a dle nich mechanicky konstruují, založiti správný, vědecký, světový názor, naprosto troskotal. Tyto vědy záhady světové nikdy nerozluští, a jich obrovský vývoj základní otázky světového bytí o nic neučinil nám jasnějším a pochopitelnějšími, nežli to učinili velicí duchové věků minulých, nejhlubší myslitelé. A byl se tito ve svých názorech sebe více rozcházeji, tož přece v tom jsou svorní, že naprosto zamítají každý názor světový, který v technických vědách má svůj jediný základ a z nich jediné vyrůstá, jako jej hlásá moderní monismus Ostwaldův.

Technické vědy, kde jsou vybaveny ze své souvislosti s vědami duchovními, s náboženstvím a filosofií, vedou k naprostému nepochopení záhad světových, k mělkosti nazírání a k pýše. Všichni jejich výhradní a zapřísahli pěstitelé, pokud si neosvojili filosofického vzdělání, propadají oné *dvojí nevědomosti, o níž již Plato mluví*. Prvá záleží v tom, že něčeho nevědí.; druhá pak, že ani nevědí (nejsou si toho vědomi), že něčeho nevědí. Hranice vlastní nevědomosti jsou jim dvojnásob neznámé. A tak i W. Ostwald, jako přírododpytec muž zvučného jména, ihned ztratil svoji vědeckou prestyž, jakmile ze svého oboru přešel na obor náboženství, filosofie, umění, literatury a dějin. Propadl osudu, před kterým Plato varoval. Ve své dvojnásobné nevědomosti stal se obrazoborcem humanismu a pravého, na něm založeného vzdělání. A zástupy polovzdělaných v Německu i u nás honem běží za ním. Jest to moderní barbarismus, který v rozvoji techniky vidí jediný cíl životní a obohacení a stupňování života, jež prý daleko převyšuje věky minulé.

Pokrok technických věd jest zajisté užitečný i obdivuhodný. Je milo mnohému, že nyní v několika hodinách dostane se tam, kam dříve potřeboval celý týden; že na př. v 6 dnech dostane se do Ameriky, kam trvala cesta 4—6 neděl. Ale při tom nesmíme zpustiti s myslí, kolik dojmů, co zkušenosti získal, a kolik na svém charakteru, na vytrvalosti, síle, stálosti nabytí dřívější cestovatel proti nynějšímu cestovateli lodí nebo rychlovlakem. Ten tělesný a duševní jeho training měl nesmírnou cenu. Ony vnější, četné a rozličné dojmy, které zažil, a vnitřní jeho prohloubení nemožno přehlížeti. Zajisté vynález telefonu nikdo nebude podceňovati. Ale telefon neznačí nikterak *duševní* obohacení lidstva; a vždy na tom záleží, zda lidé telefonem vzájemě si sdělují něco cennějšího, radostnějšího a více oblažujícího, nežli co si dříve při svém řídkém setkání anebo v dlouhých dopisech mohli sdělovati.

Ostwald naivně zdůrazňuje, že nyní svět se stal bohatším, když nemusí svá »Nedělní kázání« pracně psát, ale v malé půlhodině může je diktovati do stroje, který mechanicky je přenáší na papír. A při tom onu kardinální otázku, co ve svých »kázáních« praví, a zda ony strojem zachyceny získaly na své ceně, naprosto pomijí. Osudná zaměna prostředků a účelu.

Vzdělání je cíl, poznatky jsou pouze prostředky vedoucí k tomuto cíli. A naše škola vůbec je v osudném nebezpečí, když se domnívá že zjednáním hojných poznatků vede mládež k hlubší vzdělanosti. r.

Bergsonova intuitivní filosofie.

(Podává Prof. Dr. LUB. PETR.)

(Pokračování.)

III.

Hmota a duch.

Rozum a intuice jsou *protilehlými póly* i v Bergsonově metafysice. Jestliže se rozum pohybuje v negativním, hmotném směru světového dění, jest úlohou intuice nořiti se v pozitivní proudění a chápati *mysl života*. Proto jest metafysika možná, že intuice prostředkuje nám absolutní poznání. Ovšem není tato metafysika hotovou pojmovou soustavou, jež by mohla býti jediným myslitelem vypracována, nýbrž jest jako sama skutečnost jen děním, jež stále pokračuje. Proto jest metafysika Bergsonova jen prozatímná.

Základní myšlenka jeho metafysiky byla již řečena: povšechná vlastnost skutečnosti *není statického, nýbrž dynamického řádu*. Všechno plyne; všude jest jen stále dění. »Každá skutečnost je »tendencí«, rozumíme-li tendenci nastávající změnu směru«.

Skutečnost neběže se však jediným směrem; záleží ze dvou protilehlých proudění. Positivní, duchovní proudění vede ke stále novým netušeným výtvorům; negativní, materiální proudění nese se k zákonnosti, homogenitě, prostornosti.

O jsoucnosti těchto dvou proudění máme ve svém vědomí zřetelnou zkušenost. »Čím více si uvědomujeme postup v pouhém dění, tím určitěji pocítujeme, že celé naše Já se přiostrhuje ve hrot neustále do budoucna postupující. V tom spočívá život i svobodné konání. Jednáme-li však bezděčně, sníme-li, místo co bychom vědomě jednali, pak rozptyluje se naše Já v tisíce vzpomínek, jež jen zevně se již dotýkají. Tak ustupuje naše osobnost zpět ve směru prostoru«.

To lze znázorniti jen obrazně. Chápeme intuitivně, jak inspirovaný básník může novou báseň vytvoriti, a jak tato tvořivá činnost nepotřebuje než ustati, aby báseň takřka automaticky rozpadla se ve slova a písmena. Podobným způsobem hmotný svět jest jen rubem vlastního tvoření. Nemůžeme si mysliti, že by atomy, z nichž prý tento svět záleží, se mohly samy ze sebe rozmnožovati, »Ale že skutečnost ducha jiného řádu, jež se od atomů liší jako myšlenka básníková od písmen abecedních, v náhlých náporech roste, to není nepřijatelné; a rub každého takového přírůstku mohl by již býti světem«.

Není třeba, aby celý svět byl rázem stvořen. Takové pojetí přehlíží skutečný účinek času. Ne, tvoření světa nikdy nepřestává. Co zde tvořením myslíme, objasníme si představou jedle, na níž každého jara nové výhonky vyrážejí. Tak roste do nekonečna i vesmír.

Tomuto názoru odporuje přírodovědecký princip o zachovávání energie jen zdánlivě. Tento princip totiž tvrdí, že různé formy *měřitelné* energie se ve stálém poměru vzájemně proměňují. Nepraví však nic o *směru* těchto proměn, o relativní ceně těchto různých forem energie. O tom poučuje nás jiný princip, tak zvaná *entropie*. Každá energie má sklon proměnit se na konec v teplo, jež se znenáhla ve vesmíru rozptyluje, a tím po stránce své účinné síly úplně mizí. Máme-li zde spodní konec dlouhého řetězu proměn energie, pak vnucuje se důležitá otázka, kde nám jest hledati konec *svrchní*; nebo jinými slovy, odkud tato nezměrná energie konec konců pochází. Její viditelné prostorové formy musely by býti dávno již vyčerpány, kdyby stále nepřibíraly nové výživy z neviditelných zdrojů. Fysika nemůže nám v té příčině dáti vysvětlení, poněvadž vyšetřuje jen energii, pokud se v prostoru projevuje. Mimo prostor však a přec v těsné souvislosti s ním stojí *tvůrčivý* duch. S jeho vyššího hlediska energie v prostoru není než přerušeným napjetím a všechna hmota než ustupováním, nebo-li vlastním rozkladem. Hmotný svět jest jako klesající tíže; nedává nám představu o tom, jak se tato tíže zvedá. *Entropie symbolisuje v řeči fysiky smrtelný rozklad hmoty.*

Život však, jak jej v jednotlivých organismech, rostlinách i živočiších postihujeme, pracuje proti tomuto entropickému směru hmoty. Život jest úsilím, strání, s níž hmota sestupuje, znova sléztí. Ale život ten jest *vázán* na zákony líné hmoty a nemůže jejím rozkladu trvale se vzpírat; dovede jej jen trochu pozdržeti.

•Představme si kotel plný páry o vysokém napětí, a ve stěnách tohoto kotle tu a tam trhliny, z nichž pára v krátkých intervalech vyraží. Tyto prudce vyrazející proudy páry zhušťují se téměř úplně v krůpěje vody. Několik okamžiků však malý zlomek páry zůstává nezhuštěn, snaží se zabrániti stékání krůpějí; marně. Jest s to jen jejich spád zpomaliti. Tak tryskají z veliké nádrže života neustálé proudy, z nichž každý ve stékání tvoří svět. Ale tento obraz není úplný; všecko jest v něm hmotné, kdežto tvoření světa jest svobodným činem. Představme si spíše pozvednutí ramena a předpokládejme, že v tomto sobě zůstaveném, bezvládně klesajícím rameni, ještě tkví trochu vůle, jež je byla oduševňovala. Jako tato zohylá trocha jest i život zbytkem původního pohybu, vznikající skutečností ve skutečnosti, jež se rozkládá. Nebo myslíme si středisko, z něhož světy jako rakety z ohňostroje vyrazejí; život srovnali bychom pak s cestou, již se poslední raketa běže mezi padajícími zbytky vyhaslého ohně.

„*Život jest mocným úsilím ducha vynutiti na hmotě něco, co by mu tato nerada postoupila*“ Většinou však nevede toto úsilí k žádnému výsledku. Kdežto celý vývoj by se nejraději pohyboval přímočárně, točí se jednotlivý život v kruhu od narození až k smrti. Mnohé formy života staly se tak obětí hmoty, již chtěly zmoci. Vědomí ustrnulo v pancéři mechanismů, jež si vědomí samo za účelem svého osvobození bylo vytvořilo.

Jediný *člověk* zvítězil. Jen on dovedl se úplně uplatniti. V tom smyslu jest *člověk cílem všeho biologického vývoje*, lze-li zde o cíli vůbec mluvit. Za toto vítězství nad hmotou děkuje člověk především podivuhodnému ústrojí svého mozku. Mozek jest tak uzpůsoben, že si může utvářeti libovolně veliký počet mechanismů, jež se vzájemně drží v šachu. Tím způsobem nemusí mozek nikdy automaticky reagovati na účinek vnějšího popudu, nýbrž zůstává duchu téměř neobmezenou možností volby. Ta projevuje se již ve struktuře mozku s mno-

hým rozvětvením a prokřížením jeho nervových drah, jež vědomí stále novými otázkami udržují ve bdělosti a vyžadují na něm nových rozhodnutí.

V této neobmezené možnosti volby tkví podstatný rozdíl mezi člověkem a zvířetem. U člověka jest pozornost svobodna, u zvířete jest vázána na svůj hmotný nástroj. Lidský a zvířecí mozek lze srovnati s dvěma stroji, z nichž jeden potřebuje stálého dozoru chlapce, jenž v pravý okamžik jeho šrouby a kohoutky musí regulovati, kdežto u druhého šrouby a kohoutky tak vzájemně spojeny jsou, že dozor se stává zbytečným a hoch si může jíti za svou hrou. *Pro Bergsona není mozek stejně jako celé lidské tělo, než nástrojem ducha.* Mozek jest ostrý hrot, jímž vědomí do hustého tkaniva jevů vniká, ale jest s vědomím tak málo koextenzivní jako špička nože.

Také intenzita našeho vědomí jest jako komplexita našeho mozku stupňovaným měřítkem naší svobody. *Sféra našeho vědomí má tentýž rozsah jako sféra naší svobody.* Jakmile se naše úkony dějí automaticky, ponořujeme se do neuvědomělé oblasti a probouzíme se teprv, až když jsme postaveni před volbu, před svobodný čin.

Moc nad hmotou rozšiřuje náš obzor, přivádí nám nové myšlenky a nové pocity; jsme pozvedáni nad sebe samy. Slovem, všechna činnost ducha ke hmotě obrácená zdá se míti za účel utvořiti novou dráhu pro něco, co jest hmotou zdržováno.

Vědomí jest tedy vlastním smyslem života a naší úlohou jest, stálou činností je bdělým udržovati a jeho intenzitu stupňovati. Příliš snadno stává se člověk zase kořistí hmoty jím přemožené. Příliš snadno bývá svoboda vlastními dětmi, rostoucími zvyky zadušena, jest-li se stálým úsilím pořád neobnovuje.

Živá myšlenka snadno ustrne v mrtvé formě. Automatismus liné hmoty ohrožuje nás se všech stran. „*Chraňme se automatismu*“, to jest mravní výstražka, jež k nám mluví z celé Bergsonovy filosofie.

O problémech morálky se Bergson ve svých knihách téměř nevyslovuje. Jen jednou pronesl se, že mravní konání podmíněno jest dvojím pohybem ducha, směřujícím ke koncentraci konání a k uvědomování své vlastní přirozenosti. Přimykávání a odpoutávání, to jsou dva póly, mezi nimiž se život pohybuje. Na žádném z obou nemáme utkvívati. Neboť jen pozorností na život upřenou můžeme se posilovati a jen odpoutáváním od ní postihujeme cestu, jež nás vede k dalším vyšším cílům.

(Pokračování.)

Novožidovstvo a jeho hlas o Kristu.

Referuje A. M.

(Dokončení.)

Samo sebou se rozumí, že liberální židovstvo zůstává při známé ješitnosti svého plemene, a nijak ji nezapře. A proto ovšem i podle nich nejdůležitější roli v tomto náboženském vývoji lidstva hraje až do dnes a bude hráti vždy židovstvo.

•Od něho přejala většina lidstva v Asii, Evropě i Americe a Australii nejznatelnější dávky náboženských svých poznatků, a ono zůstane až do konce světa

bedlivým strážcem nejryzejšího monotheismu, jemuž od každého jiného jakéhokoli náboženství, ať křesťanského či jiného, hrozí nebezpečí.*

Tak píše jeden z nejvážnějších mluvčích tohoto liberárního směru mezi Israelity, anglický spisovatel, israelita *Klaudius Moses Montefiore*, jenž opatřil židovským rodinám zvláštní vydání bible pro dům, knihu žalmů, ano i vydání synoptických evangelií, a nejnověji podává rozbor a nástin liberálních zásad židovstva. Spisy jeho vyvolaly ohlasy i jinde. (*Dr. De le Roi*: »Neujüdische Stimmen über Jesum Christum«, *Schettler*: »Jesus in der modernen Kritik.«) A to svým zvláštním stanoviskem k osobě Kristově.

Až do dnes dá se shrnouti smýšlení orthodoxního židovstva o Kristu Ježíši v biblické: »Maledictus, qui pendet in ligno«. Největší nepřítel a škůdce židovstva!! Tomuto tradicionálnímu názoru staví se Montefiore úplně naproti.

Ježíš je mu vznešenou a šlechtnou osobností. Jeho nauka v mnohých věcech je originelní a správná, a proto i inspirovaná. V rodinách židovských mělo by se takto o něm k dětem mluvití.

»Jeho nauka budí ve mně hluboký a trvalý obdiv,« praví dále »Ta doba, tuším, nikdy nenadejde, v níž by Ježíš přestal býti hvězdou první velikosti na nebi velkých duchů, a v níž by přestal býti počítán mezi největší náboženské vůdce lidstva a mezi nejslavnější učitele, jež kdy svět vůbec viděl. Náboženství budoucnosti bude, tuším, židovské náboženství, ovšem zdokonalené. Avšak z tohoto zdokonaleného a vyvinutého náboženství židovského nebudou nijak vyloučeny památky, které mluví o tom, jenž byl snad největším jeho učitelem, a jenž byl jistě aspoň jeho učitelem nejmocnějším a nejvlivnějším . . .«

To jsou ovšem slova, která nejsme zvyklí slyšati z úst pravověrných židů. A srdce křesťana může do jisté míry cítiti útěchu, že vznešená postava Spasitelova dovede si vynutit úcty a obdivu i v srdcích lidu nejzarytějšího.

Ale nesmíme jich opět přeceňovati. Je v nich mnoho »židovského«. Montefiore je hrd na to, že Ježíš je původu židovského, že tak svědomitě plní mnohý židovský předpis a že v mnohém bodu jeho nauka se s naukou náboženství jejich stýká. — Však uvidíme hned, že ve všem s obdivovaným Mistrem nesouhlasí. A byť ho i velebil pro jeho učení o odplatě, o lásce k nepřátelům a j., které jest originelní, neobyčejné a veškeré úcty hodno, přec zase nauka jeho o bohatství, — židovstvo, bohaté židovstvo, jak by to mohlo souhlasiti s Ježíšovým odříkáním? — o odříkání, o úzké bráně, o pekle, o věčném ohni, zdají se mu býti pochybné. A jeho charakter messianský? »Má sice veliký zájem pro historika a psychologa, ale nikoli pro liberálního žida; ten jest vůči němu úplně lhostejný.« — I v tom je vidět mnoho židovského chytráctví.

Nicméně již toto tolerantnější a uctivější nazírání na osobu Krista Pána zasluhuje uznání. Plyneť z něho i mírnější a věcnější posuzování celého křesťanství a celého Nového zákona. Bohužel, pohlíží Montefiore i na Nový zákon týmiž skly liberálních theologických škol protestantských, jakými se díval na Pentateuch a proroky.

Ale i tak dospívá Montefiore k příznivým závěrům — že prohlašuje židovství a křesťanství za spřízněné a zdůrazňuje hlavně trojí podobnost: zakladatelé obou byli původu židovského, obojí náboženství je monotheismus, a bible židovská jest bibli křesťanů. Ano nebojí se zřejmě dodati, že »Židé k velikému svému prospěchu pocítovali po dlouhou řadu let blahodárný vliv křesťanského

ideálu a křesťanského ovzduší. — Vedle podobnosti vytýká však i rozdíly, a to hlavně dva zásadní a nepřeklenutelné: vtělení a vykoupení. To však nicméně neubírá mu sympathii, které k náboženství Kristovu chová; zůstává při tom ovšem přesvědčeným židem, jenž nepochybuje, že »z náboženství božských« je ovšem židovstvo nejlepší a určeno k tomu, aby jednou ve své zmírněné, liberální podobě ovládlo celý svět — ve zlatém věku messianském!

 FEUILLETON.

Bernadetta — hříčkou přeludů a hallucinací?

(Podává ANT. MELKA.)
(Dokončení.)

Pamatujete si ještě, jak vám pan de Grandmaison bravurně dokázal, že Bernadetta nebyla ani hysterická, ani pomatená? A to by již mohlo stačiti k závěru: Ergo nepodléhala patrně hallucinacím původu chorobného.

Avšak jděme dál a všimněme si povahy hallucinac.

Jsou především naprosto *subjektivní* a *osobité*. Můžete v nich, znáte-li život, zaměstnání, poměry nešťastníkovy, dokonce rozpoznati i jednotlivé složky z těchto činitelů. Vzpomeňme jen na deliranta z výzkumné cesty po Koreji!

Jsou vždycky *úměrný intelektuelní výši* své oběti. Má jiné hallucinace dělník a jiné bude mít inteligent. Jsou vždy *v souvislosti s denním zaměstnáním*. Řekli bychom, že jsou *odborné*. Přirozeno. Obrazy, představy, které nejlouběji každodenním opakováním se vepsaly do vědomí, nejsnáze zase v něm vyvstávají. I ve snách trápí se studovaný člověk různými zkouškami, exameny a rigorosy . . a p. Herec v hallucinaci hraje, dělník zápolí nástrojem atd.

Konečně vždy jsou hallucinace *nerozumné a nesmyslné*. A zdá-li se nám, že aspoň některé sny jsou rozumny, je to od tud, že spánek neutlumil vědomí našeho úplně, a že se vyvíjely aspoň v podvědomí . .

A teď aplikujte, prosím, na vise Bernadettiny. Jsou především *objektivní*, a nemohou býti subjektivní. Neboť kdyby byly podle svého subjektu, podle Bernadetty, ubohého, opozděného, venkovského, nechápaného dítěte, byly by tyto vise jistě nízké,

všední, obmezené. Toť přece známo, že již průměrné dítě městské a velkoměstské stojí svými představami, názory, pojmy daleko výše, nežli pouhé dítě venkovské. Zakladatelé ústavů ku vzdělávání hluchoněmých hleděli zvoliti pro své svěřence obyčejné velkoměsto, a z velkoměsta co možno živou čtvrt, aby neplnosmyslné a ve svém vývoji duševním opozděné dítě mělo, pokud možno, největší příležitost k nejhojnějším názorům, představám a pojmům.

A je-li tomu tak, jak mohla z takového opozděného a nechápaného subjektu, jakým byla Bernadetta, vyvstati vise »krásné Paní« s líbezným úsměvem, rozkošným, libým, harmonickým hlasem? A kde mohl tento »subjekt« ve vzpomínkách paměti své najíti onen hluboký slovní obraz: »Já jsem Neposkvrněné Početí«? Zrakové a sluchové obrazy a představy Bernadettiny nejsou rázu subjektivního.

Vise Bernadettiny jsou *naadměrný její chápavostí*. Bylat špatně vyspělé a neduživé dítě. Bylo jí 14 let, ale vypadala na deset. Ve 14. roce svém nebyla ještě u prvních sv. přijímání, a osoba, která měla jí do hlavy vtoukati přípravu k němu, často rozmrzele odhodila katechismus z ruky. A při takových ubohých náboženských vědomostech mluví Bernadetta o Neposkvrněném početí. Takový pojem a obraz nebyl jistě poměrný stupni jejího vzdělání.

A nejen obsahem svým, nýbrž i *formou, svou živostí, jasností a přesností*. Stává se sice, že děti mají vněmy a představy velice živé. Ale ještě častěji se přihází, že mívají povrchní, nejasné a nepřesné. Scházíť právě jejich věku ona nezbytná podmínka k nabývání přesných představ a pojmů, *pozornost*. Zvláště nepozornými pak, »zvláště roztržitými« bývají děti útlé, chorobně naladěné a náladou duševně znavené, neboť nejsou s to ochablým ústrojenstvím nervovým ani pocitů důrazně pojmáti, ani představ řádně vytvořiti. Byť se i ujalí roubové, jak dí *Komenský* (Didakt.

K. 17. 5.) nebudou, však jen zákrskové.◀
(*Kapras*: Nástin duš. vad dětských, 29.)

A nebyla takové chorobné, útlé dítě Bernadetta? Kdo by tedy mohl od ní čekat jasných, přesných představ? A hle, mluví o své vísí tak jasně, tak přesně, vždy stejně do nejmenších podrobností; tak živě, že to vše její dětské niveau daleko převyšuje.

Její vísie nejsou v žádné souvislosti s jejím každodenním zaměstnáním, jež záleželo v tom, že opatrovala svých pět mladších sourozenců, s nimi si hrála, je do sousedních domů návštěvou vodila. To byl celý její jednotvárný život, přerušovaný jediné nedělní mší sv. Ostatně ani v neděli nechodívala mezi ostatní mládež si pohrát nebo se pobavit. Později pásala několik měsíců dobytek. Hleďte v této prostoduché všednosti vněmy, které by byly později v mozku Bernadettinu! Zrodily hallucinace o zjevující se krásné Paní, o stavbě kostela, o zázračném pramenu, atd.

Vísie její nebyly konečně *nesmyslny*, nýbrž zcela logické, jasné a přesné, jak již bylo řečeno. Při sterém výslechu Bernadetta ani jednou nezměnila něčeho v popisu nebeské Paní, jejího roucha a jiných podrobností. Zachovala fysiognomii, její postavu, její šaty, její pohled, vše do posledního pohybu v živé paměti na vždy. —

Professor malířské akademie lyonské, *Fabisch*, jenž si obral za úkol v mramoru zpodobnit Zjevení lourdské, dlouho a dlouho několikrát se důkladně vyptával Bernadetty. A kdysi skončiv svůj rozhovor s ní, podal jí mariánské album všech možných malířských škol, zdali by snad tam nenašla některou Madonnu podobnou »své Paní«.

Sotva obrátila jen první stránky školy italské s rozhořčením odstrkovala album od

sebe, řkouc: »Takhle že by vypadala svatá Panna?! Kdo by se to nestyděl říci?« — A odsoudivši takto madonny Rafaelovy a jeho žáků, chtěla odejít. Professor a přítomný farář měl ji co uchlácholiti, že se dala pohnouti k dalšímu prohlížení. Obrátila listy s Madonnami frã Angelico-vými a mistrů německých. — »Ach, tyhle jsou krásné!« zvolala.

»Jsou snad podobné Svaté tvé Panně?«

»Nikoli. Mně se jen líbí.«

Listovala od té chvíle s větším zájmem. Až najednou výkřikem plným radostí vyrušila oba přítomné z hovoru. »Tuhle ta je to!« volala ukazujíc prstem na rytinu beze jména a nadpisu. Malíř i duchovní zvědavě skláně se nad označeným obrazem a jako jedním dechem ptají se: »Našla's ji tedy zde?«

»Ano. Ve skále massabielské byla sice daleko krásnější, ale já ji tu přece podle něčeho poznávám.«

Byla to Madonna sv. Lukáše

Vísie Bernadetty byly tedy přesné, jasné, určité.

Nuž, závěr se vnučuje sám. Hallucinace jsou subjektivní, úměrné chápavosti člověka je majícího, v souvislosti se způsobem jeho života a nerozumné a nesmyslné. Vísie Bernadetty byly objektivní, nadměrné její chápavosti a vzdělání, zcela nesouvisející s jejím prostinkým životem a rozumné, přesné a určité.

Vísie Bernadetty nebyly hallucinací.

Chťej nechtěj musí zde vidět každý nepředpojatý člověk, že fakta lourdská vymykají se kontrole pouhé lidské vědy, a že vnučují se svou stránkou zázračnou a božskou.

SMĚS.

Zachovejme rozvahu a sebevědomí!

Pod tímto heslem radí »Č. U.« v čísle ze 14. srpna t. r., »aby učitelstvo mělo se co nejurčitěji na pozor a vyvarovala se všeho bedlivě, co jeho stavu může ublížiti. Neboť »upřímného přátelství ke stavu učitelskému bylo i dříve velmi málo a perspektivou na budoucí zvýšení daní a přírážek ho nepřibýlo.« — Za to však rozhodně považuje za »ztrátu sebevědomí«, kde poměr mezi

knězem a učitelem se zlepšil. Proti církvi a knězi zásadní boj patrně jest hlavní známkou učitelského sebevědomí. Neboť praví: »I naše postavení v poměru k farám v poslední době mění se, ale ne k lepšímu. Bojovným kněžím začíná již zase větší měrou pšenice kvést: lhotejnost se vzmáhá a šíří, učitelé pod tlakem bídy couvají a uhýbají, ba i obracejí se v Pavly.« — Široká a banální frása Hugova, že »v každé obci jest, kdo světlo osvěty rozžihá, a to je učitel, a kdo pokouší se je zhasiti, a to je kněz,« je patrně ještě nejvlastnější Credo »pokrokového« učitele. My však myslíme,

že doba frásí již pominula, a že nastal již čas kriticky oceniti jejich obsah. My jakož stále pracujeme k tomu, jsme toho názoru — chceme-li se již přidržeti podobnosti Hugova — že v každé obci mají býti dva, kteří svělo rozžijají, a to: učitel a kněz. Mají pracovati svorně. A i tam, kde je rozdíl názorů, z cesty slušnosti a spravedlnosti nikdo z nich nemá vybočiti. S bolestí vždy neseme, kde často pro malichernost ta či ona strana seje nesvár a nepřátelství, a stoupenoům našim nepřestáváme raditi, abychom my, chťice zachovati a hájiti čest stavu svého, respektovali též čest stavu učitel-ského. Kdo i vůči nepříteli zachová povinnou míru sebeovládání a zdvořilosti, nemůže nepřítel proti němu býti hrubý. A na každý případ vyžádati si hned rozhodnutí školních úřadů, není vždy radno. Více vždy platily dobré mravy nežli dobré zákony. A zkušenost dokazuje, že ničím nejsou zákony bez mravů. Nil leges sine moribus. — Pisatel řečené stávi v »Č. U.« těžce nese, že ze Šavlivů stávají se Pavlové! Ale nezapomeňme, že nestranná historie vždy oceňovala a oceňuje činnost a ohromné zásluhy Pavlovy, nikoli Šavlovy. Herostratos neproslavil se ničím jiným, nežli žhářstvím. r.

Klerikální vláda belgická a její práce. Všechny liberální listy evropské stále sice útočí na klerikální vládu v Belgii, ale následující fakta nemohou vyvrátiti: 1. Belgie má dnes poměrně nejrozvětvenější železniční síť ze všech evropských zemí. 2. Žádná země nemá tak pohodlné a levné dopravní prostředky jako Belgie. 3. Od roku 1900 jsou Antverpy nejvýznamnějším obchodním přístavem na evropské pevnině. 4. V žádné kulturní zemi nežije se tak lacino, jako v Belgii. 5. Žádná země s takým velikolepým rozvojem průmyslu, obchodu a dopravy, jakým se může v posledních 30 letech vykázati Belgie, nemá tak příznivý celkový finanční stav jako Belgie. (Celkový státní dluh klesl od r. 1884 až 1906 z 675 franků na 379 franků na jednoho obyvatele.) 6. Žádný národ nechrání tak účinně domácí průmysl velikými výhodami finančními při dovozním clu surovin jakož i zdanění tovarů a akcií. 7. V žádné zemi — i dle svědeckých protestantských národohospodářů — sociální záko odárství a péče o dělnictvo v posledním čtvrtstoletí neucínily tak veliký pokrok jako v Belgii. (Při tom sluší míti na zřeteli, že roku 1884, kdy nastoupilo katolické ministerstvo, o so-

ciálními zákonodárství v Belgii nebylo téměř stopy.) 8. V 26 letech (od r. 1884—1910) katolická vláda belgická vzdor ohromným zvětšeným vydáním ve všech stávajících, jakož i nových položkách rozpočtu, nezavedla žádné nové daně, vyjímaje v každém ohledu vším právem zvýšenou daň z alkoholu. 9. Od r. 1880—1907 počet analfabetů v Belgii klesl více než o dvě třetiny, z 29 proc. na 9'06 proc., a tím ovšem i duševní rozvoj obzvláště nižších tříd obyvatelstva se povzněl.

Před těmito výsledky klerikální, zpátečnické vlády konečně i pařížský »*Temps*« dal se na ústup a uznal: »Vláda pravice přivodila v Belgii slavnou periodu blahobytu a štěstí.« A zednářská »*Tribuna*« praví: »Belgie může ostatním státům v Evropě sloužiti za vzor.« — Také skvělý doklad, jakým »neštěstím« pro národy je katolická víra a církev, jakož i »klerikální ministerstvo«. r.

O výsledcích laické školy francouzské praví autor »Sociální paedagogiky«, známý liberální professor *Paul Netrop* toto: »Zkušenosti Francie rozhodně nejsou povzbuzující. Velký program sesvětštění veřejných škol byl proveden. Pyšná řada schopných a nadšených mužů, politikové, učenci a vychovatelé závodili vykonati to, co nejlepšího mohli, aby zásadu tuto nejenom s nepřekonatelnou vnější elegancí, ale i, pokud možno, v nejlepšímu duchu uvedli v život. Ale důkladná zpráva z roku světové výstavy (r. 1889), která činí dojem největší lásky ku pravdě, dává dosti zřetelně čisti mezi řádky, že výsledek neodpovídá. Také všeho uznání hodné, důkladné, poučování o základech mravnosti, převážně na Kantovi založené, dosud řádně se neujalo. (Religion innerhalb der Grenzen der Humanität. 1894, str. 90.) — V 2. vydání téhož spisu autor dí (r. 1908, str. 65): »Od pouhého nahrazení náboženského vyučování pouhým mravním vyučováním nelze přímo nejen žádného výsledku očekávati, ale lze se též obávati, že zřeknutí se ideálního společenství, jaké dosud vždy hlásá náboženství, bude míti za následek vnitřní ochuzení, jež by na konec k tomu vésti mohlo, že mravnost poklesne na krásnou frasi. Bude-li vždy státi jednotlivec proti jednotlivci (jak hlásá Kant svojí mravní autonomii), potom vlastně mám já tolik práva jako druhý, a pak je správné, že jsem já sám sobě nejbližším . . . dalekosáhlý

paedagogický význam náboženské, hlavně křesťanské morálky nesporně záležel v tom, že předpokládala společenství lidí beze všech výjimek, zcela neodvislé od důstojenství, stavu, pohlaví, národnosti a všeho, co rušivě se vkládá mezi člověka a člověka, a to nikoli jako abstraktní zásadu anebo pouhou historickou reminiscenci, ale jako stále trvající, dnes jako jindy žijoucí a přítomnou skutečnost; ona znamenala vždy život a nikoli pouhou nauku. A co je mi známo z konkrétních návrhů, k zavedení beznáboženského mravního vyučování, prozrazuje naskrze odpuzující neznalost této pro mravní paedagogy přece pozoruhodné skutečnosti. Tomuto působení náboženství nedá se tak snadno nic rovnocenného postavit po bok. *

Rozdělení žactva dle různého nadání zavedeno je v městě Frankenbergu v Sasku. Nejnadanější děti jsou v A třídě, méně nadané v dalších paralelkách dle stupně svých schopností. Počet nejlepe nadaných dětí ve třídě je pouze 50, ve třídách méně nadaných dětí méně. Vedle obecné školy jest zřízena škola pomocná pro dítky slabomyslné. Pro děti s nejlepším prospěchem je postaráno o vyučování ve francouzštině, angličtině a stenografii, z nichž může si dítě svobodně voliti. Školné je snižováno podle příjmů rodičů. Při ročním příjmu 1000 M obnáší ročně 4·80 M, při 3000 M 15 M. r.

Všecko spíš, jen ne katolíky trpí, podporuje, ano hledá »orthodoxní« církve pravoslavná v Rusku. Drží ochrannou ruku nad společností, která má účelem sblížení církve anglikánské a pravoslavné; plných 40 let již přízni svou podporuje studia a snahy směřující ke sblížení se starokatolíky; ještě nedávno přijala cenu 1500 rublů, která byla věnována duchovní akademii na nejlepší dílo o »katolických základech starokatolictví«, rovněž tak dala poříditi překlad konferenčních řečí, anglik. kazatele F. W. Pullera, které pro pravoslavné posluchačstvo měl v r. 1912 v sěmém paláci vrchního prokurátora sv. synodu: »O nepřetržité existenci církve anglikánské před reformací XVI. st.«; i Mariavitě se těší přízni oficiálních kruhů, které bez ostychu se přiznávají ke všemu, co jim za několik let povolily: 52 kostelů, 120 kaplí, 53 kněžských domů, 9 veřejných sbornic, 3 kláštery, 49 školek dle vzoru Froebelova, 29 škol obecných, 6 veřejných knihoven a čítáren, 2 časopisy atd.

Dívně kontrastuje s touto benevolencí církve pravoslavné k jiným církvím a sek-

tám houževnatý a tvrdý odpor k církvi katolické. V únoru zavřen jediný katolický kostel celého Ruska, jenž v Petrohradě byl před nějakým časem s povolením vládním otevřen, a sv. synod ve svém dubnovém zasedání uložil generálnímu prokurátorovi, aby u ministerstva co nejrázněji zakročil proti zřizování podobných modliteben římskokatolických jako byla ona zrušená. A tentokrát nebylo k tomuto zrušení ani obvyklých důvodů: duchovní správce kostela Deibner nebyl ani Polák, nýbrž původem Rus, ani latinik, neboť konal bohoslužbu obřadem východním. Nic naplat. Sv. synodu snad zdálo se to býti tím nebezpečnějším. Prostý lid ruský musí být za každou cenu udržován v předsudku, že stát se katolíkem nelze jinak než stát se Polákem a latiníkem; a proto musilo mu být znemožněno vidět katolíka-Rusa, nelatinika. Neušetřeno při tom ani světlé památky *Solowievovy* a těch, kteří snahy jeho po spojení obou církví v pokoji a lásce mezi lidem šířili. — Jediná pronásledovaná — jediná pravá. M.

Vědecká morálka. »Věda nahradí vše; náboženství, morálku, dogma«, tak se stále volá z tábora laických moralistů. Bohužel málo je poctivců, kteří by se nedali zaslepití lesklou trasí, a kteří by prohlédli, že vlastně vydávat takováto hesla znamená zahrávat si slovy. Nejnověji to řekl nepodjatý svědek, bývalý radikální posianec laický theoretik a nyníjší rektor university v Rennes, *Gerard Valet*, jenž poctivě, jeden z nemnohých, napsal toto o »vědecké« morálce:

»Věda je pouze pomůckou morálky a nikoli mravnost sama. I nejlepší nástroj je pouze k tomu, abychom si jím dali ovládati. Naši dávní předkové, když po prvé zkrotili koně, nalezli v něm nový rychlejší a vhodnější dopravní prostředek, a kůň se stal naší »vzácnou vymožeností«. Ale nikdy se nestane, aby kůň nahradil nebo řídil jezdc. Podobným způsobem uplatňuje věda vždy více a více své služby ve válečnictví, ve výzbroji, prachem, děly atd. Ale podmínky zůstávají i dnes tytéž, jako za časů Hannibalových, Caesarových, Napoleonových bystrozak, chladnokrevnost, odvaha, statečnost atd.

Morálka (jako věda) může, přísně vzato, býti pouze buď z rozumu nebo ze zkušenosti vzaté pravidlo jednáni a povinnosti. Z rozumu vzata měla a musila by odvoditi naše povinnosti z nějakého principu, tak

všeobecně platného a uznávaného, jako na př. v geometrii. Avšak o to, jak známo, marně a marně se již po celá staletí pokoušejí myslitelé. Ze zkušenosti vzata, nemůže opět obsáhnouti leč vztahy současnosti a následnosti, zkrátka zjevny, které se vymykají úplně ocenění po stránce dobra či zla. Historie na př. rozlišuje různé sociální formy: demokratickou, aristokratickou, absolutní monarchii, jež jsou všechny stejně reálné, stejně pozitivní, stejně vědecké. Ale mravnost činí víc. Ta již musí volit mezi těmito jednotlivými formami; ta se již stává na jiné stanovisko. Nikoli na stanovisko: *co jest; nýbrž co být má.* Nedá se tedy uvést na vědu (a nahraditi vědou) jako se krásno nedá uvést na počtářskou rovnici anebo život na nějakou abstraktní formuli. M.

Dívčí vyšší gymnasium s právem veřejnosti na Král. Vinohradech, Korunní tř. č. 4 otevře ve škol. roce 1913—14 I., II., III., IV., V., VI., VII. a VIII. třídu. — Přijímá gymnasiu zřizeny jsou: 1. Dvoutřídní dívčí obchodní škola. 2. Praktický kurs ku vzdělání vychovatelek. 3. Jednoletý kurs ku vzdělání industriálních učitelů pro školy obecní a měšťanské. — Kromě toho vyučuje se hře na klavír a housle, zpěvu, němčině, francouzštině, angličtině, všem druhům praktických i ozdobných ručních prací, malbě atd. — Zápis koná se ve dnech 16. a 17. září, vždy o osm hodině v ředitelárnách ústavu. — Pro dívky z venkova zřízen jest pensiónát. Přihlášky přijímají se denně. Prospekty ochotně zasílá Školní sestry O. S. F.

LITERATURA.

Alpský farář. Episody ze života zapadlého kněze. Tiskem vydal Dr. Fr. Xav. Novák, C. Ss. R. Umělecky vyzdobil G. Bauer. Nákladem vlastním. Cena výtisku nevá. 2 K, poštou K 2*10. Objednati lze přímo u autora ve Vidni I., Salvatorgasse 12 nebo ve všech katolických knihkupectvích v Čechách a na Moravě.

Málo bude asi čtenářů tohoto listu, kteří by nebyli četli pozoruhodných spisů Dr. Novákových, totiž: »Pohledy do života bohoslovců a kněží« (vyšlo a je na skladě v benediktinské knihovně v Brně; cena nevá. výtisku K 2*40) a »Některé naše kněžské problémy«. Díl I. (Dostati lze u autora ve Vidni I., Salvatorgasse 12; cena nevá. výt. K 3*50, váz. K 4*50, poštou

o 20 hal. více), kteréžto oba tak příznivě byly kritikou přijaty. Kniha tato — »Episody ze života zapadlého kněze« — jest ovšem rázu zcela jiného, ale doufáme, že i ona dojde všude obliby, třeba líčí práce, boje, obětí, utrpení a vítězství faráře alpského ve farnosti svatomartinské; vždyť ta práce a ty boje jsou si namnoze všude podobné (viz na př. kapitoly: »Kofalečnický bojkott«, »Za očistu školy«, »Proti úřednické zvlůli« atd.); mimo to farář, vlastně provisor (řeholník přepracovaný studiem) Antonín Tůma jest Čech — a kniha až do poslední epizody psána věrně dle pravý a skutečnosti. Doporučujeme rádi.

Prok. Zaletěl.

Pozvání.

Družstvo Vlast v Praze,
oslaví v úterý dne 9. září 1913 šedesáté
narozenniny
svého zasloužilého zakladatele a katolického
pracovníka a spisovatele
vldp. Tomáše Škrdle,
kníž. arcib. notáře a redaktora »Vlasti«
následující slavností:

1. V 8 hodin ráno součastní se výbor družstva Vlast a členové družstva, jakož i zvani hosté mše svaté, již sloužiti bude oslavenec v kapli »Cerveného kříže« v Žitné ulici čís. 2. n. (vedle našeho domu).
2. Po mši sv. bude se konati v 9 hod. ráno v místnostech družstva v Žitné ul. č. 26. n. slavnostní výborová a členská schůze s pozvanými hosty, v níž předseda družstva red. T. J. Jiroušek zahájiv schůzi, promluví k oslavenci, načež bude následovati řeč vldp. redaktora Tom. Škrdle.
3. Po řeči oslavenec odevzdá výbor s úřednictvem družstva oslavenici skvostné tableau, načež přítomní zástupci kat. korporací a spolků přednesou blahopřejné pozdravy.
4. Po pozdravech předčítati se budou došlé telegramy a dopisy.

5. Odpoledne v 1 hod. následovati bude společný oběd ve zvláštní místnosti restaur. »u Brejšků« pro ty účastníky slavnosti, kteří se přihlásí (couvert 3 K zapraví si každý sám).

Zádáme uctivě Pl. T. pp. členy a příznivce družstva Vlast, jakož i katolické spolky a korporace, aby slavnosti této se součastnili, nebo telegramy a pozdravnými dopisy oslavenec s námi společně v jeho památný den vzpomněli.

Přihlášky k obědu a pozdravné dopisy a telegramy přijímá předsednictvo družstva Vlast v Praze II., Žitná ul. č. 26 n.

V Praze, dne 20. srpna 1913.

• Výbor družstva Vlast:
Tom. Jos. Jiroušek, předseda; Karel Ulrich, I. místopředseda; Vlastimil Hálek, II. místopředseda; Jan Voborský, jednatel. Výboři: Ant. Suchardašský, katecheta v Praze; Ferd. Zuna, farář v Jinonicích; Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově a Jos. Vinopal, správce okr. chorobince na Smíchově.

„Vychovatel“ vychází 1. 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3-50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slovu jeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnum, klerikům a studujícím slouží se deset procent a sběratelů dostano na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zaslá se předpl. a adres. reklamacie, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zaslány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Celná ul. 8.; pročit. přílohu přijímá rukopisy V. Jelfinek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 922.

Zklamání laické školy francouzské. — Sjezd studentstva při VII. všeobecném sjezdu československých katolíků v Kolíně. — U rodičů. — Biblické děje a bibl. osoby v pověsťech Židů a Mohamedánů. — Feuilleton: Emil Durkheim a jeho základní formy života náboženského. — Směs. — Literatura.

Zklamání laické školy francouzské.

Laická škola francouzská, na niž »velký národ« byl tak pyšný a od níž všichni volní myslitelé očekávali duševní povznesení národu a jeho mravů, úplně ztroskotala. Její fedrovatelé nejsou sice ještě tak upřímní, aby se přiznali ke svému zklamání; ale přece zase nejsou tak pokrytečtí, aby hlásali do světa, že tužby jejich došly splnění. Jisto jest, že jich nadějně dítko stalo se brzo těžkým pacientem, a oni nyní hledají léky, jak je vyléčiti.

Článek o »svoji národní škole« přinesl veliký liberální pařížský denník, *Journal des Débats*, v čísle z 3. května 1913, v němž s řídkou upřímností doznává naprostý rozklad (faillite) laické školy. Článek je nadepsán: »*La faillite de l'école primair — Bankerott národní školy*«; a vzbudil po celé Francii neobyčejné vzrušení — tím větší, že je psán od povolaného znalce, od francouzského liberálního učitele. Práví v něm doslova takto

»Škola šlechtným úmyslům Jules Ferry-ho, Spullera a všech těch, kteří vedeni pravým liberálním smýšlením, chtěli založiti školu ku povznesení mravnosti, vzdělání ducha a vlastenectví, pravou francouzskou školu, která dle zásad liberální snášelivosti měla cítiti všechny názory a každé upřímné přesvědčení mládež k nejvyššímu ideálu vésti a její duševní obzor pro život rozšiřovati, neodpovídá. Nynější škola celou svojí organizací, svojí prací a výsledky svého vyučování *naděje národu zklamala*.

Je bezplatná, ano; ale za vše, co k předepsaným vyučovacím hodinám nenáleží, musí se platiti. I chudé dítky musejí své školní potřeby si kupovati, platiti za dozor, při němž své úlohy pracují,¹⁾ za doplňující kursy, které učitelé poskytují vedlejší příjmy, za přípravu žáků ke zkoušce způsobilosti.²⁾ Přemnozí an-

¹⁾ Ve Francii totiž úlohy, jež dětem jsou dány, pracují se ve škole za dozoru učitelova, začez učitel od obcí *není* placen.

²⁾ Děti mohou ji skládati v 11. roce svého věku, a když při ní obstojí, jsou z národní školy propuštěny.

alfabeti ve vojsku ospravedlňují nedostatek svých vědomostí tím, že jich rodiče neměli prostředků, aby mohli je dát navštěvovati »placené kursy«.

Národní škola jest povinná.³⁾ Ale tisíce dětí nepřestoupí její prah, anebo jenom na krátký čas. Dle statistiky schází ročně 1. prosince průměrně 500.000, 1. června 1,200.000 až 1,300.000. V některých obcích jest škola více prázdna, než tomu bylo v době, kdy platil se školní plat.⁴⁾ Tehda musil každý počínající se měsíc vyučování také celý býti zaplacen; rodiče chtěli za své peníze viděti také nějaký výsledek, a přísně na to hleděli, aby děti do školy chodily. Na druhé straně zase učitel měl na tom největší zájem, aby žádných dětí neztratil, a po celý rok, pokud možno, udržel návštěvu co největší. Této starosti je nyní ovšem zbaven. Nyní obdrží na konci každého měsíce poukaz na plat, vyzdvihne si svoje služné u státní pokladny a nestará se ni v nejmenším o to, zda žáci řádně do školy chodí nebo ne. Dozorčí úřady jsou bezmocné; slovo »o bankrotu školních komissi« stalo se okřídleným.

Národní škola je také světská, laická. Kdežto od r. 1886 provedené sesvětštění národní školy vztahovalo se původně jenom na učitelské síly, rozšířila se tato »laicisace« i na *ducha vyučování*, a tak slovo dostalo zcela jiný význam. Původně byla s ním spojena představa »o svobodné výchově«, jež se snaží vypěstiti člověka povýšeného smýšlení a šlechtetného srdce, ale později dán mu byl úzký pojem a polemický, fantastický charakter. Užilo se slova: »světský« jako protivy k slovu: »náboženský«, a dal se škole pod heslem »neutrality« více méně ráz atheistický. Německý paedagog, *Dr. Rühlmann* z Lipska, který po důkladném studiu našich školních poměrů nás z dále a nepředpojatě posuzuje, praví: »Ve Francii přešlo se na veřejných národních školách od theismu k atheismu, neutrální vyučování bylo zatlačeno vyučováním kritickým, svobodné zednářstvo triumfuje nad Řimem«. Všechny body původního programu musily se skloniti pod kaudinské jho »světského charakteru«. —

Morální vyučování musilo, vzdor svým nezměnitelným principům, prodělati první »evoluci«; mělo býti světsky-socialně-občanské. Čítanky byly úzkostlivě očišťovány. Nestydatě byly v pracích slavných spisovatelů zkomoleny celé stránky, jenom aby se v nich nevyskytovalo slovo »Bůh«. Vyučování psaní se svými vzory, mluvnice se svými příklady, neušly sesvětštění. I dějiny ne. Žádný učitel neopomene vypravovati svým žákům, že *Johanna d' Arc* zvolala s hranice k biskupu z Beauvis a s ním k církvi: »Umírám vaší vinou!« Ale vyvaruje se, aby s historikem *Micheletem* dodal, že potom vzývala Boha, anděly a svaté, a umírajíc volala: »Ježíš«. Ba i vyučování počtům dostalo se světského zbarvení. Úloha na př. nesmí se o tom zmiňovati, že dělník pracuje šest dní a v neděli odpočívá, poněvadž to příliš připomíná názor církevní. —

Hlavně jsou to však výsledky výchovy a vyučování, které nejjasněji dokazují bankrott laické školy. Nedávno uveřejnil vyslanec *Maurice Barrés* v »*Echo de Paris*« otevřený list na školního inspektora Blanguernona departementu Haute-Marne, v němž mluví o výchovné ceně staré vesnické školy a jejím velikém významu pro vzdělání duší, a mezi jiným volá: »Vzdělání duše, to je onen hlavní bod; ono je pro každého nejvyšší důležité, v něm vrcholí každá civilisace. A vy dite zcela správně, že ho nikdo nenalezne v knihách.« A pro toto vzdělání duše

³⁾ Povinná školní docházka je ve Francii od r. 1882.

⁴⁾ Školní plat byl na veřejných národních školách zrušen r. 1871.

od uveřejnění oběžníku Jules Ferry-ho (17. listopadu 1883) se nestalo takořka nic! Mravní vyučování se omezuje na nejasné, roztroušené, všední poznámky. A když i učená slova se k mládeži mluví, co asi myslí si dítě při výrazech: loyality, tolerance, povinnost atd.? — —

Ovšem školní úřady to také vědí, ale ony toho nepřiznají. Před několika téhodny objevil se v »Revue« článek, který vzbudil všeobecnou pozornost a jehož autorem byl vysoký státní funkcionář. V něm mezi jiným praví: »Mladým učitelům, obzvláště těm, kteří teprve nedávno vyšli z učitelského ústavu, schází všechno mravní přesvědčení. — Jejich mravní názory jsou ještě více ubohé, než jich intelektuální život. Jenom v jediném bodě je jim úplně jasno. V tom, že jejich plat má býti zvýšen, ale jejich práce snížena, anebo aspoň omezena na minimum.« —

Toto pochmurné líčení odpovídá, bohužel, úplně skutečnosti.

Na poli intelektuálního vyučování jest bankrott školy ještě makavější. Po prohlášení zákona o laicisaci volal její hlavní zastávce *Buisson*: »Dříve, než uplyne 10 let, nebudeme mítí ve Francii žádného analfabetu.« Ale zkouška rekrutů v roce 1912 povolanych měla tento výsledek: Z 227.068 mladíků, kteří byli vřazeni do kontinentální armády, mohlo se jich vykázati různými vysvědčeními 89.533, a proto byli zkoušky zproštěni; 86.735 dali, dik nejvyš jednoduchým otázkám, krátké a správné odpovědi, proto byla jim návštěva plukovních škol prominuta. Ale 50.800, t. j. 22-37 procent, u nichž bylo zjištěno »skoro žádné vzdělání«, a kteří mohli býti zcela dobře považováni za analfabety a z nichž jich 7859 naprosto neumělo ni čísti a psáti, byli nuceni choditi do plukovní školy. Pokud jednotlivých departementů se týče, bylo z 2315 rekrutů, jež departement Morbohan odvedl k plukům v Bretagni posádkou ležícím, 808 skoro naprostých analfabetů a 274 jiní naprosto nevěděli ničeho. Tak bylo v tomto okrese 50-67 procent úplných ignorantů.

To jest výsledek laické školy francouzské po stránce intelektuální. Plných 22-37 procent k vojsku povolanych mladíků nemá potřebného vzdělání, ba ni základních, nejprostších vědomostí. A tolik je jisto, že od r. 1904, v němž franci r. 1912 odvedeni stali se školou povinnými, při anarchii, jejíž obraz nynější národní škola skytá, poměry nijak se nezlepšily, ale daleko spíše zhoršily.

Z toho zajisté je jasno, že v složitém stroji naší školní organisace není jediného kola, které by nejevilo žalostnou trhlinu. Ve většině venkovských obcí nefungují ani školní třídy ani školní komisse; učební osnovy jsou pro svou nepraktickou přeplněnost neužitečny, rozumný obrat ke skutečnému národnímu vyučování je nejvyš nutný. *Naučit se číst, psát, počítat, věděti, jak se státi řádným člověkem, to je ono minimální vzdělání, kterého každý žák může a má nabýti.* Snad tato snaha po minimum vzdělání zdá se ubohá, ale kdyby aspoň tento požadavek byl splněn, Francie nedožila by se již toho pokoření jako v roce 1912, kdy bez mála čtvrtina odvedených bylo úplně bezgramotných.«

Takový soud o laické škole francouzské pronesl liberální francouzský učitel. Naše pokrokové listy, jimž vše francouzské znamená vrchol pokroku, o takových zdrcujících faktech ovšem nevědí. Nežli na ně popatřiti, raději schovají hlavy do písku.

Sjezd studentstva

při VII. všeobecném sjezdu českoslovanských katolíků v Kolíně.

Akademikové českoslovanští sdružení v Akademické Lize v Praze rozvinuli zvláště o letošních prázdninách svou nadšenou činnost. Konali zdařilé, četně navštívené sjezdy v Čes. Budějovicích, ve Valašském Meziříčí a v Brně. Ukázali české veřejnosti tak slavným způsobem, jako žádný jiný akademický spolek, že jsou zde, že řady nadšených bojovníků za nejvyšší statky lidstva, víru a lásku k vlasti a k bližnímu vůbec, se množí a budí úctu všech lidí dobré vůle. Svou neúpornou činností, obětavostí, disciplinovaností a při tom tak velkým nadšením získali si sympathie mladých duší a rozmnožili řady nadějných pracovníků středoškolských. První tři sjezdy korunoval čtvrtý a poslední prázdninový sjezd při VII. všeob. sjezdu katolíků českoslovanských v Kolíně.

Hlavní schůze byla v pondělí dopol. 8. září 1913 ve vyzdobené tělocvičně gymnasia kolínského. Pravým přítelem studentstva našeho ukázal se slov. p. ředitel reál. gym. v Kolíně, Jan Soukup, jenž vřele uvítal sjezd a celého jednání se účastnil. Liga zastoupena byla celým svým výborem s předsedou p. Daňkem a četnými členy, s ní byly tu akad. bratrské spolky, vídeňská Lipa a Moravan, oba se svými předsedy, abiturienti z gymnasia kolínského a jiných, četní abiturienti paedagogia bubenečského a dívčího paedagogia chrudimského.

Schůzi studentskou zahájil J. M. p. praelát Dr. J. Tumpach jako předseda sjezdové sekce stud. a známý přítel studentstva. Ve svém vřelém proslovu projevil tolik své lásky a úcty katol. akademikům, nazvav je hrdinami, kteří se nebojí vyznati tak slavně víru a chtí i trpěti potupu a pohrdání od svých kolegů nevěrců. Přeje hojného zdaru a požehnání Božího všem jednáním sjezdovým, odevzdává řízení sjezdu předsednictvu studentskému, do něhož zasedli jednomyslně zvolení předseda Ligy, akad. p. Daněk, předseda Lípy, bohoslovec ctp. Červín, 1 abiturient a abiturientka. Předseda pak vítá vzácné hosty, mezi nimiž zvláště J. Exc. p. biskupa královéhradeckého, Dra J. Doubravu, jenž srdečným proslowem ocenil práce Ligy a povzbuzuje k další ideální heroické činnosti, p. preláta Dra Pospíšila a mnohé hodnostáře církevní i světské i přítomné dámy. Prof. Dr. Janota pozdravuje akademiky jako člen sboru prof. universitního, projeviv politování, že žádná fakulta naší university nevyšlala svého oficiálního zástupce.

Zaslány pozdravné telegramy J. M. opatu Zavoralovi, prof. Msgr. Dr. Kordačovi, otci studentstva.

Jménem čestného protektora Dra Hrubana pozdravuje slavný sjezd studentstva Dr. Řehulka, jenž jako senior Ligy tlumočí doslovně nadšená slova lásky a povzbuzení akad. českoslov. od Dra Hrubana, a sám ku obětavé práci na obrození náboženství u intelligence mladé duše rozněcuje.

Msgr. praelát Dr. Stojan svým známým milým a srdečným způsobem uvedl všechny přítomné v bouřný projev nadšení pro práci katolickou.

Následují přednášky. První referát »Naše cíle« přednesl JUC. V. Waschko, osvědčený pracovník ligistický, jenž jadrným, řečnickým tónem seznámil posluchačstvo s programem Ligy akad. Zmiňuje se o sociálních sdruženích studentských, která Liga o prázdninách založila, dokazuje nutnost zříditi ústředí katol. akademiků, kde by soustředila se činnost všech akademiků slovanských nejen

v Praze, nýbrž i v Brně a Vídni, nutno čilé styky navázati s katol. studenty jihoslovanskými. Mluví o potřebě podpůrného fondu akad. katol., o spolkovém domě, jímž by mohla se státi kollej Arnošta z Pardubic. K tomu třeba podpory především hmotné ale i morální u všech těch, jimž na rozmachu katol. myšlenky akademické tolik musí záležeti. Přednáška nadšená došla upřímného ohlasu a přijeti.

Rovněž velmi zdařilá byla přednáška Dra V. Jandy: »Katolický student mezi lidem«, kde přesvědčivě ukazuje, jak třeba smířiti protivu mezi boháčem a chudým, mezi inteligencí a prostým lidem, udává způsob a návod, jak nejlépe se uplatní student v této sociální činnosti.

Za jeho tak krásné řeči navštívil J. Eminenci, pan kardinál provázen J. M. p. biskupem litoměřickým J. Grossem studentskou schůzí. Přijel z Prahy přímo na tuto schůzi, ukázav jak drazí jeho srdci jsou nadšení pracovníci akademičtí. Tuto lásku také srdečným proslovem dal nejdůst. arcipastýř na jevo. Ku konci přednášky Dr. Jos. Hanuš pozdravuje jako jednatel spolku profesorů nábož. nadšenou práci mohutníci Ligy akad., slibuje účinnou podporu se strany katechetů středoškolských; pak vybízí přítomné abiturienty a studenty i studentky, by světlým příkladem pracovníků a dovedných řečníků akademické Ligy povzbuzeni pracovali pro ideály její a vstoupili v jejich řady.

Vskutku zdařilý sjezd studentstva pak ukončil předseda p. Daněk, poděkoval Jeho Eminenci a všem přítomným hostům i dobrodincům katolické myšlenky akademické za účast, a prosí, by katol. akademiky v pracích jejich podporovali a jich neopouštěli. Z členů sekce naší professorské sjezdu účastnili se vedle jednatele pp. kollegové: J. Fayks z Jičína, prof. Trnka z Prahy, A. Malý z Kolína a J. Matějka z Berouna.

Kěž živějšího ještě ohlasu dojdou přání a prosby našich katol. akademiků u kollegů středoškolských katechetů jak po stránce hmotné (podporou peněžní, kondicemi), tak morální (upozorňováním studentů na Ligu akademickou, na časopis její Stud. Hlídku).

Dr. Hanuš.

U rodičů.

Podává Fr. Janovský.

I.

Tři věci ponechal prý nám Bůh z krásy ráje: hvězdy, květiny a oko dítky. Lesk dětského oka jest odleskem duše, která jest stvořena podle obrazu Božího, aby Bohu sloužíc došla pravého blaha, pravého štěstí. A k tomu mají děti býti nápomocni rodiče; zvláště matka, v jejichž rukou spočívá všechna budoucnost dítěte.

Odtud pochodí veliké slovo velikého biskupa *Ketteleera*: »Křesťanská matka jest převelikým darem Božím. Na výsost šťastno dítko, které má matku v pravdě křesťanskou. Vychování člověka dokonává se většinou v prvních šesti letech na klíně matčině. Co se v pozdějších letech z dítky vyvine, to mu vstřípila matka do srdce dojmy, jež v nejtětlejším mládí přijala měkká, ohebná, vnitřná duše dětská. Dojmy ty stanou se druhou přirozeností dítky a později už nezaniknou. Třebas matka již dávno v hrobě odpočívá, třebas syn bouřemi života sem tam zmítán, třebas už víry a mravnosti pozbývá a věčnému zahynutí chvátá vstříc, — zjeví se mu ještě postava zbožné, dobré matky a zavede ho znova na cestu víry a ctnosti.«

Odtud pochodí slovo jiného velikána, dějepisce francouzského *Micheleta* : »Umřela mi matka před 30 lety. Byl jsem tenkrát ještě dítětem; avšak v paměti mé žije ustavičně a stále mne doprovází!« Odtud pochodí i slovo velikého *Adolfa Kolpinga*, druhdy obuvnického tovaryše, potom však horlivého, nadšeného kněze a zakladatele »Spolku katolických tovaryšů«, jenž na generální schůzi katolického tovaryšstva v Mohuči roku 1851 pravil za bouřlivé pochvaly přítomným paním: »Ve třináctém roce věku svého dán jsem byl do učení, usedl jsem na ševcovskou stoličku, cestoval jsem potom jako tovaryš z dílny do dílny, mívál jsem kolem sebe všelijaké lidi, mnohdy hrozné; všechny vlny zla dorážely na mě. Víte, matky, co mne zachránilo? Měl jsem matku, chudou matku; již její jméno hýbá útroby srdce mého. Všeho, co jsem na své matce vidal, z té duše si vážím. Byl-li jsem pokoušen, vzpomněl jsem si na matku, a nikdy bych se nebyl opovážil tváří v tvář jí popatřiti, kdybych byl spáchal něco nepravého. Když zemřela, vážil jsem si jí ještě více; umřela! plna víry — jako světice — ač byla jen prostinkou ženou. Že zde dnes před vámi stojím, že mohu čest a slávu Boží po světě hlásati a šířiti, i za to děkuji své matce.«

* * *

Ženám *pravidelně* není určeno, aby vynikaly v oboru věd a umění; ženy nevystavěly překrásných chrámů, převelebných domů, nad nimiž srdce plesá radostí, ženy nenamalovaly překrásných obrazů, jimž ve světových obrazárnách kde kdo se diví. Avšak jedna věc, jedno umění jest jenom ženám vlastní: *vychovávat* zdárné syny, zdárné dcery, vydati světu počestné muže, počestné panny, počestné matky.

* * *

Výchova dítěte začíná už před jeho narozením. Dokazujet zkušenost, že lehkomyšlní, nectnostní rodiče vdechují útlé duši dítěte ducha světského, ducha nevěry, zhýralosti a nemravnosti, ducha, jenž udusí velebný kvítek, Bohem vštípený, krví Kristovou svlažený; kdežto dobří a počestní rodiče kladou do srdce dítěte zárodek ctnosti a spravedlnosti. Jest tedy ná výsost důležitě, aby rodiče žili *život čistý a ctnostný*. — Je též svatou povinností matky, *aby nemluvívátko sama živila*; prospějeť to zdraví jejímu i zdraví dítěte. Musí-li však dítko svěřeno býti osobě jiné, budiž volena osoba počestná a spravedlivá; neboť vlastnosti její dědí dítě. —

Záhy buďte dítky vedeny k Bohu. Veliký státník a vůdce katolíků německých, *Dr. Widhorst* řekl na katolickém sjezdě: »Dá-li se matka *fotografovati*, viděl bych jí nejraději vypočteně, ana chová dítko na klíně a vykládá mu katechismus.«

Podnes stojí v Itálii v *Karpinetě* před otcovským domem svatého Otce, slavné paměti Lva XIII. veliký kaštan, pod nimž tak často zbožná matka cvičila v náboženství malého Vincence, pozdějšího náměstka Kristova.

Neříkej nikdo: »Dítě tomu ještě nerozumí.« Nasloucháť dítko rádo, když mu matka mluví o Bohu, a o dobrotivém Otci nebeském, jenž se o nás tak pečlivě stará; o slávě nebeské, která uchystána hodným lidem. Ochotně přijímá do srdce pravdu, že hříchem bývá Pán Bůh urážen; ale že se raduje, když dítě jest hodné a dobré. Pozorně naslouchá slovům matčiným o božském Spasiteli, o Jezulátku, o jesličkách, jak byl útlý Spasitel pilný a poslušný v domě nazaretském, jak miloval dítky, jak pomáhal ubohým lidem, jak bolestně trpěl a umí-

ral na kříži pro nás, abychom byli na věky šťastni. S radostí naslouchá dítko, když slyší o Panně Marii, o sv. Josefu, o andělu strážci. Rádo spíná ručky ku modlitbě. Již často se událo, že rodiče vidouce dítka, ano nábožně se modlí, sami opět modlitbu si zamílovali, když jí dříve třeba nedbali.

Když chodí děti již do školy, když jim přibývá let, zkoušejte je rodiče z katechismu, z biblických příběhů; vyslychejte je v neděli, ve svátek z kázání, z křesťanského cvičení; přidávejtež spasitelná napomenutí a naučení. Tak položíte do srdcí dítek pevný základ víry, jehož tak snadno nezvrátí životní bouře.

(Pokračování.)

Biblické děje a bibl. osoby v pověstech Židů a Mohamedánů.

(Podává universitní profesor Dr. JAR. SEDLÁČEK.)

(Pokračování.)

Mojžíš a Chidr.

Když Mojžíš s hory Sinai dlouho nepřicházel, udělal svůdník, jehož jmenují Mohamedané Sámeri, zlaté tele a prohlásil Israelitům, že jest to jejich bůh. Mojžíš přišel a rozbil modlu, a ctitele její dal usmrtiti. Pak přinesl desky s desaterem, udělal archu úmluvy, ustanovil kněze a vedl lid pouští.

Kdysi kázal Mojžíš lidu a vykládal jemu zákon; a tu se ho otázal jeden muž z lidu a pravil: »Proroku Boží, my víme, že jsi vyslancem Božím. Avšak pověz nám nyní, není-li na celé širé zemi žádného moudřejšího muže, než jsi ty?« — »Já jsem přesvědčen,« pravil Mojžíš, »že tu není žádného moudřejšího, neboť mně jedinému dovolil Bůh, že jsem mohl s ním hovořiti přímo.« Sotva že ta slova vyřkl, byl tu Gabriel, a činil mu výtku, a pravil: »Což ty víš, u koho jsme uložili moudrost, a znáš ty, jakou část moře moudrosti jsme my jednotlivci udělili? Hle, jest tu jeden služebník Alláhův, který jest tebe moudřejší! Jestli ho navštívíš a ponoříš-li se do moře jeho vědomosti, uznáš, že jsi se mýlil a uvidíš, že jsi se nemoudře vychloubal. On přebývá tam, kde se dvě moře stýkají; ty ho nalezněš, budeš-li ho hledati okem pátrajícím, které proniká všude jako duch.« Mojžíš se tázal: »Kdo mne tam k němu povede?« I bylo mu řečeno: »Tvá porava ti ukáže cestu.«

Mojžíš odešel tedy s Aronem, aby se dostal ku spojení dvou moří. Vzali s sebou několik nasolených ryb. Když přešli po třech dnech pouští, dostali se k prameni u spojení dvou moří. Usedli si tam na chvíli, odložili své věci na skálu, a pak je tam nechali; zapomněli na ně při odchodu svém. Když tak šli podél moře, tu jedna ryba, která ožila působením proroka Chidra, vyskočila ze zavazadla Mojžíšova a vskočila do moře. Mojžíš pocítil tehdy hlad a žádal si od Josue nějakých pokrmů. Ten řekl: »Když jsme si odpočinuli tam u skály, zapomněl jsem tam rybu; to je dílo zlého ducha.« Mojžíš se rozhodl, že se tam vrátí, a když přišli k prameni, našli tam Chidra, který se tam modlil. Když skončil své modlitby, tázal se Mojžíše, a ten mu vysvětlil, že přišel pouze proto, aby se setkal s jeho vzácnou osobou, aby se občerstvil a oživil při prameni jeho pravé moudrosti. »Hospodin mne poslal,« pravil Mojžíš, »abych poslouchal tvá učení; proto poruč, a my učiníme, cokoliv so tobě bude líbiti.«

Chidr odvětil: »Tvému přání bude vyhověno. Jest však velmi těžko mne provázeti, neboť já jednám dle skryté vědomosti, a následky mého jednání zdají

se někdy býti podivné, zlé, ačkoliv jsou pak ku konci přec spravedlivy a blahodárny. Nebudeš-li míti dosti trpělivosti, aby se's dočkal, až se spravedlnost a vhodnost mého jednání ukáže, nebudeš se mnou spokojen a budeš mne chtíti kárati. Tím by se pak uzel našeho přátelství rozvázal, a cesta našeho společenství by byla rozdělena.« Mojžíš pravil: »Já budu trpěliv, jak se to bude líbiti Bohu, a nechci tě býti v ničem neposlušným.« Chidr zase řekl: »Půjdeš-li za mnou, netaž se mne na nijakou věc, leč kdybych já sám počal o ní prvý mluvit.« Sedli pak na loď a vydali se na moře.

Při jízdě vytrhl Chidr potají dvě neb tři prkna z lodi, hodil je do moře a volal: »Opravte loď co nejdříve, jinak všichni tu zahyneme!« Povolali hned tešaře, a ten se snažil loď opravit; avšak oprava jeho se ukázala nedostatečnou, a majitel lodí měl veliký strach. Mojžíš to viděl a řekl Chidrovi: »K čemu přiváděti tolik lidí v nebezpečenství a dělati dobrou loď dřavou?« Chidr řekl: »Nepřavil jsem tobě, že nebudeš moci zůstati u mně?« Mojžíš se ulekl a omlouval se s největší pokorou, že zapomněl na svůj slib. —

Když vystoupili na zemi v jednom městě, vzal Chidr ze skupiny dětí hocha, který vynikal velikou krásou a jemností tahů, odvedl ho pryč, a tam ho sflal. Tu nemohl se Mojžíš zdržeti a pravil, či vykřikl: »Jak může nevinné dítě zasloužiti takový trest, aby bylo sfato? Jakým zákonem jest to dovoleno?« Chidr mu odpověděl tak jako dříve. Mojžíš se tu opět omlouval a slibil, že bude trpělivým a zdrželivým. — Pokračovali ve své cestě, a dostali se pak jednoho dne, za veliké zimy a celí skřehlí do Anticchie, kde jim obyvatelé odepřeli jídlo a přístřeší. Tu odešel či uchýlil se Chidr do staré chýše, jejíž zeď hrozila sesutím, a opravil ji. Tu řekl Mojžíš: »Když nám odepřeli obyvatelé této země pohostinství, nám mají zaplatiti aspoň tuto opravu, a za to zaženeme pak svůj hlad.« Chidr jemu pravil: »Teď se musíme rozloučiti, neboť ty nedovedeš zachovati svého slibu. Ale poslechni nyní, jak ti vysvětlím své jednání: Já jsem poškodil onu loď, poněvadž ona by byla jela poblíže země tyрана, který svléká a obírá všechny, kteří se dostanou do jeho vod a krajů; chtěl jsem zabrániti, aby se majitel tomuto oloupení vyhnul, neboť jest chudý. — Hoch, jehož jsem usmrtil, by se byl stal zoufalstvím svého otce a své matky, kteří jsou zbožní a věří v jednoho Boha, nešťastným. Na jeho místě budou míti dceru, která bude matkou a babičkou 70 proroků. Zeď, kterou jsem ōpravil, náleží dvěma sirotkům, Haramu a Harimovi. Jejich zbožný otec schoval pod onu zeď pro ně poklad, kterého by byli pozbyli, kdyby byla ona zeď se sesula, neboť by pak byli jiní lidé pokladu našli a schovali.« — Mudrc Abu Mohamed Žafer Sadík míní, že tam pod onou zdí byla zlatá deska s tĕřito nápisy:

»Divím se, že ten, který zná svůj osud, se trápí.

Divím se, že ten, jehož chléb jest jistý, se unavuje.

Divím se, že ten, který ví, že zemře, se raduje a veselí.

Divím se, jak ten, jenž ví, že mu bude skládati účty, může býti neznepokojen.

Divím se, že ten, jenž zná svět a jeho nestálost a proměny, jest v něm šťasten.

Není boha kromě Boha, a Mohamed jest jeho prorokem.«

Osmnáct dní zůstal Mojžíš u Chidra a pak se rozloučili od sebe.

Kdyby se byl Mojžíš nedotazoval a kdyby byl býval trpělivějším, byl by se od Chidra naučil věcem nejtajnějším a božským. Chidr se prý o tom vyjádřil

šejku Madi-ud-dimej: »Já měl pro Musu připraveny výklady na tisíc otázek. Když však neměl trpělivosti ani pro tři věci, tu jsem nechtěl mluvit o jiných věcech a rozešli jsme se.«

Na cestě setkal se Mojžiš s pastevcem, který mu pravil, že by se stal rád služebníkem pravého Boha; tím že by mu (Bohu) čistil obuv, upravoval šat, pral prádlo a pod. Mojžiš mu činil výčitky a pravil, že jest to rouhání, mluví-li tak o potřebách Božích a o Bohu. Když to slyšel Bůh, volal k Mojžišovi: »Proč jsi zahnal mého věrného služebníka? Každý má svůj vlastní jazyk, svou řeč, svá slova. Jednomu se nehodí, co se hodí druhému. Co jest tobě dobrým, není snad jinému prospěšným. Slova neznamenaají nic, pouze skutky. On mi chce sloužiti upřímně.«

FEUILLETON.

Emil Durkheim a jeho Základní formy života náboženského.

Podává A. MELKA.

Vůdce moderní sociologické školy roze-psal se nejnověji o náboženství se svého stanoviska filosofického.

Kniha jeho: »*Les formes élémentaires de la vie religieuse*«, o n.ž se tuto die »Revue pratique« zmíniti chceme, jedná v prvním díle o metodě, rozboru prvků života náboženského a o jeho původu; v druhém, historickém, dotvrzuje svoji hypotézu na totemismu australském; a v třetím, všeobecně filosofickém, zevšeobecňuje svůj system na veškeren život lidský: mravní, právní atd.

Jako »vývojovec« ovšem nemůže Durkheim hledati prvků náboženských v dnešních náboženských soustavách, v nichž pry pod mohutným zvrstvením, jež tisíciletý vývoj na ně nanesl, tyto původní prvky úplně se ztrácejí. Jako všickni věrní stoupenici vývoje *musí* i on hledati nějakého *primitiva*, u něhož dle embryologické metody nutně *musí* býti nejjednodušší předpoklady dalšího vývoje. K vysvětlení dneška je třeba sestoupiti závratným pochodem zpětným až k počátkům, z plného světla historického až do mysteriosního zášfí. Ještě že Durkheim se aspoň ohradil, že nepůjde tak daleko jako *Spencer*, aby počátky vývoje hledal u vyšších tříd zvířecích!

Tak páše Durkheim společnou chybu se všemi naturisty, jež odsuzuje: z *presného*

vědce, psychologa a sociologa stává se obyčejně na tomto tajupném poli temného zášfí předhistorického pouhý *hadač*, jež kombinuje, dohaduje se, předpokládá. Každý jinak!

Vezměte jen na př. mentalitu onoho primitiva, jak si ji každý jinak představuje. Jedni mají za to, že duch jeho byl s počátku k přírodě kol naprosto passivní; probudiv se ze své bývalé zvířeckosti prodělával nejprve periodu jakési duševní ztrnulosti. Druzí naproti tomu mají za to, že jeho fantazie byla neobyčejně činná, živá, tvůrčí. *Lévy-Brühl* má dokonce za to, že již měl svou logiku, zcela ovšem různou od naší — jakousi »praelogiku«. Durkheimovi jeví se mechanismus duševní tíž, nezměněn. Vidno, že je to pole dohadů a ne pozitivních fakt. Snad právě proto se vývojovcům toto pole tolik zamlouvá a k sobě je tolik vábí.

Při tom jest si třeba všimnouti té čistě, »bezpředpokladné« vědy: Primitivní náboženství *musí* býti nejjednodušším náboženským zjevem; *musí* býti původně nejčistší a p. Sociolog myslí, že postupuje zcela historicky a zatím do věci *tnáší již předem svůj hotový systém*.

A nejeroma system; Durkheim *má i svá dogmata*. Abychom se jemu o dvou zmínili. »Vývoj uvnitř různých typů sociálních je úplně konformní.« První dogma. A k tomu autor je tolik jist jeho správností, že tvrdí, že stačí přesně konstatovati jediný fakt v dané společnosti, aby se z něho odvoditi mohl zákon s platností rozšířenou na ostatní společnosti. Fakta pozorovaná na několika kmenech australských opravňují ho rozšířiti výklad svůj na všechna

náboženství vůbec. Minimum fakt, ale zato maximum platnosti!

Patrně, že mnozí nebudou souhlasit. Jedni vytknou mu, že vývoj není vždycky přímočarý a nepřerušovaný; jiní budou pochybovat (jako již učinil Loisy), zda sám vývoj má v sobě tolik tvůrčí moci, aby byl vytvořil zcela nové prvky dnešních vyšších náboženských soustav.

»Dojmy, které probouzí v nás svět fyzický, nemohou obsahovatí nic, co je mimo svět.« Druhá dogma. Durkheim, poněvadž mu na něm záleží, aby jím vymýtil z diskuse vše, co je »supra experimentálního«, formuluje je znova a znova: »Faktum obecné zkušenosti nemůže nám dáti představu nějaké věci, jejíž charakteristickým znakem jest, že jest mimo obecnou zkušenost.« —

Zkrátka a srozumitelně řečeno: Vázat původ náboženství na bytost nadsvětovou, na Boha, je nevědecké podle dogmatu Durkheimova! Výklad takový je prý předem nepřipustný, předem vyloučen! Náboženství jako vše musí býti od Boha odtrženo. Proto »stará« dogmata nejprve porazit, a na štít nové vědy náboženské musíme napsat něco jiného. — Co? Bohužel nemáme nic, nežli zase nové dogma: »Sesvěštit i vědu náboženskou!«

Při tom opět ta jednostrannost moderních vědců. Dovedou učeně koketovat se všemi možnými názory současných spisovatelů o totemismu a náboženských zjevech vzdálených horů australských, jak je podávají *Wicklen, Tylor, Sevon, Frazer, Boas, Lang*, ale názory s katolické strany, a zvláště katolických missonářů, nedoznávají ani povšimnutí. —

Když si byl Durkheim svými »dogmaty« upravil cestu, hledí určití, v čem vlastně náboženství spočívá, a které jsou jeho podstatné znaky. Vylučuje nejprve vše, co náboženství není; není a nemá se stotožňovati s mystickým, s nadpřirozeným, s nepoznatelným. Neboť pro našeho »primitiva« neměla příroda žádných mysterií. Jej ani nepoznatelno a nadpřirozeno netrápilo a neznepekovovalo. A poněvadž prý ani pojem Boha v mnohých náboženských věrách není obsažen, nekryje se pojem náboženství ani s věrou v božství! Spíše základním pojmem náboženství je »posvátné« (le sacré). Profaní a posvátné jsou dva světy nejen odlišné nýbrž i různorodé. Různá ná-

boženství jsou různé způsoby představovati si a projevovati přirozenost věci posvátných; kult pak je souhrnem pravidel, která upravují lidské chování se k nim.

Durkheim jeví se tu nedůsledným, či chcete-li, opravuje sama sebe. V dřívějších spisech byl mu u fakta náboženského podstatným charakter závaznosti. Dnes je mu to charakter »sacratní«, abychom tak řekli.

Je však otázka, zdali je tento charakter uspokojivý? »Sacrum« nekryje se s pojmem náboženství. Jeť pouze částí náboženského života; prostředkem, jímž se ono úředně projevuje. Ono zprostředkuje kult mezi Bohem a člověkem. Pro tento vztah k Bohu dostává se právě všemu, co je sacratní, totiž věcem, osobám konsekrace, kterou se vylučují z obecného, profanního užívání. Definovat tedy náboženství tímto pojmem, jest nesprávné. Zúžuje význam náboženství. A pak: což obyčejný věřící, jenž není konsekrací povýšen, zůstává přec profanním člověkem! Ale poněvadž dle Durkheimova profaní a sacratní jsou dva různé světy, jest věřící z náboženství vyloučen.

Z vývojové theorie a priori je vyloučen i Bůh. A tu je právě největší slabina nedůslednosti. Vše, co je sacratní, má přece ráz své posvátnosti právě od Boha, ze styku s ním, ze vztahu k němu. Posvátny jsou osoby a věci právě proto, že jaksi participují na posvátnosti božství. Opomíjet tedy božstvo a chopit se tohoto pojmu: saerum, znamená *chápat se účinku a nedojít až k příčině*; to znamená přijímatí z fakta psychologického a sociálního *pouze důsledek*. Ale psychologie žádá, abychom přijali *celé faktum*, nezkomolené, a logika žádá, že každý vztah (zde tedy: sacratní) musí býti určen oběma svými termíny (terminus a quo, terminus ad quem). —

Než pokročíme již v Durkheimově výkladu o vzniku náboženství. Zamítá především animismus Tylorův a Spencerův jakož i pouhý naturismus, a to zcela správně tímto důkazem: *Žádná instituce v člověčerstvu nemůže býti trvale založena na illusi a klamu*. Tím méně životnost náboženství, jeho neustálé trvání třeba v různých formách. Jeho blahodárný vliv nemůže býti založen na hallucinacích, mytologických a snářských vidinách, od nichž je animismus odvozuje. Existenci náboženství a jeho nezmarnému trvání po věky musí odpovídati nějaká realita.

A co je touto realitou, z níž náboženství vzniká? Bůh je zásadně a priori vyloučen; ten to tedy není. A kromě Boha co je realního? Příroda a lidstvo. Naturismus jsme zavrhlí; nuže co Durkheimovi zbývá? Lidstvo, lidská společnost!

A ta je původem náboženství: *náboženství je prý symbolickým výrazem její reality!*

Společnost má vskutku také vše, čím je jí možno ve svých členech vzbuditi představu božství. Vnucuje se především každému svoji svrchovaností, udržuje každého jednotlivce v stálé odvislosti a dává mu pocití svoji hmotnou i mravní nadvládu. Tím vynucuje si respekt, jenž uznáváje blahodějnost všemohoucí společnosti, plodí víru, důvěru i kult. —

Konečně historie nám také vskutku dokazuje, že za všech dob společnost vytváří v různých podobách a formách to, co Durkheim zove le sacré, sacratní zjevy. Jmenuje taková »posvátná« hnutí: křesťácké výpravy, revoluce. Jmenuje zbožňené heroxy.

To však, co zde Durkheim líčí u lidské společnosti jako cosi posvátného, je vlastně autorita společnosti. I ta ovšem je každému rozumnému člověku cosi posvátného, víť době, že je to odraz autority Boží. *A podrobuje-li se autoritě společnosti, činí to proto, že za ní vidí stát autoritu vyšší.*

Tato autorita společnosti však i se vši blahodějnou svou stránkou daleko nevynucuje si onoho zbožňování, jaké dokazuje Durkheim. Či což od přírody nemá člověk také mnohá podobná dobrodíní? Proč by tedy neměl zbožňovat i tu? Patrně tedy i tu, u společnosti jako u přírody, nepůjde člověk dále, nežli sem: totiž zužije a uzná její dobrodíní, ale na kolena před ní nepadne!

Jak mravní autorita ztrácí na svém lesku, když na ni přiložíme pouhé a jedině

SMĚS.

Prazvláštní zjev. »Český Učitel« ve svém čísle z 5. září (v úvodníku) uvažuje o tom, kterak císařským nařízením zřízený zemský komissariát znamená ránu do hlavy národní autonomie. »Okřek Velešinský vyslovil se ostře proti působení autonomie ve školství a žádá za postátnění školství.« —

měřitko prospěšnosti, nejlépe vidět na anarchistovi. Ten máje jen toto měřítko, nahlíží, že nevhod je za společnosti více nežli prospěchu a proto se bouří proti ní a chce zvrátiti její řád. A mluvíte mu pak o její suverenitě a podob.!

Tedy vše to u společnosti není tak sacratní, aby to vzbudilo zbožnění a tudíž náboženství. Rovněž heroové nejsou v tomto smyslu »posvátní«. A srovnávat náboženské nadšení křesťáckých výprav s brutalitou. revolučního opojení není hodno vědce-sociologa. —

Konečně všimněme si přesněji tohoto pojmu »společnost«, o níž Durkheim stále píše. Co je to? Jsou to lidé? Zdá se spíš, že je to jakási zidealisovaná vidina, promítnutá z realní společnosti v nesmírnou prostoru a časy; jakási ideální kolektivita, všechna krásná, bez poskvrny, dobrodějná, poukazující z minula do budoucna, zabíhající od skutečna do ideálu, z oboru hmoty do oboru sna. A k této představě že by se byl dovedl povznést onen ubohý primitiv ducha tak omezeného a chápal permanenci a transcendenci společnosti? A dnešní náš venkovan, dělník, řemeslník též?

A tož lze odbýti Durkheima tímž důvodem, jakým on popravuje animismus a j. Kdyby tato theorie měla býti pravdou, pak by různé víry náboženské spočívaly na zidealisovaných vidinách. A poněvadž je nepřipustno, aby trvalý fakt sociální byl založen na předivu klamů a vidin, odkud tedy nezmarné, stále trvání náboženství? A jestliže společnost t. j. národové sami si tyto vidiny tkali a tyto klamné ideje tvořili, a jimi zase jen sebe klamali, jakž mohl tento neobyčejný sebeklam vzdorovatí jasnějšímu a pokročilejšímu poznání?

Co vše nebudou tvrdit lidé, kteří se chtějí vyhnouti jedinému slovu: Bůh!

»Samospráva začasť nepodporuje vývoj školství, nýbrž přímo ho brzdí.« Podívejte se na venkovské školní budovy, uvažte péči o učitelské byty, vezměte zřetel na neochotné zřizování škol — a bude vám jasno, že velešinská resoluce není bez podkladu«. —

Naše školství je teprve v rozvoji, a proto nelze ihned čekatí na vyvrcholení

jeho v každém ohledu žádoucí. Jsou-li osady, kde budovy školní jsou ve stavu naprosto nedostatečném, můžeme zase poukázat na osady, v nichž škola je první, přímo nádhernou budovou. A má-li autonomie své vady, lze pouze pracovat o jich odstranění, nikoli o její zrušení. Či myslí pánové z Velešína, že stát staví školské budovy lepší a účelnější? Stačí pohled na některé státní budovy, a vidíme, že nejsou nikterak v lepším stavu, nežli škola v kterési české vesnici.

Ostatně z nedostatků autonomie na druhé straně dovedlo těžiti v politickém ohledu nejednou učitelstvo samo. Žádný státní úředník nemá té volnosti ve svých projevech a činnosti politické jako učitelstvo pod ochranou autonomie. A je to příznačným zjevem zmatení pojmů, když v době všeobecného volání po rozšíření autonomie národní i větší volnosti jednotlivcovy ožívají se — byť výjimečně — hlasy po jejím odstranění!

Kdy bude reforma učitelských platů uskutečněna? Deputaci němec. poslanců dal dne 27. srpna ministerský předseda hr. *Stürgkh* na dotaz, kdy bude reforma učitelských platů provedena, za odpověď, že v příčině učitelské otázky »prozatím nelze splnití přednesených přání. Přes zavedení pivní dávky a zvýšení zemské přírážky jsou prostředky, které byly poskytnuty zemské správní komisi k dispozici tou měrou nepatrný, že stačí přesně sotva ke hrazení běžných výloh. Roku 1913 nelze tudíž pomýšleti na použití nějaké částky pro učitele; snad počátkem r. 1914 bude to možno. Rozhodně však okamžitě udělí správní komisi rozkaz, aby záležitost tuto studovala a okamžitě podala o ní zprávu, pokud by bylo možno v rámci rozpočtu na r. 1914 zařadit určitou částku pro učitelstvo, třeba by předneseným přáním úplně nevyhovovala«.

K Římu. Jako v Anglii tvoří se i v Americe v církvi protestantské dvojí strana: vysokocírkevní a nízkocírkevní. »Vysoká církev« čítající na 3 miliony věřících, odhaluje se vždy více od nízké církve směrem ke katolicismu, od něhož jako v Anglii přijímá obřady, zvyky, modlitby. Právě se jedná o to, má-li se tato »vysoká církev« nadále ještě nazývatí protestantskou, či má-li

si dáti po příkladu anglickém název: »katolická církev americká«.

Manželskou rozluku zavádějí dnešní lidumilové, jak tvrdí, hlavně také z té příčiny, že nerozlučitelnost dává podnět k vraždám mezi manžely. Státní nadvládni *Rome* prohlásil však 10. dubna 1913 v Paříži tato pozoruhodná fakta: »Rozlukou zločinů mezi manžely neubývá; počet jejich stoupá dál«.

Mnoho processů svatořečení a blažohřečení připravuje se pro Francii. Mezi jinými dělo se již šetření o cti. Petru Eymandovi, zakladateli Eucharistiánů. Také přípravy ke kanonisaci Johanny d' Arc se dějí. V Grenoblu začínají s processem cti. zakladatelky Obětí Srdce Ježíšova, Marie Veroniky. V Lillu pokračují přípravy k beatifikaci bratří Férou-Vrau-ových. Lyon žádá modliteb a příspěvků k processu Pavliny Jaricotové, zakladatelky Dila k šíření víry. Rovněž zakladatele věčného se klanění Nejsv. Svátosti Marie Terezie Dubouché dojde té cti. Příznivě vyslovila se kongregace ritů, vyšetřující heroické ctnosti zakladatele kongregace božské prozřetelnosti, Jana Martina Woyce. Nové šetření zavedeno v příčině sluhy Cl. Bernarda, svět-ského kněze. Podobně vyšetřován a zkoumán život P. Chévriera, nar. 1826 a zemř. 1879.

LITERATURA.

L. Grossmannová-Brodská: »**Rozmarné kapitoly**«. Svazek V. Cena 40 h. Čtenářům katolických časopisů jest jméno L. Grossmannové-Brodské již dávno dobře známo — shledávámeť se s pracemi jejími již po leta ve všech téměř našich listech, kalendářích, sbírkách a p. A jaké oblíbě se povídky, básně a obrázky této velice plně spisovatelky těší, toho pádným důkazem jest na př. i to, že všechny čtyři předešlé svazky jejích »Rozmarných kapitol« jsou úplně rozebrány — úkaz to věru u našich poměrů velice řídký! Upozorňujeme proto rádi i na tento V. svazek, jehož všech devět obrázků právem lze nazvatí rozmarnými; pobaví jistě každého. Doporučujeme.

Fab. Budíl.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci ročně 7 korun, půletně 3-50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatel“ 8 korun, do ostatních zemi 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko zahotově. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratelé dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, což se nepečetlí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákoví, prof. na Smíchově, Colná ul. 8.; pro učit. přílohu přijímá rukopisy Vl. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

O studium klassické. — U rodičů. — Valná hromada spolku katolických učitelů náboženství na středních školách v Rakousku r. 1813. — Jak jest pohlížeti na chrestomathii biblickou, a jak jest s ní zacházeti na školách středních. — Feuilleton: Charles Michel de l'Epée. — Směs. — Literatura.

O studium klassické.

Podává A. MELKA.

Spor o studium klassické, o jeho vhodnost či nevhodnost, pro naše moderní doby není nový. Nejméně již od padesátých let minulého století datují se důvody pro i contra. A otázka není dosud rozhodnuta. Ba posunuje se do popředí zvláště pro svou stránku paedagogickou.

Jaký mají účel studia klassická? Někteří zastanci jejich tvrdí, že účelem jejich jest ne tak *poučiti* jako *vychovati ducha*; vychovati ho k správnému a přesnému myšlení a rozvinouti všechny schopnosti a mohutnosti duševní tak, aby se pak v jakémkoli oboru mohly zdokonaliti a uplatniti. Člověk klassicky vzdělaný nenarazí nikde na překážky nepřekonatelné. Ať ingenieurem, ať úředníkem, ať bankéřem, ať obchodníkem, ať spisovatelem, ať kritikem, ať umělcem, professorem, politikem, čímkoli, vždy rozum jeho v logických úsudcích vytříbený, zvyklý na analýsi a synthesi, pomůže mu z nesnáze.

Zvláště pak má studium humanitní tři velice cenné přednosti.

Především budí *logickou bystrost a zručnost*.

Kromě toho má veliký význam pro vlastní *řeč mateřskou*. Učí ovládat správně zákony mluvnice a skladby; ujasňuje pojmy, takže člověk klassicky vzdělaný nejen v užívání konkrétních pojmů neklopýtá, nýbrž — což více znamená — s jistotou pohybuje se i v oboru pojmů abstraktních, všeobecných psychologických a metafysických. Ať mluví o Bohu, duši, náboženství, ať o stavbě mostu, o hygieně či kriminálním případě a v principech mravních, všude táž ujasněnost, přesnost a lehkost. Duch jeho má otevřeno oko nejen pro tento svět viditelný, ale právě tak jako s jistotou poznává barvy a obrysy těl, postihuje a zahlédá reality nehmotné a neviditelné.

Konečně dává *umělecký vkus*. Srovnávají sice vkus s chutí, aby naznačili, že je to cosi úplně subjektivního a individuálního. Avšak vkus není pouhou kapricí subjektivní a individuální citlivostí. Vkus má též své zákony, a umělecký požitek řídí se jimi. A tu právě spočívá veliký význam klassického studia. Uvádí

mladého ducha v stálý a dlouholetý styk s klassickým uměním, zasvěcuje ho v díla bez odporu umělecká prvého řádu, cvičí ducha chápat a rozpoznávat krásu skutečnou a vstěpuje smysl pro ni v nejhlubší útrobě. *Aristoteles* říkával, že člověk ctnostný jest měřítkem dobra. Stálá praxe mravního zákona vnáší mu jej takřka do vnitř, takže se mu pak stává pravidlem všeho jednání. Tak i stálý a dlouholetý styk s ideálem krásy vnáší jej v našeho ducha, vtěluje jej, abych tak řekl, v nás, že nám přechází v kosti a morek; a ať pak takový člověk tvoří sám, či oceňuje výtvar cizí, jeho vkus je měřítkem krásna.

Ale to vše, řeknete, je vlastně pouze cosi formálního — a kde zůstal — *obsah*? Vědomosti? Co ví takový klassicky vzdělaný absolvent střední školy? (Neboť toho hlavně máme zde na mysli.) — Ví snad nemnoho. Básník, jenž, ovšem persifluje a sesměšňuje, líčí výsledky klassického studia na středních školách velice smutně. Jeho hrdinovi uvázly všeho všudy tyto věci:

že byl Cesar velký Říman
s velkou pleší — a že napsal
hrozně fádni memoiry,
Horác že své básně nechal
devět roků ve svém stolku —
(Jiří mínival, že moh' je
nechat tlít tam na věky) —
Lukul že měl jemný jazyk,
Cicero že mnoho mluvil. —
K tomu připočtete kcřist
podobnou, již čilý jinoch
nabral z kosmu hellenského,
potom vtipy, anekdoty
o všech směšných professorech

(Machar, Magdalena.)

I když básnickou nadsázku vykážeme do patřičných mezí, přece jenom musíme přiznati, co se uznává všeobecně, že *pro vlastní život a odborné povolání klassická studia pouze připravují, a to právě formální vyspělostí duševní, k níž vedou.*

Mají-li však studia humanitní, středoškolská, tohoto cíle svého dosáhnouti, musí šetřiti několika podmínek:

Především jest třeba, aby *děle trvala*. Na dlouholeté trvání studií těchto stýskávají sice i rodiče i žáci. Rodiče, pro nemalý náklad hmotný, jehož vyžadují; žáci pro dlouhotrvající jeho kázně, k němuž je studia ta odsuzují. Nicméně *duševní vyspělost nemůže býti výsledkem práce několika málo roků*; vyžaduje času a dlouhého času.

Druhou nezbytnou podmínkou zdárných studií humanitních jest, aby se brala *správnou methodou*. Absolvent jejich nemá býti snad nějakým živoucím slovníkem či encyklopedií. Oč se v první řadě jedná, jest, aby měl spíše *jasnou*, nežli plnou hlavu. A toho nedosáhne methodou, která přecpává paměť, nýbrž spíše ta, která bystří soudnost. A k tomu cíli jest potřebí cviku, a stálého cviku. Hojnost obtíží, námitek, problémů postavit žáku v cestu, aby byl nucen svůj rozum cvičiti. Odborná studia mají s dostatek takových příležitostí: početní úlohy, rovnice, vyměřování rozměrů a p. Avšak i v humanitních je jich hojnost

veliká. Jsou to ve filosofii systémy, jejich dokazování a vyvracení, jejich třídění a vzájemný poměr; námítky a jejich zodpovídání, — zkrátka počátky dissertace.

V literatuře podobně; a co zvláště je vhodným prostředkem k bystření soudnosti a veškerého ducha, jest *překlad*. Neboť překladatel je nucen vniknouti v smysl autorův. Dílo samo nutká ho, aby hleděl vycítiti a rozpoznati jemné odstíny myšlenky i různé nuance citu. Myšlenková spojitost částí, ano i rytmus řeči a zvláštní odstín slovesné krásy, v kterou ten onen autor svoji myšlenku dovedl odítí, to vše se namítá pozornému duchu. A nyní, když to postihl a postřehl, ukládá mu překlad novou, rovněž nesnadnou a snad ještě těžší úlohu, aby vše to *vystihl*. Ze zásoby druhé řeči jest mu shledávati a vybíráti stejnovýznamná slova, z těch opět je třeba voliti pouze ta, která odstínům myšlenky a citu v originále nejlépe odpovídají a pokud možno barvivost, rytmus i lahodu řeči zachovávají. Patrně, že taková práce, plná drobné analýse, neobyčejně přispívá k ujasnění významů, pojmů a vztahů — čili k správnému, přesnému myšlení.

Tatáž příležitost naskytá se *při gramatice a skladbě*. Ideální způsob pro ně není ten, jak se dosud tradují a všelijakými podařenými a nepodařenými veršiky a priori do paměti vtloukají. Ideálním by bylo — předpokladem ovšem nezbytným jest, aby to byla ideální třída, zbavená vši nechápaté a lenivé přítěže — aby žáci sami z předloženého vzorného literárního díla indukci si pravidla skladby i gramatiky odvozovali. Jaké to pole široké k vyhledávání, usuzování a pátrání! A jak by cena těchto vlastních objevů ještě stoupla tím, že by objevitel byl nutkán vysloviti je svou vlastní a pro sebe vždy závaznou tormou!

Tu by již nebyla gramatika a syntax fádním předmětem, nýbrž jevila by se mu pevnou a nezbytně nutnou, přirozenou kostrou živého těla řeči, ne nějakou uměle a priori sestrojenou suchopárnou doktrinou, nýbrž souhrnem rozumných pravidel, jež v ducha té které řeči jsou vepsány. Jak stupňoval by se tím zájem pro věc a jak hluboko v paměť by pomáhal pravidla gramatická a syntaktická ukládati!

A když by se začalo jedním předmětem, proč by se nemohlo postupovati týmž způsobem u druhých? Je-li rhetorika souhrnem pravidel, dle nichž jest sestavovati řečníku své řeči, proč by *Ciceronova »Pro Milone«* nemohla býti podkladem, na němž by vlastní přičinění žáků, vedeno ovšem, povzbuzováno a vpravováno zkušeným učitelem, tato pravidla řečnická a úpravu a rozdělení řeči व्यवहledalo a formulovalo?

(Pokračování.)

U rodičů.

Podává Fr. Janovský.

(Pokračování.)

Proto povýšil Kristus Pán stav manželský na svátost, aby se manželům dostalo potřebné milosti nejen k svému vzájemnému posvěcení, nýbrž i k posvěcení a zdárnému vychování svěřených dětí, vzhledem k nimž žádá vůbec veliké úcty a obětavé lásky. Řekl: »Amen, pravím vám, neobrátíte-li se a nebudete-li jako maličká pacholata, nevejdete do království nebeského. A kdo by přijal jedno takové pachole ve jméno mém, mne přijímá. Kdo by pak po-

horšil jedno z maličkých těchto, jež ve mne věří, lépe by jemu bylo, aby zavěšen byl žernov oslíci na hrdlo jeho, a on pohřížen byl do hlubokosti mořské.« (Mat. 18, 3. 5. 6.) »Nechte maličkých a nebraňte jim ke mně jíti; nebo takových jest království nebeské.« (Mat. 19, 14.) Když mu dívky na první Květnou neděli radostně zpívaly v Jerusalemě: »Hosanna, Synu Davidovu!« a pyšni, závistiví fariseové nad tím se pohoršovali, poukázal je na slova žalmistova: »Z úst nemluvnátek dokonál jsi chválu . . .«; poukázal na vnímavost srdce dětského pro dobro.

Všaktě i sám Spasitel osvědčil se vzorem dítěte, jak nám dosvědčuje jeho chování v chrámě jerusalemském a chvála, kterou o něm zaznamenal sv. evangelista Lukáš: »I sestoupil s rodiči a přišel do Nazareta a byl jim poddán . . . A prospíval moudrostí a věkem a milostí u Boha i u lidí.« (Luk. 2, 51. 52.) A jaká láska zračí se ve slovech, kterými ještě s kříže byl paměliv své Matky, doporučuje ji svému nejmilejšímu učedníku Janovi, řka: »Hle matka tvá!« (Jan 19, 27.)

*

»Otcovský dům jest tudíž první školou; rodičové jsou prvními učiteli svých dětí. Zdaž jsou si toho povždy vědomi? Zdaž si podle toho vedou? Zdaž mají k tomu patřičné vlastnosti?

Ach, kolik to smutných kapitol bylo by psáti! Kolik to otců, kolik matek hrozně se prohřešuje na svých dítkách, jak ve věcech věčné spásy, tak ve věcech časného blaha se týkajících! Chápeme se péra, bychom na některé takové nedostatky a nepatřičnosti upozornili, jakož i na žádoucí opak jejich poukázali.

II.

Narodilo se dítě. Hned jest začíti s jeho výchovou; ne slovem, tohoť nechápe, ale *skutkem*. Zde ocitá se každá matka před veledůležitou otázkou. Má ve dne v noci ihned dítko své kojiti, jakmile se ozve jeho pláč? Či má jenom v určité chvíli jemu posloužití mateřským mlékem, a tak je přiměti k prospěšnému zachovávaní určitých chvil nasycení, jakož i k nerušenému nočnímu klidu a odpočinku?

Dobré srdce mateřské ovšem obyčejně myslí, že musí ihned dítku vyhověti, kdežto by daleko lépe učinilo, kdyby poslechlo rady moudrého lékaře a opatrného vychovatele, a přidržovalo dítko své k pravidelnému nasycení i k nerušenému nočnímu klidu. Časný takovýto *návyk* jest řečí, které i sebe mladší, sebe menší dítko porozumí.

Navykati pořádku potřebuje duše právě tak, jako tělo. Kdo později většímu již dítku neodkladnou povinností uloží, aby pohrajíc si, uklidilo si své hračky, panenky, koničky, vojáčky, domečky, — aby si večer na určité místo položilo své střevičky, punčošky, šatečky, ten tímto časným pěstováním smyslu pro pořádek zabezpečil svému dítěti již v prvních letech vzácný poklad pro celý život . . .

A jako k pořádku, dají se dívky vychovati i k jiným ctnostem, začne-li se *hned*, a děje-li se to *správně*. Neřikali nadarmo již staří Římané: »*Consuetudo altera natura* — Zvyk jest druhá přirozenost.«

Kolik však rodičů za našich dnů, kteříž nedovedou tohoto tak znamenitého prostředku vychovávacího použiti, kteří nevědí a nechápu, jak veliké ta-

jemství na utvoření charakteru skrývá se v návyku! Kdyby to věděli, netrpěli by z jistě u svých dětí *zlozvyků*. Či byla to rozumná matka, která z toho měla potěšení, když jí její synáček tloukl ručkou do tváře a každému, kdo se k němu přiblížil? Libilo se jí, jak jest ten synáček odvážný. Říkala: »Ten se jednou nikoho nelekne!« Měla pravdu: byl velice odvážný, nikoho senelekl; když mu bylo šest let, tloukl matku a kopal jí už do opravdy, kdykoliv mu v něčem bránila, čeho se mu právě chtělo.

Jiný příklad! Co pak dělává tak mnohá matka, když její miláček upadne anebo o něco se udeří, na něco narazí? Tluče zemi, spílá židli, která byla dítěti v cestě: »Ty zlá židle, co's to udělala!« A jest tomu ráda, když se potom dítě utiší. Nepovází, že takovýmto způsobem potlačuje v dítěti cit zodpovědnosti, že v něm rozněcuje mstivost.

*

Ovšem *návyk* vede jenom pomalu k cíli. Nepůsobí s dneška na zítřek; užitek jeho ukáže se po letech. Proto si ho máme tím více vážiti. Neboť čím zdouhavější jest jeho cesta, tím méně síly se jím vyčerpá, tím méně se jím dítě unaví, tím lépe se hodí k povaze dítěte, jež potřebuje plyných dvaceti let k plnému dorostu. Avšak právě tato zdouhavost nelíbí se moderním lidem, kteří chtějí všcko míti co nejdříve, hned, hned. Začnou to a ono s dětmi, učí je všemu možnému, a když to nejde *hned*, napominají, kárají, spílají, bijí, tloukou. Ve škole se nesmí učitel žáka ani dotknouti, doma však totéž dítě dostává ran třeba do nepočítana. Takovíto rodičové »bijcové« měli by se sami sebe vážně tázati, zdaž zdvihající ruku na dítě mají při tom čistý vychovatelský úmysl, aneb zdaž chtějí jen ulehčiti své zlosti. Měli by uvážiti, že trestající jenom ze zlosti, — přestávají tu chvíli býti dospělými rodiči a proměňují se v nedospělé děti, jež dostavše se do hádky tloukou a bijí jako nemá tvář. Věru kdo nedovede zlosti ovládnouti, kdo svou převahu umí jenom pěstí osvědčiti, jest ubohým, politování hodným vychovatelem. Stará jest to pravda: Nejnesamostatnější charakterové mají nejnáchylnější ruce k bití.

Buďtež tedy rodičové trpělivější a vedte své dítky klidnou, bezpečnou cestou *návyku*. Ovšem vyžaduje cesta ona dvou ctností, jež dnes jsou tak řídké: *určitosti a stálosti*.

Obě ty ctnosti plynou jenom ze silné, pevné vůle. A tuto pevnou vůli svých rodičů musí dítě nad sebou cítiti, má-li míti důvěru k výchově se strany svých rodičů. Tato pevná vůle nesmí se zvrhnouti ve svévoli, ve vrtošivost, v tyranství. Tato pevná vůle nesmí dnes dovoliti, co včera zakázala; nesmí dnes líbat, kde včera kárala. *Pevného, určitého, stálého vedení žádá přirozenost zdravého dítěte*. Opora o pevnou, rozumnou vůli rodičů jest mu potřebná, neboť není jeho vlastní svobodná vůle ještě dostatečně rozvita; proto zatím nastupuje místo ní vůle rodičů.

Avšak buď Bohu žalováno, že mnozí rodičové jsou třtinou větrem se klátící; sami nedovedou vlastní své svobodné vůle rozumně užívat. Jakého ubohého vychování poskytnou svým dítkám!

Příklad: Matka sedí se čtyřletým synáčkem u snídání. Právě mu chce nalévat. Ptá se: »Jeničku, chceš kávu nebo mléko?« Dítě neví, co odpověděti. Rozpačitě se dívá brzy na šálek, brzy na konvičky. Matka ptá se znova: »Řekni tedy, mám ti dáti kávy nebo mléka?« — »Kávy,« řekne konečně Jeníček. Sotvaže

však kávy okusí, prosí plačtivě: »Maminko, já bych raději mléko.« Matka se pohněvá a praví: »Hloupý chlapče, nevíš, co chceš!« Jeniček dá se do pláče, zmítá sebou, až zvítězí; maminka vypije kávu sama a jemu nalije mléka. — Zdaž si matka při tom vedla rozumně? Nikoliv. Mělať věděti, že nemá dítě nechat si vybíratí, a že vůbec dítěti jest prospěšnější mléko nežli káva.

Kolik matek vede si podobně! »Jeničku, chceš to? Jeničku, chceš ono?« tak slyšeti od rána do večera. A při tom myslí tyto »starostlivé« matky, že projevují lásku k svým dětem. Zatím však osvědčují tím *slabost své vůle a nedostatek své povznešenosti* nad nesamostatnost a nerozhodnost svých dítek. Jestli nerozumno malé dítě nechat si voliti. Má-li se kdo pro jakou věc rozhodnouti, musí znáti výhody anebo škody z ní plynoucí. Odkud pak to mají znáti děti? Ký div, že se rozhodnou na zdařbůh, že často, velmi často zvolí si cos chybného, nepatřičného? Nevědí, co chtějí, jak řekla káravě ona matka Jeničkovi. To však není hanbou pro dítě, nýbrž pro matku.

Nejdůležitější úlohou domácí výchovy vůle jest navykati dítě *poslušnosti*. Tato však úloha jest za našich dnů velice zanedbávána. Jestli tolik lidí, kterýmž vidí se poslušnost nepřirozeným omezováním lidské svobody. Tolik lidí, kteří hlásají, že se má dítěti všecko dovoliti, čeho se mu zachce; však že prý se potom samo naučí, co mu bude svědčiti, co mu bude s prospěchem. Nepovázají tací »vychovatelé«, že člověk nedospěje k ctnosti, jestliže zárodek k ní nebyl v něm pěstěn a posilován, dokud byl ještě dítětem. A když tedy již *v dítěti* musejí býti zárodky ctnosti pěstěny, bylo by nerozumno, nepěstovati jich *hned*.

Také *poslušnost* má takový zárodek, má přirozené kořeny hned v dítěti, jemuž k zdárnému prospěchu jest nezbytno opirati se o rozumnou vůli rodičů. Jako se nechá od matky oblékati a svlékati, dokud toho samo nedovede, tak přijímá i pokyny a rozkazy, pokud samo neví, co kdy činiti. Zvláště rádo poslechne dítě, uloží-li se mu malá nějaká práce, něco přinéstí, něco zdvihnouti, atd. Tím se ukojí jeho chtivá činnost.

K *řádné* poslušnosti patří ovšem také, aby dítě zřeklo se toho, co mu zakázáno. A to věru jest zkušebním kamenem poslušnosti, to věru jest nejdůležitějším a nejcennějším při poslušnosti, toť nezbytným požadavkem pro vytvoření pravého charakteru. Zde ovšem jest se dítěti probojovati jakousi trpkostí, a právě to přimělo mnohého »vychovatele«, že řekl, aby se dítěti *všecko* dovolilo, aby se mu v ničem nepřekáželo. Nač pak prý tak záhy malého tvora zarmucovatí, trápití! Krásné by to bylo! Jen kdyby život neúspěšně a nevyhnutelně nežádal na nás na všech tolik sebezapření, přemáhání a zřikání. Kdo tedy chce rozumně pro *život* vychovávatí, ten musí již i dítě nabádati k sebezapření, a to *hned*. Každý odklad úlohu jen ztěžuje.

(Pokračování.)

Valná hromada spolku katolických učitelů náboženství na středních školách v Rakousku r. 1913.

De usnesení výboru spolku professorů náboženství v Rakousku ustanovena valná hromada na den 13. srpna 1913 a svolána letos do památného benediktinského kláštera v Kremsmünsteru v Horních Rakousích.

Účastníků bylo 26 z Dolních Rakous, hlavně z Vídně, z Horních Rakous a Solnohrad, z Čech a z Moravy (německé sekce) — za českou sekci delegován

byl jednatel Dr. Josef Hanuš, z Čechů professorů přítomen byl též vdp. notář Martin Kocmich, professor gymnasia vinohradského. Po srdečném a přátelském uvítání vdp. převorem kláštera provedeni byli všichni účastníci valné hromady po památkostech kláštera, ukázána byla velecenná knihovna čítající 80.000 svazků, zvláště rukopisy vzácné, evangeliář z doby Karla Vel., erekční listiny kláštera z dob Tasslových, celý německý překlad bible z r. 1477, neomylný to důkaz, že celá bible již před Lutherem byla přeložena do němčiny, a jiné rukopisy, prohlédnuto museum s drahocennými věcmi bohoslužebnými (kalich Tassilův, jehož užíváno bylo jako urny při volbě kláštera).

Pravým obdivem naplněni byli všichni při prohlídce přírodopisných sbírek, vzácných zkamenělin, drahých nerostů, dokonalé hvězdárny a gymnasia, zde možno na své oči viděti, jaký význam měl a má klášter tento pro vzdělání lidu od prvých dob křesťanství.

13. srpna o 10. hod. zahájena byla valná hromada v maturitní síni gymnasia klášterního vřelým uvítáním přítomných vdp. převorem a pak proslovem předsedy spolku Msgra. J. Wolnyho.

Upuštěno od čtení protokolu valné hromady z r. 1912, ježto uveřejněna ve spolkovém časopisu, a jako prvý bod programu byla zpráva předsedova o stavu akce spolku pro zlepšení hmotného postavení katechetů střeJoškolských. Předseda uvádí, jaké kroky a kde ve prospěch spravedlivé naší věci učinil.

Co se týče započítání let do státní služby u katechetů před zkouškou způsobilosti, setkal se s úplným nezdarem. Hlavní důvod toho byla okolnost, že jest na 500 suppletů polských, hlavně světských, kteří až 30 let učí na středních školách, nemají approbace, proto ministr financí Zaleski odmítl tuto možnost započítání u nás, ježto by finanční efekt byl příliš vysoký, kdyby všem mělo býti vyhověno.

Rovněž s neochotou setkal se u všech činitelů v otázce započítání let strávených v duchovní správě u approbovaných před státní službou.

Ale za to dostalo se mu slibu a splnění požadavků katechetů approbovaných, působivších na měšťanských a obecných školách, že totiž budou jim léta před nastoupením státní služby na školách nižších po aprobaci ztrávená započítána.

Vybízí všechny kollegy, by podali si žádost na ministerstvo s odvoláním se na zákon ze 24. února 1907 R. G. Bl. Nr. 55, § 9, Absatz 2, který zní: »Ob und in welchem Umfange ausser obigen Fällen eine Verwendung im Lehrfache nach Erlangung der vollständigen Lehrbefähigung für Mittelschulen für die Stabilisierung und Zuerkennung der Quinquenalzulagen angerechnet werden kann, bestimmt der Minister für Kultus und Unterricht.«

O změně § 4. zákona z 19. září 1898 o ustanovení učitelů náboženství pro nižší střední školy mluvil se sekčním šéfem von Kelle, avšak neví, s jakým výsledkem se potká přání a žádost katechetů těch.

Předseda ujišťuje přítomné, že učinil všechny možné kroky ve prospěch naší akce, které mohl, a odmítá svým známým laskavým tónem možnou námitku některých kollegů, že by snad něčeho zanedbal, co by se dalo snad vy-moci.

(Dokonění.)

Jak jest pohlížeti na chrestomathii bibliickou, a jak jest s ní zacházeti na školách středních.

Nákladem c. k. školního knihoskladu v Praze vyšla *Chrestomathie bibliická*, pomocná kniha k vyučování náboženství katolickému na školách středních, sestavená od prof. *Šimona Pokoje* o 568 stranách.*)

Nejdůstojnější biskupská konsistoř v Brně přípisem ze dne 16. ledna 1913, čís. 287. slíbila, že tato chrestomathie bude doporučena v Acta Curiae Episcopalis, a poznamenala: »Myšlenka, vydati pro žáky středních škol výbor z knih Písma sv., jest jistě dobrou. Čtení Písma sv. jest u katolíků, a hlavně katolických laiků, velmi málo rozšířeno. Biblická chrestomathie má ukázat žákovi krásy Písma sv., vzbudit v něm zálibu ve čtení bible a tak jej, pokud možno, přiměti, by později sáhl po celém Písmu svatém. Škoda, že autor v úvodě nevytkl ani *způsob*, jak si užívání chrestomathie bibliické na středních školách představuje, ani nepoukázal na *zásady*, jimiž se při sestavování bibliické četby řídil.«

Abych vyhověl tomuto vysokému přání, uvedu krátce i *zásady*, jimiž jsem se řídil, sestavuje jmenovanou chrestomathii, i *způsob*, jak jest zacházeti s chrestomathii bibliickou na školách středních.

A) *Zásady*, jimiž jsem se řídil, sestavuje chrestomathii bibliickou, jsou tyto:

I. Ve *Starém zákoně* byla mi vůdčí hvězdou *idea messiánská*, proto jsem se obmezil pouze na ty stati, již připravují na Vykupitele.

a) *Z knih historických* vybral jsem pouze hlavní obrazy messiánské a hlavní proctví messiánská, všeho ostatního jsem pominul. Historie prvních lidí a národa israelského jest vyličená v dějepřavě bibliické a tu mají žáci prvních dvou tříd ještě v rukou ze škol obecných. Ve třídě třetí pak přijdou jim do rukou ještě Dějiny zjevení Božího ve *Starém zákoně*. Ve vyšších třídách znalost dějepřavy bibliické se již předpokládá. Mimo místa messiánská vybral jsem z knih historických *Starého zákona* také místa poeticky krásná, jako jest *Píseň Mojžíšova* (II. Mojž. 15, 1—21 a V. Mojž. 32, 1—43). *Způsob*, jimž kněz dával požehání lidu (IV. Mojž. 6, 22—27), *Píseň Debořina a Barakova* (Soud. 5, 1—32), *David pláče Saula a Jonathy, syna jeho* (II. Král. 1, 17—27), *Modlitba Šalomounova při posvěcení chrámu* (III. Král. 8, 15—61), *Modlitba Tobiašova* (Tob. 13, 1—23) a j. Konečně jsem pojal do své chrestomathie z knih historických místa poučná a mocně na cit působící jako: *Desatero přikázání Božích na hoře Sinaji* (II. Mojž. 19, 1—20; 20, 1—21), *Sliby plnitelům zákona*. *Výhrůžky přestupníkům* (III. Mojž. 26, 1—45), *Tobiaš napomíná syna svého* (Tob. 4, 2—20) a j.

b) *Knihám didaktickým* jest věnována zvláštní pozornost jednak pro jejich poesii, jednak pro krásná naučení, v nich obsažená. Knize *Jobově* jest ponecháno 20 stránek; *Žaltáři* 33 stránek. — Z knihy *Přísl. 1* jsou vyňaty kapitoly: *Šalomoun povzbuzuje k moudrosti* (Přísl. 1, 1—33), *Šalomoun vystřihá lenosti* (Přísl. 6, 1—23), *Původ moudrosti* (Přísl. 8, 1—36), *Moudrý a pošetilý* (Přísl. 10, 1—32), *Rozličná pravidla života* (Přísl. 13, 1—25 a 25, 1—28; 27, 1—27), *Moudrost a prozřetelnost Boží* (Přísl. 16, 1—33). — Z *Kazatele*: *Vše jest marné* (Kaz. 1, 1—18), *Boj se Boha v mládí svém* (Kaz. 12, 1—24). — Z knihy *Moudrosti*: *Vyzvání k moudrosti* (Moudr. 1, 1—16), *Jednání bezbožných* (Moudr. 2, 1—25), *Jak prospěšná jest ctnost, a jakých trestů dostává se bezbožníkům* (Moudr. 4,

*) Vázaná za K 3·60.

1—20; 5, 1—24), Jak pošetilé a trestuhodné jest modlářství (Moudr. 13, 1—19), — Ze Siracha: Předmluva, Povinnosti dětí (Sir. 3, 1—34), O přátelství (Sir. 6, 1—18), Pokora a jiné ctnosti (Sir. 11, 1—36), Opatrnost v obcování s jinými (Sir. 13, 1—32), Varuj se hřichu (Sir. 21, 1—31), Jak jest si věsti při hostině (Sir. 31, 12—42; 32, 1—13), Péče o zdraví (Sir. 37, 28—34; 38, 1—15).

c) *Z knih prorockých* jsou vyňata hlavně proroctví messiánská. Ze všech proroků starozákonných nejvíce místa jest věnováno Isaiáši. Z Isaiáše jsou vybrány tyto části: Prorok nařiká si na nevděk národa israelského (Is. 1, 1—31), Národ israelský, vinice štípená od Hospodina (Is. 5, 1—13), Jak Isaiáš byl povolán k úřadu prorockému (Is. 6, 1—12), Isaiáš slibuje Emmanuele (Is. 7, 1—15), Isaiáš zaslibuje messiáše (Is. 9, 1—21), Blaho v říši messiánské (Is. 11, 1—16), Utření messiášovo (Is. 53, 1—12), Činnost Messiášova (Is. 61, 1—11).

II. *Z Nového zákona* vybral jsem vše, o čem se děje zmínka nejen v dějinách zjevení Božího Nového zákona, nýbrž i v liturgice, věrouce, mravouce a v dějinách církevních. Z listův apoštolských delších vyňal jsem pouze části, kratší listy uvedl jsem celé.

Rovnováha mezi Starým a Novým zákonem jest tato: Starému zákonu jest vyměřeno 249 stran, Novému zákonu 256 stran.

B) *Způsob*, jak jest zacházení s chrestomathii biblickou na školách středních jest asi tento:

1. Učitel náboženství katolického má míti chrestomathii biblickou stále při ruce ve všech třídách a ve všech hodinách, aby každou chvíli mohl z ní něco přečísti sám nebo dáti přečísti od žáka. Aby nemusil chrestomathii biblickou nositi neustále v ruce a přenášeti ji ze třídy do třídy, může v každé třídě ve stolku nebo ve výkladní skříni býti pohotově aspoň jeden exemplář. Exemplář ten přijde vhod nejenom katechetovi, nýbrž i učiteli krasopisu a pravopisu, potřebují-li vhodné věty ke cvičení krasopisnému nebo pravopisnému. Exemplář lze zakoupiti ze jmění knihovny žákovské nebo knihovny pro chudé žáky. Mimo to učitel náboženství upozorní žáky na chrestomathii biblickou, ukáže ji žákům a poznamená, že aspoň ti zámožnější mohli by si ji koupiti. Zvláště se doporučí říci žákům, že jí budou potřebovati po celých 7 (8) let a že má pro ně cenu i potom, až opustí ústav. Odeběře-li ústav větší počet exemplářův, obdrží přiměřený počet exemplářův pro knihovnu chudých žákův od ředitelství c. k. školního knihoskladu darem.

2. Učitel náboženství bude míti chrestomathii biblickou po ruce i při exhortě, aby na doklad svých slov mohl přečísti vhodnou část z Písma svatého. Tak na př. mluví-li o prozřetelnosti Boží, výborně se mu hodí žalm 103: Hymna na oslavu Hospodina, jenž všechno stvořil a zachovává. Káže-li o všudepřítomnosti Boží, nechť přečte žalm 138. Rovněž lze při exhortě předčítati podobenství Ježíšova z Nového zákona a delší řeči Ježíšovy a řeči sv. apoštolův.

Ovšem exhortátor může si k exhortě místo chrestomathie vzíti celé Písmo sv., ale pak jest mu dbáti opatrnosti. Písmo sv. není psáno pro mládež, nýbrž pro dospělé, a ještě ne pro všechny. V celém Písmě sv. přichází mnoho věcí, jež se nehodí pro mládež a mládež dokonce pohoršují. Proto chrestomathie, řídíc se pravidly paedagogicko-didaktickými, vynechává všechna místa pohoršlivá a výrazy drsné nahrazuje výrazy ušlechtilými. Mimo to dbá správné češtiny. Po stránce grammatické zjednodušuje dlouhé periody tím, že je rozvádí ve věty jednoduché a udává vždy určitě podmět i předmět. Slova zastaralá jsou nahra-

zena výrazy moderní češtiny. Sloh jest upraven tak, aby se nelišil nápadně od slohu nových učebnic.

3. Chrestomathie biblická prokazuje dobré služby nejenom katechetům středoškolským, nýbrž i katechetům škol měšťanských a obecných. Také katecheti škol měšťanských a obecných mohou žákům předčítati z chrestomathie biblické při vyučování i při exhortě, aby výklad svůj prohloubili a zpřijemili.

4. Protože chrestomathie biblická má cenu trvalou, hodí se pro školy a školní knihovny vůbec. Také se hodí za dárek hodným žákům při rozličných příležitostech, na př. při sv. birmování a zvláště když vycházejí ze školy, aby měli po celý život po ruce čítanku biblickou.

Jmenovaná chrestomathie jest schválena nejdůstojnějším knížecím arcibiskupským ordinariátem v Praze dne 8. června 1910, č. 5920 a vysokým c. k. ministerstvem kultu a vyučování dne 21. června 1912, č. 27.429. Doporučena pak jest ve Věstníku ministerském z r. 1912, str. 488, v Ordinariátním listě diecese Budějovické z roku 1912, číslo 36, ve Věstníku katolického duchovenstva ze dne 10. listopadu 1912, č. 4 a ve Vychovateli ze dne 15. prosince 1912, č. 24.

Prof. Šimon Pokoj.

FEUILLETON.

Charles Michel de l'Épée.

(Jubileum vychovatelské lásky.)

(Podává Ant. Melka.)

Motto:

»Der mag sich manchen Wunsch gewähren,
der kalt sich selbst und seinem Willen lebt
allein wer Andre wohl zu leiten strebt,
muß fähig sein, viel zu entbehren.«

Göthe.¹⁾

Ve Versailles upoutá zrak zvědavého návštěvníka pomník muže, kněze, jenž pravíci jakoby vzhůru dik posílal k nebi, »k Otci světél, od něhož všecken dar dobrý pochází a každé dáni výborné,« a levicí třímá tabulku, na níž znaky naši i prstové abecedy skví se slovo: »*Dieu*«. Je to »*Svatý Vincenc hluchoněmých*,« abbé de l'Épée.

V listopadu 1912 slavil svět a zvláště Francie, a v celém světě zvláště hluchoněmí, a z Francie opět zvláště katolická Francie jeho 200leté jubileum. I k nám dolehly ozvuky těchto slavností aspoň úryvkovitými zprávami denních listů. — Je nám nemožno v neodborném listu podat význam tohoto otce hluchoněmých na poli odborného školství, než postava jeho stojí na tak širokém základu křesťanské lásky a lidumilství vůbec, že i pro nás netratí významu.

Etcheverry,²⁾ ředitel de l' institute nationale pro hluchoněmé v Paříži, nazývá ho oním čestným názvem, jež jsme shora uvedli: sv. Vincenc hluchoněmých. A ne neprávem. —

Jest podivno, jak i veleduchové nepříznivě posuzovali vyděděnce lidské kultury, hluchoněmé! Ani *Aristoteles* ani *Plato* nevymanili se při veškeré své genialnosti z předsudků, s jakými téměř celý starověk až na sporé výjimky na ně pohlížel. Mluvice o tom, že vědění bez mravnosti jest nebezpečno, zmiňují se o lidech, kteří od přírody zvláště obdrželi špatné vlohy a proto jsou nenapravitelní. Mezi ně počítají i hluchoněmé, a uzavírají: tedy je lépe jich nezdělavat a ponechat je jejich osudu.³⁾ Ba na základě tvrzení Hippokratových nebyli v Řecku hluchoněmí za vzdělání schopné vůbec ani pokládáni: *καφός* byl Řekům hluchý i blbý⁴⁾ zároveň. —

Ano i takový velikán jako sv. *Augustin*, jenž přece bystrozrakem svým přirozeným i věrou, Duchem sv. osvícenou, zbádal nejtěžší záhady filosofické a theologické, nevysínil se v posuzování hluchoněmoty nad obecný názor starověký a středověký. »*Fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi;*

¹⁾ Les sourdsmuets en France et en Allemagne str. 7.

²⁾ L. Kellner: Skizzen u. Bilder aus der Erziehungsgeschichte. 71.

⁴⁾ K m o c h: Příspěvky k dějinám pražsk. ústavu pro hluchoněmé, str. 17.

¹⁾ Die Pädagogik in Aphorismen str. 24.

ergo hoc vitium (hluchoněmota) ipsam impedire fidem.⁵⁾ Nam surdus natus litteras, quibus lectis fidem concipiat, discere non potest.⁶⁾ —

A k lékařům, filosofům theologům přidávají se konečně i právníci, a staví se na totéž nepříznivé stanovisko vůči hluchoněmým: *Ulpian* jmenuje je mezi »morbosí« a zákoníky církevní i světské až téměř do XVIII. st. řadí je mezi osoby nesvéprávné. —

A co se divíme starověku i středověku? Ještě v novověku, když zasvítlo těmto ubožákům v abbé de l'Epéeovi slunce lepších dnů, ještě i po něm těžko se vymaňoval svět ze svých předsudků o hluchoněmém. A byli to sami učitelé hluchoněmých, kteří pochybovali. . . *Sicard*, žák a nástupce de l'Epéeův pochyboval sám o jejich schopnosti rozumového přemýšlení. — *Eschke*, žák *Heinicke*-ův, myslí, že by mu nedalo mnoho práce dokázati, že hluchoněmí nemají normálního rozumu lidského.

Czech, katecheta vídeňského ústavu pro hluchoněmé, (od 1818—1841) tvrdí, že myšlení hluchoněmého, pouze na své potřeby a zkušenosti odkázaného ubožáka, jest, »nur der Form, nicht aber der Materie nach menschliches Denken.«⁷⁾

Při takových předsudcích není divu, že bylo s těmito ubožáky krutě a nelidsky

⁵⁾ *Contra Jul. Pelagium* l. III. (*Etude sur l'école espagnole par Valade-Gabel* str. 8.)

⁶⁾ *Etcheverry*: l. c. 24.

⁷⁾ *Ed. Walther*: *Lehrbuch der Taubstummenbildung* 87.

nakládáno. Staří měli pro ně propasti *Tajgetu*, jako pro ostatní státu na obtíž připadající mrzáky. Ale nemusíme jíti ani do *Sparty*, ani celá tisíciletí do starověku zpět. Ještě v novověku byly v okolí *Londýna*, *Manchestru* a *Glasgowa* t. zv. »*Baby Farming*«, kde se mezi dětmi, které měly ze světa do jisté doby zmizet, za dobrou mzdu ztrácely i děti hluchoněmé; ve Francii tutéž službu konaly t. zv. »*nourrices sèches*«. ⁸⁾

Je třeba dojíti až k těmto posledním zastavením křížové cesty ubožáků hluchoněmých, aby vysvítlo, co pro ně znamená abbé de l'Epée. Je jedna z těch pochodní, které *Prozřetelnost* čas od času zapaluje lidstvu na výšinách ducha, »a mění se tvářností země«. Zde změnil se jedním velikým, osvobozujícím skutkem osud jedné z nejubožejších vrstev lidstva. A tím bylo nesporně založení první školy a prvního ústavu pro hluchoněmé, jež abbé de l'Epée v letech 1760 a 1770 v Paříži uskutečnil.

Je veliký svou geniálností. *Methoda jeho jest vlastní jeho dílo*. Víme z vlastního jeho svědectví, že pracoval úplně samostatně a vytvořil pro své miláčky metodu řeči posuňkové; a teprve později, když již delší čas působil, dostala se mu náhodou do ruky kniha španělského učitele hluchoněmých *Bonneta*.

(Dokončení.)

⁸⁾ *Etcheverry*: l. c. 7.

SMĚS.

Po černých stopách. Pod tímto poetickým názvem »Český Učitel« ve svém čísle 12. září má tuto opravdu duchaplnou zprávu:

Je po vůli farských hostin, jejich hrdinové odpočívají na dobytých vavřínech a klidně zažívají. Z našich řad je jich už počet skrovný, ale přece pořád ještě nerovná se žádoucí nulle. Pořád ještě jsou mezi námi ojedinelé dušičky charakteru, který líže důtky, jimiž on a celý stav je bit. Ostatně klerikálové nejsou příliš vybirávi — s otevřenou náručí přijímají každého našince, jenž desertuje našim zásadám. Tak můžeme viděti po každé klerikální parádě černé stopy v našem stavu, jimiž jsou i písemná pochvalná uznání od biskupských konsistoří. Je podivuhodno, jak stydlavě je jejich majitelé ukrývají. Nezbude než, abychom je na světlo boží vynесли sami, aby zasloužili

ti lidé byli mezi námi známi, a my dle toho k nim náležitě své chování zaříditi mohli.

V pochvalných těch dekretech se kvituje zásluha o pěstování církevní hudby a zpěvu; to právo p. biskupovi plně ponecháváme; ostatně je i věci jeho vkusu, že takové uznání dává i »umělcům«, kteří mají nesporně zásluhu, že v tom onom chrámě se nedrží myši. Však to není také zásluha marná! Ale ten pán však nezůstává lovit jen ve svém revíru, dokonce i pytláčí do revíru čistě školského, dovoluje si ocoňovat i školní práci učitele, ovšem jmenovitě nábožensko-mravní výchovu. Jak ji může znáti? A tu je třeba zakřiknutí, k tomu že není ani oprávněn, aniž kvalifikován. Máme i skromný názor, že takové uznání je i protizákonné a dokonce už nepatří do úředních spisů školy (kroniky), jak se někde děje. Bylo by záhodno věděti, jak se tu zachovají povolání organové, inspektoři. Aby se jim takhle zapletl do řemesla učitel!

Ostatně není pochyby, jak se zachovají: vždyť mnozí předcházeli učitelstvu ne vždy náležitým vzorem. Což až budou definitivní, pak teprve ukáží, co všechno umějí!*

»Č. U.« hlásá nový bojkot. Staví ve své katovské manýře pranýř pro učitele, kterým biskup nebo vikář zaslal pochvalné uznání, t. j. poděkovací přepis za jich práci na roli nábožensko-mravní výchovy neb za přestění církevního zpěvu. Dopouští se hříchu, kdo podobný přepis přijímá nebo zaznamená jeho obdržení do školní kroniky! Jenom že p. radikálové z řad učitelských, ucházejíce se o místa ředitelská mohou se přímo schvátit vypočítáváním svých pochvalných uznání od církevních úřadů. Co tuto opatrně schovávají, aby jim mezi svobodomyšlnými neškodilo, to okázale vystavují, když jedná se o hlasy konservativních členů v okresních školních radách. Pravá to pokrokařská učitelská metoda. r.

Úbytku žactva v laických školách francouzských všiml si konečně i »Č. Učitel«. Píše:

Paedagogické časopisy zaznamenávají výsledek zápasu; dle nich soukromé školy se rozšířily o 9%, laické pouze o 3%. Nebezpečí laické škole vyvstává zejména na západě, na př. ve Vandée ztratila laická škola 20% škol. V Bretagni stoupl počet dětí v soukromých školách v pěti letech o 25,326. Dle Temps v r. 1910—11 bylo zapsáno do laické školy o 71,327 dětí čili o 17%₀₀, do soukromé o 26,963 více čili o 28%₀₀ více.

Z toho je zřejmo, že se soukromé školy rozmáhají na úkor laických.

A příčinu toho vidí v tom, »že parlament nestará se o přiměřené služné nynějším drahotným poměrům«. Patrně důvěra ke škole roste podle rozumu Č. U. dle vyššího či nižšího služného učitelů. K tomu jen poznamenáváme, že právě na soukromých (náboženských) školách učitelé jsou placeni daleko hůře než učitelé státní. Ale myšlenkový rozklad laických škol, o němž jsme se nedávno zmínili, Č. U. ovšem přiznati nemůže a nesmí. r.

Interkonfesionní škola. »Škola českého venkova« si libuje, že v Basileji byl přijat 84 proti 26 hlasům návrh, aby bylo doporučeno vládě, by vyučování náboženství bylo ze škol odstraněno. A také katolíci hlasovali pro tento návrh! Škoda, že »škola našeho venkova« přehlédla, jak jsou ve Švýcarsku náboženská vyznání promíšena, a že tudíž škola státní nemůže současně požadavkům každé konfesse dostáti. r.

Česká zemská komise pro ochranu dětí a péči o mládež stará se o 600

dětí, umístěných v 6 ústavech, v 8 koloniích a jednotlivě v rodinách. Výdaj na ně činí okolo 200.000 K. r.

Počet židů. »Israelitická ročenka«, vydaná v Londýně sděluje, že dle sčítání z r. 1910 je v celém světě celkem 11,325,654 Židů, z nichž jich téměř 9 millionů bydlí v Evropě. Z těchto v Rusku je jich na 5 millionů, v Cislajtanii 1,223,113, v Uhrách 851,378. V Německu 607,862, v Turecku 282,277, v Rumunsku okrouhle 250,000, v Anglii 240,560, v Holandsku 113,000, ve Francii 95 000. Ve Španělsku je nyní pouze 4,000. r.

Písemný kurs hudební co příprava k státním zkouškám z hudby zařízen jest v *hudební škole Arnošta J. Černého, skladatele na Kr. Vinohradech, Krameriova ul. č. n. 4.* Obsahuje nauku o harmonii, kontrapunkt, tvary, paedagogiku atd. Kurs jest výhodný zvláště pro ty, kteří na venkově nemají příležitost těmto předmětům se naučiti. *Příhlášky se přijímají stále.* Informace se podají na žádost s příloženou 10 h známkou — *Varhanický kurs* ku vzdělání varhaníků, ředitelů kůru a kapelníků počne dnem 1. října. Bližší v prospektu.

LITERATURA.

Dr. Augustin Wibbelt, Kniha o čtyřech pramenech. V rouše českém podává **Dr. Ferdinand B. Černovský,** O. S. Aug. Nákladem Cyrillo-Methodějského knihkupectví Gustav Franci v Praze I., Melantrichova ul. č. 536. Cena 2 K 20 h, poštou 2 K 30 h. Autor uvedeného spisku jako věrný přítel přírody volá staré i mladé, aby přírodu si zamilovali, aby k ní hleděli okem vidoucím, k ní se skláněli uchem slyšícím. Příroda správně pochopená, uvádí na pravou cestu, vede ke zdraví, spokojenosti, síle k životu, vede k Bohu. Moderní život vyhledává často smutných pramenů, jež otavují a přece po ruce stojí vydatný a a křišťálový pramen čistých radostí, jež ochotně a štědře nabízí Boží příroda. Autor dovede duchaplně ducha lidského, jenž přírodu pozoruje, povznášeti k úvahám a pravdám hlubokým. Teplé slunce i bouřlivý vítr, šumivý dešť i chladivý sníh, prostý kvítek, pějící ptáček i ctihodný strom jsou spisovatelé zdrojem velikých životních pravd, jsou mu motivem krásných úvah, jimiž douse vzácným způsobem dotknouti se strun lidské duše. Nemůžeme, leč dílko toto doporučiti všem slovy Tolle, lege — vezmi a čti!

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3-50 K. Do krajín německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemi 9 korun. — Pánům knihkupecům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedeničky zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres.reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákoví, prof. na Smíchově, Celetná ul. 8. pro učil. přílohu přijímá rukopisy V. Jelíněk, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

O studium klassické. — Bergsonova intuitivní filosofie. — Valná hromada spolku katolických učitelů náboženství na středních školách v Rakousku r. 1913. — U rodičů — Feuilleton: Charles Michel de l'Epée. — Směs. — Literatura.

O studium klassické.

Podává A. MELKA.

(Pokračování.)

Cíl studií humanitních je konečně podmíněn *volbou vyučovací látky a učebních předmětů.*

Věda i umění rostou do závratných rozměrů. Vševědem nelze dnes nikomu býti. Vychovatel je tedy nucen omeziti se na vhodný výběr učebních předmětů. Které zvolí? Nejsou všechny učební předměty stejně výchovného významu a též výchovné síly. Na prvním místě stojí ty, které dopřávají žáku, ano požadují od něho mnoho cviku; kterých nelze si mu osvojití, aby zároveň tím neosvojil si i metody, a které otvírají mu výhled do světa duševního a metafysického, po něvadž *»neseznámi-li se duch s realitami tohoto dvojího oboru, zůstává omezený a nízký«.*

Jak vidno, střetá se právě v tomto bodu ideál s praktickým životem. Jejich zájmy se zde kříží. Předmět pro praktický život nejužitečnější, snad jako na př. dnes chemie, může býti pro výchovu méně významný, nežli *»praneužitečné«* studium latinského veršovníctví. I musíme tedy, máme-li na mysli cíl humanitních studií, seskupiti předměty učební v jiný pořad, než jak by je seskupila pouze utilitaristická paedagogika.

Na první místo položiti jest *literaturu.* Neboť velikáni literatury *Homer, Sofokles, Vergil, Horác, Corneille, Racine, Göthe* představují dílem svým nejvyšší vzlet lidské myšlenky a nejmohutnější vzepětí citu. Jsou tedy schopni povznést žáka k vznešenému smýšlení a k šlechtnosti srdce. — *Latíně* a jejím autorům bude tu věnován značně dlouhý čas. *Jeť latina matkou téměř všech jazyků romanských a má pro ně veliký význam paedagogický.* Není jim ani příliš vzdálena ani příliš blízka — a tak dává všem dosti příležitosti k cviku t. j. k překonávání obtíží překladu, které pro odlišnost jsou značné a pro podobnost přec nejsou nepřekonatelné. Nad to nelze upříti, že naši civilisatoři a zakladatelé dnešní křesťanské kultury evropské mluvili latinsky a latina je do dnes mluvou věde-

ckou, liturgickou a administrativní celé západní církve; »což jí sice u mnohých a mnohých duchů působí nejhorsí odpor, avšak za to jí tím milejší činí všem opravdu rozumným lidem, kteří mají srdce na pravém místě.«

Také vědci celé Evropy dlouho jí používali. *A ona by byla zajisté udržela své povýšené stanovisko nad jazyky národními jakožto řeč internacionálně vědecká a výpomocná k vzájemné výměně vědeckých poznatků, kdyby byli humanisté, tito největší literární reakcionáři, z předsudků hlavně archeologických se nebyli vzepřeli její moderní úpravě.* Tim ji učinili neschopnu vyznačit pojmy nové, a očisťující ji, vlastně ji zeslabili a konečně ubili. Od té doby datují se snahy po nové umělé řeči internacionální. Všecky pokusy dosavadní ovšem nutně musily selhat. Potřeba však takového internacionálně dorozumívacího prostředku trvá dál. Proč by nemohla latina, ne ovšem Ciceronova nebo Vergilova, anebo ona, v níž Řehoř psal své »Urbi et orbi«, ale latina vzkříšená, středověká a obohacená potřebnými a užitečnými novotvory, proč by nemohla se i dnes zase státi takovou všeobecnou mezinárodní řečí?

Za literaturu položit jest *vědy exaktní*. A z těch opět na první místo vědy mathematické a ty, jimž matematika dodává výzbroje: astronomie, mechanika a fysika. Jsouť to vědy nejlogičtější a na problémy nejbohatší. Zároveň doplňují velice pěkně vzdělání literární. Kdežto totiž literatura pěstuje bystrost a jemnost ducha, vytváří vědy exaktní »ducha geometrického«. A jestliže první způsob vzdělání vede k přílišné měkkosti a druhý opět k přílišné tvrdosti, tož splývající souladně pospolu stírají nepřilíšnění na obojí straně a doplňují se navzájem.

Teprve za vědy exaktní posunouti jest *vědy popisné* chemii, zoologii a botaniku. Nepostrádají sice ani ony výchovného významu a síly, protože třídění a zařazování v druhy, odrůdy a p. učí postupovati od jednotlivá k celku a od celku k jednotlivu. A proto nejsou pro cvik myšlení bez významu, tím spíše, že dobře pěstovány jsouce podávají neobyčejně hluboký *vhled* ve vnitřní spojitost, řád a seclánkovanost tvorstva. Avšak to je cvik celkem nepatrný, vyžadující reflexe, abychom tak řekli, pouze povrchní.

Na poslední místo patří *dějepis* a to veškeren i s dějinami národů i s dějinami literatur a věd. Majíť v sobě sílu výchovnou velice nepatrnou či téměř žádnou. Jsouť jenom empirické seskupení událostí. A má-li již přece, jakož je nutno, mladý člověk seznámen býti s dějinami své vlasti, má mu učitel spíše poukázati na zvláštní onu inteligentní a organisátorskou sílu, která jako tajemná nějaká duše vane celou historií některého národa n. př. Římanů, a která jistě jeví se tím neb oním způsobem i ve vlastivědě.

Cizím jazykům jest se učiti tak jako latině: četbou a překladem nejvýznačnějších děl literárních. Pro praktickou potřebu stačí poloroční výcvik a pobyt v cizí zemi.

Ale nač bychom byli zapomněli? Na *filosofii*! Nesmíme ji docela vylučovati ze středoškolského rozsahu studijního a oddalovati ji snad až do vysokých škol. Patří i sem. Avšak opět je třeba klásti důraz na stanovený cíl studií humanitních. A proto je třeba odložit vše to staré haraburdí experimentální psychologie; logiku zjednodušiti. Z historie filosofie stačí podati některou význačnější epochu. Při tom však důzku pamatovati, že mnoho kritiky a mnoho negace tu škodí. Nepovzbuzuje; naopak plní nedůvěrou k filosofii, pochybností ve zdatnost lidského ducha, a ochromuje. Jakási solidní »philosophia perennis«

byla by tu na místě; a její tři základní věty by asi zněly: poznání předpokládá dvojí věc: objekt a subjekt; myšlení a poznávání našemu odpovídají skutečné vztahy a poměry věci a naše poznání není tedy samo o sobě klamem; k mravnímu skutku spolupůsobí dvě složky: jedna vnitřní, subjektivní t. j. vnitřní úmysl a druhá zevní, objektivní, totiž sama vnitřní a vědecky odhadnutelná cena skutku.

A co *řečtina*? Tu bylo by snad možno vypustiti, jako mnohý jiný předmět, na něž kladly dřívější věky váhu, n. př. hudba, a místo ní bylo by snad vhodno zavésti něco z vyšší matematiky — analytiku a počet s čísly nekonečnými.

Proti tomuto studijnímu rozvrhu, jak jsme jej podali, budou ovšem některé námitky. Činily se proti humanitním studium dříve, budou se činit i dále. — Ne poslední jest, že absolvent klassického studia vlastně ničím není. Pravda; neboť vyjeme-li schopnost věnovat se literatuře, není pro žádný jiný odbor zvláště vzdělán; avšak klassické studium již svou všeobecností se hájí a svou potřebou. Či co by bez něho byl absolvent odborných studií? Člověk uzavřený v okruh svého odboru, beze smyslu pro vše ostatní a to ještě ne bez nebezpečí, že ani ve svém vlastním oboru nebude míti dostatečné správnosti a bystrosti myšlenkové. A pak všichni lidé, jimž za účel připadlo bádání a práce myšlenková v různých oborech vůbec, mají v klassickém všem jim společném studiu předběžném stále pojiťko; ono mezi nimi udržuje jistý soubor pojmů i názvů všem známý, jako poklad, na němž mohou z jednotlivých — od sebe docela se různících — odborů jednotlivé, všelidský zájem budící poznatky si navzájem sdílet. Bez tohoto pojiťka nebyla by tato výměna možna, anebo jistě by mnohým podléhala nedorozuměním.

(Pokračování.)

Bergsonova intuitivní filosofie.

(Podává Prof. Dr. LUB. PETR.)

(Pokračování.)

IV.

Automatismus a svoboda.

O vztahu vnitřního života k umění.

Pohříváme-li se do hloubek svého nitra, objevujeme veliký počet vrstev vedle sebe ležících nebo vzájemně se prostupujících, jež rozpadávají se v pevné věci a stavy tím víc, čím bližší jsou prostorovému světu vnějšimu. Naše *postihy*, naše *vjemy a pocity* leží podle sebe dost ostře obrysovány; naše vůle nemá hrubě nad nimi moci. Také většina našich *vzpomínek* žije životem dost nezávislým; nepronikly do hlubších vrstev duše. Mnoho našich myšlenek plove na hladině našeho duševního života »jako sežloutlé listí na hladině rybníku.« Přijali jsme je zvenčí, neprostoupivše jich svým celým charakterem, svým celým životním názorem. Naproti tomu ona mínění, jež jsme zdánlivě bez důvodu přijali a z nichž bychom jen stěží mohli počít klásti, mají proto tak mimořádnou důležitost, že v nich jest něco nevystižitelného, něco, co s naší nejvnitřnější bytostí souhlasí a s ní nejtěsněji srostlo.

Jest vlastně tedy *dvojí »já«* v nás. Jenom ono vnější, na povrchu jsoucí, n úže býti v části rozkládáno; kdežto vnitřní »já« záleží z tisíců myšlenek, po-

citů a představ, jež se úplně prostupují. V něm, ve vnitřním »já« postihujeme plynulou souvislost, pořad stavů, z nichž každý obsahuje stav předcházející a ohlašuje stav následující. Vlastně o *stavech* nemůže tu býti řeči. V podstatě jest to, co *stavem* zoveme, trvalým *děním*, »trvalým postupem minulosti budoucnost uhlodávající«.

Abychom nabyli o svém vnitřním životě jen užitečné, prakticky zjednodušené představy, abychom jej postihli skutečně v jeho individualitě, musíme se především odpoutati od praktického života. Jen tímto odpoutáním může filosof skutečnost pochopiti intuitivně. Dociluje toho úmyslným, soustavným úsilím. Jsou však lidé, jimž tato vloha odpoutání jest vrozena; vyznamenávají se bezděčným, takřka panenským způsobem vidění, slyšení a myšlení. To jsou *umělci*. »Kdyby skutečnost dotýkala se bezprostředně našich smyslů a našeho vědomí, kdybychom mohli věci a sebe v jejich podstatě chápati, byli bychom všichni umělci, neboť naše duše chvěla by se ve stálém souzvuku s přírodou. Naše oči s pomocí naší paměti ohraničovaly by v prostoru a zachytávaly v čase nenapodobitelné obrazy Hluboko v duši zaznívala by někdy radostná, častěji však smutná, ale vždy původní hudba, nepřetržitá melodie našeho vnitřního života.

Toto odpoutání a osvobození daří se umění zvláště proto, poněvadž ve svých výtvorech *umění mluví k nám zvláštním, nás duševně přitahujícím rytmem*. Přibližuje nám tím pocity umělcovy a uvádí nás, podobně jako před tím umělce, do stavu, v němž můžeme shlédnouti skutečnost v jejím individuálním výrazu. »Účelem umění jest uspatí naši konavost nebo spíše naši odolavost (sílu odporu), a tím nás uvésti ve stav naprosté povolnosti, v němž se vsugerovaná představa pro nás uskutečňuje, a citění umělcem projevené naší sympatii vzbuzuje.«

Krása tkví tedy spíš v umění, t. j. v naší duši než v přírodě. Arci jest i příroda umělkyní ve svém způsobu. Chybí-li jí rytmus, nahraňuje jej dlouhou družností, řeklí byste kamarádstvím, jež dává vznik mnohým společným vlivům mezi ní a námi. Tím dostává se naše duše při sebe menším naznačení určitého pocitu do vzrušeného spoluchvění, tak asi jako osvědčená osoba pokusná poslouchá pokynů magnetisátorových.

Plastika a architektura dosahují těchto účinků strnulostí, do níž život zachytávají. »Rytmus a míra *hudby* zastavují normální oběh našich pocitů a představ, způsobující, že pozornost naše se kývá mezi pevnými body, a vykonávající tím na nás tak veliký účín, že nejtíši napodobení lkavého hlasu stačí, aby nás naplnilo největším smutkem.«

Dramatické umění ukazuje nám ve skutečnosti duševního života především ony mocné city, jež vznikají ze srážek s našimi bližními. Jako se kladná a záporná elektřina v obou deskách kondensátoru vzájemně vyvolává, tak vznikají v lidech, již prostým jejich soužitím, vzájemné přitažlivosti a nechuti, neboli ono elektrisování duše, jež jmenujeme vášní.« — Ale tyto vášně dřímají zpravidla pod osobní vrstvou společenských konvencí jako žhavý vnitřek země skryt jest pod ztuhlou pevnou korou zemskou. »Kdyby země byla bytostí živou, myslím, že by ve chvílích oddechu snila o svých náhlých výbuších, jimiž se rázem zase její vnitřní život projevuje.«

Tak postihujeme v dramate s rozkoší, úzkostí, údivem, jaké hloubky jsou v nás ukryty, »veliký změtený svět neurčitých možností, jež se na naše štěstí

neuskutečnily. « Úlohou tragického dramatika jest stopovati ve vlastní duši tyto různé možnosti vývoje a oživovati je na jevišti v postavách stále se střídajících. —

Tragik nevytvořil tudíž svých postav pozorováním jiných lidí. Duševní stavy, jež líčí, poznal ve své vlastní bytosti. Naproti tomu *komedie* vzniká přímo z pozorování slabostí jiných lidí. Směšných stránek lidských by komik ve svém nitru nenalezl, neboť »jen ty stránky naší osobnosti jsou směšny, jež vymykají se našemu vědomí.« Ostatně předvádí komedie jen všeobecné typy. Tím především liší se od všech ostatních druhů umění a zaujímá střední místo mezi uměním a životem. Předvádí všeobecné typy, poněvadž může tím způsobem tepati celé třídy lidí. Sleduje tím sociálního cíle: organisuje *smích* — Smích jest totiž reakcí společnosti na jisté lidské výstřelky, jako roztržitost a ješitnost, jež nejsou tolik špatny, aby zasluhovaly si těžkých trestů, nicméně však ruší společnost, jež žádá si úplného přilnutí k životu. Kdo si směšně počíná, postrádá zdravého lidského rozumu, plné pohyblivosti myšlení. Ke společenskému životu potřebujeme jakéhosi napětí, jakési elasticity; nesmíme se poddávat pohodlným formám přijatých zvyků. Společnost netrpí ztuhlých mechanismů, netrpí roztržitého odchýlení od života. « Tak jsou to zvláště naše ustrnulé životní zvyky, proti nimž se naši bližní svým smíchem stavějí. »

(Pokračování.)

Valná hromada spolku katolických učitelů náboženství na středních školách v Rakousku r. 1913.

(Dokončení.)

Třetím číslem jednání byla zpráva redaktora časopisu studentského »Phoenix« prof. Dra J. Rademachera. Uvádí jako neunavný redaktor obtíže, s nimiž se setkává při rozšiřování časopisu, a stěžuje na malý počet odběratelů (1900). Časopis má stále schodek, i vybizí přítomné, by agitovali ve prospěch časopisu výborného, by dosaženo bylo aspoň počtu odběratelů 3000, by kryty byly výlohy; ukazuje, jak zdárně může zde zvláště laický professor věci pomoci. Zmiňuje se o časopisech studentských buď bezbarvých nebo nepřátelských, jaké mají podpory, a dodává, že třeba obrátiti se na nejd. p. biskupy, by i oni tisk studentský podporovali větší měrou, než se děje dosud.

Prof. Aug. Leutmötzer přednáší o své cestě do Egypta, Palestiny a vyslovuje přání, by katecheti středoškolské konali společnou výpravu na místa nám nejposvátnější, by z vlastního názoru poučení, mohli účinněji vštípit lásku a *úctu* ku kolébce Spasitelově. Mezi volnými návrhy uvádí Dr. Jos. Hanuš smutný zjev, jakou praxi provádí stát resp. ministerstvo financí při stavbě středních škol, že pojí tělocvičnu s kaplí školní. Vysvětluje krátce, jak hřeší se tímto na posvátnost; úkonů bohoslužebných, proti základním zákonům státním o mravní a náboženské výchově studentů, když žáci mají ve zbožnosti obcovati mši sv. tam, kde dříve všechny dny školní konány tělocvik a hry, kde konány bývají i střelecká cvičení a šerm. Ukazuje, že v žádném státě není takového ponížení pro bohoslužby jako u nás (na př.: v Německu, Dánsku v Anglii ve Francii, kde mají všude

*) Velmi poutavě rozebírá Bergson tento předmět v knize populárním způsobem psané: »*Le rire*«.

při školách důstojné kaple nebo auly). Vybízí všechny přítomné kollegy, by podali memorandum na své nejd. pp. biskupy, by se ujali věci té na biskupských konferencích.

Předsednictvo slibuje, že učiní tyto kroky u svých nejvyšších církevních představených. Dále zmiňuje se Dr. Jos. Hanuš o požadavcích středošk. katechetů pražských, by na četně navštěvovaných ústavech (dvojitých) bylo zřízeno II. místo definitivní katechety extra statut, a spolek věci té se ujal. Předseda Msgr. Wolny uvádí že není na německých ústavech této analogie, ale v Haliči, a žádá referenta, by sám vešel v jednání s polskými kollegy, kteří součinnosti ve spolku našem se vyhýbají.

Ku konci prof. Bong. z Vídně líčí utěšené poměry náboženského života u mládeže v Německu, odkudž právě ze slavností Kolpingových z Kolína nad Rynem přijel; ukazuje, jak císař německý sám se stará, by náboženský duch v mládeži německé byl zachován, jeho výrok »Zachraňte u mládeže, co se zachrániti ještě dá,« jak stát na udržení náboženství v mládeži většími obnosy peněžními přispívá, vyslovuje přání, aby s podobným nadšením i u nás se pracovalo.

Předseda, když jiných návrhů nebylo, *děkuje řečníkům i přítomným kollegům za účast* a končí zdařilou valnou hromadu s přáním »Na shledanou« na valné schůzi příští!

Dr. Jos. Hanuš.

U rodičů.

Podává Fr. Janovský.

(Pokračování.)

III.

»Člověk rodí se k práci a pták k létání.« (Job. 5, 7.) Co jest pták bez letu? Co jest člověk bez práce? A k této životní úloze své má býti člověk rozumně veden hned v mládí.

Blaze dítěti, vyrůstá-li v okolí, kde se o práci smýšlí, jako o ní smýšlel veliký kardinál *Manning*, arcibiskup londýnský (nar. 1808, zemř. 1892). Dne 28. ledna 1884 konal v Leedsu velkolepou řeč »*O důstojnosti a právech práce*«. Ukázav krátce úžasný pokrok průmyslu v naší době, ptá se po příčinách. Někteří uvádějí příčinou kapitál. Mýlí se. Co by byl kapitál bez mistrnosti, bez dovednosti? Co by byl kapitál bez práce? Když ve společnosti lidské teprve svítalo, byla tu již práce; o kapitálu nebylo ještě ani slechu.

Co jest práce? Poctivé a úplné *upotřebením duševních i tělesných sil* ku blahu vlastnímu i ku blahu bližního. Kdo nedbá blaha vlastního, páchá sebevraždu; kdo nedbá blaha cizího, propadá sobectví. Pravidelně ať kráčí tělesná i duševní práce ruku v ruce. Ale i práce jen *tělesnou* silou vykonaná má svou důstojnost; neboť kdo třeba jen tímto způsobem sobě a bližnímu pracuje, plní úlohu, kterou mu uložila božská prozřetelnost.

Co jest práce? *Podmínkou všeho dobra na světě*. Na práci závisí všechny vynálezy; zde ovšem tělesnou práci předešla práce duševní. Vynálezům se podařilo rozmotati zadržlý uzel práce, rozdělití práci mnoha rukám. Ne samy peníze, nýbrž *rostoucí počet duševních, tělesných, mechanických sil, toť pravý kapitál naší země*. — Proto přísluší dělníkovi z venkova, jenž přichází jen

s tělesnou silou, bez dovednosti, titul počestného pracovníka touž měrou, jakou muži opatřenému dovedností a vědou.

Toť názor přirozený, toť i názor křesťanský. Staří pohané ho neznali, proto zhrdali tělesnou prací a přidělovali ji jenom otrokům. Křesťanský tento názor nelíbí se ovšem moderním pohanům .*

Blaze dítěti, vyrůstá-li v okolí, kde se o práci takto smýšlí; kde se na práci takto pohlíží, kde se práce s takovýmto přesvědčením koná. Buď toho Bohu žel, že tomu všeobecně tak není. Kolik rodičů, kterýmž i to jest úplně lhostejno, zdaž jejich dítky svědomitě plní úlohu, práci, kterou jim *škola* ukládá! Aby *sami* děti své naváděli k práci, aby je *sami* uváděli do praktického života, do toho se tak mnohým rodičům nechce. Toho tak mnozí rodičové nedovedou!

Za dřívějších časů byla v té příčině rodina znamenitou vychovatelkou. Bydlelať tenkrát většina lidí »ve svém«, pracovala »o svém«; a děti co chvíli musily rodičům pomáhati. Učily se zé života pro život; bezprostředním názorem a vlastním spolupůsobením vyrůstaly v lidi, kteří se v životě, v práci vyznali, práci milovali. Avšak dnes, v době »nájemcův«, v době převládajícího počtu jenom najatého dělnictva, jež nemá svého trvalého přebývání, nemá svého vlastního krovu, v době množství závislého úřednictva, dostává se dětem doma málo pobídky k vlastnímu zaměstnání, málo pobídky k práci, málo příležitosti zkusiti života.

Ještě v chudších rodinách nutí nouze rodiče, že používají svých dítek k různým domácím výkonům. Avšak čím zamožnější jsou rodiny, tím politování hodnější jsou jejich děti v této příčině. Dětem takovým zůstane neznámo *mnoho důležitých podmínek blaživého a spokojeného života*, zvláště pak nenaučí se užívati *ruký*, této výtečné umělkyně, leč jenom k oblékání a svlékání, k jídlu, k psaní, kreslení, hudbě, ke sportu. Samozřejmě, že takové děti nedovedou oceniti ruční práce, shlížejí záhy pohrdavě na pracovní lid; propadají jakési stavovské domyšlivosti, kteráž nikterak nesvědčí mládeži, jež žádných dosud nezískala si zásluh.

Kdož poctivý nekořil by se tu moudrosti Otce nebeského, jenž chtěje v Synu svém jednorozeném dopřáti lidstvu žádoucího Spasitele, zvolil mu Matkou chudičkou Pannu Marii, kteréž bylo se živiti *prací* rukou svých; zvolil mu pěstounem chudičského sv. Josefa, jenž těžkým řemeslem tesařským dobýval vezdejšího chleba, a jemuž Syn Boží tak ochotně, tak bedlivě a obětavě při řemesle pomáhal, že ho lid nepokládal, leč za syna tesařova! Jaký to vzor rodičům, jaký vzor mládeži!

I řekl by někdo *Když rodina* nevyhovuje v této žádoucí věci, ať to nahradí *škola*! Částečně se tak již děje. Na mnohých školách zavádí se vyučování *ručním pracím*. Na základě tom budována jest vůbec tak zvaná »*pracovní škola*«. Lze to jen chváliti. Ale zároveň jest to jen tím zřejmější důkaz, že *rodině ubývá schopnosti vychovávací*, že jí ubývá citu zodpovědnosti za zdárnost dítek. Škola sama všeho nesprávi, výchova školní musí býti podporována výchovou domácí. Výchova školní zůstává přece jen universální, kdežto výchova domácí může snadno býti co nejvíce individuální, a tak co nejúčinnější.

Nejednají tedy dobře rodičové, kteří všecku zodpovědnost za zdárnost či nezdárnost svých dětí strkají jenom na školu. Na prvním místě jsou *oni* zodpovědni.

Několik příkladů. Sebe horlivější, sebe dovednější vyučování *náboženství* ve škole málo zmůže, jestliže domácí ovzduší dítěte jest lhostejno, netečno k náboženství, ba přímo nepřátelské k náboženství; jestliže rodina nezaujímá nižádného stanoviska vůči posledním a svrchovaným otázkám člověčenstva, nýbrž upírá oči své jenom k pozemským věcem, jenom k pozemským starostem, pracím, rozkošem. A takovýchto rodin jest za našich dnů mnoho, velmi mnoho. Materialismus stal se vyznáním víry širokých vrstev. Jak mohou takovíto rodičové poskytnouti dětkám ve věcech spásy, čeho sami nemají? A když tomu tak, zdaž jenom *škola* jest vinna, že mizí u mládeže náboženský duch? Zdaž možno zachovati řeku, které vyschl pramen? Zdaž ji možno zachovati přeléváním vody do řečiště? Jest tedy především probuditi svědomí rodičů; s jejich věrou stojí či padá víra jejich dětek.

(Pokračování.)

 FEUILLETON.

Charles Michel de l'Épée.

(Jubileum vychovatelské lásky.)

(Podává Ant. Melka.)

(Dokončení.)

Vypravuje o tom sám,⁹⁾ jak spokojen jsa dosavadními výsledky své metody, nepomýšlel ani, aby rozvázal jazyk svých žáků k mluvení, když tu jednoho dne neznámý muž přinesl mu španělskou knihu ke koupi. Odmltal ji, podotýkáje, že španělština vůbec nezná. Když však ji náhodou otevřel, zahlédl v ní prstovou abecedu španělskou. I koupil knihu. Sotva se tenkrát konce vyučování dočkati mohl. A jaké bylo jeho překvapení, když z nadpisu: *«Arte para ensenar à hablar los mudos,»* snadno uhadl, že je to vzácná kniha Bonnetova: *Umění učiti hluché mluvě.* —

Uvádíme to na důkaz, že jeho metoda je skutečně původní a geniální.

Veliké byly i výsledky, jichž docílil. Mezitím co jiné metody se lopotily hluchoněmým vpravit nesnadné zvuky a hlásky,

hleděl de l'Épée svojí methodou pokud možno nejvíce šířit duševní obzor svých žáků. *«To je můj hlavní cíl,»* říkával.¹⁰⁾ — Při tom ošem ani výcviku v řeči článkové u schopných žáků nezanedbával, a dovedl jednotlivce k takovým skvělým výsledkům, že budili obdiv.

Jeden z jeho žáků přednášel latinskou řeč, téměř 6 stran dlouhou. (Jsou-li dnes učitelé hluchoněmých rádi, vpraví-li žákům svým hlavní základy mateřštiny, de l'Épée mnohé z nich i v latinu zasvěcoval!) — Jindy vedli dva z jeho žáků spolu i filosofickou disputaci zcela dle pravidel scholastiky! Ovšem, že poctivec de l'Épée sám přiznal, že s nimi postup a důkazy předem byly probrány. Jiná z jeho žáček dovedla odříkávat 28. kapitolu sv. Matouše a p.

Výsledky ty byly tak neobyčejné, že z celé Evropy až na jediné snad Turecko žáci a zvědavci k němu se hrnuli. Mezi obdivovateli a ctiteli jeho byly i hlavy korunované, císař Josef II., jenž v dopisu svém k abbé de l'Épée-ovi nazývá hluchoněmé: *«ses semblables,»* i ruská carevna, Kateřina.

Ale geniálností a originelností svých soustav vynikli i jiní před ním i po něm. Výsledky skvělými dostihli, snad i předstihli

⁹⁾ La véritable manière d'instruire les sourde-muets 159—160.

¹⁰⁾ C'est le but principal, que je me suis proposé l. c. 203.

ho též jiní. V čem se mu nikdo nevyrovnal a v čem leží jeho veliký osvětový význam, je jeho *láska a obětavost pro hluchoněmé*.

Jsou to právě ódy, jež o něm v té příčině piš ti, kteří jej a jeho dílo oceňovali. *Ed. Walther*, spisovatel cenného díla »Geschichte des Taubstummenbildungswesens«, začíná o něm takto: »Samoláska, ctižádost, vědychtivost, slavomam, nadšení a zápal — žádná z těchto věcí není tak čistým zdrojem ryzího skutku jako láska. Láska to byla, jež nás stvořila, a ona to byla, která nás vykoupila. Láska nás udržuje. I hluchoněmým mělo se dostatí této lásky k jejich záchraně. A tou byl abbé de l' Epée, »ein Mann mit johanneischem Herzen und dem Feuereifer eines Petrus.«¹¹⁾

Ustav, jež založil, financoval téměř sám, kdežto jiní z umění svého hluchoněmé vzdělávali, těžili. Teprve od 1785 dostalo se mu královské podpory v obnosu 3100 fr.

Známo jest jeho uskrovnování vlastních potřeb, neboť se odhodlával i zimu v nepopeném pokoji trpěti, jen aby jeho chovanci v ničem neměli újmy. A jeho touha, aby jich co možno nejvíce přijati mohl, a to chudých! Bohatě jen trpěl, chudé vyhledával. — V pokročilém věku ještě čtveré cizí řeči se učil, jen aby svým žákům prospěti a i cizím národům vzdělávání hluchoněmých doporučení mohl. Neboť slovem, písmem, jak jen mohl, pro ně apoštoval.

Baron *Degerando*, člen administrativní rady, která po abbé de l' Epéeovi spravovala ústav, piše ve svém díle: »De l' éducation des sourdsmuets de naissance«, že nikdo, kdo spisů de l' Epée-ových četl, neubráníl se dojmu zvláštní dobroty, jež vane z nich. Není divu: kdo by se ubránil mocnému dojmu, když čte, jak žáci jeho zvláště pravdy náboženské s takovou radostí a dychtivostí chápali, že si je hned písemně zaznamenávajíce pláče zdržeti se nemohli a abbé — učitel s nimi?¹²⁾ »Quod quidem tam alacriter perficiunt ut elicitas prae gaudio lacrymas continere nequeant, a quibus nosmetipsi quandoque non possumus temperare.« — Je-li láska základem vychovatelského umění, jak si to *Overberg* v deníku svém napsal: »Es sei in allem die

Liebe Gottes dein Beweggrund«, anebo jak to žádá *Graser*, jenž dí, že učitel se má častěji sám sebe ptát, má-li lásku k dětem,¹³⁾ pak jistě byl abbé de l' Epée mistrem a vzorem. Jeho příklad rozžehl po celé Evropě teplo lásky pro hluchoněmé a svítil i za dálný oceán.

Pro tuto neobyčejnou jeho lásku a obětavost k hluchoněmým svědčí nejlépe všude zapominání vlastní osoby. Ta všude ustupovala do pozadí. Nezištnost a skromnost jeho mluví ze všech jeho skutků i spisů. Známe odmítnutí opatství, jež mu císař Josef II. nabízel, a odmítnutí bohatého daru ruské carevny, není zajisté třeba podrobněji připomínat. Ale i kontroverse jeho se zastánci ůzných jiných method, zvláště s *Pereiron*, a se zakladatelem t. zv. německé methody, *Samuelem Heinicke*m, ukazuje ryzost jeho povahy a čistotu jeho úmyslů.

Pereirovi, když mu upíral originalitu, odpovídá docela klidně, že se nejedná o bláhový slavomam, ale že jde o to, aby každý činil co může pro blaho hluchoněmých současných i budoucích.¹⁴⁾ Podobně Heinicke-mu piše, že slávy z výsledků své methody každému dopřeje: hanc prior methodum inveni, ferat alter honores.¹⁵⁾ Proto se svou methodou se neskrýval; naopak šířil ji kde mohl v pravém opaku k Pereirovi i Heinicke-mu, kteří dělali se svým způsobem vyučovacím hotové tajemnístkářství v stálé naději, že stát či někdo jiný jim jejich tajemství bohatě odkoupí. »Já však jsem tolika dary od Prozřetelnosti Boží zahrnut, že bych byl nevděčen, kdybych to, co jsem zdarma vzal, zdarma nedával.«¹⁶⁾ Psal své-mu odpůrci. A když z celé Evropy byl zahrnován uznáním vládařů, pochvalou universit a akademií a vyhledávan od žactva z nejbzdálenějších zemí, byl hotov ještě tento muž své methody se žřící a dáti se kýmkoli poučiti: »utinam aliquis tutiorem aut expeditiorem vicem excogitaverit, cujus ego vestigiis inhaerens, accepti ab eo beneficii memorem animum testificarer.«¹⁷⁾

¹¹⁾ Kellner l. c. II. 318. a III. 104.

¹²⁾ Il n'est point ici question de la folie d'être auteur; il s'agit de faire ce que nous pouvons pour nous rendre utiles aux sourdsmuets présents et à venir (Valade-Gabel: Lettres, notes et rapports str. 115.)

¹³⁾ Epist. ad Heinicke l. c. 248.

¹⁴⁾ ib. 275.

¹⁵⁾ ib. 243.

¹¹⁾ Str. 80.

¹²⁾ Epist. ad Heinick. v: La véritable manière. str. 254.

Byl tak rozumný a skromný, že vady své metody skutečně nahlížel, jak mu přiznává sám *Wallther*.¹⁸⁾ Že tak houževnatě stál na svém, i proti Pereirovi i Heinickemu, zavinilo ne v malé míře ono tajemnůstkářství jejich, které mu jejich metody seznati ani nedovolilo; a pak ta obava jeho lásky, že by snad při namáhavé, a u některých řeči vůbec neschopných jeho miláčků bezvýsledné metodě hláskové obzor duševní zůstal přece jen příliš nízký a úzký, kdežto jemu šlo o to, aby jej co možno a u všech co nejvíce rozšířil! Proto ta energická jeho odpověď Pereirovi: Ta metoda je lepší,

¹⁸⁾ Geschichte des Taubstummenbildungswesens 90.

kteřá vlohy vrozené rychleji probouzí: »Quid quid contradicit Pereirius illa docendi ratio potior est, quae insitam vim animi citius promovet.«¹⁹⁾

A tato stránka jeho povahy i jeho díla je to, co mu zaručuje nesmrtelnost. Jeho metoda snad se přežila; mnohde, kde měli příznivější poměry, ji již do jisté aspoň míry opustili. Avšak světlo jeho lásky a obětavosti svítí dál, a jeho nezištnost, která žila jen jiným a ne sobě, a to právě ubožákům do té doby obecně zapomínaným — uchová od zapomenutí druhého Vincence hluchoněmých.

¹⁹⁾ La véritable manière . . . pag. 257.

SMĚS.

Pythické hrozby. Výkonný komitét českého učitelstva uveřejňuje v »Českém Učíteli« z 3. října provolání, z něhož vyjímáme aspoň toto:

»Po dlouhých letech trapného a úzkostlivého čekání, jak hladová otázka učitelská vyřízena bude, přichází učitelstvo téměř k jistotě, že není úmyslu požadavků jeho v nejbližší době vyhověti.

Ztratili jsme důvěru k vládě i ke stranám politickým, že s námi cití a že mají vážný úmysl nám pomoci, a proto nesmíme ani chvíli zapomínati, že jenom sami, svojí vlastní jednotnou, jednomyslnou silou domůžeme se svých požadavků

Přicházejí okamžiky, kdy na daný povel povstati musí veškeré učitelstvo, do jediného muže, aby ukázalo, že frivolní hra, tropená s jeho trpělivostí, musí dojíti rázné odpovědi — nikoliv slovy, hesly, ale činy. —

V nejbližší době musejí býti po všech jednotách a okrscích vykonány přípravy, aby na daný povel učitelstvo ihned pohotově — ihned zahájiti boj za naše požadavky, boj, jemuž dosud rovno nebylo.

My špatně placení a vyprahlou pouští marných slibů drahně vodění dělníci na poli kulturní práce sáhneme k prostředkům, jež budou míti jiný smysl, než passivní resistance státních úředníků, a širší dosah než stávká dělníků, proletářů, ale jež dojísta bu-

dou míti dalekosáhlejší a pronikavější důsledky.

Učitelstvo vytrhne se z norem své aktivity, z toho rámce a cbsahu činnosti ve škole a mimo školu, již posud konalo v intencích svého kulturního poslání v národě.

Učitelstvo vytrhne se z běhů života jako činitel progressivní a bude passivní složkou i svého úřadu i svého dobrovolného poslání ve společnosti dotud, dokud nebude mu vyhověno v tom, nač má právo, jež mu veřejnost i kruhy úřední až k nejvyšší hlavě státní správy s důrazem a mnohokrátě přiznaly.

Neprobíráme dnes dopodrobna, jakým způsobem prováděti budeme svůj zostřený zápas, pravíme jen, že naši devisou bude: jaký plat, taká práce.« —

V provolání dává se vládě a politickým činitelům lhůta do 31. prosince 1913. Po té má nastati, co v provolání záhadně je vysloveno. Snad generální s'ávka? To jest nuž na obě strany valně přibroušený. Že učitelstvu je potřeba pomoci, v tom není rozporu mezi stranami. Ale opětné žádosti, petice a deputace, to jest jedině legální cesta, která může zachovati učitelstvu přízeň rozhodujících činitelů, beztak již valně oťfesenou, a dopomoci mu k spravedlivým požadavkům.

V pravdě židovský dar nabízel městu Kolínu nad Rýnem millionář Rothschild: 500.000 Mk na zřízení sanatoria a 100.000 marek na krematorium. Ale s perfidní podmínkou, že celý dar propadá, neodhodlá-li

se město krematorium postaviti, ve prospěch náboženské israelské obce v Kolině. Rothschild doufal, že udělá darem svým průlom do zachovalého Porýní, kde dosud není jediného krematoria. Počítal také s hamizností liberálních, městských zástupců, a měl za jisto, že se na takové tučné sousto dá chytit aspoň dvoutřetinová většina městské rady, které je v Německu dle zákona ke zřízení krematoria potřebí. Ale přepočítal se. Debata byla sice živá a bouřlivá; nicméně po tříhodinném zasedání hodilo město Kolín sebevědomě 26ti hlasy (proti 13 liberálním) velkomyslně danajský dar židovskému dárci zpět. *M.*

Katolicismus v Číně činí utěšené pokroky. Obrázek v malém tohoto pokroku podává missionář Fabre, liče svoji diasporu v Tien-Tsin. Má 1970 katolíků v 18 vesnicích. Za uplynulý rok slyšel 5800 zповědi a rozdal svým »osadníkům« 12.000 sv. přijímání; jen o velikonicích celých 635 sv. přijímání! Jistě slušný počet! Ještě lépe, praví missionář onen ve své zprávě, daří se jiným spolupratřím. V jediném na př. vikariatu Peking bylo za rok 40.000 dospělých křtem do církve uvedeno. *M.*

Proti neslušné modě ženské začíná protestovati konečně zdravý smysl křesťanský hromadně. Popud dal k tomu na kongressu malínském v Belgii 1909 znamenitý jesuita P. Artur Vermeersch. Myšlenky jeho sjezdu předložené nezůstaly neplodné. V Belgii samotné utvořila se již »*liga rodinná*« (Ligue des Familles) proti této záplavě nečudnosti z ženských nezdravých mod. Ve Španělsku vstoupila do služeb této myšlenky pravá apoštolka dona Rosario Rosende, která zakládá za týmž účelem po čelnějších městech španělského venkova spolky slušných ženských mod. V Kolumbii, zasvěcené Nejsv. Srdci Páně, ozvaly se katolické ženy mohutným protestem, aby v této zemi Srdce Božího nebyly dovoleny tajné spolky zednářské, z nichž vedle jiných zákazonosných snah vzniká i tato: zničití křesťanský mrav vůbec. Kdy pak promluví rozumné a zbožné ženy české! Ai sama Paříž nedovedla se již ubrániti; i ta cítí již zpětný odrez z ciziny tohoto hnutí, jak je nazvali: *křížáckého hnutí za křesťanskou slušnost*. *M.*

Snahy unionistické stávají se známými též ve Francii. Vedle zájmu církevního poutá tu Francouze i zájem o Slovany, jimž dávno nepokrytě věnují své

sympathie. Slované zvláště po posledních vítězstvích vedou hlavní slovo na poli náboženském i politickém na východě. To již nutká k bedlivějšímu studiu náboženských a církevních jejich poměrů. Boť užel, mají prý orthodoxní větší příležitost seznámiti se s křesťanstvím západním, nežli my na západě s křesťanstvím východním. Na každé ze čtyř duchovních akademii je totiž zřízeno několik samostatných stolic, které jediné se obírají studiem různých útvarů křesťanství západního, jak po stránce historické, tak dogmatické, právní a podob.; ovšem často na velikou škodu posluchačů, jimž metoda mnohých učenců orthodoxních, nakládající mnohdy lépe s protestantismem a volnou myšlenkou nežli s katolicismem, vštěpuje vlastně náboženský indiferentismus. Ale faktum samo zůstává v podstatě dobré, a skýtá vskutku příležitost seznámiti se se západem po stránce náboženské. Nemělo by se snad pomýšleti na něco podobného i na západě, ptá se *Mich. d' Herbiguy* v »Revue pratique d' Apologétique« z 15. VI. t. r. str. 437. — a zaříditi na našich vyšších učilištích, zvláště církevních vedle dějepisu všeobecného a vedle srovnávací vědy náboženské i studium dnešních křesťanských vyznání — a snad zvláště církve východní? *M.*

Z laické morálky. Občas vyklouznou z péra zastancům laické morálky doznání, o nichž by se z naší strany dalo říci, přímo skvostná doznání. Inspektor národních škol a stálý spolupracovník revue »Enseignement primaire«, *Dufrenne* doznává: »Hlasat, že výchova jest umění dělat z lidí poctivé a čestné lidi, to znamená tvrdit vlastně, že *víme*, co jest poctivý a čestný člověk a že již máme *pevně ustálený* pojem dobra a zla. A my víme, že jen domyšlivost si to může osobovat. «

A co souditi teprve o této »filosofii«, kterou se neostýchá psáti autor díla: »Nouveaux Cours de pédagogie« na str. 100, kde pojednává o tom, zdali je mravnost všeobecná, dí: »Nenapravitelní« lidé, kteří stůj co stůj požadují po člověku poslední cíl, stále nám tvrdí: Byť i člověk měl inteligenci se zvířaty společnou, však on jediný vědomí dobra i zla, a to právě jej od zvířete příkře odlišuje a staví nad ně. Než buďte jen klidni: pozorovali jste již kdy vepře, jemuž bylo podáno do žlabu? Nejsilnější vepř by měl sto chutí odehnat své sourozence od koryta, avšak pozor!

hospodyně je tu! Hodí po ní čas od času okem a jakmile se dveře zavrou, poučí vás podrážděné chroptání a vřesk, že přišla tam zle hospodafí. Otevřte dveře a vše přestane.

»Tento vepř, troufám si tvrdit, — má vědomí dobra a zla.«

Lamartina a jeho vnitřní život podrobil nové kritice spisovatel a kritik Jean des Cognets, a to na základě zajímavých memoirů. Měl veliký Lamartin, jehož jsme si uvykli nazývat básníkem »křesťanským«, svého Meřta. Byl jím pověstný Dargaud, důvěrný přítel Lamartinův, jenž ve svém zavilém záští proti víře a církvi katolické neměl důležitějšího životního »poslání«, nežli vyrvatí velikého básníka ze spárů »pověry«. Na procházkách, besedách, při náhodných setkáních Dargaud znova a znova útočí odvěcnými pochybnostmi, otázkami, námitkami na víru Lamartinovu. A jak se co mu podařilo zviklat, jak jen vymámil na ušvaném duchu slovo méně věřící, vše zaznamenával do svého denníku. Lamartin na př. jde se ptát duše své zesnulé matky, aby nabyl přec jakéhosi svěkla v hrozných rozporech svého nitra. Dargaud, jenž ho po tolikráte sváděl od víry k racionalismu a deismu, musí i tentokrát slyšeti od Lamartina: »Nevím — nejsem ještě rozhodnut. Stále jsem na vahách mezi minulými věky posvěcenou a úctyhodnou vírou s jedné — a mezi děsnou nejistotou budoucnosti s druhé strany. A dlouho už uvažuji, kam se mám přiklonit.« — Kamž jinam, dí Dargaud? Nechat starých milých upomínek a jít v před. Pravda je také matkou. (Upomínky na matku měly totiž na Lamartina veliký vliv — můžeme říci, že ho při víře přímo udržely!) A pravda není v katolicismu s jeho absurdními a ukrutnými dogmaty. A novodobá myšlenka vítězně se běže v před, aby vybavila z metafysických a pověrečných trusek staré víry čisté zlato pravé lidské mravnosti. Je třeba jen ruku přiložit a uspišit pád toho, co se udržet nedá. — Nemožno ještě, snad později, až mé přesvědčení dozraje.

Tak zaznamenával Dargaud ve svém denníku. Šťěstí, že memoiry ty přišly do rukou povolanych. Neboť des Cognets, sám horlivý lamartinovec a kritik znamenitý, dobře rozpoznal, že memoiry jsou zbarveny

rationalistodeistickou vášní Dargaudovou — a že tedy nelze všemu věřiti, a zvláště že nelze změnití známých fakt ze života Lamartinova: totiž, že mocný vliv požehnané památky matčiny uchránil ho od úplného odpadu od víry, a že ode dne, kdy vstoupil v sňatek manželský, pozvolna pod vlivem své ženy nalézal sám sebe, až se povznesl na niveau svých prvních »Meditací«. Když mu 1860 sv. Otec poslal vlastnoruční list, Lamartin byl oslovením »Milý synu« všecek unesen, a do hloubi duše dojat. Konečný triumf nad jeho mračnou duší neodnášel Dargaud, nýbrž jeho věřící paní.

Co mají tedy memoiry Dargaudovy zajímavého pro nás, jsou ony velké boje, velké rozpory a velké pochybnosti, do nichž nám u tak velkého ducha dávají nahlédnouti. A jsou-li tam, která přilíží »silná« slova, myslí sám Cognets, že by se nám jevila v jiném a mírnějším světle, kdyby chom Dargaudem zaznamenané jeho rozhovory srovnali s jinými, které v té době Lamartin na druhé straně mival s dušemi rozhodně věřícími a katolicky přesvědčenými. *M.*

LITERATURA.

ThDr. Josef Šebestian Pelczar, biskup v Přemyšlu: **Ježíš Kristus vzorem a mistrem kněze.** Rozjímání pro kněze. Část III. Ježíš Kristus v Nejsvětější svátosti vzorem a mistrem kněze. Se svolením autorovým na jazyk český přeložil Jan Mottl, farař ve Velharticích. Cena 2 K 30 h (váz. 3 K 30 h). Velhartice. Nákladem vlastním. Tiskem družstva Vlast v Praze.

Co napsali jsme o první a druhé části výtečné této práce (Ježíš Kristus ve svém »skrytém« a »veřejném« životě jest vzorem a mistrem kněze; 2 K 20 h — 3 K; váz. o 1 K více), to plnou měrou platí vše i o této 3. části, jež ve 32 rozjímáních předvádí nám božského Spasitele v nejsv. Svátosti, jakožto náš vzor a příklad. Po eucharistickém sjezdu vídeňském, na němž tak mnozí kněží živou účas brali, je kniha tato zvláště vítanou, i dostane se jí jistě u horlivého duchovenstva právě tak laskavého přijetí, jako oběma prvním svazkům. Kdo jí ještě nemáš, objednej si jí, nebudeš jistě litovati. Doporučujeme vřele. *J. Fabian.*

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci coloročně 7 korun, půletně 3-50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatel“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta, „Vychovatel“ se jim dává toliko zahotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběrateli dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v. král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest v vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 670-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílané buďtež Em. Žákov, prof. na Smíchově, Cejnálů 8.; pro učit. přílohu přijímá rukopisy V. Jelinek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavítek, katecheta na Smíchově 992.

O studium klassické. — Bergsonova intuitivní filosofie. — Neutrální škola. — Biblické děje a bibl. osoby v pověstech Židů a Mohamedánů — Směs. — Literatura.

O studium klassické.

Podává A. MELKA.

(Pokračování.)

Také námitka, že studium klassické jest nevěčné, nepraktické, prázdné, že svou nevěčností silně duchy odpuzuje a slabé naopak vychovává v snílky, není nová, ani bezpodstatná. Ale dá se jí předejít. Tu záleží mnoho na učiteli, na jeho rozumné a správné metodě. A těm aby se mohl dáti vést, potřebuje býti učitel nezávislý

Než dosti. Dále již jíti za autorem nemůžeme. Jeť vše, co jsme zde podali, obsahem spisu franc. professora *Petra Lasserre*: »*La doctrine officielle de l'Université*«. A jako jsme poctivě uvedli jeho myšlenky, které i se stanoviska svého můžeme podepsati, tak uvedli jsme i tyto poslední, s nimiž těžko je souhlasiti. Či nepamatuje se, jak by mělo býti žádoucí, aby žáci k tak samostatné práci byli vedeni, že by si i grammatická a syntaktická pravidla sami dovedli odvoditi, a učitel že by při tom vlastně připadla jen úloha jejich práci kontrolovat, po případě opravovat? A teď najednou, má-li se zabrániti nedobrému vlivu klassických studií, vše téměř závisí od osobnosti rozumného učitele! Také *nezávislost od státu je dvojsečná zbraň*. A žádat od státu úplné nezávislosti učitelovy znamená pokládat stát buď tak za příliš lehkomyšlný, že by mu na jeho budoucích občanech nezáleželo, anebo tak příliš nezištný, že by se zřikal svého práva.

Zajímavými však zůstávají tyto názory Lasserre-ovy i dále. A ještě zajímavější činí je jeho *kritika dnešní francouzské university*. Neboť universita, toť onen krb, kde se hnětou nové metody; středisko, v němž spracovávají se nové programy, a s nimi pak rozesílají se apoštolovat noví stoupenci do nejzazších konců země.

Kritika Lasserreova jest zdrcující. Odsuzuje Sorbonnu let minulých, odsuzuje i Sorbonnu dnešní. Před lety byl to *Viktor Cousin*, jenž ji udával ton. Lasserre mluví o něm s nemalým despektem. A tehdejší filosofie, nesouvislá to směs Platona a Hegela, shnětená v jakýsi spiritualismus, měla prý zvláště tu ve-

likou vadu, že své adepty nedovedla ozbrojit proti sofismatům. Sorbonna minulých let hověla dále i kriticizmu a pantheismu německému: Lachelier, Ravaisson, Boutroux, všickni byli jimi, byť ne stejně, nakaženi. Ani Renan, ani Taine, ani Brunetière, ani de Vogüé, ač byli myšlenkově daleko solidněji založeni, nemohou dojíti uznání. Zevšeobecňovali příliš a odvozovali ukvapené důsledky. A dnešní universita? To jsou pánové Lavisse a Liard, Durkheim, Lauson, Langlois, Seignobos. A proti těm zvláště obrací se ostří Lasserreovy kritiky.

Universita dnešní odnaučuje myslit. Brakují a třídí se tam staré svazky, ale jako smrtelného hříchu bojí se vykládati, srovnávat a usuzovat vlastní rozumem tak jako vidíme svým vlastním okem. Každá studie, ať literární ať psychologická ať morální, promění se v historickou, a každá historie podávána bez oné tajemné ji oživující duše, jak jsme shora řekli, stává se zploštělou kompilací, těžkopádnou, neužitečnou a nechutnou. Toť »tyranie bezmyšlenkové erudice, systematické se zřikání rozumu«. To je vyučování; to není výchova k rozumnosti, jak si ji Lasserre představuje.

Pravý opak. Nedivme se tedy, že Lasserre jde v tak úporný boj. Jeho protivníci stojí totiž v otázce humanitních studií docela na opačném konci. *Lasonovi* na př. jsou studia klassická jakýmsi vzděláním ornamentálním, luxusním, a ústavy studií humanitních jsou mu nákladnými továrnami na vyrábění esthetů a rhetorů, kteří umějí skládat ladně jenom prázdná slova. Také v otázce stylu se neshodují. Krása stylu záleží dle Lasona v tom, že ladně a bohatě dovede svými barvami a rytmem zobraziti svět hmotný, tak jak jej svými široce otevřenými smysly v duši svou hltá. Lasserrovi, jenž klade krásu slohu v jeho oduševnělost, je tato theorie Lasonova »obsoenní«, a pro výchovu ducha nebezpečnou.

Nebezpečnou pro výchovu rozumnosti shledává Lasserre i snahy po zkrácení studií humanitních, k nimž podnět rovněž vyšel z university. Neblahému následku těchto studií, že totiž produkují veliký počet lidí, kteří v naší průmyslové a praktické době méně se hodí pro tyto praktické odbory, mělo se odpomoci. Z esthetů a rhetorů mělo se nadělat praktických lidí. Jak? Zkrátiti dobu humanitních studií a posunuli odborná studia o něco spíš? Ubrati klassicizmu a přidati ostatních věd bez ohledu na jejich výchovný význam! A čím zvláště se v té příčině prohřešili, jest t. zv. *methoda Berlitzova cizích jazyků*.

Tato methoda, jak známo, učí cizí řeči přímo sama sebou, bez pomoci řeči mateřské. Ukazuje věci a hned je pojmenuje cizojazyčnými názvy. *V tom právě spočívá její škodlivost*. Spočíváť na třech schopnostech: zraku, sluchu, paměti, toť vše. Usuzování, bystření rozumu odpadá zcela; zdokonalení v mateřské řeči rovněž, neboť ku překladu se jí nepoužívá. A tak tato neblahá methoda může se vykázati sice snad i zdárnými výsledky, ale *v době určené k výchově, má následky zhoubné*. Dovede vyučiti nějaké banální konversaci, stačí portierovi v hotelu, agentovi na cestách. Ale inteligenta budoucího měla zušlechtit!! A zatím ona ke všemu tomu přidává další neblahý následek: *učí mysliti v cizím jazyku dříve ještě, nežli se člověk naučil správně mysliti ve svém*.

Všecky tyto snahy hleděly si jen toho, co je užitečné a praktické, a to, co je ihned, bezprostředně užitečné, zapomínajice, že nejužitečnější je solidní výchova ducha.

Tyto překotné snahy byly ovšem inspirovány universitou. A v ní opět daly příčinu k tomu mnohé důvody politické i sociální. Dají však se uvést všechny na jednu téměř, a tou je *revoluce*. Ta je příčinou úpadku.

»Neboť *revoluce francouzská zrušila školy, kollegia a university, a tím přerušila kontinuitu francouzské osvěty*. Noví duchové začali pak tápáním. Sám Cousin, když počal své přednášky 1815, neměl ani ustálené filosofie elementární. Jak mohli tak špatně připravení duchové stavěti solidně? — Vypuzením benediktinů byla na čas pravá vzdělanost ubita; když se po čase zvedla, budovali dějepisci Thierry, Michelet, Marlin své systémy na základech málo pevných podle z vůle svých revolucionářských a romantických předsudků.«

Revoluce povalila staré university, které byly v podstatě nezávislé. Na jejich místo nastoupila universita jediná, scentralisovaná. Avšak universita Napoleonova, to znamená: se závazkem, že bude získavati půdu rodu Napoleonovu. *A třetí republika francouzská čeká a žádá od university totéž; aby totiž sloužila ideám demokracie.* »Ideál demokratický,« dí Lasserre, »je Minotaurem veškerého přímého a správného smýšlení!«

Také vliv Německa neblaze působil na směr studií ve Francii. Déle již než 100 let trvá tento vliv. V polovici století byli to zvláště dva duchové, kteří vlivu německého byli plni a to *Taine* a *Renan*. A duch německý je duch. kriticismu, pantheismu; duch mračného snění, plodící neujasněné a nepřesné pojmy. Bylo ho znat v historii, bylo ho znat zvláště ve filosofii. Francie byla v zajetí Kantovy filosofie a filosofie jeho žáků, zvláště Hegela, jak to na první pohled patrně u Cousina, Vacherota, Lacheliera, Boutrouxe, Janeta i Ravaissona. Všichni jsou otráveni Kantovým kriticismem a jeho mravním formalismem. Pantheismus evolucionistický rozšířil všude zvláště pak v kritice epidemii, kterou Lasserre nazývá *ideolatrií*. Jdeje, ideje, ideje — bohatost idejí! Záplava jich — to bylo nejpřednějším. Zdali však odpovídají skutečnosti, pravdě, správnosti, to bylo vedlejším.

I tu viní Lasserre revoluci, že zavřevši zdroje osvěty, *otevřela dvěře dokořán všem sofismatům*, tak asi, jakoby seslabivši posádku země, ještě otevřela hranice nepřátelskému vojsku.

Revoluce je dále vinna, dle Lasserrea, *že mají na vysokém učení a v universitní správě převahu židé a protestanté*, jak to ukazují jména Durkheim, Lévy-Brühl, Seignobos, Buisson a j. Tato převaha je osudná: *Nestrannost historická, mravní i náboženská je pro ni nemožná*. Židé nemají pilnější práce, nežli rozleptati ostatní národy ve prospěch Israele, protestanté pak, nežli pomýšleti na odvetu za noc bartolomějskou anebo za odvolání ediktu nantského. Kromě toho každý syn Calvinův je vřelým milovníkem Švýcarska. A Švýcarsko nám bylo, dle Lasserre, dvojnásobně osudno: odtud nám Francouzům přišlo protestanství, a odtud nás J. J. Rousseau zaplavil proudem svých idejí demokratických.

Tato abnormální, nepoměrná převaha židů dala by se ospravedlniti jejich duševní superioritou; že té však přese všechnu svoji drzost nemají, je zřejmá věc. Čím se tedy dá jediné vysvětliti? Revoluce působila jako lučavka; rozptýlila, rozříštila jedince, kteří druh k druhu se byli vinuli v bývalých spolcích, korporacích a řádech, a osamotnila je v občany, pouhé atomy. Současně vyprostila však velice neprozřetelně i protestanty a židy z podřízenějšího jejich postavení; s tím však rozdílem, že jim nedovedla vlit nešťastnou svou manii indivi-

dualistickou. *Semknuti nepřiznivým svým osudem v jedno, byli společností před revolucí, společností pevně semknutou zůstali i po ní. Odtud jejich převaha; důkaz to moci, jakou má pevně scelená minorita v národě v atomy roztržitém.*

Na tyto bolavé rány doporučuje Lasserre léky: Chybu, které se stát dopustil, že Židům dopomohl k takové osudné převaze, je povinen zase stát napravit. A universita nápravy domůže se tenkrát, když si vydobude nezávislosti od státu a bude se řídit sama, tak jak je tomu již na mnohých universitách ve Spojených Státech amerických.

Tato přání Lasserrova jsou ovšem diskutabl. Co však zaslouží povšimnutí, je cenné doznání, že t. zv. »nejslavnější«
převraty, revoluce a války národů nebývají nejslavnějšími v každém ohledu, a že u cizích národů najdou se již přímí duchové, kteří to poctivě a otevřeně dovedou přiznati. (Pokračování.)

Bergsonova intuitivní filosofie.

(Podává Prof. Dr. LUB, PETR.)

(Pokračování.)

Svoboda vůle. Bergsonovi jest svoboda vůle nesporným faktem; determinismus protismyslem, jak Bergson důkladným rozbořem snaží se dokázati.

Psychologický determinismus dovolává se obyčejně determinismu fyzikálních jevů, principu zachování energie. Buď jsou prý duchovní jevy paralelní s fyzickými, takže jejich pořad podléhá témuž přísnému příčinnému řádu jako stavy tělesné, anebo existuje mezi duchem a hmotou vzájemné působení, v kterémžto případě by svobodná vůle zase byla nemožna, ježto by *nevyčerpateľný* zdroj síly odporoval svrchu zmíněnému principu.

Z obou hypotes odpírá parallelismus faktům duševního života, a jest také z důvodů logických nepřijatelný. Zbývá tedy pouze druhá možnost psychofyzického vzájemného působení. Ale princip zachovávané energie nemůže proto již pro jevy přírodní založiti důsledný determinismus, protože jeho význam tkví převážně v oboru metodickém a nikoli metafyzickém. Ještě méně oprávněno jest vyvozovati z něho determinismus psychologický, ježto v oboru duchovním dosud nedošel sebe menšího upotřebení.

Ale determinismus psychologický jest spíše požadavkem našeho praktického rozumu než postulátem fyzického determinismu. Rozum rozkládá náš život duševní ve věcné představy, a ohlíží se pak po zákonech, jež by tyto představy zase spojily v jedno. Není s to však shledati v duševním životě skutečných zákonů, jež by za všech okolností byly platny. Tak zvané zákony associační mají platnost nanejvýš pro svrchní vrstvy; na hlubší život našeho Já nemohou již býti vztahovány. Mnohá naše odhodlání jsou jen vnější, vycházejí z pudů nebo myšlenek, jež nesplynuly s nejnižším jádrem naší bytosti. *Jen tu lze vlastně mluvit o určování skrze motivy.* Ve mnohých případech však motivy tvoří jen zdánlivě moment určující; vlastní příčina jednání tkví mnohem hlouběji.

Vzpomeňme si jen zvláštního jevu pohypnotické suggestce, kde člověk neuvědomělým nátlakem puzen, koná věci, pro něž si teprv dodatečně motivy shání a upravuje, motivy, jež nemají nic společného s pravou příčinou jednání. Tak poznáváme, že často *»chceme jen, abychom chtěli, a že nedostatek motivu bývá nejlepším motivem«*. Jen v tom případě shoduje se rozhodnutí vůle s naší

celou bytostí. »Čin jest tím svobodnější, čím více vývoj, z něhož čin vyrůstá, v jedno spadá s nejnítěnějším jádrem našeho Já.«

Jest nemožno narysovatí přesnou linii mezi úkony z vnitřního Já vycházejícími a úkony determinovanými. Svoboda tedy připouští stupně. Jisto jest, že většina lidí dává se i v nejdůležitějších rozhodnutích řídití jen pohnutkami vnějšími; žijí a umírají, nepoznavše pravé svobody v plném jejího slova smyslu.

Toto vylíčení svobody, jen ve výjimečných případech se uplatňující, nevystačí však, aby přesvědčilo deterministy o neudržitelnosti jejich theorie. Jest nutno napadnouti je v jejich vlastních zákopech a podrobiti jejich různá tvrzení zevrubné zkoušce.

»Jenom jedině rozhodnutí vůle jest vždy objektivně možno.« Tímto tvrzením odporují deterministé obhájcům tak zvaného *liberum arbitrium indifferentiae*. Obě strany dopouštějí se zde té chyby, že časový vzrůst našeho Já prostorovým způsobem symbolisují a že motivy zvětčují. Vnitřní vývoj lidského Já jest myšlen jako linie vedoucí k jedinému bodu, při němž dvě cesty stejným způsobem jsou otevřeny, a tak zdánlivě stejným způsobem možny byly, i když naše Já se již jednou cestou bylo dalo. Zapomíná se, že v prostoru jest jedna cesta možna, a že oba směry existují nikoli ve skutečnosti, nýbrž jen v naší představě. »Ve skutečnosti neexistují ani tendence ani směry, nýbrž Já, jež právě svými kolísáními žije a se rozvíjí, ač svobodný kon z něho odpadne jako přezralý plod.«

Každé prostorové znázorňování časového dění vede však s neúprosnou logikou k determinismu. Indeterministi, kteří připouštějí možnost dvou různých cest, jsou nedůslední, ježto si jen představují část vývoje našeho Já jako vymezenou cestu, a zapomínají, že čas se nemůže tak prostě zastaviti, než se Já po opakovaných kolísáních pro jeden směr rozhodlo.

Otázka objektivní možnosti početnějších rozhodnutí jest tudíž celkem beze smyslu. V podstatě konstatují zde deterministi jen: Když je čin dokonán, »je dokonán«, kdežto jejich protivníci, obháje liberá arbitria nedostávají se za tvrzení: »Rozhodnutí se ještě nestalo, dokud se nestalo.«

Jiná formule deterministů zní: »Čin — aspoň v theorii — lze předpověděti, jsou-li známy všechny jeho antecedencie.«

Poznání cizích stavů duševních lze si však dvojím způsobem zjednatí. *Dynamicko-intuitivní* metoda žádá, abychom se v tyto stavy úplně vcitili a je ještě jednou v celém jejich vývoji prožili. *Staticko-diskursivní* metoda naproti tomu rozkládá cizí bytost v prvky, jež dle jejich intensity odstiňuje a kvantitativně hodnotí. Rozbor pojmu psychické intensity ukázal nám však, že takové kvantitativní odstiňování jest jen uměle možno, a že se vztahovati může pouze k duševním stavům v minulosti ležícím, jež bývají libovolně přizpůsobovány a upravovány, nikoli však ke stavům budoucím a ještě nezrozeným. Pozdější, jednotné konání nemůže býti z dřívějších prvků předem odhadnuto.

Naproti tomu intuitivní poznání jest možno jen při úplném sebevžití do cizí osobnosti. Nad to musí býti všechny vnější okolnosti úplně stejny a také trvání zažitků, jež jsou od jeho podstaty nerozlučny, nesmí býti nikterak kráceno. Jest tedy tento způsob poznání jen tehdy úplně možný, jest-li poznávající s poznávaným jest úplně za jedno. O předpovědi jednání nemůže tedy ani zde býti řeči. Poznávání je teprve možno po činu, nebo nanejvýš současně s činem.

Po tomto vyvrácení obou deterministických hlavních formulí nezbyvá deterministům než tvrzení, že každý účinek *nutně* vzhází ze své příčiny. Co jest však míněno touto nutností? Znamená to, že tytéž příčiny mají vždycky tytéž účinky? Pak ovšem není lze této vědy upotřebiti v našem životě duševním, neboť *v něm úplně tytéž příčiny nikdy se nevracejí.*

Jest však ještě jiné, mechanické kausalitě protikladné pojetí příčinnosti, jež získáváme *z pozorování našeho vnitřního života.* Dovidáme se tu, jak se představa vyvíjí ve vůli, a jak vůle se stává činem. Naivní, dětský člověk přenáší právě tento vnitřní způsob příčinnosti i na svět vnější; hledá za každým přírodním jevem libovůli dobrého nebo zlého ducha. Jest patrné, že i při tomto kauzálním pojmu živé síly lidská svoboda netrpí újmy. Tak vychází na jevo, *»že každá zřetelná představa kausalitě obsahuje uznání lidské svobody jako přirozený závěr«.*

Aprioristické popření svobody může vzniknouti jen ze smísení obou kauzálních pojmův. Pojem síly jest přenášen na jevy přírodní, *»putuje tam spolu s pojmem matematické nutnosti a vrací se zkažen z této cesty do oblasti ducha«.* S druhé strany vypůjčuje si nutnost od síly trochu lesku, a tak povstává podivná směs, jež má snad smysl v myšlení praktickém, ale ve filosofii působí nanejvýš škodlivě. Jako ve fysice co vědě praktické víc a více opouštíme pojem síly, tak bychom měli ve filosofii života duchovního obnoviti pojem dynamické příčinnosti ve vší její ryzosti.

Tak neobstál žádný z důkazů, determinismus hájících před bystrou kritikou Bergsonovou. Pojem svobody odolává každému útoku, pokud ho jen nechceme schytávati do logických výměrů a určování. *»Každá definice svobody dá determinismu za pravdu.«*

Svůj originální názor o spontánním životě vnitřním shrnuje Bergson v těchto řádcích :

Jsou vlastně dvě různá Já. Prvního dosahujeme prohloubeným přemýšlením, dávajícím nám v našich vnitřních stavech poznati živé bytnosti, jež se nepřetržitě přetvářejí, bytnosti, jež se vzpírají všemu měření, jež se úplně prostupují a jejich časový pořad nemá nic společného s jejich seřazováním v stejnotvarém prostoru. *Ale chvíle, v nichž takto sebe samy postihujeme, jsou vzácné, a proto jsme jen zřídka svobodni.* Většinou žijeme takřka ze sebe vyslečení, postihujeme jen bezbarvou vidinu svého já, stín, jež vrhá pouhé trvání do homogénního prostoru. Tak rozvíjí se naše jsoucnost spíše v prostoru než v čase; žijeme spíše pro vnější svět než pro sebe; jsme spíše *»jednání«*, než jednáme; mluvíme víc, než myslíme. Svobodně jednati znamená uvázati se zase v držení sebe sama, vrátiti se v pouhé trvání. (Pokračování.)

Neutrální škola.

(Podává V. Lankaš.)

Laicisovaná, čirě neutrální škola, ideál francouzských republikánů, jest i ideálem mnoha pobloudilců u nás. Zhoubnost a neoprávněnost této školy dokazuje instruktivní článek *Apologetického Slovníku.*

Vyjímáme z něho aspoň něco: Absolutní neutralita, i kdyby nebyla odsouzena již sama sebou, neboť je to urážka božského majestátu, byla by zavržení hodna i z jiných důvodův.

a) Neutralita absolutní je *škodlivá pro školu*. Jeť neutrální vyučování nerozumné a neplodné. Nemá určitého cíle, tápe jen kolem a kolem, a nevede k ničemu. Názoru toho je na př. *Payot*, žádný klerikál, dí-li: »Člověk není neutrální mezi pravdou a lží; musí voliti, musí říci, kam jde, vzal-li jednou na sebe úkol, věsti jiné.« (Revue „*Le Volume*“ 27. června 1908.) *J. Simon* pronesl již dříve tento ostrý úsudek »Škola neutrální — toť žádná škola.«

b) Neutralita je *nepraktická*. Na doklad toho autor článku vypůjčuje si citáty od osob z klerikalismu nikterak podezřelých. Známý *Olemenceau* se vyslovuje »Konečně, v tomto neutrálním vyučování, professor musí něco říci; musí přece nějaké stanovisko zaujmouti, musí se vyjádřiti, haní-li, nebo chváli-li. Když přijde na př. na dějiny Tiberia, musí vypravovati jisté židovské drama, jaké bude jeho mínění? Co řekne? Bude Ježíš Bůh, nebo jen člověk? (Řeč v senátu 18 list. 1903.) Citovaný již *Payot* vyslovil se ještě jasněji: »Člověk ocitne se dnes v situaci, že jest nemožno duchu osvobozenému od konfesionelního náboženství, by pronesl slovo, jež by bylo opravdu neutrální.« *Auland* dokonce řekl: »Neutralita, — toť zváně, toť klam, slovo beze smyslu. Laický vychovatel, jestli muž ctihodný nemůže jinak, než nebyti neutrální, jinak nenaučí ničemu ani v morále, ani v historii, a musí úkolu vychovatele se zříci.« (Le *Matin* 14. září 1908.)

Zákon pro obecné školy Francie z 28. března 1882 byl velice neurčitý. *J. Simon* nechal senátem odhlasovati jakési zlepšení, které mělo ve škole podržeti povinnost učiti přirozenému náboženství. Jeho návrh byl však odmítnut, a odhlasován tento článek: »Primární vyučování obsahuje vyučování morální a občanské«. Tento článek prohlašuje absolutní školní neutralitu, t. j. neutralitu filosofickou a konfesionelní, ježto celé náboženské vyučování i se stanoviska prostě přirozeného i se stanoviska spiritualistického, je tím vyloučeno. Nicméně program ten podržoval ještě zmínku o Bohu a povinnostech k Němu. Samozřejmě, že tato situace vyučování byla neurčita. Po nějaký čas, dle programu, se dodržovala zmínka o Bohu, což zákon mlčky pardonoval. Ale po čase, mnozí učitelé, věduce, že zákon zmínku o Bohu jen mlčky trpí, o Bohu a povinnostech k Němu, se vůbec nezmiňovali. Bůh a povinnosti k Němu, — vše upadlo v zapomenutí. A jak ani jinak při neurčitosti pojmu neutrality nebylo možno, proměnila se neutralita mnohých v hotové nepřátelství, snad zprvu jen tajné, ale přece jen nepřátelství pro náboženství.

Dnes ovšem je nepřátelství to otevřené. Rozhlásilť sám ministr veřejného vyučování otevřeně a bezohledně, že světská škola je bez Boha. A nikdo se tomuto konci nemůže diviti. Je zcela logický důsledek neutrality, založené na nejasnosti nebo na pokryteckém výpočtu. *Jaurès* aspoň otevřeně to poslední doznal: »Pokrytectví skryté v počátcích školní neutrality dostačilo by odsouditi tažení pro ni.«

A nespravedlnost tohoto jednání státu vůči občanům jasně osvětil neklerikál *Faguet* ve své knize »*Le Liberalisme*« (str. 134—135): »dejme tomu, že v nedostatku privátní iniciativy stát musí založiti jistý počet škol. Jaké zákonité sankce se jim, vzhledem ke smýšlení obyvatelstva, dostane? Budou tyto školy státem protežovány? Budou dostávat zvláštní podpory? V pravdě musil by s nimi zacházeti jako se školami privátními. Spravedlnost rozdělující žádá, aby státní podpory, udílené z peněz poplatníků, byly udíleny školám podle počtu žákův, a aby odměny udílené učitelům, společníným na díle národní výchovy,

byly rozdíleny podle jich zásluh. Jinak občité, dávající přednost školám privátním, byli by nespravedlivě dotčeni občitným břemenem, platíce dvakrát, nejdříve na výchovu svých dětí dle své vůle, a pak na vzdělání těch, kdož jsou ve školách státních. Je to tak, jako kdyby byly z Paříže do Bordeaux dvě železnice, jedna přes Chartres, druhá přes Orlean, vykořisťovány ode dvou rozdílných společností, a já měl právě jeti do Bordeaux přes Orlean, ale pod tou podmínkou, že zaplatím své místo u společnosti Orleanské i společnosti Chartresské. V tom případě by společnost chartresská nedělala nic jiného, než že by mi uložila daň beze všeho práva a důvodů. Ba více než daň; neboť daň tof nic jiného než odměna daná státu za prokázanou službu, v našem případě, společnost chartresská neprokázala mi služby žádné. To, co na mne vybrala, není tudíž daň, nýbrž dávka, již podmanitel ukládá podmaněným ku placení. A to činí stát, nechává-li platiti své učitele lidmi, kteří mají učitele jiné. Ukládá jim daň válečnou. Tof trochu barbarské. Lépe nemohla býti odbyta nespravedlnost, již se stát bezbožecký dopouští, zaváděje neutrální školu a žádaje, aby všicki bez rozdílu na ni platili, i když děti jejich škol těch nenavštěvují.

Stát takový se však provinuje i jinak. Nutí na př. úředníky, aby děti své posílali do škol neutrálních a sami aby byli absolventy těchto škol, a to pod trestem nemilosti. Není to tyranství a otroctví? Jsou-li úředníci služebníky státu, jsou přece také i lidmi, otcí rodin a občany; důsledně musí jejich práva, jejich svoboda býti plně respektovány.

Ze všeho patrnó, že neutrální škola, volněmyšlenkářský ideál, oktrojovaný bezbožeckou vládou národu, je *znásilněním celé řady občanův a poplatníků a opravdovým barbarstvím*. V dvacátém století, století demokracie a svobody svědomí, je toto zotročování ostudou. A za tuto nesvobodu bijí se i u nás mnozí lidé, zapomínajíce krom toho, že škola bez Boha plodí jen anarchii, boří trůny i oltáře, vede národy k rozkladu a úpadku.

Biblické děje a bibl. osoby v pověstech Židů a Mohamedánů.

(Podává universitní profesor Dr. JAR. SEDLÁČEK.)

(Pokračování.)

Šalomoun v pověstech Židů a Mohamedánů.

Šalomounovo jméno vniklo do pověstí skorem všech národů. Vypravování o tomto moudrém a bohatém králi bylo i poučným. Na Východě spojily se s bájí židovskou i báje perské, indické, arabské a řecké.

I narození Šalomounovo líčeno později divným a báječným způsobem. Bethsabe, matka Šalomounova, se nazývá u arabských spisovatelů Nasája, dcera Nású. Když se měl zroditi, bylo voláno na dábla Iblise: »Zavrženče, přijde na svět ten, jenž bude mít dlouhý život, bude výmluvným, šlechetným, slavným a krásným, on připraví tobě dlouhý zármutek, a tvé děti mu budou sloužiti.« I ulekl se toho Iblis a svolal veškeren svůj lid a ohlásil to všem shromážděným satanům. Pak jim pravil: »Zůstaňte na tomto místě, až bych vám přinesl zprávu o tom.« U sebe přemítal: »Ten, jenž se tu narodí, bude jistě z Davidova kmene, neboť bude lepší než všichni lidé země. Přišel do Davidova domu; tam byly již vztýčeny prapory, a andělé stáli v řadách kolem domu a velebili a světili Boha. Slyšel tu též proctví: »Zavrženče, tento bude Bohu oddán zde i tam, bude usta-

noven vládcem nad všemi králi světa. « I jméno Šalomoun zaslechl a tu se tázal: »Kdo jest tento Sulmán?« I řekl jemu anděl: »Davidův syn, a přijde zkáza a neštěstí na tebe a na tvé potomky na dlouhou dobu.« Tu šel Iblis k svým zástupcům a počal se roztavovati, jako se taví olovo neb železo v ohni. A uslyšeli všichni Israelité: »Tento jest král světa a vyslanec pána tvorů.« Slyšela to také zvířata, krotká i divoká, i ptactvo.

A přišel Šalomoun na svět v oslňující čistotě s kulatým obličejem, jemným obočím, mandlovýma očima a velikou září světelnou v obličejí. Satanům nyní uletěl rozum, přikvapil na ně veliký strach, a utekli a byli jako mrtví a nevzpamatovali se až po sedmdesáti dnech. Ráno ale plesal a smál se svět radostí a divoká zvěř padala před Davidem se slovy: »Pokož mu buď!« Anděl Gabriel sám prý přál Davidovi, a ostatní andělé pravili jemu: »Od té doby, co Bůh stvořil svět, nesestoupili jsme na zemi než k narození Abrahamovu a k narození tohoto syna tvého, Šalomouna.« David se pak klaněl Bohu a vzýval ho. Kaab tehdy pravil: »Země se nesmála, když ji přecházel Adam, poněvadž jí bylo plakatí, Když Kábíl (Kain) zabil Habila. Potom plakala stále, až se narodil Ibrahím a chodil po ní. Když pak byl do ohně vržen, plakala bez přestání, až se narodil Šalomoun; tu se ale smála radostí.« —

Dle těchto pověstí byl vychovatelem Šalomounovým Simei, syn Gegra, který kdysi Davida pohaněl a jenž měl býti Šalomounem potom usmrcen. Jest velmi mnoho pověstí a příkladů, jimiž se dokazuje, jak byl Šalomoun již za svého útlého mládí velmi vtipným a moudrým. Stalo se kdysi, že stádo ovcí, u něhož nebyl pastýř, spáslo v noci oseté pole. I majitel pole i majitel stáda dostavili se k Davidovi, a bylo rozhodnouti, komu ty ovce náležejí. David přisoudil ony ovce bez dalšího uvažování majiteli pole, neboť ten tu byl jediným poškozeným. Šalomoun uslyšel o tom rozsudku, a prosil, aby mohl vyjádřiti své mínění v té věci. Rozsoudil, že má majetník ovcí zpustošené pole přivésti do roka zase do pořádku, majetník pole má však míti užitek z oněch ovcí až do té doby, kdy obdrží své pole v prvotním dobrém stavu. — Jinde jest řeč o vinici, a David prý ty, kteří si stěžovali, poslal sám k Šalomounovi a ten řekl: »Zničily-li ovce i kmen i ratolesti, ať odevzdá majitel ovce se vším, co jest v nich (mléko, jehňátka), majiteli vinice; zkazily-li pouze ratolesti a nikoli kmen, ať dá majiteli vinice jehňátka (vlnu, mléko) ovcí.« Šalomoun byl tehdy jedenáct let, dle jiných pouze tři leta stár.

Arabské povídky vypravují se zálibou tento případ: »Když seděl jednou Šalomoun před svým otcem u soudu, předstoupili před něho dva *israelští mniši*. Jeden pravil: »Proroku Boží, koupil jsem od tohoto takový a takový kus země; a teď jsem tam našel poklad, a zpravil jsem jej hned o tom a řekl jsem jemu: Já od tebe koupil pouze ornou půdu, poklad náleží tobě. On však si ho nechce vzíti a tvrdí: Já jsem ti prodal půdu se vším, co v ní jest.« David pravil k tomu druhému: »Co můžeš ty říci k tomu?« Onen vypověděl: »Proroku Boží, já jsem koupil ten kus pole od lidí, kteří již vymřeli; poklad mi tedy nepatří.« I řekl David: »Rozdělte si poklad mezi sebou.« Oni však odvětili: »My ho nepotřebujeme.« — Tu zůstal David v přemýšlení nad tím zadumán. Šalomoun pak pravil: »Proroku Boží, dovolíš-li mi, promluvíím já.« A řekl tomu jednomu: »Máš nějaké dítě?« »Ano,« odpověděl on; »mužného syna.« A Šalomoun se tázal druhého: »Máš ty nějaké děčko?« A ten pravil: »Mám dceru.« Tu řekl: »Dej svou dceru

synu jeho za ženu a dejte jim poklad.« A oni byli spokojeni. To jest vypravováno i o Alexandru Velikém u krále Kázija. Alexandr se tomu rozsudku smál. Král se ho tázal: »Proč se směješ, což jsem nerozsoudil správně? Kdyby se to u vás přihodilo, jak byste vy rozhodli?« Alexandr pravil: »Zabili bychom oba a poklad by pak připadl králi!«

Komusi ukradl nějaký souseď husy; když se nemohl zloděje dopátrati, přišel si stěžovati Šalomounovi. Tento dal shromáždit všechny tamní lidi, kázal jim a řekl: »Tu krade kdosi stále husy svému sousedu a přijde pak do sbornice s prěm na hlavě.« Při těch slovech sáhal zloděj, který se mezi posluchači nalézal, mimoděk na svou hlavu a byl tím poznán.

(Pokračování.)

SMĚS.

Passivní resistance v obrech učby a výchovy má býti válečnou proklamací organisovaného učitelstva, kterou se má působiti na rychlé uzákonění návrhů na zlepšení platů. Č. U. již v několika číslech jí se obírá a spolu dává návod, jak tuto pasivní resistenci prováděti. Heslem jejím je: nedělati ni o čárku více, než zákon žádá a je úřední povinností. Ovšem že tuto pasivní resistenci na poli duševní práce a školní výchovy bude méně viděti v její okamžitých výsledcích, jako byla všudy citelná passivní resistance zřízenců železničnických a poštovních v technice dopravy. Jisto však, že výkonné komité učinilo jí heslem doby a spolky učitelské jí se chápou. Je ovšem nebezpečí, že lidu tato akce učitelstva zůstane při naprostém nedostatku zájmu o školu lhostejna; ba že ani s těmi »na-hoře« nevalně hne. Nejvíce nepřijemností asi způsobí okresním školním inspektorům, kteří ve své ochotné služebnosti vůči školním úřadům a zároveň snaze po popularitě mezi učitelstvem, ocitnou se snad v postavení velmi nemilém. Prohlášení výkoného komitétu českého učitelstva končí těmito důtklivými slovy:

Vypověděli jsme vládě boja v boji setrváváme. A nejen to, boj budeme šíriti a stupňovati. Využijeme všech příležitostí, abychom ukazovali, co naše vláda je, jak plní požadavky kulturní, jak spoří tam, kde má povinnost penězi podporovati a podmiňovati lidský i osvětlný vývoj národů, a kde zase plýtvá přímo penězi, ač zájmy národů toho v nižádné míře nežádají.

Odmítáme napomenutí vládní — naopak napomínáme vládu my, důležitá složka českého národa, napomínáme vládu, která nám

přec je zodpovědna ze svých činů — my zodpovídáme si své činy svému vlastnímu svědomí, které je dobré.

Plňte povinnosti vy, nezrazujte učitelstvo a nebude třeba ubožáckých napomenutí. —

To je naše slovo a — důrazné slovo!

Vzácný zjev uznání práce katechetovy ve škole: P. A. T., absolvovaný posluchač české fakulty filosofické, zaslal svému bývalému katechetovi dopis, který neváháme uveřejniti jako doklad, že přece ještě jsou žáci, kteří blahověli svého katechety dovedou oceniti. Zní:

Milovaný pane katecheto!

Confiteor . Vám, jemuž bez fráze vděčím za čistý, umění plný pohled na život . . Dnes v podzimu, kdy harašící listí nutí k tichým meditacím, potřebuji zpovědníka, u jehož nohou bych povzněl svoji duši; proto tento dopis Vám, můj milý učiteli!

Došel jsem po bolestných krisích k názeru, že není čistší nauky než katolická, a že žádné umění nemá v sobě tolik duše trpící i vysoko k nebi jásající, jako umění církve. A dnes tak radostně, po trpělivém studiu pro i proti, mohu Vám napsati, že život evangelií uvedený v soulad s moderní dobou dává blaživý klid a mír takový, o němž se druhému ani nesní

Probil jsem se pracně a oddaně mystickou literaturou, díly magie, kabbely a všemi přístupnými díly o náboženských systémech, ale tolik logiky s citem sepiaté jsem nenalezl nikde .

Až lidstvo očistí svoji duši od pouhé honby za chlebem, až i v ženě uvidí duši, pak pochopí kult Panny Marie a silu extase v umění, jí podniceném. Jsem opojen Angelem Silesiem a zvláště Tomáše Kemp.: »De imitatione Christi«, a — missálem.

Pravou zpověď jsem prodělal při čtení Confessii sv. Augustina, jichž visionářské partie mi vynutily obdiv a vřelé slzy. A hle — nejsem snilek, jsem evolucionista a přísná vědecká akribie jest mi drahá; ale život duše se jí neukojí, to děsivé prázdno nikdy, nikdy nevyplní vědecký systém. . . Já, jenž v třeskutých zimních měsících žil na hranicích a viděl bídě, neskonale bídě z blíзка do očí, já poznal, co síly víevá do raněné a uštvané duše čistý, bílý Kristus.

A Vám, milý pane katecheto, věnuji tento droboučký úlolek duše v upomínku na hřejivé hodiny klidu a štěstí, kdy jsem sedal před Vámi v lavici a vnímal dobrá, předobrá slova

Tak rád bych opět slyšel rozborů záhad, jež se řinuly s Vašich rtů; a rád bych sklonil umdlenou hlavu — u Vašich nohou.

Ještě jedno děkuji Vám za citové zasvěcení v kult a jeho krásy a za viru v dobro. Nikdy Jste nebojoval, vždy Jste cenil pravdu, a tím Jste se nesmazatelně vepsal do duše

Buďte zdrav a hodně šťasten. —

Členská schůze sekce stredoškolských učitelů náboženství konala se dne 24. září 1913 v kn. arc. semináři v Praze. Přítomni byli kollegové: Předseda Dr. L. Petr, profesoři Em. Žák, J. Šprongl, Fr. Trnka, G. Verich, Dob. Orel, Jos. Dostál z Kladna, Dr. V. Mutl, Dr. Farský, J. Soldát, J. Matějka z Berouna, St. Sobíšek, Dr. J. Čihák, jednatel Dr. Hanuš, jako hosté prof. něm. gymn. Flodermann a V. Hrudka prof. lycea smíchovského. —

Programem jednání bylo čtení protokolu předešlé členské schůze ze dne 21. května t. r., k níž poznamenává Dr. Petr, že vykonali s jednatelem, co jim bylo uloženo. V příčině memoranda s prosbou za intervenci obrátil se na říš. poslance Msgra. Stojana, a k předsedovi Msgru. Wolnému. S jakým výsledkem, patrně ze zprávy o valné hromadě v čísle říjnovém ve Vychovateli uveřejněné. —

Jednatel referuje o průběhu valné hromady spolku v Kremsmünsteru dne 13. srpna t. r., načež rozpředla se debata o započítání let po zkoušce na nižších školách strávených. Čten dopis p. předsedy Wolného jednatelem zasláný na počátku srpna, ténož obsahu, jak ve zprávě o valné hromadě uveřejněno. Jednatel dopsal znova předsedovi Wolnému, by podal určitější in-

formace, kdy má se podati žádost o to, jakého znění, zda hned, či po možném přijetí pragmatiky. Vyčkávání informací těchto zdrželo i tuto zprávu členské schůzi, ač bylo o ni dvakráté žádáno. Bude-li splněna slíbená naděje a přijde-li příznivá odpověď, bude všem pp. kollegům, kteří by měli spravedlivý nárok na započítání let ztracených, poána podobná informace o způsobu i času žádosti. Předseda předcítá děkovný dopis Jeho Eminenci za blahopřání spolku k jeho 50ti letému jubileu; po té odpověď nejd. Ordinariátu ohledně akce jednotného zpěvníku pro střední školy v tom smyslu, že nyní pracuje se na takovém zpěvníku a modlitební knize, a musí býti vzat zřetel na různé typy středních škol. Jako býv. jednatel podává předseda zprávu, že přijal roku 1912 od 75 členů 435 K na příspěvech, vydal 380'59 K (v to počítaje předplatné na časopis Chr. P. Bl. a členský příspěvek do Vidně à 2 K za člena a správní výlohy sekce). Zbývá 74'41 h, které odevzdal s doklady p. pokladníkovi G. Verichovi. —

Na memorandum o zřízení II. def. katechety na ústavech čteně navštívených (dvojných) odpovídá nejd. kn. arc. ordinariát, že ujme se věci té nejd. pp. biskupové na popud Jeho Eminenci, jako předs. bisk. konferencí, třeba však míti statistiku takových ústavů a dopsati všem sekcím, by podobné žádosti svým biskupům podaly. Statistiku obstará jednatel, a dopíše jednak předsedovi Msgru Wolnému, jednak do Polska na některý ústav, by se vešlo ve spojení s polskými katechetami.

Když ještě porokováno bylo o některých aktuálních otázkách školních, předseda skončil schůzi, poděkovav přítomným za četnou účast.

Socialistický časopis o náboženství. Socialistický měsíčník »Monatshefte« (č. 26) přináší článek *Dr. H. Müllera*, v němž se o náboženství uvádí tento zajímavý a v kruzích socialistických jistě velmi řídký názor: »Náboženství že je vidina? Náboženství je ohromující skutečností sociální a nikdy věci jednotlivce nebo kastovníctvím. Faktem nepopíratelným je, že naše socialistické obce v zemích svobody, v státech severoamerických, jen tehdy dosahují úspěchu, jsou-li řízeny lidmi výslovně náboženskými. Naproti tomu pravidelně ztroskotají, kde jsou vedeny soudruhy volnomyšlenkářskými. Družstvosvá síla socialistických ideálů očividně nedostačuje a může býti jen

hluboce náboženským přesvědčením silena, živena. Chceme-li dosáhnouti vítězství, musí vůdcové — ať vědomě či nevědomě — míti hluboké náboženské vlastnosti, a to nerozbornou víru ve spravedlnost svých snah, silnou lásku k bližnímu, pro něhož chceme pracovati, a ke všem obětím ochotné nadšení. Studujte přec počátky různých sociálních hnutí, a hle, všechna mají ideu náboženskou, ideu bratrství, ideu solidarity, lásky k bližnímu, obětavosti . . . Velké myšlenky rodí se jen v srdcích čistých a rozvinují se jen v hlavách těch, kteří nežijí pro sebe. Můžete pozorovati denně, že kolektivní sobectví — pouhý zájem o sebe — nestačí k založení ani společnosti. Bez obětí, síly a zdraví, času a peněz, oddanosti a nadšení — čností to náboženských — se neobejdete. S tak zvanými zájmy stavů a davů sociální instituce ani jediné nevytvoříte.

»Náboženství musí býti bez odporu motorem sociálního pokrokového rozvoje. Z vlastní zkušenosti mluvím, že bez síly náboženství nelze se obejít při zakládání sociálních organizací; bez ní každý sociální ruch uváže na mělčině. Proto za hlavní úkol moderního socialismu kladu tyto názory o náboženství, by tento nejbohatší zdroj vši síly a energie byl už konečně očištěn z rumu našich zastaralých předsudků, pro které přemnozí nedovedou z něho čerpati.

Redemptoristé a unie. Rusinští vystěhovalci v Kanadě bývali v církevním ohledu téměř úplně opuštěni a proto i u velikém nebezpečí odpadu. A skutečně také vlivem ruským a protestantským tvořila se tam již neodvislá jakás církev mezi nimi. Tu ujal se jich belgický missionář redemptorista, P. Delaere, jenž již r. 1907 za tím účelem s povolením svých vrchností přestoupil k ritu východnímu a jeho příčiněním byli Rusiní v Kanadě uchováni od schismatu. Dnes pracují tam již s P. Delaerem někteří pracovníci, kteří rovněž se stali uniaty a metropolitou rusínským, Szceptyckýj povolává právě redemptoristy k ritu východnímu přestoupivší do své diecese. Tužba sv. Josafata, aby mezi rusínským lidem působila některá řehole církve západní, jež tolik obdivoval, dochází splnění. Kéž se splní i tužba papeže Urbana VIII., jenž

o Rusínech říkával, že jsou jeho nadějí pro celý východ. *M.*

Lidové knihovny na Rusku — jako u nás — tentýž cíl —: ne podávat pravdu, krásu, poučení, ale zradikalizovat lid. Petrohradské Vědomosti uvádějí ze seznamů lidových knihoven na Novgorodsku: z belletrie je nejvíc zastoupen »bosák« Gorki, Tolstoj ovšem zase jen svými »nejsilnějšími« věcmi, a neupejpaví romanopisci francouzští, angličtí a němečtí v překladech. Z historie hlavně pojednání o revolucích. — Ze sociologie výhradně díla theoretických socialistů a komunistů. — Z náboženského oboru Renan v překladu a po něm Darwin. Takový útok na nevyzrálý, reflexe a protidůkaz neschopný lid. *M.*

LITERATURA

Časová hesla. Sedmero přednášek při sv. misiích ve chrámu Páně u sv. Mikuláše v Praze. 1912. Napsal a proslovil P. Martin Janů C. SS. R. S dovozením řeholních představených. V Praze 1912. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze. Nákladem vlastním. Cena 50 h.

Spisek tento, kdyby došel patřičného povšimnutí a hojného rozšíření, mohl by velmi mnoho dobrého způsobiti; pojednávat o heslech opravdu časových, I. »Já nevěřím nic; ani, že Bůh jest.« II. »Nevěřte kněžím!« III. »Věra jako věra!« IV. »Proč mám býti katolíkem?« V. »Kdyby jen té zpovědi nebylo!« VI. »Mám svobodnou vůli!« VII. »Užijeme světa!« P. pisatel velmi pěkně vyvrací tyto fráze a dokazuje přesvědčivě pravý opak planých těchto hesel. Knižka tato (88 str.) bude zvláště řečníkům velivítanou. Doporučujeme. *P. Zaletěl.*

Vlastenecké homiie.

Díl I. Sebraných kázání. — Doplnuje P. V. Váchal, farář. — Vyšel sešit I. — XI. v ceně 12 K. Probírají celý církevní rok. Poslední, XI. sešit, stojí 1 K 20 haléřů.

Objednávky přijímá a vyřizuje:
administrace družstva Vlast,
 v Praze-II, čp. 570.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a prodává se v administraci celoročně 7 korun, půllétně 3-50 K. Do krajů německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemi 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumním, klerikům a studentům slevuje se deset procent a sběratelům instáno na 10 exemplářů zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Zitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákov, prof. na Smíchově, Celetná ul. 8.; proušit. přílohu přijímá rukopisy V. J. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Eugeneia a euthanasia. — Bergsonova intuitivní filosofie. — O studium klassické. — U rodičů. — Feuilleton: Řeči nedělní a sváteční. — Směs. — Literatura.

Eugeneia a euthanasia.

Moderní filosofie a monistická nauka dospěly v mravním nazírání k posledním metám. Po volné lásce, kterou reklamují pro všechny zdravé, dovolávají se zákonodárství, které by zakazovalo vstupovati v manželství a ploditi potomstvo všem chorobně zatíženým, nemocným a zločincům, protože by zplodili potomstvo nezdravé a pokrok lidstva zdržující. A na druhé straně zase žádají, aby dovoleno bylo lidem nevyлéčitelně chorým a kruté bolesti snášejícím za jistých modalit zabiti; či, jak praví, jejich »bolesti ukrátiti«.

Eugeneia a euthanasia. Krásná jména pro nejodpornější návrhy na poli t. zv. moderního lidumilství. Atheistický evolutionismus, který v člověku vidí pouze nejvyvinutější zvíře, který popírá Boha i nesmrtelnost lidské duše, usilá až sem dospěti. Neboť není-li člověk ničím více a nemá-li jiného cíle nežli každý jiný pozemský tvor, proč by na něm nemohlo se praktikovati, co již dávno jako dovolené náboženstvím i světským zákonodárstvím vykonává se na zvířatech? Jestli k vypěstění lepších rač zavedl se tu zákonem umělý výběr a kleštění, jímž slabší jedinci naprosto jsou z generativnosti vyloučeni, a jestli stará nebo neduživá zvířata, koně, psy atd., chtěje je ušetřiti utrpení, zabijíme, proč by se nemělo totéž dít i lidském pokolení? Umělý chov a dobrovolná smrt mají se dle monismu státi součástí světského zákonodárství. —

Apoštol materialismu, *Haecel*, psal již roku 1868: »Jaký užitek má lidstvo z toho, když tisíce neduživců, kteří každoročně přicházejí na svět, hluchoněmým, slabomyslným, tisíce nezhojitelnými neduhy stíženým, udržuje při životě? Či není daleko lepším, této neodčitelné bídě, kterou jich ubohý život přináší jim i jejich rodinám, hned na začátku učiniti konec?« A jindy dí: »Věrné psy a ušlechtilé koně, s nimiž po dlouhá léta jsme žili a které milujeme, všim právem zabijíme, jakmile ve svém vysokém stáří nevyлéčitelně onemocněli. Rovněž tak máme právo ukrátiti těžké utrpení svým spolubližním, jakmile těžká nemoc činí jim jich existenci beznadějně nesnesitelnou.« Lékaři mají mítí právo jednak z manželství neduživé lidi vyloučiti, jednak nevyлéčitelně nemocného usmrtiti. —

Svědčí o naprostém nedostatku humanity a smyslu pro sociální účinky křesťanství, kdekoli takovéto zásady barbarství a zkomirájící pohanské ethiky znovu hlásají. Při eugenice naprosto se přezírá duševní součást člověka. Eugenika nechce o tom vědět, že často velký, ba geniální duch skrývá se v slabém a neduživém těle. Přehlíží, jaký výchovný význam a etisující vliv pro zdravé mají všichni ti choří, neduživí a slabí, kteří snad po celý svůj život jsou odkázáni na obětavou pomoc a lásku zdravých svých přátel. Jakým trvalým zdrojem a nejlepší školou lásky, trpělivosti, soucitu pro zdravé a silné jsou všichni ti slabí a choří, ať již mladí či staří, na pokraji hrobu stojící, kteří stávají se takto tmelem lidského soucítění. Nevídí, že na nich prakticky učí se všichni ti zdraví oněm ctnostem, kterých pro klidné pospolitě žití nejvíce je potřeba.

»*Chudé vždycky budete mít mezi sebou,*« řekl Spasitel, protože věděl, že na nich rozněčují se lidé k účinné lásce k bližnímu, ke křesťanské charitě. Stejně providentiální účel mají všichni slabí, nemocní a choří vzhledem ke svému okolí, nepřihlížíme-li již ani k onomu povznášejícímu a posilujícímu učení našemu, že trpělivým snášením svých bolestí a neduhů mohou si rozmnožit zásluhy pro nebe právě tak, jako zdraví rozmnožují si je konáním dobrých skutků, ze šlechetného úmyslu pocházejících.

Proto materialistická eugenika a euthanasie, jež vyšly z víry monistické, jsou přímým útokem na křesťanství a humanismus, z křesťanského učení o všeobecnosti lásky k bližnímu vzešlý. — Hlavy, které je vymyslely, a srdce, která jsou jich plna, domnívají se a tuší, že by na světě nastal ráj, jakmile by se obě hesla vtělila ve všeobecně platný zákon. Zatím však pravý opak stal by se skutkem. Lidstvo zdravé a silné, neprošedší nezbytnou školou milosrdenství a soucitu, proměnilo by se v tábor sobců, požívačů a loupežníků. K jakým následkům by monistická nauka, praktikovaná eugenikou a euthanasií vedla, správně vystihl slavný německý professor, *Reinke*, který 10. května roku 1907 v pruském sněmu prohlásil: »Úcta k starému světovému názoru s jeho poctivým pokrokem vědění jediné nám zaručuje zachování naší duševní kultury, kdežto materialistický monismus Häcklův dle mého soudu značí úpadek v dávné barbarství.«

Dle našeho názoru křesťanského, jediný Bůh je pánem lidského života a smrti. Eugenika a euthanasia, vyšlé z nevěry, prohlašují lidi za nejvyšší o nich rozhodčí. Zdravým darují život; nemocným usoudí smrt. Ale kde přestává zdraví a kde začíná nemoc? Kde končí raděje a počíná beznadějnost? A jestli dovoleno je zatím lékařům o tom rozhodovati, proč by časem i nelékaři nemohli si osobovati právo nad životem a smrtí druhého?

Monismus, jako moderní nebezpečná vlna zachvacující mysl, křesťanské víře odcizené, v nepochopitelné krátkozrakosti vrhl se na sociální reformy v podobě eugeniky a euthanasie, a nechápe, že je nejvyš protisociálním, čím zamýšlí zlepšiti lidskou společnost. Nevídí, že na lidi lze působiti jenom mravně, zušlechťováním jich svědomí a vědomím zodpovědnosti, má-li přicházeti na svět lidské pokolení zdravé a silné. Že každá kastrace, či nejnověji navrhovaná sterilisace semene, je útok na lidskou přirozenost, je komolením člověka. A urychlení smrti, zabíjení trpících, je hrubým útokem na posvátnost života a jeho nedotknutelnost.

Monisté američtí a francouzští horlivě se přičiňují, aby získali četné stoupenky pro svoje hesla, krásně znějící na venek, ale plné krutosti a barbarství

uvnitř. V Paříži vycházející jich časopis »L'éclair« dotazníkovou akcí chtěl zvědět názory lékařů v této otázce. A čeho se dočkal? Úcta k povolání a čest francouzských lékařů byly na štěstí dosud tak silny, že většina jich odmítla každou součinnost v katovském řemesle. Lékaři jsou povoláni k léčení a udržování života, a nikoli k zabíjení. Ba *dr. Eyraud*, otázan na své stanovisko k euthanasii, nerozpakoval se prohlásiti: »*Nejlepší euthanasii může jedině zaručiti pevná víra v lepší život na onom světě, kde všechno naše utrpení je nám zapsáno k dobru v budoucím životě. Všichni, kteří na vlastní oči viděli, kterak praví křesťané snášejí utrpení s pravou křesťanskou odevzdaností, zajisté mi přisvědčí, že pevné náboženské přesvědčení je nejlepší euthanasii.*«

Žijeme v době, kdy lidstvo při svém odklonu od zděděné víry přece jenom stále ještě žije z ethických jejích zásad. Monismus ve své eugenice a euthanasii je útokem na přední zákony křesťanské ethiky. Znamená první začátky konců. Nikoli další stupeň kultury; ale skok do temnot barbarství. r.

Bergsonova intuitivní filosofie.

(Podává Prof. Dr. LUB. PETR.)

(Pokračování.)

V.

Životní vzmach. (Elan vital.)

Mechanismus a teleologie. Život jest tvořivým prouděním, jež se pohybuje proti hmotě. K tomuto všeobecnému názoru Bergson dospěl podrobným studiem jednotlivých živých bytostí a studiem vývoje, jenž je spojuje. Při tom nastala mu úloha podrobiti kritice běžné vývojové theorie a dokázati, jak i zde rozum a věda skutečnému dění nikterak se nepřibližují.

Živé bytosti liší se od anorganických těles již zevně tím, že každá z nich jest sama pro sebe skutečnou, funkcionální jednotkou, jež složena jest z heterogéních částí. Každé individuum musí se arci za účelem plemenění polititi, a tím nemůže se tendence k individualisaci nikdy plně uplatnit.

Proti theorii vývojové v její nejvšeobecnější formě lze sotva co namítati. Všecky zkušenosti, zvláště shoda biogenie s ontogenií zdají se nasvědčovati, že nejvyšší formy životní vzešly nenáhlým přetvářením z forem nejjednodušších. Ovšem *absolutně dokázaný transformismus není*. Ale i kdyby neměl pravdy, tatáž shoda logického a chronologického pořadu druhů by přece zůstala v platnosti; jen bylo by nutno vývoj ze hmotného světa přeložiti do neviditelné říše forem nebo myšlenek.

Nicméně mechanický názor světový, tato přirozená metafysika lidského rozumu, snaží se vřdycky z vývojové theorie ve svém smyslu kořistiti. Ovšem podařilo se již vědět některé organické jevy napodobiti chemickými produkty. *Jde však vždy při tom o processy život rozrušující, kdežto pletivotvárné processy se tomuto napodobení vzpirají.* Život ve skutečnosti jest tak málo pouhým fyzicko-chemickým processem jako kruh přímkou, třeba že se dá kruh mathematickým umělým obratem rozložiti v nekonečný počet nekonečné malých přímek.

Rozumové pojetí biologického vývoje vystupuje ve dvou formách, zdánlivě si zcela odporujících: *ve výkladu mechanickém a výkladu teleologickém.* Oba jsou jako hrubě střížené kontaktní oděvy, do nichž chceme živé dění násilně vpraviti.

Obě pojmají tvořivý život podle analogie našeho praktického myšlení. Neboť jednak vytýkáme si neustále cíle, jednak potřebujeme mechanické kauzality k uskutečnění těchto cílů. Obě teorie jsou tedy našemu rozumu stejně blízké, obě přehlížejí trvání, »jež se do věci zakusuje a otisk svých zubů v nich zanechává«. Obě pozorují vývoj s hlediska intelligence, ač tato jest jen jedním z následků vývoje. Vývojová filosofie zapomíná však tohoto faktu, jí samou objeveného, a »zvedá rozum, tuto podzemní světlnu, k hodnosti slunce, jež má svět osvěcovati.«

Krajně teleologické pojetí, dívající se na svět jako na uskutečnění předem koncipovaného plánu, není než obrácený mechanismus. Dnes arci nehájí ho téměř již žádná vědecká hlava. Neboť nelze přehlédnouti, že i příroda jako celek obsahuje dosti disharmonií. Proto chtěli novější myslitelé omeziti účelnost pouze na vnitřní strukturu jednotlivých živých bytostí. Toto pojetí naráží však na největší nesnáze. Neboť kde táhnouti hranice individua? V samém těle lidském jsou části, jež si dosud nezávisle počínají (na př. spermatozoa), a i celé lidské tělo není než »poupě na těle rodičů vzešlé«. Účelnost nemůže býti omezena na organizaci jednotlivých bytostí.

Bergson spatřuje slabinu teleologického názoru v tom, že názor ten klade harmonii na konec vývoje místo na začátek. Vývoj nekonverguje, nýbrž diverguje, jako »vitr, jenž se na rohu ulic rozděluje v různé průvany«. Cesta a cíl jsou utvářeny teprv činem a směrem. Teleologický výklad životních jevů jest jak příliš široký, tak příliš úzký. Jde příliš daleko, předpokládaje předem pojatý plán; jest příliš úzký, chtě vývoj vykládati pouhým rozumem.

Mechanismus i teleologie selhávají stejně, jestliže chtě vyložiti životní vývoj. Bergson dokazuje to blíže na nejdůležitějších biologických teoriích nové doby. Jak stavi se ku příkladu tyto teorie k nespornému faktu, že podobná ústrojí mají velmi různé životné bytosti, jichž společný praotec nemá ještě nejmenší stopy po tomto ústrojí? Hřebenatka na př. má oko, jež svou stavbou podivuhodně se shoduje s okem vyšších obratlovců.

Původní názor Darwinův, jenž vývoj umělým pěstěním náhodných variací chtěl vysvětliti, stojí zde před nepřekonatelnou nesnází. Jak mohou mnohé nepatrné a náhodné variace dohromady vytvořiti jednotný vývoj tak složitého a tak podivuhodně fungujícího orgánu, jakým jest oko? Tu by přece náhodě bylo zůstavováno příliš mnoho!

Podobným způsobem ukazuje Bergson slabá místa i jiných teorií biologických, zvláště *Eimerovy* hypotese orthogenese a teorie *novolumarckjánů*, jejichž podrobnější výklad nám snad čtenář odpustí.

Tak žádný směr dnešní biologické vědy není s to, aby nám zjednal jasno v příčině utváření sobě podobných ústrojí na divergentních vývojových liniích; ba i prostý vznik jednotně fungujícího ústrojí zůstává v každé hypotese v podstatě nepochopitelným dějem. Všecky teorie vycházejí příliš z aprioristických zásad a sledují příliš málo skutečné souvislosti faktů. Pozorné studium embryonálního vývoje ukazuje nám, že životná bytost *nesestavuje* se, jak mechanické tvrdí, pouhým seskupováním prvků, nýbrž že se *rozvíjí* z jednotné funkce ke mnohosti prvků, dohromady pracujících.

Organizační akt má něco explosivního; potřebuje s počátku pokud možno nejméně místa, minima hmoty, jakoby se organizační síly jen nerady v prostoru

uplatňovaly. Proto projevuje se život v prostoru jen pokud musí překonávat hmotu. Směr, v němž vývoj postupuje, cesta, jíž se běře, nejsou nikterak určovány hmotnými příčinami; nanejvýš jen některé zatáčky a zákruty cesty jsou přízpusobením zákonům hmoty vysvětlitelné.

Protiva mezi jednoduchou funkcí a nejvýš složitou strukturou oka nedá se tedy jinak vysvětliti než *působením neviditelné moci, jejíž jednotné úsilí s intelektuálního, prostorového hlediska pojímáno, rozkládá se v nekonečnou mnohost prvků*. V této nekonečné mnohosti musíme spatřovati rub jednoty, neboť jen jednotné jest nevyčerpateľno. Pojmeme-li život s vnitřní, jednotné stránky, pak porozumíme paradoxní větě: »Přírodě bylo snazším stvořiti oko, než mně jest zvednouti ruku.«

Všemi organismy proudí životní vmach, jenž pro odpor hmoty musí se do různých směrů třístiti asi jako granáty, jež se rozlétají ve stále menších úlmcích.

Nejprve bylo životu překonati tu velikou překážku, že mu bylo nutno ve hmotě vůbec se usaditi. Podařilo se mu to jen tím, že se s počátku nenápadně přikrčil, »že s počátku fyzické a chemické sily na jejich cestě provázal asi jako výhybka na několik okamžiků přijímá směr kolejí, od nichž chce odbočiti«.

Tak organisoval se život nejprve v jednobuněčných bytostech, amoebách (meňavkách), jak se dosud vyskytují, »ale tehdy ještě puzených silným vnitřním vmachem, jenž je nutně pozvedal k vyšším životním formám«.

Směry, v něž se život rozpoltuje, nejsou arci všechny stejně důležité. *Tu a tam zabíhá vývoj do slepých uliček*. Hlavní tepna životní vede však přes obratlovce k člověku. Jest však nutno tento hlavní kmen doplniti rozvětvenými, vedoucími k rostlinstvu a hmyzu, chceme-li mítí přibližný obraz původního bohatství životního impulsu. Tyto tři směry doplňují se skutečně v tom smyslu, že jeden bez druhého nemůže existovati.

»Jestliže se jedna tendence svým vývinem rozdělí, usiluje každý z nových vznikajících směrů podržeti a rozvinouti z původní tendence všechno, co s jeho směrem práce jest slučitelné.« Tato věta vysvětluje, proč bývá tak těžko určiti rozdíl mezi dvěma různými liniemi vývojnými. Platí to i o vztahu říše rostlinné k říši živočišné. Celkem máme však přece spolehlivé rozeznačky hlavně ve způsobu *výživy, v pohybu a vědomí*.

Rostlina živi se bezprostředně vodou, vzduchem a mineraliemi; zvíře však živi se, prostředně nebo bezprostředně jen rostlinou. Poněvadž potrava zvířete není jako potrava rostliny všude po ruce, musí zvíře ji hledati, své místo stále měniti, pohybovati se. Již zvířecí buňka jest mnohem pohyblivější a ohebnější, než rostlinná buňka.

Konečně jest vývoj pohyblivosti v těsném vztahu k vývoji vědomí. »I nejnížší organismus jest sebe vědom v té míře, v jaké se volně pohybuje«, a proto jest rostlina ve své nepohyblivosti odsouzena k věčnému stavu dřimoty. I ve zvířeti a člověku zbyla tendence k ní, jest však stále potlačována nutností pohybu.

(Pokračování.)

O studium klassické.

Podává A. MELKA.

(Pokračování.)

II.

Co říci o Lasserrovi a jeho systému klassických studií? Je především příliš *ideální*. Toho sotva kdy bude lze dosíci, aby byli k studiu bráni pouze ideálně schopní — jak on požaduje. Aspoň nebude lze toho dosíci do té doby, dokud o studiu dítek bude mnohdy rozhodovat jako dosud sociální postavení rodiny, zámožnost a p.; hlavně pak barbarský předsudek mnohých kruhů, že práce ruko-dělná jest jistých rodin a tříd nedůstojna.

Je příliš *optimistický* co do výsledků. Zvláště nelze souhlasiti s tvrzením, že vzdělání klassické je protirevoluční. Naopak. Byť nebylo lze popříti, že revoluce vznikla ze zvláštních chorobných a speciálně francouzských poměrů, přec rovněž tak nedá se oddisputovati, že vypůjčila si ideje, fraseologii ano i kostym z klassické Sparty a klassického Říma. I okolnost, že revoluce nepropukla ani v Londýně ani v Madridě ani ve Vídni, nýbrž právě v Paříži, kde studium klassické dominovalo, je nápadna. Zkrátka je vidět, má-li klassické studium své přednosti, má i své vady; a proto lze jen souhlasiti se snahami, které od dvaceti let hledí provéstí částečnou změnu humanitních studií.

Také předpoklad, že duch zbystrěný studiem literatury a mathematických věd t. j. v jednom oboru, bude již proto v jakémkoli jiném odborném povolání prospívati, je příliš *optimistický*. Jako by bystrost, schopnost nabytá v jednom oboru, byla něco odlučitelného od svého předmětu a použitelná v druhém! Životní zkušenost mluví proti tomu. V malířství na př. schopnost a umění dobře tříditi barvy nedává sama sebou schopnosti a umění tvořiti krásné a bezvadné linie. Jsouť malíři, kteří dobře kolorují, ale špatně kreslí. — Rovněž tak cvičení paměti mluví proti. Není pamět jedna. Jinak bychom nemluvili, že ten má pamět pro čísla, jiný pro jména, onen pro zeměpisná data, jiný opět pro verše a p. Tak vzrůstá studiem literatury sice dovednost literární, ale nevzrůstá tím dovednost pro geometrii, algebru, chemii a p. Jediná povšechná logika dovede vychovávatí jaksi pro všechny obory; a to právě proto, že se zabývá výkladem a studiem rozumových pochodů.

Jinak však nelze vzdělání povšechného odlučovati od vzdělání souborné vědeckého (encyklopedického), takže pro vychovatele zůstane pravidlem: Vyučuj pokud lze všem vědám a všemu umění, nikoli ovšem v jejich úplnosti, ale aspoň charakteristickým partiím.

Lasserre podceňuje též vědy *experimentální a historii*. Způsob, jaký on předpokládá při jejich studiu, pouhá popisná metoda přírodopisu, botaniky, z části i fysiky a chemie, nemá ovšem do sebe pražádné výchovné síly. Ale tyto pokusné vědy lze také podávati pokusným způsobem. Místo pouhého označení barvy, váhy a jiných vlastností nerostu lze přece postaviti žáka přímo před nerost, aby za naší kontroly a pomoci dotyčné vlastnosti odkryl sám. Chemie v laboratoři, zoologie a botanika s analysí a sekcí poskytují zajisté mnohem více příležitosti k samostatné duševní práci, nežli Lasserre se domnívá. A pak, jak dobře by působil stručný přehled historického vývoje těchto věd, kde by mladý člověk viděl na své vlastní oči, jak jenom krůček za krůčkem, a to ještě po mnohých krocích scestných, dospěla lidská věda k výzkumům

astronomickým, a všem vůbec počínaje malým mikrobem až k atmosferickému tlaku. Nic nedovede zničití směšnou pověru ve vědu, jako by to dovedl takový stručný historický výklad, jenž by cti vědy přece se nedotýkal.

Rovněž *historie* má význam výchovný po mnohé stránce. Učí smyslu pro prostředí, v němž se život náš pohybuje. Vedle absolutna staví relativno, směs různých nahodilostí, stále se měnících zevních okolností, které na život a jeho utváření nezůstávají bez vlivu. Historie oživuje smysl vlastenecký, sprostředkuje pochopení a porozumění dnešního stavu vlasti a národa, a má zvláště dvě vzácná poučení: učí praktické moudrosti na nejznamenitějších osobnostech, předvádějíc nám je, jak mysly, se rozhodovaly a jednaly, a který způsob jednání vede ke zdaru a který k nezdaru. Učí logice, jak dokázati to které faktum, a kdy pro nedostatek důkazů třeba ponechati tu onu událost pochybnosti na pospas. Tím zároveň učíme se spravedlivému a obezřetnému posuzování slov, činů, událostí, jednotlivců, národů, člověčenstva.

A co se *příčin* týče, jež Lasserre uvádí a vytýká, že způsobily méně příznivé utváření se studií klassických, i ty lze do jisté míry omluviti a vysvětliti. Lasserre uvedl, jak jsme poznamenali, hlavně tři: demokratické tendence university, vliv Německa a autoritu státní.

Demokratické tendence jsou již po delší dobu zcela zřejmy. Ale je-li cílem výchovy, vychovávatí pro život, co jiného lze očekávati od ní v zemi, kde fakticky demokracie existuje, a kde chovanec má se státi vědomým a užitečným demokratickým občanem?

Vliv Německa — i ten je zde. Avšak není jediný. Jsou zde i jiné vlivy: anglický, jak dokazují pouhá jména: Darwin, Mill, Spencer; americký, zosobněný jménem W. Jamesa. Ano nelze popřítí ani vlivů skandinávských a ruských. Ostatně vliv německý uplatnil se pouze ve dvou oborech, v historii a filosofii. V historii pak působil vždy blaze, aspoň celkem; avšak ve filosofii svým subjektivismem a monismem ovšem zhoubně. Ale je otázka: — bude Lasserrova navrhovaná *«philosophia perennis»* se svými třemi, či čtyřmi základními dogmaty dostatečnou protiváhou? Pochybujeme. Dvojí je třída duchů ve Francii jako jinde: katolíci věřící, a ti mají svoji církevní dogmatiku dávno stanovenou, a druzí, kterým je jakákoli direktiva protivna a nesnesitelná, a proto jakoukoli i *«filosofickou orthodoxii»* budou považovat za obmezování svobody myšlení. Bude tedy Lasserrova *philosophia perennis* přijata? Zastavila by vlivu z Němec? Sotva. Ostatně nelze si toho ani přátí. Jako sňatky v rodinách a v blízkém příbuzenství vrhá se potomstvo, tak kultura uzavřená čínskými zděmi zkostnatí a rovněž degeneruje. Čína sama jako důkaz postačí. Japonsko začalo se probouzet od té doby, co začalo pěstovat styky s cizinou. U nás nejinak. Renaissance a humanismus odkud vzaly podnět? Z východu. Středověký aristotelismus — odkud? Ze sprostředkování Araby. Osvícenská filosofie francouzská vzala podněty z vlivů anglických. Samo Německo bylo pak ve škole u Francie, neboť *«život národů jako jednotlivců je tvořen a udržován stálým vypůjčováním si u sousedů»*. Jediný prostředek spravití se vlivu sousedova jest: vospěti k převaze nad ním.

Konečně úplná nezávislost od státu, jaké požaduje Lasserre, nikde neexistovala a sotva kdy bude existovat.

Posudek svůj o knize Lasserrově končí professor theologické fakulty v Poitiers, *Emile Bruneteau*, z něhož jsme tyto řádky vyňali, velice lichterivě.

Až na několik těchto bodů souhlasí úplně a praví, že slova Lasserrova o dnešní výchově jsou zlatá. Nazývá jeho knihu co do významu pro dnešní poměry tak význačnou, jako byla pro léta 1856—1857 kniha *Tainova*: »Les philosophes classiques du XIX. siècle en France«, anebo jako pro léta šedesátá kniha Janetova: »Victor Cousin«. Co zvláště též zasluhuje uznání jest, že spisovatel nepomíjí mlčením církve a její zřízení, a že ji tedy neodbývá tak brevi manu jako ostatní universitní mandarini. Všude, kde musí se zmíniti, zmiňuje se o věcech, církvi katolické posvátných, s respektem a svědomitostí. M.

U rodičů.

Podává Fr. Janovský.

(Pokračování.)

Blaze, třikrát blaze dítkám, jejichž otec podobá se poctivému *Tobiášovi* (kolem roku 700 př. Kr.), jenž byv poctivcem doma, ve své vlasti Palestině, zůstal jím i v cizině, v assyrském městě Ninive, kamž za dnů krále Salmanassara s manželkou svou i se synem a s mnohými nešťastnými krajany byl zaveden do zajetí. Ač byl v zajetí, neopustil cesty pravdy Boží; sloužil věrně pravému Bohu, ujímal se chudšů, ochotně konal skutky milosrdenství. Nezoufal si ani v neštěstí, když pozbyl všeho majetku; ba když i o život mu ukládáno, když i oslepl. Zkoušel ho Bůh, jako se zkoušívá zlato v ohni. Znamenitě v té zkoušce obstál. Z té doby pochází naučení, jež dal svému milému synu, mladému *Tobiášovi*, a jež jako vzácný otcovský list jest čestně zapsáno na věčnou památku v Písmě svatém. (Viz *Tobiáš*. 14. 16. 17.)

Blaze, třikrát blaze dítkám, jejichž otec podobá se neohroženému kancléři anglického krále Jindřicha VIII. (1509—1547), *Tomášovi Mórůvi*, který, než by vyhověl hříšným choutkám smilného a od církve odpadlého krále, raději strpěl žalář a smrt mučednickou. Když strádal v žaláři, mysli, že se dá obměkčiti prosbami své nejmilejší dcery *Markety*, a že vyhoví králi. Proto dovoleno jí, aby otec v žaláři navštěvovala. Modlívali se spolu jako andělé, rozmlouvali vážně. Řekl jí otec: »Moje svědomí jest pevné a pokojné. Jsem si jist svého spasení, jako že jest Bůh nad námi. Ať si mne potká jakékoliv utrpení, budu se těšiti, že nebudu muset později v očistci dlouho strádati. Modlím se za vás za všechny, drahé dítě, abyste Pánu Bohu horlivě sloužili, abyste ve službě té, jako já, radost a pravé štěstí spatřovali. Modlete se však i vy za mne, abychom se jednou shledali v nebesích.« O čem nebylo možno ústně pojednat, bylo napsáno.

Marně přicházely za Mórem do žaláře královské komise, aby ho přiměly k povolnosti a k souhlasu s počínáním královým. Nepovolil. Proto odsouzen a popraven dne 6. července 1535. Císař Karel zvěděv, že *Mórus* popraven, zvolal: »Nejlepší město své říše byl bych obětoval, abych byl získal tohoto muže svým službám!« Církev svatá uctila ho slávou blahoslavenců. Přečteme si *několik listů Mórůvých*:

Gonellovi, učitelu svých dítek, napsal druhdy: »Ochraň jich od propasti marnivosti a pýchy. Ať se berou cestou pokory a skromnosti. Kéž jich nezaslepi lesk zlata. Sličnosti tělesné ať nezohavují nečistotou, ale též ať jí klamně nezvětšují ničemnými prostředky. Ctnosti přísluší první místo, druhé vědě, a to především té, z níž se naučí bázni Boží, lásce k bližnímu, skromnosti a pokoře.« —

Seč byl, vyučoval otec dítky sám. Nemohl-li pro práce úřední, byl-li vzdálen, povzbuzoval je písemně, aby si svědomitě hleděly ctnosti a vědy. Psával všem vespolek; zahrnoval je všechny titulem: »*Má škola*«. Tak čteme v jednom takovém listě: »Tomáš Mórús posílá své celé škole srdečný pozdrav. Vidíte, jak jsem si pomohl, abych co nejkratčeji všechny vás pozdravil! Bylo by zbytečno, vás jednotlivě jmény jmenovati, ježto vás všechny tak miluji, že nikdo nezůstane nepozdraven. Láska moje nemá jiné pohnutky, než abyste si pilně zjednávaly vědomosti; neboť věda a vzdělanost pojí mne k vám pevněji, nežli pokrevní příbuzenství. Jsem velice potěšen, že jste přičiněním pana Nikolasa zdárně pokročily u vědě hvězdářské. Jen pokračujte ještě dále v této tak podivuhodné vědě. Když pak denně zíráte na hvězdy nebeské, kéž i vaše duše v nebi přebývají, zvláště v tuto svatou postní dobu.« —

V některých listech napomíná svých dítek, jako by prorockým duchem již napřed viděl strasti a pohromy, jež přikvačí na drahou jeho vlast. Píšeť: »Usouzeno-li vám, drahé dítky, dožítí se dní, kdy nespátíte vůkol sebe dobrého příkladu, kdy ctnost bude trestána, nepravost odměňována, vězte, že věrnost k Bohu a k církvi svaté ve smutných těch dnech bude vám dvojnásob záslužnou.« —

Ač se *všem* dítkám dostávalo vroucí lásky otcovy, přece mu byla dcera *Marketa* nejmilejší. Jméno její vyniká září přejasnou zvláště za doby utrpení a umučení otcova. U vědách, zvláště v latině, mohla závoditi s mnohým odborným učencem; latinské spisy svatých otců byly jí nejmilejší četbou. Největším však pokladem jejím a ozdobou nejkrásnější byla jí vroucí zbožnost. Z té duše byla dobrému otci oddána. Duch její byl duchu otcově velmi podoben; srdce otcovo bylo zjevno srdci dceřinu, srdce dceřino vždycky známo srdci otcovu; neznali tajemství. Mnoho let právala otci žiněné roucho kajicné, — jakož ona jediná znala veškero přísné pokání a umrtvování drahého otce.

Byla správkyní chudobince, ježž otec byl založil. Něžná láska těchto dvou duší září i z listů, jež si p. alí. Zásilku peněz dceři doprovodil Mórús jednou těmito slovy: »Žádáš na otci peněz. Jsi jista, že peněz neodepru. Tvůj list odňal mi vůbec možnost žádosti Tvé nevyslyšeti. Alexander Macedonský dal prý Chlorikovi za každý řádek listu po zlatém penízi; — já, kdyby moje pokladna byla podle mé vůle, dal bych Ti po dvou zlatých korunách za každou slabiku, kterou jsi mně v listě napsala. Posílám zatím, kolik jsi žádala; avšak kolik halířů, tolik slov žádám znova na Tobě. Jako s radostí dávám, tak se těším, že zase bude na mně žádáno, zvláště že Ty budeš opět žádati, má Marketo, Ty, která jsi mně tak drahá svou ctností a vědou. Čím spíše tedy peněz dobře použiješ, čím spíše opět tak líbezně budeš psáti, tím větší radost způsobíš svému otci.« —

Tak smýšlel otec o své dceři. Jakou ctností, počestností a dobrotou bylo tudíž býti vyzdobenu mladému muži *Vilému Roperovi*, jemuž Mórús dopřál své drahé Markety za manželku! Byltě Mórús učitelem Roperovi, připravoval ho na veřejný úřad, dopřával mu přístřeší ve svém pohostinném domě, s dostatek prozkoumal jeho šlechetné srdce učinil jej hodným své dcery. Šestnáct let strávil Roper v domě Mórůvě a vydal tchána svému slavně svědeckví, že za všechen ten čas neviděl ho ani jednou uchváčena jakoukoli náruživostí. —

Přečtěme si Marketinu odpověď na list otcův ze žaláře: »Kolikrát jsem přečtla ten drahý a útěchy plný list! Onť věrně hlásá hrdinnou a ctnostnou mysl mého otce; onť dokazuje, jak povzneseno jest Tvé srdce nad nízkou lásku to-

hoto světa, jak pevně a nerozlučitelně jest spojeno s Bohem. Otče můj! Nikterak nepochybují, že se pravice Boží Tebe ujme, že Tebe ochrání, ježto jsi odmítl pomoc a útěchu pozemskou, a všecek jsi se poručil ochraně Boží. Čím, myslíš, se těšíme, jsouce tak násilně od Tebe odloučeni? Tvým minulým ctnostným a bohumilým životem; přesvědčením, že srdce Tvé, prázdno vši nízkosti pozemské, skví se a září milostí Ducha svatého a jest milým stánkem Božím.*

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Řeči nedělní a sváteční.

(Napsal Emanuel Žák, c. k. professor. Díl II. V Praze. Cyrillomethodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. 1913. Stran 758.)

Čím větší počet promluv k mládeži z péra profesora *Em. Žáka* vešel do rukou kněžstva, s tím větší radostí pozdravováno jest každé další jejich pokračování. Vzpomínat si každý z nás, když si shledával látku k nedělní promluvě, kolik jalových knih bývalo mu často projíti, než připadl na něco, co se zdarem a účinem dalo se upotřebiti. Ta starost při promluvách Žákových odpadá. Jméno prof. E. Žáka ručí za to, že kazatel v jeho exhortách vždycky najde jádro, povznášející myšlenku a přílehlavý příklad.

Kdybych nebyl nabyl z osobních styků s professorem Žákem toho přesvědčení, jeho exhorty byly by mi to jistě prozradily, že prof. Žák je velmi dobrým psychologem a znalcem mladé duše. Ví, kudy se k ní přiblížiti, jak ji podchytili a k pozornosti a k přisvědčení takřka přinutiti.

Četl jsem jednou, v čem spočívalo kouzlo a síla promluv slavného kazatele vídeňského, P. Abela. Uměl vždy začíti něčím časovým, co právě hýbalo myslí lidu a tak upoutavati pozornost i k vyšším pravdám. Způsob prof. Žáka jest podobný, jen o něco ušlechtlejší. Nesáhá k sensacím dne, nýbrž k *nejlepším příkladům ze světové literatury* jak starověké, tak i středověké a novověké. Je podivuhodna Žákova znalost těchto literatur, a nedá se jinak vysvětliti než mravenčí pilí, s jakou professor Žák od svých mladých let sbíral, zapisoval si a pořádal vše, co v hojně své četbě shledával vhodným k povznesení mladé duše. Na každé stránce setkáte se s citátem hluboké myšlenky některého z nejlepších mudrců a spisovatelů světových, *Sokrata, Platona, Aristotela, Demosthena, Cicerona*. Z církevních otců, velikých scholastiků a mystiků

středověkých; dále *Dantea, Comtea, Chateaubrianda, Maupassanta, Shakespeara, Gladstona, Smilesa, Lubocka, Ruskina, Wildea, Goethea, Schillera, Förstera, d'Amicis, Gogola, Puškina, Turgeněva, Tolstého, Björnsona, Ibsena, Lagerlöfové, Sládka, Nerudy*, nebo s příkladem vždycky na výši exhorty stojícím a vhodně voleným.

Ale ještě podivuhodnější jest způsob, jak dovedně prof. Žák umí těchto duševních pokladů použiti, aby připravil si v duši posluchačově náladu a vnimavost pro slovo Boží. A tím také odpadá obava, již prof. Žák ve své předmluvě pronesl; obava z výtky, že v promluvách svých má přílišné zření k moudrosti lidské. To by byla jistě chyba, kdyby prof. Žák na ni přestával; ale slouží-li mu moudrost lidská jen za stupně, po nichž stoupá k moudrosti Boží, za prostředek, aby zvýšil pozornost a tím i účinek slova Božího, pak tato vlastnost Žákových promluv jest neobyčejnou jejich předností.

Jen přesvědčte se sami:

Namátkou vybírám úvod k promluvě v den památky všech věrných zemřelých. Maupassant, francouzský romancier a novellista, vypravuje v jedné ze svých fantastických povídek tento příběh: Mladý muž vstupuje na pařížský hřbitov, aby vyhledal hrob svého zesnulého přítele. Našel jej, usedá u hrobu, vzpomíná zašlých dnů mládí, jež byl se zemřelým přítelem prožil, přemítá, jak život kvapně plyne, přemítá oči upřeny v dál, až linie, jež dělí skutečnost od říše snu, začíná se prolomovati a ztráceti v šeru.

Prociťnuv, spatřuje za bílé noci měsíční, jak se hřbitov tajemnými postavami hemží. Hroby jsou otevřeny, mrtví vstali s posledního svého lože. Tiše, tichounce jako bledý svit měsíční, pohybují se u svých hrobů, sklánějí se nad pomníky a kříži, jež ve hlavách jim postavila láska příbuzných, a čtou epitaf, svůj náhrobní nápis. »Zde odpovídá starostlivý, nezapomenutelný otec, hořce oplakávaný svými dětmi,« čte jeden z mrtvých.

A bleďá, smutná jeho tvář stává se ještě smutnější, mrtvý poodstupuje mezi hroby, zvedá pohozenou stěpinu, vyškrabává nápis a zaměňuje jej slovy: »Zde odpočívá otec zapomenutý všemi.« A jiný mrtvý, schýlen ke svému pomníku čte: »Zde odpočívá muž, jenž všechny své síly a schopnosti zasvětil blahu a prospěchu obce. Nehynoucí budiž mu paměť.« I on zvedá ostrý kámen, vyškrabává zlatá písmena v černém poli a píše: »Zde odpočívá muž jen své o prospěchu a zisku dbalý.« A útlá postava jinocha, přečteši slova: »Zemřel v rozpuku mládí. Jako jarní květ zvald, prvé než mohl spařiti plody pilrě své práce,« smazává je rovněž a píše: »Promarniv neužitečně své mládí, v prohýřené noci nachladil se a zemřel.« A tak všichni mrtví odstraňují s pomníků lidskou chválu a nahrazují ji ryzí, nepokrytou pravdou.

Připraviv si takto srdce posluchačstva, prof. Žák pokračuje: »Drazí přátelé! V tomto fantastickém výjevu je skryta veliká a vážná pravda. Hluboké poučení pro nás. Ukazuje nám lidi na *soudě Božím*. Kreslí je tak, jak jsou ve skutečnosti, kdy všechna přetvářka a vlastní i cizí chvála jako mihy před paprsky slunečními zmizely, a člověk tu stojí ve světle *pravdy Boží*.«

Příklad jest tak plastický a poučení z něho vytěžené tak vážné, že se trvale vtiškuje duši. Nemohu pro to míti spolehlivějšího důkazu, než povím-li, že jej cituji z paměti, jak jsem si jej z pouhého přečtení pamatoval.

Nebo všimněte si zakončení jiné promluvy na týž den konané: Nuže, drazí přátelé, v těchto dnech památky zemřelých, ozdobených hrobů a plápolajících světél, kdy tisícové šeptají budou vážná a vděčná slova: »Odpočívajte v pokoji«, i my prosbu pronášeje vroucí:

Živým dej, ó Pane, v utrpení sílu,
a těch, kdo zesnuli, po trudném žití víru
milostí svou snů těžkých uchrání! Amen.
Představíte-li si, že přednes těchto slov nezůstane za vroucností jejich obsahu, tušíte jistě, jaký hluboký dojem rozehřívá se v prostorách chrámových a dotýká se vzrušených mladých duší

Chťel bych tu nejraději uvést celé řady exhort, jež by čtenáře jistě lépe přesvědčily o své neobyčejné hodnotě, než dovedou to moje prostá slova. Přečtete si na př. promluvu na I. neděli po Zjevení Páně *O vlivu společnosti na člověka* nebo na tutéž neděli: *O čelbě*, na VI. neděli po Zjevení Páně: *O parabolách Kristových*, na neděli Devitník: *O zahálce*, a druhou: *O závisti*, nebo exhorty *O příčinách náboženské skepse* (str. 283), *O smyslu života* (str. 303), *O modlitbě a její potřebě* (str. 330), *O volbě povolání* (str. 410), *O mládí a jeho významu* (str. 60), *O poslušnosti* (str. 65), *O mravní čistotě* (str. 86), *O zdržování se alkoholických nápojů* (str. 29), exhorty *na začátku a konci školního roku* (počtem devět), a přesvědčíte se nejen o formálních a obsahových přednostech Žákových řečí, ale i o vhodnosti a hojném výběru temat před mládeží uvažovaných.

Neměně pěkné exhorty jsou i ony, kde autor — jako o svátku sv. Václava — přihlédá k dějinám českým, a sáhá do vlasteneckých strun českého cítění.

I slohu exhort Žákových chťel bych věnovati celou kapitolu. Ale ušlechtilá, vážná a upřímná mluva profesora Žáka jest příliš známa z dřívějších jeho exhort, aby bylo nutno, zvlášt se tu o ní zmiňovati. Stačí, řeknu-li, že i v této sbírce neopustila prof. Žáka proslulá jeho výmluvnost.

Jsem dalek toho říci tu pouhou poklonu. Pravím to z přesvědčení, že my všichni, kteří pracujeme ve školách i v duchovní správě, jsme povinni díkem professoru Žákovu za to, že své bohaté zkušenosti kazatelské, plody svého talentu i své dlouholeté píle, učinil veřejným majetkem. A budou-li jeho promluvy hojně užívány a hojně zníti po chrámech českých na prohloubení víry a mravnosti české mládeže i českého lidu, a ke zvýšení cti a slávy Boží, jsem jist, jak profesora Žáka znám, že mu to bude daleko milejším dostiucněním, než sebe zasluženější chvála lidská.

Prof. Dr. Lubomír Petr.

SMĚS.

V pravdě pokrokovou zdvořilost osvědčili někteří účastníci veřejné *profesní schůze učitelstva* a občanstva, která byla

uspořádána v Praze 26. října, a jejíž účelem bylo manifestovati pro bezodkladnou úpravu učitelských platů. P. učitel Bína ze Žižkova, který věstil, že z mládeže žižkovské vyjdou snad první pražští apači, přítomným pozvaným poslancům (Klofačovi, Něm-

covi, Čechovi a Metelkovi) vytkl, že poslanci zastupují jen své osobní zájmy, a je vyzval, nechtějí-li učitelstvu upřímně pomoci, aby raději se vzdali a učinili místo schopnějším a poctivějším. Přítomní poslanci, jak *»Učitelské Noviny«* v čísle z 30. října referují, cítili se těmito slovy uraženými a odešli z protestní schůze, provázeni jsou výtky jednotlivců. —

Tak zachovali se někteří páni z učitelského stavu v repraesentační schůzi k poslancům politicky sobě blízkým. Jak by se zachovali k poslancům jiných stran?

Na schůzi přijata byla resoluce, jež zní:

»Protestujeme proti zmaru zákonné úpravy právních poměrů učitelských předčasným rozpuštěním sněmu a odkládáním voleb do nového sněmu; protestujeme proti slučování učitelské otázky s otázkami politickými. Vyzýváme c. k. vládu, aby co nejrychleji přikročila k novému svolání zemského sněmu, který by provedl úpravu učitelských právních poměrů s příslušnou úhradou vyšších nákladů. Žádáme všechny politické strany české, pp. zemské a říšské poslance, aby se spojili ku společnému nátlaku na vládu v naznačeném směru. Žádáme pp. říšské poslance všech stran, aby podporovali změnu § 55. říšsk. zákona škol. dle usnesení vyuč. výboru z 30. května 1912. Žádáme obecní a městská zastupitelstva Velké Prahy, aby používše zmocnění zákona aspoň pro přechodní dobu, doplnily učitelské platy na důstojnou výši. Konečně vyzývá se zemská správní komise, aby také poskytla učitelstvu to, co jménem učitelstva vybere.« r.

Socialně-demokratický lékař a poslanec o řeholních sestřích. V ústavě pro choromyslné v Nováře byly nedávno nahrazeny světské ošetřovatelky milosrdnými sestrami. To ovšem vzbudilo u »pokrokových« lidí značnou nevoli. Proto uspořádal tamější list »Provincia di Novara« dotazník na lékaře a správce podobných ústavů v okrese, kteří všichni vyslovili se na prospěch řeholních sester. Mezi jich odpověďmi jest zajímavý úsudek ředitele nemocnice a dosavadního socialně-demokratického poslance, dr. Giulietti. Prohlásil, že záměna světských ošetřovatelek milosrdnými sestrami jest chvála hodna. On sám ve službě ošetřovatelské dává přednost neprovdaným ženám a vdovám, a dokládá, že činnost řeholních sester nese požehnané ovoce. Jest pouze potřebí, aby k svému povolání přiměřeně a dostatečně byly vzdělány a měly

onu technickou dovednost, již je k tomuto povolání nezbytně třeba. To předpokládá, — poznamenává dr. Giulietti — jest nade vše pochybnost, že působení řeholních ošetřovatelek jest dáti přednost před ošetřovatelkami světskými, poněvadž mají více smyslu pro sebezapření, osobní obětavost a ochotnost, a dále i proto, že řeholní sestry nemají myšlenek na domov, rodinu a jiné zájmy. Všechn jich život je věnován tomu, aby skytaly útěchu trpícím a strádajícím. I úsudky jiných mužů jednomyslně vyznívají v tom smyslu, že řeholním sestrám sluší dáti přednost před ošetřovatelkami světskými.

Agitace pro učitelské kalendáře:

»Havlíček« a »Palacký«. »Učitelské Noviny« v čísle 8. p. i: »Nedovede-li tyto kalendáře Zemský ústřední spolek pomocí svého knihkupectví jinak rozšiřovati mezi český lid, nežli že přikáže: »Každý učitel musí rozprodát nejméně tolik a tolik exemplářů, pak nemějí se vydáváním těch kalendářů ani začínat.«

LITERATURA

Frant. Daněk: **Kapitoly o manželství.** V Praze. Nákladem Cyrillo-Metl oděiského knihkupectví Gustav Franc. Cera 1 K 20 h. Knihtiskárna družstva Vlast v Praze. Všecka práva vyhrazena. — Na počátku knihy této (108 str.) uvádí p. spisovatel šest časopi-seckých zpráv, většinou z denníku »Čech« vzatých, z nichž patrně, že úpadek života rodinného v době nynější nemožno popírati, že všechny vrstvy — vyšší i nižší — postrádají rodinného blaha ve svazku manžel-ském . . . i poukázáno pak na některé pří-činy nešťastných manželství. Za první pří-činu rozervaných sňatků označuje p. spis. zcela správně nepraktickou výchovu, dále moderní proudy mezi ženami (emancipace), lehkomyšlný život, nepozorivě rodiče, svě- hlavost velkých dětí, liberalismus, sociali- smus, špatný tisk, alkohol, návrh na změnu dosud platných zákonů o právu manžel- ském atd. Uvedeny názory učenců o tomto předmětu (manželství) a učiněna zmínka o mravním obrození, o manželství přirozeném a nerozlučném, o manž. jakožto svátosti, o oboru církve a státu, o rozluce, rozvodu od stolu a lože; podán konečně přehled záko- nodárství, snahy rozlukové v Rakousku, boj proti katolické církvi a obrana. Doporuču- jeme co nejlépe. *Fab. Budil.*

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3-50 K. Do krajů německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko zahotové. Alumním, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zlatna.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jez se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Celná ul. 8.; proučit. přílohu přijímá rukopisy V. Jelíněk, učitel v Brěnovně u Prahy, pro Věstník Katechetský přijima rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Monismus. — Bergsonova intuitivní filosofie. — U rodičů. — Biblické děje a bibl. osoby v pověstech Židů a Mohamedánů. — Směs. — Literatura.

Monismus.

Monismus stal se oblíbeným heslem naší doby. Dávny dualismus, přesně rozlišující ducha a hmotu, duši a tělo, Boha a svět, má býti překonán; prohlášen za starý blud, a na místo něho chce býti nastolena »nová pravda«, *monismus*. Monismus, který dle slov známého filosofa *Arthura Drewse*, jest oním názorem světovým, který uznává pouze jediný princip, pouze jediný základ skutečnosti. —

Nelze upříti jisté lákavé kouzlo této theorii. Neboť jestli duch lidský právě tím, že různé jevy přivádí na *tutéž* příčinu, týž causalní princip, ukazuje výši svojí synthese, nedivno, že nejednoho filosofa lákalo, aby i dualismus, na němž je založeno náboženství, jal se bráti v pochybnost, a pokoušel se nahraditi jej ve jmenu zjednodušení našeho nazírání — *metafysickým monismem*.

Jediný konstitutivní princip! Jediná podstata všeho bytí! Největší zjednodušení světového názoru! To jsou ovšem tak vábné vidiny, že kdo se jim cele oddá a v ně se ponoří, bezděky má je za skutečnost.

Naším apologetům a filosofům nastávají tu vážné úkoly. Je potřebí chopiti se nových, či spíše *jiných metod k potírání monistických teorií*. At jest to monismus materialistický, pantheistický, či jakékoliv jméno si dal, vždy sleduje jeden cíl: *upříti jsoucnost Boží a existenci duše*. Aby toho docílil, dává záhadám, svým abstraktním vidinám, nová jména, operuje s pojmy nejasnými a nevysvětlitelnými, nebo zase všeobecně užívaným jménům podkládá jiný obsah i rozsah. A s těmito jmény vytváří frase, básnické obraty, které poujají mysl ať krásou či novostí, a klidně nemyslicí člověk dává se uchvátiti jich lákavou smělostí. *Fantasie vítězí nad rozumem a co vytvořila prohlašuje pak podlouzně za dílo logiky, za práci rozumu*. Podvrhuje své dítě rozumu a žádá za jeho legitimování. —

Úkolem všech, kdo chtějí proti monismu s výsledkem bojovati, jest ukazovati na toto jednání monistů: *novými jmény a hesly zastřítí staré záhady a přezhlenouti věčné propasti*. Zde nebude platiti proti frasi frasi, proti theorii theorii, proti abstrakci abstrakci. Boj slov a hesel, boj v oblacích, musí se přenést na uťo zemi. *Dokazování dualismu je nejlepší zbraň proti monismu*. —

Novota vždy působí zvláštním kouzlem na posluchače, protože dráždí jejich zvědavost. Nová hesla a nová theorie často opájejí. Jsou to ovšem přirozené projevy touhy lidského ducha po pokroku, ale často jsou to chorobné houby na ctihodném stromu pravdy.

Známý americký filosof *William James* ve svém díle o pragmatismu praví: »Spočívá v tom, to musíme si přiznati, zvláštní půvab, když slyšíme mluviti o věcech hlubokého smyslu, i když ani my, ani disputující, věci dobře nerozumějí. Jsme zachvázeni problémy, cítíme takřka přítomnost nekonečnosti. Začneme někde v kuřácké síni debatu o svobodě vůle, o vševědoucnosti Boží, o dobrém a zlém, a uvidíme hned, kterak každý napíná sluch. *Vývody filosofie dotýkají se nás všech v nehlubším jádru našeho žití*, a také nejpodivnější názory filosofie dráždí příjemným způsobem náš cit pro původnost a hloubku.«

Próto moderní hnutí pro rozšíření nauky monistické rozhodně nesluší podceňovati. Celý tento směr ukazuje, že dnešní člověk nespokojuje se již s nasyčením žaludku, že i duše hlásí se k právu; chce míti ucelený obraz o původu světa, o smyslu života, a na tyto otázky hledá odpovědi.

Ovšem nechce jí hledati u náboženství; hledá ji u vědy. Ale věda na ně odpovědi dáti nemůže, protože tyto záhady sahají mimo její kompetenci. A kde vědátoři snaží se ve jménu vědy na tyto otázky odpověděti, všude opouštějí hranice vědy a plují na neznámých mořích metafysiky. Kombinují, filosofují, vymýšlejí nová jména pro staré záhady, ale přesvědčivě neodpovídají. »*Věda nemůže náboženství nahraditi, aniž může náboženství vytvořiti*; může jen sloužiti životu v jeho úsilí po vyšších ideálech. Není sporu mezi náboženstvím a vědou, avšak těžký spor je mezi tímto náboženstvím (jakožto úsilím člověka povznést se k výši ideálů mravnosti a krásy) a náboženstvím theologických teorií,« praví nynější rektor universitní, prof. *Dr. Mareš* ve svém spisku: »*Věda a náboženství*« str. 51.)¹⁾

Proto monistické »na vědě založené« náboženství zůstane vždy nešťastným pokusem. Chimerou, která neposlouží ani vědě ani neukojí žízeň člověka, po po náboženství prahnoucího.

Po našem soudu nejúčinnějším vyvrácením monistického názoru jest jasně dokázati skutečný a nevyvratitelný dualismus: tělo a duše, hmota a duch, svět a Bůh. Východiskem k tomu dobře se hodí známá slova *Götheova Fausta*:

»Zwei Seelen wohnen, ach ich meiner Brust,
die eine will sich von der andern trennen;
die eine hält, in derber Liebeslust,
sich an die Welt mit klammernden Organen;
die andre hebt gewaltsam sich vom Duft
zu den Gefilden hoher Ahnen.«

Göthe, jako genius neobyčejné intuice, správně tu vystihl proti!ehlou dvoj-
jitost lidské touhy. Každá z nich pramení z jiné součásti naší přirozenosti. Boj
těla s duší jest tu velmi zřetelně vyjádřen.

¹⁾ Prof. Mareš, jehož vědecké práce ve vlastním oboru biologie dojistá stojí na výši vědy, má o theologii nesprávné názory. Ukazuje se i na něm, že i učenec-neodborník, kdykoli zabloudí mimo svůj obor, neubrání se klamným názorům a závěrům. Tak vše, co o pozitivním náboženství prof. Mareš praví, je zkreslené a nesprávné. Při jiné příležitosti na tyto nesprávnosti podrobně ukážeme.

Ještě markantněji tuto dvojjakost lidské přirozenosti vystihl známý básník-filosof *Fr. Nietzsche*, když napsal: »Noch bist du nicht frei, du suchst nach Freiheit. In die freie Höhe willst du, nach Sternen dürstet deine Seele. Aber auch deine schlimme Triebe dürsten nach Freiheit. Deine wilden Hunde wollen in die Freiheit, sie bellen vor Lust im ihrem Keller, wenn dein Geist alle Gefängnisse zu lösen trachtet.«

Upřímné doznání vnitřních zápasů v člověku! A zápas je vždy boj dvou protivných nepřátelských stran. Za jediné správnou a účelnou metodu boje proti monismu máme: vycházeti od člověka. Dokázati různorodost a protilehlou těla a duše, a z dualismu anthropologického přejíti pak na dualismus theologický: svět a Bůh.

r.

Bergsonova intuitivní filosofie.

(Podává Prof. Dr. LUB. PETR.)

(Pokračování.)

Cílem životní organisace jest *využítkovávat energii hmoty ke svým účelům*. Toho dalo se docílit jen nakupením potenciální energie, jež by náhle, kdykoli by nastala potřeba, mohla býti vydávána. K tomu účelu musela býti energie ze slunce vyzařující nějakým způsobem upoutána. Tento úkol plní listová zeleň, obsahující dílky rostlin, jež slunečním světlem rozkládají kysličník uhličitý atmosféry v jeho prvky, a ukládají uhlík v rostlinách jako v zásobárnách. S druhé strany mikroskopické rostliny zabývají se tím, že vážou dusík vzduchu a země, jež vsává vyšší rostlinstvo. Tak dochází i v říši rostlinné k dělbě práce. Zvíře potřebuje dusíku rostliny k zachování svého tělesného tkaniva. Její uhlík spojuje se s kyslíkem vzduchu a vytváří si tak potřebné životní teplo, a zvláště pracovní sílu, jíž potřebuje ke svým pohybům.

Z podrobného pozorování lidského těla vychází zřejmě na jevo, že toto provádění pohybů jest vlastním cílem, jemuž všecko ostatní v tělesných procesech slouží k podpoře. Svaly obsahují mnohem větší množství potravy, než ostatní části těla. Náš nervový system, jenž sprostředkuje a umožňuje pohyby, má tu přednost, že nepatrné množství energie, jíž spotřebuje, bezprostředně jest nahražováno krví. Došla-li potrava, rozkládají se buňky těla, aby zachránily mozek. Tak jest nervový system se smyslovými ústrojími s jedné strany a svaly s druhé strany vlastním účelem jsoucna živočišného těla.

Jako u rostlin vedou i v říši živočišné různé směry vývojové do slepých uliček. Dva veliké kmeny, hvězdice a měkkýši, uvázli ve svém vývoji. Aby nebyli jinými živočichy požráni, museli se oděti těžkým krunýřem, jenž omezoval jejich pohyblivost a tím i jejich vývoj. Proto svlékli členovci a obratlovci tento krunýř, a volili jiný způsob válečný: předstihli své protivníky větší hybností, jíž útok stal se úspěšnějším a útek snazším. Tentýž pokrok od těžkého odění středověkého rytíře k lehkému oděvu moderního vojáka postihujeme i v lidských dějinách válečných; útok jest nejlepším prostředkem obranným, nejlepší zdar kyne odváznému.

Jen členovci tedy a obratlovci pokračují ve vlastním vývoji, obě skupiny však úplně různými směry. Poznáváme to již zjevně na způsobu jejich pohybu. Členovci specialisují své pohyby do velmi mnohých údů tělesných, z nichž kaž-

dému připadá zvláštní úkol; kdežto obratlovci jsou s to, každou ze svých čtyř končetin prováděti nejrůznější pohyby.

Které vnitřní vlohy tkví za touto vnější růzností? Srovnajme jen nejjví vyvinuté rody obou kmenů, mravence a včely s jedné strany a člověka s druhé. Oba objevily se nejpozději na zemi, rozšířily se však nejdále.

Pozorujme však, že u nejjví vyvinutého hmyzu k největší dokonalosti vyspěl **pud**, kdežto u člověka *rozum*. Jako patrný výsledek biologického vývoje vychází z toho na jevo, že *pud a rozum nemohou býti do téže třídy zařazeny; zvláště, že instinkt není prostě nižším stupněm rozumu*. »Mylný jest názor od Aristotela pocházející a v dalším postupu téměř celou přírodní filosofii falšující, že vegetativní, pudový a rozumový život představuje tři stupně téhož vývoje, neboť ve skutečnosti jsou to tři rozcházející se směry jedné činnosti, jež s rostoucím objemem byla nucena se rozdělití.«

VI.

Tělo a duše.

Zvláště důležitá a zajímavá jsou ona Bergsonova šetření, jež zabývají se vzájemnými vztahy těla k duši. Bergson pokládá toto šetření proto za zvlášť důležité, že zjednává nám jasný pohled do rozdílu těla a duše, a tím i do rozdílu hmoty a ducha. Osvětlí nám omezení, jehož doznává duchovní život od života tělesného, a pohled do způsobu tohoto omezení udá nám cestu ke konečnému osvobození.

Již dříve bylo k tomu poukázáno, proč dřívější spiritualismus byl neplodný. Zabýval se jen duchem a předpokládal a priori, že tělo a duch jsou podstatně rozdílny. Aby však byla tato podstatná rozdílnost dokázána, musí býti zkušennostní fakta fyziologie a mozkové pathologie bez předsudku spolu srovnána.

Jsou to dva veliké komplexy problémů, jež fyzio-psychologickou zkušeností mohou býti rozřešeny. Nejprve ten, jenž točí se kolem objektivní ceny vjemu, kolem možnosti bezprostředního poznání vnějšího světa. Na druhém místě pak otázka ještě důležitější, zda náš duch jest pouhou fosforescencí, jež zákonné účinky hmoty provází, nebo zda ve své podstatě úplně nezávisle na hmotě existuje, zda v něm spařovatí můžeme moc, jež jen ve svém projevu jest podmiňována a omezována ústrojím mozkovým.

Oba tyto problémy protínají se v úkolu, jenž jest našemu tělu vyměřen. Jest Bergsonovou svobodou původností, že *v těle spařuje jen nástroj činnosti, jehož prostředkováním svoboda našeho ducha může proniknouti do hustého tkaniva hmotné nutnosti*.

Duchovní život nemůže býti zbytečným dvojnásobením života tělesného, jak fyzio-psychologický parallelismus, dnes ve vědeckých kruzích tolik rozšířený, přijímá za pravdu. Většina psychologů přejala jej ze Spinozovy metafysiky a podržela jako nepohodlnější hypothesu tím spíš, že jim filosofie dosud nic lepšího náhradou neposkytla. Ale tento parallelismus připisuje mechanické kausalitě, principu zachování energie, přemrštěnou důležitost. Klamně uznává se za pravdu, že souvisí-li spolu dva celky, jako tělo a duše, že každá část jednoho celku nutně musí se shodovati s určitou částí celku druhého. Tak pokládá se za samozřejmé, že ke každému pochodu vědomí náleží určitý pochod mozkový, a obráceně. Ale to jest *aprioristický předpoklad*, nikterak bez námítky potvrzený.

Přijetí parallelismu mezi tělem a duší není tudíž nikterak nutno. Bergson jde však dál, a snaží se dokázat i *logickou neudržitelnost této theorie*. Obejdu mlčením podrobnější rozbor jeho důkazů sem spadajících, a realismem a idealismem se zabývajícími, a přestanu na slovech, jimiž Bergson své vývody shrnuje na konec: »Přesně vzato znamená parallelismus pro idealistickou hypotézu: Část jest celek; a pro realistickou: Jeden článek vztahu jest rovnocenný s celým vztahem. A proveditelným jest jen tehdy, díváme-li se na svět jako realisti a na mozek jako idealisti. »Potáceli jsme se od idealismu k realismu a obráceně, ale tak rychle, že jsme se domnívali, že beze hnutí okročmo sedíme na obou systémech, jež tím způsobem spojeny byly v jediný. Toto *zdánlivé smíření* dvou *neslučitelných tvrzení* jest *vlastní podstatou theorie parallelismu.*«

Jeví-li se tato hypotéza neudržitelnou, nadbývá otázka, zda i *theorie vnímání* jí za podklad sloužící neobsahuje neodstranitelných nesází, a nedá-li se vnímací proces novým způsobem osvětliti těsnějším přimknutím ke *zkušenosti*.

Matematisující metafysika 17. a 18. století dospěla tam, že vykopala hlubokou propast mezi vnější kvantitou a vnitřní kvalitou. Tento »dualismus vnímání« vede podle toho, zda byla hlavní váha kladena na kvantitativní nebo na kvalitativní stránku věcí, k realismu nebo idealismu, z nichž poslední došel zdůrazněn zvláště u Angličanů.

Nesnáze v obou pojetích tkvící jsou protilehlého rázu. Realismus není s to vysvětliti, jak a z kterého důvodu otřesy mozkové si pořizují podvojný obraz ve způsobu »našeho vnímání«; idealistům zase schází výklad pro to, jak existence postřehnutých světů různých individuů může dáti podnět k existenci objektivního světa, na těchto individuích nezávislého. Jak najíti východisko, jež by tak složitý pochod vnímání učinilo srozumitelnějším? Snad není stanovisko zdravého lidského rozumu, onen naivní realismus, jenž v objektivní existenci postřehnutého světa věří, snad není tak plný rozborů, jak věda za to má. Snad spočívá veliká chyba ve známé *Schopenhauerově* větě: »Svět jest moje představa.« Dítě nepromítá svou představu světa ze svého nitra, nýbrž snaží se teprv poněnáhu své vlastní já od světa oddělovati.

Naši zkušenosti jest především dán svět obrazů, jehož částí jest samo naše tělo. Pozorujeme-li toto naše tělo bedlivěji, vidíme, že tělo a zvláště náš nervový system, přijímá v sebe z okolí účinky, a pohyby mu vrací. Dle fyziologického názoru bývá sice tento poslední úkol přiznáván centritugálním nervům; ale v centripetálních tkví prý tajemná síla, vytvářející naše představy o vnějším světě, naše představování, jež právě není ničím jiným, než světem obrazů samým, k němuž náš mozek a náš nervový system náležejí jako malá částéčka.

Pohneme-li hlavou, zavřeme-li oči, změní se svět obrazů nebo zmizí. Jest tedy ve veliké míře závislý na pohybech našeho těla. Odstupem našeho těla od obrazů mění se jejich velikost, barva a jasnost. S druhé strany vedou nás zkušenosti našich bližních, jakož i výsledky vědy přírodní k tomu, abychom uznali objektivní, o sobě existující svět obrazů, jenž jest v podstatě nezávislý na pohybech našeho těla. Svět obrazů existuje tedy dvojím způsobem: předně sám o sobě, podruhé pro mne a pro moje bližní. Pro ně v podobném sice, ale přece vždy zase různém způsobu. Tím však nikterak není řečeno, že by objektivní existenční způsob obrazového světa podstatně se lišil od onoho, jež jsme utvořili svým vnímáním.

Věda arci ukazuje, že náš postřeh, t. j. subjektivní svět obrazů, vzniká teprv tehdy, když jisté z obrazů vycházející účiny našimi smyslovými ústrojími prošly k mozkovým centrům. Jest však předčasno, z tohoto nesporného faktu uzavírat, že náš mozek jediné k tomu stačí, aby naše postřehy provedl anebo že by vjem z rozumu prostě mohl býti sečten.

Jak najdeme klíč ke theorii, jež by dovedla smířiti tato různá, zdánlivě si odporující fakta? Jestliže slunce, jež postihujeme, jest, jak zdravý rozum lidský věří, totéž slunce, jež nezávisle na nás existuje, jak vysvětlíme, že slunce pro nás teprv tehdy počíná existovati, když z něho vycházející světelné záchvěvy dostihly k našemu oku a k našemu mozku?

To lze jen tím vysvětliti, že slunce, jak jest nám dáno, stojí v nejtěsnějším vztahu k *jednací* možnostem našeho těla. Toto pojetí jest stejně jednoduché jako přesvědčivé. Jeho jádro záleží v tom, že našemu vědomému vnímání přikládá ten účelný význam, aby ukazovalo cestu naší volbě jednoho z různých jednání nám možných. Až jsoucnost slunce dostane pro nás praktickou důležitost, působíc na nás a my zpětně na ně, pak teprv vzniká náš vjem slunce. Mozkové otřesy nejsou tedy dostačující příčinou pro dokonání vjemů, nýbrž splňují jen poslední podmínku, aby existence slunce mohla ze svého virtuálního stavu přejíti pro nás v aktualitu. Ježto mozek také jednací možnosti našeho těla naznačuje, ježto se v něm skizzují všechny počínající reakce pohybu, jež jen vyčkávají pokynu rozhodnuté vůle, aby byly provedeny, odpovídají si mozkový stav a vjem bod za bodem; oba symbolisují, jako kompas pohyby lodi, přesuny naší možnosti jednati.

Vidíme, že vnímací theorie skvěle potvrzuje, co bylo dříve řečeno o vši životní činnosti; lze jí jen s praktického hlediska rozuměti. Většina potíží theorie poznání pochodí odtud, že jak své *myšlení*, tak své *vnímání*, pokládáme za *poznání* skutečnosti, a úplně přehlízíme, že obě předem ve směru *jednání* se orientují. Naše celé tělo jest jen centrem činnosti a nikoli centrem představ; náš nervový system udržuje a prostředkuje pohyby a nic jiného. S poznáním nemá ani můj mozek ani můj nervový system co dělati.

S hlediska obyčejné theorie vnímání jest úplně nepochopitelno, jak ze vzdušných a etherických záchvěvů nejprve mohou vznikatí nerozložené pocity a jak se tyto pocity potom skládati mohou v jednotný obraz světa. Ve skutečnosti věc se má však jinak. Od objektivního světa obrazů docházíme ke svému vnímání nikoli *přidáváním*, nýbrž *zmenšováním*.

Objektivní svět jest rozložený, barevný, zvukný atd.; obsahuje vše, co na něm postihujeme a nad to ještě mnohem více. Všecky tyto vlastnosti souvisejí spolu stupňovitě a nepřerušeně. Naproti tomu diskontinuita našich smyslových vjemů odpovídá diskontinuitě našich smyslových ústrojí a symbolisuje diskontinuitu našich jednání.

Všecky věci ve světě působí na sebe v každém směru. Každému působení odpovídá rovnocenné protipůsobení, a tak všude, kde jest volba vyloučena, zůstává vjem, ač virtuálně existuje, neuvědomělym. Jen tam, kde jsou centra, v nichž zvenčí přijaté působení bezprostředně nepokračuje v rovnocenném protiúčinu, tvoří se takřka stínítka, jež obrazy zachycují, nebo lépe řečeno, zrcadla, jež zpět září na jeho původ. »Vjem má mnoho podobnosti s reflektivními jevy, jež vznikají z překaženého lomu světla. Bylo by lze nazvati je zrcadlením. Toto zpětné

záření uskutečňuje se jen tím, že v našem těle rozvíjí svobodná činnost volby, jež hmotné nutnosti vtiskuje známku našeho ducha.*

Veliká chyba obvyklých teorií apercepčních spočívá tedy v tom, že účel vjemu kladen jest do pouhého poznání skutečnosti a nikoli do osvětlování cesty našim úkonům. Zavíráme oči před důležitou pravdou, že všecko v životě má jen ten smysl, aby sloužilo *činnosti*. Podobně jest psychologii i funkce paměti zneuznávána; podle ní i paměť slouží jen pouhému poznání.

Bergsonovi jest však paměť schopností jen a jen *praktickou*. Ježto musíme stále mezi různými úkony voliti, prokazují nám naše vzpomínky, naše minulé zkušenost tu službu, že svítí nám na naše rozhodnutí. Můžeme vyhnouti se nepříjemným zkušenostem, jestliže si vzpomínáme, co následovalo oněm stavům, jež našemu přítomnému vjemu jsou podobny.

Slovo *paměť* má vlastně dva různé významy, jež máme ostře rozlišovati. Zkusíme-li na př. paměť naučiti se básni, pak každým opakováním báseň vtiskává se hlouběji v naši paměť. Znamená to, že původní vzpomínka na báseň jest stále víc sesilována? Nikterak; vzpomínka na první jako na následující přečtení básně zůstává ve své individualitě úplně od ostatních oddělena a nemůže se opakováním sesílit. Co se však stále víc sesiluje, jest schopnost báseň po libosti odříkávati, až se rtů splývá docela automaticky. Pak utkvívá nám báseň v paměti, bychom si i dřívějších čtení vůbec nevzpomínali. Mluvíme-li tu o »paměti«, pak jest to nanejvýš »paměť tělesná«, t. j. sbírka zvyků, jež jsme cvičením svému tělu vtiskli.

(Dokončení).

U rodičů.

Podává Fr. Janovský.

(Pokračování.)

Jako škola mnoho nepořídí ve věcech *náboženských*, nemají-li rodičové pro ně právého smyslu, rovněž nestačí přičinění její v druhých důležitých věcech a vystrahách, není-li snaha její svědomitě podporována se strany rodičů.

Co se napíše nyní a namluví a nakáže o boji proti *alkoholismu*! Ve školách spatřují dítky na obrazích znázorněnu zpoustu, jakouž alkohol působí v útrobach lidských, vodí se do výstav uspořádaných za účelem potírání alkoholismu, poučují se a slyší, kolik ohromných millionů národního jmění a majetku stráveno jest alkoholem. Avšak což to všecko platno, když v neděli, ve svátek musí dítě s otcem, s matkou do hospody; když musí s nimi píti z jedné sklenice, anebo samo pro sebe dostane sklenici s alkoholem! Což to všechno platno, když studující synáček smí dlouho do noci zůstat mimo dům a s veselými kumpány trávit celé hodiny v kouřem a alkoholem přesycené hospodské místnosti! Smutno čísti o tom zprávy, kolik dětí dlouho do noci musí s nerozumnými rodiči vyesedávati v hospodách. —

Žádá se na škole, aby poskytla žactvu i s dostatek poučení ve věcech *po-hlavních*. Nemůže věru škola mlčením pominouti tuto tak důležitou část lidských vědomostí. Vždyť je známo, z jakých nekalých pramenů čerpají dítky poučení při probouzející se dospělosti, ba mnohdy ještě dříve. S jakým prospěchem bylo by jim, kdyby v čas slyšely ve škole, co by jich uchránilo od hanebné necudnosti! Avšak mnohem více by dítkám prospělo, kdyby se jim žádoucího poučení dostalo *od vlastních rodičů*; synům od otce, dcerám od matky.

Jenom rodičové dovedou potomstvu svému vštípit cit vděčnosti a svaté úcty vůči mateřství matky, jež nevýslovně oběti musila přinést, nevýslovně mnoho musila vytrpět, aby dítě přivedla na svět. Jenom rodičové mohou své dívky uchránit od lehkovážného, rozpustilého, sprostého pozírání na věci pohlavní a obírání se jimi. Slovo učitelovo ve škole v té příčině proslovené může snadno být převráceno a v posměch uvedeno v přestávkách, kdy učitel z učebny odešel, ale zůstali tam někteří už pokazení, nestydatí žáci, kteříž ve své drzosti zkazí, co učitel chtěl dobrého způsobiti. Slova jeho stala se ničemníkům takovým vhodnou příležitostí k ďábelskému jejich dílu. Jest tudíž za nynější zmáhající se perversností na výsost potřebí povzbuzovati svědomí *rodičů*, aby bděli nad svými dětmi a poskytl v čas přiměřeného poučení i rozumné výstrahy.

*

Ano, morální zdraví dítek, důležitost cudného poučení o cestách a cílech pohlavních úkonů lidské přirozenosti, rozumné odhalení tajů, jež provázejí příchod nového člověka na svět, zachování autority rodičů a uctivosti dítek žádají neodkladně, aby *rodičové* poskytl dospívajícím dětkám žádoucí poučení, a nikoliv ulice, nikoliv náhoda, nikoliv zkažení druhové, nikoliv nerozumné a prostopáší řeči služebných, nikoliv hanebná četba, nikoliv nemravné obrazy a pohlednice atd.

Dobře praví slavná lékařka a vychovatelka americká, zkušená choť a matka *Dr. Allen-Woodová*: »Kdy nadešla chvíle onoho poučení? Matko, nadešla, jakmile vyšla z úst tvého dítěte otázka: jak jsem se dostala na svět? Nadešla, jakmile vzešlo dítěti tvému nebezpečí, jakmile na ně doráží nečistý proud. Tehdy je pouč! Vždyť má tvé dítě právo žádati na tobě poučení toho, aby si dovedlo uchránit svoji čistou mysl a nevinnost, jež jest tak drahá, jako vlastní život jeho, a pozbude-li jí, zůstane ztracena a nenahraditelná na věky. Potom svědomí vyčítalo by tobě neukrotitelně a vyčítalo by ti ustavičně: Mohla jsi pravděpodobně zabránit, aby tvé dítě nečerpalo poučení *ze studně jedovaté místo z mateřského tvého srdce!*«

Neméně slavná bavorská lékařka, pečlivá matka a vzácná spisovatelka *Dr. Emanuela L. M. Meyerová* klade matce poučující svoji dospívající dceru tato slova do úst: »Již nějaký čas pozoruji, milé dítě, že z věku dětského přecházíš do věku panenského. Jest to něco přirozeného, musí se tak dít. Avšak jest ti potřebí zvláštní zdravotní opatrnosti; jest potřebí, abys rozuměla té proměně a věděla, proč se děje.

Již dříve jsem ti řekla, že se dětátko vyvíjí a uzrává v těle matčině. Orgán, jenž dětátko v sobě uzavírá a nese, takřka první kolébka nového člověka, jmenuje se materník. Kromě materníku jsou v těle ženském ještě dva důležité ústroje, vaječníky, které jsou spojeny s materníkem kožnatými trubnicemi, tak zvanými vejcovody. V době pohlavního dospívání uzrává ve vaječnicích každý měsíc malinounké vajíčko, z něhož za přiměřených okolností u lidí dospělých, které jsou spolu ve stavu manželském, jako tvoji rodičové, vyvine se nový člověk.

Toto uzrávání vajíčka jest provázeno silným návalem krve do vaječniku i do materníku, takže tam nastane překrvení, ba i protržení některých cev, a následkem toho ukáže se krvácení, jež obyčejně potrvá 4—6 dní, a pak opět pomine. Tu musíš být velice opatrná. Škodí v této době veškera výstřednost, tělesné namáhání, tělocvik, tanec, šití na stroji, rozličné sporty; naopak doporučuje se přísné za-

chovávání střídmosti a klidu duševního i tělesného, především ovšem čistota častým omýváním, jak ti ukáží. Rozumí se také samo sebou, že způsobilá dívka o tomto svém stavu s nikým cizím nebude mluvit a nebude tak neopatrná, aby kdo jiný na ní stav ten poznal. Toto měsíční krvácení není ovšem nic příjemného, avšak kdo pováží jeho vznešený a svatý účel, snadno snese ony nepříjemnosti. Tento zjev v ženském těle, jenž se objevuje u všech zdravých dívek, nikterak však nehlásá, že by potom taková dívka musila se provdati, aby bylo dosaženo účelu oněch vajíček. Člověk v příhodné době a za přiměřených okolností může ovšem vstoupiti do stavu manželského, ale nemusí; ba jest mnoho, velmi mnoho úplně zdravých lidí, kteří k vůli velikým mravním povinnostem, jimž se chtějí zcela a nerušeně věnovati, anebo ze zvláštní záliby pro stav svobodný, zůstávají nevdanými. Pro takové pak ženy má měsíční krvácení jenom zdravotní význam, jest jim jakýmsi odlehčením organismu. Vidiš tedy, milé dítě, jak podivuhodně a účelně jest zařízeno lidské tělo, a že toto mistrovské dílo Boží zasluhuje s naší strany lásky plné péče a opatrnosti.*

(Pokračování.)

Biblické děje a bibl. osoby v pověstech Židů a Mohamedánů.

(Podává universitní profesor Dr. JAR. SEDLÁČEK.)

(Pokračování.)

Bible uvádí rozsudek, který učinil Šalomoun ve sporu dvou žen o živé dítě jako příklad jeho moudrosti. Podobný příklad jest vypravován i v Indii, kde jest však klamná matka představena ďáblíci. Vykladatelé židovští nechválí tu ve všem Šalomounovo jednání. Vytýkají mu, že chtěl ono živé dítě, jež bylo příčinou sporu, skutečně usmrtili; pak též, že učinil rozsudek bez povolání svědků a bez varovných slov. Ostatně jest líčení, které jest v bibli, mnohem prostší a přirozenější, než jak se v pověstech podávají. »Prohlédl on strany spor vedoucí, když se k němu k jednání dostavily, a dříve než mohly otevřiti ústa svá k nějaké lži, věděl již, kdo jest nevinný a kdo vinný.«

Šalomounovi bylo, právem i neprávem, připisováno více knih: Přísloví, Kazatel, Šalomounova Píseň, kniha Moudrosti, Závět Šalomounova, kniha léků, Žalmy a ódy Šalomounovy. Aby se dokázalo, jak hlubokou moudrostí jež Bůh obdařil, vymýšleli vykladatelé rozličné nové případy vtipného rozsuzování, které v bibli zaznamenány nebyly; ba někdy připsali Šalomounovi i ty případy, které se jinde, za jiných okolností a u jiných osob staly. K rozsudku Šalomounovu ve sporu dvou žen o dítě nesou se snad slova knihy Moudrosti (8. 10.): »Pro ni dostane se mi slávy mezi lidem, a ač ještě mladíkem jsem, cti u starců; ostrovtipným budu shledán v soudní při.« Daniel osvobodil Susanu tím, že vyslychal žalobce její odděleně; Šalomounovi byl i tento způsob v několika případech přičítán.

Ku slovům Kazatele (7. 28.): »Mezi tisíci jsem jednoho muže nalezl, avšak ženu mezi tolika žádnou«, nesou se k vypravování, ze kterých by bylo poznati, že byl Šalomoun o nevěře žen a nestálosti jejich přesvědčen. Když prý slyšel lid o synedriu tato slova Písma, divili se jim. Šalomoun jim pravil: »Chcete-li, dokáží vám to!« A pravil k nim: »Přiveďte mi ženu z těch nejlepších v městě, a též takového muže, který jest ze všech nejlepším.« Hledali tedy a konečně našli muže, který měl dobrou a krásnou ženu. Král ho povolal a přivedl ho.

Král mu řekl: »Věz, chci ti prokázati čest a učiním tě správcem svého paláce.« Muž odvětil: »Pane, jsem tvým otrokem a chci ti býti jako jeden z tvých služebníků.« Král mu řekl: »Jdi, zabij ženu svou a dones mi její hlavu ještě této noci; zítra ti pak dám svou dceru a učiním tě správcem nad větší částí Israele.« Muž pravil: »Učiním tvou vůli.« Odešel do svého domu. Žena jeho pak byla něžná a krásná a měl s ní též malé dívky. To ho dojímalo a plakal a naříkal. Když ona to viděla, tázala se ho: »Co jest ti, pane můj?« On řekl: »Nech mne, starost jakás trápí mé srdce.« Ona přinesla mu jídlo, avšak on nechtěl ničeho jísti. — U sebe pak stále uvažoval, co si má počítí. Pak řekl k ženě: »Jdi a ulož se se svými dětmi.« Když usnula, přišel, vytáhl meč, by ji usmrtil. Tu však pohleděl na dívky, jež byly u ní. V té chvíli, pravil Šalomoun, jenž to vše věděl, vešel Satan do jeho srdce. »Běda mně!« pravil onen muž, »co mám činiti? Usmrtím-li ji, zahynou tyto malé dívky s ní.« Zastrčil meč do pochvy a řekl: »Věčný (Bůh) udeřiz na tě, Satanáši!« Po druhé se pak vrátil a pravil sám k sobě: »Zabij ji a zítra mi dá král svou dceru a svého bohatství díl.« Ale při pohledu na ni bylo srdce jeho opět jako velikou lítostí a řekl: »Kdyby mně dal král celý svůj dům s veškerým svým bohatstvím, já nemohu tuto ženu usmrtiti!« A zastrčil opět svůj meč a byl klidným až do rána. Ráno byl přiveden ku králi a ten se ho tázal: »Provedl jsi, co jsi řekl?« On odvětil: »Je-li to dobré v očích krále, nedoléhejž na mne v té věci; já jsem se o to pokoušel jednou a dvakrát, nemohl jsem však pro své srdce toho provésti.« Šalomoun pravil: »*Hle, nalezl jsem muže mezi tisíci.*« Muž odešel a dali mu třicet dní pokoj.

Po třiceti dnech vzkázal král tajně jeho manželce a poručil, aby ji k němu přivedli. Tu pravil k ní: »Máš dobrého muže?« »Ano,« pravila ona. Král pravil dále: »Já jsem o tobě slyšel a chtěl bych tě učiniti svou ženou a královnou nad všemi kněžnami a oblékl bych tě zlatem od hlavy až do paty.« Žena pravila: »Hle, vše cokoli chceš, učiním.« Král řekl: »Pouze jedno nám překáží; dokud máš manžela, nemohu ničeho činiti.« »Co mám já činiti?« tázala se žena. »Skol svého muže, a já budu tvým manželem.« »Tak učiním,« odvětila ona. Král si myslil: Je-li tomu tak, ona svého muže zabije; chci tomu předejítí, aby nezemřel. Co učinil? Dal jí k tomu meč ze staniolu a řekl jí: »Tímto mečem ho usmř, jakmile ten meč položíš na jeho hrdlo, bude profříznuto.« Žena odešla s tím mečem domů.

Když přišel muž, vítala ho a prokazovala mu veškeru lásku a pravila: »Můj pane, koruno hlavy mé, posad se!« On se těšil laskavostí její a netušil nic zlého. Jedli a pili a ona to připravila tak, že se opojným nápojem přemohl a tvrdě usnul. Když ho viděla spáti, vstala, dodala si odvahy, vytáhla meč, který jí dal král a počala mu rozřezávati hrdlo. Muž se v tom probudil a viděl, že ho žena chce usmrtiti. A řekl jí: »Oznam mi, co děláš, a kdo ti dal tento meč, a jak to bylo? Nesdělíš-li mi to vše, učiním z těla tvého údy!« Ona mu pověděla vše a řekla: »Král Šalomoun mi to poručil.« On řekl: »Neboj se!« Ráno byli povoláni ku králi. Když je spatřil král, smál se. Muž to vše vypravoval a podotkl: »Kdyby nebyl býval ten meč ze staniolu, byl bych nyní mrtev. Já jsem se nad ní smiloval, avšak ona se nade mnou nesmilovala.« Šalomoun doložil: »Já to věděl, že ona lítosti nemá.« Ostatní pak pravili: »Pravda jest, co řekl král: *Mezi tisíci muže jsem nalezl, ženy však mezi tolika jsem nenalezl.*«

V těch dnech počali králové nositi šarlat. Kdysi šel pes po břehu mořském a spatřil tam purpurovou lasturu, která vyšla z vody. Kousl do ní a hned se pokryla jeho tlama krví škeble. Viděl ho jakýs pastýř, přinesl vlnu a očistil psu ústa. Sám si pak z červené té vlny udělal korunu a dal si ji na hlavu. Když pak chodil na slunci, domníval se ti, kdo ho viděli, že vycházejí jiskry z jeho hlavy. Když o tom slyšel Hiram, král fenický, poslal pro něho a divil se té vlně. I barvíři se sešli a divili se tomu, šli pak a zkoumali to a našli takové škeble a radovali se tomu, a od té doby stala se nachová barva těchto lastur známou. (Pokračování.)

 SMĚS.

Česká sekce profesorů náboženství konala svou schůzi 26. listopadu 1913 v semináři pražském za přítomnosti pp. kollegů: Dra Petra, předsedy, notářů Em. Žáka, M. Kocmicha, J. Šprongla, profesorů J. Schindlera, J. Soldáta, St. Sobiška, Dr. K. Farského, V. Hrudky a jednatele Dra Hanuše.

Předseda uvítav přítomné s upřímnou soustrastí vzpomíná kons. a školního rady *prof. J. Ježka*, horlivého člena sekce, jenž tolik si zásluh získal o otázky katechetské svou knihovnou katechetskou, vydáváním praktických promluv. Pohřeb v Pánu zesnulého kons. rady konal se z chrámu Vinohradského v pondělí 24. listopadu za velmi četného účastenství přátel, žáků a ctitelů jeho. V Pánu zesnulého svého kollegu doprovodili mnozí členové sekce s předsedou v čele k poslednímu odpočinku.

Dr. Petr vybízí přítomné kollegy, by povstáním utčili památku v Pánu zesnulého a na něho v modlitbách svých pamatovali.

Na to dává čisti protokol předešlé členské schůze, jenž schválen a podepsán.

Předseda podává zprávu o krocích, učiněných ve prospěch našich požadavků — započítání let. Dle nové pragmatiky pochována možnost započítání let před approbací středoškolskou, jako vůbec u všech profesorů světských po velký počet nezkoušených suppletů polských a velké finanční obtíže. Zbývá započítání let po zkoušce na obec. i měšť. školách strávených. Předseda i jednatel dopsali opětně p. Msgru Wolnymu; jenž podává návod na akci parlamentární, bychom dopsali posl. Msgru Dru Stojanovi, by ujal se našich požadavků v příčině započítání. V nové pragmatice jest § 66, jenž dává nám možnost započítání let před nastou-

pením st. služby po zkoušce způsobilosti si vymoci. K tomuto § 66. jest připojena resoluce slibující vyhovění našim spravedlivým nárokům. Předs. Msgr Wolny upozornil nás, bychom učinili kroky u svých poslanců, by tato resoluce byla vsunuta do § samého jako poslední Alinea a aby vynecháno bylo slovo »tunlichst«, by nezáviselo započítání let takových na libovůli c. k. ministerstva. Na radu posl. Dra Stojana zaslána tato resoluce všem členům subkomitétu, a řed. posl. Kemetterovi a některým českým poslancům, známým pro plenum sněmovni.

Záleží ovšem na tom, bude-li pragmatika přijata. S akcí o započítání let má se počkati dle rady Msgra Wolnyho po vyřízení pragmatiky. *Ostatní* o schůzi v čísle přístím.

Dr. Hanuš.

»Passivní resistance učitelstva.«
 »Český Učitel,« nejhorlivější mluvčí za tento exotický a učitelstva nedůstojný prostředek, jímž má býti docíleno rychlejšího vyřízení návrhů na reformu platů učtelských, uveřejňuje již po několik čísel *methodický návod*, kterak tuto resistenci prováděti. Jest to konečně po dlouhé řadě let aspoň jedno methodické pojednání, uveřejněné ve stavovském orgánu. Nejednen organisovaný pán, až je přečte, může udiveně říci: »Pane, vždyť já tuto resistenci provádím již po léta!« A věru, že nepromluví nepravdu. — Vážnosti stavu dbaly učitel k tomuto způsobu práce ve škole jistě se nepropůjčí, protože mstítí se na generaci příští za chyby a viny generace nynější, onou nikterak nezaviněné poměry, znamená křiklavou nespravedlnost. Anebo, tváří-li se při tom pánové vážně, nemíní to přece snad opravdově. Chápatí se na poli duševní práce těchže method, jakých se chápou dělníci rukou, je velmi nelogické a povážlivé zároveň.

Kinematograf byl v Anglii, jako dříve již v Americe, zaveden pokusně jako prostředek, který by mohl zvýšiti úspěchy vyučování i do ústavu hluchoněmých a do škol pro slabomyslné. Byl to pokus, který však, zvláště ve školách pro slabomyslné, se výborně osvědčil. Takových účinků nikdo ani neočekával. V Anglii zamýšlí se tudíž, aby byl zaveden vůbec i do všech pomocných škol a všech ústavů pro slabomyslné. K tomu účelu má zvláštní ústav starati se o pořízení filmů a to za pomoci odborníků—učenců, zvláště však paedagogův a lékařův. *Lkš.*

Japonsko zapovědělo všem mladým lidem do 20 let kouření a to bezvýminečně, i tehdy, když rodičové snad je do trafiky pro tabák poslali. Zákon provádí se přísně, a přestoupení jeho trestá se značnou pokutou peněžitou, při opakování i vězením. Pozdravili bychom i u nás podobný zákon; ovšem stát by méně vydělal, a proto . .

Lkš.

Nebezpečnoství kina nesmí pouze čeliti se repressivně, ale i pozitivně, t. j. pozvednutím úrovně představení. Myšlenka tato, zdravá a dobrá, vedla ve Vídni k zařízení kinematografického divadla, jež má výlučně sloužiti účelům vzdělání mládeže a lidu. Spolek »Kastalia«, k němuž do dnes již přes 600 učitelův přináleží, učinil si cílem zříditi kino, které by mládež vzdělávalo, ale zároveň i bezvadně bavilo. Divadlo je již postaveno a otevřeno. Myšlenka tato, která je s to dnes tak zvrácený a zkažený vkus, ovoce to všelijakých produkcí biografů, zušlechtiti a povzněsti a dítěti a lidu vrátiti zase radost na tom, co je krásno a čisto, zasluží pozornosti i všude jinde. *Lkš.*

Vánoční prodej. Komitét dam bude pořádati ve dnech 6. a 7. prosince bazar ve prospěch dívčího gymnasia na Král. Vinohradech. Cíl tohoto podniku jest čistě praktický. Má jím býti ulehčen české společnosti a zvláště českým dámám nákup vánočních dárků, který mnohému štedrému dárci působivá hojně starostí a lámání hlavy. Kromě toho bude jím každému poskytnuta příležitost přispěti lehkým a příjemným způsobem českému ústavu, majícímu v našem kulturním životě velký význam. Stánkův bude mnoho a dárků tak velký výběr, že každý bude moci voliti po své chuti. Bude zastoupeno vše, od výtvorů uměleckých a umělecko-průmyslových, až ku předmětům denně

všude potřebným. Rovněž buffet bude hojně zásoben vybranými lahůdkami a unavení hosté budou ochotně obslouženi dámami z předních pražských rodin. K prodeji tomuto byl zvolen Palace-hotel, jehož sál a přilehlé salony mile působí svojí útulností. Lze doufati, že pražské obecnstvo věnuje i tomuto podniku svoji přízeň.

LITERATURA.

Český Jinoch. Rediguje professor Václ. Müller. Nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (Václ. Kotrba) v Praze-II. »Český Jinoch« nastupuje 19. svůj ročník v nové úpravě a ve zvětšeném formátu. Jest to mezi našimi listy pro dospívající mládež jediný časopis, který s dobrým svědomím, že náboženské citění mladého čtenáře bude posíleno, můžete dáti do rukou jinochových. Naši osvědčení spisovatelé pro mládež se skupili se kol něho u věrný, vytrvalý kruh, a uveřejňují v něm práce mladou mysl poutající, formálně dokonale a obsahově velmi dobré. Dr. Kovář, Alois Dostál, Zákoucký, a j., mluví zde k mládeži upřímným, zušlechťujícím tónem, byť každý svým vlastním způsobem. — Také obrázky, ať historické, krajinářské, či obrazy nynějšího průmyslu a techniky, jež hojně jsou v listech »Českého Jinocha« rozsety, jsou všemšes případné a vkusné. Upozorňujice na tento list, obracíme se k našim křesťanským vychovatelům s prosbou, aby mezi svými známými »Českého Jinocha« doporučovali. Dávají v něm mládeži duševní stravu zdravou a ušlechtilou. »Český Jinoch« vychází jednou za měsíc a předplácí se na celý rok 2 K, jednotlivá čísla 20 haléřů. Předplatné přijímá administrace »Českého Jinocha« Praha-II. Pštrossova ul. čís. 200.

Vlastenecké homilie.

Díl I. Sebraných kázání. — Doplnjuje P. V. Váchal, farář. — Vyšel sešit I.—XI. v ceně 12 K. Probírají celý církevní rok. Poslední, XI. sešit, stojí 1 K 20 haléřů.

Objednávky přijímá a vyřizuje:
administrace družstva Vlast,
v Praze-II, čp. 570.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3-50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slovueme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko zahotově. Alumním, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zastíá se předpl. a adres. reklamae, jez se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákoví, prof. na Smíchově, Celná ul. 8.; proutit. přílohu přijímá rukopisy Vl. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Památce zakladatele družstva Vlast. — Bergsonova intuitivní filosofie. — U rodičů. — Maeterlinckova: »Magdalena«. — Směs. — Literatura.

Památce zakladatele družstva Vlast.

Nebylo naším zvykem na těchto místech šířiti se o významu těch předních mužů, o církev zasloužilých pracovníků, které Pán s tohoto místa zápasu a bojů povolal v nadzemské kraje míru a odpočinku. Denní listy vždy časněji a s dostatek oceňovaly jich význam. Poukázaly na jich vynikající vlastnosti a zásluhy, a tak uvědomovaly své čtenáře o jich skutcích dříve, nežli je možno listu jednou za čtrnácte dní, a to jen v skromném rozsahu vycházejícímu.

Ale bylo by nevděkem, ba přímo nedostatkem úcty a pozornosti, kdybychom o zesnulém zakladateli družstva, Tomáši Škrdlovi, na tomto místě se nezmínili. Neboť jako byl vzorem českého syna, pravou křesťanskou kázní v mládí vychovaného, a horlivým knězem, tak byl až do poslední doby života příkladným, horlivým katechetou a neunavným vychovatelem mládeže. — —

Duch víry, hluboko v srdci kotvící, vanul, jako namnoze až dosud, celým jihočeským krajem a každou rolnickou domácností tohoto kraje. Otcové a matky viděli v dětech Boží požehnání a vychovávali je, jak bylo jich heslem, »ke cti a slávě Boží«. Bylo to vychování stejně daleké bezcitné přisnosti jako mazlivého přehlížení dětských chyb a nedostatků. Láska s přisností spojovaly se ve výchově dítek. Tito rodiče, neznajice ni slova z nauky a umění vychovatelského, vychovávali charaktery pevné a čisté, s jakými nyní čím dále tím řídčeji se setkáváme.

Víra, náboženství, otvíraly rodičům tajemství výchovy lépe, než všeliká poučení a knihy. V ovzduší jejím, více příkladným životem rodičů, učitelů a okolních lidí, nežli množstvím poučení a pokynů povolanych vychovatelů rostla minulá generace v harmonickém rozvoji všech svých duševních schopností. Prostý, řekl bych spartanský způsob života, v němž stále uskutečňovalo se heslo: »Ora et labora«, byl nejpříhodnější půdou k výchově dítek.

V tomto prostředí vyrostl i zesnulý kněz, zakladatel družstva Vlast a jeho neunavný, a řeknu upřímně, nenahraditelný činovník, Tomáš Škrdle. Charakter pevný, skrz za skrz poctivý, upřímný. Muž přímočarý.

S počátku dráhy své kněžské věnoval se i on povolání katechetskému. A když obvyklá choroba stavovská, nemoc hrtanu, činila mu působení jeho ve škole obtížným, ba nemožným, volil jiný způsob vzdělávání lidu, výchovu knihou-časopisem.

Zahleďte se jenom zpět, na těch 29 ročníků Škrdlem redigované »Vlasti«, a pochopíte, co je tu redaktorské práce, co vytrvalosti. A nahlédnete v obsah ročníků, a učiníte si aspoň přibližný názor, co je tu sneseno látky, co pojednání, povídek, básní, zpráv; jaký tu bohatý přehled literatury. Z nich přemnohé mají trvanlivou cenu a nikdy na svém významu neztratí. Jsou význačným dokumentem kulturní práce našich katolických spisovatelů.

Z iniciativy zesnulého svého zakladatele usneslo se družstvo Vlast přejati ve svůj náklad rozvoji křesťanského školství věnovaný časopis »Vychovatel«, který nestor našich spisovatelů, Petr Kopal, založil a také řadu let redigoval. Ve »Vychovateli« měli jsme vždy svoji literární tribunu; svůj orgán, v němž katoličtí učitelé a kněží se soustředili k pěstění křesťanské methodiky, k hájení křesťanské výchovy a stavovských zájmů. Že pak Tomáš Škrdle byl jeden z prvních, který pomýšlel na založení katechetského spolku, a jak jeho praktický duch a organisátorská povaha toho žádaly, úsilovně o to se pokoušel, i toho zde sluší vzpomenouti. Nedůvěra k této novotě, v církevní organizaci neobvyklé, ovšem zdržely založení spolku. Ale jakmile pochybnosti se rozptýlily, spolek založen, a zesnulý Škrdle byl jeden z těch, který ze založení, rozvoje a mohutnění spolku nejvíce se těšil.

A na co chceme zde položit důraz, je, že zesnulý zakladatel družstva Vlast, Škrdle, až do posledního dechu svého zůstal přítelem školních dětí a neunavným katechetou. Ještě celý minulý školní rok katechisoval na pražských školách na Karlově. *Zachoval si neutuchající nadšení pro katechetskou praxi až do svého stáří.* Těšil se do školy, která mu po únavné a často monotonní práci redaktorské byla vždy osvěžením. Byl starý, zkušený katecheta. Nerozplýval se ve všeobecných teoriích. Nevalně se zabýval moderními methodami, a byl dalek všech debatt o tom, které methodě, zda synthetické, analytické, či t. zv. psychologické sluší za dnešních dnů dáti přednost. Ale heslem jeho bylo *učiti praktickému náboženství* pro život. S dětmi rád ve školních hodinách rozmlouval a radoval se z toho, když jako malí mudrlanti otvíraly mu svoji duši.

Byl to snad katecheta starého způsobu? Podobný oněm starým »kantorům«, kteří mladší generaci učitelské připadají figurkami naivními a skoro směšnými? Byl snad učitelským opozdilcem? — Rozhodně ne. Spíše řekněme, že byl rozhodně pokročilým katechetou, protože všechny naše snahy po reformě školy směřují nyní k tomu, aby školní vyučování co nejužší spojily s životem; aby škola v první řadě měla na zřeteli výchovu charakteru, aby učivo nerozplývalo se do nekonečné šíře, ale aby se moudře omezovalo a za to prohlubovalo a stále mělo na zřeteli život. Ona *passivní pozornost*, při níž dítě tiše sedí a učitel jako do skladiště hodinu co hodinu jednotlivé poučky do jeho paměti a myslí ukládá, má se proměnit v *pozornost aktivní*, jíž dítě je součinnou celou svojí bytostí na předmětu vyučování, a při níž samo může se zcela volně tázati a žádati za vy-

světlení. *Vyučování, kde jenom možno, má mít ráz rozpravy, rozhovoru učitele s dítětem.* A tento způsob vyučování, jež ukazuje praktického a dítě pro život připravujícího katechetu, byl zesnulému našemu příteli vlastní. Tolik o něm, praktickém a neunavném katechetovi, zde veřejně, poctivě doznati, měl jsem za vhodné.

Jako tvůrce družstva Vlast přál si ještě aspoň pět let žiti a působiti, aby prostorný dům družstva mohl tu zůstat zcela čistý, ni nejmenším dluhem nezátížený. Aby mohl, zavíraje oči, odevzdati jej spolku s plným vědomím: »To jest má práce a můj odkaz; dědictví po mně.« Neivyšší usoudil jinak. Navštívil jej nemocí, jakou nejednou postižení bývají, kdo v povolání svém musí dlouho seděti, rakovinou jater. To je důkazem, že zesnulý i ve svém druhém povolání, které po dráze katechetské volil, byl mužem neunavné píle a neúporné vytrvalosti.

Památká jeho pracovitosti, světlo jeho nadšení svitů z jeho jména i nám. Přejme mu, aby Hospodin v říši své byl mu hojným odplatitelem za všechnu tu neúpornou, ve službách církve vykonanou práci. Jménem těch, kdo dobře jej znali, pohlédnuvše z blízka do jeho čistého nitra, loučím se s ním slovy, jež římský básník *Catullus* vyslovil nad hrobem bratrovým

»Accipe fraterno multum manantia fletu
atque in perpetuum, frater: *Ave atque vale.*«

Em. Žák.

Bergsonova intuitivní filosofie.

(Podává Prof. Dr. LUB. PETR.)

(Dokončení.)

Jest tedy *paměť tělesná* a *paměť duchovní*. Obě se podstatně liší, třeba že neustále vstupují v plodné, vzájemné působení. Minulost pravděpodobně usazuje se ve dvou extrémních formách: jednak v motorických mechanismech, jimiž se stává uživatelnou, jednak v osobních obrazech vzpomínkových, jež všechny její příhody s jejich obrysy, barvou a místem v čase zaznamenávají. Tělesná paměť *hraje* naši minulost, kdežto duch náš si ji *představuje*.

Pohybové zvyky těla jsou jakýmsi pohyblivým hrotem, jenž naši minulost stále posunuje do tkaniva skutečnosti; jen tak může se minulost zase státi aktuální a vědomou. Neboť jenom ony vzpomínky mohou zase býti vyvolány, jež se dají vpravit do určitého držení těla, do určité polohy mozkové, a jež našemu nynějšímu stavu mozkovému podobným způsobem odpovídají, jako to činí naše vnímání. Tak jest duchovní paměť ve svém působení omezoována pamětí tělesnou, jako vůbec duchovní život jest omezován životem tělesným. Jen *užitečné* vzpomínky bývají do sféry vědomí vpuštěny.

Ovšem člověk se může vědomí přítomného stavu vymknouti. Může *snít*, t. j. beze vztahu k činnosti pohřžiti se do minulosti. Musí k tomu své tělo a svůj mozek uvést do trpného stavu, jenž zůstává fantasií volné pole. *Spánek jest takový v nejvyšší míře trpný stav*; vypětí nervové soustavy, přerušení vztahů mezi sensorickými a motorickými centry. Do tohoto neutrálního, neurčitěho stavu mozkového mohou se vplížit tisíce vzpomínek, jež jinak nikdy na světlo denní nevystupují. »Zvedají se, těkají a tančí v noci nevědoma mohutný tanec mrtvých

A všechny dohromady letí ke dveřím, jež se jim otvírají. Všecky by se rády protláčily. Ale nemohou; je jich příliš mnoho. Které pak budou z množství povolání vyvolenými?*

Snění vzniká samo sebou, jakmile přestává pozornost na život. Nikoli jeho nesouvislosti smíme se podívat, nýbrž naopak dokonalému spolupůsobení paměti a vnímání ve stavu bdělém. Ke bdělému životu potřebujeme stálého úsilí svého ducha i svého těla.

Je-li duchovní paměť (vyvolávání duchovních vzpomínek) podmíněna pamětí tělesnou, nemůže obráceně ani tělesná paměť fungovati bez duchovní. O tom přesvědčíme se pozorováním takových pochodů, v nichž vnímání a paměť důkladněji spolupůsobí v úkonech znovuznání a pozorného vnímání.

Bylo zkoušeno znovuznání předmětu vysvětliti prostou asociací. Zapomíná se však, že znovuznání děje se zpravidla dřív, než vzpomínka na dřívější vjem v paměti se byla vynořila. Podobnost působí tělesně, objektivně, dřív než ji naše vědomí subjektivně konstatovalo. Jestliže pes, pána svého poznává, ohonem vrtí, nemusíme z toho uzavírat, že si uvědomil nějakou vzpomínku. V ulicích známých nám města jdeme instinktivně správnou cestou, znovuznání ulic nikterak si neuvědomujeme. To jest zde úplně totožné s fungováním tělesného zvyku. Protahujeme-li však svou tělesnou reakci na působení vnějších předmětů, vzniká trhlina mezi vjemem a pohybem, a paměť chápe se příležitosti, aby do vědomí vsunula vzpomínky, jež postřehnutému předmětu nejvíce se podobají.

Tak vzniká děj uvědomělého znovuznání, jehož se duch aktivně účastní. To jest, toto duchovní znovuznání neděje se samo sebou mechanickým způsobem na základě postřehnutého předmětu, nýbrž vyžaduje docela určitého napětí ducha. Vzpomínky nevzbuzují se mechanicky, nýbrž bezděčně pospíchají vjemu vstříc.

Znázorníme tento děj pozorného znovuznání několika příklady. Veliký význam má aktivní paměť na př. při čtení knihy; nedáváme si pokdy, abychom vnímali všechna jednotlivá písmena, nýbrž vsunujeme nepostřehnuté prostě z paměti. Zvláště podivuhodno jest při tom, že tato z paměti vsunutá písmena vidíme stejně jasně jako písmena skutečně postřehnutá.

Ještě poučnější jest pozorovati, co děje se v nás, posloucháme-li řeč. Čím jest to, že v cizí nám řeči nejsme s to rozeznati určitá slova a že všechno, co se mluví, stává se pro nás nečláňovanou zvukovou masou? Odpověď jest, že větu nejprve motorickými schematy rozkládáme a ji nitrně takřka napodobiti musíme, chceme-li ji pochopiti. Každý pohyb, jemuž se tělo má naučiti, žádá podobného rozčláňování, podobných imitačních pokusů. Tak každé rozumění není než rozkládáním a opětovným skládáním. Chci-li rozuměti, co druhý mluví, uvádím se předem ve stav duchovního napětí, podobného stavu řečnickovu. Pak hrnou se mi předem vzpomínky, jimiž, co slyším, mohu znovuznati, a vklouzávají v motorické schema, jež ve sluchovém vjemu pokračuje a jej ustaluje.

Jest s to theorie, znovuznání prostou asociací vykládající, vysvětliti, jak může slovo v různé výšce hlasové, různou barvou zvukovou pronesené, vyvolati tutéž vzpomínku? Dle vyslovení byly by nutny nekonečně mnohé »v mozkovém obalu uložené« vzpomínky. *Jenom hypotesa aktivní paměti, upravující příbuzné vzpomínky v jedno a totéž tělesné schema, může vysvětliti, jak vjem vyvolává vždycky ytéž vzpomínky, jež se mohou v praktickém našem životě užitečně uplatniti.*

Pěkně potvrzuje tuto fysio-psychologickou analysu pathologie mozku. Je-li Bergsonova theorie správná, musí existovati dvojí nemoc znovuzpoznání. Buď je porušena nervová dráha, prostředkující mezi vnějšími popudy a hybnou reakcí, a pak nemůže se tělesné a tím ani duševní znovuzpoznání uskutečňovati, třeba že nemocný může zcela dobře příslušné vzpomínky v paměti vyvolávat. Anebo jest porušena schopnost uskutečňování vzpomínek; také tím může býti duchovní znovuzpoznávání stíženo anebo docela znemožněno, zatím co tělesné znovuzpoznávání bezvadně funguje. V prvním případě nemůže býti pozornost předmětem upoutána; ve druhém jest spojovací můstek mezi přítomností a minulostí, mezi duchem a tělem, aspoň částečně stržen.

Pathologická zkušenost konstatuje vskutku tyto dva různé druhy onemocnění. V tak zvané duševní slepotě a hluchotě mohou vzpomínky vstupovati do vědomí a přec znovuzpoznání se nedostavuje, kdežto v různých amnesiích (bez-pamětích) jako na př. v aphasii (chorobný úbytek řeči zapomněním slov) zase mechanické poznávání bezvadně funguje, ale vzpomínky se nevyvolávají.¹⁾

Nezapomínáme-li, že slova: myšlenka, vzpomínka, obraz, jsou pouhými symboly vzájemně do sebe přecházejících dějů a vidíme-li v mozku pouhé ústrojí pohyb prostředkující, pak jeví se nám tak zvaná vnímací centra pouhými klávesami nesmírného klavíru, na němž vnější předmět rázem uhodí svůj tisícizvučný akkord a tím sprostředkuje duchu onen uspořádaný celkový soubor, jež zoveme vjemem. Tato harmonie může se také po stránce duchovní jako vzpomínka uplatnit. Představivá centra konají tu úkol prostředníka. Na podivuhodném nástroji mozku může tudíž hrát hmota i duch; zavzní-li souzvuk s jedné strany, rozchvějí se ihned protější struny do téhož akkordu. V tom právě spočívá »znovuzpoznání«.

Co se *duchovní* paměti týká, jest známo, že pouhá vzpomínka může se jen tehdy uskutečnit, jestliže se stala vzpomínkovým obrazem. Většina psychologů nevěří arci v existenci ryzí netělesné vzpomínky a vzpomínkový obraz pokládá jen za zeslabený vjem, ač se od slabého vjemu velmi snadno dá rozeznati, a my dobře jsme si vědomi, že jsme vynesli vzpomínku z minula. Slabou bolest nebudeme jistě zaměňovati za vzpomínku na silnou bolest.

Vzpomínka vskutku pochází z minulosti. Přítomnost jest jen nepatrně malou částí celého duchovního bytí, jeho aktivní, aktuální, *stávající se* částí; a právě proto vědomou, ježto vědomí jen tam vzniká, kde jest člověku voliti a jednati. Ježto *naše tělo jest stále se přetvořujícím nástrojem jednání*, stotožňuje se naše přítomnost s vědomím našeho těla.

Mezi touto tělesnou přítomností s jejími hybnými mechanismy a ryzí individuální vzpomínkou pohybuje se trvale náš duševní život. Může býti srovnán s *kuželem, jenž stojí na svém vrcholu*, a tímto hrotem se pořád dál a dál do pole skutečnosti posunuje. V tomto vrcholu jest naše tělo se svou pamětí (tělesnou), záležející z opakovatelných mechanismů pohybu; nahore ležící základna kuželu naproti tomu vyplněna jest individuálními vzpomínkami. Různé vrstvy kuželu znázorňují nesčetná opakování paměti v ní samé. Tyto plochy vědomí, které prostředkují mezi všeobecnou reakcí pohybu a individuální představou, existují arci jen virtuálně »v oné existenční formě, jež jest duchovním bytostem vlastní«.

¹⁾ Bergson o tom podává zevrubnější zajímavé doklady.

Praktický člověk se zdravým rozumem, homme d' action, jak říká Francouz, vyznačuje se zvláště tímto bezvadným spolupůsobením oněch různých ploch vědomí, takže celá minulost může býti zužitkována pro přítomné poměry. Jen tak jest možna duchovní rovnováha, úplné přizpůsobení životu. Zvíře naproti tomu žije jen v přítomnosti; nepraktický snílek jen v individuální minulosti.

Závěrek.

Z tohoto náčrtku Bergsonovy filosofie vysvítá, jak je časová; nepřehlížeje výsledků věci přírodních, snaží se založiti *metafysické* pojetí světa a života, *osvětlující svým způsobem ona pole, jež předmětem vědy nejsou a snad nikdy nebudou*. Jako všechna podobná dřívější pojetí člověka, nad pouhou hmotu jej pozvedající, osvědčuje i učení Bergsonovo svůj silivý účín na lidskou činnorodost.

Ovšem nedostalo se Bergsonovým ideám všude stejně vlídného přijetí. Někteří, jako *Weber, Rauh, Dwelshauwers* přidali se aspoň k některým hlavním myšlenkám Bergsonovým; jiní staví se k nim odmítavě.

Pozoruhodno jest, praví *Arnošt Seillière*, že »Bergson došel povšimnutí zvláště u dvou vrstev, u *revolučního syndikalismu* a u *katolíků v boji stojících*«.

Revoluční syndikalismus zvláště ústy *George Sorella* přisvědčuje horlivě jedné Bergsonově větě, již používá k tomu, aby obnovil mysticism v jeho posilujícím vlivu na imperialismus, na »*Willen zur Macht*« proletariátu. Když nabádal ke všeobecné stávce, postavil toto imperialistické heslo jako *mythus*, t. j. jako shrnutí oněch představ, jež pouhou *intuicí* jsou s to pobouřiti celý citový svět, proletariát k výbojnému zápasu pohánějící. Revoluční syndikalismus dovolává se Bergsonova jména na ospravedlnění své metody, shledáváje v ní všechny přednosti prospěšného stupňování sil, jímž se dle Bergsona vyznačuje intuitivní úhrnné poznání na rozdíl od zdlouhavého rozumového rozboru skutkové povahy, jak se ho politická oekonomie byla podjala.

Katolíci spatřují v Bergsonově filosofii posilu své víry v Boha, svět stvořivšího a svět spravujícího. *Le Roy*, Bergsonův nejbystřejší interpret a spolu s *V. Wilbois* zakladatel »*de l'école Bergsonienne*«, jest věřící katolík. Od r. 1890 bylo předním úsilím katolické generace smíření víry s rozumem. Pokládajíc vědu za neomylnou, snažila se dogma uvésti v soulad s vědou. Jako stoupenci vývojové theorie dávali Písmu darwinistický výklad, jako pozitivisti snažili se s *Brunetièrem* aplikovati filosofii *Comteovu*, aby dostali se znovu na »cestu víry«.

Po Bergsonovi přestalo toto úsilí strany katolické, neboť pro novou filosofii, jak jest jejími zakladateli zvána, zdá se tato snaha o smíření smyslu prostou. Mladí lidé, kteří od několika let znova se přiklonili k morálce a k praktickému uskutečňování katolicismu, jsou toho mínění, že náboženství a věda pohybují se na dvou polích na sobě nezávislých a většina prohlašuje veřejně, že jí mnohem méně záleží na exegesi než na jevu, jenž jest skutečně základem náboženského života: *na vnitřní zkušenosti, mystické intuici božské bytosti*. Tou cestou docházejí k *Williamu Jamesovi*, americkému mysliteli, jehož ideje Bergson uznal parallelními se svými myšlenkami.

Bergson sám ve svých spisech nikdy nepřeváděl své ideje na pole náboženské nebo jen na pole deismu. Ve svých přednáškách však, v předminulé zimě konaných, mluvě o *duši a tělu*, došel k závěru, že mechanická theorie, vysvětlující lidské myšlení funkcí mozkových buněk, není než aprioristickou hypotézou

bez jakékoli ceny vnitřní. Zkušenost spíše přikloňuje se k názoru, že mozková činnost nevysvětluje všecko myšlení, takže *hypothesa o dalším životě duše jest velmi pravděpodobna, velmi přijatelná a může být fysiologickými a pathologickými fakty stále pevněji odůvodňována. K těmž závěru dospěl i William James.*

Bergson prohlásil sám, jak má pocit, že jest přítomen hluboké proměně v duchu francouzské mládeže. »*Čtyřicet let,*« pravi, »*snázili se filosofové a učenci dokázati, že člověk není než bytost úplně pod vlivy určitého okolí jsoucí, podléhající vlivu sil, vůči nimž jest vůle bezmocna, nucena následky dědičnosti, následky výchovy nésti a nemohouc této tyranii klásti odpor. To všechno jsme přijímali, ač svědomí naše stále tomu odpíralo. Říkajíc nám: ty však přes to jsi svoboden a odpovědný. Musila přijíti reakce proti této filosofii, halící se do vědeckého roucha. Dostavila se a začíná nésti ovoce. Ano, pokračuje Bergson, vidíme jakési znovuzrození morálky kolem sebe, a co je nejnápadnější a nejslibnější, není jen proměnou názorů, nýbrž proměnou nebo ještě lépe řečeno novým vytvořením síly vůle. Ale vůle jest nejulastnější výrazem osobité bytnosti člověka, jež se v něm nejtěžší proměňuje. S toho hlediska jeví se vývoj dnešní francouzské mládeže takřka jako zázrak. Skvělé výsledky vzduchoplavby ukázaly, že dnešní generace jest velmi vynalézava. Vynalézavost předpokládá však právě nejsilnější sponntanitu, nejsilnější tvořivou sílu vůle. Jak nesouhlasiti se vším, co tuto sponntanitu posiluje? Jak netěšiti se, vidíme-li smělejší a své zodpovědnosti si vědomější mládež, než byly generace dřívější?«¹⁾*

U rodičů.²⁾

Dobává Fr. Janovský.

(Pokračování.)

Dne 1. července 1535 vlečen *Mórus* nemilosrdně z Toweru ulicemi londýnskými před soud; až do té chvíle strávil v žaláři 15 měsíců. Bral se krokem vratkým, všecek bledý a sestárlý; avšak z očí zářil mu bystrý duch, vnitřný klid a pokoj. Diváci plakali. Na soudě nespravedlivě odsouzen na smrt. Klidně vylechl nespravedlivý rozsudek a doložil: »Svatý apoštol Pavel souhlasil kdysi s výrokem smrti proti svatému mučedníku Štěpánovi proneseným, a bděl nad oděvem těch, kteří světce kamenovali. Přes to však jsou i Pavel i Štěpán v nebi, a zůstanou přáteli na věky. Třebas že mě dnes, milí páni lordové, na smrt vydáváte, prosím a modlím se, abychom se i my jednou v nebi shledali. Chraňte Bůh mého pána a krále, a dopřejtež mu věrných rádců!« Po té veden zpět do Toweru.

Sotva že vyšel ze soudního domu, vrhl se mu k nohám jeho syn Jan, a pláče prosil za otcovské požehnání. — Nežli vstoupil do Toweru, prodrala se zástupem

¹⁾ Viz *Alberta Steenbergena* »Henri Bergsons intuitive Philosophie«, z něhož jsou mnohé partie tohoto článku do slova vyňaty. Pak *Arnošta Seilliera* »Schätzung und Wirkung der Philosophie Bergsons im heutigen Frankreich« (v Internationale Monatsschrift für Wissenschaft, Kunst und Technik, Berlin, říjen 1912) a *Windelbandova* předmluva k německému překladu Bergsonovy: *Matière et mémoire* (Jena, 1908).

²⁾ Jest pokračováním pojednání z čísla 22. »Vychovatele«, jež nedopatřením přehlédnuto.

a bířící dcera Marketa. Padla otci na prsa, líbala a slzami smáčela jeho tvář, volajíc: »Můj otče!« Prů bolest nemohla více říci. Otec jí požehnal, řka: »Drahé dítě, co trpím, trpím sice nevinně, ale podle vůle Boží. Bůh zná moje srdce. Poruč se i ty svaté vůli jeho, a nes trpělivě svůj zármutek!« Odešla. Ale za chvílku vrátila se opět a znovu otce líbala a plakala nad ním.

Jaká to zkouška vytrvalosti pro našeho hrdinu! Nemluvě slova stál sklíčen a zarmoucen nad nejdražším svým dítětem. Tvář mu bolem zesinala, z oka vyronila se mu veliká slza, za ní druhá, třetí, až proudem kanuly na tvář nejmilejší dcery. Toť bylo tklivé divadlo. Kde kdo byl dojat; mnozí štkali, ba i tvrdí pochopové byli dojati. I v této těžké zkoušce Mórus statečně obstál. Ve vězení nabyt opět klidu.

Ještě dne 5. července napsal jeden list uhlem drahé Marketě; péra neměl, vzali mu je: »Vím, milá Marketo, co pro mne trpíš, a bylo by mně líto, kdybys déle měla trpěti než do zítřka. Zítřa jest předvečer svátku sv. Tomáše Kanterburského*) a oktáva sv. Petra. Proto toužím, bych i já zítřa k Pánu Bohu odešel. Nikdy se's mi více nelíbila, jako když včera na ulici se mnou se's loučila. Těší mne, že Tvá něžnost a láska ke mně nedbala světských marných zdvořilostí. Nuže s Bohem, nejmilejší dítě; modli se za mne, jako se já za Tebe modlím i za všechny.«

(Pokračování.)

Maeterlinekova: „Magdalena“

Podává A. M.

Diskuse o dramatě neumlká. Proto bude snad zajímavo šire o něm se zmíniti.

Drama zavádí nás do Bethanie, do domu stoického filosofa, *Annaea Silvana*, a do společnosti jeho přátel a soustolovníků, z nichž vedle *Appia* a *Caelia* vynikají *Lucius Verus*, mladý tribun, *Silvanův* žák, a pověstná kráska, *Marie z Magdaly*, po níž *Verus* marně vzdychá. Společnost jistě vybraná. Nepohrdá právě tím, co život dobrého dal, ale umí také filosofovat a kořenit svoje hovory moudrostí stoy. Ty přirozeně ovšem točí se hlavně kolem podivuhodné osoby *Mistra z Nazaretu* a jeho zvláštní nauky.

Silvan, *Verus* a *Marie z Magdaly* mají co nevidět zakusit na sobě mocný Jeho vliv. Soused *Silvanův*, *Šimon* malomocný, z vděčnosti, že ho Kristus uzdravil strojí na počest *Mistrovu* hostinu. A tu právě poznávají spíše na vlastní uši než na vlastní oči *Ježíše*, *Proroka*. Slyšit, jak davy a zástupy nemocných, chudých, mrzáků volají po jeho zázračné pomoci anebo vděčností se rozplývají. Slyší, jak ho vítají. A když konečně bouřlivé přivítání ztichlo, je slyšet za zbožného mlčení podivuhodná, neuvěřitelná slova *Mistrových* blahoslavenství:

- »Blahoslavení chudí, neboť jejich jest království nebeské.«
- »Blahoslavení tiší, neboť oni zemí vládnouti budou.«
- »Blahoslavení lkající, neboť oni potěšeni budou.«

Nikdo z naší trojice nemůže se ubrániti dojmu, jenž vane z této scény. Nejvíce ovšem podléhá *Maria-hříšnice*. Neznámé kouzlo táhne ji za Ním; opouští

*) Sv. Tomáš Becket, arcibiskup kanterburský, umučen ve svém kostele, že se zastával svobody a práv církve proti věrolomnému králi anglickému *Jindřichu II.* — dne 29. prosince 1170.

své přátele a vnísi se v dav posluchačů. Ale se zlou se potázala; dav ji nepřijímá. Hole a kamení již dopadají na pověstnou v městě hříšnici. Ale ku podivu! Zbytečně tasí Verus meč k její obraně, není třeba; jediné Mistrovo slovo: »Kdo jsi bez hřichu, první po ní hoď kamenem!« zjednává Magdaleně svobodný odchod.

To vše působilo na Magdalenu dojmem velemocným. Ani ve společnosti mladého tribuna nedovede svých citů ovládati. Mluví i před ním o Proroku nazaretském takovými slovy lásky, že v srdci pohana vzniká ohavné podezření proti přečisté Jeho osobě, a spolu zášť proti tomuto Člověku, jenž Magdalenu svým vlivem mu odcizil.

Schází ještě jenom úplné obrácení Magdalenino. I k tomu dochází. Jednoho dne přiběhnou Appius i Silvanus zděšení se zprávou: »Vzkřísil Lazara.« A mezi tím, co Appiovi úplně již věřícímu odporuje Silvan ještě nepřesvědčený, děje se před jejich očima zázrak nový. Vchází Lazar ovázaný ještě pohrobními stuhami a dí Magdaleně: »Mistr je tu a volá tě.« Střelou letí Magdalena k němu, a vše je marno: Verovy pokusy zadržet ji, Verovy hrozby Lazarovi, Verovo spílání a hrozby Nazaretskému, — vše marno. Magdaleny již nic nezadrží. Appius nemůže se zdržet, aby nezvolal: »Toť také zázrak, a ne menší než mrtvého vzkříšení!«

Však za 3 dny jaký obrat! Mistr nazaretský je jat, k smrti odsouzen a ortel smrti je v rukou Verových. Jen ten by ho mohl zachrániti. A je hotov k tomu. Ale za jednu cenu; za cenu lásky Magdaleniny. Pro bývalou hříšnici je to hrozná podmínka; ale ona ví již, co je hřích. Ví, že Krista hřichem vykupovati znamenalo by mařit jeho dílo. Marie odmítne. — Pod okny, doprovázen sopcím davem, běře se zkrvavený Kristus ke Kalvarii. —

Bylo by nesprávnno, neuznat velké přednosti díla. Lví spár genia nedá se zapřít. Je to přede vším veliký a jemný takt Maeterlinckův k osobě Spasitelově. Nevodí Ho nikde na prkna, jako někteří autoři, naprosto nešetrní.

Také k Pismu Maeterlinck chová se šetrně, a nedovoluje si slovo Boží komolit podle své zvůle.

Rovněž křesťanství vzdává autor zasloužený hold. A scéna, kde Magdalena, která veškerou stoickou moudrostí o smrti (dle Seneky) necítí se nijak upokojena ani utěšena, za to naopak, jak jen zaslechne prostinká slova evangelických blahoslavenství: »Blahoslavení čistého srdce, neboť oni Boha viděti budou,« hned jimi jest uchváčena, — tato scéna je hotovou apotheosou křesťanství.

Bohužel, dílo má též své vady. Historická osoba Ježišova, jak ji sv. evangelia i tradice podávají, je nedotknutelným ideálem mravnosti a čistoty, jež z něho zrovna dýše. Chápeme, že smyslný voják mohl by snad pojatai nízké podezření, aby jím si vysvětlil Ježišův vliv na duši ženy, ale vkládati v ústa Magdalenina taková neopatrná slova, že jimi přímo toto podezření se vzbuzuje, není autora, jinak vážného, důstojno, a divně kontrastuje s jeho respektem vůči osobě Spasitelově.

Ale horší věc, můžeme říci svatokrádež spáchal na Něm v scéně, kde činí Ho »zástavou« římského vojáka a pověstné kurtisány. Sprostý obchod se tu vede s Nejsvětějším; a to mezi takovými dvěma osobami!

Omlouvají sice Maeterlincka. Uvádějí, že právě touto scénou neskonale vysoko vytýčil čistotu citů Magdaleniných a tím i ovšem vznešenou, bezvadnou,

lilijovou postavu Ježíšovu. Kdyby v srdci Magdalenině skutečně byla láska k Ježíši smyslná, byla by, třeba i s odporem, podmínku Verovu přijala. Ale že jí nepřijímá, je důkazem, že nabylo již u ní vlády vědomí něčeho vyššího, vědomí o ceně ctivosti, nad níž na světě není nic vzácnějšího, vědomí o ceně sv. čistoty. A z bahna smyslnosti povznést se až sem, to je zázrak větší než vzkříšení mrtvého, jak děl Appius. A ten, kdo ho mohl vykonat, je veliký, je neskonale veliký. Sama čistota a svatost

Snad něco pravdy na tom jest; a ti, kteří autora omlouvají, jsou přesvědčení o jeho dobrém úmyslu. Vždycky však nešťastným zůstane způsob podání. Vykupitelskou smrt za lidstvo činiti závislou na špinavém obchodu vojáka a milostnice, je rouháním.

SMĚS.

Agitační vlna za uskutečnění reformy učitelských platů dostupuje své vrcholné výše. Učitelstvo pořádá své krajské, stavovské i veřejné, manifestační schůze, 29 c. k. okresních školních inspektorů podepsalo v Praze memorandum k ministerstvu vyučování, žádající za brzké vyřízení úpravy platů, i ženy učitelů východních Čech pořádaly za týmž cílem schůzi, — to vše jsou zajisté legální, humánní prostředky, jimiž se pracuje k rychlému vyřízení této akutí a životní otázky učitelského stavu. Doufáme též, že právě tato cesta nejspíše povede k cíli, a že nešťastné heslo pasivní resistance, až příliš upomínající na tuto mírnější formu stávků železničních zřizenců, zůstane pouhou hrozbou. Jest již v zájmu kulturního působení učitelstva samého, aby k těmto neblahým koncům resistance nedošlo, a celá tato nešťastná cesta co nejdříve upadla v zapomnutí.

Konečně také upřímné slovo! »Učitelské Noviny« ve svém čísle ze 4. prosince, uveřejňují krátký článek »Odpovídá jen škola za mravnost žactva?« Zde snaží se správně dokázat, že není jediná škola zodpovědná za chování žactva, ale daleko více domácnost a všechny mimoškolní vlivy, jimž mládež podléhá. Citující výrok známého školního rady mnichovského a fedrovatele pracovní školy, Kerschensteinera: »Obecná škola nedělá dítě pilným, ani mravným a nábožným bez spolupůsobení

rodiny. Co v dítěti, postrádajícím vlivu rodinného, ve 3 až 5hodinné práci vytvoří, může ostatních 19 a 21 hodin denních zničiti,« praví dále :

»Z toho všeho vysvítá, že škola dnešní je v prvé řadě ústavem vyučovacím a teprve v řadě druhé ústavem vychovávacím, a to ještě s působením valně omezeným. Nesmí býti tudíž škola, resp. učitelé činění zcela zodpovědnými za mravní chování žactva mimo školu a tím méně smějí býti obžalovanými, že jsou vinni vyskytující se zpuštělostí mládeže, ale že vinníky dlužno hledati hlavně v dědičném zatížení, v životě rodinném a ve společnosti.«

Podpisujeme z plného přesvědčení slova ta. Ale pak věru nenahlízíme, proč stále se národu mluví o všemohoucnosti, ba divotvornosti školy v takových frásích, že širší vrstvy pomalu tomu uvíčky již věřiti, že rodiče nemusí nikterak děti řádně vychovávat, že vše za ně vykoná škola. Znovu hlásáme : Nepřeceňujme výchovný úkol školy ! Těžké výchovy vždy spočívalo a spočívati bude v rodině. Bez řádné výchovy v rodině škola mnoho nevytvoří. Ona v dnešním svém zřízení je ústavem vyučovacím ; ve vyučování spočívá však jen skrovná část výchovy.

r.

Hlavní chyby ve výchově dítek. První je špatný příklad rodičů a domácích lidí, zvláště domácí nesvár, lhostejnost k náboženství, pijanství, nepočetnost, hrabivost a lakota. Zlý příklad je dětem jako nákazou prosycený vzduch, jež stále mají vdelovati. Druhým hříchem ve výchově

jsou zlé řeči, mluvené před dětmi, a to nejenom řeči nepočetné, ale i řeči tvrdé, pyšné, mstivé, pomluvy a t. d. Třetí hlavní chybou jest nesjednocenost rodičů a domácích v zacházení s dětmi, když jeden shovívá v tom, co druhý kárá, jeden před druhým poklesky tají, nebo když tito nežijí v přátelském poměru se školou, učitelem a knězem. Čtvrtou je stále odpouštění a přehlédání chyb dítek, zvláště malých dítek, která tak nedospějí k jasnému pojmu dobrého a zlého, a mravně stanou se vlažnými. Pátou chybou je zacházení s dětmi dle okamžité nálady a libovůle a nikoli dle určitých pravidel a zásad. Šestou, velikou chybou je neustále hrození dětem, hanění a kárání, jakož i ustavičné poroučení a nakazování.

r.

Členská schůze Sekce profesorů náboženství konána dne 26. listop. 1913 v semináři v Praze. (Dodatek ku zprávě uveřejněné ve Vychovateli z 1. pros. 1913.) — K uveřejněné stati o krocích učiněných sekci ve prospěch započítání let na ob. a měšť. školách strávených po aprobaci, připojití dlužno doslovné znění dopisu p. poslance, prof. Dra Lukavského, zasláného předsedovi Dru Petrovi: Vážený p. kollego! Tím, že se Vám nezapočítávají léta na obecných a měšť. školách pro zkoušce, trpíte velice a nespravedlivě. Nám se, bohužel, v subkomitétu přese všechno úsilí nepodařilo to dostati do zákona, takže jsme to musili vyjádřiti aspoň v resoluci.

Já Váš požadavek ve vhodnou chvíli tlumočiti budu, ježto ze své praxe poslanecké vím, k jakým krutostem ono nezapočítávání vede. Můžete se obrátiti na pp. posl. Čecha, Konečného, Vacka, Vojnu, Mlčocha.

S kolleg. pozdravem oddaný

Dr. Lukavský mp.

Na memorandum o zřízení II. definitivního místa katechety na čteně navštívených středních školách (dvojných), zasláné nejd. Ordin., J. Eminence projevila přání, by sestavena byla statistika takových ústavů a udán nutný finanční náklad na zřízení takových míst. Jednatel sestavil a zaslal J. Eminenci takovou statistiku, dle níž by bylo třeba zříditi 7—8 takových míst: v Praze (a předměstích) 3—4, v Budějovicích 1, v Plzni 1, v Brně 1, v Olomouci 1. Katecheta takový by doplnil předepsaný počet hodin na nejbližším rovněž velmi navštěvovaném ústavě.

Finanční úhrada byla nutna asi 10.000 K po odečtení platu suplentského. Hledána analogie na polských středních školách známých velikým počtem žáků, než dle zprávy prof. Golby z Krakova jsou zřízeny při takových ústavech filiálky s vlastní správou a ovšem i se svými def. katechetou. Žádost jednatelovu, by polští kollegové vešli ve přátelské spojení a jednání o společných otázkách stavovských, bohužel p. prof. Golba asi dle známé tradice nezodpověděli.

Na žádost sekce naší snížilo družstvo Vlast pro členy sekce předplatné na »Vychovatele« na 6 K s upřímnou žádostí, by co možná největší počet pp. profesorů jej odebral. Snížení platí od 1. ledna r. 1914 a možno platiti přímo nebo spolu s členským příspěvkem; za takové kollegy by Sekce sama pak předplatné administraci odváděla.

Jednáno o nutnosti sestaviti seznam vhodných knih pro žákovskou knihovnu, by měl katecheta po ruce výběr nejlepších knih zábavných i poučných a nebyl odkázán sám na sebe a své znalosti; podobně nutno uvést i výběr děl odborných pro knihovnu professorskou, jakož i nejlepší pomůcky náboženské (mapy, obrazy). Pp. kollegové se žádají, by se se svými znalostmi i zkušenostmi světili jednateli, by tak společnou práci mohl býti sestaven seznam knih a pomůcek a pak uveřejněn ve »Vychovateli«, nebo by byl vytištěn na požádání zaslán.

Když nebylo jiných návrhů, předseda s poděkováním schůzi ukončil.

Dr. Hanuš.

Předseda francouzského větroplaveckého klubu-řeholníkem. Francouzský klub větroplavců ztratil bývalého svého populárního presidenta, hraběte Castilona de set. Victor. Týž r. 1900 podnikl plavbu balonem z Paříže do Kyjeva a dobyl tak rekord, který plných 12 let zůstal nepřekonán. Týž stal se před několika měsíci neznámým, a teprve nyní byl vypátrán v jesuitském klášteře v Canterbury, v Anglii. Tam nyní bývalý předák royalistických francouzských kruhů zabývá se prostou prací řádovou.

r.

**Kurs reformního vyučování škol-
skému zpěvu** (60 hodin dle nejnovějších method) pořádá Učitelská Jednota »Komenský« řízením hudeb. skladatele p. prof. R. Wünsche v Mor. Ostravě. Tamtéž bude letos pořádán pro učitelstvo *prázdninový kurs* vyučování zpěvu.

Rostoucí péče o mládež vyžaduje ohromné summy. Ale odkud je bráti? V Uhrách sáhnuto bylo k dobrému prostředku. Jisté daně budou tomuto účelu částečně věnovány. Pro finanční stránku problému ochrany mládeže je tento krok nesmírného dosahu a zaslouží pozornosti i u nás.

Lkš.

Hospodářská škola pro trýzněné děti otevřena byla v Gembloux v Belgii. Tyto děti, ubohé to bytosti, vydané často surovosti a krutosti nelidských rodičův a opatrovníků, tyto »enfants martyres« mají v této moderně zařízené škole nalézt ochranu a prostředky k zdravému tělesnému i duševnímu rozvoji. Hoši a dívky vytrhnuté z hrozného mučednictví, budou zde důkladně uváděni v zemědělství, a to z dvojího důvodu: 1. Pobyt ve zdravém vzduchu a práce v přírodě podporuje výborně tělesný rozvoj těchto silně opozděných dětí a působí zdárně nejen na jich tělo, ale i ducha a mysl; 2. bude tak částečně odpomoženo rostoucímu nedostatku zemědělských sil. Ústav má proto k disposici 6 ha pole, stáje, včelíny atd. a veden je výborným ekonomem, tak že o zdárné vyškolení dětí v zemědělské práci jest dobře postaráno.

Lkš.

LITERATURA

Katolický kněz ve svém životě a působení. Duchovní čtení od Dra Josefa Waltera, probošta v Innichu. Překlad pořídil Lud. Groh, spirituál kněž. arc. semináře v Praze. Cena 3 K. Tiskem a nákladem pappešské knihtiskárny benediktnů rajhradských v Brně.

Dílo toto (370 str.) pojednává v první části (»Katolický kněz ve svém životě«) velice pěkně o duchu kněžském, o obcování kněze s lidmi, o rozjímání, mši sv., modlitbě, studii, četbě, zotavení, o kněžské svornosti, církevnímu duchu, zповědi a exerciciích; v části pak druhé (»Katolický kněz ve svém působení«) o horlivosti o duše, pastýřské opatrnosti, ochraně cti kněžské, o kázání, škole, zповědnici, o navštěvování nemocných, kráse domu Božího, pobožnosti

k Srdci Ježíšovu, uctívání Panny Marie, Matky Boží, o sociální činnosti kněze a o statečnosti. Jak vidno, jest tu hojnost důležité látky pro každého kněze, a věru bylo by žádoucí, by všichni duchovní: výbornou knihu tuto si opatřili a častěji něco z ní přečetli, pokud jim ovšem čas k tomu stačí. Doporučujeme rádi. *Jos. Fabian.*

Jindřich Š. Baar: **Trnky.** Hrst feuilletonů. Cyrillo-Methodějské knihkupectví Gustav Franci v Praze. Cena 2 K 20 h.

Každou knihu pp. Baarovu vítáme s radostí, ježto víme jíž předem, že to bude práce jadrná, cenná; s chutí sáhli jsme tedy i po tomto spisu (166 str.), jenž obsahuje dvacet pět feuilletonů, prací tudíž kratších — ale co tu bohatého zrna! Kdyby všeho padlo na půdu dobrou, připravenou, mohlo by přinést veliký užitek. Ale jest obava, že právě ti, u nichž mělo by se nejspíše ujeti, kteří toho nejvíce potřebují, že nedají mu u sebe ani vzkličiti, ale hned v zárodku je udusí a pošlapou, nebo že odrazí se od nich, jako od tvrdé skály! Divným by to ovšem nebylo neboť pravda často nemile se mnohého dotkne — a zde jest jí podáno tolik! Čtete jen na př. hned první feuilleton »Říp« neb »Impresse«, »Jindy a nyní«, »Náhrazky«, »Pruské usilování o země koruny Svatováclavské« (dle Holečkovy »Vojny« z díla »Naši«), »Na den sv. Václava«, »Pro domo« I., »Z matky měst« I.—II., »Štolové poplatky«, »Aby nás Pán Bůh při zdravém rozumu zachovával ráčil«, »Ze zápisníku vesnického faráře« I.—V. atd. Doporučujeme co nejlépe.

Jos. Fabian.

Vlastenecké homilie.

Díl I. Sebraných kázání. — Doplnuje P. V. Váchal, farář. — Vyšel sešit I.—XI. v ceně 12 K. Probírají celý církevní rok. Poslední, XI. sešit, stojí 1 K 20 haléřů.

Objednávky přijímá a vyřizuje:
administrace družstva Vlast
 v Praze-II., Žitná ul. č. 26 n.

Věstník katechetský

k XXVIII. ročníku „Vychovatele“

Ročník XVI.

Rediguje:

Jaroslav Slaviček.

V PRAZE.
TISKEM A NÁKLADEM DRUŽSTVA VLAST.
1913.

OBSAH:

I. Články.

- Na prahu nového roku. 1. r.
Náboženská cvičení katolického žactva na obecných a měšťanských školách král. hlav. města Prahy. Ant. Benda 2.
Vyučování církevním dějinám na škole měšťanské 5.
Zápis o valné hromadě Spolku katechetů v král. Českém. Jaroslav Vlasák 17.
Učebná látka církevních dějin na školách měšťanských 33, 50.
Výroční IV. zpráva o činnosti „Kroužku katechetů v Plzni.“ 42. Kšk.
Zámořské misie a naše mládež. 44. P. Hrabáčka.
Vypsání bezplatných míst neb bytů pro kněze v lázních v pražs. ord. listě. 45.
Alkohol a katechese. 65. r.
Církevní dějiny na středních školách. 67, 92. Em. Cívka.
Kr. úzek katechetů v Plzni. P. Košák. 76.
Výklad technických výrazů v katechesi 76.
Nový jednotný katechismus římský 81.
Lilie a růže, proslov k 50. výročí narození J. E. nejřp. kard. Leona ze Skrbenských 98. Jan Voborský.
Metoda při zkoušce z náboženství. Jaroslav Slaviček. 105.
Vyučování náboženství v Římě.
Duchovní cvičení pro kněze v roce 1913.
Monisticko-atheistický názor světový a vyučování náboženské. 113, 129. r.
Seznam cennějších knih v knihovně „Spolku katechetů v království Českém“. Václav Bečvář. 130.
Tepl v náboženském vyučování. Frant. Šebestík. 141.
Veršovaný katechismus. Al. Dostál. 145.
Nová učebnice sv. náboženství. 161, 177. r.

II. Promluvy nedělní a sváteční.

- Cyklus k mládeži studující (dokončení). Dr. Lubomír Petr.
Promluva XII. O sebevraždě. 6.
XIII. O čistotě. 9.
XIV. O prostředcích čistoty 11.
XV. O prostředcích čistoty. 25.
XVI. Nepokradeš 27.
XVII. O pravdomluvnosti. 29.

Neděle po devítníku.

- Neděle I. po devítníku (kterak máme sluchu svého po vůli Boží užívat). Em. Cívka, 14.

Neděle po velikonočních.

- Neděle I. (všeobecné zmrtvýchvstání). František Malý, 38.

- Neděle II. (P. Ježíš, dobrý pastýř). Fr. Malý, 40.
" III. (země, zahrada Boží). Vojt. Šimáček, 52.
" IV. (dobrá rada je užitečná). Vojtěch Šimáček, 53.
Neděle V. (o modlitbě). Vojt. Šimáček, 55.
" VI. (o mučednících). Frant. Malý, 56.
" VII. (výmluva „jiní to také dělají“). Vojt. Šimáček, 70.

Cyklus exhort po velikonočních. Frant. Malý.

1. Který z mrtvých vstal 115.
2. Který vstoupil na nebe 118.
3. Který seslal Duchu sv. 120.
4. Který tě, Panno, na nebe vzal 122.
5. Který tě, Panno, na nebi korunoval 124.

Neděle po sv. Duchu.

- Neděle I. (sv. nejsv. Trojice — o dobrém příkladu). Vojt. Šimáček, 71.
Neděle II. (na cestě ctivosti je třeba přemáhati první těžké začátky). Vojt. Šimáček, 73.
Neděle III. (proč uctíváme nejsv. srdce Páně). Vojt. Šimáček 74.
Neděle IV. (spokojenost s málem jest Bohu milá a nám prospěšná). Vojt. Šimáček, 86.
Neděle V. (o sv. Vítu). Frant. Malý, 87.
" VI. (o střídmosti). Vojt. Šimáček, 89.
" VII. (sv. Petra a Pavla — (jak ie Pán povolal). Vojt. Šimáček, 91.
Neděle VIII. (navštívení P. Marie). Vojt. Šimáček, 103.
Neděle IX. (konec škol. roku). Vojt. Šimáček, 104.
" XXI. (slavnost růžencová — účinky růžence a ctitelé jeho). Frant. Šebestík, 136.
Neděle XXIII. (Posvěcení chr. P. — co kostel káže). Frant. Šebestík, 139.
Neděle XXI. (odpuštění). Frant. Malý, 151.
" XXIV. (P. Damián, apoštol malomocných). Em. Cívka, 153.
Neděle poslední (dvojí příchod Kristův). Josef Pavlišta, 156.

Advent.

- Neděle I. (poslední soud). Frant. Malý, 158.

Cyklus exhort adventních a vánočních.

Růženec radostný.

Frant. Malý.

1. Kterého jsi, Panno, počala. 179.
2. Se kterým jsi Alžbětu navštívila 182.
3. Kterého jsi, Panno, porodila 184.
4. Kterého jsi, Panno, v chrámě obětovala 186.
5. Kterého jsi, Panno, nalezla 188.

Kristus a civilisace.

(3 promluvy k studující mládeži.)

dr. Lubomír Petr.

1. Křesťanství a starověk 167.
2. Kristus a sociální problém 170.
3. Křesťanství a umění 173.

III. Promluvy příležitostné.

V neděli před společnou sv. zpovědí. František Malý, 36.

Nad mrtvolou 7leté dívky. Jos. Tichovský, 58.

Kristus a krása, k studentům. Dr. Lub. Petr, 100.

Exhorta příležitostná. Jos. Pavlišta, 149.

O dětském dnu (2. prosince). Fr. Jan Westfal, 163.

IV. Různé zprávy.

O původu vánoc 16.

Postup katolických dětí bez klasifikace z náboženství do vyšší třídy 32.

Stříbrné jubileum katechetského spolku mnichovského 32.

Vánoční české písně 32.

První sv. přijímání školních dětí 46.

O založení našeho spolku katechetského 47.

Minimální osnova učebná arcidiecéšní 47.

Výstava pomůcek katechetských 48.

Nové obrázky při propuštění ze školy 61.

Co je s novým kancionálem? 61.

Důležité pro kněze cestující do Itálie 61.

Katechetické museum v Brně 61.

Zavedení nových dotazníků ve vyučování sv. náboženství na školách středních, měšťanských a obecných 62.

Z výroční zprávy spolku v Gorici za r. 1912 63.

Katechetické hnutí posledních let 63.

Jednotný katechismus římský 63.

Protest proti útoku na katolickou modlitbu školní 63.

Vánoce ve škole monismu 64.

Nový odbor školní práce 64.

Boj o Kozi Hrádek 64.

Katechetský spolek v Olomouci 77.

Práce katechetova na nižším stupni 77.

Pojistka odkázaná nepatří do dědictví a neplatí se z ní daň 78.

Dotaz, jak hrát při mši sv., když děti přistupují ke svátostem 78.

Čtvrté třídy při měšťanských školách 79.

Omne nimium — vitium 79.

Více biblického vyučování 80.

Zkušební řád katechetský pro školy měšťanské pro diecézi královéhradeckou 95.

Přijímání sv. svátostí ve 3. škol. roce 110.

Publikace Václ. Stoklasa (varování) 111.

Přeskrtnutí známky na vysvědčení — paděláním veřejné listiny 112.

Lázně v B. chyni 112.

Zpráva o kongresu pro katechetiku ve Vídni 1912, 126.

Jak se pracuje o úpravě normální učebné osnovy náboženství v arcidiecési olomoucké 126.

Druhý rakouský kongres k ochraně dětí v Solnohradě 127.

Kněžská útulna v lázních Poděbradech 127.

Léčení ve Františkových Lázních 127.

Instrukce o konání modlitby školní před a po vyučování 127.

Dvořákův zpěvník a modlit. knížka 128.

Tumpach a Podlaha: Dějiny bibliografie katolické literatury 128.

Úsudek o natírání podlah ve školách olejem 144.

Jaké přijmy měl Hus 144.

O posledních okamžicích Napoleonových 160.

Nález k. říšského soudu ze dne 9. dubna 1913, č. 108, o účasti dětí školou povinných při náboženských cvičeních 190.

Monistická učebná osnova 191.

O podpisu katechetové na propouštěcích vysvědčeních 192.

Kromě toho v každém čísle zprávy: konkursní, personalie, o spolkových a výborových schůzích, o činnosti jiných spolků katechetských, recenze knih katechetických z různých trhů, kommutace, úmrtí členů a pod.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXVII. ROČNÍKU.

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Na prahu nového roku. — Náboženská cvičení katolického žactva na obecných a měšťanských školách král. hlav. města Prahy. — Vyučování církevním dějinám na škole měšťanské. — Cyklus promluv k mládeži studující: promluva XII., XIII., XIV. — Promluva na neděli I. po devítníku. — Z praxe a různé.

Na prahu nového roku.

Ideálem katechety je božský Přítel dítek. Jeho vážné slovo »Nechte malíčkových přijít ke mně a nebraňte jim !« udává i katechetovi program jeho činnosti: *Býti pastýřem a vůdcem dětí k nebi.* Posledním cílem křesťanského vyučování má být dle sv. Augustina: *Věsti posluchače k lásce k Bohu.* Dosažení toho cíle závisí i na *methodě*, kterou se to děje. *Vyučování provanuté duchem náboženským je nejlepší hrází úpadku národa.* Veliký biskup Dupauloup pravil: »Nejbezpečnějším prostředkem k obrození našich farností je vyučování katechetické. Tam, kde se děje horlivě a vytrvale, lze zachrániti ještě vše, byť i zlo bylo sebe větší a hluboce zakořeněné.« Slovy těmi jest oceněn význam a důležitost katechese. Plniti ten úkol snažila se církev ode dávna a to prostředky všemožnými. To dělo se od ranního středověku *obrazem a živým slovem* a později po vynalezení knihtiskařství přistoupilo slovo *tiskem*. Uplatniti tuto trojici na poli katechetického vyučování a docíliti zdokonalením těchto pomůcek úspěchů největších, to má být i pružinou života katechetického. *Čím více úkolů ukládá doba přítomná, čím více naskytá se překážek onomu cíli, tím více doléhá povinnost upínati zřetel ke katechetice.*

Je zajisté zjevem více než potěšitelným pro interessenty i pro kruhy kompetentní, že před šestnácti lety utvořil se *Spolek katechetů v království českém*, jenž mimo stavovské své otázky znamená být *půdou, kde by katechetické otázky neležely ladem.* Důležitý význam Spolku dosvědčuje *rapidní vzrůst* členů v letech nejposlednějších a *úchvaly* občasně z úst *povolanych církevních.* Viděti, že netoliko materielní, ale i ideální stránka Spolku je pěstována. Dnes již tolik členů má Spolek, že *pozornost budí již hrstka těch, kteří jako sporé výjimky nejsou dosud členy Spolku.* Patrně, že dosud nenedostává se těch, kterým duchovní i hmotná stránka stavu je lhostejna. V době nynější ovšem neujde takový výčitce: *»Qui sibi nequam, cui alii bonus?«* Věstník, list jediný toho druhu a eminentně katechetský, v němž obráží se činnost katechetů sdružených ve Spolku, bude přináseti zprávy týkající se výhradně katechetiky a katechetů. Na prahu nového roku vznáší přání, by:

»Své vinici a dělníkům na vinici své žehnal Pán!«

Náboženská cvičení katolického žactva na obecných a měšťanských školách král. hlav. města Prahy.

ANTONÍN BENDA, katecheta měšťanské školy a předseda Spolku katechetů.

Nejdůstojnější kníž. arcib. konsistoř v Praze oznámila kníž. arcib. vikariátním úřadům král. hlav. města Prahy cirkulářem ze dne 24. dubna 1912, č. 5222, že »na některých školách v Praze a sousedních obcích nebývají na některé zasvěcené svátky společné školní služby Boží, nýbrž že bývá dětem ponecháno na vůli, zdaž někde do kostela jíti chtějí. Poněvadž takoveto jednání jest nezákonné a nesprávné, nelze způsob ten trpěti« a proto žádá nejdůstojnější kníž. arcib. konsistoř, »aby příště nikde tak jednáno nebylo.«

Za tím účelem žádá nejdůstojnější kníž. arcib. konsistoř kníž. arcib. vikariátní úřady král. hlavního města Prahy: »Nechť všichni pp. katecheté v Praze a sousedních obcích jsou o tom uvědoměni a kníž. arcib. vikářům, jakož i kníž. arcib. školdozorcům a komisařům se ukládá, by nad tím náležitě bděli.«

Tento cirkulář nejdůstojnější kníž. arcib. konsistoře zdůvodněn jest prohlášeným bohoslužebným řádem pro školy obecné a měšťanské v Praze sl. c. k. okresní školní radou v Praze ze dne 20. ledna 1890, č. 4927.

Poněvadž tento bohoslužebný řád přemnohým katechetům, kteří až po roce 1890 a později v Praze školní službu teprve nastoupili, znám nebyl, bude dobře, když na tomto místě, přístupném a známém všem členům katechetům, bude ad informandum celý tento bohoslužebný řád doslovně uveden.

Autentický opis tohoto bohoslužebného řádu pro obecné a měšťanské školy král. hlav. města Prahy zní takto:

»Náboženská cvičení římsko-katolického žactva na obecných a měšťanských školách král. hlavního města Prahy.«

Na základě přípisu k. a. konsistoře ze dne 1. srpna 1888, č. 5035 doplněného k žádosti c. k. okresní školní rady ze dne 23. listopadu 1889, č. 4050 příslušným dodatkem dle konsistorní noty ze dne 4. prosince 1889, č. 10.229, vydala c. k. okr. školní rada všem ředitelstvím a správám českých veřejných měšťanských a obecných škol Pražských oběžník ze dne 20. ledna 1890, č. 4927 tohoto znění:

Aby konečně upravena byla náboženská cvičení římsko-katolického žactva, na obecných a měšťanských školách Pražských, obrátila se c. k. okr. školní rada ve smyslu § 5. říšského zákona škol. ze dne 14. května 1869 k vysoce důstojné kníž. arcib. konsistoři Pražské, by tato, přihlížejíc ke zvláštním poměrům král. hlav. města Prahy, vydala zvláštní bohoslužebný řád pro obecné a měšťanské školy Pražské.

Vysoce důstojná kníž. arcib. konsistoř vyhověla této žádosti c. k. okresní školní rady a oznámila notou ze dne 1. srpna 1888, č. 5035 zvláštní bohoslužebný řád pro obecné a měšťanské školy Pražské.

C. k. okresní školní rada po rozumu § 5. říš. zák. škol. bohoslužebný řád ten zkoumala a když neshledala v něm ničehož, co by se protivilo všeobecnému školnímu a vyučovacímu řádu, neváhá ho správám (ředitelstvím) obecných a měšťanských škol prohlásiti.

Majíť dle toho řádu od té doby pro žáky římsko-katolického vyznání Pražských škol obecných a měšťanských za řádně předepsané pokládány byti náboženské výkony tyto:

1. *Společná hlasitá modlitba, po případě nábožný zpěv na počátku a na konci vyučování.*

O formulářích modliteb a o písních, jichž se při tom užívati má, usnášej se místní konference učitelská ve srozumění s katechetou, avšak tak, aby formuláře a zpěvy ty *doslovně* brány byly buď ze řádně zavedeného katechismu nebo z knih, pokud se týče zpěvníků, majících aprobaci biskupskou. (Vynesení ministerské ze dne 8. října 1872, č. 8759.) Je-li mimo toto modlení řádné na které škole *jiné ještě mimořádné modlení zavedeno*, jako na př. v pátek ve 3 hodiny a pod., zůstaniž při chvalitebném tom obyčeji.

4. *Společné obcování mši svatě každou neděli a každý zasvěcený svátek celého roku školního.*

Dispensovati od tohoto společného obcování celé třídy, ba celé školy v jednotlivé neděle neb svátky, aneb po celou některou dobu roční, jako na př. po celou dobu zimní, nedopouští se.

Jen jednotlivým žákům může z důvodů závažných udělití správa školy, dorozuměvši se s katechetou, dispens. Škola pak jest povinna, žáky takové každoročně a častěji upozorniti na církevní zákon, jenž velí, obcovati službám Božím v neděli a ve svátek. (Vynesení ministerské ze dne 16. května 1880, č. 6200.)

Úkon mše svatě provázejtež žáci, pokud jen možno, *posvátným zpěvem církevním* a učitelstvu se klade na srdce, aby pilně ku pěstování zpěvu církevního přihlíželo. (Vynesení ministerské ze dne 12. května 1877, č. 16.885 a osnovy, předepsané vynesením c. k. zemské školní rady ze dne 18. července 1885, č. 21.032.) Předě mši svatou anebo po ní vyslyš žactvo škol měšťanských v neděli a zasvěcený svátek též exhortu, kterou katecheta buď v kostele nebo ve škole pro ně konej.

3. *Společné obcování mši svatě i ve dny všední* na těch školách Pražských a tou měrou, na kterých a jakou měrou bylo dosud v obyčeji.

Na školách jiných, na kterých obyčeje toho posud není, a které jsou poblíže některého chrámu, v němž by snadno bez porušení řádu školního žactvo i ve všední dny mši svatě obcovati mohlo, *dbej se o to, aby chvalitebný ten obyčej poznenáhla se zavedl, zejména tam, kde je zvláštní katecheta.*

Že o slavnostech dynastických, i když připadají na všední den, účastní se veškerá mládež katolická služeb Božích a o významu jejich i se stanoviska náboženského se poučí, předpokládá se, jakož se též předpokládá, že podobně se děje a na příště diti se bude ve výroční den volby sv. Otce (t. č. 20. února), kterýž, případne-li mezi týdnem, oslavuje se dle diecéšní synody službami Božími v neděli nejbliže příští, tak že oslava ta vyučování školnímu v ničem nevadí.

4. *Přijímání svátosti pokání a nejsvětější Svátosti oltářní třikrát do roka; na začátku školního roku neb o adventě, v čas velikonoční a na konci školního roku.*

Tomu předcházej vždy náležitá příprava.

Nestačili-li by k ní učitelé náboženství hodiny, jež pravidelně vyměřeny jsou vyučování katechismu, může konati ji ve školních místnostech i v hodinách zvláštních, požádav c. k. okresní školní radu, aby v té příčině dala správci školy přiměřené nařízení (vynesení ministerské ze dne 22. prosince 1876, č. 11.355.)

Podobně budiž žactvo, jehož se týče, ku přijetí sv. bířmování bedlivě při pravováno a ve dny jednotlivým školám ustanovené společně a za náležitého dozoru disciplinárního voděno, jakož také ke svátostem, které svatému bířmování předcházejí, totiž: k svátosti pokání a nejsvětější Svátosti oltářní.

5. *Účastenství v průvodech církevních a to:*

- a) *o slavnosti Božího Těla*, v kterýž den i k tomu hleděti jest, aby mládež školní buď před průvodem anebo po něm mši svaté slyšeti neopomíjela, ale společně jí přítomna bývala;
- b) *o den sv. Marka a o dnech prosebných* a to tak, že koná-li se v tyto dny církevně nařízená pobožnost jen v chrámě, jež žactvo obyčejně navštěvuje, účastní se jí žactvo veškeré bez výjimky, vede-li se však průvod z téhož chrámu do jiného, sprostěny jsou účastenství v průvodu tom ty dítky, jichž rodičové si nepřejí, aby ve dny ty návštěva školy dítkám jejich byla odpuštěna.

Konečně se k žádosti nejdůstojnější kníž. arcib. konsistoře vyzývají správy i ředitelství Pražských škol obecných a měšťanských, aby ve smyslu § 20. pravidel, jímž žactvu obecných a měšťanských škol Pražských spravovati se jest, žactvo k svědomitému a důstojnému obcování pobožnostem, těmito ustanoveními řádně předepsaným, pilně přidržovaly i aby ve smyslu § 50. školního a vyučovacího řádu ze dne 20. srpna 1870 a § 48. školní novelly z r. 1883 při nich o náležitou disciplinární dohlídku skrze učitele katolického vyznání (nejraději skrze učitele třídní) bedlivě se staraly a dokládá následovně:

Pakli by pro jednotlivé školy s ohledem na místní poměry jakási proměna míry a pořádku náboženských cvičení potřebnou anebo aspoň žádoucná byla, bude nejdůstojnější kníž. arcib. konsistoř vždy ochotna, takovýmto potřebám dle možnosti vyhověti.

Prohlašující tento bohoslužebný řád pro obecné a měšťanské školy Pražské, ukládám správám (ředitelstvím), aby se školy jejich řádem tímto spravovaly.

V Praze, dne 20. ledna 1890.

Předsedův náměstek:

Dr. *Eiselt*, m. pr.

Ač od tohoto prohlášení uplynulo skoro 23 let, přece nebyl tento bohoslužebný řád odvolán, ba ani v podstatě své změněn, zůstává tedy i na dále v platnosti a závazným a bez souhlasu nejdůstojnější kníž. arcib. konsistoře nelze katechetům žádných výjimek připouštěti, nýbrž dbáti o to, by tento bohoslužebný řád byl zachováván.

Kde místní poměry vyžadovaly jakési proměny míry a pořádku náboženských cvičení nutné anebo aspoň žádoucné, nejdůstojnější kníž. arcib. konsistoř velice ochotně takovým potřebám dle možnosti vždy vyhověla a i na dále vyhoví, jak svědčí její benevolentní poslední vnesení ze dne 17. dubna 1912, č. 16.500/1911 ve příčině účastenství školní mládeže na pobožnosti v den sv. Marka a ve třech prosebných dnech před Nanebevstoupením Páně. Vnesení toto bylo c. k. okresní školní radou pro české obecné a měšťanské školy v Praze (ze dne 22. dubna 1912, č. j. 4120-VI. ai 1912.) intimováno.

Vyučování církevním dějinám na škole měšťanské.

Účel vyučování církevním dějinám na měšťance je trojí: *historický, apologetický a výchovný.*

1. Účel *historický*: Nejen o *založení církve* mají zvědět žáci něco, ale i o *dalších osudech* své církve. Jako to první poznali z biblické dějepavy, tak i toto druhé má jim poskytnouti církevní dějepis a to aspoň ve hlavních rysech.

Školní rada Fr. W. Bürgel poukazuje případně na to, že dílo spásy člověčenstva, které neskončilo se smrtí apoštolů, pokračování své má v dějinách církevních, v další činnosti církve katolické. A proto historie o království Božím, jak praví Damroth ve své katechetice, nesmí se useknouti tam, kde totéž království Boží po více než 4000leté přípravě a založení Spasitelem v plné tvářnosti se konstituovalo. A tomu bylo by tak, kdyby nábožensko dějinné vyučování se končilo biblickou dějepravou.

2. Účel *apologetický*: Že církev katolická je *dílo Boží*, to dokazují zvláště její dějiny. Základní myšlenka, která má se jevit v církevně dějinném vyučování jest tato:

Církev katolická jest od Krista založená, jím chráněná a řízená, jest *pravou církví*.

Právě ta okolnost, že vždy bylo proti ní bojováno a že nikdy nebyla přemožena, patrně souhlasí se zaslíbením, jež učinil Kristus své církvi, že *»brány pekelné jí nepřemohou.«*

Také i *podobnosti* P. Ježíše o království Božím, zrnu hořčičném, kvasu, rozsevači mají v dějinách církve své naplnění.

Dále *nepřátelé církve* mnohou zbraň čerpají z církevních dějin resp. z falšovaných. Budou tedy působiti korektivně na dějepisné vědomosti žáků, čerpané z pramenů nekalých.

3. Účel *výchovný*: Církevně dějinné vyučování má působiti na mládež blahodárně nejen poučováním, ale i *výchovně*.

P. Zillig prohlásil, že účelem *světského* vyučování dějin jest, aby zůstavilo v mysli nesmazatelný dojem, že dějiny nejsou hra náhody, nýbrž během událostí, za nimiž se tají vyšší moc vůdčí.

Má probouzeti *vědomí mravního řádu*, který nikdo ani ten nejmocnější nesmí překročiti beztrestně.

Dějiny církevní ještě význačnějšími rysy mohou ukázati, že nad církví vznáší se *»moc tajemná, vyšší, řídicí,«* že církev je na výsost autoritativní zástupkyní *»mravního řádu,«* který nikdo ani ten nejmocnější nesmí překročiti beztrestně.

Eminentně vydatný prostředek výchovný předvádějí dějiny církevní v *životopisech světců*, kteří jsou mládeži názorným příkladem pro jejich jednání mravní.

Se zřetelem na tento trojí účel církevních dějin vzejde žákům trojí prospěch z vyučování církevním dějinám a to:

1. *úcta a vážnost* k církvi; neboť jest božským zařízením vedoucím lidi ke spáse.

2. *lásky* k církvi a pevná *víra* v ni; neboť ve svých neustálých bojích a vítězstvích má na sobě pečet původu a ochrany Boží.

3. *poslušnost* k církvi; neboť z její kulturelní činnosti a života jejich svatých vysvitá, že církev prostředkuje blaho pozemské i věčné těm, kteří jí poslouchají.

Tím však není řečeno, že jmenovaný trojí účel naprosto uplatnit se musí v každé katechesi. Naopak mnohé thema katecheta bude vykládati pro jeho význam historický a apologetický a opět jiné thema bude vykládati pro jeho cenu výchovnou, aniž by ho zužitkoval v příčině apologetické atd.

Na škole měšťanské bude ovšem *hlavním účelem* vyučování církevním dějinám účel *výchovný*, jemuž bude *podřaděn* účel apologetický a historický. Nikoli pro *dějiny*, nýbrž pro *náboženství* byl pojat církevní dějepis do učebné osnovy. Ani také apologetika nebude tu státi v popředí, leč jen výjimečně v nejnnutnějších případech.

Mnozí žádají na náboženském vyučování na škole měšťanské, aby dítě vyšlo obrněno proti všem útokům na víru a církev, jež je čekají v životě pozdějším. Ale apologetika, která má býti aktuální teprve po letech, je namnoze bezúčelná. Sedmnáctiletý hoch nebude se pamatovati na námitku, která mu byla pověděna ve třinácti letech a byla mu tehdy *neznáma*, aniž se bude pamatovati, jak byla vyvrácena.

A dále při skrovném počtu hodin, jež jsou vyměřeny na našich školách vyučování církevnímu dějepis, nelze katechetovi vše uvést, co by bylo *prospěšno* věděti v příčině apologetické.

»Při sestavování nových osnov vždy tu patrna snaha, by se neopominulo něčeho, co by bylo žádoucí věděti. Každý rád by napakoval dítěti hodný ranec vědomostí, o nichž se domnívá, že by jich mohlo *někdy a někde* potřebovati. Ještě by se dala odůvodniti apologetika přítomnosti, ale apologetika budoucnosti měj málo místa, tím méně bude možno stavěti ji v popředí.

Jinak ovšem bude tam, kde se pojí k měšťance třída *čtvrtá*. Takových čtvrtých tříd, úředně zvaných »učebným kursem« bylo v roce 1909 v Rakousku asi 109. Za dnešních poměrů počet jejich ovšem roste zvolna zvláště u nás.

Tu ovšem již pro změnu jest třeba, aby přednášel se církevní dějepis méně se stanoviska ethiky a více se stanoviska apologetiky. To lze říci i tam, kde se vyučuje náboženství na *škole pokračovací*.

P. Linden navrhuje: Závěreční třída (osmý školní rok) nechť má populární apologetiku a to ve formě *církevního dějpisu apologetického*, spojeného s krátkým podáním fundamentálních pravd a článků rozlišovacích.

Ten návrh je možný tam, kde církevnímu dějepis, je vyhrazeno v učebné osnově obsáhlé pole. Kde zaujímá místo *podružné*, tam i apologetice jen *mimořádný* zřetel se věnuj.

V. J. katech. měšť šk.

Cyklus promluv k mládeži studující.

Napsal prof. LUBOMÍR PETR.

Promluva XII.

O sebevraždě.

Není tomu mnoho let, co vzrušena byla široká veřejnost zprávou o neštěstí, jež událo se v úhelném dle v Zákolaněch. Důl nepředvídaně byl vodou zatopen a šest dělníků zůstalo v něm. Snad podařilo se jim veběhnouti do hořejší štolý

a snad jsou pod zemí na živu, pronášeno bylo mínění. Aby mohli býti zachráněni, musel býti zatopený důl vyčerpán. Co je v lidských silách, všecko bylo učiněno. Svezeny rychle parní [pumpy, ve dne v noci střídali se lidé v práci, lidé po celém kraji chodili takřka po špičkách, aby nerušili chvatného díla. Konečně po sedmi dnech trapné nejistoty bylo odčerpáno tolik, že nejdůležitější horníci, narážejíce hlavou o vydřevnění a ledovou vodou po krk se brodice, mohli proniknouti do svrchní štoly, kde šest havivů podle sebe nehybně leželo, jako hrdinové v Thermopylách, bez známek života. Chvatně, s napětím všech sil, vynášeni jsou na vzduch, čekající lékaři rychle zkouší oživovací prostředky, konstatují u jednoho ještě slabý tep srdce a elektrický drát o tom roznáší zprávu napiatě čekajícím tisícům. Byl to jen lidský soucit, moji milí, jenž se tu k slovu a k dílu hlásil? Ne, bylo to víc než soucit, bylo to vědomí ceny lidského života, spiatého tolikerymi svazky k rodičům, dětem, k rodině, k národu! Vše nasazují lidé vždy a všude, aby zachránili ohrožený lidský život, vědomi si jsouce jeho veliké ceny před Bohem i před lidmi.

Srovnejte s touto úctou hrůzu, jež zmocňuje se nás, stojíme-li nad hrobem, nad rakví, nad mrtvolou sebevraha, jenž životu svému násilně konec byl učinil. Všecko vzpírá se v nás proti tomuto poblouzení, jež jest v tak příkrém rozporu s přirozenou láskou k životu, proti tomuto činu, jenž jest ze všech tvorů jediného člověka smutnou výhradou.

Dokazovati vám zvrácenost názoru tu a tam šířeného, že sebevrah ve svém hrůzném činu osvědčuje udatnost a hrdinství, bylo by, myslím, zbytečno. Vždyť zabít se znamená přece podlehnouti v zápase s protivensstvími, znamená přiznati se ke své porážce. Jednu a touž překážku, jež sebevraha vehnala do zoufalství, překonává tisíce lidí s myslí odhodlanou a probíjí se bojem k vítězství a k životnímu štěstí. Kde že jest větší hrdinství? O dvou cestovatelech vypravuje Lubock ve svých »Radostech života.« Jeden z nich, když na konci svízelné své cesty přepaden byl rozezlenými domorodci a oloupen byl o všechny své sbírky a o všechny výsledky svého bádání, učinil ze zoufalství nad tímto neštěstím, životu svému násilný konec. Druhý, jemuž se totéž přihodilo, prohodil k svému jedinému sluhovi na živu zůstavšimu: »Budeme tedy nyní snáze cestovati.« Který z obou osvědčil víc síly a chrabrosti?

Pátráme-li po příčinách sebevraždy, shledáváme, že ušlechtilý motiv její jest zjevem nanejvýš výjimečným. Poznávám arcí předem, že nemluví o sebevraždách z chorobné mysli vzniklých, nýbrž o sebevraždách *příčetných*. Pohnutkou jejich jest z pravidla náruživost, vášeň, hřích, jež oslabující vůli člověka, podlamují i odpor proti tomuto nepřirozenému činu.

Nestřídmy podkopává svou mravnost a zdraví, ničí tělo i duši, rozmnožuje chuť k zahálce, k lehkovážnosti, k cynickému nazírání na svět a na život, k neschopnosti provésti těžký zápas o bytí v nesnázích a protivensstvích životních. K nestřídmosti jako druhý hlavní motiv sebevraždy druží se nemravnost pohlavní, jež pro ničivý svůj účinek na tělesné a duševní zdraví člověka jest zvláště nebezpečná. Často čítáváme o sebevraždě z omrzelosti života; ale přihlédáme-li blíže, poznáváme, že omrzelost života byla často jen eufemistickým pojmenováním zahálky, vyhybání se práci. Často čítáváme o sebevraždě z nešťastné lásky, ale přihlédáme-li blíže, shledáváme, že to nebyla láska, nýbrž smyslné sobectví, jež jest přímým znesvěcením onoho vznešeného citu, ježž láskou jmenujeme. Také

ješitný vzdor bývá často mezi motivy sebevraždy jmenován. Člověk domnívá se, že mu bylo způsobeno přikori, že mu byla učiněna křivda, a ve snaze, obtížiti svědomí domnělého viníka nebo způsobiti mu hořkou chvíli těžké zodpovědnosti za zmařený život, sahá ke smrtící zbrani. Jak nerozumné jest takové počínání! Kámen na chvilku zvíří hladinu, ale sám padne ke dnu. A ještě se ten kámen ve vodě obrátí, ale život, život zmařený, ten se nenavráti. Svět běží svou cestou dál, a dál slunce bude vycházet a stromy kvést a na rozkvetlých větvích ptáci zpívat, dál hvězdy budou snít v tichých hladinách vod, dál budou se lidé těšit ze všech krás boží přírody, ale sebevrah několik stop pod zemí, již nikdy nebude moci účastniti se těchto tichých radostí!

Vášeň, v níž rozva ha mizí, ta jest společná formule pro pohnutky sebevraždy. Tam kde vášeň umkle, přihlašuje se zase láska k životu. Vidíme to na těch, kdo učinivše nezdařený pokus sebevraždy, činí pak seč jsou, aby ohrožený svůj život zachránili. Alpský věstník vypravuje o Vídeňanu, jenž rozmrzen nezdařem obchodu, vystoupil jednou na Raxalpu úmyslně po stezce nejneshůdnější a nejnebezpečnější. Sklouznuv po trávě, sřítíl se se skalní stěny a uvázl v kleči nad propastí nejméně sto metrů hlubokou. V těchto nejhorších hodinách naučil se Videňan, jak potom vypravoval, vážiti si svého života víc než za nejšťastnějších dob a nemohl se dost Bohu naděkovati, když přišli lidé a pomohli mu dlouhým lanem z nebezpečného jeho položení.

Rozva ha, rozum odsuzuje sebevraždu, jako čin všeho zavržení hodný. Ale lidské činy nejsou jen určovány rozumem, nýbrž i jinými hodnotami. Jsou položeni v životě, v nichž nestačí pouhé rozumování, v nichž třeba jest především mravní opory. Mravnost člověka dostává však své zdůvodnění teprve v náboženství. Náboženství svým článkem o nesmrtelnosti duše Bohu zodpovědné dává teprv životu pravý význam, a poučujíc ho o věčném jeho poslání, poskytuje mu v protivenstvích útěchy, opory a posily. Víra připoutává nejen k nebi, ale i k zemi, k životu. Nábožensky sladěný názor životní činí za všech okolností život snesitelným, i takový, jakým byl Jobův. Neboť nezáleží tolik na věcech vezdejších jako na tom, jakou cenu, jakou hodnotu jim přikládáme. Za Ludvíka XIV. a XV. byla polovička francouzského obyvatelstva blízka žebrácké holi a přece sebevražda byla mu něčím neznámým. V nynější Francii, jež náleží k nejbohatším zemím světa, naopak vykazuje statistika největší počet sebevražd. Také vyšší kultura větší vzdělání, nestaví proti sebevraždě spolehlivou hráz. Člověk, jenž mnoho ví, může býti dobrý, ale může býti i špatný. Vyšší míra intelektuálního vzdělání způsobuje zjemnění, ne však nutně mravní zlepšení člověka. Starý svět římský byl v době příchodu Kristova na veliké výši kulturní a přec byl tak mravně vysílen, že sebevražda stávala se oblíbeným zakončením života. Prohlédáví lidé věděli toho příčinu. Proto Augustus dal provésti náboženskou reorganizaci státu, proto Vergil psal své epos, aby vyvolal ve svých vrstevnících vzpomínku na starou zbožnost a mravní přísnost předků, proto Horác, Livius želali obecné nevěry své doby a odsuzovali ji.

Do této doby obecné touhy po vyšším Zachránci přichází Kristus a upokojuje tuto touhu. Evangelium Kristovo stvořilo nový mravný svět posvěcením vztahů člověka k Bohu, vrátilo životu jeho hodnotu a ukázavši na jeho věčný význam, naučilo lidi zase vážiti si života a milovati jej. Sebevražda stává se křesťanům něčím neznámým. »Život středověkého člověka«, praví prof. Masaryk

ve své knize »Sebevražda« nadepsané, »byl ve srovnání s dnešním pokrokem velmi těžký a svízelný a přes to podařilo se křesťanství mravy a životní názor v lidech tak vychovati, že chorobná sklonnost k sebevraždě byla v něm zničena. Náboženství pronikalo všechny lidské vztahy a poskytovalo ve svém jednotném názoru světovém tak pevnou mravní oporu lidem, že *středověk neznal sebevraždy*. Jako sociální choroba objevuje se teprv od polovice 18. století.«

Proto správně též učenec zjev sebevraždy uvádí v příčinnou souvislost s mizící nábožností v lidech. Popřítí a vymýtití z osudů člověka a všehomíra všechno nadpřirozené, praví, to úsilí charakterisuje naši dobu. Vědění náhradou ovládá hlavy mass. Ale vědění jest s to jen rozum upokojiti, nestačí však pro život a umírání; neposkytuje mravní opory, neučí ovládati sebe a vítěziti nad sebou samým.

Tak poznáváme, jakým ochranným strážcem našeho života jest mravnost a její nejbezpečnější opora, náboženství. Jako anděl s plamenným mečem na prahu ráje, tak stojí víra u brány našeho života. Kdo mne odloučí od Krista? ptá se sv. Pavel. Zda pronásledování, zda meč, zda smrt? Jak je to všechno nicotné, máme-li oči k Bohu, do věčnosti upřeny. Nemyslím, že protivenství tohoto života mohou srovnána býti s příští slávou. Kteroukoli nesnáz uměl Apoštol překonati v silivé naději, že Bůh dopouští, ale neopouští a že žádné protivenství není tak veliké, abychom je v Bohu nemohli zdolati. Ten jest křesťanský názor, ta jest posila jeho v boji a zápase. Hrad přepevný jest Pán Bůh náš! Mors absorpta est in victoria! Smrt pohlcena bude ve vítězství tam, kde víra a mravnost v krásném souladě budou vytvářeti naši povahu a obsah dávatí našemu životu. Amen.

Promluva XIII.

O čistotě.

I nejkrásnější dar přírody, na nepravém místě promrhaný, může strhnouti do propasti, ovládnán však rozumným, silným duchem, povznést k nejvyššímu rozvoji a štěstí. Platí to i o onom daru, jímž zachováán jest člověk ve svém druhu. Pohlavní život, žitý způsobem správným, jest úctyhodný a svatý. Křesťanství, jež povýšilo manželství k hodnosti svátostné, to zřejmě pronáší. A ukládá-li nám mimo manželství naprostou zdrželivost, jest tu zase ve shodě s vůlí přírody, jež ve člověku stejně jako ve vší říši živočišné nade vší pochybnost ukazuje, že nechtěla pohlavní život snížit na formu pouhého požitku, nýbrž spojila s ním vážnou povinnost péče o vypěstování potomstva, jak z podivuhodných jevů, jako stavění hnízd, odkojování atd. vyplývá.

Zůstati čist není ovšem vítězství snadné. Člověku jest se tu utkávatí s pudem nad jiné silným, pudem smyslnosti. Ale nač se s ním utkávatí? »Pud ten dán jest mi přírodou,« taková slycháváme často slova, jež nebývají než výronem tajného přání ospravedlniti a omluviti sebe, »pud ten dán jest mi přírodou, zda není proti přírodě a tudíž nezdravo, pud ten přemáhati?« Všechny zkušenosti dosvědčují že toto tvrzení jest bludné.

Historie zná celé řady národů, již zašli nezdrželivostí, nezná však ani jediného, jenž nebyl silný čistotou. »Mohli bych vám jmenovati řadu vrstevníků,« pravil curyšský profesor ke svým posluchačům, »kteří jako studenti žili v ne-

zdrželivosti. Jsou dnes bez síly, bez energie, bez ohně, ploužící se starci.« Naproti tomu již starým znám byl účinek čistoty na fyzickou sílu a zdatnost tak, že zápasníky atletických her starověkých zavazovali na dlouhý čas před zápasy k naprosté zdrželivosti, požadavku, jehož význam není neznám i sportovníkům našim.

Nejnepokrytěji pronesla se v.té příčině věda sama. »Odpovídajíce na dopis váš«, píše lékařská fakulta kristiánské university, »máme čest učiniti vám toto prohlášení: »Tvrzení různými osobami šířené, že mravný způsob života a zdrželivost škodlivy jsou, dle naší zkušenosti, zde vyslovené, jest naprosto lživé. Neznáme jediné nemoci nebo slabosti, jež by mohla vzniknouti z dokonale čistého života.«

»Musíme trvati na tom,« praví profesor curyšské university Forel, »že mladému muži čistota nejen mravně a esteticky, ale i hygienicky jest nejprospěšnější.« »Všichni muži«, dí známý italský fysiolog Mantegazza, »a zvláště mládež může na sobě zkusiti dobrodiní čistoty. Paměť jest pohotova, myšlení cíle, vůle silna a charakter upevňuje se k energii, o níž nezdrželiví nemají zdání.« »Myslím, že zdrželivost ještě nikdo svého zdraví nepoškodil,« dí Björnson, »ale jistě tím, že jeho fantasie výlučně zabývala se věcmi smyslnost dráždícími.«

Příroda jest neúprosná a mstí se za zneužívání svého zákona oslabením fyzických sil, nemocemi, zvláště nemocemi pohlavními. Okolnost, že tyto nemoci jsou dědičné, že plodí děti, jež bídně hynou, prozrazují nám úmysl Boží, nečistou část lidstva vydati záhubě. Též ústavy choromyslných — v tom shodují se všichni psychiatři — jsou plny těch, kdo pohlavními výstřednostmi tělesně i duševně sešli.

Ale nemáme-li ani na mysli tyto poslední stanice, k nimž nezdrželivost vede, už i běžné účinky její jsou dost smutny, aby povzbudily nás všemi silami mravnými jejím svodům odíratí. Francouzský vychovatel *Paget* shrnuje je asi v tato slova: Mladí lidé, již nezdrželiví jsou, prozrazují to celým vzezřením svým. Barva pleti vadne, svěžest mizí, pohled očí jest zkalený a mdlý, vše svědčí o únavě, jež, opakuje-li se, ohlodává konečně samy kořeny života. Než smyslnost vykonává svůj zhoubný vliv nejen na tělo, ale i na duši. Paměť, duch pozbývá pružnosti, pozornost je těkavá, dni mijejí v apatické lhostejnosti a lenosti, z níž probratí se brání podlomená energie. Poněvadž smyslné radosti jsou krátké a zůstavují po sobě znechucení, stává se i povaha zpravidla mrzutou, stíženou smutkem únavy, jež pudí hledati zábavy pořád hrubší a hrubší. Dí-li tudíž Clémenceau: »Pravý genij a neřest nemohou trvale žiti spolu,« jest ještě horší, že jest pravda, co mluví Šillerův Don Carlos o těch, kdo ducha nejlepší polovici, svou sílu mravní utratili ve smyslnosti objetí. Ano, ten jest nejhorší účinek nezdrželivosti, že vyvrací charakter člověka. Jisté není náhodno, že vyslovíme-li slovo nemravnost máme především na mysli nemravnost, o níž dnes mluvíme. To proto, že dokořán otevírá brány porušením ostatním. Právě tak jako dobré svědomí, t. j. klid duše, jak ukazuje nejnovější směr lékařské vědy psychotherapie, působí svým ethickým účinkem velmi blahodárně na vyléčení nebo zmírnění tělesných a nervových chorob, tak zase podlomení fyzických sil působí velmi zhoubně i na ducha i na jeho energii. V tom smyslu hezky řekl *Oskar Wilde*: »Není tajemného hřichu. Co činili jste potají, volati bude se střech.« Až život na vás žádati bude, abyste v duši své zvedli bezděčný odpor ke hrubosti, neupřímnosti, nepoctivosti, duše

vaše bude něma, jest-li hřích nezdržlivosti ubil v ní všechnu citlivost pro mravně a jemné počínání.

A i tu nejsilnější oporu, již člověk v mravnosti má, víru v neviditelného Svědka všech činů, jemuž odpovídáme za život svůj, hřích nezdržlivosti brzo podlomí vám, neboť duše poskvřněná nesnese břemene této myšlenky a neustává, dokud nepodařilo se jí nevěrou jako morfiem uspati v sobě lepší svědomí. Ve Wildově »Obrazu Doriana Graye« všechna Grayova prostopášnost vrývá se do rysů jeho obrazu na stěně. Toto assimilační, přízpůsobovací umění zná obzvláště nezdržlivost. Všechn pŕvab a nádech nevinnosti mizí s tváře člověka nezdržlivého a zůstává v ní jen odporový výraz hrubosti a smyslnosti.

»Nezahazuj hrdinu ve své duši,« praví Nietzsche. Všechno hygienické poučování vyznělo by na prázdno, nebude-li v nás síla povahy. Když Alexander zkontol bujného oře Bukefala, řekl prý mu otec, Filip Makedonský: »Synu, hledej si jiného království, Makedonie jest pro tebe příliš těsná.« Tak kdo v mladých létech ovládl se ve zdrželivosti, ten přestál největší zkoušku nezlomné vůle, tomu jsou všechna království účinné síly otevřena. Zkusíme proto v příští exhortě poučiti se o prostředcích, jimiž bychom svodům nezdržlivosti čelili, abyste čistí, prošli mladým životem a okusili slast slov Kristových »Blahoslavení čistí, neboť Boha viděti budou.« Amen.

Promluva XIV.

O prostředcích čistoty.

»Nebylo by nesnadnějším úkolem,« dí Joubert, »utkati pavučinu z hedvábu a světla, než odpovědět k otázce: co jest stud?« Jisto jest, že jest výlučným darem člověka a že jest, řekl bych, směsí pocitů mravních a estetických, jest projevem dobra a zároveň projevem krásna. Jest kusem našeho svědomí, něčím neosobním, co promlouvá uprostřed našeho nitra, zadržuje naši libovůli a na stráží jest naší čistoty. Míti stud znamená mítí citlivé svědomí ve věcech čistoty.

Pro tuto vnitřní souvislost jest samozřejmo, že prostředky, jimiž stud si chráníme, kryjí se úplně s prostředky, jimiž chráníme si svou čistotu. A poněvadž výchova vůle má přední vliv na úkony našeho těla, a fysická svěžest těla zpětně působí na sílu vůle, jest samozřejmo, že prostředky, jimiž si stud a čistotu chráníme, jsou jednak povahy *duševní* jednak povahy *tělesné*.

Z duchovních první místo zaujímá náboženství. Veškerému našemu zápolení o vyšší dokonalost by scházal všechn smysl, ano i nejvyšší výchova vůle ocitla by se v nebezpečí, že zvrhne se v pouhý silácký sport, kdyby nebyla podřízena onomu velikému názoru životnímu, že tento pozemský život není celou skutečností, nýbrž že jest stupněm a přípravou na vyšší život duchovní. Pohled do věčnosti, pohled do světa ideálu, kde všechno jest skutečné, co na zemi smem bylo a pouhým tušením, nejvíce uvolňuje ode hmoty, a zušlechtěním našeho vnitřního života nejvíce uklidňuje a ukrocuje život pudový. To sám Nietzsche při všem svém osudném poblouzení správně vytušil, když pravil, že zvířecost může jen nadlidskými vlastnostmi, peklo jen nebem překonáno. Ve zbožnosti mějte tudíž přední oporu své čistoty, v oné upřímné zbožnosti, jež dobrým životem se snaží k Bohu se přiblížiti, jejímž náboženstvím jest konati dobro.

Počátkem moudrosti jest bázeň Boží. Víš-li, že není činu, jehož by Bůh nebyl neviditelným svědkem a víš-li, že hřích nečistoty jako těžký hřích zbavuje tě přátelství Božího a milosti Boží, zda nebudeš mít v této živé víře nejsilnější oporu v boji s pokušením?

Ale také přirozená úvaha o této věci posílí váš odpor k nezdrželivosti. Kde jest kdo z vás, jenž by neměl snahy vypsěti v čestného člověka, vychovati se v dobrý charakter? Víte však, na čem charakter spočívá? Na pravdě, na zásadě ne se zdát, ale být, na snaze, nečiniti nic, co bys nechtěl nebo nemohl zodpovídati, co by nesměl jiný viděti. Z toho již sama sebou vyplývá otázka: Jest možno být nečistým a spolu charakterním? Tušíte již, jak nečistota všecken život na na přetvářku staví a jaký průlom činí do naší opravdovosti a čestnosti? Jsa čist budeš rychle mravně růsti, jsa nezdrželiv, budeš rychle upadat. Neboť učinil-li jsi nezdrželivostí průlom do své upřímnosti, proč bys přestával pouze na ní? Zda učiněným průlomem nepohrnou se do tvé duše přetvářka a lež i v jiných směrech?

»Poručte si jednou jen,« praví Porcie v Shakespearově »Kupci benátském,« »to dodá síly vám pro další odříkání.«

Netušíte ani, co síly dřímá v naší duši a jak každým, sebe menším vítězstvím našim bývá síla ta tužena a k novým vítězstvím uschopňována. Umět ovládati okamžik znamená umět ovládati život. Ale umění ovládati život, to je souhrn nesmírného množství malých vítězství. Že zůstáváte vždycky pány své vůle, ten důkaz musíte si denně prováděti. Cvič se nedbatí bolesti, překonávej lenost, odepírej si časem, co je ti milo, nebo co se stalo již zvykem tvým, ovládej se v řeči, uměj mlčeti, uměj potlačovati hněv. Jaký smutný ortel pronáší nad sebou a nad svou vůlí člověk, dí-li: Víím, že mi to škodí, víím, že můj návyk je mou zhoubou, ale když si nemohu pomoci! Kde zůstalo panství člověka nad tělem? A vítězství v jednom oboru umožní vám vítězství i v jiných. Vítězství v těchto věcech umožní vám vítězství, až pud smyslnosti zaklepe u vás a bude lákati vás, abyste mu učinili po vůli.

Pověz mi s kým obcuješ a já ti povím, kdo jsi. Ve společnosti, kde nevinnost a čistota jest předmětem posměchu a nestoudnost hrdinstvím, tam arci není místa pro vás, chcete-li si duši čistou zachovati. A co platí o společnosti, platí i o knize. Jest smutnou pravdou, že většina běžných knih líčí smyslnou lásku, jakoby vyčerpávala obsah vši naší existence, kdežto ve skutečnosti není než jednou věcí mezi tolika předměty nekonečně důležitějšími. »Chtějice ji v knihách pěstovati,« praví Manzoni, »neděláme nic jiného než že ji dráždíme tam, kde jí není zapotřebí.« Tolstoj často vzpomínal před svými přáteli a známými, jaká škoda, že není spolehlivé a dobré četby. »Lidé čtou většinou, co jim náhoda do rukou dá, a poněvadž ty hromady papíru, které svět vyrábí, skládají se většinou z knih zbytečných, ba velmi často škodlivých a znemravňujících, jest jen přirozeno, že lidé dostávají do rukou většinou čtení zhoubné. Ke mně přicházejí studenti — vypravuje pořád ještě Tolstoj. »Zeptáš se jich, co čtou, které spisovatele znají a většinou vyjde na jevo, že akademik za inteligenta se pokládající kromě několika autorů, kteří jsou právě v modě, kromě trošky denní žurnalistiky a revoluční literatury z velikých myslitelů lidstva nikoho nezná.« Život jest tak krátký a tak skoupě vyměřený, že čtete-li již, máme především osvojiti si, co jest obecným majetkem všech vzdělaných národů a co

náležeji k literatuře světové může nás skutečně vzdělati a poučiti. Až budete mítí jednou širší rozhled po světě, až setkáte se s lidmi jiných národů, pak poznáte teprv, které vzdělání jest pojítkem všech lidí a co jste si měli především osvojití. Je-li tudíž opravdu plýtváním časů čísti knihy, jež nedovedou vám nic nového říci, jež nedovedou vaše vzdělání rozmnožiti, co říci teprv mám o knihách, které v nás boří, co jsme si pracně zbudovali, které rozvracují naši mravnost a uvolňují naše nízké pudy a vášně? A spousty jimi způsobené jsou tím větší, čím jest čtenář mladší a nezkušenější, čím méně dovede si sám špatnost oněch knih objeviti a tak duši proti nim immunisovati. Nikdy tudíž, ve svém vlastním zájmu, nečtěte tajně knih špatných a nedovolených, a ve výběru dobrých řiďte se radou svých vychovatelů.

O prostředcích, jimiž samo tělo činíme způsobilejším k odporu vůči nezdrželivosti, promluvíme příště. Amen.

Promluva na neděli I. po devítíku.

Napsal EM. CÍVKA.

»Kdo má uši k slyšení, slyš.« Luk. 8. 8.

Mnoho krásných podobenství, v nichž jako v tiché hladině jezerní, zrcadlí se zářivé hvězdy nebeských pravd a naučení, vypravoval Božský Spasitel lačným slova Božího zástupům. K žádnému však nepřipojil obšírnějšího výkladu, než toliko ku podobenství o rozsevači, jež jste slyšeli v dnešním sv. evangeliu, a k podobenství o koukoli a pšenici, které týž den mluvil z lodičky na jezeře genezaretském.

Před svým výkladem vybídl Božský Spasitel své posluchače k větší pozornosti slovy: »*Kdo má uši k slyšení, slyš!*«

S radostí uposlechli sv. apoštolé napomenutí Páně a dychtivě naslouchali dojemným slovům svého Spasitele. Jako něžná, umělá hudba zachvívá duši člověka a sladkou rozkoší ji zaplavuje, tak i dojemná slova Páně vnikala v hlubiny srdce zbožných posluchačů a naplňovala je radostí nevýslovnou.

Jak nešťastní byli však lidé, kterým nebylo dopřáno slyšeti Božského Spasitele, jak nešťastní jsou i nyní lidé, kteří neslyší, lidé — *hluší!* Ano, člověk hluchý mnohé útechy postrádá, mnohých čistých radostí zde neužije. Jeho nepotěší v zármutku ani laskavé slovo milující matky, ani upřímné slovo věrného přítele, jeho srdce nikdy radostně se nezachvěje lahodnými zvuky sladké hudby, ani líbezným zpěvem malého skřivánka v oblacích se vznášejícího, nebo slavíka v háji tlukoucího. Mrtvé ticho, jednotvárný, děsivý klid skličuje stále duši hluchého ubožáka. Jak mnohý tímto neštěstím stížený obětoval by rád i polovici svého jmění, aby zase nabyl zdravého sluchu, a jak vděčným by byl Bohu za své uzdravení!

Kdo však od Boha zdravým sluchem jest nadán, často daru toho vzácného si neváží a jeho i zneužívá. Aby nikdo z vás nestal se nevděčником takovým, uvažujme dnes, *kteřak máme sluchu svého po vůli Boží užívatí.*

1. Ústrojí sluchové jest podivuhodným dílem moudrého Stvořitele. Zevnější část tohoto ustrojí — *boltec* nalezá se na nejvhodnější části hlavy, blíže mozku; má podobu lasturovitou, aby vlny zvukové snadno přijímal, není ani z tvrdé

hmoty, sice bychom bez bolesti nemohli na něm ležeti, ani není příliš tenký a jemný, sice by hořejší jeho část dolů visela a otvory sluchové zakrývala. A jak podivuhodně sestrojen jest organismus vnitřní, v němž vzniká pocit sluchový! Jako hladina vodní, do které kámen byl uvržen, se pohybuje a pohyb ten většími a většími kruhy rychle se šíří, tak i vlny vzduchové zvukem, řečí se pohybují, rychle se chvějí a chvění to dotýká se pružného bubínku sluchového, který přenáší pohyb ten k nervu sluchovému, a tak vzniká pocit sluchový, tak se stává. že bližní mé řeči rozumí, čili že mne slyší.

Sluch v jistém smyslu i zrak převyšuje. Kdežto zrakem pouze za náležitého osvětlení vnímáme zevnější obrazy věcí hmotných a tvorů viditelných, nabýváme zvláště, sluchem v duši své představ a pojmů o věcech nehmotných, neviditelných a nadpřirozených. Jak obtížno jest učiti člověka hluchoněmého, nebo úplně hluchého, o Bohu, o duši, o věčném životě! Jak nesnadno vštěpuje učitel hluchoněmým dětem představy o dobru a zlu, o ctnosti a hříchu!

Velikým a vzácným darem Božím jest zajisté sluch. Kěž užíváme tohoto daru jenom k dobrému, po vůli Boží!

2. Nezneužívejme nikdy svého sluchu ku poslouchání *řeči rouhavých*, řečí, jež jsou proti víře a náboženství.

Není-li podivno, že za naší doby mnozí, kteří se chlubí, že v Boha nevěří a náboženství nepotřebují, přece, kde a jak mohou, na otázky náboženské řeč obrací, články víry a nařízení církevní přetřásají a jim se posmívají? Proč tak činí? Zajisté proto, že nejsou o své nevěře přesvědčeni, že nejsou klidni a spokojeni v srdci svém. Rádi by jiné pro své mínění získali, rádi by od jiných slyšeli potvrzení a schválení svých bludů a pochybností. Dobře líčí vnitřní rozervanost takových lidí básník:

Jsi atheista a nevěříš,
však na srdci, na hlavě jaká tíž!
klesaje, zoufaje šeptáš již:
Můj Bože! můj Bože! (Vrehlický.)

Proč pak zbožný, věřící křesťan nemluví, — leč když toho je nutně třeba, — o své víře, o svém náboženství? Poněvadž je v duši své klidný a spokojený, a poněvadž si své víry váží jako drahého pokladu, který skrývá před zrakem všetečným a neuctivým.

Chceš-li, milý příteli, zachovati si též vzácný poklad víry, který v duši tvou zbožná matka vložila, varuj se lidí, jejichž lodička víry a spokojenosti se ztroskotala, neposlouchej rád rouhavých a neuctivých jejich řečí! K tomu tě napomíná sv. Pavel řka: *»Člověka rouhače po jednom i druhém napomenutí se varuj, věda, že převrácený jest a hřeší, svým vlastním soudem jsa odsouzen.* (Tit. 3. 10.)

Podobnou smutnou známkou naší doby, která tak ráda se nazývá osvícenou a pokročilou, jest *záliba v řečech a písních neslušných*.

Sejdou se někde lidé z tak zvané lepší třídy, vzdělání, intelligentní. Hovoří se o denních událostech, vzpomene se na některé nové literární dílo, zavádí se o thema dějepisné, zeměpisné, — ale hovor vážne, účastensví malé, nálada stísňená. Tu prohodí někdo dvojsmyslný vtip, rebo kluzkou anekdotu, aj, rázem zazáří oči, oživnou tváře, napne se sluch, aby ani slovíčko neušlo z řeči tak zajímavé. A již tísnivá nálada zaplašena, po jedné anekdotě sypou se jiné, —

ostřejší, celá společnost se rozjaří a čilá zábava se rozproudí. Prostý člověk žasne, když slyší, kterak se baví někteří lidé vzdělaní a jak mluví, aby zábava jejich byla živější a příjemnější.

Bohužel i mezi studujícími bývají takoví, kteří libují si v řečech a písniích neslušných, kteří nemravnými slovy otupují stud a ničí čistotu srdce svých druhů. Jako Odysseus dal voskem zalepiti uši svých průvodců, aby zpěvem mořských Sirén nebyli zlákáni a v záhubu uvrženi, tak i vy, m. dr., uzavírejte uši svých, neposlouchejte rádi řeči a žertů neslušných! Odvrátte se od druhů nehodných, abyste ukázali svou povýšenost mravní i abyste se uvarovali myšlenek a žádostí hříšných! »*Oplette uši své trním a neslyšte jazyka zlého,*« napomínám vás s moudrým Sirachem.

Konečně oblíbenou látkou hovoru mnohých lidí bývá *posuzování a pomlouvání nepřítomných.*

Mnozí lidé zapomínají často zásady křesťanské: »Co nechceš, aby od jiných dalo se tobě, nečiň i ty jinému.« Každý si přeje, aby bližní o něm dobře smýšlel a mluvil, ale sám, — jak lehkomyšlně a nelaskavě posuzuje a odsuzuje často jiného! Co nepřátelství, různic a neštěstí bylo již způsobeno nelaskavým posuzováním a pomlouváním! »*Rána bičem modřinu činí, ale rána jazykem zdrobí kosti,*« volá moudrý Sirach (28. 21.) A sv. František Sales. praví: »Jazyk horší jest, než ruka. Ruka ušetří nepřítomného, jazyk ani toho neušetří. Pomlouváč jedním jizlivého jazyka bodnutím tří vražed se dopouští: vraždí svou duši, duši toho, který ho s radostí poslouchá a ničí pověst svého bližního.«

Nenakloňujte nikdy, m. dr., sluchu svého řečem lidí zlých, kteří vidí mrvu v oku bratra svého, ale břevna — svých velkých chyb — na sobě nevidí. Neutvrzujte ochotným posloucháním takového pomlouváče v jeho zlobě, ale zastaňte se raději napadeného, omlouvejte jeho jednáří, povězte, co o něm víte dobrého. »Otče, nehřeš proti Davidovi, který jest dobrý a nic zlého ti neučinil,« tak zastával se Jonathas svého přítele Davida. Sv. Augustin, když jednou hosté u jeho stolu do pomlouvání se dali, pokárav je vstal a odešel. Aby se takové pomlouvání v jeho domě již nedělo, dal do své jídelny nápis: Kdo by chtěl nepřítomným na cti utrhati, nesmí u mého stolu obědvati.«

»*Kdo má uši k slyšení, slyš,*« napomíná nás Božský Spasitel. Dobrotivý Tvůrce obdařil nás zdravým sluchem, abychom ho užívali jenom k dobrému, nikoliv ke zlému, zvláště ne ku poslouchání řečí hříšných, rouhavých, neslušných a utrhačných.

Slova spásy, slova Božské pravdy a zákona Božího mají vždy lahodně zníti sluchu našemu, napomínání našich rodičů, rady učitelů, povzbuzování šlechetných soudruhů mají býti příjemnou hudbou, jež se dotýká ucha našeho. »*Mluv, Hospodine, nebo slyší služebník tvůj,*« volejme v duchu s poslušným Samuelem. Boha poslouchající jistě nechybíme, Jeho zákonem se řídíce jistě ani sobě, ani bližnímu neuškodíme. »Blažená duše, která slyší Hospodina, když v ní mluví a z Jeho úst slova potěšitelná přijímá,« praví blah. Tomáš Kemp. A Božský Spasitel pochválí nás slovy: »*Blahoslavené jsou oči vaše, že vidí a uši vaše, že slyší.*« (Mat. 13. 16.) Amen.

Valná hromada Spolku katechetů v král. Českém konati se bude v *pondělí 6. ledna 1913* o 2¹/₂ h. odpolední ve spol. místn. v rest. p. J. Slámy vedle »Fleků«, Praha-II. Křemencova ul. s obvyklým pořadem, který bude tištěný všem členům zaslán. Vzhledem k tomu, že volné návrhy mají se dle stanov podati výboru aspoň 4 dny napřed a pozvánky snad do té doby nedojdou, nechť každý, kdo má dobrý nějaký návrh pro valnou hromadu, sdělí jej co nejdříve písemně předsedovi neb jednateli, aby zpoždění nebránilo mu v projednávání. Protože jsou 2 svátky za sebou, doufáme, že valná hromada stane se malým sjezdem katechetů z království; přijďte ať, se ve spolek seznáme a poradíme o příštích pracích! Budete pak tím spíše oceňovati důležitost organisace spolkové! Tedy *na shledanou 6. ledna v Praze!*

Spolek katechetů v král. Českém konal dne 18. prosince t. r. IX. *členskou* schůzi. Na počátku schůze přihlásil se o slovo Kga. E. Pešek ze Žižkova, a vřelými slovy jménem členů projevil předsedovi blahopřání k jeho vyznamenání. Je z toho vidět, že Spolek kráčí správnými cestami a tím odpadá jakýkoliv předsudek proti spolku. Za potlesku přítomných provoláno předsedovi »ad multos annos«. Předseda žádá členů, kteří změnili svoje místo, oznámiti toto spolku, aby se předešlo zbytečnému dopisování. P. prof. Žák žádá katechetů za spolupracovnictví do »Vychovatele« Dp. Balcar, farář, žádá, aby s příštím kursem homiletických uspořádan i kurs katechetický. Někteří členové i nečlenové nespravedlivě kritizují činnost Spolku; Spolek nezná jejich bolesti a stížností, ať je tedy sdělil Spolku, aby jim mohl poradit neb zakročit. Zemské Radě katolíků na pozvání k valné hromadě poukázáno na nevhodnou dobu pro katechety v době vyučování. Čteny a rozbírány zajímavé dopisy kgů. Kollerta z Náchoda a Lonského z Bystrého, jež podávají obrázek o tom jak mnohé zásadní věci se luští různými úfady; opět vynořuje se tu na povrch stará potřeba důvěrníka ve věcech katechetických. Valná hromada bude opět na svátek sv. Tří Králů. Přihlásili se opět k vyzvání jednatele noví členové a to: *Farka Jan z Č. Budějovic, Ed. Červášek z Rozdělva. Josef Ježek z Náchoda, Josef*

Hradce z Dobrovice, Václav Vedral z Rakovníka, J. Bruno z Vysočan. Návrh na konečné vyjmenování nečlenů bude se asi luštit na val. hromadě. Pak předkládá předseda texty zákonů týkající se úpravy platů katechetických. Dále ohlašuje jednatel 10% slevu u rukavičkáře a bandažisty Hlaváče ve Spál. ulici; Sděluje jak dopadla akce o soupisu pomůcek a dává návrh na zakoupení zprávy katech. kursu v Solnohradě 1906 a kongresu ve Vidni.

O **původu vánoc** píše v »Katechetische Monatschrift« (č. 11) red. Fr. W. Bürgel toto: Na východě ve 3. stol. vznikl jakožto hlavní svátek vedle velikonoce a svatodušních svátků svátek zv. epifanie (zjevení Páně, svatby v Káni a křtu Páně). V orientě byl 6. leden až do 4. a 5. století spolu dnem narození Páně. V Římě zvykli si však slaviti narození Páně 25. prosince. Jak se to stalo, o tom lze při nedostatku pramenů toliko domněnky pronést. Snad dopátrali se v Římě určitých zpráv o datu narození Kristova, což bylo možno zvláště tehdy, když po vítězství Konstantinově křesťanům dostalo se přístupu k úřadům státním. Anebo snad stanovení data narození Páně na 25. prosinec souvisí s úmyslem, chtíti tímto památným křesťanským dnem potlačiti starobylou slavnost pohanskou. Toho dne 25. prosince končila se totiž v Římě slavnost zimního slunovratu zv. Saturnalie, slavená po počest zrození nepřemožitelného boha slunce. Slunce totiž 21. prosince opět stoupá výše ze své nejhlubší polohy; v tom jakási podobnost s Kristem P., sluncem spravedlnosti a s jeho příchodem s výsosti nebeské. Obě tyto hypotethy ukazují na první čas zániku pohanství a s tím souhlasí velmi dobře stará zpráva, že vánoco slavily se v Římě r. 354. Nepraví, že v tom roce byly zavedeny; velké svátky vůbec nestanovily se v církvi staré nějakým církevním nařízením, nýbrž tvořily se znenáhla a tak uznání docházely. Ze západu přešla slavnost vánoc i na východ.

Výbor spolku důtklivě žádá členů, jichž se týče, aby neprodleně zapravili dluhující členský příspěvek.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXVII. ROČNÍKU.

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Zápis o valné hromadě Spolku katechetů v král. Českém. — Cyklus promluv k mládeži studující: promluva XV., XVI., XVII. — Z praxe a různé.

Zápis o valné hromadě Spolku katechetů v král. Českém, konané dne 6. ledna 1913 v Praze.

Podává JAROSLAV VLASÁK, t. č. jednatel, katecheta na Smíchově.

Svátek sv. Tří králů mívá už od let pro Spolek svůj význam téměř ustálený; na ten den schází se členové jeho k valnému shromáždění. Tak stalo se i letos a 45 členů z Prahy i z venku účastnilo se jednání. Omluvné připsy zaslali kollegové: *Košák* z Plzně, *Smitka* z Jistebnice, *Sedlák* z Rokycan, *Janota* z Prahy a *Adam* z Pardubic.

O třetí hodině zahájil předseda *Ant. Benda* jednání tímto proslovem:

Vážené shromáždění! Důstojní a milí kollegové!

Zahajuji dnešní valnou hromadu za 16. správní rok. Vítám vás všechny co nejsrdečněji a dvojnásob buďtež vítáni, kteří z dále jste přišli, abyste mohli poznati činnost výboru našeho spolku!

Zástupcem nejdůst. k. a. Ordinariátu pražského jmenován vdp. c. k. prof. náboženství Emanuel Žák. Vítám jej co nejsrdečněji v náš střed! A vítám rovněž tuto příležitost, bych mu jménem Spolku projevil blahopřání k jeho abrahamovinám a k vyznamenání, jehož se mu právě dostalo od nejd. Arcipastýře našeho.

Pro dnešní valnou hromadu důvodně se omlouvají dpp. kollegové: František Košák z Plzně, František Dvořák z Kardašovy Řečice, Josef Smitka z Jistebnice, Ant. W. Adam z Pardubic, Václav Sedlák z Rokycan t. č. v Meranu, Janota Václav z Prahy—VII. a všichni přejí valné hromadě plného zdaru.

Z řad našeho členstva vůli Boží odebrali se na věčnost Josef Uher z Plzně, Theod. Zátka z Jindř. Hradce a Arnošt Veselý z Turnova. Kéz všemohoucí Bůh práci jejich na roli školské odmění životem věčným! Žádám vás, abyste povstáním uctili památku jejich. Děkuji vám, milí kollegové a pan jednatel laskavě poznamenej tento projev úcty.

Vážené shromáždění! Jest dnes mou povinností, abych nejen pro domo sua, nýbrž i za celý výbor složil účet z činnosti naší za správní rok 1912. Nebojím se nikterak, že by činnost naše nebyla schválena. Výbor neopominul ničeho, co týkalo se veškerých zájmů našeho Spolku. Vše, co podáno na Spolek

náš, bylo vykonáno přesně a důkladně, pokud ovšem síly naše k tomu dostačovaly, poměry dovolovaly anebo stanovy připouštěly.

Co všechno bylo vykonáno za správní rok 18., bude věci jednatelovou, aby podal přehledný celý obraz činnosti naší. Já jen několik slov na dnešní valné hromadě promluvíti chci, abych vás dlouho neunavoval.

První slova má týkají se naší organizace. Co se této týče, sděluji, že náš spolek čítá 2 čestné členy, 12 zakládajících a 292 činných a přispívajících členů. Letos přihlásilo se nových členů 27, 3 zemřeli a 7 jich vystoupilo. S politováním však ještě i letos poznamenati musím, že ještě čtvrtina kollegů našich jest mimo spolek, jehož platnost ukázala se zvláště letos při nové úpravě platů katechetských. Naše organizace je čistě stavovská a nás katechetů-kněží důstojná! Vždyť my organizujeme se v lásce a nezlomné oddannosti ke svému milovanému Arcipastýři a celému českému episkopátu zvláště proti těm, kteří náboženství ze škol chtějí odstraniti. Těm platí naše organizace, těm platí i náš boj, v němž s vědomím, že bojujeme za svatou věc, vytrváme a také bohdá s pomocí Boží zvítězíme. Milí přátelé! Doba je vážná! Necht' najde nás připraveny jako jednotnou, nerozbornou falangu, která mužně a neohroženě půjde v před pod záštitou svých biskupů za svatou svou povinností a za svým duchovním i hmotným povznesením v pomoc Boží doufajíc.

Co se týče úpravy platů, sděluji jen tolik, že úmornou a stále bdělou prací došlo se k cíli. Splněny dosud naše tužby. Jak bude dále, nelze tušiti. Proto šířeji mluviti dnes o té věci neuznávám ani za vhodné. Až bude zákon o úpravě platů hotov, pak bude možno více a zajímavého dost pověděti.

Ve příčině sestavení pomůcek učebných oznamuji, že toto bylo nutno z technických i finančních ohledů i nedostatku pracovníků jen oddáliti.

Spolek náš vypracoval zvoleným za tím účelem komitétem minimální učebnou osnovu náboženskou pro obecné školy pětiletí. Tato osnova uveřejněna byla v našem »Věst. Katech.« a jest přáním celého komitétu, aby kollegové pilně ji studovali, ji s osnovou nařízenou našim nejdůstojnějším Arcipastýřem srovnávali a zkušenosti ve škole nabyté si poznamenávali a je pak v anketě uplatniti se snažili.

Sestavení katechismu jako pomůcky dokončeno býti nemohlo pro úpravu platů katechetských. Chybí však již jen malá část.

Děkuji dnes z plna srdce celému výboru za ochotnou a účinnou podporu v mé činnosti předsednické. Rovněž děkuji srdečně redakcím oněch denních listů které snahy našeho Spolku podporovaly uveřejňováním referátů o členských a výborových schůzích. Konečně zmíniti se musím o obětavosti a laskavosti p. t. p. restaurateura J. Slámy, jenž nám ve všem tak ochotně vyšel vždy vstříc a spolkovou místnost zdarma propůjčuje. Buď mu náš dík neupřímnější!

Končím dnešní proslov svůj upozorněním na § 10. odst. C. našich stanov jenž jedná o *sebevzdělání, dbání cti a povinnosti kněžských a katechetských zvlášt.*

Milí kollegové! Nevykládejte mi to ve zlé! Víte to dobře, že já chci jen rozkvět našeho Spolku a povznesení stavu našeho katechetského, na který se dosud s mnohých stran úkosem dívá a úmorná, mravenčí práce jeho na mnoze se jen podceňuje. A přece práce nás katechetů obecných a měšťanských škol jest bez odporu nejtěžší a nejzodpovědnější. Co zaseje katecheta v tu útlou duši dětskou, to v ní bude klíčiti, růsti, kvěsti a přináseti ovoce nejen jí, nýbrž i spo-

lečnosti lidské a svaté církvi. Jaký katecheta, taková škola, taková mládež! Proto konej z nás každý svou povinnost co nejsvědomitěji! Hleďme co nejvíce svého sebevzdělání, dbejme své cti a svých povinností jako kněze a jako katechety zvlášť. Buď každý z nás na svém místě jak na kathedře tak u oltáře a na kazatelně, ať v kostele, ať v kapli. Spása a náboženská výchova svěšené mládeže školní nechť je nám kategorickým imperativem slov nejvyššího Učitele lidstva, Ježíše Krista: »Nechte maličkých přijít ke mně, neboť jejich jest království Boží.« Jen tak umlknou ti, kteří o nás křivě dosud soudí a v nepřízeň u jiných a vyšších uvéstí se snaží. Jen tak se povzneseme, jen tak dojdeme úcty a ocenění svých snah katechetských!

Tim končím a přeji budoucímu výboru Spolku našeho i vám všem v tomto nastávajícím správním roce 1913 hojného zdu a Božího požehnání.*

Řeč předsedova přijata sympaticky od přítomných a potleskem; dle programu měla se čísti zpráva o minulé valné hromadě; leč k návrhu kollegy E. Peška od toho upuštěno, ježto byla řádně loni otištěna a tak každému známa.

Proto žádá předseda jednatele kol. *Vlasáka*, aby podal zprávu o celkové činnosti Spolku za rok 1912, což tento činí těmito slovy:

• Velectěné shromáždění! Milí kollegové!

Dříve než jsme se nadáli, uplynul rok a za ním opět zavřela se jedna strana spolkového života v knize dějin tohoto spolku. Kež s uspokojením pohlédnou na ni zraky Vaše, dnes soudící, i zraky našich nástupců v dile a výsledek nechť zní jako čestné »approbatur.«

Jako dnes rok, tak i dnešního dne předstupují před Vás funkcionáři téhož Spolku, do jejichž rukou na rok svěřili jste jeho osudy, aby Vám podrobněji předložili, byl-li i v tomto roce Spolek svým členům, své členské příspěvky svědomitě i nesvědomitě platicím, něco užitečným, aby ukázali dosavadním nečlenům, že i oni trhají ovoce spolkové práce rukou nevděčnou.

Obraz činnosti celoroční přirozeně nemůže zabíhat o podrobnosti, a jest Vám tudíž pro krátkost času spokojiti se rysy nejhlavnějšími.

Při loňské valné hromadě byl za vystupující dle stanov členy výbor taktó doplněn: zvoleni kol.: 1. *Ant. Benda*, katecheta měšť. školy Praha VII., 2. *Frt. Košák*, katech. měšť. školy v Plzni, 3. *Josef Smítka*, katech. měšť. šk. v Jistebnici u Tábora a 4. *Václav Hála*, katech. obec. školy z Král. Vinohrad. — *Náhradníky*: 1. *Štampfest Bedřich* z Karlína, 2. *Koukl Mikuláš* z Prahy VII., 3. *Matěj Wilhelm* ze Žižkova a 4. *Josef Tatzauer* z Vršovic. — *Revisory účtů*: 1. *Čurda Fr.* z Vršovic a 2. *Janota V.* z Prahy III. — *Revisory knihovny*: *L. Kudrna* ze Smíchova a *Jiruš V.* ze Žižkova. — Ve výborové schůzi, hned na to konané, zvolen *předsedou Ant. Benda*, *místopředsedou* k návrhu kol. Dýcky, aby vzhledem k akcím o úpravu byl i ten v místě a promptní (což se osvědčilo) koll. *Konopík* z Vinohrad. *Jednatelem* zvolen opět *Jan Vlasák* z Košíř, *pokladníkem* opět *V. Hála* z Vinohrad, *knihovníkem* opět *V. Bečvář* ze Žižkova a *redaktorem* Věstníku opět *Jar. Slaviček* ze Smíchova.

Představil jsem Vám tyto funkcionáře, a Vám náleží dnes právo přidržeti tyto činitele k zodpovědnosti ze zastávání svých funkcí po celý běžný rok.

Po svém potvrzení v úřadě předsednickém přijat byl předseda Jeho Emi-nenci, nejdůstojnějším p. kardinálem v audienci, o níž referoval na II. členské

schůzi; vyřídil tu pozdrav milovaného arcipastýře členům spolku, projev důvěry a různá přání jeho, týkající se soukromého života katechety a jeho působení ve škole.

Během roku dostalo se předsedovi církevního vyznamenání od J. Eminence; tím nepřímě dáno i Spolku vysvědčení, že ubírá se v kolejích nezavadných a jeho práce že je uznána i na místech nejvyšších; tím mnohemu podezírání a nedůvěře učiněn konec. Zasloužilému předsedovi dostalo se soukromě i veřejně na IX. členské schůzi hojných blahopřání od uznalých členů.

I letos prokázalo členstvo Spolku zajisté vzácný pietní čin poslední svým zemřelým spolučlenům: 1. † bisk. notáři a katech. měšť. školy v Jindř. Hradci *Th. Zátkovi*, 2. *Arn. Veselému* z Turnova a 3. *Josefu Uhrovi* z Plzně, obětovavši za každého obět Nejsvětější. Nečlenové měli by si tohoto cenného momentu duševního povšimnouti!

Knihami ze spolkové knihovny, spolkovým časopisem, přednáškami, radami, a pokyny na dotazy písemné i na schůzích, spěl Spolek během roku v intencích stanov spolkových pěstuje tak stránku *vzdělavací*.

K řešení a sdělování zvláště zajímavých a spletitých případů školských a stavovských sloužily zvláště *členské schůze*. Bylo jich tohoto roku 9 členských a 4 výborové — z toho 2 mimořádné, obeslané za souhlasu venkovských členů výboru jen pražskými výbory. Návštěva o schůzích bývala pravidelně četná; jsou mnozí členové a zejména starší, kteří ani jediné schůze nevynechali, jiní ovšem z důvodů nepochopitelných a nekotvicích na straně Spolku, spíše v jejich pohodlnosti etc., schůzi důsledně se straní. Mile nás vždy potěšila návštěva členů venkovských.

Zájem spolkový kryl se s věcným jednáním spolkovým odpovídajícím stanovám. kešeny tu theoretické i praktické případy ze škol, ze života, věci stavovské i právní ku př.: komplikovaná substituce, zákon substituční, nové výnosy k. a. konstitoře, zemské šk. rady, ministerstva vyučování, vyměřování osobní daně, minimální osnova, děti rodičů bez vyznání zdráhající se choditi na nábož., katecheta a paušál kostelní, dítě bez konfesse na měštance a rubrika nábož. na vysvědčení, sokolská cvičení a služby Boží, křížové dni. Uspořádány menší výstavky obrazů a obrázků firmami Kotrba, Svátek, sdělovány dotazy po komunikaci míst.

Na III. čl. schůzi dne 27. března m. r. jednáno bylo o nesporně dobrém návrhu kol. Procházky ze Slaného; s návrhem tím setkal jsem se již i v létech minulých, ale kdyby byl řádně proveden, prospěl by velice katechetům, zvláště začátečníkům: aby učiněn byl *soupis nejvhodnějších pomůcek* pro vyučování náb. na školách obec. i měšť. Jednatel dle mínění téže schůze požádal jménem Spolku všechny známé pracovníky, aby zaslali Spolku za tím účelem seznamy všech pomůcek, kterých užívají, které zvláště doporučí, aby mnohé znamenité pomůcky dosud v užívání jednotlivce, přešly v prospěch celku; leč kromě obsáhlého materiálu kol. Dvořáka z Kard. Řečice z výstavy Budějovické, došly celé 4! dopisy; také charakteristické pro pracovní součinnost členů s ústředím. Proto ale není třeba, aby tento dobrý námět odsouzen byl k zániku.

Přednáška konána letos pouze jedna a to koll. *Tatzauera* z Vršovic, při níž ukázal nám zároveň svoje velmi četné a instruktivní pomůcky k vyučování náboženskému. Projektována později přednáška dp. faráře *Michky*, ale upuštěno

od ní prozátím; doprava jeho pomůcek stála by slušný obnos, a v přítomné době a snad ještě i budoucí vyžaduje akce o úpravu platů náklad, který výbor musí mít stále na zřeteli. Až Spolek zbaven bude této starosti, pak jistě s tím větším úsilím obrátí se i na tuto stránku a nejednu schůzi přednáškou oživí. Ti, kteří schůzi nemohli se účastniti fysicky, aspoň písemně tak činili; dotazů docházelo tolik, že předseda nucen byl členům prohlásiti, aby dotazovali se jen ve věcech skutečně důležitých a spletitých.

Předseda i místopředseda ujali se ochotně nejednou záležitostí členů za to žádajících a zakročili u různých instancí v jejich prospěch.

Jest mi také se zmíniti o pracech v *komissích*, zvolených na schůzích členských, v nichž práce odborná rozříděna.

Komisse katechismová scházela se po přání koll. Konopíka i letos, aby prošla ještě celý elaborát, opravila, co uzná po celkových zkušenostech za dobré a vsunula drobné liturgické výklady. Usnešeno celkovou práci na náklad Spolku vytisknouti jako brožuru pomocnou pro soukromou potřebu katechety.

Komisse zvolená k úpravě návrhu pro *novou osnovu* zpracovala svůj úkol; došel jí i návrh osnovy od nejd. bisk. konsistoře v Budějovicích s přáním, aby pracováno bylo o zjednáni jednotné osnovy pro české školy. Ježto však naše nejd. k. a. konsistoř v zářijovém čísle Ordinariátního listu podala sama novou »minimální osnovu« s příkazem, aby se podle ní v tomto školním roce vyučovalo a získané zkušenosti ke konci roku oznámeny byly ku projednávání osnovy definitivní, usneseno a přijato na VII. schůzi členské osnovu komissí zpracovanou vytisknouti ve »Věstníku.« Kollegové řidice se osnovou předepsanou, ať srovnávají obě a své zkušenosti ať sdělí Spolku, který je skrze své delegáty ohlášené nejd. k. a. konsistoři, v anketě sdělí.

Komisse musejní ani letos, jak z odpovědi na dotaz koll. Slavička sděleno bylo, neprokázala žádné pozitivní činnosti; bude tudíž zapotřebí v té věci dnes nějaký už svrchovaně potřebný krok učiniti.

Nejedna nová *výhoda* při nákupu a t. d. nabídnuta byla členům Spolku na průkaz legitimace i letošního roku a ohlášena na schůzi.

I letošního roku otevřena byla pokladna spolková ve prospěch členů svých v těchto případech: Nemocnému koll. *Vojt. Hernychovi* z Č. Kostelce zasláno 50 kor., kol. *V. Bečvářovi* na Žižkově jako podpora v právní při proti otci křivě obviňujícímu katechetu z týráni žáčky 35 kor. r. m. Žádost plzeňského kroužku o podporu byla odvolána.

V pohnutých dobách přítomných, kde se všech stran slyšíme nespokojenost s mizerií existenční a odevšad slyšíme volání po úpravě těchto podmínek existenčních, v době, kdy zejména naše učitelstvo horečně pracuje o úpravu svých platů, mohli býti členové Spolku bez té starosti, která padala na naše bratry v duchovní správě »Kdo a kterak se zastane o vyrovnání nesrovnalostí v našich platech?« A že otázka tato tíží bratry naše v duch. správě, toho důkazem jest návrh došlý k dnešní valné hromadě od vysoce ctěného člena Spolku z duchovní správy, aby Spolek vzal i jejich požadavky za své, vzhledem ke svým členům z duch. správy. Je vidět, že náš Spolek tuto starost o hmotné zájmy členů v přítomné době zvlášť pochopil a vše možné pro ně učinil, jak krátce sdělil Vám předseda, jemuž s koll. Strnadem a Konopíkem náleží palma úspěchů, jaké pro katechety budou získány, při nejvyšším možném úsilí, kde nic se ne-

promeškalo ani nezapomnělo. Pod dojmem uznání prací a kroků těchto tří pracovníků veřejné díky vzdal jim v I. členské schůzi koll. k a. notář V. Sedlák, katecheta z Rokycan a provolal třikrát slávu za úchvaly přítomného členstva. Že tato jejich práce došla od členů starších zejména uznání, nebude nikomu divno; vždyť opakovala se i letos pověstná ochota členů, na kterou naříkal už kol. jednatel Strnad v r. 1907 na schůzi 30. ledna: »Poukazují zároveň na liknavost ostatních členů: jedná-li se o čas neb o nějakou cestu, není možno často nikoho do deputace získati, a tak leží celé bříme této akce stále na několika členech, kdežto ostatní nečinně přihlížejí a kritisují.« —

Potěšitelným zjevem působí letos porozumění katechetů pro *stránku organizační*; vyrostlých letos řady naše o 29 členů ze všech diecesí král. Českého. Spolek smířiti se musí s odlivem členů katechetů středoškolských, kteří Spolek náš opouštějíce, do svého ústředí přecházejí.

Jednatel i letos obrátil se písemně na každého nečlena nového i na staré opět s výsledkem méně uspokojivým; bohužel, že zástupcové diecesní v tomto směru ruky pomocné mu *podati*, ač požádání, vůbec neuznali za vhodné, ba ani kromě kol. Rotty, odpověděti na žádost!

Dosud poměrně dosti katechetů je mimo Spolek; u příležitosti jednání o úpravu platů vzbudili podiv samy vlivné osoby, u nichž deputace byla, že nejsou všichni katecheté členy Spolku, který pro jejich zájmy tak intenzivně pracuje. Tato stigmatisace nevděku u kollegů, kteří *v seznamu označení budou*, je z úst hodnostářů tak vlivných zajisté pozoruhodna.

Ze Spolku vystoupil během letoška: 1. *Kašpar Štoidl*, katech. čes. paedagogia v Č. Budějovicích a 2. *Bart. Hrabě*, katecheta reálky v Písku, přistouplivše ke spolku profesorů nábož. na středních školách; věc to zajisté samozřejmá. Avšak koll.: 1. *Lambert Šuler* z Berouna, 2. *Fr. Tichý* z Plzně, 3. *K. Novotný* z Vys. Mýta 4. *Jan Sládeček* z Dobrovice a 5. *Jos. Višňák*, far. v Č. Dubu, vystoupili bez důvodu, což je již podivnější.

Těžkou brázdou role školské dooral a v Pánu zesnuli: 1. *Josef Uher* z Plzně 7. II. 1912, 2. *Th. Zátka*, b. notář a katech. v Jindř. Hradci 17. VII. 1912 a 3. *Arnošt Veselý* z Turnova 5. VIII. 1912. Za všechny obětovány byly na vyzvání Spolku ode všech členů mše sv. Requiescant in pace!

Veřejné projevy Spolku a jeho *representace* dle dané příležitosti byly předsevzaty; tak zaslán byl čestnému členu Spolku a příznivci našemu Jeho Milosti vsd. p. proboštovi *Burianovi* k jeho svolení za probošta kapitoly u svat. Petra a Pavla na Vyšehradě biahopřejný projev; pozůstalým po † poslanci Anýži, pracovníku v komisi pro úpravu platů soustrast; Spolek zastoupen byl delegáty na valných hromadách Nár. Rady, Ú. M. Šk., Z. R. katolíků, na 60leté jubilejní slavnosti katolických tovaryšů, na stromkové slavnosti paedagogia v Bubenči a t. d.

V zájmu členů, zejména venkovských, kterým za těžko připadá mnohdy za svou záležitostí procházeti úřadovny zemské či jiné a nemají zde známostí, obraceli se předseda, někdy i jiný funkcionář k nejdůst. konsistoři, zemské šk. radě a t. d.

Spolkové zprávy přinášel »Věstník«, »Čech« a oznámení schůzí i »Národní Politika« a »XX. Věk«, za to buď jin i na tomto místě vzdán vřelý dík. Schůze pořádané byly po celý rok ve spolkových místnostech restaurantu p. *J. Slámy*

v Křemencové ul., který svoje místnosti s největší ochotou a gratis Spolku propůjčoval se světlem i otopem, takže uznání i vděku členů si zaslouží.

Pokud se týče spolkových financí a knihovny uslyšíte z úst funkcionářů; pokud mohu tušiti, předvídám od nich mnohé oprávněné stížnosti, které P. T. členstvo zajisté k srdci laskavě si vezme a v čem pochybeno, dodatečně napraví; mají i členové své statutární povinnosti a nejen výboři.

Velectěné shromáždění! Jak mi jednatelská povinnost káže, snesl jsem před Vás co během roku z knihy spolkové čerpati jsem mohl, nezabíhaje do podrobností, které známy jsou těm, coúčastnili se jednání na schůzích.

Až souditi budete o činnosti Spolku v r. 1912, nepamínejte, že kritika je lehčí než práce a pro práci z ochoty a práci, které se kde kdo vyhýbá, musí býti přece měřítko uznalejší.

Učinili jsme zkušenosti, že někteří nečlenové katecheté v jednotlivých neúspěších řekli: »Od čeho je spolek?« Ale shledáno, že jeho členy ani nejsou a kdyby i byli, Spolek nezná jejich bolesti.

Proto pečujte o šíření uvědomění příslušnosti a práv spolkových, přednášejte mu své trampoty a zkušenosti, on už bude vědět jak a kde pomoci a važte si svého centra a své záštity.

Konče svoji zprávu za minulý rok, chovám přání, aby nezapomnělo se v roce příštím na to, co zůstalo jen napsáno jako »futurum«, ale aby příštím rokem psalo se »factum est.« A tomu žehnej Bůh!

Tato zpráva jednatelská byla přijata za souhlasu členstva a bez námitek a předseda vzdal jednateli za její zpracování vřelý dík.

Pokladní zprávu přednesl pokladník kol. *Hála* a v hlavních rysech uvedl:

<i>Příjem</i>	pokladniční hotovost z r. 1911	K 79·49
	hotový příjem od čl. z r. 1912	K 232·72
	pošt. spořít. od čl. z r. 1912	. K 1624·31
		<u>K 1936·52</u>

Vydání: Cestné, Vychovatel, tiskopisy, správní K 1898·79

<i>Majetek spolku</i>	31. XII. 1912: hotovost pokladní	K 37·73
	poštovní spořitelna	K 161·71
	Vinohr. zálož. .	. K 905·94
	Právní fond	K 186·46
	! <i>Na dlužích členských!</i>	. K 410—
		<u>K 1701·84</u>

Po této zprávě podává revisor účtů koll. *Čurda* dobrozdání, že účty, položky, doklady i pokladní hotovost u p. pokladníka shledány ve vzorném pořádku a navrhuje absolutorium. Přijato a p. pokladníkovi za jeho nepřilíš příjemnou (upomínání dlužníků!), ale zaslouženou práci vzdává předseda za souhlasu členů nejvřelejší díky.

Knihovnick kol. Bečvář doznává ve své zprávě, že knihovna letošního roku nedoznala téměř žádných změn; rozmnožena byla koll. Slavičkem věnovanými Pascherovými Katechesemi a koupí Vrbova díla: »Boj kapitálu« na 374 svazky. Výpůjček bylo za celý rok 10; přičítá se to jednak tomu, že členové neznají obsahu knihovny, jednak přístupností jen o schůzích. Revisi knihovny provedl

kol. *Koukl* a shledal ji v pořádku, pohřešuje však novějších věcí. I knihovníkovi vzdány předsedou díky.

Po té vyžádal si slovo k. a. notář prof. *Žák*; oceňuje práci katechety a klade důraz na to, že dnes katecheta nesmí mnoho přemýšlet, jakou methodou a systémem by pracoval, ale celý um svůj věnovat musí, aby vžil se do psychologie dítěte, mnohdy náb. zanedbaného, ba snad i z rodiny proti náb. zaujatého a probouzet v něm *náboženské citění*, Bohem sice od přirozenosti dané, ale okolnostmi utajené a zanedbané. Vliv náboženství na duši lidskou, dětskou zvlášť, dojde jednou teprve u lidstva svého ocenění a tím i práce katechety v tom směru.

Předseda děkuje p. prof. za přítomnost a pronesená slova a žádá ho, aby J. Em. nejdůstojnějšímu Arcipastýři tlumočil nejen od přítomných, ale od celého Spolku nejoddanější projev synovské úcty a oddanosti, což tento slibuje.

Pak provedeny *volby*; z výboru vystupují letos dle stanov kgové: *Bečvář, Konopík, Adam, Herynk, Rotta* a resignoval *Smitka*.

K ustanovení kandidátky zvoleni jednatel *Vlasák, Hála, Wilhelm, Dýcka, Pešek E.* Po malé přestávce přistoupeno k volbám a rozhodnuto volit akklamací. Zvoleni do výboru: 1. *V. Bečvář* ze Žižkova. 2. *V. Konopík* z Král. Vinohrad. 3. *Václ. Paukert* z Hořic, zároveň zástupcem diecese Král. Hradec. 4. *M. Herynk* z Kladna. 5. *Jindř. Rotta* z Mn. Hradiště za Litoměřickou diecesi. 6. *Fr. Dvořák* z Kard. Řečice za Budějovickou diecesi; všichni jednohlasně volbu přijali. *Náhradníky* zvoleni: 1. *Bedř. Štamfest* z Karlína. 2. *Jos. Tatzauer* z Vršovic. 3. *Mat. Wilhelm* ze Žižkova. 4. *Mik. Koukl* z Prahy VII.

Revisory účtů: 1. *Fr. Čurda* z Vršovic. 2. *V. Janota* z Prahy III. *Revisory knihovny*: 1. *Al. Myška* z Nuslí. 2. *K. Šindelář* z Nuslí. I tito volbu přijali.

Pokud se týká výše *čl. příspěvků*, žádají si přítomní, aby se zůstalo při staré quotě; § 27. spol. stanov zůstává i pro příští rok v nezměněné platnosti. Redaktorem *»Věstníku«* zvolen opět kga *Slaviček* ze Smíchova a delegáty do *Z. Rady katol.* kga *Tichý* z Podolí, do *Nár. Rady Strnad* z Prahy I., *Konopík* z Vinohrad. *Volné návrhy* podány některé v čas, jiné pozdě a budou odkázány novému výboru k projednání. Zejména návrh kgy *Dvořáka* z Kard. Řečice o důstojné oslavě B. Jablonského, p. probošta *Kotrcha* z Roudnice, aby spolek vzal i akci o úpravu kněží z duch. správy za svou atd.; návrh jednatele *Vlasáka*, aby redaktor *Věstníku* každoročně ke konci roku uvedl ve *Věstníku* schematicus českých katechetů s daty a označením členů Spolku doplňuje předseda návrhem, aby Spolek vydal své vlastní kapesní kalendáře s prakt. články pro katechety a s tímto schematicmem. Přijato.

Zvoleno pak k návrhu předsedy a jednatele komité, které by si vzalo na starost, možno-li uskutečnit akci o museum pomůcek čili nic. Jednatel jmenuje tyto členy: *Tatzanera, Slavička, Přítela* a *Koukla* a rezervuje si právo kooptáčn. Přijato i od zvolených. K přání kgy *E. Peška* rozvinula se debatta o novém vydání *Karlachova* zpěvníku pro školy vydaném fmou *Kotrba*; všeobecně ale žádána nutná shoda písně zpěvníku s textem, jež zpívá lid. Jinak vzniknou veliké neshody a obtiže ke škodě zpěvu chrámového. Po vyčerpání programu děkuje předseda za hojnou účast a s přáním zdaru další práci uzavírá tuto valnou hromadu.

Cyklus promluv k mládeži studující.

Napsal prof. LUBOMÍR PETR.

Promluva XV.

O prostředcích čistoty.

(Pokračování.)

Mezi světci, již seskupeni jsou kolem Božího trůnu, vykazuje Zjevení sv. Jana přední místo čistým. Následují Beránka, kamkoli jde a pějí mu píseň, již žádný jiný nedovedl se naučiti. Jest to již vrozeno člověku, vysoko ceniti krásu čistoty a nikdo není tak zkažen, aby ji odepřiti mohl vážnost a úctu. Že uměl sebe ovládati, zjednálo Alexandru Velikému víc obdivovatelů než úspěch jeho výbojů. Pohanští Římané vystavěli čistotě chrám a prokazovali pannám Vestálkám, jimž náleželo udržovati svatý oheň čistě bohyň Vesty tak velikou úctu, že i k smrti odsouzenému udělovali milost, potkal-li cestou na popraviště jednu z Vestiných služebnic.

Lidé mají k této ctnosti tolik úcty nejspíš proto, že jest tak nesnadna, že jest vrcholem všeho vítězství člověka nad sebou samým, nejvyšším triumfem sebevlády.

V poslední úvaze své promlouvali jsme o prostředcích, jimiž duši v tomto zápase posilujeme, dnes zmíníme se krátce o prostředcích, jimiž odpor těla rozmnožujeme.

Slavný Tomáš Carlyle rád opakoval slova pracovitěho venkovana, s nímž se byl kdysi do hovoru dal o nebezpečích smyslnosti, jimž jest mladý člověk vystaven. »Ach,« odpověděl venkovan bodře, »jsem od rána do večera příliš zaměstnán, abych měl kdy na takové věci myslet.« Naznačil velmi dobře jeden z neúčinnějších prostředků, jimiž se smyslnosti ubraňujeme: práci. Když duch jest intensivně zaměstnáván, jsou nesmělá klepání vášni na dveřích duše bezmocna a bezvýsledna. Žádné slyšení jim není uděleno. Mohou vstoupiti jen tehdy, když duše jest nezaměstnávána. Je vskutku pravdivější tvrzení než se myslívá, že zahálka je matkou hříchu.

Ale což jest možno stále pracovati? Napiatě, intensivně nikoli. Ale vždy jest možno ducha důstojně a rozumně zaměstnávati. Nic není snazšího ve šťastném věku mláde než vzplanouti láskou k přírodě, láskou k umění, zvláště k hudbě a zpěvu, láskou k literatuře, vědě, ušlechtilé hře, jež rytířskost mysli vychovává a nade vše, co nízké a hrubé jest, se povznáší.

Jest dávno uznaná pravda, že správná oekonomie fysických sil záleží v rovnováze mezi jejich nabýváním a jejich spotřebou, jinými slovy, ve střídmosti, jež člověku výživou asi tolik sil přivádí, kolik jich člověk denně prací spotřebuje. Ve stálé a pravidelné výměně jejich spočívá svěžest a zdraví člověka. Tam, kde jest tělo nestřídmo, hromadí se nadbytek sil nespotřebovaných, jež hledají si odbytu v nečisté fantasii a v nečistých výstřednostech. Platí-li to o nestřídmosti v jídle, platí to tím spíš o nestřídmosti v pití nápojů opojných, jež mají vedle svrchu uvedeného účinku ještě i ten, že kalí jasnost myšlení, podlamují sílu vůle a otupují cit, to jest, otrásají nejspodnějšími základy vši mravnosti. Veškeré množství zdravých představ, vzpomínek na Boha, na následky zdravotní, na škody intelektu a povahy, na zodpovědnost, alkoholem se zatemní, takže vítězí

smyslný pud v nejnižší své formě. Professor lékařské vědy v Curychu, který se naprosto zdržoval alkoholu, často říkával svým posluchačům: »Nikdy se nepíjete, pánové. Ne, že by jedino opití samo v sobě tělu tolik škodilo, ale že v opilosti zatemněny jsou všechny vaše mravní cily a duše vaše jest bezbrannou proti všemu hříchu, jehož následky mnohdy celým životem se vlekou.«

Škody, které vznikají z nemírného požívání alkoholu jsou tím patrnější, čím podrobnějšími daty může se vykázáti srovnávací statistika. Jisto jest, že působí dědičně a že i rychlá degenerace národů, stavů, rodin jest jeho dílem. Moderní fyziolog ukázal na jediné rodině, jaké spousty v ní byl alkohol způsobil. Prababička této rodiny zemřela v roce 1740 jako alkoholistka a poběhlice. Z 834 osob, jež z ní a z jejího potomstva dodnes vzešly, mohl řečený fyziolog s přispěním úřadů stopovati život sedmi set devíti. Z těchto bylo sto šest nemanželských, dvě stě dva žebráci a tuláci, ze ženského potomstva do desítek jdoucí řada žen kleslých a celkem 75 osob pro zločiny trestaných, z nich sedm pro vraždu!

Skoro u třetiny choromyslných lidí je alkohol přímo nebo nepřímou příčinou šílenství. Tisíce případů rodinné bídy, rodinných rozvratů, značné procento sebevražd a úrazů jest jeho dílem. Počet předčasných smrtí alkoholem zaviněných odhaduje Helenius v sedmi evropských státech ve 30 letech na sedm a půl millionu. Zničil tedy v nich alkohol ve třiceti letech asi tolik životů jako všechny války v celé Evropě za celé 19. století.

Charakterizuje-li naši dobu zvýšené úsilí o větší čistotu mravní, pak divme se, že hnutí, směřující k ostřízlivění člověka, ovládlo dnes s větším nebo menším zdarem všechny národy. A má-li toho kdo zapotřebí, jsou to zvláště národové malí, již ve svém tuhém existenčním zápase musí malou početnost svou nahraditi zvýšenou silou vnitřní. Již Lykurgos ve Spartě, aby si snáze v porobě udržel podmaněné kmeny, měl je k pití, věda, že národ opilců je národem otroků. »Budoucnost patří tomu národu, který bude méně pít,« pravil správně gďanský duchovní, mluvě o boji poznaňských Poláků s Němci. Jel jsem letos o prázdninách Švédskem. Ač byl horký den, neviděl jsem ani na jediné stanici žádati nebo podávati opojné nápoje. Lihoviny v neděli prodávati jest tam zákonem zakázáno.

Jste, moji milí, ve věku, kdy nepoznali jste ještě tíhy zvyku alkoholických požitků. Nebude-li nejmoudřejší zaříditi se tak, abyste zvyku toho nepoznali nikdy? Teď bude vám ještě hračkou dostáti svému odhodlání; vybavovati se z dlouhých návyků jest pak už nepoměrně těžší. A mnohým se to již vůbec nepodaří. Přemýšlejte o tom. Člověk, který má vždycky svěží všechny své smysly pozná a uvidí tolik krásna v životě, přírodě, společnosti, práci, že se o tom ani nezdá těm, kdo uvyklí jsou alkoholickým mlhovinám. A na stráž své čistoty postavíte si ve střídmosti obrance, jenž bude nepřemožitelným.

»Připojme ku příčinám předrážděné smyslnosti,« praví *Payot* ve své *Výchově vůle*, »dlouhé sedění v teplých atmosférách a prodlužované spaní, onu ranní dřimotu, v níž vůle jest jako roztálá a nalomená.« Posílí nás tudíž také hojný pohyb na zdravém vzduchu, zvláště hra ve *volných* chvílích, jež působí příjemnou únavu těla a disposicí pro zdravý spánek. Uléhejme, až když jsme ospalí a zvykneme si stůj co stůj přemoci se a vstáti hned, jakmile jsme se probudili.

Také není bez důležitosti čistotnost těla. Lidé častou koupelí, zvláště studenou, o čistotu a svěžest těla pečující, vychovají si mnohem citlivější smysl pro odpor ke všelikému sebeposkvrňování než lidé nečistotní a zanedbaní.

A ještě o jedné věci zmíním se několika slovy, o nestřežených schůzkách s druhým pohlavím. Žádný rozumný vychovatel nebude spatřovati něco nedovoleného v hovoru a styku mladých lidí různého pohlaví, děje-li se s náležitým zřením ke společenským formám a pod náležitým dozorem, aby čest vaše ušetřena zůstala všeho zlého podezření. Tajné schůzky prozrazují již nedobré úmysly. Co s tím studentu, jenž má ještě řadu let do vlastního zaopatření? Zbytečně odvádění sebe od povinnosti a zabředání do nečinných roztoužení a sentimentalit. Přes den čítáme v denním tisku o nerozvážných činech patnácti, šestnáctiletých dětí, vyžilých prý již a života nabažených.

Plato řekl jednou: V Lakedemoně jest víc pravé filosofie než kdekoli na světě. Proč? Poněvadž v Lakedemoně moudře žili. Ta jest jistě nejlepší filosofie, to, co jsme moudrým a dobrým shledali, osvědčovali také v životě. Je k tomu ovšem třeba celého muže. Homer vypravuje o Achillovi, že byl matkou od malička za děvče přestrojován a mezi děvčaty vychováván, aby nemusel táhnouti do válek. Když však jednou Odysseus dal před palácem zatroubiti na polnici do zbraně proti Troji svolávající, děvčata zděšeně se rozprchla, Achilles však chopil se zbraní. V boji a zápase o vyšší svou mravní úroveň dokázate svou mužnost a sílu. Nevzdá se zbaběle silný muž, dá-li smyslný pud své první znamení, nýbrž chopí se zbraní a bude věděti, že se mu naskytá boj, aby zůstal věrným zákonu Božímu, aby zocelil svou sílu a aby dobyl nad sebou nejtěžšího vítězství. Křesťanství má pravdu, učí-li, že v čistotě tkví nejvyšší záruka energie vůle, jež uschopní vás i k jiným obětem a vítězstvím. Amen.

Promluva XVI.

Nepokradeš!

Chtělo-li páté přikázání Boží ochrániti náš život a šesté přikázání naši lidskou důstojnost, jest účelem sedmého zaručiti nám bezpečnost našeho majetku. Společenský řád založen jest na právu soukromého vlastnictví, instituci to nejen věky posvěcené, ale i přirozenosti lidské nejlépe vyhovující. Neboť vědomí, že člověk pracuje pro sebe, pro svoji rodinu, pomyšlení, že sklizeň setby jeho bude náležitě jemu a jeho milým, jest nejsilnější pružinou pracovitosti a přičinnivosti, a všechny ostatní majetkové theorie, jež v novější době pod různými jmény o své uznání usilují, klopýtají hlavně o nesnáz, již jim způsobuje nedostatek vlastního zájmu ve společné práci.

Není třeba arci podotýkati, že instituce soukromého majetku nikterak není na překážku snaze po větším vyrovnání sociálních nesrovnalostí a nesčetné zákony, jež v posledních létech byly vydány na prospěch a ochranu dělnických tříd a na zlepšení jejich existence, jsou toho výmluvným dokladem.

Úsilí o větší sociální spravedlnost vezdejších řádů nemá nic společného s vyvrácením právní jistoty soukromého majetku, nebo což jest totéž, s nepoctivostí, jež nepoctivostí zůstává, i když se pro ni najde tak nevinné jméno jako samozvaná expropriace. Naopak, nepoctivost zdržující pravidelný vývoj společnosti,

zdržuje i klidný vývoj, směřující k větší sociální rovnosti, směřující k takovým opatřením, aby nebylo ve společnosti lidské člověka, jenž by mimo vlastní vinu byl bez chleba.

Poctivost jest tedy nutna *společnosti*, poněvadž s otřesenou bezpečností majetku hned by povstal nepořádek a zmatek ve všem životě našem, poctivost jest však nutna i jednomu každému z nás a to *k vůli nám samým*.

V jednom z nejlepších svých příběhů vypravuje známý a slavný vychovatel Pestalozzi o hodném děvčeti venkovském, jež vstoupilo k zámožným lidem do služby. Svou malou mzdu posílala matce, chodíc v nejprostším šatě, by vyhnula se zbytečným výlohám. — »Je to hanba, takové hezké děvče a chodí v takových hadřících,« lichotil se k ní jednou sluha Rakoli. Že posílá peníze domů? Člověk si může přec peníze i jinak opatřit, jen chytrý musí být, aby rozeznal, co se dá vzít a co ne, co se pohřeší a co se nepohřeší. »Vracím své paní i nejmenší vlasničku, kterou na zemi najdu,« bránilo se děvče pokušení. Rakoli se dal do smíchu: »Tak, paní, která za svého psa vydá víc měsíčně než za tebe ročně, jejíž muž prohraje večer v klubu víc než obnáší tvá roční mzda, takovým lidem ty sbíráš vlasničky? Bláhová!«

Děvče osamělo a bránilo se myšlenkám nepoctivosti. Ale ty vracely se znovu a znovu. »Je to pravda, panstvo peníze vyhazuje, a já a maminka doma trpíme nedostatkem.« Když pak jednou pro svůj nedbalý zevnějšek byla svou paní i vyplisněna, došla děvčeti trpělivost. Večer byl ples a děvče našlo na zemi pohozený zlatý prsten. Schovalo jej, odhodláno prodati jej. Ale že to byl prsten velmi drahocenný, byl úsilně hledán a na rozpacích nezkaženého děvčete bylo brzy poznáno, kdo jej má. Děvče bylo usvědčeno z krádeže, odsouzeno a všechna životní bída její začala oním dnem. A přec to bývalo velmi poctivé děvče, jež dalo se jen zavést povrchními a naprosto nesprávnými důvody nepoctivého sluhu. Mohla býti zachráněna, kdyby byl k ní přistoupil člověk věrný a kdyby jí byl řekl Jak a zač lidé své peníze utrácí, učít-li krádež nebo neucítí, tím si hlavy nelam, ale na to pomysli, že kdo krade, především okrádá sebe, a sice tím, že okrádá se o svou spolehlivost, jež ho činila člověkem důvěry hodným, o svou poctivost, jež sebe menší krádeží za své běže. Mezi Evropou a Asií je moře a dal-li jsi se přes ně převéztí a vystoupil jsi na asijský břeh, bys i tam byl jen jediný krok učinil, jsi již v Asii a nikoli v Evropě. Tak mezi poctivostí a nepoctivostí moře leží a jakmile jsi jen kraje nepoctivosti se dotkl, již tě od poctivosti moře dělí. Poctivost nemá co činiti s číslicí a velikostí vzaté věci, nikoli o to jde, nýbrž o to, že kdo překročil hranici poctivosti, nemá již pevné opory její. Na tom nezáleží, potřebuje-li paní vlasničky, ale na tom záleží, že ty potřebuješ věrnosti i v nejmenších věcech a že všechna tvoje pevnost, tvoje sebedůvěra, tvoje štěstí závisí na ní. (Förster, Jugendlehre).

Proto je mi vždycky tak úzko o vás, slyším-li, že se v té nebo oné třídě krádeže a nepoctivosti vyskytují. Co se stálo, to není tak nenahraditelným statkem, ale co je povážlivé, že je tu student, jenž se ještě ani na tolik nevychoval a neovládl, aby nesahal na cizí majetek. Je prý škola přípravou pro život. Pěkná příprava, spočívá-li v nepoctivosti. Vždyť netušíte ani, jakým zkouškám vás život podrobí a jaké síly bude vám třeba, abyste v poctivosti obstáli a vyhnuli se úrazům, k nimž nepoctivost dovádí.

Förster vypravuje o psu, jenž denně svému pánu z řeznického krámu v koši maso nosil. Když však jednou byl psy napaden a nemohl se jim již ubránit, zajistil si z rozchvacovaného masa kořist i pro sebe. *Člověk* musí mít vyšší morálku, neboť nepoctivost druhých neomlouvá nepoctivost moji a kdybych do ústavu nebo závodu přišel, kde je všecko porušeno, běda mi, vyvodil-li jsem z této obecné porušenosti oprávnění k nepoctivosti vlastní.

Opakuji znovu: V nepoctivosti nikdy není nic příliš malicherného, příliš nepatrného. Zastaví-li se zelený vůz před soudní budovou a vystupují-li z něho pod stráží lidé při krádeži dopadení, je nám, jakoby to byl jiný druh lidí, nám docela nepodobný. A přec i ti lidé bývali kdysi poctivými dětmi jako vy a jen ponenáhlu, jen tím, že v maličkostech nepoctivosti povolovali, ocitli se tam, kde jsme je zahlédli.

V New-Yorku koupil jednou milionář noviny od chlapce na ulici je prodávajícího a dal mu dolar. Chlapec sháněl drobné po všech kapsách, že však to dlouho trvalo, stiskl milionář ve voze gumový míček, jehož zapísknutím kočí na kozlíku k odjezdu pobídnut, šlehl do koní a odcválal. Když však vůz zastavil před milionářovým domem a milionář z něho vystoupil, veběhl mu do cesty chlapec všecek udýchaný a podával mu drobné na dolar. Hoch nemyslel ani na svoji chudobu ani na milionářovo bohatství, pomýšlel jen na to, aby zůstal dalek vši nepoctivosti, čist od cizího majetku. Milionář poznav hochovu počestnost, podržel ho ve svých službách; věděl, že v něho může spoléhat.

Je to obrázek silnými čarami tažený, nicméně však poučný a pravdivý. Chvilkového prospěchu, jež bychom z nepoctivosti mohli mít, daleko nevyváží prospěch, jež nám poctivost přináší. A kdyby to nic jiného nebylo než ono šťastné vědomí, že na našich rukou nikdy nic nepoctivě neulpělo a že se každému smíme podívatí do očí, budeme tímto vědomím víc odměněni než by to dovedl sebe větší zisk z nepoctivého pramene vzešlý. Uvykněte si pokládati poctivost nikoli za oběť, již přinášíme lidem, nýbrž za povinnost, již nám ukládá naše svědomí, náš pokoj, naše životní štěstí. Jak to řekl Kristus Pán v podoběnství: Žes nad málem byl poctivý, nad mnohým tebe ustanovím. Amen.

Promluva XVII.

O pravdomluvnosti.

Snad slyšeli jste již o onom zvláštním metadle australských divochů, jež ve velikém okruhu vždy k tomu se vrací, jenž je byl vymrštěl. S takovým boomerangem můžeme srovnati všechna lidská konání. Všecko, co činíme, dobro nebo zlo, neodlétá jen tak do prázdna, nekrouží náhodně ve vzduchu, nýbrž vrací se v oblouku vždycky zase k nám, bychom i toho vždy a hned nepozorovali. Není z tohoto pravidla ani *lež* vyloučena, jak to byl již Goethe v *Ifigenii* řekl:

Běda lži, nebo neosvobozuje
jako jiné slovo pravdivé,
rovna šípu, jenž vystřelen
zpět se k luku vrací
a samotného střelce zraňuje.

Jest to podivuhodná práce, jež se v nitru našem dovršuje a jež jako mosaikový obraz celou naši povahu ze střípků jednotlivých našich činů skládá. Všimněte si jen, jak v pouhém zvuku lidských hlasů síla, hrdost, plachost, hrubost se obráží, jak každé slovo námi pronesené provázeno jest celým orchestrem spoluznějících spodních tónů a složek předcházející naší výchovy, jež všechny dávají nám, našemu slovu, naší tváři, našemu pohledu určitý výraz, ježž slovy lze těžko vystihnouti. Tvář lháře, tvář upřímného člověka, jaký to rozdíl! Malíř *Fra Angelico* modlil se vždycky dlouho, než dal se do malování svých obrazů, svých světoznámých andělů a světců. Odtud obrazy jeho, jak pěkně dí *Mutter*, působí na nás jako modlitba dítěte. Tak obráží se i v našem vnějšku všechno nitro naše. Podstata charakteru spočívá v jednotné shodě člověka se sebou samým, v oné vyrovnanosti, jež všechny činy jeho prostupuje. Kde slovo naše není souhlasno s naší celou osobností, tam nastupuje přetvářka, jež charakter podrývá.

Dobře to označuje *Dante*, jenž ve svém *Infernu*, Pekle, všechny kajícíníky poznává, jen lháře ne; ti nemají tváří, neupřímností zahubili v sobě svůj život a nejsou ničím jiným než reflexem různých náhod; místo boje a sebezapírání byl život jejich zbabělým útekem od skutečnosti. Odtud moudré slovo Hamletova: Buď pravdiv sám k sobě, a jako noci den, následovati bude z toho, že budeš pravdivým i k ostatním; odtud odpor silných charakterů ke lži a ke vší přetvářce.

Cisář Trajan, panovník tak šlechetný, že později při nastolení císařů římských říkáno bylo přání: buď šťastnější Augusta a šlechetnější Trajana, zjal jednou ve válce s Thráky syna knížete jejich. Vzal ho s sebou do Říma a dal mu pečlivé vychování. Jednou však přistihl ho při lži. »Byl jsem odhodlán vrátit ti žezlo tvých otců; že jsi lhal, osvědčil jsi se knížecí koruny nehodným; dám trůn jinému.«

Nebyli byste nikdy vyrovnanou povahou, kdybyste si nepřivykli mluvit pravdu a vždycky odpovídati za svoje činy. Učte se tomu již ve škole, kde se vám tolik příležitosti ve styku se spolužáky a učiteli k pravdomluvnosti naskytuje. Kdo navykl si upřímně odpovídati za svoje konání, ten bude míti v této upřímnosti silnou oporu a ochranu proti všem nepředloženostem a unáhlenostem. Bylo by mi trapno znáti se k tomuto činu, nuže neučiním ho.

A s pravdomluvností i věrnost spojte, to jest, přesnost a dochvilnost v tom, co jste byli slíbili. Než slíbíš, dobře uvaž, ale jakmile jsi slíbil, pak musíš slovu dostáti. Zda nepozbývá právem vši důvěry naší, kdo lehkovážně s daným slovem zachází, kdo převzatých závazků nedbá a slibů neplní?

Ludvík Bavor a Bedřich Rakouský přešli se dlouho o císařskou korunu. Konečně štěstí válečné rozhodlo pro Ludvíka. Bedřich Rakouský byl zajat a uvězněn na hradě Trausnici. Ve třetím roce nabídl mu Ludvík Bavor pod tou podmínkou svobodu, že se nejen sám nároků k císařské koruně zřekne, ale i svého bratra přiměje, aby se Ludvíku Bavoru podrobil a jeho proti nepřátelům podporoval. Nemohl-li by tomuto závazku dostáti, že jest povinen vrátiti se do vězení. Bedřich zavázal se k tomu čestným slovem a byl 13. března r. 1325 propuštěn. Učinil, seč byl. Když však mu bratr Leopold druhé podmínky splniti nechtěl, Bedřich vrátil se do Mnichova a představil se Ludvíku jako vězeň jeho. Rozumí se, že byl Ludvík touto věrností odzbrojen. Klešl mu v náruč a z vězně stal se nejlepší Ludvíkův přítel.

Chťíce býti pravdomluvnými, nesmíme arci lásku k pravdě stotožňovati s mnohomluvností. Je ostatně známo, že lidé pravdomluvní víc slova odvažují než lidé lži uvyklí. Někdy mne váže k mlčení slib, někdy úřad, někdy povaha věci. Není náhodno, že k diskrétním lidem instinktivně máme neobmezenou důvěru. Jeť umění mlčeti výsledkem dlouhé sebekázně a znali význam jeho pro povahový vývoj již staří. Ve školách pythagorejských byla mládež vázána k pětiletému mlčení. Mlčení úst jest cestou k pokoji srdce, praví hezky sv. Tomáš Kempenský.

Rovněž chraňte se, abyste lživým slovem a pomluvou cti bližního nikdy neublížovali. Rád mluviti o chybách bližního nesvědčí o ušlechtilém srdci; tím méně, zveličujeme-li chyby ty nebo vymýšlíme-li si je. Každý člověk má své přednosti i své vady; jsme-li dobří, hledáme jeho předností, jsme-li zlí, jeho vad. Učme se býti shovívaví k lidem, pamětlivi vlastních chyb. »Přísni k sobě, shovívaví k jiným,« napsal náš mocnár do památníku.

Vidím v duchu člověka těžce nemocného, jehož lékaři prohlásili za ztracena. Tu vstupuje znamenitý lékař, jenž byl již mnoho lidí uzdravil, vyšetřuje pozorně nemocného, proklepává a konečně pevným hlasem dí: »uzdraví se.« Co štěstí nerozšíří takový člověk! Ale jest ještě hezčí, potká-li člověk ve zlu zatvrzelý někoho, kdo v jeho uzdravení věří a ne zla, nýbrž dobra na něm hledá a jeho okolí řekne: Mějte trpělivost a shovívavost, uzdraví se. Takovými lékaři můžete býti všichni. Vzpomeňte jen, jak drahou stala se všem věkům osoba našeho božského Spasitele, že nezamítal hříšníků, že třtiny nalomené nedolomil a knotu doutnajícího neuhasil!

Tak letem probrali jsme příkázání Boží a dotkli se povinností, jež nám ukládají. Nechtí nic více, než abychom Bohu, svému Tvůrci, zachovali úctu a vděčnost, sami abychom dbali své cti a lidské důstojnosti, a svůj vztah k lidem abychom postavili na lásku. Zda jest v tom něco, co by rozum zdráhal se přijmouti? Zda naopak nejsou příkázání ta ohlasem onoho věčného řádu, jenž uložen jest v srdci člověka a jenž nikdy nesmí býti beztravně porušován? »Naše doba potřebuje lidí, v nichž věčné zásady pravdy a dobra skálopevně kotví,« řekl veliký paedagog renaissance Vittorino de Feltre. Potřebovala jich vždycky každá doba. Ruce zvedají se již v Sofoklově choru a ústa pronášejí prosbu k nebi obrácenou:

Kéž nikdy nezpronevěřím se prazákonům,
jež ve světlých výších věčně bydlí
nestvořeny žádnou smrtelníků mocí.

Věky uplynuly od těch dob a ani písmenko nepozbylo platnosti z oněch řádů, jež vytrysknuvše z Boží moudrosti, povýšeny jsou nad pomíjivost lidských názorů a hesel. Nebe a země pomínou, ale slova má nepomínou, jsou slova v pravdě boží. Spočívá na nich všecken řád, všecken pravý pokrok, všecken život lidský. Zaříditi dle nich svůj život buď i vaši ctižádosti, abyste k Boží cti prožili jej, k svému užitku a užitku všech bratří vašich. Amen.

Poznámka. Použito bylo Förster, Jugendlehre; Sabbatier, Nástin filosofie náboženství; Waldo Trine, V souzvuku s nekonečným; Masaryk. Sebevražda a j.

Z praxe a různě.

Postup katolických dětí bez klasifikace z náboženství do vyšší třídy. N. E. 14.183.

C. k. zemská školní rada odepřela výnosem ze dne 25. září 1911, č. I.—2943 ai 1911 na základě sborového usnesení několika dětem katolickým v H. postup do třídy vyšší pro nedostatek známky z náboženství.

Dáváme důst. kléru na vědomí.

Stříbrné jubileum katechetského spolku mnichovského bylo významnou událostí dne 9. prosince 1912. Slavnost započala *pontifikální mši sv.*, kterou celebroidl J. Exc. arcibiskup a připojil srdečnou *promluvu*. Zpěvácký sbor z katechetů zapěl Wittovou *missam in honorem S. Francisci.*

Potom konal se společný oběd účastníků v hotelu Union a odpoledne *jubilejní spolková schůze*, již účastnilo se značné množství katechetů z města i v okolí a vynikajících hostů. Místnost, kde spolek byl založen byla bohatě vyzdobena a na stěně byl obraz zakladatele spolku A. Seidla († 1890). Po krátkém pozdravu předsedy Stieglitze byly přečteny telegramy pozdravné, zvláště vídeňského spolku katechetů. Skvělou řeč proslavil kons. rada a měst. farář *Becker* na téma *»Mnichovský katecheta«*, která byla přijata bouřlivým potleskem. Schůze byla zakončena kratšími pozdravnými řečmi hostů.

Závěrem velikolepé slavnosti byl *slavnostní večírek* v domě tovaryšů. Četné hosty vital *obraz* božs. Přitele dítek od řezbáře Cleve na podiu okrášleném hájem květin. Sbor pěvců přednesl *slavnostní hymnu* s textem od katech. Kellera. Následovalo pak uvítání hostů od předsedy, dostavili se hosté z kapituly, zástupci spolku učitelů a učitelek a hojně křesťanských rodičů. Za velkého potlesku chvály zahrána byla aktovka *»Dik dětí«* od prof. A. Schulze a novým dojmem působil živý obraz dětí prosícího Spasitele za své katechety. Následnou řeč slavnostní promluvil předs. Pichler. Účel všeho vychování je vésti děti ke Kristu a to realizovati je úkolem životním katechety, který mu vytkl Kristus, jenž i jeho práci jednou ocení. Rozproudila se pak zábava oživená řadou produkcí koncertních, na housle a klavír i zpěvy sborovými. — Ka-

tcheta český chová vroucí přání, aby ve svém 25. jubileu spolku viděl také všechny katechety sdružené ve svém Spolku a tolik vynikajících přátel hlásících se k němu jako jich má spolek mnichovských katechetů.

Vánoční české písně jak píše proslulý znatel jich prof. Dobros. Orel (Cyrill roč. 38, č. 12) jsou velmi starobylé a cenné. K nejstarším patří *»Narodil se Kristus Pán«*. Není snad původní to píseň česká, nýbrž skoro doslovný překlad latinské *»Ei Virgo parit filium«*. Obě jsou v kodexu vyšehradském z poloviny XV. stol. Těž velmi starou jest píseň *»Zvěstujeme světu radostné poselství«*; poprvé se vyskytuje v sedlčanském rukopise z XV. stol. též jí užil Rozenplut ve svém kancionále z roku 1601. K vánočním čítati lze původně rorátní píseň *»Vyšlo slunce jasné«*, která vzala světský nápěv ze žertovné písně *»Jižť mi pan Zděněk z Konopiště přijel«*; též lze o vánočních zpívati rorátní *»Vítej milý Jesu Kriste«*, jejíž text obsažen jest v rukopise svatovítském z XIV. stol. *»Chťic aby spal«* má již Holan Rovenský ve své *»Kapli královské«* z 1683 Drátenické koledy *»Co ty černý vzadu«* mají melodii z *chorální sekvence* rorátní *»Grates nunc«*. Tu patrně, jaký vliv měl církevní latinský zpěv i na lidovou poesii. Kdo by byl tedy proti němu, ať pak důsledně je i proti jeho dítěti, lidové slovanské písni!

Konkursy: *Definitivně* se obsadí místo katechety: 1. při měst. škole v *Blovicích* (do 20. února 1913.) C. k. o. š. r. v *Plzni* 4. ledna 1913.
2. při II. A a B obecné škole chlapecké na *Smíchově* a
3. při IV. obecné škole chlapecké na *Smíchově*. (Obě do 25. února t. r.) C. k. o. š. r. na *Smíchově* 11. ledna 1913.
4. při III. obec. šk. chlapecké na *Kladně*.
5. při obecné šk. v *Rozdělově* (obě do 28. února t. r.) C. k. o. š. r. na *Kladně* 11. ledna 1913.
6. při měšťanské šk. chlapecké ve *Vysokém n. J.* (do 1. března 1913.) C. k. o. š. r. v *Jilemnici* 11. ledna 1913).
7. při měšťanské šk. chlapecké v *Do. Hamru* (do 4. března t. r.) C. k. o. š. r. v *Semilech* 14. ledna 1913.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘILOHA »VYCHOVATELE« K XXVII. ROČNÍKU.

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Učebná látka církevních dějin na školách měšťanských. — Exhorta na neděli před společnou zpovědí. — Neděle I. po velikonocích. — Exhorta na neděli II. po velikonocích. — Výroční IV. zpráva o činnosti Kroužku katechetů v Plzni. — Zámorské missie a naše mládež. — Lázeňská místa. — Z praxe a různé.

Učebná látka církevních dějin na školách měšťanských,

V 1. čísle letošního „Věstníku“ pojednáno bylo o trojím účelu, jež má míti vyučování církevním dějinám na škole měšťanské.

V tom smyslu lze i luštití další otázku, *čemu* z církevních dějin se má učiti na měšťance?

1. Především rozcházejí se mínění v tom, *odkud počínati* církevní dějiny? Někteří pravi, od dějin *apostolských*; jiní žádají, aby se počínalo od *pravodičů* resp. od *zaslíbení* Vykupitele.

Poslední hájí i drážďanský P. Bergmann v Katechetských listech mnichovských, kde praví: „Kristus je středem celého světa a dějin člověčenstva a tudíž ten střed nemá chyběti v osnově církevních dějin. Je-li středem dějin světských, pak musí býti i středem dějin církevních a to se všim co je před ním i po něm“

Ovšem učebná osnova pro školy osmistřídní národní katolické drážďanské dává pro to k dispozici 80 hodin (po 40 hodinách v 7. a 8. školním roce).

U nás v Rakousku jest počítati s polovinou počtu těch hodin pro círk. dějepis. A proto s jiné strany se navrhuje, že by dobu před Kristem P. měl podati 6. školní rok (1. měšťanka), dějiny Krista P. 7. školní rok (2. měšťanka) a církevní dějiny 8. školní rok (3. měšťanka), ovšem v souvislosti s katechismem

2. Zcela však *bezučelno* jest vykládati hned na začátku dětem na měšťance *definici pojmu církevních dějin* a ukládati k memorování.

A také zbytečno je učiti systematickému *rozdělení* církevních dějin na začátku; ještě při opakování dalo by se poněkud omluviti toto obtěžování pa měti žáků.

3. Volba látky učebné řídí se dle toho, co z *minulosti pro dobu přítomnou* a pro 14leté mohlo by míti praktickou cenu a důležitost. Dle toho co nemělo trvalého významu dějinného, nemá ani trvalého významu pro mládež toho věku. — Tak na příklad nezasluhuje Julián apostata toho, aby se katecheta při něm dlouho zdržoval, tak i boj s obrazoborci nemá dnes významu, což lze říci i o boji o investuru a vůbec nechutných půtkách

císařů s papeži. To vše pro 14leté dítě nemá praktického užítku náboženského, a ani z apologetické stránky nelze toho zužítkovati.

Jsou také *bludy vyhytnulé*. Buďte si brány v systematické apologetice a ve vědecké apologii! Ale katecheta nebo homileta nemá jimi plýtvati čas a síly, jak praví dr. Göttler. Jsou to na př. bludy ariánské, nestoriánské, albigenské, monophysitské, monothelitské atd. ty a podobné jsou pro sféru vědění dětí z měšťanky nepotřebné a nestojí za námahu. Jen takové bludy mají se bráti, které v době přítomné mají význam pro církev a náboženský život dětí mohly by ohrožovati.

4. Při volbě látky třeba míti na zřeteli *čas vyměřený*. Je-li výměr času skrovný, pak nutno vzíti jen to, co má *důležitost* a musí býti důkladně nacvičeno. Nelze tedy na měšťance učiti všem deseti pronásledováním se suchými daty, nýbrž stačí podati dvojí neb trojí období se zajímavými detaily. To lze říci i o křížáckých výpravách. Také lze říci, že katecheta, který pojedná důkladně o sv. Augustinu a sv. Ambroži — názornými rysy z jejich života — více prospěje, než ten, který všechny církevní otce vyjmenuje a o žádném z nich toho moc neřekne.

Mnohá osnova církevních dějin vznikla patrně z otázky: co je žákům *užitečno* znáti z církevních dějin? Při tom však zcela se přehlédlo, anebo neuvažovalo, zda *možno* aspoň zpola naučiti té látce metodicky? Jedno z obou, ať látka učebná anebo metoda pro nedostatek času nutně pohoří. Pak ale lépe omeziti látku učebnou na skrovný počet temat. Bude to lepší pro katechetu, i předmět učebný a záživnější pro žáky, než kdyby hodně látky krátce t. j. nemethodicky promrskal anebo jak se říká s dětmi nadřel.

5. Především pravíme s důrazem, že dětem třeba podávati z církevních dějin to, co *positivní*, co by je *povznášelo*. Církevní dějepis uvádí katolické žáky takřka v galerii předků; pak ovšem má to býti galerie *věřících*, nikoli nevěřících. Dle toho mnohé církevní dějiny jsou nikoli dějinami církve, nýbrž dějinami bludů; často a nápadně v popředí jich stojí ti, kteří v učení církve *neuvěřili* a církve *neposlechli*; široce a rozvláčně uvádějí se haeretikové a jejich haerese, kdežto církevní otcové nestaví se na svícen, na nějž patří především ve vyučování církevních dějin. Nikoli tedy nepřátele křesťanství, nýbrž hrdiny víry, tedy vůbec svěťce církevní musí církevní dějepis stavěti v popředí a buditi pro ně zájem.

Mluví-li učitel o slunci, bude mluvit především o jeho *zářném světle* a nikoli jen o jeho skvrnách. Tak zdá se mi, že začáteční, první vyučování církevním dějinám má líčiti církev jako školu svatých a netřeba též mluvit o skvrnách jejích, které z lidské slabosti na ní lpí. Historická věrohodnost žádá na učiteli církevních dějin jen tolik, aby vše to, co mluví bylo pravda; ale nežádá toho, aby řekl vše, co je pravda.

6. Všeobecně se uznává, že na měšťanských školách není kdy na *systematické* vyučování církevnímu dějepisu a také že děti z měšťanek nemají pro ně žádoucí způsobilosti; lze jim však podávati *charakterní obrazy* a to ve formě poutavé, jímavé ducha i srdce. Tyto charakterní obrazy buďte co možná *obrazy ze života*, tedy předváděním takových osob, jež charakterisují dobu, v níž žily, ač jimi vždy býti také nemusí, jako jsou na př.: náboženský život v době katakomb, zboření Jerusalema; leč přece musí se činiti dobře rozdíl, zda mají býti obrazy *charakterními* své doby anebo obrazy *ctností* pro život dětí.

Pěstujeme co možná nejvíce biografii a to zvláště poutavé *ličení svatých*. Doklad k těm slovům nalézám v knize: »Methode des Geschichtsunterrichtes« (K. Reims): Ethického účelu vyučování dosáhne se tím, budou-li předváděny *osobnosti*, v nichž mravní rysy jsou jako stělesněny. A aby příklad jich byl mocný, jest třeba, aby se rozvinul co možná podrobný obraz o jejich charakteru před očima dítěte. Od takových celkových obrazů lze očekávati, že i když jednotlivosti ujdou, zůstává v duši dítěte celkový dojem, který je povzbudí dáti Bohu a vlasti to, co viděti názorně na oněch osobách. To lze říci plnou měrou i o církevních dějinách, dáme-li místo slova: vlast, slovo církev. Právě v tom vidím znamenitou výhodu, kterou má učitel církevních dějin proti učiteli dějin profánních, že učitel dějin profánních nemá na snadě toho výběru, množství a krásy mravních rysů soustředěných v *jedné* osobě, jako učitel dějin církevních, čímž ovšem tomuto snadnější jest pěstovati stránku a cíl výchovný. V tom záleží zvláštní cena biografie svatých. Dr. Lorenz Kellner praví: K tomu se musí opět pracovati, aby mládež a lid milovali svou církev s celým srdcem a ta láska aby se prýštila z porozumění a poznání krásy církve, což může se státi jen pomocí dějinných obrazů ze života. Jsou jako vzácné perly, jež jsouce navlečeny na červené niti křesťanské věro- a mravouky, tvoří skvoucí věnec, jimž září nevěsta Kristova.* Nesmíme však se spokojiti toliko s biografickými *skizkami*, které žáků nedojímají; malba detailní však upoutá zájem dětí.

Rozumí se, že dívkám podají se spíše charaktery světic a chlapcům charaktery světců. Také *místní* zřetel bude rozhodovati při volbě jmenovaných biografii svatých; pomineme-li již různost věrozvěstců jednotlivých měst a zemí, zemských a církevních patronů, jsou v různých krajinách různí svatí v různé účte u lidu a k těm tu k oněm tam v církevních dějinách sluší míti zřetel.

7. *Nezaručené legendy* nemají se buď vůbec uváděti, anebo jako takové mají býti označeny.

8. *Jmen a letopočtů* nebude katecheta též hromaditi; obtěžoval by zbytečně paměť žáků a strpčoval by jim vyučování. Některá data ovšem budou nevyhnutelná, aby byla dětem k jakémusi orientování v prostore časové.

9. Třeba že ve škole měšťanské nemůže býti řeči o nějakém systematickém výkladu dějin církevních, tož přece bude nutné jakési chronologické uspořádání látky učebné. Nemohu se tudíž spřáteliti s návrhem, že by se jednotlivé události měly vykládati ve spojitosti s rokem církevním, na př. u příležitosti svátků sv. Petra a Pavla první pronásledování křesťanů, ke svátku sv. Václava začátky křesťanství v Čechách a podob. Znamenalo by to rozkouskování dějin a obraz dějinného vývoje církve by tím utrpěl.

Byť bychom však systematicku zavrhovali, tož přece třeba dbáti poněkud *pragmatiky*. To jest: pravý historik nemá jen uváděti co se stalo, nýbrž také proč se to stalo a jaké následky to mělo. Tedy předmětem pragmatického podání dějin jest: jakékoli jednání se svými motivy a bezprostředními následky, jak praví Reim ve své methodice. Pro výklad církevních dějin uvádí Viktor Keller správnou linii mezi podáním monografickým a pragmatickým řka: Napřed obrazy a to v pragmatickém pořádku a pak pragmatiku z obrazů.

Exhorta na neděli před společnou zpovědí.

FRANT. MALÝ, kaplan v Praze u sv. Jindřicha.

Před zpovědí.

Bylo to jednoho dne na podzim r. 1084, když na bránu ossiašského kláštera v Korutanech zaklepal němý poutník a posuňky dával na jevo, že by rád vstoupil do kláštera. Šlechtetný opat Teucho vyslyšel tuto žádost a přijal neznámého poutníka za klášterního sluhu. Nový řeholník vykonával po celých 8 let ochotně všecky i nejnižší práce, ale s nikým nepromluvil. Když posléze na smrt se rozstával, tu teprve zdánlivě němý začal mluvit a mnichům, kteří se shromáždili kolem lůžka jeho, svěřil své tajemství: »Já jsem Boleslav II., král polský, který se dopustil za svého panování nesčetných zločinů. Já jsem vlastní rukou u oltáře zabil sv. Stanislava, biskupa krakovského, když mně vytýkal hříšný můj život. (1079). Za to mne papež Řehoř VII. vyloučil z Cirkve. Vydal jsem se ihned na cestu do Říma a zkroušeně jsem prosil sv. Otce za odpuštění. Rozhřešil mě ze hříchů mých. Já pak za pokání na zpáteční cestě přijal v tomto klášteře místo nejnižšího služebníka.« Když domluvil, ukázal ještě svůj pečeti prsten královský a skončil . . . Až dodnes nachází se v klášteře korutanském náhrobek toho krále jenž za své hříchy tak veliké činil pokání. (Spirago).

Ach, milé děti, jak podivné to byly Boží cesty, které přivedly vznešeného hříšníka ke spasitelnému poznání hříchů! Co myslíte? Odpustil mu Bůh opravdu jeho těžké hříchy? Vzal jej po smrti k sobě do nebe? Ovšem že odpustil! Vždyť Boleslav svých činů litoval a zajisté z nich se vyzpovídal!

A co dí katechismus? *Že všechny, i nejtěžší hříchy mohou být odpuštěny, činí-li hříšník pravé pokání.* Milé děti, rozjímajme trochu o této větě! Tím spíše, poněvadž za krátko půjdete zase k sv. zpovědi

I.

Víte, že císař pán má neobmezenou pravomoc. I kdyby soudcové zločince odsoudili, císař může jemu dáti milost. Ale ještě větší pravomoc má Pán nebes a země. Císař pán je sice dobrotivý a milostivý, ale P. Bůh je nejvyšší dobrotivý a nejvyšší milosrdný, takže, i když jsme zhřešili a hříchů svých litujeme, P. Bůh je připraven nás zase obejmouti láskou otcovskou, jako onen biblický otec na milost přijal svého marnotratného syna.

a) Tuto myšlenku vyjádřil krásně ve *Starém Zákoně* žalmista Páně David. Slyšte, kterak opěvuje milosrdenství Boží: »Milosrdný a milostivý jest Pán, trpělivý a plný dobrotivosti. Nejedná s námi podle hříchů našich a neodplacuje dle naší nepravosti . . . Jako otec se smilovává nad dětmi svými, tak se smilovává Hospodin nade všemi, kteří se ho bojí.« Milé děti, nejsou-li to slova dojemná? Není-li to výrok plný útěchy?

b) Jestli-že tedy starozákonní pěvec a prorok takovou jistotu měl o lásce Boha milosrdného, oč neskonale větší důvěru můžeme mít v *Zák. Novém*, když si vzpomeneme, že *Syn Boží* stal se člověkem a s nebe sestoupil na zem, aby hříšníky hledal a spasil! Ach, ano! To je přece základní článek našeho náboženství, že P. Ježíš proto na svět přišel, aby naše hříchy zhladil a nás šťastně do nebe dovedl! Proto také vyhledával zde hříšníky. Farizeové a zákoníci sice postupně naň pokřikovali, řkouce: »Tento přijímá hříšníky a jí s nimi.« (Luk. 15, 2.). Ale co oni pokládali za potupu, to považoval Pán Ježíš za svou životní úlohu.

Jakou úlohu? Vyhledávat hříšníky jako hledá pastýř ovci zbloudilou, jako hledá svědomitá žena ztracený peníz. Už tedy víte, proč se P. J. neostýchal i s veřejnými hříšníky zasedati za stolem? Proto, aby srdce jejich naklonil ke kajícím a jim pak mohl hříchy odpouštět

c) Než, milé děti, vy mi snad řeknete: To je jasné a tomu rádi věříme, že Bůh Otec i Syn lidem hříchy odpouštětí mohou. Ale kterým právem uděluje rozhřešení papež, biskup nebo jeho zástupce *kněz*? Kterým právem? Jakou mocí? Má děti, v té příčině můžete býti bez starosti.

Neboť sv. Jan jako očitý svědek vypravuje, kterak P. Ježíš jednou zavřenými dveřmi přišel mezi učedníky a jim řekl: »Přijměte Ducha svatého! Kterýmž odpustíte . . . Nejsou-li slova tato tak jasná jako to slunce na nebesku? Či měl snad P. Ježíš ještě zřetelnějšími slovy apoštolům a jich nástupcům odevzdati moc rozvazovací a svazovací? Může tedy katolický kněz, od biskupa ustanovený, odpouštětí křesťanům hříchy všechny i nejtěžší.

II.

Ale (pozor!) jen pod jednou podmínkou! Pod kterou podmínkou? Hříšník musí hříchů svých srdečně *želeti*, neboť bez lítosti a polepšení není žádného odpuštění. Je sice pravda, že Bůh je milosrdný a laskavý a nechce záhuby hříšníka. Ale také to je pravda, že bez lítosti, co svět světem stojí, ještě neprominul a nepromine hřích žádný. A to si zapamatujte, děti, pro všechny své budoucí zpovědi!

a) To věděli už ve *Starém Zákoně* všichni proroci a proto napomínali lidi ku pokání a polepšení života.

Když Noe na rozkaz Boží koráb stavěl, vybízel hříšné ku polepšení; pročez jej sv. Petr nazývá »kazatelem spravedlnosti.« Jeremiáš volal: »Napravte se, vy děti zrádné, a já vás zhojím od vaší neposlušnosti!« Izaiáš prosil: »Umyjte se! Očistte se! Odvrzte hřích a přičiňte se k tomu, co pravé jest!« A kterak kázal mravokárce Jan Křtitel? »Čiňte hojné ovoce pokání! Spravte cesty Páně! Neboť každý strom, který nenese dobré ovoce, vyfat bude a na oheň uvržen!« Tak volali proroci.

b) Když pak *Spasitel* se objevil a vyhledával hříšníky, také je napomínal k lítosti a polepšení života. Ba On skoro jako nějaký zpovědník lidí zpovídal a rozhřešoval. Ale ne každého rozhřešoval! Nýbrž jen toho, kdo měl lítost!

Vzpomeňte si na Magdalenu, jak lítostivě padla k nohám Jeho a skrápěla je slzami! Pak teprve, když ušel její dokonalý žal, pravil k ní Spasitel: »Hříchové tvoji jsou ti odpuštěni!« Vzpomeňte si na lichváře Zachea! Teprve když kajícím slíbil: »Napravím vše, co zlého jsem učinil! Polovici statku svého dám chudým a oklamal-li jsem koho, nahradím mu to čtvernásob!« Teprve pak mu Spasitel hříchy odpustil a dům jeho poctil návštěvou! Ani kajícímu lotru na kříži neodpustil hříchů dřív, dokud neprojevil lítost! Pak mu teprve dal rozhřešení

c) A tak, milé děti, ani žádný *kněz* nemůže odpustiti hříchů tomu, kdo jich nelituje. Jak nerozumně tedy jedná ten, kdo bez lítosti ke zpovědníci pokleká! Jak velice chybuje! Jak sobě škodí jen a jenom sobě!

Roku 1900 slavil král italský sňatek a při té příležitosti udělil svobodu některým vězňům. Mezi těmito obšťastněnými byl i vězeň Bertramo, který již 22 let v trestnici (Portoferajo) dlel spoutaný v okovech. Ale když mu správce věznic oznámil, že milostí královy bude propuštěn, dal se do pláče a mimo nadání

prosil, aby mohl v poutech setrvatí dále. Když mu to bylo odepřeno, přiznal se k novým zločinům; ale ani to mu nepomohlo. I hrozil, že skočí do moře, jakmile bude propuštěn! Hle, okovy mu byly milejší nežli zlatá svoboda! (Spirago.)

Nebylo to jednání nejvýš pošetilé? A nejedná-li podobně křesťan, který bez řádného zpytování svědomí, bez lítosti a předsevzetí koná sv. zpověď a v okovech hříchů dále setrvává? Toho vás, děti, chraň dobrotivý Bůh! Vy až půjdete ke zpovědi, zpytujte dobře svědomí, vzbudte lítost a hleďte se polepšiti! Jen z takového bude mít radost Bůh a vy budete mít z něho prospěch. Amen.

Neděle I. po velikonocích.

FRANT. MALÝ, kaplan v Praze u sv. Jindřicha.

Těla vzkříšení.

Za rozkošného jitra červnového ubíral se kterýsi otec se 2 synky z města do zelené přírody. Cesta je vedla podle hřbitova, nad jehož branou vymalován byl kostlivce s kosou v ruce. Jeden z hochů pohlédnuv na tento odznak smrti, se tázal: »Otče, vypadá smrt opravdu tak, jak se tuto vyobrazuje?« »Ó nikoliv!« odpověděl otec. »Smrti nelze očima spatřiti, protože nemá žádné podoby ani postavy. Smrtí se pouze nazývá rozdělení duše od těla.« »Proč se tedy smrt kreslí v takové ošklivé podobě?« »Proč, synu můj? Protože smrt proměňuje tady v lůně půdy zemské každé tělo lidské v odporého kostlivce.«

Minuvše hřbitovní zeď, ocitli se mezi kvetoucími lučinami. Synek pokračoval ve svých otázkách: »Otče, proč dávají smrti do ruky kosu?« »Pohleď, synáčku«, odvece tázaný, »na ty pestré květiny, které se na této louce našemu zraku jeví! Hle, jak jsou krásné a milé! Ale brzy, brzičko padnou pod kosou sekáče a uschnou! A takový jest osud každého člověka. Neboť podle výroku Písma svatého je život lidský jako tráva a květina, která vzejde, ale zase uvadá. Proto miláckové, nespolehejte příliš na své mládí, ale pamatujte si, že i děti a hoši umírají, že i jinocha v plné síle porazit může studená ruka smrti!«

Po krátké pomlčce dal chlapec hodnému otci ještě poslední otázku: »Otče, proč se stavějí na hrobech kříže?« »Kříže se stavějí pouze na hrobech křesťanů, kteří za svého života vyznávali víru v Ježíše Krista ukřižovaného. A tyto kříže nás mají upamatovati, že jako Pán Ježíš umřel, ale zase vstal z mrtvých, tak i všichni lidé jednou ze sna smrtelného se probudí a vstanou z mrtvých.«

Milé děti, vstaneme opravdu z mrtvých? Vstaneme! Neboť nás o tom poučuje

1. vzkříšený *Kristus* Pán a
2. *příroda*. Povězme si o tom několik slov!

1.

Na veliký pátek jsme byli smutní. Proč? Protože nepřátelé ukřižovali našeho dobrého Vykupitele J. Krista. Josef z Arimatie a Nikodém s největší uctivostí pochovali tělo Jeho; položili je do nového ve skále vytesaného hrobu, do něhož ještě nikdo pochován nebyl, a přivalili ke vchodu veliký kámen. Ale ještě neuplynuly ani 3 dny, Pán Ježíš vstal z hrobu, a jak nám o tom zvláště dnešní evangelium krásně vypravuje, ukázal se učedníkům.

Milé děti, představte si, jak tito byli překvapeni! Jak se divili! Jak si zvědavě prohlíželi milovaného Mistra!

Je to táž hlava, jež tak bolestně pod trním zbledla? Ano, jest! Jsou to ty ruce, jež nemilosrdné hřeby pronikly? Ano, jsou! Je to týž probodnutý bok? Jest neomylně! Je to ono metlami a biči tak ukrutně zedrané tělo? Ano, je skutečně! Tedy Kristus Pán opravdu vstal z mrtvých!

Sv. Pavel rozjímaje o zmrtvýchvstání Páně takto napsal: »Ano, Kristus vstal z mrtvých, (a to) nejprvnější z těch, kteří zesnuli. A jakož v Adamovi všichni umírají, tak i v Kristu všichni obživeni budou.« (I. Kor. 15, 20—22). Co z těchto slov vysvítá? Že také všichni lidé vstanou zase z mrtvých

Mnohonásobným způsobem těla lidská scházejí se světa. Jedni pohřbeni ve hlubinách moře, jiné pohltila divá zvíř. Jedni ve hrobích slouží za pokrm červův a opět jiné v prach a popel proměnil oheň. Ale ti všichni zase v těle vstanou z mrtvých. Je to možné, děti? Ano, je to možné. Neboť Bůh nás vzkřísí a jak Písmo sv. praví, »u Boha není nic nemožného.« (Luk. 1, 37).

Neřekl-liž sám Pán Ježíš: »Amen amen, pravím vám, že přichází hodina, v kterouž všichni, kteří v hrobích jsou, uslyší hlas Syna Božího!« Nebude-li moci všemohoucí Bůh, který z ničeho nás stvořil, až v prach se rozpadneme, nás opět vzkřísiti?

Jsou ovšem lidé — a vy je třeba budete slyšeti — kteří ve vzkříšení mrtvých čeriti nechtějí. Ale kdo by nevěřil slovům našeho Spasitele, který sám z mrtvých vstal?

2.

Ostatně, milé děti, což nepoučuje nás celá *příroda* kolem nás o budoucím vzkříšení? Vzpomeňme si teď na některé zjevy v přírodě!

Vzpomeňme si nejprve na *slunce*! Co pozorujeme? Že každý den vychází, jde vzhůru, odchází, zapadá, ztrácí se — ale ráno zase jasně vyniká poznovu? Není-li slunce obrazem našeho vzkříšení? Viděl jsem na hřbitově pomník a na něm vyobrazené slunce a pod ním nápis: »Zapadám se sluncem.« Rozumíte, děti, co tím nebožtík praví živým? Že jako slunce zase vyjde, že jednou vstane z mrtvých. Kdy? Na konec světa neboli v poslední den. Jako tedy nepláceme pro zapadající slunce, protože je zase druhý den uvidíme, tak neměli bychom ani příliš plakati nad těmi, kdo nám umřeli. Vždyť se s nimi zase shledáme!

Co ještě vidíme v přírodě? Že v čase zimním celá příroda zestárá — ale nyní omládla poznovu. *Kvítká* na louce loni vzešlo, vykvetlo, uvadlo — ale z jara rozvílo se poznovu. *Stromové* na podzim opadli a ztratili zeleň — ale teď se zelenali poznovu.

Sv. Augustin vede nás v jarních dnech do pole a volá: »Ejhle, tyto rostliny, tyto louky, ty sady, ty zahrady, ty trávníky, ty okrasy květin — ejhle, kterak dlouho stály uvadlé, a nyní vše poznovu kvete! Má-li tedy příroda své jaro, zemřelé tělo naše jara svého by nemělo?«

Vidíme létati krásného, barevného *motýla*. Čím byl dříve? S počátku byl to nepatrný červík, jenž s obtíží z listu na list se plazil, pak se zapředl a v kukle byl jako v hrobě. Tam po delší dobu ležel jako mrtvý. Najednou však odemkl svůj žalář a objevil se jako pěkný motýlek, který vyhledává krásné zahrady a stromy. Co se děje tuto, milé děti, to stane se jednou i s námi.

Co ještě vidíme v přírodě? Ze *símě* v zemi zetlelo — ale vyjde z něho zrno čerstvé poznovu. Těla mrtvých jsou také semena do země hrobové vložena. Jsme-li dobří, vyjdou z nich zrna úrodná k shromáždění do stodoly nebeské.

Pakli jsme zlí, vyjde z nich koukol k spálení. Rozumíte, děti, dobře? Jak byste nerozuměly?

Jest jisto, že vstaneme z mrtvých. Řekl to Pán *Ježíš* a poučuje nás o tom celá *příroda*. Jaká budou těla naše, to nevíme, ale zajisté budou lehýnká, duchová, etherická. Těla pak spravedlivých — dle slov sv. Jana — budou podobna oslavenému tělu Kristovu, a nebudou již ničeho trpěti, protože »setře Bůh všelikou slzu z očí jejich — a smrti už nebude ani kvílení ani křiku ani bolesti už nebude.«

Milé děti, žijte tedy spravedlivě zbožně a mravně, aby vaše vzkříšení jednou bylo radostné. Amen.

Exhorta na neděli II. po velikonocích.

FRANT. MALÝ, kaplan v Praze u sv. Jindřicha.

Dobří pastýř.

Milé děti, věřte mně, že žádná země nezakusila v minulých stoletích tolik utrpení jako naše drahá česká vlast! Ale nejmutnější doby nastaly pro ni ve válce třicetileté a to hned na počátku jejím. Tehdáž protestanští stavové odmítnuvše vladaře zákonitého povolali za krále *Fridricha Falckého*, který ani slova českého neznal. Ale vy víte z dějepisu, jaký to byl špatný vladař, jaký to byl nesvědomitý pastýř lidu českého! Když přesídlil do Prahy, neměl žádné jiné starosti nežli: sebe obohacovati. Za tou příčinou poručil, aby pro něj sebráno bylo vše, co zlatého a stříbrného ve chrámech naléztí se dalo. Zvony na věžích pražských dal sejmuti a některé oltáře pobožiti. Když pak 8. listop. 1620 Čechové a Moravané krváceli za něj na Bílé Hoře, tu král místo, aby se postavil v čelo vojákům svým, vesele hodoval se svou družinou na hradě pražském. A když uslyšel o své porážce, shromáždil svůj majetek a hanebně opustil Prahu a národ. To byl špatný pastýř? To byl nesvědomitý nájemník vladařský? Není-liž pravda milé děti?

Když jsme si nyní na paměť uvedli tento smutný kus dějin českých, vrafmež se v duchu k obsahu dnešního evangelia! O čem se tu jedná? Pán *Ježíš* sebe přirovnává k dobrému pastýři oveček a praví slavnostně: »*Já jsem dobrý pastýř!*« Je to děti pravda, že byl P. *Ježíš* dobrým pastýřem? Ano! *Pán Ježíš byl skutečně dobrý pastýř!* Dejte, prosím vás, pilný pozor, když vám tuto pravdu v dnešní exhorté budu vysvětlovati

1.) Starozákonní *Ezechiel* (34, 23) takto prorokoval: »Vzbudím nad nimi pastýře jednoho, kterýž by je pásal. Tenť je pásiti bude a ten bude jejich pastýřem.« Na koho se asi vztahují tato prorocká slova? Na nikoho jiného, nežli na Pána *Ježíše*, který byl tím dobrým pastýřem, neboť svůj celý život obětoval lásce ke stádu sobě od Otce svěřenému

Či nebyl to důkaz lásky pastýřské, když *opustil trůn slávy nebeské* a přišel na svět, aby hledal a spasil, co bylo zahynulo? Či nebyl to důkaz lásky pastýřské, když se stal člověkem a trpěl hlad, žízeň, zimu a nedostatek, abychom byl spaseni? Sv. *Pavel* naznačuje tuto obětí jedinou větou, která zní: »Sebe samého zmařiv přijal způsobu služebníka, ku podobenství lidí učiněn a v způsobu nalezen jako člověk« (Fil. 2, 7.)

Milé děti, vy ani nedovedete svým slabým rozumem oceniti této veliké lásky pastýřské! Kdyby nějaký král sestoupil s trůnu, opustil palác a v chudob-

ném šatě odebral se do poušti, aby ubohého žebráka vyhledal a obdaroval — přece neučinil tolik, co J. Kristus, který s nebe sestoupil do tohoto slzavého údolí! V chlévě se narodil! V jesličkách spočíval!

2.) V Egyptě a Nazaretě svá první léta prožíval! A hle, kterak již v těchto *dětských letech* prokazoval se býti dobrým pastýřem, který poskytoval krásný příklad dětem křesťanským!

Neboť, co praví o Něm evangelista Lukáš? Tři slova, ale pro vás důležitá slova napsal o Pánu Ježíši. Chcete je vědět? Jsou to slova: »Byl poddán jim.« Kdo? Komu? Bůh a spolu člověk, J. Kristus, skrze něhož všechny věci učiněny jsou a stvořeny, byl poddán prostičkému tesaři v Nazaretě, sv. Josefovi!

A vy, děti křesťanské, vy byste nechtěli příkladu tohoto dobrého pastýře následovati? Vy byste nechtěli ochotně, bez odkládání, bez výmluv a bez mrzutosti poslouchati svých rodičů? Vy byste se nechtěli vůli jejich podrobiti? Víte-li, co řekl kdysi Spasitel náš o dítěti neposlušném? Že by lépe bylo, kdyby se nenarodilo dítě toto! Kéž by to nemusil říci o nikom z vás!

3. Pán Ježíš byl ve svých dětských letech rodičů svých tolik poslušen! A když dorostl a stal se *jinochem*, i tu jevil se jako dobrý pastýř, který učil krásným příkladem! Sv. evangelium totiž vypravuje, že až do svého 30. roku pomáhal svému pěstounu v práci tesařské. Tedy řezal, sekal, pracoval pilou a ostatními nástroji tesařskými

Děti, práce šlechtí každého člověka. Či myslíte, že ne? Písmo sv. dí, že člověk je stvořen ku práci zrovna tak jako pták k létání. Proto chodíte do školy, proto se učíte. Ale jako P. Ježíš máte i doma svým rodičům pomáhati v práci, pokud se tím nezanedbávají vaše povinnosti školní.

Biskup Gruber († 1835) byl kdysi v tyrolské vesnici přítomen zkoušce z náboženství. Při této příležitosti promluvil k dětem, aby svým rodičům byly vděčny. Pak si vyvolal jednu dívku a tázal se jí: »Pověz nám, kolik peněz jsi už stála své rodiče!« Dívka toho nevěděla. Biskup ji vybidl, aby jen počítala, že jí pomůže, a řekl: »Dejme tomu že výlohy za jídlo činí denně 40 hal.« Dívka namítla, že je to málo. »Tedy řekněme, že jednu korunu. Kolik to dělá za měsíc?« »30 korun.« »A kolik za rok?« »365.« »Kolik je ti let?« »10.« Nuže, za 10 let to činí dohromady 3650 korun! Přičti k tomu ještě výlohy za šatstvo, léky, knihy atd. a přičti k tomu všechny starosti, které s tebou rodičové měli, a které se nedají ani penězi zaplatit!« (Spirago).

Ach, milé děti, nemyslíte, že to už přirozená vděčnost vyžaduje, abyste svých rodičů poslouchaly a jim v práci pomáhaly jako to činil P. Ježíš?

4.) Když *mu bylo 30 let*, počal konati úřad učitelský, kněžský a pastýřský! Ach, kterak pásl své ovečky na pastvě sv. evangelia! Kterak vyhledával ovečkyztracené:

Kázal Židům, kázal Samaritánům. Sestoupil do pohanského města Sidonu, aby i tam učení své zvěstoval. Kázal na poušti a učil na lodičce. I v noci přicházel k němu Nikodém, aby se u Něho učil! Žádný na světě tak krásně a dojemně neučil jako On! Jeho učení by mohlo proměnit tento svět v pozemský ráj, kdyby jen lidé se chtěli podle něj řídit!

A kterak *dobře činil* ovečkám! Uzdravoval malomocné. křísil mrtvé, vracel zdraví šlakem poraženým, kulhavým, hluchým a slepým. Všude kam vkročil, usychaly slzy, prchalo zoufalství a požehnání rozkvetlo za každým krokem jeho!

5.) Ale jeho pastýřská péče sahala ještě dále! Do *budoucnosti*! Aby duše lidské zachoval pro nebe, založil Církev, v ní ustanovil svátosti a zařídil nejdražší obět mše sv.

Konečně, aby lidstvu dokázal, že jeho pastýřská láska nezná mezí, dal se od svých nepřátel jako nějaký zločinec spoutati, týrati, bičovati a přibítí na kříž. Na dřevě kříže vypil posléz kalich utrpení až na dno a vypustil duši svou — pastýř nejlepší

A za to všechno, co dobrého pro nás vykonal, milé děti, čeho *žádá* od nás za to všechno? Chce, abychom byli jeho dobrými ovečkami. *Žádá* mnoho? *Žádá* něco těžkého? Ach, nikoli!

Sv. Angela z Foligna klečela kdys před obrazem ukřižovaného Pastýře a v zármutku pozorovala jeho sv. rány. Zachváčena jsouc vroucím citem zvolala: »Ach, Pane, co Tě pohnulo, abys tolik a tak těžce trpěl?« Najednou se jí zdálo: jako by jí Spasitel odpověděl: »Láska mne k tomu pohnula!«

Milé děti, když ten dobrý Pastýř tak velikou lásku měl k vám, mějte i vy k němu dětinou lásku — a pak se budete nazývati jeho dobrými ovečkami. Amen.

Výroční IV. zpráva o činnosti „Kroužku katechetů v Plzni“.

Poněvadž nebylo možno při valné hromadě »Spolku katechetů« podati nám zprávu o činnosti naší, podáváme ji dodatečně. Hned počátkem roku 1912 »Kroužek plzeňský« doprovodil ke hrobu milého druha a přítele, katechetu I. měšťanské dívčí školy ve východním obvodu *dp. Josefa Uhra*.

Za velikého účastenství obecnstva král. města Plzně, téměř všeho učitelstva, pochoval vdp. arciděkan plzeňský Jan Černý za asistence a přítomnosti všech katechetů, v pátek dne 9. února 1912, dne 7. t. m. zemřelého kollegu. Zemřel v 56. roce věku, po 22leté činnosti katechetské a uložen na ústřední hřbitov sv. Václava. R. i. p.

I v tomto roce »Kroužek katechetů« snažil se dle sil svých pracovati o věcech katechetských. Ve schůzích pilně sledována úprava platů učitelských, o níž jednala školská komise sněmu král. Českého a na velké schůzi západočeské, dne 14. února podal obšírný referát o úpravě platů katechetských předseda Spolku katechetů v Čechách, vdp. *Ant. Benda*.

Kroužek pečoval i v tomto roce by zajištěny byly definitivy katechetům a pracoval na tom, by zřízeno bylo desáté místo katechetské na škole měšťanské a tři zatímní místa starší na škole obecné, by přeměněna byla v definitivní. Jako v letech minulých podařilo se kroužku dosíci toho, že zřízena byla na dvou měšťanských školách (obvod záp., a II. východní) definitivní místa katechetská, tak i letos, při nepříznivých poměrech, dosaženo aspoň toho, že jedno zatímní místo katechetské na škole obecné v definitivní proměněno bylo. A právě toto zřízení definitiv, zdálo se, že poškodí existenci kroužku. Vzbuzeny zájmy osobní a jim dána přednost; tím vznikla krise, jež se stupňovala, když jiný zasahoval z mimo Plzně do zájmů katechetů plzeňských. Však vše překonáno a kroužek pracoval a pracuje dále.

Během roku bylo osmnáct schůzí, na nichž v rozhovoru probrány různé časové záležitosti katechetské i pedagogické. Tak mluveno: o kinematografích

(nejen kazí mládež, ale poněvadž v neděli rodičové běrou děti na představení, jež trvají do noci, jsou příčinou, že mládež ve škole je nepozorná v pondělí a spi), o pomůckách k vyučování, o učebnicích, o modlitbách při mši sv. pro mládež, o zpovědi mládeže, o osobní dani, o substituci a remuneraci, o definitivách, o obsazování míst, o kongresu katechetském a jak se ho účastniti, o nové minimální osnově. Poněvadž v Plzni přípravy konány ku otevření tříd pomocných, navrženo v »Kroužku«: O pomocných třídách a jak tu vyučovati náboženství. Podána také ve schůzi obšírná zpráva o valné hromadě Spolku za rok 1911.

Vdp. kaplan plzeňský, nyní spirituál k. arc. semináře, dp. *Josef Bouzek* podal v jedné schůzi obšírný návod a výklad: »Jak se modliti brevif dle nových rubrik«; a prof. ústavu učitelek vdp. *Jos. Kobosil* přednášel »O své velikonoční cestě do Říma, Neapole a Pompeji«, již doprovázel ukázkou mnoha vyobrazení míst, jež zvláště pro nás katechety mají důležitost. V únoru uspořádána velká a zdařilá schůze katechetů, při níž vystaveny dřevěné modely vdp. faráře Michky ze Stálce a nejnovější obrazy k vyučování biblickým dějinám, jež ochotně zaslala k vystavení firma V. Kotrby. Přednášel předseda spolku dp. *Ant. Benda* O úpravě platů, vdp. farář *V. Michka* podal výklad svých modelů a demonstroval svůj katechismus, vykládaje o umělecké výchově a katechismu. Kol. dp. *Pavel Svatuška* přednášel. Jak se připravití máme na kongresy ve Vidni. Po schůzi prohlíženy se zájmem, jak pomůcky vdp. faráře, tak i nejnovější obrazy.

»Kroužek« sebral mezi členy nejen náklad na schůzi západočeskou, ale zakoupil i modely vdp. faráře Michky, jemuž i tuto budiž vzdán dík za to, že za nízkou cenu »Kroužku« modely poručal. Podal sice »Kroužek« stisněn finančně Spolku žádost za podporu, ale vzhledem na velký náklad a na vydání, jež i Spolek měl v roce tom, žádost svou odvolal.

Před širší veřejnost vystoupil »Kroužek« uspořádáním přednášky slovného cestovatele dp. *Aloise Svojsíka*, ve prospěch »Jeslí«. Dp. cestovatel přednášel odpoledne pro mládež a večer pro dospělé Čína a Číňané. Účast byla velká a zásluhy o uspořádání získal si kol. *Jaroslav Zíka*, který odpoledne před přednáškou dp. Svojsíka k mládeži promluvil o účelu, ve prospěch kterého přednáška se konala. Po zapravení útrat odevzdáno »Jeslím« 167 K 30 h.

»Kroužek« zúčastnil se svými zástupci svěcení základního kamene kostela P. Marie růžencové v Plzni-V. Při poklepu na základní kamen zástupce »Kroužku« pronesl »Nechť v chrámě tomto, Tebe Kriste, mládež poznává, ctí a miluje!« Na kongresu katechetském ve Vidni z Plzně byli: dp. *Jos. Kobošil*, *Vil. Eisman*, *Fr. Košák* a *Jar. Pič*. Že práce »Kroužku« byla účelná s radostí pozoroval »Kroužek« dle toho, že osnova, kterou si v minulých letech vypracoval a dle níž na zkoušku v roce školním 1910—12 vyučoval, souhlasí téměř úplně s osnovou, která navržena a schválena byla kongresem katechetským.

Při slavnosti na oslavu 20letého purkmistrovství p. Dr. Václava Petáka byl »Kroužek« zastoupen a gratulace přednesena. Gratulováno písemně vdp. prelátu Dr. J. Burianovi k volbě proboštem, gratulováno osobně p. t. purkmistru Dr. Petákoví k 70letým narozeninám, p. c. k. okr. inspektorovi Val. Weinzettlovi k jmenování ředitelem gymnasia v Treboni, písemně milému předsedovi Spolku jak ke jmeninám tak k vyznamenání.

„Kroužek plzeňský“ snažil se pokud síly jeho stačily pracovati ve prospěch katechetů a ke zdaru spolku, jehož je odborem. Škoda, že se mu nepodařilo, spojití všechny katechety ku společné práci. Do pátého roku vstupuje „Kroužek“ s novými plány a nadějemi a doufá, že se mu podaří práci společnou a opravdovou uskutečnit aspoň některá prání a tužby. Dej to Bůh! KŠk.

Zámořské missie a naše mládež.

Častěji mezi rokem hodí se katechetovi příležitost upozorniti mládež na důležitý význam misijní činnosti pro církev svatou a její šíření. Tak na příklad při výkladu *biblické dějepřavy* o příchodu sv. tří králů, *) nebo o rozeslání apoštolů »*euntes docete omnes gentes*; v *katechismu* při stati o známkách pravé církve (de catholicitate) nebo při výkladu 2. prosby modlitby »*Otče náš*« a konečně i v *církevních dějinách* lze častěji se zdarem poukázati na stálou snahu církve sv. plniti příkaz božského Zakladatele a šířiti Jeho říši.

Věnuje-li se podobnému výkladu trochu větší pozornost a hlavně doloží-li se nějakým vhodným příkladem o šťastných a požehnaných výsledcích působení misijnářů mezi divochy,**) nemine se podobný výklad jistě účinkem a probudí se v dětech svatý zájem pro církev.

A aby tento zájem také *prakticky* se jevil, mohl by katecheta vybízet dítky, aby

1. občas se pomodlily za Boží požehnání pro úmorné práce novodobých apoštolů-misijnářů, hlavně aby po sv. přijímání z vděčnosti za dar pravé víry připojili i otčenášek »za obrácení pohanů«

2. aby sbíraly ve prospěch misii staniol a upotřebené poštovní známky.***)

Tyto předměty — o sobě bezcenné — ve větším množství nahromaděné zpeněžují se dosti výhodně. †) Katecheta má při tom jen tu malou obtíž, že ty po malých dávkách sebrané předměty čas od času od dítek vybere, doma rozdělí známky zvlášť a staniol zvlášť a uschová, a až se mu sejde větší množství, láskavě odvede.††)

V Čechách sbírá jmenované předměty pražská filiálka »Družiny sv. Petra Klavera pro africké missie« na Hradčanech v klášteře sv. Jiří.

Ovšem kde již na škole zavedeno sbírání známek neb staniolu ve prospěch jiných dobročinných podniků (na př. Ústř. Matice Školské neb Spolku sv. Bonifáce), tam nebylo by snad radno konkurovati. Ale kde podobná účast dítek doposud probuzena nebyla, dala by se velmi snadno získati pro dílo ušlechtilé, hodumilé, pro dílo budící pravé porozumění a lásku k *církvi katolické*. — čka.

*) Povolání pohanů; v ten svátek je zvěčňným Svatým Otcem Lvem XIII. nařizena ve farních kostelích sbírka »po missionibus in Africa.«

**) Viz měsíčník »Echo z Afriky«, roční předplatné 1 K 30 h. Administrace Praha-IV. 33.

***) Známky musí se s obálkou odstřihovati s okrajem aspoň $\frac{1}{8}$ cm širokým; odtrháváním a odlepováním se znehodnocují.

†) Za 1 kg staniolu dostává se až přes 3 K. Známky zcela obyčejně prodávají se jako »kilové zboží« 1—3 K za kg vzácnější pak jednotlivě filatelistům. Rozprodej sprostředkuje »Katolická a misijní Briefmarkenzentrale« in Freiburg (Baden).

††) Při zasílání poštou nejlépe čekati až bude balíček aspoň 3 kg.

Vypsání bezplatných míst neb bytů pro kněze v lázních v pražs. ord. listě.

I. V Mariánských Lázních.

Přípisem z 11. ledna 1903 oznámil vysoce důstojný pan opat Gilbert Helmer, že klášter tepelský se rozhodl kněžím arcidiecese pražské, jimž léčení je třeba, jednak dva pokoje v ústřední lázni v Mariánských Lázních v měsíci květnu až září, jednak použití koupelí dle rady lékařské bezplatně poskytnouti. Pobyt v lázních ustanoven na čtyři neděle, tak že umožněno desíti kněžím nepatrným nákladem vlastním léčení se podrobiti. Mimo to poskytuje se jim příležitost, aby v restauraci domácího správce za laciný peníz dobrou stravu obdrželi.

Kníž. arcib. Ordinariátu zůstaveno jest rozhodnutí o žádostech kněží za bezplatné byty. Žadatelé nechť podají své žádosti k. a. konsistoři do 5. dubna a v nich udají, který měsíc jest jim k použití lázni nejvhodnější, eventuelně na který měsíc by léčení nejnásne odložití mohli.

II. V Karlových Varech.

Kníž. arcib. konsistoři přísluší právo zadati pro jednoho churavého kněze svobodný byt s posluhou na dobu čtyř neděl v domě sv. Josefa u křížových sester v Karlových Varech. Žadatelům, kteří hodlají se léčiti v Karlových Varech v měsíci květnu neb srpnu, dává se přednost. Žádosti nechť podají se kníž. arcib. konsistoři do 5. dubna t. r.

Druhé místo v témž ústavě zadává nejd. v. v. metropolitní kapitula u sv. Víta v Praze.

III. V Gieshieblu-Puchsteinu.

Dle oznámení ředitelství lázeňského v Gieshieblu-Puchsteinu projevil majitel řečených lázní také v přítomném roce 1913 přání, aby v tamní kapli sv. Anny alespoň o dnech nedělních a svátečních mše svatá sloužena byla, a uvolil se, že knězi tamtéž mši svatou sloužícímu bezplatný byt, osvobození od taxy lázeňské a bezplatné koupele poskytne po dobu čtyř týdnův, a sice tak, že I. bezplatné místo od 15. května do 15. června. II. bezplatné místo od 15. června do 15. července, III. bezplatné místo od 15. července do 15. srpna, IV. bezplatné místo od 15. srpna do 15. září trvá. Obsazení bylo zůstaveno Jeho Eminenci nejdůst. arcipastýři našemu.

Protož tímto důstojné duchovenstvo světské v arcidiecesi vybízíme, aby, kdokoli vzhledem na stav zdraví svého by si přál onoho místa dosíci, žádost svou s připojením vysvědčení lékařského nejdéle do 5. dubna t. r. nížeapsané kníž. arcibiskupské konsistoři zaslati neobmeškal.

IV. V lázních Konstantinových u Stříbra.

Pan Otomar Pankrác, maj. lázní Konstantinových u Stříbra rozhodl se, že propůjčí katolickým duchovním ze všech českých diecesí čtyři místa bezplatně ve svém lázeňském místě. Dle času uděle se první místo od 15. května do 15. června, druhé od 15. června do 15. července, třetí od 15. července do 15. srpna a čtvrté od 15. srpna do 15. září.

Výhoda poskytnutá záleží v tom, že dotyčný duchovní obdrží zdarma byt ve slušném pokoji a osvobozen jest od všech poplatků lázeňských. Za to však jest povinen sloužiti o nedělích a svátcích, dle možnosti také o všedních dnech v kapli Panny Marie mši sv., a to v čase, aby to nebylo na újmu farním službám božím v Okrouhlém Hradišti a Želivu.

Žádosti o propůjčení míst těchto buďtež podány do 5. dubna t. r. kníž. arcib. konsistoři v Praze.

V. V Janských lázních.

Kníž. arcib. konsistoři přísluší právo zadati pro jednoho churavého kněze svobodný byt na dobu jednoho měsíce v Sanatoriu Janských lázní. Saisona trvá od 1. června do konce září.

Žádosti buďtež podány do 5. dubna t. r. knížecí arcib. konsistoři.

VI. Lázně sv. Kateřiny u Počátek (Čechy).

Dle sdělení ředitelství lázni svatě Kateřiny u Počátek ze dne 19. března 1909 poskytuje ředitelství všem kněžím značné slevy z cen velmi mírných, a to zejména 20 procent z bytu, koupeli a lékařského honoráře.

Upozorňujícíe důst. duchovenstvo na tento vodoléčitelství ústav, sdělujeme, že ředitelství jest ochotno na požádání každému prospěkt zaslati.

V Karlových Varech. ^{*}Upozorňujeme důst. duchovenstvo, že v Karlových Varech stává nadání zvané: »Elisabeth-Rosen-Stiftung«, jež má za účel churavým ze stavu vzdělaných bez rozdílů náboženství a národnosti léčení v Karlových Varech usnadniti, poskytujíc jim mnohých výsad. Chudší kněží z arcidieceze, kteří léčení v Karlových Varech potřebují, podejtež do 5. dubna t. r. své žádosti řízené na purkmistrovský úřad v Karlových Varech a doložené lékařským vysvědčením k. a. Ordinariátu v Praze, kterýž je purkmistrovskému úřadu s doporučením zašle.

Z praxe a různé.

Sdělení úřední: *J. E. ndp. Leo kardinal Skrbenský, kníže arcibiskup ráčil potvrditi opět i letos dp. Antonína Benda, katechetu měšť. škol v Praze, za předsedu Spolku katechetů v král. českém.*

První sv. přijímání školních dítek. Důstojným duchovním správceům a učitelům náboženství znovu se důtklivě připomíná nařízení, že *třetí školní rok* je závaznou dobou, kdy školním dítkám jest nejsv. Svátost oltářní poprvé přijímati. I tam kde byla povolena doba přechodná, nyní nabývá platnosti nové nařízení; důst. duchovní správceové pokládejtež za velice vážnou povinnost, ve svědomí přísně závaznou, přesně plniti toto nařízení.

Z kníž. arcib. konsistoře v Praze 5. února 1913.

Ze spolku katechetů v král. Českém. Nedopatřením opominuta byla v minulém čísle zpráva o *ustavující schůzi* nově zvoleného výboru a nové volbě funkcionářů po valné hromadě. Tož zvolení *jednohlasně* listky:

1. *Předsedou A. Benda*; potvrzen přispisem k. a. konsistoře z 15. ledna 1913 č. 391.

2. *Místopředsedou: J. Konopík z Král. Vinohrad.*

3. *Jednatelem: Jar. Vlasák, Smíchov, Korunní tř. 5. (Přesídlil z Košíř!)*

4. *Pokladníkem. V. Hála, Kr. Vinohrady.*

5. *Knihovníkem: V. Bečvář, ze Žižkova.*
Nepřítomní a omluvení kgové: Rotta, Smitka, Košák, Dvořák; Po appellu jed-

natelově k nově zvolenému zástupci diecése král. hradecké kgvi Paukertovi, aby u svých kolegů v diecési pomohl ústředí ve spolkové činnosti, skončena tato schůze. *vl.*

Spolek katechetů v král. Českém konal dne 19. února t. r. II. *členskou* schůzi za účasti těchto členů: Benda, Konopík, Přítel, Vlasák Jar., Koukl, Vlasák Ant., Štamfest, Provazník, Pešek, Slaviček, Holub, Čihák, Tichý z Podolí, Simon, Myška, Železný, Strnad, Zeman, Nádvorník z Kralup, Bečvář, Vacek, Šindelář, Hála, Procházka, Dýčka, Pazdera z Unhoště.

Po přečtení protokolu z I. členské a jeho schválení pojednáno o došlých dopisech a jak vyřízeny. Firma G. Franci upozorňuje na nastávající vydání zpěvníku X. Dvořáka pro školy obecné i měšťanské. Po té zahájena podrobná debatta, v jakém rozměru měla by vykonána býti oslava Bol. Jablonského. Rozebrán návrh kgv. Frant. Dvořáka z Kardašovy Řečice a k návrhu předsedově přijato, aby vykonána byla jen pro katechety bez širší veřejnosti, ježto o větší oslavu postará se asi sám řád Premonstrátů u příležitosti postavení pomníku B. J. na Vyšehradě. Jednáno i o vydání kapsního kalendáře pro katechety; ač tento návrh přijat byl již valnou hromadou, ozvaly se v této chvíli hlasy proti, což je podivné. Vůbec o této věci nebylo učiněno žádného rozhodnutí. Protože něco podobného bylo již častěji i s jinými návrhy, bylo by zapotřebí, aby úto hlasové *pozvedli se v čas*, než návrh ten neb onen se zásadně přijme.

Potom sděluje předseda s přítomnými, jaký útok z jistých kruhů také úpravu catechických stal se na naší úpravu a jak věc dopadla. Zajímavé!

Přečteny volné návrhy kgy Frant. Dvořáka a odkázány výboru. Předseda vybízí kgy, aby kdo bude moci, súčastnil se eucharistického sjezdu kněží na Strahově.

Tím skončeno. VI.

Téhož dne před čl. schůzí konala poradu *komisse pro opatření místnosti pro museum katechetských pomůcek*. — Kgvé: Koukl, Slaviček, Přítel, Tatzauer, Vlasák.

O založení našeho spolku katechetského. Dva delší články přinesl nedávno Čech o této věci, ale neúplné. Dle hesla »Komu čest, tomu čest« chci ve známost uvést všechny osoby, které si dobyly zásiuh největších o založení Spolku našeho, katechetům tak prospěšného. První pokus (v čele katecheté Červinka, Škrdle, Šrongl) selhal, také druhý pokus (katecheté Dvořák, Duda, Hojsa s Katechetickými Listy) se nezdařil. Dne 18. ledna 1896 rozmlouval jsem o této pohromě s dp. Fr. Pohunekem, redaktorem Vychovatele, v jeho kaplance u svatého Štěpána. Litoval jsem, že nepodařilo se spolek založiti. Hle, jak velice prospívají učitelům jejich spolky, duchovně i hmotně! Pan redaktor radil: »Pokuste se o to Vy se svými druhy, já pomohu.« Na to přivedl jsem do kaplanky pana redaktora druhy Pihlera a Pinkoševského. Všichni tři ze Smíchova. Pan redaktor slíbil, že se přimluví u pana superiora Svobody, a pan superior, že může snadno získati pana kardinála, jsa mu velice milý. Dne 24. února byli jsme u pana superiora v residenci jeho. Byli jsme čtyři, čtvrtým byl kollega Košnář, katecheta vinohradský. Pan superior přál si, by ve spolku katechetském kněžství co nejvíce vyniklo. Souhlasili jsme ovšem a kollega Košnář vypracoval stanovy, jež byly pak církevně schváleny. Konali jsme pilně přípravy k valné schůzi ustavující. Přítel Košnář jsa rozmrzen ustavičnými útoky, že sestavil stanovy »asketické«, odstoupil. Za to přibyl čilý pracovník, plzeňský katecheta Vojtěch Šimáček. On svolával ustavující schůzi. Zbývala starost o předsedu. Navrhl jsem ve schůzi přípravné kollegu Em. Žáka. katechetu na Letné, seznámiv se s ním krátce před tím v Královské oboře. Jevil pro spolek velký zájem, k tomu důkladnou znalost věci a znamenitý talent řečnický. Dne 28. ledna 1897. byla velkolepá valná

schůze ustavující a pak výborová. Prof. Žák zvolen předsedou a osvědčil se znamenitě. Počátky byly těžké, a opossie dlouho útočila. Posléze nastaly klidné časy, opossie uznala blahodárnou, úspěšnou práci spolku, který časem utěšeně zmohutněl a vzkvetl. — Nyní rekapitulace: O dnešní Spolek zasloužili se tehdy: pan redaktor Pohunek, pan superior Svoboda, kollegové Košnář, Šimáček a Žák. Těm budiž čest!

František Halbich, první jednatel.

Spolek katechetů v král. Českém.

Dle jednomyslného usnesení II. čl. schůze konati se bude dne 5. března t. r. o 4 h. odp. zvláštní členská schůze, věnovaná oslavě stoleté památky narození Boleslava Jablonského, kněze-básníka-vychovatele. Slavnostní přednášku vykoná dp. Fr. Dvořák, katecheta měšť. školy z Kardašovy Řečice, rodiště básníkovy. Vzhledem k pietnímu účelu a zajímavé přednášce doufáme, že neopominou se kollegové z Prahy i z venku dostavit v počtu reprezentativním. Místo přednášky: Spolkové místo v restauraci p. J. Slámy v Křemencové ul. vedle Fleků.

Jednatel.

Minimální osnova učebná arcidiecéšní byla podrobena zběžné kritice v »Korespondenzblattu« a na sporé výtky odpovídá v následujícím čísle téhož listu katecheta A. St., jakožto referent téže učebné osnovy:

Kritik E. Wiener namítl: *Pro měšťanské školy není v ní nic předepsáno*. Ovšem že ne, zní odpověď, protože je to osnova pro 5 třídní škol. obecnou, a osnova na konci zřejmě podotýká, že osnovy staré pro měšťanku mohou zůstat. To lze odpověděti i na další výtku, *co pro církevní dějiny?* I tu platí stará osnova.

K výtce, že učebná osnova vyměřuje pro přípravu na první sv. zpověď a přijímání *toľiko 11 hodin*, kdežto v poznámce se praví že tento výměr *nestačí*, odpovídá se: Konsistoř osnovu navrženou v listě ordinariátním beze změny otiskla a k tomu některé poznámky své tedy i onu připojila. Přiznáváme, že výměr 11 hodin je skrovný. Ale naopak opět v intenci papežského dekretu jest, by se příprava u těchto malých proti dřívějšíku poněkud zkrátila, neboť později jak důležitost toho žádá bude se musiti beztoho další doplniti. Ostatně Wiener sám osnovu pochvaluje řka, že nechce býti svirácí kazajkou (Zwangsjacke).

Pro první třídu rád by vypustil podobství o »koukolu a pšenici« a »kázání Petrovo«. Na to se mu odpovídá: Měla-li by se vůbec některá parabola vypustiti, pak jistě to nebude tato snadná a dětem srozumitelná. Pokud se týče toho kázání Petrova, nemínil se obsah toliko zmínka o něm.

Že ve 4. a 5. třídě neměla by chyběti biblická dějpráva, připouští odpověď, že by to bylo přijatelné, ale — při třech náboženských hodinách týdně. Takto bibl. dějpráva může býti toliko jen podporou učení katechismového a jistě nebude chyběti, pokud jí bude třeba.

Vypuštění »malého« katechismu též se připouští, jelikož těch několik vět z malého katechismu lze dětem vsápnouti i bez zvláštní knihy. Slovo »opakování« na konci přípravy ke svátostem nevztahuje se na celou látku nýbrž jen na ono.

Na konci vyslovuje referent svou radost a čest z toho pro spolek, že návrh spolku »s díkem« byl vzat od konsistoře na vědomí a ihned v ordinariátním listě na zkoušku dán.

Z činnosti spolků německých. — V *mnichovském* spolku katechetů zvýšen příspěvek členský na 4 marky, pak mimo jiné zvolen komitét pro sbírku náboženských epigrammů, literárně cenných, populárních a praktických a dále populárních modliteb a písní, které by byly i na prospěch katechese. — *Videňský* spolek katechetů měl valnou schůzi 28. ledna. Mimo jiné podával tu dr. Krebs realizaci plánu vydávání »bibliografie katechetické«, k níž dal podnět katechetický kongres. K. a. rada Holzhausen promluvil o »školní zpravě ve velkoměstě«. Uvedl zásady: 1. Velkoměstské poměry farní a školní vyžadují návodu nejen k dobré zpravě, ale i ke zručnosti a povznášející zevnější formě 2. také příprava ku první sv. zpravě buď zdárná a účelná, aby děti plnily klidně a jistě aspoň podstatné části 3. příprava k dalším zpravěm buď prohloubena v tom smyslu, aby děti dospěly k větší samostatnosti. 4. Při vyučování dbej katecheta zvláště na zpytování svědomí a lítost. Opísování a předčítání hříchů znenáhla přestaň. 5. Pro sv. zpravě a přijímání buď řádný dozor a katecheta v dorozumění s dozírajícími orgány. 6. Školním dětem vřeče častěji doporuč: úctu k Spasiteli ve chrámě přítomnému, vlastní nábožnost spolupříklad to přítomným. — *Korutanský* spolek katechetů spojil se s eucharistickým spolkem

kněžským a chválí si živější činnost a účast na schůzích. Počátkem září r. 1914 hodlá pořádati »katechetický kurs« v Celovci a zpracovati pro děti oficiální diecéšní »modlitební knížku se zpěvníkem« k oběmu má konsistorní svolení a zvolení byli též referenti. Předneseno téma »ministranti a povinnost školní«, »organizace mládeže«, »náboženská cvičení« a j., takže teprve za čtyři (!) hodiny byl program vyčerpán. — Spolek katechetů *pražské* arcidiecése měl schůzi 8. ledna v Chebu, na níž byl jmenován čestným členem dr. Englb. Hora, pro zásluhu o založení a rozkvět spolku. Předseda Si ik sdělil, že akce ministerské approbace určitých katechetických názorných pomůcek je slibná. Dr. Stegmann pojednal o novém papežském katechismu a pak bylo usnešeno, aby po příkladu sv. Otce i u nás palčivá otázka katechismová byla rozřešena. Ukazovány statistické a názorné tabulky zpracované od žáků jakožto pomůcky učebné při náboženství. Příští schůze ustanovena v březnu v Karlových Varech.

Výstava pomůcek katechetických, která budila podiv na kongresu v září, byla téměř celá pojata do katechetického musea ve Vidni IX/4., D'Orsaygasse 8, 3 patro. Museum jest otevřeno v každou středu od 5—7 hod. večer a v každý čtvrtek od 10—12 hod. dopol. a od 2—6 hod. odpoledne.

Podáváme smutnou zvěst, že zemřel v Pánu náš milý člen, zasl. člen výboru † 21./II. t. r. dp. **Jindř. Rotta**, zasloužilý katecheta měšť. školy v Mnich. Hradišti. Dle jednomyslného usnesení valné hromady ze 6. ledna 1911 jsou všichni členové Spolku katechetů v království Českém povinni obětovati za tohoto v Pánu zesnulého kollegu nejsvětější obět mše sv. Čest budiž jeho světlé památce a Bůh dopřejž duši jeho věčného pokoje! Carissimi consensio!

Za správní výbor: **Jaroslav Vlasák**, t. č. jednatel. **Antonín Benda**, t. č. předseda.

Definitivně ustanovení byli katecheté: **Antonín Provazník**, při měšť. škole dívčí v Žižkově. **Jaroslav Slaviček**, při I. měšť. škole chlapecké na Smíchově.

Konkurs: Definitivně se obsadí místo katechety: 1 při měšť. školách staroměstských v *Pardubicích* (do 5. dubna 1913). C. k. o. š. r. v *Pardubicích* 13. února 1913.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXVII. ROČNÍKU.

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Učebná látka církevních dějin na školách měšťanských. — Exhorta na III. neděli po velikonočních. — Exhorta na neděli IV. po velikonočních. — Exhorta na neděli V. po velikonočních. — Exhorta na VI. neděli po velikonočních. — Nad mrtvolou sedmileté dívky. — Z praxe a různé.

Učebná látka církevních dějin na školách měšťanských.

Kterak methodicky učit církevním dějinám na měšťance, o tom v methodikách náboženských málo anebo vůbec se nemluví.

Na ten nedostatek ukazuje se i v německé literatuře katechetické, která přece oplývá hojností různých pomůcek a sbírek katechetických.

Vypracované katechese pro církevní dějepis podává dvoudílná příručka od W. Jaksche, katechety na měšť. škole ve Vídni, kterou lze doporučiti a mutatis mutandis pro naše školy dobře užiti.

Tento nedostatek příruček pro církevní dějiny u nás i jinde tím spíše zraží, uvážíme-li, že na mnohých rakouských školách církevní dějiny jsou zavedeny jako vyučovací předmět již od let třiaosmdesátých, kdy škola měšťanská se jeví jako ústav samostatný, kdežto dříve byl církevní dějepis pojat v osnovu osmířidni školy obecné.

Při výkladu církevních dějin na měšťance lze naznačiti tento postup. Děj, výklad (prohloubení), doloha.

Po krátké rekapitulaci předešlého učiva známého, uvede či naznačí se *cíl* nového učiva, aby děti věděly, o čem se hlavně bude jednati v nové katechesi a k tomu thematu aby soustředily svou mysl.

To může se státi buď ve formě věty na př. »Dnes budeme se učití o prvním křesťanském císaři Konstantinu Vel.«, anebo ve formě otázky na př. »Zda Jerusálém byl potrestán za svou nevěru?« anebo konkrétně na př. »Dnes budeme se učití o duchovním pronásledování církve« nikoli pouze formálně »Dnes budeme se učití opět o jiném pronásledování církve«, anebo: »Dnes budeme pokračovati v pronásledování církve«; má býti jasná a již tím vzbuditi zájem žáků. —

Děj podá katecheta svým *přednesem*, a to zvláště tam, kde se jedná o čisté dějinné události, jež má sděliti anebo tam, kde žádoucně působiti na žáky dojmem. Tím však není řečeno, že katecheta musí si vésti monologicky, možno mu dle potřeby užiti i dialogu a tak dotazováním vésti žáky k součinnosti a přemýšlení. Tím vyhne se nebezpečí, že žáci budou passivními a že nebudou spáti s otevřenýma očima.

Přednes má být pokud možno *dramatický*, živý i zajímavý. Jestliže o biblickém vyučování sv. Chrysostom praví: »Vypravuj živě a poutavě! Živé líčení působí dobře, neobsahuje-li nic nepravdivého,« to lze říci i o vyučování církevně dějinném. »Jaký způsob vyučování působí nejlépe na vytvoření charakteru? Vzpomeňme na naše dětská léta! Jak horoucně jsme si přáli viděti živé lidi, nikoli mrtvé postavy, lidi ze života. A jestliže ti lidé náleželi již dějinám, působili na nás jen tehdy, jestliže čarovné slovo učitelovo je postavilo před naši obrazotvornost živě a pravdivě, jakoby mysli, mluvili a jednali před našimi zraky.« Tak mluvil ředitel Pavel Bergmann na druhém vídeňském sjezdu paedagogicko-katechetském.

Ovšem: »Uměti vyprávěti, toť zvláštní a hlavní kapitola na poli školy. Právě tu není učitel nikdy hotov, aby se nemusil podrobiti autokritice a vždy k dokonalosti větší raziti si cestu. Řeč učitelova to je, kteroužto on největší vliv má na své chovance. Musí to být řeč plna síly a štávy, plna pravdy a jasnosti, plna jadrnosti « Evangelický farář Chr. F. Dinter se vyjádřil: »Žena, která neumí vypravovati, neměla by se vdávati a muž, který neumí vypravovati, nemá být učitelem.«

Pouhé *předčítání* látky učebné skrze katechetu nebo žáka nikdy nedocílí efektu živého slova a přednesu katechety, byť i týž tu a tam slovo výkladu vsunul v část čtenou. Čtení mělo by jen tam svou oprávněnost, kde by bylo žádoucnou, potřebno a spolu pro žáky zajímavou uvéstí doslovně *prameny*. Toho však na měšťance bude jistě po skrovnu zapotřebí. Ale přece z těch pramenů na prvním místě to bude bible, ad hoc zvláště Skutkové apoštolští. Tak se vzbudí u žáků i zájem o bibli. Vůbec není nad to, jako doporučovati kapesní vydání bibličky jako na př. Evangelii od dra Sýkory pro děti se zřetelem na jejich pozdější věk. »Chut po náboženské četbě musí se buditi již v časných letech, ve dnech dětství. Hlasy katolických paedagogů se množí, kteří podporují myšlenku, by dvanácti neb třináctiletému dítěti dal se do ruky Nový zákon anebo aspoň Evangelia se Skutky apoštolskými ve vkusné a laciné výpravě. Kterak jinak má dítě v pozdějších letech čísti s porozuměním a s užítkem písmo sv., nedostane-li se mu k tomu praktického návodu ve škole a při vyučování? Knižka »nového zákona« neztratila by u dítěte v pozdějším věku zájmu, naopak zájem jeho na svatém obsahu jejím by stoupl a je ozbrojil proti všem názorům, které by byly v odporu s jeho zamilovanou a často čtenou knihou.«

Analytické (rozborné) formy výkladu užije se při látce kulturně-dějinné, jinak však souhlasíme s Meyem, který »ono heuristické umělkování« zavrhuje, které vyptáváním jako čarovnou hůlkou chce skryté prameny ducha *otevírati* a odpovědi ze žáků vylákati.

Nepopíratelně důležitou jest, aby učebná látka článku nikoli v *jednom*, nýbrž v *odstavcích* byla podána. Doporučuje se, aby každý odstavec hned souvisle byl zopakován od některého žáka, nikoli rozdrobem otázkami katechety a odpověďmi žáka. Zvláště nutné bude takové opakování tam, kde obsah výkladu katecheta uchyluje se od textu knihy, kterou žáci mají v rukou. Opakování doporučuje se i proto, že žáky nutí k větší pozornosti a protože se z něho poznává, čemu žáci dobře porozuměli, čemu nikoli, anebo co na ně učinilo zvláštní dojem a co ne. Jasně a logické rozčlenění celého článku v několik odstavců usnadňuje katechetovi přednes a žákům podržení v paměti, protože onomu i těmto dává dobrý přehled.

2. Po vypravování látky učebné může aneb má následovati výklad (prohloubení). Uvádí příčiny a následky vypravovaných událostí, myšlenky, city a pohnutky jednajících osob, odkrývá sociálně ethický a mravně náboženský obsah vypravované látky učebné.

3. A to již vlastně vede ku praktickému užítí té látky či k *aplikaci* (doloze).

Na druhém kursu mnichovském pravil rektor *Pötsch*: »Nelze vždy z každé události nějakou pravdu vyvoditi«; a přece v mnohých případech lze zhusta mnohé naučení vykristalisoovati, aniž by se řeklo, že je přitaženo za vlasy. Pravdy katechismu namnoze tu mají své zdůvodnění, takže v tom případě církevní dějepis slouží k ilustraci a potvrzení pravd katechismu a bible.

Applikace je tedy závěrem v methodickém výkladu církevních dějin a tak vědění žáků má přecházeti v konání. Na jmenovaném kursu mnichovském pravil *Göttler*: »Dějiny nepodáváme pro dějiny, nýbrž pro náboženství.«

Nemysleme, že pouhé vypravování aneb pouhá zmínka o té neb oné ctnosti svou krásou bude působiti na dítě ve smyslu praktické dolohy.

•Illuse, že by živý zájem dítěte pro stránku morální mohl býti buzen vypravováním, vede *Foerster* k tomu, že při tom »podivuhodně dva zcela různé psychologické jevy se zaměňují, totiž zájem dítěte na událostech a situacích vypravování, se zájmem praktického následování jednání tam líčených« a praví: »Předvádějí-li se nevím jak názorně úspěštilá jednání lidská, tím ještě nikterak nebudou podníceny síly vůle dětské, nepostaví-li se most, který by zjednal spojení s individuálním okruhem života a myšlenek dítěte, to jest, není-li jmenovaný způsob jednání zcela konkrétně převeden ve svět dětských motivů a připojením ke každodennímu životu takřka připoután ku přirozenému osvědčování a směru vůle dítěte.«

Má-li tedy katechese církevně-dějinná býti účelna, pak nelze žákům ponechati na vůli, aby z vypravovaného si činili aplikaci; katechese sama musí jim jí poskytnouti, tím že ze získaných pouček odvodí předsevzetí pro život prakticky bezprostředně anebo prostředně tím, že víru posílí.

A přece není tím míněno, aby jmenovaný postup pedanticky musil býti zachován. Ono schéma je v souhlasu se školou herbatovskou,*) podobně jako známé: *Quis, quid, ubi*. Není lze při každé katechesi nutně udávati účel její, nebude vždy i potřeba *prohloubení* tam, kde *vypravování* katechese dochází porozumění u dětí, sice by rozvlněnost zase byla tu na ujmu a odvoditi *abstraktní* pravidlo pro život dítěte v *aplikaci* nebude také vždy možno.

A aby nejen sluch dítěte, ale i oko jeho bylo zaměstnáno a tak učebná látka dvojí cestou v mysl dítěte vstupovala, doporučuje se vřele užívati tabule a na ní ve skizze důležité události s daty naznačiti. Žáci mohou je i v zápisník zaznamenati. Přípravu katechety k výkladu církevních dějin stanoví toto schéma:

1. Co budu *opakovati*?
2. Kterou *novou* látku vykládati? Co je o tom v *knize*? Kterak látku *rozdělim*? Kterak *vyložim*? Jakou dám aplikaci?
3. Kterých *názorných pomůcek* užiji?
4. Co napíši na *tabuli*?

*) Herbartovská škola stanoví: Zielangabe, Grundlegung, Darbietung, Vertiefung, Lehrgewinnung, Anwendung.

Exhorta na III. neděli po velikonocích.

FRANT. ŠIMÁČEK, katecheta v Plzni.

»Vstal z mrtvých Pán, alleluja — tak radostně volá církev v celé době po velikonocích. Ale i příroda slaví své vzkříšení. Země jest velikou zahradou Boží, v níž švehol ptactva, bzukot včel, šumění lesů v podivuhodný koncert se pojí a chválu pějí svému Tvůrci v rozmanitých toninách.

Mysleme si dítě, jež by bylo vychováno v nějaké podzemní skrýši a pak konečně by bylo vyvedeno na světlo denní, po prvé by spatřilo oblohu, zemi, krásu světa, zdaž by nezvolalo: »Kdo to všechno učinil a tak krásně zařídil? A když by slyšelo: »P. Bůh tak učinil,« — zdaž by nemusilo klesnouti na kolena a klaněti se Všemohoucimu, nejvyšší dobrotivému?

Jsme již zvyklí tomu, co kolem sebe stále vidíme, je nám to všední, ale kdybychom z té zahrady Boží přeneseni byli na písčitou poušť, pak bychom poznali jak vděční máme býti Tvůrci, že jsme se narodili v této *zahradě Boží*.

1. A čím jest země zahradou Boží? Zdobí ji především rostliny od řas mořských až k stromům velikánům. Každá rostlina jest divem stvoření. Pozoruj její kořeny, lodyhu nebo peň, listy, květy, plody. Jaké to umělecké dílo! Který umělec dovedl by vytvořiti jen jediný list stromu? Jaké to množství žebek, žilek, vláken, jak podivuhodně vytvořen ten list! Rostlina jím dýchá a ssaje do sebe vlhkost. Jak teprve pod drobnohledem jeví se býti mistrovským dílem! Vytvořen z nesčetných buněk, které potravu přijímají a dále rozvádějí.

Kde jest umělec, jenž by byl mohl vynaléztí a vytvořiti list pampelišky nebo bodláku? Lidé dovedou jej jen napodobiti v umění, dělající různé ozdoby, ornamenty. A jaká to rozmanitost ve tvarech rostlin! Ani na jednom stromu není jeden list roveň druhému. Jak se musíme podívat, pozorujeme-li v rostlině to množství vláken, jak dýchá a se živí, jak vytvořeny listy a kořeny. Každý osten a chloupek na rostlině jest důležitý pro její zachování. Jak podivuhodně bere si ze země látky potřebné, jež zpracuje, a nepotřebné odvrhne, jak bohaté květy a nádherné barvy tvoří! Neukazuje-li vše to na vyšší moudrost, jež dle účelných zákonů vše řídí? Velebná jest kniha přírody; z každé rostliny vyčeš jméno Boží, všudy znáti stopy Boží.

2. Jak pestrý život v přírodě! Motýl poletuje s květiny na květinu, včelka pohořuje hlavičku do květu, aby se napila sladké šťávy. Tam zas poskakují broučkové a mušky, nesčetné množství hmyzu, motýlové, mravenci, svatojanské mušky, světélkující živočichové v moři. A což ten zpěv rozmanitého ptactva! Jak to vše pospíchá za svou potravou! Dobrotivá ruka Stvořitelova připravila jim hody; každý živočich nalézá svou potravu, oděv i obydlí.

Kdo naučil běláska, aby si našel právě tu bylinu, na které by uložil svá vajíčka? Kdo mu řekl, že na dolejší části listu jsou vajíčka více chráněna než na hořejší? Kdo naučil hmyz jak má pečovatí o vajíčka a mláďata svá? Tu je na př. trhlina: rychle tam s larvou! Trhlina se zamaže, aby do ní nemohl vnikati dešť. — Tam je list, v němž je mladá housenka pečlivě zabalena, aby dešť s ní skapal. A co zbraní, bodců, kleští, nůžek má hmyz ke své obraně!

Pod drobnohledem jak se to hemží malými živočichy v kapce vody rybníční! Čemu se dříve diviti: zdaž malým živočichům, kteří světélkují v moři, či oněm, jež křídové hory vytvořují?

Jakým umělcem je na př. pavouk, když pavučinu spřádá! A sotva se zrodí, již s touž dovedností pracuje jako starý pavouk. Kdo jej tomu naučil?

Jak podivuhodně jest oko mouchy! Skládá se 4.000 malých oček, jež tvoří dalekohled, aby moucha mohla viděti do dálky. Na čele má 3 malá očka, aby v blízkosti viděla.

Kdo naučil včelu, jak má stavěti buňky svých voskových pláští? Proč je staví dle pravidel měřických? — Včely staví v šestiúhelníku. Dvě buňky sousední tvoří úhly 109 a 70 stupňů. Jistě proto, aby ušetřily místa a vosku. Zdali takto správně staví? Jakýsi učený počtář (König v Baselu) počítal a domníval se, že včela dle počtářských pravidel nestaví dobře. Jeden úhel měl by prý býti o něco větší, druhý pak menší. Ale brzy se ukázalo, že ten slavný počtář to špatně vypočítal. Mýlil se tedy veliký učenec, ale nemýli se malá včelka. Vypočítala to, jak má stavěti, včelka, či někdo jiný vložil do ní ten pud, jak má stavěti? — Protož jen blázen praví v srdci svém: *Není Boha.**

Jako dítě má otce, tak příroda má též svého Otce. A kdo jest ten otec? Pán Bůh, jenž ji stvořil, zachovává a spravuje. Je-li dcera krásná, soudíme, že otec a matka jsou krásní. Krásná jest příroda, — jak krásný teprv Otec její, Pán Bůh, zdroj všeho krásna a dobra. Jemu tedy čest a cívála na věky. Amen.

Exhorta na IV. neděli po velikonocích.

FRANT. ŠIMÁČEK, katecheta v Plzni.

»V tichosti přijímejte svaté slovo, kteréž může spasiti duše vaše« — těmi slovy dnešní epištoly napomíná sv. apoštol věřící, aby ochotně přijímali učení Kristovo, kteráž jako zrno dobré zaseto jsouc do země přináší užitek hojný. I vám m. d. zasívají do srdcí rodičové a učitelové mnohé dobré slovo, mnohou dobrou radu. *Užitečno pak jest vám přijímati dobrou radu.* —

1. Staré latinské slovo praví, že od Boha má bráti počátek všecko naše jednání. Poněvadž však s ním nemůžeme tak jako Mojžíš tváří v tvář mluvit s ním ústně se raditi, dal nám místo sebe rodiče, učitele a moudré lidi, abychom podle toho jednali, co oni podle zdravého rozumu před Bohem za pravé uznali. Jest třeba zajisté raditi se s moudrými, neboť na tento svět přicházíme neuměli, a abychom nabyli moudrého rozumu, k tomu třeba, abychom hned z mládí se učili, doma i ve škole moudřejších lidí rady poslouchali. I když člověk dospěje, ještě se nepřeučil, ještě není Šalamounem, a kdyby jím byl, přec měl by pamatovati na jeho výstrahu! »Nespolehej na opatrnost svou« t. j. nechťej sám jediný rozuměti více než zkušení lidé. Onen boháč, o němž Kristus P. vypravoval, domníval se, že maje všeho jmění dosti, má též sám dosti rozumu, že mu není třeba s někým se raditi. Přemýšlel sám u sebe, řka: »Co učiním? Nemám kam bych shromáždil úrodu svou, stodoly mám všechny plné. Toto učiním: Zbořím stodoly své a větších nadělám, a tam shromáždím všechny věci, kteréž mi se urodily, a řeknu duši své: Duše má, máš mnoho dobrého složeného na mnohá léta, odpočívej, jez, pij, hoduj.« Sotva však tak pošetile sobě poradil, pravil mu Bůh: »Blázne, této noci požádají duše tvé od tebe, to pak, cos nashromáždil, či bude?« Kdyby se byl poradil s někým jiným, snadno by mu byl napověděl: »Otevři stodoly, nasýť ze své úrody lačné a chudé.«

Podivno, že P. Bůh posílá člověka k nerozumným živočichům, aby se od nich učil: »Jdi k mravenci, lenochu, a zpytuj cesty jeho a uč se moudrosti.«

Proč pak P. Bůh posílá člověka, tak vznešeného tvora, do školy k mravenci nepatrnému tvorů? Sv. Petr Damian odpovídá: »Proto, aby se člověk od něho učil, co má činiti a čeho se má varovati.« Může-li se tedy člověk něčemu do brému naučiti od živočicha, jak mnohému dobrému se může naučiti z dobré rady moudrého člověka.

2. Sv. Ambrož je toho mínění, že jest nám dobrá rada potřebnější a užitečnější než peníze, protože peníze mnohé lidi svádějí ke zlému, ale dobrá rada každého k dobrému nabádá. A proto starý Tobiáš neodkázal synu svému penězům a jiných statků; všecka jeho závěť spočívala ve spasitelných naučeních, z nichž zvláště významné bylo toto: »Rady vždycky od moudrého hledej.« Dobře věděl, že člověk ve vlastních věcech nebývá dobrým soudcem, že se proti rozumu dává snadno svéstí svými náklonnostmi. Proto aby nechybil, musí poslechnout dobré rady jiného. Tak činí každý opatrný člověk; nespolehá na opatrnost svou. Kdož byl opatrnější nad mudrce Platona, kterého někteří pro zvláštní jeho opatrnost za Boha měli? On se však přece rád s jinými radíval, ano když mu jakýsi hejsk s posměchem pravil, jak dlouho se bude ještě učit, Plato mu dal právě božskou odpověď: »Dotud se budu učit, dokud nebudu litovati, že moudřejším a učenějším se stávám.«

Člověk chtěje něco důležitějšího počíti, má býti podoben králi, jenž chce proti jinému vytáhnouti do boje. Co činí, nežli válku začne? Dlouho uvažuje, zdali by si troufal zvítěziti, povolá své tajné rádce a jak oni moudře rozsoudí, tak učiní. Má býti podoben poutníku. Ten když vidí před sebou dvě cesty, jedna že vede rovinou mezi samým kvítím, druhá že vede do vrchu, s obou stran obrostlá trním, co činí, nechce-li zablouditi? Líbilo by se mu jíti rovinnou mezi samým kvítím, avšak ptá se těch, kdož znají dobře cestu. Poradí-li mu, aby šel do vrchu, bude se řídití ne svou vůlí, ale jejich radou, aby došel cíle. Člověk na světě přebývajíc dále putuje, totiž do nebeského království. Tam vedou rozličné cesty.

M. d. nespolehej na svou hlavu, ale ptej se moudrých, nenásleduj své vlastní náklonnosti, poraď se s rodiči, učiteli, oni ti ukáží nejbezpečnější cestu, abys nezbloudil neb dokonce na té cestě nezhylnul.

3. Mnoho na tom záleží, s kým se radíš. Také Eva se radila s hadem, kterak by mohla býti bohyň, ale zle se poradila. Také Roboam, syn Šalomounův, se radil, ale i se svou radou o pozemské království přišel. Po smrti Šalomounův přišel lid k Roboamovi žádaje, aby jim jho ulehčil. Roboam jim pravil, aby přišli pro odpověď za tři dny. Zatím svolal na radu staré zkušené muže, kteří také radívali jeho zemřelému otci. Ti mu jednohlasně poradili: »Budeš-li k nim mluvit slova měkká a laskavá, budou tobě služebníky po všecky dny.« Nelíbil se ta rada Roboamovi; myslil si: »Já jsem král a mám laskavě mluvit k poddaným? Toho nikdy neučiním.« Pročež svolal po druhé na radu samé mladé muže lehkomyšlné a rozmařilé, co by měl činiti. Ti mu radili, aby své královské moci hájil nejostřejšími slovy. Po třech dnech přišel lid pro odpověď. Král při vítání jej dle rady oněch hejsků těmito slovy: »Můj otec vás mrskal bičiky a já vás budu mrskati bičiky uzlovatými.« A následek toho byl, že deset pokolů odpadlo od něho.

M. d. máš-li za rádce nezkušené společníky, radíš-li se s leccjakým mnoho mluvkou, který ti pro svůj zisk jako had Evě pochlebuje, věz, že i ty neje

o štěstí na světě, ale i o nebeské království přijdeš. Nechtěj býti moudřejší, než byla moudrost věčná, J. Kristus. I on se radil s apoštoly. Buď vděčno za radu moudřejších, zvláště rodičů a učitelů. »V tichosti přijímejte svaté slovo, kteréž může spasiti duše vaše.« Amen.

Exhorta na V. neděli po velikonocích.

FRANT. ŠIMÁČEK, katecheta v Plzni.

O dnešní neděli prosebnou povzbuzuje nás Spasitel ve svém evangeliu k modlitbě a v následujících třech dnech koná církev prosebné průvody čili processí. Vyvádí své věřící z chrámu ven do jarní přírody, aby se tam veřejně a společně modlili, neboť všechny dary v přírodě jsou od všemohoucího a nejvyššího dobrotivého Stvořitele, jemuž máme za ně děkovati a prositi. Věřící vyznávají tím víru svou a společně se modlíce, řídí se slovy Spasitelovými: »Kdekoli jsou dva neb tři shromážděni ve jménu mém, uprostřed nich jsem já.«

Člověk pro časné věci snadno zapomíná na P. Boha a na spásu duše své. Proto církev vybízí věřící častěji k modlitbě, v neděli a ve svátek svolává k oběti mše sv. a k modlitbě. Kristus P. sám tak často učením i příkladem svým povzbuzoval k *modlitbě*. —

1. Modlití se znamená s Bohem rozmlouvatí, mysl svou nábožně k Bohu pozdvihovati. V jistém smyslu modlí se celá příroda, jež hlásá o svém Tvůrci, že jest všemohoucí, nejvyšší dobrotivý a moudrý. Každá bylinka, každé zvířátko velebí svého Stvořitele. Člověk, jenž myslí a přírodu považuje za dílo Boží, spatřuje v šumění lesa, v bublání potůčku, ve hlaholu ptactva modlitbu. Ale ve vlastním smyslu modlití se může jen člověk, neboť jen člověk má myslícího ducha, a aby mohl poznati nejvyššího Ducha, má srdce, aby jej mohl milovati, má řeč, aby jej mohl chváliti. Člověk má tu němou chválu celé přírody jaksi shrnouti a modlitbou vyjádřiti.

2. Člověk se může modlití, on se však také má modlití. Rozum praví člověku — a tento hlas každý v sobě ve svém svědomí pocituje, jen když ho poslouchá a nedá si ho přehlušiti hřmotem každodenního života, — že celá příroda kolem něho a on sám jest dílem všemohoucího, nejvyššího dobrotivého a moudrého Stvořitele, že tedy toho svého Pána musí chváliti a velebiti. Toť modlitba chvály.

Člověk přemýšleje opět vidí, že z Boží dobroty má nesčetná dobrodiní: život, zdraví, pokrm, oděv, krátce vše, co Boží příroda přímo nebo nepřímo poskytuje; uznává, že má svému největšímu dobrodinci děkovati. Toť modlitba díků. —

A v nesčetných případech života, v tisícerych nebezpečích, jež ohrožují jeho štěstí, zdraví, majetek, život, uvažuje člověk svou slabost a to pozvání nutká jej, aby se prosebně obrátil k Bohu o pomoc. Toť modlitba prosebná.

Pozoruje-li člověk svůj život plný chyb a nedostatků, jak často přestoupil zákon Boží, tu v srdci jeho povstává cit hanby a lítosti vzhledem k jeho Pánu a Tvůrci. Toť modlitba smíření.

3. Tak celá příroda, tak srdce samo pobádá člověka k modlitbě. Kdo se nemodlí, jest jako člověk, jenž jen tak ode dne ke dni žije a o budoucnost se nestará; zavrhl víru a tak se zbavil posily, útěchy a pokoje, zřiká se časného

i věčného blaha. O takovém platí slova písmá sv. (Is. 1, 13) »Vůl zná pána svého, osel jesle svoje, ale lid můj mne nepoznal.«

Písmo sv. často povzbuzuje k modlitbě: »Doufejtež v Pána všeliké shromáždění lidu, vylévejte před ním srdce svá: Bůh jest spomocník náš na věky.« (Žal. 61, 9) »Hospodine Bože spasení mého, ve dne jsem volal i v noci před tebou. Vejdiž před obličej tvůj modlitba má: nakloň ucha svého ku prosbě mé.« (Žal. 87, 2—3).

A na nesčetných místech líčí písmo sv. účinky modlitby. »Modlitba kořícího se oblaky pronikne.« — »Vzývej Boha v den souzení, a já vytrhnu tě, a ty mne budeš oslavovati.« (Sir. 35, 21.)

Spasitel učil nás slovem i příkladem modlití se. Zdalíž neprobděl celé noci na modlitbách? Nejdolejší byla jeho modlitba na hoře Olivetské: »Otče, je-li možno, odejmi tento kalich ode mne« — a poslední jeho modlitba na kříži: »Otče, v ruce tvé poručím ducha svého.« — Nejkrásnější modlitbě sám učil: »Otče náš.«

M. d. budete míti příležitost častěji shromáždovati se ke společné modlitbě. Jest to jakás obět, — ale vyprosíte sobě i jiným milostí a odvrátíte od sebe i jiných mnohé zlo. Váš zpěv budiž modlitbou nábožnou, jež ze srdcí vychází. Modlitba jest páskou zlatou, jež nás k Bohu a nebi váže. »Modlete se vždycky a neustávejte.« Amen.

Exhorta na VI. neděli po velikonocích.

FRANTIŠEK MALÝ, kaplan v Praze.

O mučednicích.

Kdybych vám chtěl, milé děti, stručně, jedinou větou zopakovati obsah dnešního evangelia, jak bych to učinil? Řekl bych, že tu Pán Ježíš při poslední večeři těší apoštoly v budoucím jejich utrpení. Sám sice vidí před sebou vlastní své muky, vidí Kalvárii, hřeby a kříž; ale na to všecko zapomíná a soucitně upozorňuje apoštoly na jejich budoucí utrpení. A vyplnilo se skutečně, co předpověděl jim a jejich nástupcům: že budou týráni a mučeni? Ano! Vyplnilo se všecko, všecičko do slova! Chci vás, milé děti, přesvědčiti o tom v dnešní exhortě .

Pojednání.

I. Pravil-li Pán Ježíš k *apostolům*, že »budou svědectví vydávati« o NĚm, nemýlil se. Neboť, sotvaže o letnicích obdrželi Ducha svatého, hned s radostí andělskou počali hlásati sv. evangelium. Nejvyšší kněží a všechna rada židovská sice pod trestem smrti zapověděla jim kázati o zmrtvýchvstání Páně. Ale oni neohroženě odpověděli: »Nemůžeme mlčeti o tom, co jsme viděli a slyšeli. Boha více sluší poslouchati než lidí.« Byli tedy do žaláře uvrženi, zmrskáni a pak zase propuštěni ze žaláře, ze kterého se však ubírali s radostí a s úměvem na rtech.

Potom se rozešli z Jeruzaléma do celého světa, aby také národové pohanští se dověděli o tom, že pro ně přišel Spasitel a krví svou je vykoupil. Ach, milé děti, co všecko musili sv. věrozvěstové zakusiti uprostřed surových a divokých národů! Co pronásledování a pohrdání! Co hladu a žízně! Co ran a bití! A naposledy mučednickou smrt!

Svatý *Petr*, hlava apoštolů, byl r. 67 za císaře Nerona v Římě ukřižován. Zároveň s ním byl sv. *Pavel* — jako římský občan — sťat. A což ostatní apoštolové? Sv. *Jakub* Menší, který, který pro svou zbožnost a přísný život »Spravedlivým« nazýván byl a v Jeruzalémě setrval jako biskup, byl návodem farizeů ukamenován za nejvyššího kněze Annaše r. 63. Sv. *Ondřej*, bratr Petřův, kázal evangelium nejprve na pobřeží moře Černého; pak se uchýlil do Řecka, kde na stromě olivovém jako na nějakém kříži pověšen byl v městě Patrasu. Slyšte, kterak se modlil, když přiveden byl ke stromu své smrti: »Ó dobrý kříži, jenž jsi krásu svou obdržel od údu Páně! Kříži, po němž tak dlouho jsem toužil . . . vyzvedni mne od těchto lidí a vrať mne Mistru mému, který mě také na kříži byl vykoupil!« Nebyla to, děti, modlitba krásná, hodná statečného křesťana?

Sv. *Filip* byl také ukřižován a sice v městě Hierapoli v Malé Asii. *Tomáš* byl v městě Kalamině kopím probodnut a sv. *Matouš* byl umučen v africké Ethiopii mezi černochoy. *Juda* byl v Arménii ubit kyjem a *Šimon* v Persii pilou rozřezán. Ale největší muky vytrpěl sv. *Bartoloměj*! Neboť byl za živa kůže zbaven a pak teprve mečem sťat! Jediný sv. *Jan* unikl smrti mučednické, ač také on pro víru mnoho a mnoho byl vytrpěl

II. Avšak, milé dítky, myslíte, že smrti apoštolů přestaly muky křesťanské? Ach, nikoli, nepřestaly! Naopak: potoky krve křesťanské tekly po celých 300 let! Zdaž nenaplnila se tak doslova předpověď Pána Ježíše: »Každý, kdo vás zabije, domnívati se bude, že by tím službu prokazoval Bohu« (Jan 15.)?

Nevýslovně strašné byly muky a nejrozmanitější mučidla, která měli pohané na křesťany! Rozum žasne nad jich vynalezením a cit trne nad ukrutností, s jakou *milionové* nevinných křesťanů ve všech končinách říše římské byli mučeni! Někteří byli kamenováni, jiné stínali na popravišti, předhazovali dravým a lačným šelmám za kořist, obkládali smolou a slamou a jako živé pochodně zapalovali v noci okolo cest Kdybyste četli životy těchto sv. mučedníků, věřte mně, že byste se ani nezdrželi pláče. Tak bolestná a příkladná byla jejich smrt!

II. Právě dnešního dne (4. května) světime památku jednoho z nich. Kterého? Svatého *Floriána*. Obraz tohoto mučedníka jste už jistě viděli, ale znáte-li něco z jeho života? Pochybuji. Tedy poslouchejte!

Sv. *Florián* byl plukovníkem vojska římského císaře Diokleciána, jemuž věrně sloužil. Když ale tento pohanský císař r. 304 vydal ukrutný rozkaz, aby všichni křesťané buď obětovali modlám aneb na smrt vydání byli — rozhodl se šlechtitý rytíř sv. *Florián*, že nebude déle sloužiti králi pohanskému, ale že bude hájiti a zastávati práva krále nebeského. Opustil tedy praporek vojenský, aby pod praporem kříže bojoval pro Krista Pána.

Té doby se sv. *Florián* zdržoval v Horních Rakousích, kde bývalo za dávnych dob město Laureacum. Uslyšev, že na základě rozkazu císařského v tomto městě věznění a mučení jsou jeho bývalí vojáci křesťanství, vzplanul touhou po mučednické smrti a spěchal tam, aby je potěšil a k vytrvalosti povzbudil. Stalo pak se, že na cestě potkal několik vojinů, kteří ho neznali. Ptal se jich, kam se ubírají se zbraní v ruce? Odpověděli mu, že jsou vysláni od vladaře Akvilina, aby zjímali křesťany, kteří se zdráhají obětovat modlám.

Florián pravil: »Netrmácejte se příliš! Hle, já jsem také křesťanem! Do-vedte mne tedy ku vladaři!« Ten podivil se nemálo, když sv. *Florián* k němu

přiveden byl a svou víru neohroženě vyznával. I jal se ho přemlouvat a jemu lichotit, aby obětoval bohům. Ale když statečný plukovník rozhodně to odmítl, hrozil mukami a smrtí.

Co myslíte, děti, zalekl se nyní sv. Florián? Ach, nezalekl! Ale pozdvihnuv oči k nebesům takto se modlil: »Pane Ježíši Kriste! Já tebe nezapřím, ale budu pro tebe bojovati. Přijmiž mě do počtu oněch sv. bojovníků, kteří už přede mnou Tvé svaté jméno vyznávali! Posilniž mě, abych setrval až do konce!«

Když to soudce slyšel, vykřikl podrážděně: »Co to činiš? Chceš se svévolně protiviti rozkazům císařským?« Florián klidně odpověděl: »Jako voják poslouchal jsem vždycky rozkazů panovníkových. Ale nikdo nepřinutí mne, abych obětoval mrtvým modlám a lichým bohům!«

Řeč tato rozhněvala soudce. I rozkázal jej zbičovati a hrozil mu upálením. »Pal si tělo mé, jak chceš!« odvětil Florián. »Jen když duši mé neuškodíš!« Akvilín dal mu nejdříve železnými kleštěmi maso z těla trhati a na konec vynesl ortel, aby mučedník s těžkým kamenem na hrdle upevněným shozen byl s mostu do řeky. Sv. mučedník zaplesal a radostně krácel na smrt, kterou také skutečně našel ve vlnách řeky Enže dne 4. května r. 304

Domnívám se, děti, že dobře znáte obraz sv. Floriána. Vidíváme jej vyobrazeného na průčelích a štítech domů jako vojína, který drží v ruce okov s vodou a hasí požár domů. Ach, milé děti, sv. Florián je ochráncem proti ohni! Ale jest ještě jiný oheň a síce, jak praví Písmo svaté, »oheň neuhasitelný, který je připraven ďáblu a andělům jeho.« Není to žádná pohádka ani smyšlenka, protože Pán Ježíš sám o něm často mluvil a řekl, že je tento pekelný oheň připraven pro nespravedlivé duše po smrti

Kdo by se tedy před ním nestrachoval? Kdo by se nebál? Co činiti budete, aby vás jednou minul? Co? Po příkladu sv. *apostolů, mučedníků* a sv. *Floriána* milujte Pána Ježíše! Nystyďte se nikdy vyznati víru svou, kdykoli kráčíte kolem kostela, kříže nebo nějaké sochy! Aby se na vás vyplnila slova Kristova: »Kdo mne vyzná před lidmi, toho vyznám i já jednou před svým Otcem!« Amen.

Nad mrtvolou sedmileté dívky.

Promluvil dne 21. února 1913 JOSEF TICHOVSKÝ, kníž. arcib. vikář.

Zdálo se mi o krásném městě. Nebylo tam ani bídy, ani bolesti ani starostí, ani pláče, ani kvílení. ani smrti. Jen samá radost, hodování, rozkoše a nadbytek všeho. Jak jsem byl šťasten! Ale — byl to jen sen. Však písmo sv. nás učí, že skutečně jest takové město, kde nebude žalosti, ale věčná radost a plesání, město, kamž nás zavede Pán, až pokyne: »Pojďte požehnaní otce mého, a vládněte královstvím vám připraveným od ustanovení světa.«

Tato dívka, doufáme pevně, že již raduje se v onom ráji nebeském, neb ještě nepoznala ošklivost hříchu, ale víra, naděje a láska, kteréž jí byly Bohem, zbožnou matkou a mnou vštípeny, sídlily již v srdci jejím a ukázaly jí cestu ku Pánu nebes.

I. *Víra svatá* ji naučila, že pro ni narodil se Kristus Pán, trpěl a zemřel na kříži, pro ni z mrtvých vstal, by mohl dokázati pravdu svých slov: Já jsem vzkříšení a život, kdo ve mě věří, byť i umřel, živ bude a já ho vzkřísím v den poslední.« Ona poznala toho mocného a dobrotivého Pána, jenž kudy chodil

dobře činil a veliké věci učinil těm, kteří se ho bojí. Ona poznala Jeho velikost při vypravování zázraků. — »Kdo jest to, že ho vítr a moře poslouchá« tázali se lidé při utišení bouře na moři.

»Prorok veliký povstal mezi námi a Bůh navštívil lid svůj«, volali při vzkříšení mládence Najmského. »Odejdi ode mne Pane, neboť jsem člověk hříšný« vclá sv. Petr, nahlédnuv jak i ryby Pána poslouchají a na jeho rozkaz shromažďují se v síť, kamž v noci shromážditi se nechtěly. »Kde jest ó smrti osten tvůj, kde jest ó smrti vítězství tvé«, volá užaslý nad mocí toho Pána, vítěze nad smrtí a ďáblem, z mrtvých vstalého, sv. Pavel.

Tomu věřila a proto doufám, že Pán na ní vyplnil své slovo: »Kdo uvěří a pokřtěn bude, spasen bude« a že již raduje se s ním ta duše, jež poslechla jeho pokynu a od nás odešla.

II. »Doufej synu, odpouštějí se ti hříchy tvé« řekl Pán Ježíš šlakem poraženému. A doufala zajisté i ona v Jeho milosrdenství. Viděli jsme ji zbožně klekávati v kostele, viděli ji rodiče zbožně se žehnati sv. křížem dokud mohla ještě zvedati ručku svou k čelu, ráda tím znamením, jímž prvně ji žehnala její matka zbožná, vyznávala, že »jedna jest pravda, již pojem víš, jedno jest vítězství, tím jest kříž.«

»Pojďte ke mně všichni, kteří pracujete a já vás občerstvím«, slyšela hladce mluvití Pána a snad těšila se již na první sv. přijímání, o němž slyšela při vypravování o poslední večeři. Nepřijala ho již na světě, ale přijal ji sám již Všemohoucí, jenž říkával: »Nechte maličkých přijíti ke mně, neb jejich jest království nebeské.«

III. *Milovalať* toho Pána přesladkého. Pamatuji se, jak ráda o něm poslouchala, ničím se nevytrhujíc, jako ta Maria seděla u nohou Jeho, vám, milé dítky, za příklad. S touhou hledávala na křížek, když jsem mluvil slova sv. Bernarda. »Celé tělo Pána dýše láskou. Hlava nakloněná jako by tě chtěla políbit, ruce rozepaté jako by tě chtěly obejmout a srdce otevřené, jako by tě chtělo skrýt před nepřáti tvého spasení.« Ano, již tě líbá ta hlava Kristova, již tě přivítaly požehnané Jeho ruce, již tě přivinulo k sobě svaté Jeho srdce, milá dceruško. S Bohem! ti voláme, »Na shledanou.«

Tážete se, jak se shledáme? Odpověď na to jest: Věřte, doufejte, milujte Boha jako ona činila. Vám, milé dítky, zbývá ještě trpký boj o nebe, boj s tělem, světem a ďáblem, těmi nepřáti spasení.

1. *Věřte v sílu Boží*, již poznáváte nejen ve škole, ale poznáte v životě, v přírodě a všude, jen když nebudete mít oči zavřené, seznáte, že jen blázen může říci »Není Boha« a že jen špatný člověk, největší váš nepřítel vám bude víru bráti, neboť »kdo neuvěří, bude zatracen« a »přistupujícímu k Bohu jest třeba, aby věřil. Bez víry nelze se líbiti Bohu, nelze míti Jeho světlo, pravdu a sílu.

2. A uvidíte-li lidi bez víry, uslyšíte-li jejich hanebné, vaše náboženství tupící řeči, zastaňte se sv. víry a *doufejte* v její konečné *vítězství*: »Tot jest vítězství, které přemáhá svět, víra naše. »Brány pekelné jí nepřemohou« máf zaslíbení všemohoucího, nejvyššího dobrotivého a ve slibech nejvěrnějšího Krista. Posilujte se ve sv. svátostech s ním hlavně ve sv. přijímání! Tu k vám volá: »Proč se hojíte, vy malověrní. Aj já s vámi jsem až do skonání světa.«

3. Tak nám vlévá víru a naděje. »Kdo by Ježíše za to nemiloval? Láska Kristova nutí nás«, volá sv. Pavel. Když on dříve miloval nás, že život svůj za nás položil, musíme i my milovati Jeho. Čím to dokážeme, než zachováním jeho přikázání, jež zabezpečují Bohu Jeho čest a slávu, nám i našim bližním všecko blaho a štěstí vezdejší i věčné. A kde se je naučíme zachovávat, než u Krista ve sv. přijímání. Tam bude naším pokrmem, naším lékem, naší silou a radostí. Tam splesáme s učeníky Emauzskými, tam zabezpečíme si shledání i s touto v Pánu zesnulou, až splní Kristus své slovo »Kdo jí mé tělo a mou krev, má život věčný«.

Za ní nás tedy dovede víra, nebe nám otevře naděje, s Kristem nás věčně spojí láska. Tam, kde víra přejde v patření na Boha, naděje ve věčné požívání Boha, láska v dokonalé spojení a spojení s Bohem na věky, Amen.

Z praxe a různých.

Spolek katechetů v král. Českém konal dne 5. března t. r. II. schůzi výborovou. *Omluveni:* Bečvář, Rotta, Pešek E. *Neomluveni:* Dýcka, Herynk.

Předseda věnoval † členu výboru kgovi Rottovi vřelou posmrtnou vzpomínku, kterému přítomní povstáním ze svých míst poslední úctu vzdávají. Místo něho nastupuje do výboru náhradník Štamfest z Karlína. Přijati výborem noví členové: 1. Krupka kapl. z Bubenče. 2. Kraus z Michle. 3. Kobza z Týniště n. Osl. 4. Dubovský z Mirošova. 5. Šubr z Kralup. 6. Rosol z Dol. Hamru. 7. Pršala z Ml. Boleslavi. 8. Mazánek z Hořovic. 9. Dušek z Jablonce. 10. Někut z Kumžaku. 11. Zadák ze Stráže. 12. Lau-sek z Jindř. Hradce. 13. Hocke z Chrastí. 14. Šeda ze Světlé n. Sáz. 15. Vrátil se a byl přijat kga Fr. Tichý z Plzně. Tři nejzavilejší dlužníci, nevyrovnali-li svůj velký dluh dávný, budou upomenuti advokátem. Kga Bečvář děkuje za podporu při právní při; kga Kohout t. č. v Dubrovniku žádá o podporu v nemoci; odhlášováno poslat mu 50 K. Přijato, aby jednateli za mimořádný nával prací písařských v posledních dnech povolena byla nějaká odměna. Návrh kgy Halbicha o změnu v oznamování a persoluci mši sv. za † člena byl zamítnut a limine. Jednáno o návrzích kgy Dvořáka z Kard. Řečice, o nedostatcích Věstníku a jeho zdokonalení atd. K návrhu kgy Červinky uloženo knihovníkovi ve Věstníku otisknouti seznam lepších věcí z knihovny. Předseda kon-

statuje, že k žádosti p. probošta Kotrcha intervenoval i pro duch. správu při úpravě remuneračí za vyuč. náb. s úspěchem. Jednáno o projektovaném kalendáři katech. a uloženo jednateli informovat se u kollegů moravských o společné akci. Jednatel referuje po té o komisi musejní, že s p. Kotrbou dosaženo již jakési base t. j. místnosti, a podrobnosti se dále projednají. Tím skorčeno.

Jarosl. Vlasák,
t. č. jednatel.

Hned na to konána *III. členská schůze*, jejíž program vyplněn přednáškou kgy Fr. Dvořáka z Kard. Řečice na oslavu 100letých narozenin Boleslava Jablonského. Ač se-zvání všichni členové, duch. správa i premonstráti, byla účast velmi slabá asi 30 členů s p. notářem Škrdlem. Přednáška byla krásná, poutavá a prodchnutá láskou k básniku, v jehožto rodišti p. přednášející působí.

Dne 15. III. konala se IV. členská; po přečtení zápisů z poslední schůze a schválení jeho referuje předseda a oceňuje přednášku kgy Fr. Dvořáka o Jablonském; poukazuje na zvláštní zjev, že v poslední době došlo ho mnoho dotazů stran porušování prázdna o sv. zpovědi a sv. přijímání. Pak probírá předseda dotazníky, které předloženy budou katechetům všem, bod za bodem. Vítá tyto dotazníky, ježto v nich katecheta může mnohé svoje bolesti sdělit z nařízení instancím vyšším, kdež snad dojdou povšimnutí. Proto předseda klade členům na srdce, aby tyto dotazníky

vypĺňovali pŕesně dle pravdy, nic nezamľoľovali a nenadsazovali. Pak debattováno o někteŕých praktických pŕípadech ŕkolních. Ku konci vybízí pŕedseda členy, aby pŕaŕští všichni, z pŕedměstí dle možnosti sůčastnili se pohŕbu † kollegy (nečlena) Huberta Dudy z N. Města Pŕaŕského a ukázali tak vzájemnou úctu.

Skončeno bez návrůů.

Jaroslav Vlasák,
t. č. jednatel.

Nové obrázky u pŕíleŕitosti vystoupení ze ŕkoly, po nichŕ byla vŕdy popŕávka v kruzích katechetských, vydá co nejdŕíve nakladatelství a umělecký ústav *Jan Kotík na Smíchově*. Obrázek pŕedstavuje Krista Pána, an jednou rukou podává dítku modlítební knihu a růženec na cestu do ŕivota a druhou mu ŕehná, jakoby chtěl řici: Budeš-li se modlíti, dle víry ŕítí a matku svoji uctíváti, budu ti ŕehnatí. Obrázek tento *symbolický a umělecký* je zhotoven známým vynikajícím umělcem *Matthuserem*. Cena 100 kusů 5 kor. Objednávky u Jana Kotíka na Smíchově.

Co je s novým kancionálem? Pod tímto záhlavím pŕinesl nový časopis »Archa« v rubrice »Okna« lokálku tohoto znění:

V Brně opatřili si diecesní kostelní zpěvník tím, ŕe svěřili pŕáci hudebníku P. Eichlerovi. Výsledek jest: dílo hudebně cenné, ale literárně jednotvárné, poněvaďž literární ohoblování obstaral jediný veršovec. Téŕ v Pŕaze zabýval se kanovník Dr. Antonín Podlaha problémem kancionálu a sebral mnoho látky, rozdělil mnoho pŕáce různým básníkům, ale dílo uvázlo. Na naši ŕádost o informaci pro »Archu« odpovídá vdp. kanovník:

Veleváŕžený pane a pŕíteli!

Velice mne potěšila Vaše zpŕáva, ŕe započnete vydávat revui »Archu«.

Co se týče zpŕávy o kancionálu, není možno ještě podati zpŕáv, jeŕž by veŕejnost zajímaly. Pŕi dosavadních pŕacích ukázalo se, ŕe jest nutno prozkoumati původ a vývoj každé písně po stránce textové i hudební a to hlavně na základě hojněho, dosud neprozkoumaného materiálu rukopisného. Jest to pŕáce svízelná, ale nutná; bohuŕel jest pracovníků málo. Nejlepší pracovník, prof. Orel, jsa i jinak velice zaměštnán, nemůŕe se bádání tomu věnovati tak, jak by bylo ŕádoucnou.

Se srdečným pozdravem oddaný

Dr. Podlaha.

Důleŕité pro kněze a řeholníky, kteří cestují do Itálie, navštíví Benátky. Dne 1. prosince 1912 byl v Benátkách na Campo di San Maurizio č. 2603 zŕízen klášter pro kněze a řeholníky, kteří tudy cestují a neradi v hostinci bytují. Správcem jeho jest rektor katolické německé obce. Jest spojen s německým kostelem San Maurizio, takže ke všem tělesným a duševním požadavkům můŕe býti pod jednou stŕechou pŕihlíženo. Klášter je tŕi minuty vzdálen od zastávky Vaporetto Santa Maria del Giglio a jízda na malém parniku Canale Grand z nábeŕŕí až k této zastávce stojí 15 centimů (Centesimi). Dotazy a ohlášení buďte řízeny na P. redaktora Zeno Wallbröhma O. F. M. (Campo di S. Maurizio N. 2603) v Benátkách.

Zpŕáva o katechetickém museu v Brně. (Další zpŕáva.) V roce 1912 skutekem stalo se pŕání projevené o katechetické výstavě v Brně v r. 1909: aby byla zŕízena stálá sbírka pomůcek, jinak katechetické museum v Brně.

Pro první rok věnovala Jednota duchovenstva na zařizení sbírky 300 K, a ve »Věstníku Jednoty« i ve výroční zpŕávě za rok 1912 podán seznam pomůcek zakoupených.

Pro vyučování biblické pořizeno 9 sbírek obrazů, pro katechismus a liturgiku jedna kolekce velkých obrazů a 18 kolekcí malých obrázků a 12 diagramů; pro církevní dějepis jedna mapa, 3 obrazy z Palestiny a pohlednice z Říma.

Většina nakladatelů vyšla nám ochotně vstříc, povolivši slevu třetinovou, případně i poloviční z obvyklých cen. Někteŕi na pŕ. firma Havlíkova ve Stuttgartě (nakladatelství obrazů Reukaufových), dp. katecheta Zamazal nám i cenné dary poskytli. Plníme jen povinnost, když této blahovůle s vděčností i na valné hromadě vzpomínáme.

Jeť obnos takto ušetřený značný; za pomůcky, mající cenu 375 K vydali jsme jen 186 K, čímŕ získáno 189 K. Aby obrazy dále byly zachovány, byly podlepeny a účet za pŕáce knihářské byl skoro 90 K, tak ŕe po zaplacení cla a poštovního až asi na 10 K obnos Jednotou povolený vyčerpán.

Sbírka umístěna je v místnostech benediktinského knihkupectví ve vlastní skřini.

Jak vyslyšet ze zpŕávy pořožen v r. 1912 pevný a slibný začátek k dílu důleŕitému. Štědlostí »Jednoty« bude jistě možno v r. 1913 pŕikročiti k rozšíření sbírek a pŕi-

měněně pokročiti v rozvoji musea, zvláště rádi bychom nakoupili různé zajímavé modely a předměty přímo v Jerusalemě.

Ze spolku katechetů německých.

V litoměřickém spolku v sekcích děčinské, liberecké a ústecké rokovalo se o úpravě a modlitební knížce »manna«, o osnově, zpěvníku, spolkovém kalendáři kléru a školním zákonníku jako jeho příloze. — Ve *videňském* spolku katechetů po projevu posmrtné vzpomínky na J. E. dra. Nagla byl podán zavěrečný referát o »videňské školní zpravědi« a za živé debaty uvedeny zásady: 1. Faráři svolají ročně tři ev. dvě konference katechetů. 2. Zpovídání dětí školní jsou povinni katecheté bydlící v téže farnosti. Okresní školní rada bude požádána, aby prohlásila oficiálně, že definitivní katecheté jsou sprostřední vyučování ve dny zpo- vědní. Klerus řeholní je vázán k výpomoci. Výlohy vzešle hradí se z kostelního jmění. 3. Zpovědi jsou odpoledne. 4. Nebudou trvati přes 1/2 hodiny. 5. První zpověď nebudíž před třetím týdnem začátku školního roku, závěreční nebuď v posledních dvou týdnech na konci školního roku a zpověď valikonoční co možná záhy. První přijímání děj se pokud možno v neděli a to mezi 7—8 hod. 6. Pohřby, křty a pod. nebudou připuštěny mezi zpovídáním. — *Pražský* spolek arcidiecésní sešel se v Karlových Varech. Přednášelo se o »náboženském kreslení« a přijata resoluce, by každý katecheta své kresby zaslal předsedovi a komitě po úradě nejlepší vydá ve společné knize. Dále žádáno, by 1. lhůta pro vyzkoušení osnovy ještě o rok byla prodloužena. 2. konsistoř zdvořile požádána, zda »malá manna« pro školy národní již vyjde. 3. spojití se s videňským spolkem, aby jistým katechetským pomůckám názorným dostalo se brzké approbace. — Spolek katechetů *mnichovských* vyslechl přednášku *Stieglitzovu* o »obrazech církevně dějinných.« Uznána jich potřeba a zmínil se o zamýšlené kolekci jich od kaplana Gráfa v Animě v Římě, pro niž byl spolek žádán za dobrozdání, komise však uznala jich nevhodnost pro naše účely, ježto sleduje spíše dějiny umění, kdežto žádoucný jsou obrazy scén. V živé debatě bylo přijato, by komise v té otázce pokračovala a členové též at dají návrhy, které obrazy by pokládali za nutné neb užitečné. Další důležité téma bylo: *Otázka kinematografu* (spir. Westermayer). Uznán za nejlepší prostředek názorný, ale

cenu pro děti má jen potud, pokud obsah pro ně pečlivě volen, návštěva omezena, z čehož plyne potřeba vlastních představení pro školní mládež za souhlasu školních ústavů. V opačném případě ukazuje na zhoubné následky pro tělo i duši, na fantasi a ducha dítěte. I katechetský spolek s jinými ve shodě musí té zhoubě čeliti.

Zavedení nových dotazníků v příčině vyučování sv. náboženství na školách středních, měšťanských a obecných.

1. Aby se pp. kníž. arcib. ordinariátním komisařům i učitelům náboženství usnadnilo předkládání předepsaných zpráv k. a. ordinariátu a též aby se docílilo jednotného způsobu a přehlednosti zpráv, vydány jsou jak pro ordinariátní komisaře tak pro učitele náboženství zvláště upravené dotazníky, kterých nyní výhradně třeba používat a jež ve všech částech pečlivě nutno vyplňovati.

Tyto dotazníky lze obdržeti v kníž. arcib. knihtiskárně v Praze I.—1040.

Dotazníky ty zasíláme současně po jed. om výtisku všem veleďst. pp. k. a. vikářům, k. a. ordinariátním komisařům i k. a. školdozorcům, žádající je, aby pp. učitele náboženství upozornili, by sobě *dotazníky ty z k. a. knihtiskárny opatřili a již pro tento školní rok je vyplnili.*

2. Učitelé náboženství zašlou každoročně vyplněné dotazníky *do konce školního roku* příslušnému k. a. ordinariátnímu komisaři. Ordinariátní komisař je prohlédne, připojí k nim vyplněné dotazníky svoje o vykonané inspekci náboženského vykonané inspekci náboženského vyučování při též ústavu a zašle úplný akt *každoročně do konce července* k. a. konsistoři.

K těmto dotazníkům poznamenáváme:

a) Kníž. arcib. ordinariátní komisař navštíví, pokud jen možno, v každém školním roce každou třídu ústavu sobě svěřeného alespoň jednou.

b) Mimo to jest mu visitovati nejméně jednou za rok každého exhortátora příslušného ústavu a býti též přítomen alespoň při jedné školní mši sv. každého sobě podřízeného katechety.

c) *Všem učitelům náboženství, katechetům a exhortátorům* se tímto ukládá, *aby svého náboženského dozorce* nejděle do konce září každého roku *osobně navštívili*; dále aby mu prostřednictvím ředitelství ústavu neb osobně dodali c. k.

zemskou školní radou schválený bohoslužebný pořádek a rozvrh hodin náboženského vyučování pro I. a II. běh.

Nařízení toto netýká se obvyklých zpráv, které mají učitelé náboženství při středních školách zasílati prostřednictvím ředitelství ústavu a jež se mají tudíž podávat jako dříve. *Z kniž. arcib. konsistoře v Praze, dne 5. března 1913.*

Z výroční zprávy kněžského spolku sv. Josefa v Gorici za rok 1912. Spolek svědomitě plnil svůj úkol opatřiti churavým kněžím z diecési Rakouska a Německa laciný byt a zaopatření ve svých léčebných domech v Gorici, Meranu a Ice, v nichž bylo r. 1912 přijato 335 kněží a 17 kleriků; 34 kněží bylo z arcidiecése Pražské.

Dům v Ice, velmi navštěvovaný, byl rozšířen, tak že má nyní 32 pokojů, z nichž 25 s vyhlídkou na moře. Od 1. ledna 1913 budou platiti ti, již budou bydliti v pokojích s vyhlídkou na moře neb s balkonem o 50 h denně více.

Jmění spolkové bylo koncem r. 1912:

1. Tři domy spolkové;
2. státní úpisy nom. 224.500 K.
3. na hotovosti 7.065 K 01 h.

Katechetské hnutí posledních let.

Ve vídeňské Lvově společnosti přednášel nedávno katecheta Jan Ev. Pichler o hnutí katechetickém za posledních let. Při této příležitosti ohlásili se znamenití učenci, kteří přivedli k rozhovoru leckterou zajímavost. Ředitel dr. Hornich přímo prohlásil: »Bylo třeba napravit leckterý hřích opomenutí; u vědomí, že tu jde o Boží nauku a o Boží pravdy, tu a tam příliš opomijeli pravidel paedagogiky. Nastal rozpor mezi světským a duchovním ústrojím vyučovacím...« Kanovník Kundi prohodil mezi jiným: »Zájem o katechetské hnutí se musí šířiti dále. Ti, kdož se ucházejí o důležitá katechetská místa, necht' by byli donuceni, aby se súčastnili tohoto hnutí. Kruh pracovníků jest v té věci stále ještě příliš malý; zvláště se vzdalují mladí pánové...« Ředitel Griese dodal: »Živé hnutí na katechetském poli nastalo následkem nutné potřeby dobrého náboženského vyučování a pak následkem poznání, že nestojíme ještě na téměř stupni, jako jest světské vyučování. Metoda se jistě zdokonalí a ještě převyšší vyučování světským předmětům, úspěch však se nespokojí s očekáváním, poněvadž náboženské poučování a ještě více náboženská výchova

nenajde pravého ohlasu v rodině. Nedostává se cviku a návyku. Zájem o náboženskou výchovu je třeba přenést do společnosti; k tomu necht' slouží rodinné večírky.« P. Schweickart T. J. doporučuje lidové spisy o náboženské výchově.

Jednotný katechismus římský: Již v r. 1905 vyšel nový katechismus na přímý pokyn Pia X. s titulem: »Compendio della dottrina christiana«. Dílo to však mělo mnohé vady, zejména vytýkala se mu obšírnost. Sešla se tedy nová komise, která jej měla přepracovati. Návrh přepracované učebnice byl zaslán několika biskupům italským ke korektuře a pak vydán tiskárně vatikánské. Vyšel koncem listopadu a nese název: »Catechismo della dottrina christiana«. Počet otázek byl značně zmírněn, ze 711 na 433; otázky jsou vesměs přesné a lehké. Zdůrazněny jsou zvláště ty pravdy, jež v moderní době zvláště jsou předmětem útoků. Nový katechismus, jak vysvitá z dopisu Sv. Otce ke kardinálu vikáři Respighimu, jest approbován pro církevní provincii římskou a předepsán jako oficiální učebnice s výslovným vyloučením každé jiné učebnice. Jako tehdy i tuto vyslovuje Pius X. přání, aby tato učebnice byla vzorem pro celou Itálii. Snad se naskytne příležitost později více o něm uvéstí.

Protest proti útoku na katolickou modlitbu školní. Dne 19. ledna konala se v Dobříčanech valná hromada křesťansko-německého lidového a čtenářského spolku pro Dobříčany a okolí. Po uvitání předsedou a přečtení protokolu ujal se slova baron Jindřich Zessner, aby osvětlil lidově a vystižně účastníkům činnost odpůrců katolické církve, směřující proti náboženskému citění katolíků rakouských, zvláště proti katolické školní modlitbě. Je to opravdu hanebné, když ve státě převážně katolickém odvažuje se hrstka nekatolíků učiniti návrh, aby byly konány modlitby všeobecného rázu v takových třídách, kde také jsou dítky jiných vyznání, než je většina dítek. Tato záležitost byla přednesena zemské školní radě v Čechách, kde bylo opravdu veliké nebezpečí, že návrh prorazí. Byloť sedm hlasů pro a sedm proti; vicepresident Goll rozhodl pak svým hlasem, aby návrh na všeobecné modlitby byl zamítnut a přijat návrh zpravodajův, aby se užívalo na základě stávajících předpisů školních modliteb, předepsaných církevní vchností. Ježto podobná činnost směřuje k podkopání náboženství vůbec, jest potřebí, aby katolický lid se vzmužil a pracoval proti

podvratným plánům svých nepřátel. Dvě stě členů z osmi osad uneslo se na resoluci, protestující proti štvanicím nepřátel proti katolické školní modlitbě; resoluce byla zaslána zemské školní radě.

Vánoce ve škole monismu: Ani vychovatel monismu nemůže minouti svátků vánočních bez povšimnutí. Časopis »Století monismu« přináší v jednom čísle jakýsi druh vánoční katechese, kterou měla jakás paní dr. Laura Stricker-Pólányi v Budapešti ve volné škole před pěti- až šestiletými dětmi počtem 14, monisticky vychovávanými; děti tu vyrostly v úplně tělesné i duševní svobodě a jsou vyučovány již 2 měsíce. Stručný obsah její vánoční katechese jest: Tak krásné, jak to teď vidíte na světě, to tu nebylo vždy: původně nebylo takových lidí, jako je teď vidíte; na začátku byl tu »ošklivý, špinavý opičák« (Affenmensch); trvalo to hodně dlouho, než se z něho vytvořil práčlověk (o takovém prý mají děti již dokonalé poznání); pralidé skrývali se v lese z bázně před zvířaty a před sebou; protože však měli své děti rádi, hledali pro ně jiskyni. Tito pralidé byli na tom moc špatně; neměli ohně, svítlení ani šatů. To co teď máme krásného a dobrého a z čeho seradujeme, za to máme děkovati hodným lidem, kteří mnoho lásky měli a všem chtěli prospívati. Takový z lidí byl i *Ježíš*, jehož narození slaví se o vánocích. I *Mojžíš* byl moudrý člověk; ukázal lidem, »jak se mají chrániti před nemocemi a že mají si mytí ruce před jídlem«. Jiní dobří a moudří muži byli *Mohamed*, *Luther*, *Voltaire*, *Galilei*, *Darwin*, *Spencer*. Jsme jim vděčni a pracujeme jako oni na pokroku lidstva. — To mají býti tedy vánoční myšlenky monistického dítky. Přes to význam vánočního stromku trvá; pamatuje nás na prales a pravěk člověka; světla značí pokrok a vymoženosti doby, dary značí lásku, jakožto jedinou a největší ctnost. —

Ubohé děti, lze říci; jaký jiný chléb radosti mají malí vrstevníci vaši, který jim dává jen krátká zpráva: »Narodil se nám dnes Spasitel, jenž jest *Ježíš Kristus*.«

Nový odbor školní práce. R. Vonka rozebírá v *Ped. Rozhledech* otázku ručních prací hochů i dívek vzhledem k jejich ceně výchovné a praktické a přimlouvá se, aby v nejvyšších třídách obecných i měšťanských škol poskytován byl praktický výcvik v přípravování pokrmů nejen dívkám, ale i hochům.

Zavedli k nám junáctví, soběstačnost v každém směru (skaut). Hoši v každé době volně mají býti vedeni k tomu, aby uměli na sebe vyprat, pro sebe uvařit, ušít, bydlení si obstarati. Patří ku podmínkám štěstí vykonati si potřebné práce sám. V kolika případech nemoc hospodyně, kuchařky a neumělost mužova založily první schůdek k úpadku v alkoholismus! V kolika případech chlad v opuštěné kuchyni nebo nepořádek u plotny staly se příčinnou rozbitého štěstí mnohých rodin.

Pan navrhovatel je přesvědčen o možnosti a potřebnosti toho, aby i hoši si domácí práce — ve škole aspoň něco z vaření — osvojili, a uvádí ze své praxe příklady hrdinů — děti ze školních lavic: dvanáctiletý žák měšť. školy měl několik měsíců nemocnou matku, která ležela a hoch sám obstarával domácnost, pral, sám zadělával na chléb, mísil, vyválal a k pekaři nosil a i dobytek obstarával. To je skaut, před kterým rádi smekneme. — Návrh zaslouží pozornosti.

Boj o Kozí Hrádek. Dosud bylo všeobecné mínění, že M. Jan Hus bydlel na Kozím Hrádku u Tábora u Jana Staršího z Ústí. Myšlenku tu pronesl Fr. Palacký a všeobecně se ujala. Ale prof. Sedláček dokázal, že Kozí Hrádek Janu St. z Ústí nepatřil a že tudíž M. Jan Hus u něho pohoštinu býti nemohl, ale i on zůstal na tom, že Hus na Kozím Hrádku pobyl. Ale farář Václ. Lefler v brožůře »Hus a Husitství«, popírá pobyt Husův na Kozím Hrádku u Tábora a klade jej na Kozí hrad v Sedláčsku.

Definitivně ustanovení byli: *Bohumil Pokorný* na měšť. škole chlapecké v *Novém Strašeci*, *Jan Čihák* na II. měšť. šk. chlapecké v *Žižkově*, *Jaroslav Slováček* na měšť. šk. chlapecké v *Železném Brodě*, *Josef Dýčka* na I. obecné škole dívčí ve *Vršovcích*.

Na odpočinek byl dán: *František Langkramer*, katech. na měšť. škole chlapecké i dívčí v *Pardubicích*.

Konkurs: *Definitivně* obsadí se místo katechety

1. na měšťanské škole chlapecké v *Mnichově Hradišti* (do 14. dubna 1913). C. k. o. š. r. v *Mnichově Hradišti* dne 26. února 1913.

2. na I. obecné škole chlapecké v *Žižkově*. C. k. o. š. r. v *Žižkově* 28. února 1913.

3. na měšťanské škole dívčí v *Roudnici*. C. k. o. š. r. v *Roudnici* 3. března 1913.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘILOHA »VYCHOVATELE« K XXVIII. ROČNÍKU.

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smichově č. 992.

Alkohol a katechese. — Exhorta na VI. neděli po velikonočích. — Exhorta na I. neděli po sv. Duchu (Nejsv. Trojice). — Exhorta na II. neděli po sv. Duchu. — Exhorta na III. neděli po sv. Duchu. — Církevní dějiny na středních školách. — Kroužek katechetů v Plzni. — Výklad technických výrazů v katechesi. — Z praxe a různé.

Alkohol a katechese.

Na poli proti alkoholismu je i katecheta povolán pracovati pro blaho mládeže ohrožené.

Alkohol je velikým nebezpečím pro mládež; seslabuje ji nejen tělesně a duševně, ale vésti ji může i k úplné zkáze *tělesné, intelektuelní a ethické*.

Glandston právem řekl, že to zlo více obětí žádá než hlad, mor a válka, tři metly člověčenstva.

Mládež poznává alkohol příliš záhy, chut po alkoholu příliš záhy se jí *vstěpuje*.

Stačí jen trochu se rozhlédnouti a v mnohém dítěti postřehneme náklonnost buď *zděděnou*, anebo *záhy získanou* ať již ze zlomyslnosti neb pošetilosti svého okolí.

V tom směru působí i *slavnosti, zábavy i schůzky*. Neprozíravý řekne, pro jednu dvakrát není zle, ale paedagog řekne, že z malých počátků velké věci se rodí.

Čím více dítě vstupuje v život, jakožto učeník neb tovaryš a s dospělými se stýká, tu již *může* píti anebo, jestliže dosud dobrý duch ho chránil, *musí*.

Co zkušenost učí, že mládež příliš záhy navyká alkoholu, to potvrzuje *statistika*.

Lékařská šetření všude vykazují značné procento dětí, jež pravidelně denně pijí víno, pivo i kořalku. A neméně zhoubný než požívání alkoholu je *názor*, který si dítě *tvorí* o alkoholu, žijíc v prostředí kultu alkoholu.

Alkohol jeví se dětskému duchu ve svůdné a okouzlující kráse.

Od mladosti mimovolně musí ctíti alkohol jako společný statek národní, alkohol je signaturou života lidského, jeho dominující vliv se jeví při slavnostních příležitostech, při loučení i shledání, radosti i žalosti.

A ta chvála, která při slavnostních hostinách se vzdává alkoholu, ať již v útvaru vína neb piva neb likeru, to vše do duše dítěte, měkké jako vosk (dle sv. Chrysostoma), vryje se pímem tajemným, které mluví: Ó blahý nápoj!

Co život skýtá těm malým jsou zvuky sirén a ty zvučí mu i *ve vyučování*, v básních i zpěvech chváli se víno jako zlatý, posilující nápoj. Jsme tomu zvyklí

tak, že téměř toho neznamenaáme. A přece nesmíme býti nevšímaví ke slovům Pestalozziho, jenž praví, že výchova spočívá v pravém ocenění maličkostí.

Děti takových věcí si všimají, mají pro ně půvab a touží jich jednou zkusiti. A což ulice! Dnes více než kdy jindy vše vede dítě ku požívavosti.

Katecheta bude tu sledovati dvojí cíl: *Upozorňovati* na nebezpečí alkoholu a *posilniti vůli* proti tomu nebezpečí.

Náboženské vyučování *katechismu* dává mnohou příležitost zmíniti se o *alkoholu*. Již v nauce o hříchu je naznačena požívavost; při výkladu o přirozeném a nadpřirozeném obrazu Božím lze s prospěchem zmíniti se o nestřídmosti, která člověka snižuje pod obraz Boží a lze ji charakterisovati; energie, svěžest ducha, síla ctnosti, jež potřebuje člověk k vykonávání tělesných i duchovních skutků milosrdenství, jsou resultátem abstinence, o které tuto může se promluvit, jako o ctnosti zahrnující všechny skutky milosrdenství; vůbec abstinence, ctnost milosrdenství, byla by thematem pro jednu hodinu; desatero přikázání dává hojných příležitostí ukázati na alkohol. Stačí tu jen krátká zmínka. Alkohol a víra; že kalí radost z víry, plodí ztrátu náboženského interestu; řeči proti víře v kruhu pijanů, apostasie následek alkoholem podkopané energie vůle. Podobná zmínka i při naději a lásce, jichž opakem jest sklesnutí v požívavost.

Ve druhém přikázání: znesvěcování božského jména v opilosti, klení pijáků, křivá přísaha. Znesvěcování dne svátečního, rozpustilé hry, potulky noční jsou původci a následky požívání alkoholik.

Alkohol vede rodiče k zanedbávání povinností k dětem; byť katecheta neměl se tu dotknouti rušivě autority rodičů a v té příčině nejjemnější takt osvědčiti, přece nemůže tu zla opilství pominouti. Důrazněji lze tu poukázati na porušování úcty, lásky a poslušnosti, jakožto následek požívání alkoholu.

V pátém přikázání každý hřích dává tu námět ke zmínce v alkoholu: hněv, zášť . . . až k vraždě a pohoršení.

V šestém a devátém lze naznačiti jako zhoubné blížence nestřídmost a nečistotu.

Hříchy na statku a majetku, dělání dluhů, jazyk lživý a utrhačný, na všech těch hříších má alkohol hojný podíl.

Pak přijdou hlavní hříchy, ctnosti základní, biřmování jakožto posila i proti hříchům toho druhu, pokání, poslední pomazání — mazání rtů, čtvrtá prosba otčenáše.

Přímo lze uvést v katechesi *příklady*: Noe, Holofernes, Baltassar, Herodes (požívání vína zbavuje člověka posledního zbytku energie vůle); užití se dá: potopy, zkázy Sodomy, Abraham a tři cizinci (prostý mrav a jeho půvab naproti hyperkulturě poháru), Gedeon, marnotratný syn; obširnější líčení může býti při Samsonovi, Danieli, Janu Křtiteli.

Článek svatby v Káni ukazuje nám *lásku* Páně k chudým příbuzným, je to zážrak milosrdenství, aby pomohl chudým svatebčanům, posilnil malověrné apostoły; přítomnost a moc Spasitelova bránila tu nějaké pohromě ethické a tělesné.

Dle některých lze užití i článků o slepci od narození a j. Ale ač lze tu s prospěchem ukázati, že alkohol je pramenem *tělesných* nemocí, přece nelze toho generalisovati, neboť mnohé nemoci jsou následkem viny rodičů »patres peccaverunt . . .«, takže souvislost s alkoholem zdá se tu býti strojená. Leč i ta strojenost dětem nemusí být nápadná a tu lze dobře i o alkoholu promluvit; příznává

se však právem, že i při nemocech dědičných »ratolest bolesti vyrostla z kořene božské lásky a může zploditi překrásné květy i u lidí, kteří kletbou rodičů jsou stíženi« a tak pochybnost o božské spravedlnosti v útlé mysli žákově nevzkličí.

Důrazně však jest směřovati k tomu, aby *obvyklý názor o lahodnosti, prospěšnosti a zvláště hrdinství* v požívání alkoholu *byl zvrácen*. Třeba ukazovati na svaté, starozákonní nazarejce a jim podobné a ty vlastně líčiti jako hrdiny; jmenuj veliké badatele, kteří alkoholu dali výhost, aspoň na svých cestách, na př. africké cestovatele v horku, cestovatele polární v zimě jako Sven Hedin na poušti asijské; ukaž jim na kardinála Manninga, biskupa Eggera, veliké bojovníky za svobodu Irska, D'Okonela, apoštoly střídmosti Matheva a Selinga a j. Jak působí na př. živé líčení známé episy: Manning a dělník stávají se abstinenty a ukazuje šlechetné smýšlení tohoto knížete církevního, kterak pohřební průvod tohoto knížete — 20.000 dělníků, namnoze abstinentů, tvořilo mu čestný špalír — dokazuje, že ušlechtilé, sociální činy prýští ze sebezáporu a sebezpřemáhání a docházejí bohaté odměny. To je pravá velikost! Obět a trpělivost povznášejí člověka. Davidův heroismus vzkvétá z mladosti plné bojů a strádání.

Již tento krátký nástin ukazuje, že ve vyučování náboženském dosti je příležitosti, dítě *osvítiti* a jeho vůli *upevniti*. Posilnění vůle má se však diti dle určitého plánu. Proto ne roztráštěné poučování uvedené v té neb oné katechesi, nýbrž jednotná řada katechesí protialkoholických by se tu doporučovala nejlépe; takových dosud není.

Důležitým by bylo základání *spolků* abstinentů. Slib dospívajících zdržovati se alkoholu až na rok . . podporuje vůli proti požívavosti a vůli vůbec posilňuje. K tomu však třeba stálého obnovování slibu, nového poučování a povzbuzování. Děti jsou namnoze jediní nezfalšovaní zástupci nealkoholického života „uprostřed nerozumného okolí“.

Tak v boji proti alkoholismu otevírá se katechetovi pole úrodné činnosti. Pro takovou výpravu křížovou lze děti nadchnouti. Cílem jsou vznešené statky, spokojenost duše, rodinný mír, blaho národa.

A k tomu i nás katechety povzbuzuje ono Spasitelovo: „*Misereor super turbam!*«

Církevní dějiny na středních školách.

Napsal prof. Em. Cívka.

Hledíme-li k účelu, který mají církevní dějiny na *středních* školách, musíme vyznati, že ve výchově náboženské zaujímají církevní dějiny místo velmi důležité, a že dovršují, ano korunují takřka veškeré náboženské vyučování.

Hlavním cílem našeho náboženství jest vychovati studující v řádné katolické křesťany, kteří by si nejen náboženství vážili, ale dle něho též žili. K dosažení pevného náboženského přesvědčení nestačí však, aby každý dokonale znal všechny články víry a mravů, nýbrž jest též potřebí, aby měl v srdci úctu a lásku k církvi, jež toto Božské učení hlásá a vykládá. Kde není úcty k církvi, kde není přesvědčení, že církev je dílem Božským, tam i sebe lepší znalost věrců a mravouky málo prospívá.

Proto dle mého soudu hodí se církevní dějiny nejlépe do poslední třídy školy střední, aby studující, poznavše božské vedení a blahodárné působení církve, odnesli s sebou do života živou úctu a lásku k církvi, jejíž syny a členy

jsou. Toto křesťanské smýšlení, tuto synovskou úctu a lásku k církvi rozžehne a utvrdí v duši mládeže snáze a mocněji správné vylíčení osudů a působení církve Páně než sebedůkladnější, chladná apologetika, jež často ostny pochybnosti v duši mladistvé zůstavi.

Že moment apologetický nesmí býti ani v dějinách církevních opomíjen, chápe ovšem každý. Vždyť mnohé děje nutí takřka katechetu, aby zopakoval příslušné články víry i aby vyvrátil různé námitky od odpůrců nám činěné. Ale tak jednáje, nesmí spouštěti se zřetele hlavní účel dějin církevních: budití úctu a lásku k církvi.

Právě v nejvyšší třídě, když znají žáci již dějiny všeobecné, jest s výhodou líčiti rozšíření a blahodárné působení církve, poněvadž dějinný vývoj událostí jest žákům znám, a proto stačí mnohé věci jen zopakovati, ale zároveň hodí se v této třídě nejlépe na pravou míru uvésti a náležitě objasniti mnohé zjevy, jež dějepis obecný z jednostranného hlediska a často nepříznivým světlem pro církev ozářené podává.

Zvláště u nás jest takový objektivní výklad nejvš potřebný, poněvadž mnohé události z českých dějin překroucené, nebo tendenčně zbarvené, jsou nejmocnější zbraní, které nepřátelé proti nám užívají. Již první hlasatelé a šifřitelé víry, sv. apoštolé slovanští a sv. patronové naši, bývají nespravedlivě posuzováni, tupeni a zlehčováni, a kdož neví, jak tendenčně a často na úkor pravdy užívá se proti nám hesel: čeští bratří, Hus, Bílá Hora, jesuité, Koniáš a j.? Kdyby se církevní dějiny již v kvintě — jak někteří navrhuji, — přednášely, nechápali by žáci dobře těchto důležitých otázek a pozdější výklad ve světských dějinách zastřel by úplně, co dříve v náboženských hodinách slyšeli. —

Krásnému a důležitému účelu, který mají církevní dějiny na školách středních, stavějí se v cestu dvě mocné překážky: *nedostatek času a málo vhodné učebnice.*

Dvě hodiny, vlastně půl druhé hodiny týdně, na vykonání díla tak důležitého naprosto nestačí. Odpočítáme-li svátky, přípravu k sv. zpovědi a k sv. přijímání, prázdné dni ku přijetí těchto svátostí, písemní zkoušky maturitní a týden před ukončením roku, kdy se již v oktávě nevyučuje, zbývá na rok školní 64—66 hodin učebných. Za tak krátkou dobu nemůže žádný katecheta, i kdyby ani minuty zbytečně nepromarnil, celé církevní dějiny náležitě probrati. Proto právem na schůzích katechetských a naposled i na kongressu ve Vídni žádáno, aby církevní dějinám vyhrazeny byly 3 hodiny týdenního vyučování. Pak by mohl katecheta lépe svůj úkol vykonati a zvláště našim českým dějinám více času věnovati.

K tomu připomínám z dlouholeté vlastní zkušenosti, že by takové rozmnožení hodin učebných bylo na výsost potřebné i v septimě, aby též mravouka, pro život tak potřebná, mohla býti úplně a důkladněji probrána. —

Na našich středních školách užívá se nejvíce dvou učebnic církevních dějin: od V. Müllera a od Š. Pokoje.

Sepsati učebnici, jež by vyhovovala všem požadavkům, jest zajisté prací velmi obtížnou, ano, zdá se mi, pro jednotlivce skoro nemožnou. Mělo by býti snad pravidlem všeobecným, aby každý spisovatel, dříve než pošle rukopis učebnice ke schválení, předložil jej několika starším, zkušeným katechetům, kteří by rukopis prohlédli a čeho třeba změnili, vynechali, nebo přidali. Referent,

jemuž bývá rukopis od vysokých úřadů ku posouzení zaslán, nestačí jednak na takový úkol, jednak nechtěje škoditi spisovateli, mnoho přehlédne a promine. A tak dojde někdy schválení i kniha, jež může býti dobrou pomůckou pro katechetu, ale nikdy vhodnou učebnici.

Obě jmenované učebnice církevních dějin jsou pečlivě spracovány, ale vzhledem k malému počtu hodin jsou příliš rozsáhlé a ne dosti přehledné. Což by nestačilo rozdělití církevní dějepis pouze na tři díly (starý, střední a nový věk), a probrati souvisle celé dějiny vnější i vnitřní každého věku a upustiti od menších oddílů, jimiž se zbytečně učivo tříští a celkový obraz ruší? Zvláště kulturní dějiny, blahodárné působení církve pro blaho věčné i časné, mnohem lépe vyniknou a v mysl se všípí, podávají-li se v celku, zaokrouhlené a ne rozkouskované na několik dílů.

Učebnice má býti stručná, aby se mohla celá probrati, učivo soustředěné ve větší celky, paragrafy krátké, s určitým přesným názvem, nikoliv nadepsané: »pokračování,« »dokončení.« Obrázky v obou našich učebnicích jsou vhodné; bylo by ovšem lépe, kdyby jich bylo více a lépe seřazené, zvláště pokud umění církevního se týká. V Pokojově učebnici mile se zamlouvají obrázky z prvních dob církve české: Sv. Cyrill a Method, Velehrad, kostel sv. Petra na Budčí atd.

Bylo by velice prospěšno, kdyby katechetský spolek postaral se již o vydání větší sbírky barevných obrazů k církevním dějinám, ovšem se zvláštním zřetelem k našim českým. Neboť v obrazech od Němců vydaných nenašli bychom snad ani chrámu Svatovítského, ani malby od Škréty, nebo Reinera. Zatím musí si každý vypomáhati obrazy vypůjčenými z kabinetu historického, aneb si pořídí sám sbírku větších i menších obrazů.

Pomocné knihy, mimo známá díla dějepisná (Brück, Kryštůfek, Samsour atd.), doporučím zvláště: »*Církevní dějiny*« od prof. Fr. Vacka a »*Obrazy z dějepisů církve Páně*«, jež sepsal T. Novák, † farář v Libšicích n. Vl., a jež vydalo dědictví Svato-Janské jako podily údů na rok 1869 a 1877.

Škoda, že pan kollega Vacek vydal toliko první část církevních dějin českých, kde líčí počátky církve v Čechách až do smrti sv. Vojtěcha. Kdyby byl sepsal celé dějiny české, měli bychom dílo velice potřebné a ceny vzácné od znalce a odborníka v bádání historickém velmi svědomitého a obratného.

Výbornou pomůckou, zvláště pro začátečníka, jsou »*Obrazy z dějepisů církve Páně*« od Nováka. Není to dílo přísně vědecké, spíše populární, ale velmi pečlivě a obratně spracované. Z něho může katecheta mnoho čerpati, aby svou přednášku oživil a posluchačům příjemnil. Obšírně a živě líčí se tam n. př. hrůzy války židovské, podrobně popisují se rozličná mučidla a rozmanitý způsob, jak byli první křesťané usmrcováni, připomínají se slova a skutky některých mučedníků před pohanskými soudci, citují se důležité výroky sv. otců a spisovatelů církevních atd. Pěkně a dosti přehledně líčí Novák též kulturní působení církve, přidává cenné úvahy o vynikajících mužích a o jednotlivých oddílech dějin církevních. Myslím, že by se Svatojanské dědictví velmi zavděčilo svým členům i nečlenům, kdyby tyto výborné dějiny církevní znovu vydalo, ovšem náležitě přepracované, zvláště vzhledem k novějším pramenům. —

Poněvadž má katecheta tak málo času, musí učivo na každou hodinu bedlivě si připravití, musí vykládati zajímavě a stručně jenom tolik, kolik je třeba, aby si žáci zapamatovali. Jenom u událostí opravdu důležitých a proti nám ne-

správně a nespravedlivě vykládaných se zdrží, vysvětlí a nadiktuje, čeho je potřeba.

Připomenu v následujícím článku některé z těchto důležitých věcí a připomím k nim též stručný výklad.

(Pokračování.)

Exhorta na VI. neděli po velikonocích.

VOJTĚCH ŠIMÁČEK, katecheta měšť. šk. v Plzni.

Spasitel slibuje apoštolům Ducha sv. a varuje před pohoršením. Nedati se pohoršiti t. j. svěsti a zkaziti špatnými řečmi a příklady jiných lidí — toť znakem pevné povahy, dobrého křesťana. Mnozí však dají se svěsti špatným příkladem a omlouvají svůj hřích slovy: »Však jiní to dělají také.«

Někteří praví: »Co jiní dělají, my také dělejme.« Jestliže to, co jiní dělají jest dobré, pak nechť se podle toho řídí. Což když jest to hříšné, platí-li tu výmluva: »Jiní to také dělají?« Mnohý zloděj se tak vymlouvá: »Však jiní také kradou.« Avšak nemáme žiti podle obyčeje zlých příkladů, nýbrž podle zdravého rozumu. Nemáme se podobati zvířatům, jež jedno za druhým ve stádě chodívají. Jiní také tak dělali — a zahynuli věčně. Chceš-li také ty zahynouti? Ty sám za sebe, ne za jiné budeš někdy ze skutků svých vydávati účet. Moudře napsal již římský spisovatel Seneka: »Ničehož více nemáme šetřiti nežli toho, abychom jako zvířata nepospíchali tam, kam se jde, nýbrž tam, kam se jiti má.«

Kdož říkájí: »Jiní to také tak dělají,« podobají se oné Samaritance, s kterou Kristus P. u studnice Jakobovy rozmlouval. V Palestině u města Sichema jest hora Garizim. To byl opak hory Sion v Jerusalemě, poněvadž na Garizim zachovávaly se obyčeje a obřady pohanské, na Sionu pak mojžišské: na Sionu se modlívali k Bohu, na Garizim k ďáblu, na Sionu stála archa úmluvy, na Garizim stály modly; na Sionu obětovalo se Bohu kadidlo, na Garizim obětovaly se modláři děti. Když Kristus P. chtěl onu Samaritanku odvrátiti od modloslužby, aby nechodila na horu Garizim, ničím jiným neuměla se omlouvati leč tímto: »Otcové naši na této hoře se klaněli« — a to trvalo již přes 200 let. Cokoli jí mluvil Kristus P., že to Bůh zapovídá, na všecko odpovídala: »Otcové na této hoře se klaněli.« Této ženě se podobají, kdož všecko dle jiných dělají. Sv. Augustin praví: »Chceš-li se, křesťane, tím hájiti, že to také jiní dělají, není to žádná výmluva, neboť neptám se, zdali jsi to udělal, nýbrž zdali jsi to udělati měl. Jedna rozumná příčina víc platí nežli tisíc zlých příkladů. Tím i znamenití a učení lidé chybují, že ne podle rozumu, ale jenom podle příkladu jiných jsou živi a právě jako jelen jelena skrze vodu, ovce ovci do ohně, kamzík kamzíka po horách vodí a zavádí druh druhá k pádu, — odtud pochází, že jich tolik jeden po druhém na hromadu hřichu padá. A sv. Petr Dam. praví! »Vidíš-li pak koho, že padá, bloudí a hřeší, ne mnoho naň hled. Vidíš-li pak koho, že jest dbalý o duši, o své spasení, oddán ctnosti, toho sobě za příklad vezmi. Lepší jest duchovní život zachovati s některými, než o něj přijíti s mnohými.«

Když císař Theodosius přemohl Maxima a slavně vjel do Říma, hned změnil některé římské obyčeje. Mezi jiným přikázal, aby Římané s cizozemci a přespolním lidem tak ukrutně nenakládali a jich hned do vězení neuvrhovali. Právil: Nenáležejí-li cizozemci k vašemu národu, jsou přece lidé jako vy; že se všichni

v Římě nenarodili, proto jich nemáte méně milovati. Jako to na vás nezáleželo, že jste se v Římě narodili, tak na jejich vůli nebylo, že se jinde narodili; kdyby to bylo na jejich vůli, rovněž by byli, chtěli nejlepší krajinu světa za vlast voliti. « Městská rada se vymlouvala, že to nemůže zjinačiti, že to byl již starodávny obyčej Římanů. Císař však odvětil: »Obyčej sem, obyčej tam; to jest proti spravedlnosti, slušnosti a dobrým mravům.« — »Než, také, tvůj-nejosvícenější předchůdce to trpěl.« — »Já se netáži, co se stalo, ale nařizují, co se budoucně státi má.« — Mnoho se dosud děje, avšak ne vždy dobře se děje; z toho nenásleduje, že co více lidí dělá, jest vždy lepší, než co zřídka kdo dělá. Více jest na zemi bláta než zlata, avšak z toho nenásleduje, že bláto jest lepší než zlato.

Někdo snad namítne: »Nebudu-li dělati, co jiní, budou mne mítí za člověka, který chce mítí něco zvláštního, snad mi budou spílati, že chci něco nového.« — Avšak toho jen dbej, abys nic nového zlého nezačínal; něco nového dobrého vždy můžeš začínati. Mudrci Senekovi také někteří přezdívali podivín, protože prý s jinými držeti nechce, protože prý z každého shromáždění odchází, kde se neslušně žertuje a že se vždy jen toho Lucilia drží. Seneka však jim odpověděl: »Ovšem to dělám; avšak vězte, že u mne více platí hodný muž Lucilius svým chvalitebným chováním než celý zástup svými zlými obyčejí.«

Proto m. d. nikdy se neřídte pohodlnou výmluvou: »Však jiní to také dělají.« Nepozorujte, co se obyčejně děje, ale to pozorujte a uvažte, co nejlépe podle zákona Božího a dobrého vědomí se dítí má. Mnohý mučedník raději ztratil život, než by se byl vpravil do zlých obyčejů. Tak i vy volte raději ztratiti časný zisk, než abyste chtěli urazití Boha. Amen.

Exhorta na I. neděli po sv. Duchu, (Nejsv. Trojice.)

VOJTĚCH. ŠIMÁČEK, katecheta měšť. školy v Plzni.

Pán posílá sv. apoštoly do světa, aby učili všechny národy. Sv. apoštolové horlivě plnili tento rozkaz, Pán pak podporoval je zázraky. I vy, m. d., máte jiné obracetí na víru. Údiveně se budete tázati: »Jak toho dovedeme, když nemůžeme dělati zázraků ani kázati?« Sv. Jan Zlatoústý odpovídá: »Dobrým příkladem více duší se obrátí než zázraky.« Vždy a všudy máte dávatí dobrý příklad. —

Jak se stalo, že křesťanství se tak rychle šířilo? Byl to dobrý příklad. Co žádali apoštolové na prvních křesťanech? Dobrý příklad. Nebylo s počátku mnoho těch, kteří přijali učení apoštolů. Ale tento malý počet věřících získal jiné ne mnohými řečmi, ale vzorným křesťanským životem. »Buďte bez úhony a upřímní synové Boží, bez trestání uprostřed národu zlého a převráceného: mezi kterýmižto svítíte jako světla na světě.« (Filip. 2, 15.) Tak povzbuzovali sv. apoštolové křesťany.

Takový život, jaký vedli první křesťané, budil podiv u prostopášných, nemravných a bezbožných lidí tehdejší doby. »Světlo v temnotách svítí« — a světlo znenáhla přemohlo tmu. Jako vycházející slunce rozháni mlhu, tak dobrý příklad prvních křesťanů zaplašil mlhu nevěry a tmu nepravdivosti. Bezbožný neodolá dlouho dobrému příkladu.. Tak mnohý křesťanský otrok, jinoch nebo dívka, do otroctví zavlečený, působil blahodárně na pohany svým bezúhonným životem, a v mnohé pohanské rodině bylo jednou duší zaseto zrno horčičné, jež vzrostlo v celou

křesťanskou obec. Hluboko do srdcí prvních křesťanů vrylo se napomenutí sv. Pavla: »Buďte bez úhony uprostřed národu zlého a převráceného.« Každý křesťan byl vzorný! To přeměnilo mnohý dům ve svatyni.

Doubavka, dcera Boleslava Ukrutného, svým ctnostným, v pravdě křesťanským životem obrátila manžela svého Mečislava, knížete polského, i jeho lid na víru Kristovu. Podobně i Klotilda, nábožná křesťanská manželka krále frankého Chlodvíka I., byla původkyní obrácení manžela svého na víru Kristovu. Chlodvík dav se vyučiti v náboženství křesťanském, přijal potom s neobyčejnou slavností sv. křest. Jeho příkladu následoval celý národ, ba příklad jeho účinkoval mocně i na jiné kmeny germánské.

I sv. apoštolové i vzorní ti křesťané řídili se učením a rozkazem Páně. Dle něho podobají se městu na hoře ležícímu. Však město na hoře ležící nemůže skryto býti. Každý je pozoruje. Podobají se svíci, jež se staví na povýšené místo, aby svítila všem, kteří jsou v domě. »Tak svět tedy světlo vaše před lidmi, ať vidí skutky vaše dobré a slaví Otce vašeho, jenž jest v nebesích.« Tak má učedník Kristův nábožným, křesťanským jednáním a životem k dobru nabádati a povzbuzovati a zároveň ukazovati, jak dobro konati můžeme a máme.

Pomáhati bližnímu k spasení, šířiti co nejvíce dobra kol sebe především dobrým příkladem: toť kázání jež každého dne, na každém místě, každým okamžikem máme konati. Dobrý příklad jež věru duchovní almužnou a často více působí než dlouhé kázání. Jest zajisté zkušeností zjištěno, že příklad mocněji působí než slovo. Slovem se nám povinnost oznamuje, avšak příkladem se dokazuje, že jest ji možno plniti. Příklad živěji staví ctnost před oči nežli slovo. Slovo zní, příklad hřmí.

Vidí-li dítě na rodičích vše dobré, pozoruje-li, jak starší sestra, bratr, je zbožný, pracovitý, poslušný, bude samo hodné.

Nejlepší příklad ve všem dobrém dal nám Spasitel: »Příklad zajisté dal jsem vám, abyste činili, jakož i já činil.« Kdož sečte ty zástupy duší, kteréž řídíce se jeho příkladem, svatosti došly a zase jiné příkladným životem povzbuzovaly? Jak mnoho dítek jen pohledem na nevinného Ježíška bylo povzbuzeno: »Zdali pak se alespoň trochu podobám Ježíškovi?« Kolik již dítek následovalo v čistotě sv. Aloisia, v pokoře a poslušnosti sv. Františka! Sv. František Sal. ve věku 8—12 let byl již malým apoštolem svých druhů; dosáhl toho, že se s ním modlili, zbožné písně zpívali, chrám navštěvovali. Hle, tak působí dobrý příklad. Špatný příklad působí však zhoubně jako rakovina. Jediný špatný žák svým špatným příkladem téměř celou třídu pokazil, jediný špatný člověk často celou obec svede, ba i celý národ.

Co mučedníků podstoupilo raději smrt, než by byli dali špatný příklad! Staříček Eleazar jsa od přátel sváděn, aby se stavěl, jako by jedl vepřové maso a tak aby ušel mukám od ukrutného krále Antiocha, pravil odhodlaně: »Nesluší se na můj věk, přetvařovati se. Kdybych to učinil, myslila by mládež: Stařec Eleazar stal se pohanem a dal se k zlému svěsti. I uvalil bych ohyzdou a opovržení na své stáří. Protož statečně podstoupím pro vzácné a svaté zákony počestnou smrt. Tak ukáži se hodna starého věku a mládencům zůstavím hrdinský příklad.« —

Zbožný jeden muž pravil: »Nejkrásnější obraz jest modlící se dítě.« Tak mnohý, jenž se dlouhá leta nemodlil, tím pohledem dojat počal se opět modliti.

Buďte nejen při modlitbě, ale i celým chováním svým dítkami Božími. Odmítejte od sebe ty, kteří si dovolují k vám něčeho, co se nesluší na dítko Boží. Dávejte doma bratrům a sestrám, ve škole spolužákům, všude pak bližním svým dobrý příklad, buďte jejich apoštolové, pomáhejte jim do nebe. Kdo dává dobrý příklad, ten miluje svého bližního. »A toto přikázání máme od Boha: aby, kdo miluje Boha, miloval i bratra svého.« (I. Jan 4, 21) Amen.

Exhorta na II. neděli po sv. Duchu.

VOJTĚCH ŠIMÁČEK, katech. měšf. šk. v Plzni.

Pán zval k hostině, někteří však se vymlouvali, že nemohou přijíti. Ale snadno mohli překážky odstraniti a byli by okusili slasti hostiny. Pán nás zve k nebeské hostině, máme jíti po cestě ctnosti, jež vede k této hostině, a přemáhati překážky, jež nám v tom brání. *Na cestě ctnosti potřebi jest přemáhati první těžké začátky.*

Když si David umínil bojovati s Goliášem, přistoupil k Davidovi Eliab, počal mu domlouvati, že jest opovážlivý, a radil mu, aby šel raději domů ke stádu, než aby takovou nemožnou věc podnikal. Saul mu dokonce chtěl odniti odvahu, řka: »Nemůžeš cdolati Filistinu tomuto, ani proti němu bojovati, neboť pachole jsi, tento pak jest muž bojovný od mladosti své.« Tak to dělá zlý duch. »Chceš ctnostný život vésti? Praví tobě: Nemůžeš. Chceš býti bez špatných společníků, chceš všetečnost očí přemoci? Nemůžeš, neboť návyk jest v tobě hluboko vkořeněn.«

Jest sice pravda, že každý začátek jest těžký, zvláště ctnostného života; ale buď jak buď těžký, ten začátek musí se přemoci. David se přiznává, když se chtěl nehorlivěji oddati bohobojnosti, že tehdejší bohaprázdní nejvíce se proti němu pozdvihli. »Rozmohla se nade mnou nepravost pyšných.« (Žal. 118, 68.) Tak snad i tobě, m. d., se povede. Čím více si umíš Bohu sloužiti, tím více budeš mítí protivníky; čím více se budeš snažiti Boha milovati, tím silněji povstane proti tobě zlý duch. Na to však nedbej, jenom dobře začni, neboť latinské přísloví dí: »Kdo dobře začal, již má polovic vyhráno.« Kdybychom se měli dáti odstrašiti hned nějakou první těžkostí, pak by se nesměl žádný voják na vojnu, žádný plavec na moře, žádný posel na cestu vydati; pak by všichni tovaryši z dílen, žáci ze škol odešli; nebylo by tolik reků na vojně, tolik znamenitých mistrů v rozličných uměních, tolik svatostí se stkvějících lidí. Má-li člověk k tomu dosti chuti a odvahy, nedá se odstrašiti, nemá býti bojácným, má-li bojovati pro Boha, válčiti proti zlému duchu.

Tak bylo před věky u srdce kajícímu sv. Augustinovi, jenž byl prve hříšníkem. Než čím sobě dodával chuti k dobrému, když mu na mysl připadla nějaká těžkost? Říkával sám sobě: »Jestliže mohli tu obtíž hrdinsky přemoci ti a oni muži, ty a ony ženy, proč pak také ty, Augustine, nemohl bys ji přemoci? Mohl-li činiti pokání David, Dismas, Petr, proč ne ty? Mohla-li Magdalena přemoci hříšnou žádost, proč ne ty?« Ctnost jest jako růže ohrazena trním; chtěj nechtěj jednou se přec musíš popíchat; spíše se dočkáš smrti, nežli aby náklonnost ke zlému, když bys se nepřičinil a nepodstoupil nějakou obtíž, sama tě opustila.

Onen plavec, který kdysi císaře Julia na lodi vezl, náramně se bál nastávající bouře, aby při větru císař k nějaké nehodě nepřišel. Císař znamená tu

bázeň, pravil mu: »Proč se bojíš? Pomni jenom, že císaře vezeš.« Nebuď, m. d., takovým bázlivým plavcem, který každého větříčku se bojí. Ale při obtížích ctnosti a dobrého úmyslu dodej si chuti a pomysli: »Mám duši nesmrtelnou, k obrazu Božímu stvořenou, Duch sv. a král nebeský P. Ježíš v ní zvolil svůj příbytek, on mne tedy bude chrániti a posilní k dobrému!«

Sv. Augustin rozjímaje o tom, jak kdysi sv. Petr bál se jíti po vodě ke Kristu P., který jej k sobě volal, takto oslovuje bázlivého Petra »Milý Petře, čeho se bojíš? Já tebe ubezpečuji, že nedopustí, abys zahynul, ten, který tobě velel, abys k němu po vodě krácel.« Tak také ty, m. d., sobě rci: »O pošetily, co se té ctnosti bojíš? Bůh žádá tvého srdce; poněvadž tě k sobě volá, jistě tě posilní, jenom jednou hrdinsky začni.«

Poslyšme, co ze své zkušenosti vypravuje sv. Augustin: »Umínil jsem si, že jiným člověkem býti chci, že starou hříšnou kůži chci svléci a se v novou obléci; než čím více jsem se k tomu okamžení přibližoval, abych to učinil, tím větší strach mne napadal, ale klamala mne jenom dětinská strašidla. Jako se vrabci bojí klapajícího mlýnku nad mákem, jako se zajíc bojí slaměného muzika, jako se děti bojí vodníka: tak jsem sobě já sám ničemná strašidla dělal a od nich odstrašiti se dal. Jak jsem se však přemohl, poznal jsem, že to nejsou leč ničemné přeludy. O jak sladko mi přišlo náhle opustiti, co prvé bývalo mi rozkoší; čeho jsem se prvé bál, nyní jest má radost, mé největší potěšení.«

Zachovávatí přikázání Boží není tak těžké; jho Kristovo jest lehké a břímě sladké, jak Kristus P. sám pravil. Mnozí chtějí konati tu či onu ctnost, chtějí přemoci tu či onu křehkost, zpozdilost; když však přicházejí ke skutku, praví s oněmi ženami, jež kráčely ke hrobu Krista P., chtějíce jeho tělo pomazati drahou masťou: »Kdo nám odvalí kámen?« Již jest odvalen; jenom ty se k svému měj! Hle, co praví sám pohanský mudrc Seneka: »Nepřichází tobě těžko, že nemůžeš, ale že nechceš.«

Nedejte se, m. d., odstrašiti od cesty ctnosti, s milostí Boží přemáhejte první těžké začátky! Kéž můžete se sv. Pavlem (Řím. 8.) zvolati: »Kdo nás odloučí od lásky Kristovy? Ani tělo, ani svět, ani ďábel, ani smrt.« Amen.

Exhorta na III. neděli po sv. Duchu.

VOJTĚCH ŠIMÁČEK, katecheta měšť. školy v Plzni.

Když Spasitel na kříži dokonal, přistoupili vojáci, aby se přesvědčili o jeho smrti. Dvěma lotrům ještě žijícím přetloukli hnáty, ale Spasiteli jeden z vojáků vrazil kopí do srdce. Ihned vytekla krev a voda na důkaz jeho smrti. Tato rána do jeho srdce byla zakončením jeho utrpení a ukázala, odkud vyšlo dílo vykoupění. Ze srdce Ježíšova vytryskla veškerá naše spása. Proto uvažme o dnešní neděli, jež jest zasvěcena nejsv. srdci Ježíšově, *proč uctíváme nejsvětější srdce Ježíšovo.* —

1. Není nic divného, že uctíváme jednotlivý úd těla. Libá-li hodné dítě ruku rodičů, neb dobrodinců, prokazuje vděčnost a úctu těm rukám, jež mu tolik dobrodiní prokázaly, tolik pro ně pracovaly a se lopotily. Hlava slavných lidí bývá vavřínem věncena, hlava králů korunou zdobena, prsa slavných mužů bývají rády, medajlemi zdobena. Hle, úcta ruky, hlavy, prsou,

A nebývá-li i srdce lidské uctíváno? Dobré, šlechetné srdce lidské bývá chváleno a opěvováno, ba srdce slavných lidí bývá mnohdy balsamováno a uschováváno. Taková čest se prokazuje srdci lidskému, královskému. Proč by nemělo býti uctíváno srdce krále králů, srdce Syna Božího? Jest to sídlem jeho božství, jest to srdce Syna věčného Otce, srdce, jež si stvořil, aby ono nás mohlo milovati, srdce, jež pro nás bilo, srdce nejslechetnější, jež kdy země nosila. Jistě tedy to srdce zasluhuje zvláštní chvály a úcty.

Dítě líbajíc ruku rodičů, chce celou osobu cítiti. A tak ctíce srdce Ježíšovo, chceme cítiti celou osobu Ježíšovu. To srdce jest v těle vzkříšeného Ježíše, v něm žije a bije, v něm nás miluje. —

2. Srdce Ježíšovo jest srdce Spasitelovo. O srdci člověka mnoho se mluví a píše; srdce lidské jest sídlem jeho citů a přání, jeho radostí a žalostí. Náhlý strach nebo radost působí někdy tak na srdce, že člověk náhle zemře. Lékař u nemocného často pozoruje tlukot srdce. Ze srdce prýští se krev do celého těla; srdce je tedy velmi důležitě pro celé tělo. Mnohdy srdce prudčeji bije z radosti a nadšení. Srdce je jako pole, na němž bývají svedeny bitvy bojů a osudů lidských.

Vizme nyní srdce Ježíšovo! Když Spasitel začal trpěti na hoře Olivetské, kde pak se ta smrtelná úzkost jeho předevšímjevila? V srdci. Ó to srdce Ježíšovo bylo tam v zahradě Getsemanské hrozně mučeno, sevřeno, takže krev z něho skrze pory kůže vytryskla a se studeným potem jeho se smísila. Vše, co potom následovalo: zrada Jidášova, zapření Petrovo, posměch, křivé žaloby, pomluvy, nadávky, trýznění — vše to vrývalo se do srdce Spasitelova. Každý, kdo sám již zakusil nevděku, potupy, pomluvy, ví, jakou bolest to působí srdci. A přec bolest srdce našeho nic není proti bolesti Spasitelově.

Ta krev, jež při bičování v proudech tekla, vytryskla ze srdce Ježíšova. Trnová koruna se vryla sice do hlavy jeho, ale krev, jež z ran vystříkla, pocházela ze srdce jeho. Hřeby pronikly ruce a nohy, ale uvolnily cestu krvi, jež ze srdce prýštila. A když nejlepší Syn viděl pod křížem matku svou, tu pohled na ni novou ránu zasadil srdci jeho. A ještě po smrti musilo to srdce poslední kapku krve vycediti za lidi.

Proto srdce Ježíšovo jest pramenem a místem, odkud vycházelo a kde se konalo celé vykoupení. A proč Syn Boží tolik učinil, tolik vytrpěl za nás? Protože nás nekonečně miloval. Každé jeho slovo dýše láskou, každý jeho skutek vychází z lásky, celá jeho bytost září láskou. Z lásky sebe sama vydal, a vrcholu dostoupila láska jeho, když se nám v nejsv. svátosti oltářní dává za pokrm. A sídlo té lásky? Srdce jeho. A proto nejvělejší úctu a vděčnost máme k tomu srdci.

Ctíme je tedy vroucně! Svätý Otec Pius X. nařídil, abychom po mši sväté vzývali božské srdce Páně: »Nejsvětější srdce Ježíšovo, smiluj se nad námi!«

Za lásku opět lásku! Milujme srdce Ježíšovo! Poslyšme, co praví sv. Bernard »O jak dobře, jak sladko bydleti v srdci Ježíšově! Veliký poklad, krásná perla jest tvé srdce, o dobrý Ježíši! — O Ježíši, k tomu byl tvůj bok proklán, abychom mohli do něho vejít; proto zraněno tvé srdce, abychom si mohli v něm odpočinouti. — Kdož by toho zraněného srdce nemiloval?«

Hledáš dobré srdce přátelské? Hle, srdce Ježíšovo, srdce nejslechetnější a nejuvěrnější! Pohleď na kříž, na bok Spasitelův, tam hořelo srdce jeho láskou k tobě! Uč se od něho milovati Boha i bližního, uč se od něho poslušnosti, trpělivosti, pokoře a tichosti. Volá k tobě: »Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem, učíň, aby srdce mé srdci tvému se podobalo!« Amen.

Kroužek katechetů v Plzni

konal v lednu, únoru a březnu pět schůzí, jichž účastnili se ti katecheté, kteří tvoří jádro kroužku, společně práci se nevyhýbají a nehledí na to, že jsou tací, jimž na organisaci nezáleží, ale jakmile se jedná o hmotný zisk, ihned přicházejí s otázkou, učinil-li kroužek v té věci nějaké kroky a mají pak steré rady a nápady. Vědí, co se učiniti mělo a mohlo, co se učiniti opominulo, ale společně úřady se nesúčastnili! Ve schůzích, jež kroužek konal, probírány věci čistě katechetské. Kol. Köhler přinesl a promluvil o *pařížských obrazech ke katechismu*; ve dvou schůzích referováno bylo o *našich dosavadních zkušenostech s minimální osnovou* a znovu konstatováno, že kroužkem vypracovaná osnova přede dvěma lety, kterou bylo ovšem třeba odložit, byla daleko lepší a více vyhovovala jak našim poměrům, tak i více se přibližovala požadavkům osnovy žádané na kongressu vídeňském. V rozhovorech ve dvou schůzích jednáno o knihách ve školních knihovnách a návštěvě žáků — zvláště přespolních v době do odjezdu vlaků — ve veřejných čítárnách.

Hojnější návštěvě těšila se schůze pátá, na níž probírány *dotazníky* pro katechety škol měšťanských a system. katechety škol obecných v arcidiecesi pražské. Není to novum, mají něco podobného, ba totožného v diecesi brněnské. Zdůrazněno bylo, že jest povinností katechetů, aby při mnohé otázce širěji odpověděli a vypsali vše tak, jak se to má a touženo po tom, aby na místech kompetentních došly tyto odpovědi povšimnutí a vysloveno přání, by vedly dotazníky k tomu, aby postavení katechety nebylo stěžováno, ale zlepšeno, aby dostalo se mu zastání a ochrany, aby mohl působiti ve škole tak, jak toho je v nynější vážné době třeba.

KŠk.

Výklad technických výrazů v katechesi.

Při výkladu katechismu a odůvodnění jeho pravd možno dle »Katech. Blätter« (XX., 131) užití tu a tam příslušných technických výrazů a je vysvětliti, pro kterýžto výklad děti nadanější a z lepších rodin mnohdy dávají na jevo veliký zájem; to nikdy nemůže škoditi, když se to děje s měrou. Zvláště na středních a měšťanských školách možno tak učiniti. Jen několik příkladů!

Knihy, které náležejí k Písmu sv., bibli, byly napsány vnuknutím Ducha sv. (= inspirace), jsou tedy knihami inspirovanými. Lhostejnost u víře sluje indifferentismus; ve víře nesmíme býti lhostejnými indifferentními, t. j. mysliti, že všechna náboženství jsou stejně dobrá. Ovšem musíme býti k jinověřícím (akatolíkům, nekatolíkům) snášeliví, t. j. nesmíme jich nenáviděti pro jejich víru nebo je pronásledovati, nýbrž musíme jim dávat na jevo snášelivost, tolerantnost. (Srvn. toleranční patent Josefa II.) Fanatismus, snaha pronásledovati jinověrce, odporuje zcela duchu našeho svatého náboženství, církve nechce žádných fanatiků. Člověk, který nevěří v Boha, sluje bezbožec, atheista, dopouští se bezbožectví, atheismu. Odpad od Boha sluje též apostasie; proto se nazývá císař římský Julian, který odpadl od křesťanství a stal se opět pohanem, Julian Odpadlík nebo Apostata. Bludaři se jmenují haeretikové, dopouštějí se bludu, haerese; haeresiarcha jest hlava bludařů. Tim, že Řekové se odtrhli od Říma za Fotia a nechtěli uznávati papeže za hlavu církve, nastal rozkol v církvi, schisma.

Řekové jsou rozkolníci, schismaticové; hlavní rozdíl mezi katolickou a pravoslavnou církví je ten, že pravoslavní neuznávají prvenství papežova, čili primátu, t. j. vrchního panství papežova nad celou církví. Část přívrženců řeckovýchodního náboženství se spojila opět s katolickou církví; tyto nazýváme řecko-katolickými nebo spojenými Řeky (uniti — spojení). Papež jim dovolil, aby podrželi východní obřad, ritus, t. j. zvláštní zvyky náboženské, na př. kvašený chléb při mši sv.

Zlí duchové slují též démoni; naše slovo ďábel jest utvořeno od latinského výrazu diabolus, místo ďábelská zloba říká se též demonická zloba; satan sluje pokušitel.

Předpovědi prorokův o budoucím Vykupiteli slují též messiánská proroctví, poněvadž se vztahují na Messiáše, t. j. Krista. Nejvyšší místo v církvi zaujímá papež; bývá osločován: Svatý Otče, Vaše Svatosti, poněvadž jeho úřad jest svatý. Pak následují kardinálové; ti mají název Eminence. Po nich jsou patriarchové, metropolité, arcibiskupové a biskupové. Klerus nějakého města jsou kněží, kteří v tomto městě bydlí; všecky, kteří nenáleží k stavu duchovnímu, nazýváme naproti tomu laiky. (Odtud rčení se vysvětluje: Jsem laikem v té věci, t. j. nerozumím té věci). Kněží jsou svěcení, ordinováni (ordinace, svěcení), biskupové bývají konsekrováni (konsekrace = druh svěcení). Slovem konsekrace, konsekrovati udáváme též proměnění chleba a vína v tělo a krev Kristovu. Mravouka má též jméno morálka, naproti tomu věrouka sluje dogmatika od dogma, článek víry.

Desatero božích přikázání sluje jedním slovem dekalog. Nezřízená sebeláska nese jméno egoismus od ego, já, poněvadž takový člověk hledá všude jen svého já.

Když více lidí se spojí ku provedení zločinu a spolupůsobí, nazývá se to komplot. Jestliže více lidí takto úmluvou provedli krádež, jsou zavázáni solidárně k restituci, t. j. musí ukradené restituovati, vrátiti, nahraditi, a když jeden nebo druhý nechce tak učiniti, musí ostatní celé vrátiti, nahraditi.

Vražda příbuzné nebo představené osoby jest kvalifikovanou vraždou, na příklad otcovražda, vražda matky, manžela, královražda. Místo božské ctnosti, můžeme též říci theologické ctnosti (řecky Theos — Bůh, odtud theolog — bohoslovec). Nejsv. Svátost oltářní má též název eucharistie, t. j. díkůčinění, obět děkovaná, skvostný dar; místo mešní obět možno též říci obět eucharistická. Kněz dává rozhřešení nebo absoluci kajícímu, poenitentu neboť absolvuje, rozhřešuje jej; může mu však také zadržeti rozhřešení, absoluci. Sňatek v kostele sluje kopulace; snoubenci jsou oddáváni, kopulováni.

Z praxe a různé.

Katechetský spolek v Olomouci. Na Moravě založil v roce 1908 katechetský spolek P. Alfons Sauer; stanovy spolku upravil tak, že »spolek katechetský pod ochranou sv. Cyrilla a Methoděje« mohli by býti spolkem všech slovanských katechetů. Jak krásné by bylo uskutečnění této myšlenky! — Zatím je spolek diecenní spolkem a ani všichni katecheti z arcidiecése olomoucké nejsou jeho členy! Ve spolku je v r. 1913 organisováno 70 členů; a to: 48 def. katechetů škol měšťanských a 1

zatím. katech. šk. m., 11 professorů nábož. na gymnasiích, 8 prof. nábož. na reálkách, 1 professor na učitelském ústavě. V organisaci není 27 defín. katech. m. šk., 17 zatím. katech. m. šk., 6 prof. na reálkách, 6 prof. na gymn. 3 prof. na učit. ústavech. Vypočítáni jsou ovšem Čechové, ať působí i na školách německých. Smutný úkaz je to, že výbor v poslední schůzi vyloučil 11 členů *pro neplacení* příspěvků! *KŠk.*

Práce katechetova na nižším stupni: Dítě přichází z otcovského domu do

školy. Se školou počíná pravidelný, *na jistý pořádek vázaný život*. Až dosud nebylo dítě pořádkem vázáno, jako motýl poletovalo od předmětu ku předmětu své činnosti. Jeho dosavadní život byl neustálým tčkaním docela vyplývající z jeho tělesného vývoje a duševních schopností. A nyní přichází do školy. Jak těžký pfechod pro dítě! Vidíme, co činí dítě první hodiny ve škole, je nepokojné, nestálé, svými myšlenkami bloudí kdesi daleko, nedovede delší dobu upoutat svou pozornost. Jako jeho tělo je dosud nestálé, neupevněné, tak i jeho duše. *Nebudeme tedy ani mítí za zlé dítěti*, je-li s počátku hravé a nepozorné; budeme je pomalu, klidně a laskavě zvykatí disciplíně, popřáváví mu jisté volnosti a pohybu. Poznenáhlu si dítě zvyká pozornosti. Jeho pozornost je první dobu více smyslná než vůlí diktovaná, katecheta musí pozornost dítěte upoutatí, zaměstnávatí a cvičení účelně střídátí. *Větší volnost* poskytne dítěti zkoušení, které již samo sebou nese na sobě známku živosti. Při výkladu je třeba, by dítky svou pozornost úplně upjaly na katechetu. Katecheta ať přísně dbá, by dítky se dívaly na něho a rukama si nehrály. Proto katecheta ať svým okem ovládá celou třídu. Není dobře chodítí semo tamo po třídě; nejlépe se třída přehlédne s boku. Při výkladu bude katecheta státi nikoli sedětí, leč by byl cestou unaven, o churavosti ovšem ani nemluvě. Hlavní *zásadou dobré disciplíny je mírnost a laskavost* vůbec, na nižším stupni zvláště. Mírné slovo, laskavé napomenutí, občasná pochvala, poukazy, že Pán Ježíš poslouchá dítky a je pozoruje, že svou pozorností mu působí radost, nepozorností zármutek, malé dárky (obrázky a knížečky) jsou nejlepšími prostředky, jimiž získáme srdce malého dítěte a jeho pozornost.

Kněžím pojištěným na život sděluje Spolek diecesní Jednoty brněnské, že nedávno správní soud rozhodl, že taková pojišťka, kterou odevzdá kdo pozůstalým před svou smrtí, nepatří do dědictví, nýbrž jest vlastnictvím toho, který jí dostal, a že tedy nelze z ní předepsatí daň dědičkou.

Dotaz. Jak se má hrátí při mši sv., při které přistupují školní dítky k sv. přijímání? V této otázce je mnoho rozporů. Je žádoucné, aby se ustálil nějaký pořádek alespoň pro království. Na př. jední hrájí do pozdvihování, pak se přestane a hraje se, když přistupují děti k sv. přijímání. Jiní stále

hrájí a přestanou až po sv. přijímání kněze; druzí hrájí přes celou mši sv. « Tu jsou patrný tři různé způsoby, ze kterých se někomu nelíbí ani jeden. Navrhují způsob následující: Od začátku mše sv. až do »Sanctus« budiž zpívána s pr. varh. na př. píseň »Chval Sione«. Od Sanctus až do zvonění k »Domine, non sum dignus« před přijímáním kněze se pomodlí někdo hlasitě (druhý kněz, dospělejší žák) s kruchty nebo harmonia »Vzbuzení tří božských ctností a vzbuzení lítosti, pak modlitbu připravnou ke sv. přijímání (na př. z »Oltáře« nebo z jiného zavedeného zpěvníku). Dětem řekne katecheta, aby po »Sanctus« z katechismu nebo svého zpěvníku po tichu sledovali a četli s sebou, co jejich spolužák se bude modlití nahlas. Ovšem při pozdvihování ustane v hlasitě modlitbě božských ctností. Po skončení přípravné modlitby k sv. přijímání ministrant zvoní k »Domine non sum dignus«; děti kleknou. Ministrant jeden potichu se modlí latinsky »Confiteor«, druhý zpívá za průvodu varhan »Vyznávám.« Může též zpívati od harmonia. — Pak jest opět »Domine, non sum dignus« a přijímání dítek. Je-li jich více (celá škola), jest na př. zpívati »Ó Jezu, spáso moje«. Je-li jich méně (jen třída), radím pouze hrátí, aby děti se mohly pomodlit modlitby po sv. přijímání. Pak by píseň »Ó Jezu, spáso moje« varhaník začal, když se přijímání dítek chýlí ke konci. Dojímavě zní zpěv chlapce, když za jemného průvodu zpívá od oltáře »Vyznávám...« Lze česky je zpívati, když současně jiný ministrant totéž recituje latinsky. Považují za nutné vzbuditi společně božské ctnosti a připravití nahlas děti k sv. přijímání po každé, nejen když jdou po prvé. Je toho třeba i u studentů, tím více u dětí. Pro »vlozkování« při přijímání dětí nejsem; aspoň ne potud, pokud by vlozku tu zpívaly děti, k sv. přijímání jdoucí. Buď odvracejí se umělým sborem od vlastní pobožnosti nebo mají myšlenky soustředěny k Tělu Páně a pak pokazí sbor. Při jednohlasé písni na začátku i na konci mše mohou mysliti pouze na obsah slov a tím se i upoutatí ke eucharistii.

Prosím, aby s redakcí Cyrilla páni katecheté i páni varhaníci sdělili další své náhledy, zvláště svůj názor k mému. Až se vše vytříbí, bude možno pak vše ujednotit. Edice »Cyrill« též vydá potřebné noty (průvod k »Vyznávám«) i průvod k písním. Jsem přesvědčen, že z hlasitě přípravy si

každý přinese aspoň trochu nálady ke stolu Páně. Varuji však před hlasitým recitováním všech žáků společně.

Prosím zdvořile pánů kolegů katechetů, aby laskavě o této věci pojednali ve své schůzi a dobrotivě navázali styky s Obečnou Jednotou Cyrillskou, aby tak důležitá akce (i zpěvníková) se projednala společně všemi interesovanými činiteli.

Dobroslav Orel,

redaktor Cyrilla, Praha VII. 348.

Čtvrté třídy při měšťanských školách, jak píše Učitel'ský Věstník, neosvědčily se a patrně, že chřadnou. Vyčítá příčiny neutěšeného zjevu toho: Učitelé jsou přetěžováni korunovými hodinami, obec reptá, že na ně platí, absolventi nemají výhod, jak bylo slibováno, v kadetkách o ně nestojí atd. A končí: z toho je patrné, že osnova čtvrtých tříd ještě měla by býti upravena ve prospěch rázu živnostenského a obchodního, aby absolventi jejich mohli se obrátiti s výsledkem do praktického života. — Ta myšlenka byla již před více než 60 roky vyslovena, když počaly se zřizovati «občanské» čili «měšťanské» školy — pozdější podreálky, to tanulo na mysli těm, kteří budovali nynější měšťanskou školu a to tak důsledně nebylo dosud provedeno. Potřebujeme ve školství útvar, který by neohlížel se po středních školách, který by byl něco zcela jiného než střední školy, zkrátka vyšší školu lidovou. A nejen někde, ale všude, kde je mládež dospívající, která prošla obecnou školu a je v nejslibnější době rozvoje. Slovem, je třeba konečně pomýšlet na organisaci školství lidového, opravdu národního pro nejširší vrstvy lidové a jeho potřeby. Tím ovšem nechceme se dotýkati nynějších měšťanských škol, které bylo by možno v útvar ten zařaditi a osou učiniti.

Omne nimium — vitium: To lze říci i o nemírném užívání tělesných trestů ve škole. Biskup Keppler píše v knize »Radosti více«: »Ohrožena je pak i (radost dítek totiž), žijí-li učitelé a vychovatelé (doutáme, že se to stává zřídka, ale stává se to přec) v domněnce, hůl že je kouzelná tyč didaktiky a paedagogiky, činí-li jako bifič ve vrchním úřadě, bijí-li ve škole o závod s rodiči doma. Pak ovšem může dojíti k tomu, že radost může býti ze set srdcí dětských i z celých generací vymrskána, chuť k učení, pud ku práci, síla vůle, důvěra a konečně každé lepší vnuknutí ve mladém člo-

věku do smrti umrskány, a že se nic v něm pohnouti a povzbuditi nemůže, než vzdor, vztek, zloba, ničemnost a sprostota. Takové vychování patří mezi hříchy do nebe volající; náleží ku potlačování chudých, kdo jsou bez pomoci a obrany. Ano, hlas těchto malých trpitelů křičí k nebi proti svým trýznitelům, a Otec v nebesích je slyší«. Slova, která by vždy měla býti v naší paměti. Příslosti a tělesnými tresty nezíská katecheta ničeho; naopak mnohé dítě ztratí navždy k němu svou lásku a tím i k náboženství. A zvláště malé dítě nedovede snadno odlišiti osobu od věci. Někdy jest ovšem třeba přísnějšího trestu (Keppler dále ukazuje, jak i *změkčilá* výchova zabijí radost v dítěti), ale v takovém případě se musí dít s láskou, s litoostí, kterou nutno potrestanému ostatním dítkám dáti pocítiti. Hněv špatný rádoce. Ve škole více než kde jinde platí Kristovo: »Kdo chce za mnou přijíti, zapře sebe sám.«

Mariánská galerie. Májové promluvy, upravil *František Jirásko*, katecheta dívčího lycea a redaktor »Kazatele« v Jičíně. V Praze. Nákladem Cyrillo-Methodějského knihkupectví Gustav Franc. Cena (neváz.) 2 K. Knihtiskárna družstva »Vlast« v Praze.

Každoročně objeví se před měsícem májem nějaká sbírka promluv k oslavě Královny máje určená. Žel, že není každá oslavou Jeji.

Přítomná sbírka jest nejen výtečnou oslavou Matky Boží, ale velmi zajímavou obrazárnou vynikajících osob, staveb, míst i událostí ze St. Zákona, jež drahými byly lidu israel. a zůstávají vzácnými zvláště nám, že jsou předobrazy nejdokonalejší lidské bytostí Panny Marie.

Spisovatel, dp. katecheta, nejdřív předobraz náležitě osvětlí, vytkne pak znaky podobnosti ku Panně se vztahující, nejtěžší pravdy dogmatické k Ni směřující (na př.: neposkvrněné početí, důstojnost, panenství a spolu mateřství P. Marie; nevěsta Ducha sv. atd.) podává správně, jasně a srozumitelně; vliv a působení Matky Boží na posvěcení a zušlechtnění každé duše dokládá novými, zajímavými příklady ze života, takže v srdci — dle přání svého — rozněcuje úctu a něžnou lásku ku Panně, v Niž jistě i mnohý moderní zbloudilec najde hvězdu mořskou, polepší se a bude zachráněn.

Promluvy jsou zdařilé a cenné a právem druží se k nejlepším, jež v posledních letech vydány byly. Hodí se dobře též na

jednotlivé zasvěcené svátky mariánské a proto buďtež doporučeny jako vhodný pramen p. t. dp. kazatelům! *Pavlišta.*

Více biblického vyučování. V »Korrespondenzblattu« nedávno jistý kněz uveřejnil úryvek rozhovoru, jež měl se svým biskupem o katechetských věcech. Biskup vzhledem ke svým zkušenostem na kanonických visitacích prohlásil: »Pokud jsem se přesvědčil, biblické příběhy se příliš odbývají a zanedbávají. Povězte svým druhům: Více biblických příběhů! Nové pokolení nerozumí již kázáním, poněvadž se neseznámilo s Písmem svatým. Příběhy od Mojžíše dále jsou většinou zavřenými vraty.« Kněz na to vysvětloval, že pro biblické příběhy a křesťanskou nauku je příliš málo času vyměřeno. Na to odpověděl biskup: »Bude lépe, jestliže se méně vážnější části katechismu přejdou a za to se proběhne více příběhů z Písma sv.« — Soud zkušeného biskupa jest zcela oprávněn a hodný úvahy. Také na katechetickém kongresu ve Vídni obírali se touto věcí a usnesli se na žádosti, aby vláda dovolila více hodin k náboženskému vyučování ve všech druhých škol. Dokud však toho nedosáhneme — a pro nedostatek duchovenstva půjde to i v příznivém případě stěží — bude těžko vyhověti přáním biskupů jako přátel katechetů, dokud se budeme těžce mučiti s dosavadními těžko pochopitelnými knihami pro učbu náboženskou. Onen kněz navrhuje, aby duchovní správcové měli též kázání o příbězích nejen Nového, nýbrž i Starého zákona.

Konkursy: *Definitivně* obsadí se místo katechety:

1. při IV. obecné škole chlapecké v *Žižkově* (do 3. června 1913).

C. k. o. š. r. v *Žižkově*, 15. dubna 1913.

2. na měšťanské škole dívčí ve *Vysokém Mýtě* (do 8. června 1913).

C. k. o. š. r. ve *Vys. Mýtě* 23. dubna 1913.

3. na měšťanské škole chlapecké v *Lomnici n. L.* (do 7. června 1913).

C. k. o. š. r. v *Třeboní*, 19. dubna 1913.

4. při měšťanské škole chlapecké v *Kostelci nad Čer. Lesy* (do 8. června 1913).

C. k. o. š. r. v *Českém Brodě*, 22. dubna 1913.

5. při IV. obecné škole chlapecké v *Nušlicích* (do 11. června 1913).

C. k. o. š. r. na *Král. Vinohradech*, 24. dubna 1913.

O Javůrkově Palestíně s ptačího pohledu píše „Neue pädag. Zeitung“: Množení názorných pomůček zdlouhavé, ale stále krátké. Ku dosavadním 31 mapám Palestiny druží se nová. Nejvíce map Palestiny není jen k vyučování biblickému, ale i ku podpoře novějšího zeměpisu, pročť jest na nich dvojnásobně označeni jmen zeměpisných t. biblických a dnešních. Tím není mapa zřetelnou a na dolním stupni k vyučování vhodnou. Kromě toho není na mapách plastika půdy, čímž jasný obraz země dětem zcela schází. Jen plastickým odáním, jaké tato mapa podává, jest možno trvalý obraz vyvolati. Po dlouhých studiích a pod dozorem osob Palestiny znalých, jakož i na základě nejdokonalejších a nejnovejších map byl obraz povrchu tak spracován, že výborně vyniká. Je-li mapa tak zavěšena, že pod horizontem pozorovatele se nachází, podává zcela správný obraz Palestiny. Pohled je volen od západu, poněvadž celkový charakter země se všemi detaily nejlépe se jeví; tu jest hřbety horské i biblicky památne vrchy nejlépe viděti. Jezera, řeky, roviny, údolí, vrchy střídají se malebně, a celkový obraz jest četnými osadami oživen. To jest vše velmi krásné, ale že při pohledu jest na mapě východ nahoře, nebude se mnohému zamlouvat; leč vzpomeneme-li, že mapa jest určena k názoru tam, kde o zeměpisné poloze ještě se nemluví, nelze to nijak za vadu považovati. Pozorovatel vidí jen zem, ostatní za ní ležící země tu nejsou, jsou ukryty pruhem nebe, moří podobnému, který snad v dětech vzbudí zdání, že Palestina jest ostrov. Učitel musí tu poučením žáků opravit. Nehledě k oběma poznámkám, jež žádnou chybu nejsou, podává mapa výtečný obraz Palestiny a jest svojí plastikou a jednoduchostí obzvláště ku biblickému vyučování výbornou. Na středním stupni možno jí užití k výkladu všech základních pojmů zeměpisných, na nejvyšším pak ku přechodu od obrazu k mapě obyčejné, vědecké, jakož i k lepšímu porozumění zobrazování povrchu na vědeckých mapách. Můžeme tuto mapu k účelům označeným nejlépe doporučiti. (Z posudku nevynecháme nic!)

O téže mapě píše „Leipziger Lehrerzeitung“: Reliéfni zobrazení povrchu země, od severu osvětlené, jest neobyčejně plastické a podává krásný obraz. Detaily jsou málo zvěšeny, takže skoro skutečnosti odpovídají. Můžeme tuto pilnou, zvláštní práci k vyučování biblickému i zeměpisnému všele doporučiti.

Táž mapa vystavena byla na mezinárodním výstavě pomůček učebních v Sant Jagu v Chile; ve zprávě tamní psáno jest: „Nová mapa Palestiny od B. Javůrka vzbudila obdiv svojí krásnou plastikou a krásným barvotiskovým provedením všech navštěvovatelů.“ Tak uznávána je práce česká v cizině. — Cena na plátně podlepená a olemovaná mapy 14 K, s lištami 15 K.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXVIII. ROČNÍKU.

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Nový jednotný katechismus římský. — Exhorta na IV. neděli po sv. Duchu. — Exhorta na V. neděli po sv. Duchu. — Exhorta na VI. neděli po sv. Duchu. — Exhorta na VII. neděli po sv. Duchu. (Svátek sv. Petra a Pavla.) — Církevní dějiny na středních školách. — Z praxe a různé.

Nový jednotný katechismus římský.

Otázka katechismu je stále v popředí. Již vatikánský koncil chtěl vydati katechismus pro celou církev. Navržené thema bylo velmi skrovné a doufalo se, že v týdnu práce se skončí. Ale mimo nadání debatta se prodloužila; neboť téměř 41 řečníků ujalo se slova. Důvody pro i proti byly zrale uváženy. Ale přes to, že veliká většina prohlásila se pro katechismus světový, nedošlo k definitivnímu rozhodnutí.

Dnes možno říci: Díky božské Prozřetelnosti! Náboženství a náboženské vyučování mládeže nikterak tím neutrpělo. Kdyby však tehdy bylo se stalo rozhodnutí, byla by tím otázka katechismu uzavřena. Kdo by si byl troufal chtít pracovati na tak těžkém poli, nemaje výhledu na praktický úspěch? Jak nutně však nám je třeba dalšího vývoje, dokazuje dostatečně ta okolnost, že dnes po čtyřiceti letech není shody ani v nejelementárnějších zásadách sestavení katechismu. Z té příčiny nelze jinak než s jakousi oprávněnou nedůvěrou pohlížeti ke každému pokusu o jednotný katechismus. Byť i vnější poměry volaly sebe více po jednotě, každé zasáhnutí v přirozený vývoj musí se samo mstiti; tak soudí známý Stieglitz.

A důkaz pro své tvrzení nalézá v novém římském jednotném katechismu. R. 1905 vyšel v Římě nový jednotný katechismus autorisovaný nynějším svatým Otcem. »*Compendio della dottrina cristiana*« dilo to bylo adresováno jako jednotný katechismus pro římskou církevní provincii a spolu bylo vysloveno přání, by tato nová příručka byla zavedena pro celou Italii. Již tehdy psal Stieglitz: »Můžeme tento jednotný katechismus římský uvítati a mnohému z něho se naučiti. Stane se opravdu světovým? Není pochyby, že přání a plány svatého Otce jdou dále než k Italii. Světový katechismus byl by opravdu ideálem světové církve. Jmenovaný katechismus ovšem jím nebude a také jím nechce býti. Ale již to je blahodějný fakt, že Pius X. tuto velikolepou myšlenku vůbec vážně pojal a neváhám říci: Římský katechismus jednotný je první krok k jednotnému katechismu pro celou církev.« A Stieglitz praví dále: »Můj názor ukázal se být správný. Katechismus jednotný udržel se sedm let! Ke konci minulého roku vyšel katechismus nový a zcela přepracovaný: »*Catechismo della dottrina cri-*

stiana« — katechismus křesťanského učení, vydaný z nařízení Jeho Svatosti papeže Pia X. Bude asi mnohého katechetu zajímati, bude-li moci aspoň krátce nahlédnouti v dílo jmenované.

1. Předcházející *Compendio* mělo šest dílů: Úvod, malý katechismus, větší katechismus, obšírný výklad o roce církevním, krátké dějiny náboženství a dodatek s modlitbami. *Větší katechismus* pojednával v pěti odstavcích: o apoštolském vyznání víry, o modlitbě, o příkázáních božích a církevních, o svátostech, o hlavních ctnostech a jiných nutných věcech, jež křesťan věděti má.

Nový katechismus má dvojí vydání: Malý katechismus a větší katechismus pro dospělejší ku potřebě při křesťanském cvičení a v oratoriích. Dřívější rozdělení bylo pomínuto, místo něho zvoleno naše obvyklé na tři hlavní díly: I. věrouka, II. mravouka; III. prostředky milosti — totiž svátosti a modlitba. Dodatek přináší denní modlitby při mši sv., sv. zpovědi a sv. přijímání, krátké dějiny náboženství, přehled církevního roku a konečně pokyny pro křesťanské rodiče a vychovatele.

V 1. hlavním díle učebná látka není rozdělena jako dosud, na 12 článků víry, nýbrž na osm kapitol: hlavní tajemství a znamení kříže, jednotnost a trojednost Boží, stvoření a pád člověka, vtělení, utrpení a smrt Syna božího, opětný příchod Kristův a soud, katolická církev, odpuštění hříchů a nauka o hříchu, vzkříšení a život věčný.

2. Co na první pohled pozoruhodno je na novém katechismu jest okolnost, že značně zmenšil se jeho objem; má nyní toliko 143 stran proti dřívějšímu, jenž měl 413 stran. Příčinu té značné redukce uvádí sám svatý Otec ve svém listu ke kardinálu Respighi, který je úvodem knihy: Učebná látka byla velmi zmenšena, aby děti, jež dosti již jsou přetíženy předměty světskými, nepozbyly myslí a vyučování náboženství bylo jim milým. Starý katechismus obsahoval 711 nových otázek a k tomu 220 otázek o církevním roku, tedy úhrnem 931 otázku. Mimo to bylo ještě v to pojata 313 otázek malého katechismu. Nový katechismus má jen 433 otázky — tedy tolik jako Lindenův ve vydání mnichovském. To je třetina dřívějšího počtu. Stieglitz i toto číslo považuje za vysoké; dle něho veškeré učivo náboženské dalo by se dobře vměstnati ve 300 otázek, aniž by tím podstata křesťanského učení utrpěla.

3. A přece i ten počet otázek poměrně vysoký padal by méně na váhu, kdyby otázky byly stilisovány krátce a snadno. I tu v posledním vydání zřítí lze změnu; otázky které byly ve starém vydání na osmi, desíti, dvanácti a více řádkách, těch v tomto vydání není, ale přece mnohé ještě jsou na pěti a šesti řádkách. Kromě toho jsou tu často zcela disparátní momenty stisněny v jedné otázce, které v tom pádě jen mechanicky lze vpravit v paměť, protože paměť tu nenalezá ani vnitřní souvislosti ani vnější mnemotechniky. Rádi připustíme, že italské děti snadno takové obtíže překonávají následkem přirozeného nadání a vrozené hbitosti řeči; ale i tu platí: sunt certi denique fines. Na př. otázka 71. Kterak uškodil hřích Adamův? Hřích Adamův oloupil nejen jej, ale i všechny lidi o milost,

o všechny nadpřirozené dary, podrobil je hříchu, ďáblu, smrti, nevědomosti, špatným náklonnostem a jakýmkoli jiným bédám a vypudil je z ráje. — Velice obšírné jsou zvláště otázky o církvi. Otázka 117.: Čím jsou papež a s ním spojení biskupové? Papež a s ním spojení biskupové tvoří *učící církev*; nazývá se tak proto, že od Krista přijala úlohu, učiti všechny lidi božským pravdám

a přikázáním a lidem jediné od ní dostává se úplné a jisté známosti všeho toho, co potřebno jest k životu křesťanskému. Také otázky o eucharistii a o svaté oběti mešní jsou namnoze dlouhé a těžké. Otázka 316.: Co je eucharistie?

Eucharistie je svátost, která obsahuje pravé tělo a krev, duši a božství Pána našeho Ježíše Krista pod způsobami chleba a vína k nasycování naší duše. Otázka 345.: Jaké účinky působí eucharistie v tom, kdo hodně ji přijímá? . . . Eucharistie udržuje a rozmnožuje v něm milost, která je životem duše, jako pokrm životem těla; odpouští hříchy všední a chrání od hříchů smrtelných; propůjčuje duchovní útěchu a sílu a posilňuje lásku a naději v život věčný, jehož je zárukou. — Otázka 350: Jaký rozdíl je mezi obětí kříže a obětí mešní? Mezi obětí kříže a obětí mešní je ten rozdíl, že Ježíš Kristus na kříži se obětoval, tím že dobrovolně krev svou prolil a tak nám zasloužil všechny milosti; u oltáře pak obětuje se bez prolévání své krve a maří sebe podivuhodným způsobem skrze službu kněze a přivlastňuje nám zásluhy obětí kříže.

Hlavní příčina, proč mnohé otázky vypadly dlouhé, je ta, že katechismus obsahuje otázky a odpovědi; drobný tisk, který by pojal výklad, důvody a to, co je méně důležité, byl v tomto vydání úplně pomínut. A přece mělo by se rozlišovati, jak to činí všichni novější a táží se: Co *nutně* věděti? Co ještě *žádoucně* věděti? Ale dle konceptu tohoto katechismu hlavní věc i vedlejší věc je tu rovnocenná.

4. V odporu s moderní didaktikou je *forma otázková*. Verbální otázky (s odpovědí ano, ne) didaktika zavrhuje. Katechetikové ovšem nebudou považovati didaktiku za nejvyšší a poslední instanci, neboť verbální otázky nedají se úplně vymýtiti, dokud katechismus bude míti nynější formu. Ale měly a mohly by býti restringovány na nejmenší míru. Jestliže však mezi 100 prvními otázkami nalézáme 28 verbálních, jest to mnoho.

5. Dědičným hříchem všech dosavadních katechismů jest — a ten jeví se i v tomto novém vydání — *příliš abstraktní a theologická mluva*. Mnoho, příliš mnoho theologie tají se v této skrovné knížce! A proč? Protože je dosud oblíbeným zvykem pohlížeti na děti a lid se stanoviska vyškoleného theologa. To však není populární obyčej myšlení a mluvení. Dítě a lid myslí konkrétně; a mluví též konkrétně; abstrakce připadá dítěti těžká, ježto je známkou ducha vyškoleného. Čtení této knížčky působí mimovolně dojmem, jakoby tu byla snaha co možno nejvíce theologie s nejvíce abstraktními výrazy vnést do vyučování náboženství. Jediné správný cíl: *vychovávatí děti pro katolické křesťanství*, byl tu málo na zřeteli; neboť katecheta nebude vychovávatí mladých theologů. Nemysleme si, že mládež bude míti již více náboženství, čím více bude z náboženství toho věděti.

A k tomu co bylo pověděno, stůjte příklady! Učení o nejsvětější Trojici obsahuje 14 otázek. Otázka 39.: Co znamená: Tři osoby jsou rozdílny podstatně od sebe? Tři osoby podstatně od sebe jsou si rozdílny znamená, že v Bohu jedna osoba není jinou osobou, nýbrž všechny tři osoby jsou *jeden* Bůh. — Otázka 44. Proč je Otec první osobou nejsvětější Trojice? . . . Otec je první osobou nejsvětější Trojice, protože nevychází od jiné osoby a od něho obě ostatní osoby vycházejí totiž Syn a Duch svatý. — Všeobecná nauka o svátostech obsahuje 23 otázky, z nichž mnohé daly by se vypustiti. Na příklad: Proč jsou svátosti působivá znamením milosti? Co jest svátostná milost? Kterak nás posvěcují svátosti? Kolik částí je potřebí ke svátosti? . . . Ke svátosti vyžaduje se tro-

jího: materia, forma, udělovatel, který má úmysl činiti to, co činí církev. Co je materia svátosti? Co je forma svátosti? Kdo je udělovatel svátosti? — Co neúčinného učiva pro paměť dítěte! Čím více se toho naučí, tím více toho zapomenou.

6. Jako jeho předchůdce i tento nový katechismus zůstal koservativní v *analytickém založení*. Na začátku nového odstavce namnoze stojí definice a to nikoli definice krátká věcná, nýbrž definice theologická co možno neobjasnější. V otázkách, které následují, bývá rozčleněna ve své části. Jen letmo bylo napočítáno 75 definic. Často opakuje se otázka: *Che cos' é* Co je očištěc? Co je církev? Co jsou přikázání boží? Co je pověra? (odpověď 6 $\frac{1}{2}$ řádku!) Co je víra? Co je písmo sv.? Co je tradice? Co je naděje? Co je láska? Co je mravní ctnost? Co jsou vášně? K čemu tyto definice? táže se Stieglitz. Mají praktickou cenu? Mohou děti udržeti je v paměti? O nějakém trvalém podržení v paměti nemůže býti absolutně řeči. I ty nejnadanější a nejbystřejší hlavy odnesou si toliko temné a plytké vědění. Proč tedy radši ne věcné definice, které mají na zřeteli spolu praktický moment? Takové podrží děti, kdežto u těchto marná námaha. Dlužno jen uvážiti, kolik logického a theologického vyškoleného vědění k tomu náleží aby všechny podstatné momenty v jednu definici pojalo, a jakou věrnost paměti, aby podržela všechny vpravené pojmy. Proto jen přenechati pokojně všechny obšírné definice theologům a uspořiti dětem námahu vpravování a vtlučování v paměť; láska k náboženství jen tím získá!

7. Jako v prvním vydání tak i ve vydání druhém chybí *citáty Písma sv.* Jen jednotlivé, sporé lze zřítí v textu. Nemělo-li by se k tomu hleděti, aby odpovědi katechismu byly stylisovány pokud lze slovy Písma? Tam, kde by to bylo možno, neměla by se příležitost k tomu opomíjeti. A Stieglitz dodává: U nás v Německu je to přímo nutné, pomyslíme-li na protestantismus, který nám ustavičně hude starou píseň, jakobychom my katolíci bibli pohrdali anebo ji zanedbávali. V Itálii by ovšem ten důvod odpadl. Ale i tam nemělo by se přehlížeti, jakou silu a posvěcení má slovo Boží; křesťanský lid a již děti mají pro to dostatečné porozumění. I jednotlivá místa sv. otců, která obsahují zvláště pádné a působivé argumenty, měla by býti zužitkována. V našich katechismech děje se to všeobecně tak, že slova Písma a sv. otců doprovázejí text drobným tiskem. Toho modu však nezná římský katechismus, jak nahoře již bylo pověděno. A přece právě v Itálii bylo by to dvojnásobně prospěšno, pomyslíme-li, že vyučování náboženské nikterak neděje se v těch spořádaných poměrech jako u nás severanů.

8. Starší vydání katechismu má také dějiny náboženské, ač stručné. V originále obsahuje čtyřicet stran — Starý zákon, Nový zákon a církevní dějiny. Nový katechismus spokojuje se jen s dvanácti stránkami. To je málo! Leč ještě letos má vyjítí Písmo sv. v dětském vydání, redakcí Biblického Institutu. Bude to jistě cenný doplněk katechismu a nejvš potřebné zvláště pro Itálii. V náboženské hodině bude namnoze nemožno učiti biblické dějepřave; tomu brání skrovný čas a konglomerát dětí všech stupňů věku. Dá-li se však dětem krásné vydání biblické, které vypravuje formou dětskou a jímavou a také ilustrováno je, onen nedostatek se nahradí. Církevní dějepis zůstává ovšem pastorkem i potom, jak tomu bylo dříve; a přece i ten, podává-li krásné obrazy dob a života, může vzbuditi a upevniti v srdcích dětských lásku a nadšení po církev.

9. Zvláštní předností dřívějšího *Compendia* bylo výborné uvedení v porozumění *církevního roku*. Nemyslíme formu, neboť ta byla dosti vadná; ale obsah byl podán velmi prakticky, poučně a poutavě. Slavení církevního roku je spolužitím vykupitelského díla Kristova; proto sluší přičítati tomu veliký význam, jestliže děti církevnímu roku rozumějí a zvykají si účasti na církevním životě. Ale právě tento díl tuto skoro úplně zmizel, což nutně působí odcizení; nepatrné trosky dvou stránek — to jsou z něho pozůstatky. Příčinu hledati sluší asi v tom, že tu byl úmysl poříditi krátký katechismus a tak to, co nezdálo se nevyhnutelně potřebno věděti, vypustilo se. Rozumíse, že prakse náboženského vyučování mládeže právě tohoto praktického dílu nebude moci ani chtíti pohřešiti.

10. To by byly asi *stinné stránky* nového katechismu, a vedle nich i jeho *stránky světlé*. Leč o těchto ještě více. Jako při prvním vydání, tak i při druhém vydání zříme všechny otázky malého katechismu opět ve větším; jen jednotlivé odpovědi jsou tam o něco kratčeji a snadněji stylisovány. Tato zásada je správná; byla approbována i na katolickém kongresu vídeňském. Je-li věcná *harmonie* mezi oběma, pak nepadají na váhu některé změny ve stylisaci; tu a tam budou nutny, aby se usnadnilo dětem porozumění a učení. Kdyby však se šlo ještě o krok dále, a formulování ve větším katechismu by bylo snadněji podáno, pak by bylo snadno docíliti úplného souhlasu mezi oběma katechismy a v tom musili bychom spatřovati podstatný moment ideálního katechismu.

Další přednost spatřujeme v tom, že všude se běře zřetel na praktický život; v dřívějším vydání nebylo tomu tak, jako v tomto. Katechismus má býti nejen učebnicí, ale i knihou náboženského cvičení. Zvláště bylo přihlíženo k dekretům Pia X. o sv. přijímání. Proto byly pojaty dvě otázky: Ve kterém věku začíná povinnost velikonočního přijímání? Povinnost velikonočního přijímání začíná v tom věku, kdy dítě schopno je, přijímati s náležitým porozuměním (disposicí) t. j. asi kol 7ho roku. — Je dobré často přijímati? Je velmi dobré a prospěšné často přijímati, ano i denně, děje-li se to s náležitým porozuměním, t. j. disposicí.

Posléze dlužno se i zmíniti o mimořádně nízké ceně a lepě úpravě katechismu. Cena malého katechismu obnáší 20 *centesimů*, většího 40 *centesimů*. Obrazy ovšem tu chybí.

Nové to dílo znamená pro Itálii veliký pokrok. Svědčí o bystrozraku a praktickém smyslu sv. Otce a znovu dokazuje jeho heslo: *Omnia instaurare in Christo!* Jinak ovšem, jak praví Stieglitz, musíme knihu posuzovati dle našich poměrů. Kdyby u nás měl zdomácněti, pak by nutně sklesla katechese na katechismovou exegesi. Katechese by se tu zvrhla ve hříčku otázek a odpovědí, jak tomu je v Itálii. O nějakém methodickém pojednávání učebné látky sotva bylo by tu řeči; neboť vysvětlování, opravování a zkoušení textu zabralo by drahně času, ač tu máme k tomu upravenější poměry, než jsou v Itálii. Od ustavičného vyučování katechismu nedošlo by k náboženskému cvičení, od ustavičného učení nedošlo by k výchově a tvoření charakteru; a právě v tom musíme spatřovati *korunu a cíl* naší katechetické práce.

Nový katechismus je předeepsán pro celou římskou provincii církevní, jakožto katechismus jednotný a užívání jiné náboženské učebnice jest zakázáno. Ostatním diecesím italským bylo aspoň vysloveno přání, by ponenáhlu byl zaveden.

Čtete ve jmenovaném doprovodu svatého Otce ke kardinálu Respighi: »Moderní fluktuace a častá změna bydliště doporučují, aby tento katechismus byl užíván ve všech diecesích, aby děti při přesídlení rodičů na jiné místo nikoli jinou knihu našly a tak, místo aby se něčemu novému naučily, zapoměly i to, čemu se naučily v dřívější farnosti neb diecési.«

Italské hranice, tak soudí Stieglitz, sotva tento katechismus překročí, ještě méně však lze v něm spatřovati jednotný katechismus církve katolické.

Exhorta na IV neděli po sv. Duchu.

VOJTĚCH ŠIMÁČEK, katecheta měšť. školy v Plzni.

Ač sv. Petr s druhy svými celou noc marně pracoval, přec tím nezdarem nebyl rozmrzen. Nezavrhl nevrle úmyslu Páně, aby se dal ještě jednou do práce v nepříhodný čas. Ten jeho klid duše při nezdaru dokazuje, že sv. Petr měl ctnost spokojenosti s málem. Kdyby byl měl veliké nároky, jak by byl tak klidně snesl, že celou noc marně pracoval, spánek si odřekl, do únavy vesloval a přec nic nechytil? Ale právě v této spokojenosti s málem měl zisk, který měl větší cenu než mnoho centů ryb. Pravíť sv. Pavel: »Veliký zisk je bohumilost se spokojeností!« Uvažme, že *spokojenost s málem jest Bohu milá a nám prospěšna.*

1. Kdo jest s málem spokojen, nemá velkých nároků, má málo potřeb. To se ukazuje v jídle a pití, v oděvu, v zábavách, v obcování s jinými, a to se srovnává s vůlí Boží. Naopak nenasytnost, nezřízená touha po požívání radovánek, jídla a pití — to odporuje vůli Boží.

Představme si otce, jenž má četnou rodinu. Zdali pak by se mu líbilo, kdyby jedno dítě všech zásob celé rodiny se zmocnilo, všechny pokrmy samo spotřebovalo? Také Otec nebeský nechce, aby jeden nezřízeně všeho požíval na úkor druhých. Bůh vložil do srdce lidského zákon mírnosti a střídmosti. Tělu se dobře daří, spokojíme-li se jen s potřebným jídlem a pitím, spánkem a odpočinkem. Naopak nemírnost, nestřídmost uvrhuje člověka v ruce lékařovy a v předčasný hrob. Vážně, nezřízená touha po požitcích, nestřídmost v jídle a pití, nemírnost ve hrách, přepych v oděvu, lakota, nečistota často ukrátila život těch, kteří se nedovedli opanovati a zapřítí. Bude-li pak asi Tvůrce na soudu svém s takovým mrháním a utrácením života spokojen?

Nebeský Soudce dal nám na svém Synu živý příklad spokojenosti s málem. Spasitel posadil se kdysi o polednách u studnice Jakobovy. Měl hlad a žízeň po dlouhé cestě; i prosil Samaritánku: »Ženo, dej mi pítí vody.« Své učedníky poslal do města, aby nakoupili jídla. Zdaž nemohl jíti ještě několik kroků do města, aby se tam posadil za stůl a obědval a vínem se občerstvil? Chtěl však učiti lidi, aby byli s málem spokojeni, a proto jeho obědem jest studené jídlo a jeho nápojem voda. Jindy přichází do města Kafarnaum. Výběřčí daně chce na sv. Petrovi daň. Ten oznamuje to mistru, který posílá jej k moři, aby vylovil rybu, že v jejích vnitřnostech najde peníz. Jak malá asi byla zásoba peněz apoštolů, že Pán pomohl z těchto rozpaků zázrakem! Jindy šli apoštolové v polích a trhali si klasy, aby zrním ukojili hlad. Anebo jindy šel P. Ježíš z Bethanie do Jerusalema a hladem jsa trápen hledal na fíkovém stromu plody a nenalezl. Jaký hlad zíral z očí milého Spasitele, když na poušti před tisíci lidí tázal se Filipa: »Odkud nakoupíme chleba, aby tito pojedli?« Zdaž neprovázela chudoba a strádání Spasitele od jesliček až na kříž? Neměl nosítek královských, ale všude spěchal jen

pěšky a při slavném svém vjezdu do Jerusalema nemá koně, používá oslátka, jež mu dobrý člověk přepustil. O jak rádi by jej andělé nesli, jako nesli Lazara do lůna Abrahamova, královské pokrmy rádi by mu předkládali, jako přinesli pokrm Danielovi v jámě lvové, jak rádi by jej hávem královským ozdobili, jako Judu Makkabejského na koních se zlatými uzdami chránili. Ale všeho toho si Spasitel odírá, abychom i s málem byli spokojeni.

Ježto tedy Bůh chce, abychom byli spokojeni s málem, ukládej si meze, opanuj se, přemoz se, když ti přijde touha po nezřízeném požívání pokrmů a nápojů, když se tě zmocňuje nespokojenost s tím, co jen ti rodičové mohou poskytnouti.

2. Někteří lidé se vypravují do Afriky a Ameriky, aby tam hledali zlata a tak aby zbohatli. Ale není třeba tak daleko choditi a v tak velká nebezpečí se vydávati, aby člověk byl šťasten. »Království Boží jest ve vás« — pravil Spasitel. Můžeš své srdce učiniti zlatým polem spokojenosti. »Veliký zisk jest bohumilost se spokojeností.«

Kdo je skromný, spokojený s málem, snadno s tím, co má, vyjde, ba i blahobytu docházívá, snáze si zachová zdraví, prodlužuje si život, mluví vždy rozumně, dochází vážnosti, jest v pravém smyslu »člověk«, »křestan«, v duchovním smyslu »král« a bude věčně kralovati.

Spokojený s málem má málo potřeb a nepřichází mu těžko, musí-li si toho či onoho odepřítí. Zatím co jiní lení, hýří, on pérem, jehlou neb lopatou pracuje. A co se týče zdraví, tažte se jen lékařů! Některé nemoci jsou následek nemírnosti a hýření. Skromný o těchto smutných následcích neví, prodlužuje život svůj. Dává se vésti rozumem, jehož zvířata nemají. Kdyby zvíře mohlo mluvit, volalo by k nestřídmemu: »Kdybych já mělo rozum, já bych ho lépe užívalo!«

Křestanu nemá býti hlavní starosti: »Co budeme jísti a pítí, čím se odívati, jak se baviti?« Skromnému, spokojenému s málem jsou jídla, oděv, pokrmy podřízenou věcí. Křestan touží po vyšších věcech. Kdo si zamiluje prostotu, jednoduchost, toho šlechtí urozenost, jakou mívají králové. Takový není zmítán nepokojem, strachem, ale má pokoj duševní, ježto nemá velkých nároků. »Naplněn jsem útechou, pln jsem radosti« — volal sv. Pavel. Proto i pravil: »Kdybych tím bratra pohoršil, na věky nechci požívati maso.« V postu, hladu a žizni, zimě a horku i bdění se cvičil.

Sv. apoštolové opustili všechno a Spasitel jim za to slíbil, že budou v nebi kralovati a s ním souditi. Buď také ty s málem spokojen, aby o tobě platilo zaslíbení Spasitelovo: »To dobře, služebniče věrný; žes nad málem byl spokojený. nad mnohým tě ustanovím; vejdi v radost pána svého.« Amen.

Exhorta na V. neděli po sv. Duchu

Napsal FRANT. MALÝ, kaplan v Praze u sv. Jindřicha.

O sv. Vítu.

Žádná země našeho mocnářství nemůže se honositi tolika svatými jako země česká. Považte jen, milé dítky, že ve své vlasti uctíváme 18 sv. patronů! Někteří z nich zemřeli smrtí přirozenou, ale ostatní jako praví hrdinové skonali smrtí mučednickou. Kdo asi mezi těmito byl hrdinou největším? Milí žáci, byl to dvanáctiletý mládeneček sv. *Vít*, jehož jméno jest ve vlasti naší známo již od časů sv. Václava.

Ježto pak památka sv. Víta slaví se dnešního dne, doufám, že vás potěším a zároveň poučím, když budu vypravovati několik rysů z jeho kratičkého života .

1.) Nejdříve vám povím, kdy a kde sv. Vít žil. Narodil se ku konci 3. století na ostrově Sicílii. Otec jeho, vznešený Říman, jmenoval se Hylas a byl pohanem rovněž tak jako matka. Ale jejich synáček Vít byl křesťanem. Jak se to stalo? Jak? Dostal totiž ve svém dětství za chůvu böhobojnou křesťanku Krescencii, která jej tajně pokřtila a s manželem svým Modestem po křesťansku odchovala, aniž pohanští rodičové o tom věděli. Nábožní pěstounové mohli a směli jej ovšem také jen potají vyučovati; ale právě tato okolnost způsobila, že símě sv. víry ujalo se hluboko v jeho srdci a sv. Vít *zamiloval* si Krista Pána celou duší svou, což dokazoval *skutkem i slovem* . . .

Ejhle, žáci, jaký to krásný příklad pro vás! Zdaž *milujete* i vy Pána Boha svého z celého srdce svého? Zdaž dokazujete lásku tuto také *skutkem*? Varujete se těžkých hříchů a plníte vůli Boží? Dokazujete-li lásku k Bohu také *slovem*? Modíte se ráno? Modlíte se večer? Modlíte se v pokušení? Hle, sv. Vít byl podobného s vámi věku — kéž byste měli podobnou lásku k Bohu jako on!

2.) Když mu bylo 12 let, s ustrnutím pozoroval otec Hylas, horlivý ctitel pohanských bohů, že synáček jeho jest horlivým ctitelům Boha křesťanského. I začal mu vykládati, jak pošetilý je náboženství křesťanské. Vyprávěl mu nadšenými slovy o slávě bohů pohanských. Připomínal mu, jak křesťané pro víru bývají mučeni. Vyhrožoval mu a trestal jej. Ale marně. Sv. Vít byl stálý ve své víře a na otcovy prosby, výtky a tresty odpovídal takto: »Kéž bys, otče, i ty poznal Pána Ježíše a jemu se klaněl! Onť pro vykoupení naše vydal sebe sama na smrt a byl ukřižován. Věz, že nikdo mne neodloučí od Něho!« .

Hle, kterak tu syn *nechtěl poslouchati otce*! Snad přece měl otce poslechnouti a nezarmucovati ho? Co myslíte, milé děti? Ach, jen si vzpomeňte, co stojí psáno v katechismu: Nesmíme poslouchati rodičů nebo představených, když něco hříšného přikazují. Neboť Písmo sv. dí, že »více sluší poslouchati Boha než lidí«. Ostatně neřekl-li sám P. Ježíš: »Kdo miluje otce více nežli mě, není mne hoden« (Mat. 10, 37)? Jednal tedy správně sv. Vít, že otce neposlechl? Jednal dobře. Neboť on měl víru pravou, ale otec nepravou. Jestliže tedy otce neuposlechl, činil tak v tvrdošijnosti nebo svéhlavosti? Nikoli, ale k vůli Pánu Ježíši, kterého miloval více nežli svého pohanského otce.

Budiž vám, tu milé děti, sv. Vít vzorem! Jakým vzorem? Abyste vždycky ve všem poslouchali svých rodičů. Ale kdyby vám snad — nedej Bůh! — něco přikazovali, co se nesrovnává s vůlí Boží, pak řekněte se vši pokorou a uctivostí (jako kdysi sv. Jan Křtitel Herodesovi): »Nesluší se!« .

3.) A nyní slyšte dále, co se dělo se sv. Vítem! Že opovrhnuv pohanskými modlami, o tom se také dověděl císařský náměstek Valerián. Povolal k sobě otce a přísně mu nařídil, aby všemožným způsobem hleděl syna odvrátiti od křesťanství. Otec, který tušil veliké nebezpečení pro celou rodinu a viděl marnost všech dalších domluv, přivedl syna k vladaři samotnému.

Vladař takto jal se mluvit: »Proč se zdráháš obětovati nesmrtelným bohům? Nevíš-li, že císař Dioklecián rozkázal, aby křesťané byli umučeni?« Sv. Vít odpovéděl: »Nikdy nebudu sloužiti mrtvým modlám! Já se klaním pouze Bohu živému Ježíši Kristu.« Uslyšev to otec záupěl: »Ach, politujte mne a plačte se

mnou! Neboť syn můj vrhá se do záhuby!« I poručil vladař pacholika zmrskati a vydal jej na to otci zpět.

Zde vidíte, drahé děti, poznovu, kterak sv. Vít měl stále na paměti výrok Písma sv.: »Více sluší poslouchati Boha než lidí.«

4.) Nezapomněl na ta slova ani později, když skutečně nastalo hrozné pronásledování křesťanů na Sicilii. Chůva Krescencia a muž její Modest, chtějíce zachrániti útlého Víta, uprchli s ním po moři do jižní Italie. Ale protože tu zase vyznávali svou víru bez ostychu a bázně, byli polapeni, spoutáni, do žaláře uvrženi a na smrt odsouzeni.

Ach, drahé děti, věrte, že mne srdce bolí, čtu-li v dějepise, jaká *muka* nyní postoupiti musil dvanáctiletý mládeneček. Nejdříve byl ponořen do kotle naplněného vřelou smolou a roztaveným olovem. Ale Pán Bůh jej zachoval jako kdysi 3 mládence v peci ohnivé. Potom byl veden do divadla, kde na něj pošťvali lva. Ale dravec položil se k nohám jeho a neublížil mu, jako kdysi Daniel zůstal neporušen v jámě lvové. Posléze byl odvléčen do žaláře, na skřípec natažen a tak dlouho mučen, až po nevýslovných mukách duši vypustil. Podobně skonali i jeho sv. vychovatelé. To se stalo 15./6. 303.

Ke cti sv. Víta bylo během věků posvěceno mnoho chrámů. Který asi z nich má pro nás důležitost největší? Je to metropolitní chrám na hradě pražském. V něm sv. Václav, zakladatel této svatyně, uložil jako vzácný ostatek, jak víte, rámě sv. Víta, jež byl obdržel od císaře Jindřicha.

Dnešního dne si tedy celý národ český připomíná, jakým hrdinstvím vynikal náš patron sv. Vít. Zopakujme si ještě, co všecko pro víru *vytrpěl*: Od vlastního otce i od vladaře byl sváděn a týrán. Musil opustit svou otcínu. Do kotle byl vržen, hladovému lvu předhozen a na skřípci až k smrti umučen. A všecko tohle trpěl rád a statečně!

Milé děti, nemyslíte, že vás příklad jeho zahanbuje? Nepozorujete, jak jste choulostivý? Jak se lekáte i nejmenších obtíží a nesnází ve službě Ježíše Krista! Když vás na př. posvátný zvonu hlas *do kostela* volá, mnohý z vás se snad vymlouvá na bolení hlavy nebo zubů nebo na špatné počasí — a na mši sv. nejde. Mohl by, ale nejde. Je choulostivý, líknavý. Nebudte nikdy takoví! Ale vzpomeňte si vždycky na krásný příklad horlivého a zmužilého sv. Víta a konejte svou povinnost! Bude to těšit nejen Boha, nejen vaše rodiče, nejen mne, ale to vědomí vykonané povinnosti bude těšit i vás samy. Amen.

Exhorta na VI. neděli po sv. Duchu.

VOJTĚCH. ŠIMÁČEK, katecheta měšť. školy v Plzni.

Tři dny trvali zástupové u Pána Ježíše na poušti a když dychtíce jen po duchovním pokrmu, všechny zásoby spotřebovali, nasytil je Kristus Pán několika chleby a rybičkami a poručil sebrati drobty — jasně to poučení, že střídmost jest důležitá povinnost křesťanská.

Již pohanský mudrc pravil: »Nežijeme, abychom jedli, ale jíme, abychom žili.« Střídmy tedy nepoživá více pokrmu a nápoje, nežli kolik potřebuje k zachování života svého. Má-li hlad, nevrhne se hlavě na jídlo a spokojí se i s jednoduchou, prostou stravou a požívá zdravých pokrmů i když mu nelahodí. Krásný jeden obraz představuje Spasitele a apoštoly, kterak kráčeji v polích. Někteří

jdou v předu a rozmlouvají se Spasitelem, jiní pak vzadu trhají klasy a požívají zrna. Věru prostý to byl oběd! Šťastní lidé, oni to jsou, o nichž pravil mudrc: »Kdo málo potřebuje, ten jest Bohu nejbliže.« Někdy přichází na stůl jídlo, které není po tvé chuti. Máš-li se tu hned kysele tvářiti a se mračiti? Hlad jest nejlepší kuchař a pomůže ti překonat tak malé překážky. Střídmý spokojí se jídlem, které prospívá zdraví a sílí. Moudrá matka dá dítětu výživné jídlo a jen tu a tam přidá maličkou lahůdku. Chce zajisté, aby dítěto rostlo, sílilo a bylo zdravé.

Pán Ježíš vychvaloval zástupům sv. Jana Kř.: »Co jste vyšli vidět — člověka-li měkkým rouchem oděného? Kteří měkkým rouchem se odívají, jsou v domech královských«. Kdo chce býtistřídmý, jest i v oděvu střídmý, neodívá se totiž nad svůj stav a varuje se nezřízené nádhery v oděvu. Jak pošetile by jednal, kdo by chtěl více vody ze studně vyčerpati, nežli jí studna obsahuje. A právě tak pošetile by jednal, kdo by chtěl více vydávati na jídlo a oděv, než mu poměry jeho dovolují.

Nestřídmost škodí zde i na věčnosti, střídmost však přináší požehnání.

Král Baltazar hodoval kdysi se svými knížaty. V opilosti zneuctil nádoby kostelní. Brzy následoval trest. Žezlo vypadlo z ruky jeho, koruna spadla s hlavy jeho. Jak smutný pohled na ty, kteří vše promrhavše od domu k domu se plíží a žebrají. Jejich děti musejí k cizím lidem, aby si trpce zasloužily chleba. Na střídmém člověku spočine požehnání Boží; on rozmnožuje jmění své, tak že svým milým může pojistiti dobrou budoucnost.

»Po požívání mnohých pokrmů následuje nemoc; kdo však střídmý jest, prodlouží život svůj.« (Sir. 37.33). Ve starověku žil slavný lékař Hippokrates. Dosáhl věku 140 let. Když se ho tázali, jak si zachoval zdraví a tak dlouhého věku dosáhl, odpověděl: »Nikdy jsem se nenajedl do syta.« Dějiny nám dokazují, že střídmost přispívala k zachování zdraví a čistoty mravů.

Střídmý také snáze pokušení přemůže. Kdo se naučil přemáhati žádost jazyka po mlsnotě a vybraných jídlech, po nestřídmosti, tomu nebude za těžko, zlé žádosti těla a pýše života odíratí. To dobře věděl sv. Petr a proto napomínal křesťany: »Střízliví buďte a bděte, neboť protivník váš ďábel jako lev řvoucí obchází, hledaje, koho by pohltil« (I. Petr 5, 8.). Ovšem že tento zlý duch mnohdy člověku našeptává: »Ale jednou — to neškodí«. Ale jak lichá to výmluva! Jen jednou zhřešili někteří andělé, jen jednou zhřešili první lidé — a uvrhli se v záhubu.

Životopisy vypravují, jak mnozí svatí střídmě žili. Sv. Alois vyprosil si dovolení, aby ve středu, v pátek a sobotu směl jísti jen tři kousky chleba ve vodě smočené! Sv. Alderich jídal jen tolik, že po obědě a večeři se mu ještě chtělo jísti. Když bylo k obědu několik jídel, brával si jen od jednoho, nebo jedl to, co jiným nechutnalo. Proto se mu vysmívali a nazývali jej Janem, který se živil medem a kobyilkami. Ale on se usmívaje říkal: »Prokazujete mi velkou žest; nejsem ještě sv. Janem Kř., ale chtěl bych jím býti.«

Chce-li cestující vystoupiti na vysoké hory, bere sebou co nejméně zavazadel, neboť tak snáze nahoru vystoupí. Nám poutníkům k naší cesta bude lehčí, vezmeme-li si z věcí tohoto světa jen potřebné. Buďme tedy střídmí v požívání pokrmů a nápojů. Uvaž, kolik jest lidí tak chudých, že se za šťastny pokládají, když život svůj, ne-li o chlebě, tož jistě o prostičké stravě při práci zachovati mohou a zachovávají při zdraví. Měj na paměti slova sv. Pavla (Řím 14.17): »Království Boží není pokrm a nápoj, ale spravedlnost a pokoj a radost v Duchu sv.« Amen.

Exhorta na VII. neděli po sv. Duchu. (Svátek sv. Petra a Pavla.)

VOJTĚCH ŠIMÁČEK, katech. měšť. šk. v Plzni.

Dva sv. mužové bývají pospolu zobrazováni: jeden má v ruce klíče království nebeského, druhý pak meč mučednictví. Jsou to sv. Petr a Pavel, klíčník nebeský a učitel národů. Než se stal sv. Petr apoštolem, jmenoval se Bar Jona, t. j. syn holubice, čímž označeno osvícení Ducha sv., jehož se mu dostalo. Druhý slul Šavel; horlil za židovské podání, zastával se židovského zákona. Vizme dnes, *jak je Pán povolal*. —

U břehu krásného jezera Genezaretského nalézá se člun. Dva muži prostí, zdraví a silní vypírají a spravují své síť. Náčiní jejich musí býti bez vady. Rybolov a roztrhaná síť — to se nesrovnává. Pracně a neunavně jsou zaměstnání; nic jiného nevidí a neslyší. Z práce své žijí. To není hanbou. Každá poctivá práce ctí a šlechtí člověka. Řídí se rozkazem Hospodinovým: »V potu tváře své budeš jisti chléb svůj.« Jen kdo pracuje, smí se důvěrně modliti: »Chléb náš vezdejší dejž nám dnes.« Nečinný život zasluhuje opovržení, protiví se vůli Boží. K čemu ti dal Bůh ruce? Ku práci. Nečinnost odporuje tělesnému vývoji. Zahálka je krádež času. Jsou lidé, kteří jsou unaveni leností. Toť sedmý hlavní hřích. Očekává jej »temnost zevnitřní«. Pracuj tedy! Neříkej: »Má práce jest nepatrná, na té nezáleží.« Neslyšel jsi slov Spasitelových: »Ani vlas s hlavy vaší nezahyne?« (Luk. 21, 18.) Řídí-li Bůh v životě tvém i tak nepatrnou věc, proč by měla býti tvá malá práce bez ceny? Na konci světa u soudu Božího překvapí mnohého, jak Bůh práci oceňuje a odmění. Hleď jen, aby tvá chudá síť byla v pořádku, t. j. konej jen svědomitě svou práci a ostatní ponech klidně P. Bohu. »Poslední budou prvními.«

Pohřížení ve svou práci žádný z obou mužů nezpороval Mistra, jenž po břehu k nim přišel. Nepozvedli ani zraků k němu, On však se na ně díval. Mužů tak vážných, pracovitých potřeboval; ty si vyvolil. Měli se státi »rybáři lidí.« »Následujte mne,« praví k nim Pán. Hlas ten jako by jiskru roznil v srdci jejich. Síť padly do člunu. Ruce mužů se sepalaly. Srdce jejich mu náležela. Ještě po letech vzpomínali na tuto chvíli. »Pane, my jsme opustili všecko a šli jsme za tebou: což tedy nám za to bude?« (Mat. 19, 27.) Co mohli chudí rybáři jezera Genezaretského opustiti? Ovšem málo toho bylo, ale co měli, to podmiňovalo jejich živobytí. Opustili nejen majetek, nýbrž i více: svůj klidný život, kterýž nyní zaměnili za namahavou práci a zklamání ve službách evangelia, za pronásledování, utrpení a mučednickou smrt.

Sv. Jeroným k tomu podotýká: »Nejen že pravili: Vše jsme opustili, — to by nebylo nic mimořádného. I někteří pohané to učinili. I před Kristem někteří mudrci dávali přednost chudobě před bohatsvím.« Ale sv. Petr dodává: »A šli jsme za tebou.« Tento dodatek je velmi důležitý.

Následovati Krista P. — toť významné a záslužné. Za to čeká věčná odměna. Jen co z lásky ke Kristu se koná, má cenu pro věčnost. »A kdybych vydal tělo své k spálení, lásky pak kdybych neměl, byl bych jako měď zvučící anebo zvonec znějící (I. Kor. 13, 1—3).

I nám zaznívá hlas Spasitelův: »Následujte mne!« K tomu třeba obětí! Mnoho dá člověk dobrovolně, mnoho z přinucení, ježto mu to bývá vyrváno. Mnohý jest dosti srdnatý, takže stranou stojí od pozemských marností. Ale nejmilejší přání své na oltáři poslušnosti spáliti, obětovati, zřici se svěhlovosti — to

jest zvláště milé Pánu. Od tebe nežádá Pán, abys opustil jmění, ale abys opustil vše, co jej uráží. Volal na apoštoly, volá i na tebe: »Miluješ-li mne, opuť tu hříšnou žádost, špatnou hru, neslušnou řeč, lenost, opuť vše, co se mi nelíbí, a následuj mne ve zbožnosti, poslušnosti, lásce k Bohu a k bližnímu.« —

Po silnici do Damašku uhání jezdec. Podivný žár sálá z jeho očí. Vražedné úmysly chová v srdci. Tu pojednou kůň se léká, vzpírá, jezdec mrštěn k zemi. Slyší tajemný hlas. Uleknut táže se: »Pane, kdo jsi?« »Já jsem Ježíš, kterého ty pronásleduješ.« Tak stává se Kristus jeho Pánem. Oči sice oslepeny, ale duši vzchází světlo. Kdo opustil více? Šimon Petr či Pavel? Jeden opuť své zaměstnání, druhý své smýšlení. Vlk stal se beránkem, pronásledovatel »nádobou vyvolenou«. Při povolání Petrově vše se odbylo tak tiše; polohlasitě pronešené slovo, pohled, pokyn rukou — to stačilo. U druhého apoštola vše jest mimořádné, pád, zasáhnutí vyšší moci.

Tak zasahuje dosud ruka Páně do života lidského. Někdy jest to tichý záchvěv strun srdce lidského, na nichž Bůh jako na harfě vyluzuje měkké, zbožné tony. Jindy jest to vážné napomenutí, hnutí svědomí, vnučnutí Ducha sv. Tu zas hlasitě, daleko slyšitelné zvuky: náhlé ztráty, nepředvídaná úmrtí, trpké zkoušky a jiné pohromy. Ale vždycky platí napomenutí: Dnes uslyšíte-li hlasu jeho, nezatvrzujte srdci svých.« (Žal. 94, 8.)

M. d. Pečujte o to, abyste jednou nejen řekli: »Opuťili jsme všecko,« ale i »Následovali jsme tě«. Následovali v životě, práci, v utrpení a smrti. »Což tedy nám za to bude?« I vám platí zaslíbení Páně: » Vy, kteří jste vše opuťili a mne následovali, obdržíte stonásobnou odměnu a budete mítí život věčný.« Amen.

Církevní dějiny na školách středních.

Napsal prof. Em. Cívka.

(Pokračování.)

1. Zářivým zjevem pravé lásky k Bohu a jasným důkazem mocného působení milosti Boží a pravosti křesťanského učení jest *mučednictví*. Ale heroism sv. mučedníků snaží se nepřátelé snížití a vysvětliti *fanatismem*, a krutou nenávisť i zlobu pohanů proti křesťanům omlouvají tím, že prý byli křesťané *nepřátelé státu* římského. *Naučný slovník* d. V. str. 391 ve článku »církev« praví: »S počátku tvořili křesťané pouze náboženské sociální sbory, později vyvinulo se pevné zřízení hierarchické, jež odporovalo ve mnohém směru říšským zákonům římským, a proto byla církev od císařů římských ze všech sil potlačována a pronásledována, neboť hrozila utvořiti stát ve státě.«

Tyto námitky snadno lze vyvrátiti. »Fanatismus jest vášnivá, často krutá horlivost, která nepřipouští jiného odchýlného mínění buď proto, že ho nechápe a jemu nerozumí, nebo z umiňené stranickosti je zamitá. Vzniká vlivem blouznivých představ a utkvělých vidin, zvláště vyšších mocností.« Takovými fanatiky nebyli nikdy sv. mučedníci, kteří ovšem svého náboženství velmi si vážili, ale nikoho ke křesťanství nenutili, kteří svými nepřáteli nepohrdali a jako své bližní upřímně je milovali. Též nesky klid a radostné nadšení, s jakým podstupovali nejkrutější muka i slabé ženy, děti a starci, vylučují úplně vášnivý fanatism.

Zlomyslným jest také tvrzení nepřátel církve, že byli křesťané pouze z příčin politických, nikoliv pro svou víru, od pohanů pronásledováni, jelikož

byli prý nebezpeční zřízení státnímu, tvoříce zvláštní stát ve státě. Dějiny do-
svědčují, že byli křesťané pokojnými a řádnými občany, kteří nepomýšleli na
žádný státní převrat a kteří nikdy, i když vhodná jim kynula příležitost, nechtěli
se násilím zbaviti svých nepřátel. Již *sv. Justín* stěžuje si ve své apologii
k Antoniově Piovi v k. 4.: »Vy zajisté obžalovanců, leda dříve usvědčeni byli,
netrestáte, při nás ale *jméno za důvod* běřete, vyzná-li však někdo, že je
křesťanem, pro vyznání jej trestáte.« (Sušil: Spisy sv. otců apošt. str. 254.) Též
Tertullian na začátku své obrany pravi, že vladařové křesťany k zapírání usilující
přivést, takto je oslovují: »Zapři (Krista), jinak tě dám co svatokrádce rozsápati.«
A dále ve svém spise »apologeticum« dokazuje, že křesťané plní své povinnosti
státní velmi svědomitě, modlí se za císaře, platí daně, poslušni jsou vrchnosti,
konají službu vojenskou. Jenom tehdáž, když bylo žádáno něco proti jejich
svědomí a náboženství, poslouchali více Boha než lidi.

2. *Mrtvé* — na rozdíl od pohanů — křesťané *uctivě pochovávali*. K tomu
jest poznamenati: Církev katolická nařizuje pochovávání mrtvých do země,
poněvadž se tak dělo od začátku církve, (P. Ježíš byl též do hrobu pochován),
souhlasí tento způsob s *přirozeným citem*, pozůstali raději si představí milého
zesnulého, an leží klidně v hrobě, než násilně ohněm stráveného, i hrob jeho
mohou květinou a svíci ozdobiti, a souhlasí též *se článkem víry*, že smrt je
spánek, a těla naše, jako zrna do země vložená, zase v poslední den obživnou
a vstanou.

Spalování mrtvol zapovídá naše církev. Kdo si ho žádají, jsou *neposlušni*
církvě, bývají zaslepeni pýchou, a chtějí dáti na jevo, že nevěří v nesmrtelnost
duše a v budoucí vzkříšení. Spalování není přirozené (v přírodě se neděje),
mnoho zločinů zůstalo by utajeno a v čas moru a války skoro nemožné. Církev
zapovídá věřícím býti členy spolku ku spalování mrtvol a odpírá neposlušným
církevní pohřeb.

3. *Celibát*. Jsou lidé, kteří nejsou s ničím v naší církvi spokojeni. Odsuzují
celibát, a kdyby jej církev zrušila, opovrhovali by stejně i kněžstvem ženatým.

Naše církev váží si manželství jako svátosti od Krista ustanovené, panictví
staví však — dle slov písma sv. — výše, poněvadž vede k větší dokonalosti.
Církev žádá celibátu od svých kněží, aby byli dokonalejší, aby se lépe mohli
věnovati službě Boží a bližnímu, aby byli neodvislejší od starostí rodinných a od
moci světské. Celibát není, — jak nepřátelé tvrdí, — ani proti přirozenosti,
poněvadž dle výroků slavných lékařů úplná zdrželivost tělesnému zdraví nikterak
neškodí, ani není pobídkou k volnějšímu životu, poněvadž nalezáme prostopášníky
mezi laiky neženatými i ženatými.

4. *Islam*. Ku posouzení islamu po stránce věroučné, morální a kulturní
hodí se velmi dobře článek dr. P. Vychodila v jeho »*Apologii křesťanství*« díl II.
str. 242 seqq.

5. *Život mnišský*. Mnichové jsou v církvi katolické zjevem zvláštním, ale
přirozeným. Každý člověk má právo sebeurčení, jakým způsobem chce blaha
a cíle svého dosíci. Mnichové chtějí sloužiti Bohu a pečovati o duši zvláště
zachováváním evangelických rad. Účel klášterů jest: posvěcovati sebe a bližního.
Mýlil by se, kdo by se domníval, že jsou v klášteřích jenom nespokojenci
se životem, aneb lidé se ztroskotanými nadějami. Takoví našli tam také útěchy,

ale více jest těch, kteří z touhy po klidnějším a dokonalejším životě mimo ruch světa hledali zатиší klášterní.

Zásluhy klášterů oceňuje *Palacký* slovy: »Ústavy tyto sloužily středověku za semenišťe netoliko náboženství, ale i nauky a umění, osvěty a průmyslu, ano i hospodářství samo a řemesla všeliká jimi se více a více vzdělávaly. Bylyť přední buditelé a opatrovatelé osvěty křesťansko-evropské a postavení a působení jejich bylo blahodárné.« (Dějiny České, X. 41.)

Kláštery nejsou ani dnes zbytečny. Řeholníci ošetřují nemocné. V r. 1912 ošetřovaly v Praze *Alžbětinky* 1044 nemocných, *Milosrdné sestry* sv. Karla Borromejského 2495 nem., *Milosrdní bratři* 3025 nemocných. Potřebnou částku 21.971 K na léky, obvazy a jiné potřeby vyprosili Milosrdní bratři sbírkami od dobrodinců. Celkem bylo ošetřováno v r. 1912 od řeholníků v Praze 6564 nemocných, většinou bezplatně. V 15 nemocnicích řádu Milosrdných bratří v Rakousku bylo ošetřováno r. 1912: 23.163 nemocných! Řeholníci pomáhají v duchovní správě, vyučují mládež, pěstují vědy a umění, šíří křesťanství mezi pohany, zakládají nemocnice a školy.

Řádů pouze *rozjímavých* jest velmi málo, na př. Karmelitáni, Trappisté a j.

6. *Sv. Cyrill a Metoděj*. a) *Fříspěli k upevnění samostatné slovanské říše*.

Dr. *Beda Dudík* napsal o Rostislavovi: »V obrácení Moravy na křesťanskou víru skrze apoštolskou stolicí římskou nalezl jediný bezpečný prostředek, založiti trvanlivou, samostatnou, k západo-evropské vzdělanosti Inoucí slovanskou říši vedle germansko-francké.« (Dějiny Moravy I. 93.) b) *Zachránili naši národní samostatnost*. *Palacký*: »Že Čechové osudu Obodritů, Luticů, Ratarů a jiných pokrevenců svých znikli, za to nejvíce děkovati mají včasnému a upřímnému pokřesťanění svému.« Prof. *H. Krch* v knižce: »*O kulturním významu sv. Soluňanů*« praví: »Mezi slovanskými národy jsme zvláště my Čechové v zemi české a moravské, Slezané, Poláci a Slováci povinni ctiti památku sv. Soluňanů, jakožto našich pravých věrozvěstů a učitelů, kteří založením slovanského ústrojí církevního čili slovanské církve chránili naši národní individualitu, naši národní nezávislost proti organismu církve německé a proti německému panství.«

c) *Překladem písma sv. a bohoslužebných knih na jazyk slovanský položili základ ke spisovné řeči, literatuře a vzdělanosti slovanské*. P. J. *Šafařík* napsal: »Vznešenost sv. Písma přechází do všech jazyků. Nejednou jsem na to myslel, jakož i též jiným se táž myšlenka již často naskytala, kterak se divotvorná moc křesťanství i v tom zjevila, že teprve jím, jeho vlivem a působením, srovnání všech jazyků této země možné se stalo. Což by byla historie našeho slovanského jazyka, což náš hlubší a důkladnější jazykozpyt bez staroslovanského překladu Písem svatých a hlavních knih bohoslužebných od Cyrilla a Metoděje a bez překladu svatých Otců od jiných učených mužů, učedníkův a neprostředných nástupců jejich.« (»Čas. Musea král. Čes.« 1848.) Viz spisek: »*Mistr Jan Hus nebo sv. Cyrill a Metoděj?*« od J. Vychodila, str. 17 a j. Prof. *Pastrnek* praví: Myšlenka Cyrillo-Methodějská církevně-politická jest uložena ve 3 bodech: 1. ve vymanění z církevního područí bavorsko-německého, 2. v liturgické řeči slovanské, 3. v církevní jednotě s Římem.

O literární činnosti sv. bratří, o řeči staroslovanské, o liturgii slovanské viz: *Vacek*: Církevní dějiny české str. 207 a j.

Berlínský professor *Brückner* (rod. Polák) prohlašuje obě staroslovanské legendy o životě sv. Cyrilla a Methoděje tendenčními a přisuzuje sv. bratřím za vinu největší lži. Byli prý podvodníky, lháři, falsatory papežských listin, heretiky, Fotijovci. Archivář *Fr. Snopek* v Olomouci ve spisku »*Na obranu historické pravdy o sv. Cyrillu a Methoději*« vyvrací vývody Brücknerovy s hlediska theologického a listinného. Na základě dějepisných listin jeví se oba bratři jinak, než líčí Brückner.

(Pokračování.)

Z praxe a různé.

Spolek katechetů v král. českém. konal dne 14. t. m. pátou členskou schůzi. Pročteny a vyřízeny došlé dopisy kolegů. Jednáno o návrhu komise katechismové, o tištění nově zpracovaného katechismu a o vytisknutí nákladu »Moudrosti otcovské« od B. Jablonského. Obě projedná definitivně výbor, přihlížeje k náladě členstva. Okrašlovací spolek v Klanovicích žádá Spolek, mohl-li by některý z kolegů v letní sezoně o nedělích a svátcích celebrovati a za jakých podmínek. Event. přihlášky přijímá předseda; doporučeno. Sdružení spolků estheticko-výchovných žádá Spolek, aby při zřizování nových krucifixů do učeben dbáno bylo umělecké ceny, na př. Myslbeka, Bílka atd. V takovém případě třeba upozornit P. T. místní školní rady a duchovní správce tam zasedající. Knihy z knihovny lze zasílati i na venek kolegům i s ušetřením porta: knihovník uveřejní ve Věstníku lepší díla z knihovny a zasilku k požádání opatří. Na četné dotazy kolegů stran stálého musea pomůcke k vyučování náboženství budíž vzato na vědomí, že dotyčná komise činí stále kroky k jeho zřízení, ale dosud celá akce se rozbíjela o nemožnost, naléztí místnosti stále bezplatně přístupné. Doufáme však, že v nejbližší době se celá akce již příznivě skončí, o čemž členstvo ihned zpraveno bude. I nejd. pan kardinál, jak předseda sdělil, referuje o své audienci u něho, chová sympatie pro tento náš podnik. Po přání některých kolegů dá předseda na program nejbližší schůze jednání o nabytých zkušenostech s novou osnovou na zkoušku. Kolegové, zašlete svá přání, zkušenosti či návrhy k tomuto předmětu předsevodi anebo přijďte je do schůze přednést! Sestaví se a zašlou se komisi pro zpracování definitivní osnovy; proneste tedy zdravé náhledy, dokud je čas! Po dodatku předsedově o vyhlídkách na úpravu našich

platů, proti nimž nedávno na schůzi kterési polit. strany učiněn nespravedlivý a z neznalosti poměrů vyplývající výpad, ukončena schůze. Vsdpp. prof. Sedláček a Vřešťál obohatili naši knihovnu svými dvěma spisy, za něž Spolek vzdává nejsrdečnější díky.

Zkušební řád katechetský pro školy měšťanské pro diecési královéhradeckou. I. Podmínky *připuštění* ke zkoušce: a) maturitní vysvědčení středškolské, b) dobrý prospěch v theologických studiích, c) vzorné (aspoň dvoulété) působení v duchovní správě neb ve školní službě. Odchytky od toho pravidla připustí se jen z důležitých příčin.

Žádost za připuštění ke zkoušce podává se cestou příslušného vikariátního úřadu k biskupskému Ordinariátu a vyřídí se od biskupské zkušební komise pro školy měšťanské.

Doklady žádosti: a) vysvědčení maturitní, b) absolutorium theologických studií, c) vysvědčení biskupského vikariátního úřadu o dosavadní činnosti, d) dispense, ukáže-li se toho potřeba.

II. *Zkouška:* Termin zkoušky stanoví se ročně jednou a to *dva dny* začátkem října; bližší oznámí se vždy v ordinariátním listě.

Rozsah zkušební látky: Kandidát a) ovládej náboženské předměty pro měšťanku, b) tytéž s paedagogickou zručností, korrektní řečí a pokud žádoueno textem učebnice podej, c) znej předpisy a zákony církevních i světských úřadů o nábožensko-mravní výchově mládeže.

Forma zkoušky, děje se písemně i ústně: a) Pro *písemné* práce klausurní jest první den: Od 8—10 hod. jest pojednati o nějaké pravdě z apologetiky pro čtvrtou třídu měšť. škol, jak udáno v diec. učeb. osnově; od 10—12 hod. z *katechetiky* a

školského zákonodárství; od 2—4 hod. jest vypracovati *katechesi vzornou* pro třetí stupeň; od 4—6 hod. *exhortu* na určité téma.

b) *ústní zkouška* je druhý den: Kandidát přednese svou exhortu a jeden díl katechese; odpoví na otázky z biblické dějepavy a velkého katechismu, z liturgiky, z círk. dějin. — Přednes katechese a exhorty a zkouška z jednotlivých předmětů trvejž u každého kandidáta pravidlem čtvrt hodiny a tak zkouška ústní netrvej déle než hodinu.

Zkouška děje se ve vyučovací řeči té školy, o kterou se kandidát ucházeti hodlá. Chce-li dosáhnouti způsobilosti pro německé i české školy, musí se podrobiti zkoušce z obou řečí: a) Z německé řeči má podati písemnou práci z apologetiky a katechese a dále ústní zkoušku z katechese, biblické dějepavy, katechismu a liturgiky. b) v české řeči podá písemnou práci z katechetiky a školského zákonodárství a exhortu; ústně bude přednes exhorty a zkouška z dějin.

Zmírnění zkoušky může žádati kandidát zcela neb částečně, záleží to na biskupském Ordinariátu, který si vyžádá dobrozdání zkušební komise.

Taxa zkušební je 10 korun.

III. *Výsledek* zkoušky soudí zkušební komise na základě podaných prací a ústních odpovědí ve zvláštní konferenci a posoudí, zda kandidát je způsobilý ke katechetskému úřadu dle stupnice: velmi dobře způsobilý, způsobilý, nezpůsobilý. Neobstál-li kandidát v jednom z předmětů, může mu býti z toho předmětu *reparaturní zkouška* povolena ve lhůtě od komise stanovené.

O aprobaci dá se kandidátovi *vysvědčení způsobilosti*. Toto obsahuje však, jak v něm podotknuto bude, toliko *kvalifikaci* v příčině vědění a nepostačí však při ucházení se o nějaké místo. Proto kandidát zkoušený a approbovaný musí sobě opatřiti ještě *vysvědčení o způsobilosti všeobecné* od biskupského Ordinariátu, kdykoli miní ucházeti se o nějaké místo katechetské. Toto vyjádření, bude-li mu místo praesentováno, bude mu zárukou pro missii kanonickou. *Opominutí tohoto ustanovení může míti v zápětí odeprání kanonické misse.*

IV. *Komise* zkušební sestává z: a) předsedy, b) místopředsedy, c) čtyř examinatorů, z nichž jeden je pro biblickou dějepavu a katechismus, druhý pro liturgiku, třetí pro církevní dějepis, čtvrtý pro katechesi, exhortu, katechetiku a školní zákonodárství.

Zkušební komisi jmenuje bisk. Ordinariát.

Táž zaznamená průběh zkoušky a její resultát ve zvláštní matrice.

V. *Platnost* nového zkušebního řádu vejde v činnost *začátkem* roku 1912.

Oním ustanovením (čl. III.), dle něhož kandidát ve vědecké příčině zkoušený a způsobilý, kdykoli za určité místo žádati miní, vyžádati si má *vysvědčení o kanonické způsobilosti vůbec, jsou i ti vázání, kteří se podrobili zkoušce dle dřívějšího řádu* a za způsobilé byli uznáni.

Z biskup. Ordinariátu v Hradci Králové 20. prosince 1911.

+ Josef,
biskup.

Odpověď na dotaz dp. prof. Dobr.

Orla. (Viz předešlé číslo Věstníku katech.)

Téměř pro všechna léta, co jsem katechetou, mám při sv. přijímání svých dětí školních tuto praxi, *kteřá se mi osvědčila a dá se provésti bez cizí pomoci*. Do pozdvihování zpívají děti píseň: »O Jezu, spáso moje.« Od pozdvihování do sv. přijímání modlí se v kleče modlitby, jež jsem složil dle různých a jsou obsaženy v kancionálu plzeňském. Jsou dle katechismu: vzbuzování víry, naděje, lásky, pokory, lítosti, úcty ke Kristu a touhy po spojení s ním. *Dva rozumnější žáci (žákyně)* začnou se nahlas modliti a ostatní se přidají a všichni nahlas se modlí. Ve škole se ovšem napřed dá návod. Každá modlitba jest vodorovnými čárkami — rozdělena v odstavce, aby děti věděly, kde mají si oddechnout a nepředbíhaly. Také »Vyznávání« říkají společně nahlas, pak s knězem »Pane, nejsem hoden«. Po sv. přijímání opět v kleče modlí se nahlas, společně modlitby po sv. přijímání, obsažené v plzeňském kancionálu. Jest to vzbuzování citů dle katech. otázky: Co činiti po sv. přijímání? Přidány dle libosti dvě odpuštěkové modlitby: Duše Kristova a »Ejhle před tváří tvou«. Vše řídí dva rozumnější žáci (žákyně).

Stálý zpěv, zvláště při sv. přijímání zavrhují.

Vojt. Šimáček.
katecheta.

Konkursy: Definitivně se obsadí místo katechety:

1. při měšťanské škole chlapecké *ve Vysokém n. L.* (do 15. června t. r.)

C. k. o. š. r. *v Jilemnici* 25. dubna 1913.

2. při měšťanské škole chlapecké na *Maninách v Praze-VII.*

3. při měšťanské škole dívčí na *Maninách v Praze VII.* (do 3. července t. r.)

C. k. o. š. r. *v Praze* dne 19. května 1913.

ROČNÍK XVI.

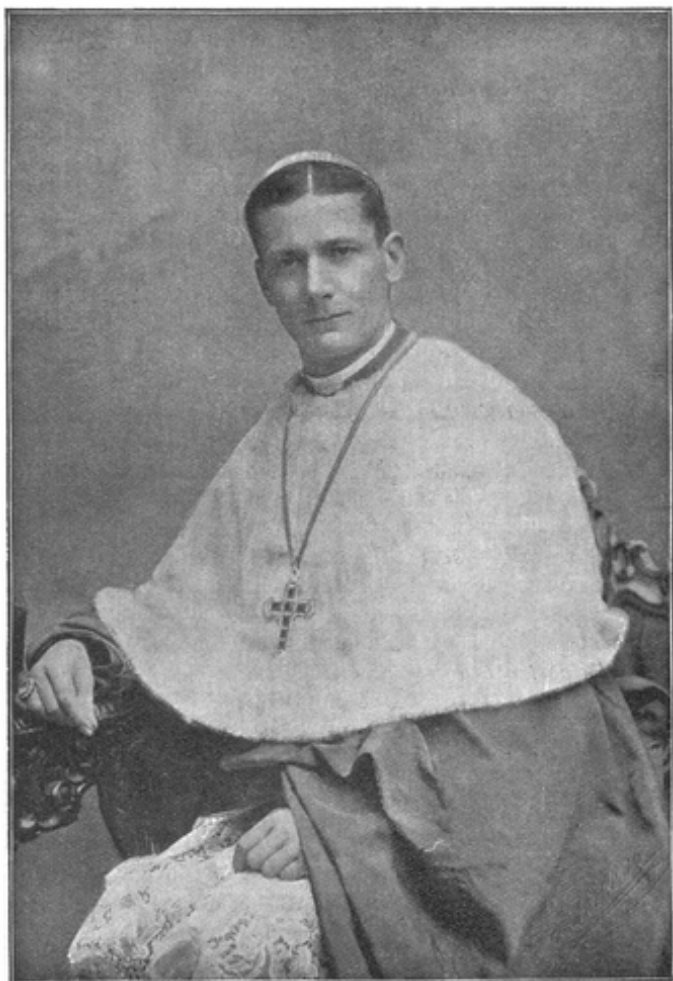
ČERVENEC 1913.

ČÍSLO 7.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXVIII. ROČNÍKU.

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

K 50. narozeninám, jež slaví 12./VI. 1913 Jeho Eminence nejdůstojnější pán LEO KARDINÁL ze SKRBENSKÝCH, kníže arcibiskup pražský.

Lilie a růže.

Hold katechetů **Jeho Eminenci nejdůstojnějšímu pánu**
Leonu kardinálovi ze Skrbenských,
 knížeti-arcibiskupu pražskému,
ke dni oslavy 50. výročí narozenin.

Hle *víry světle* jak se sladké v útlých duších nítí,
 by cestou životů plál stále jasný jeho svit —
 kdo povolán jest, mládež ctnostem svatým naučiti,
 dnes zatajiti nemůže svých díků vřelých cit,
 že *Leo arcipastýř* rád se k dětem něžně sklání
 a slovo pravdy víry pro ně má vždy líbezné,
 je k Bohu povznáší jak denní modlitbu svou ranní,
 zbraň mocnou víry, ducha, myslí čisté, vítězné!

Ve světle víry *sladší naděj* v bílý jasmín vzkvétá,
 ta touha velká po ovoci plném šťav a sil! — —
 Necht osud o šat duše s kým chce kostky hrát a metát,
 za obět padne jen, kdo v hořké beznaději žil.
 Však *arcipastýř Leo*, světla naděje pln, v souši
 že dnešních dob zas nový hebký rozpučí se květ,
 jde k maličkým, jde k nim a mile otcovsky je zkouší
 a živé lásky ke Kristu v nich vzbouzí toužný vzlet. —

Té *lásky nejsladší*, jež hravě přemáhá vše boly,
 té lásky uctivé, jíž člověk člověkem můž být,
 by zlatým klasem ctnosti zrál na velké světa roli
 pod písni skřivánčí, jež k modru nebe spěchá znít —
 a *arcipastýř Leo* — pln té lásky harmonie
 svou velkou láskou stejné city v dítkách vzbuzuje,
 že láska ke Kristu v nich hvězdou svítí, plá a žije
 a z duší hrady pevné jako církev buduje! —

Tak *vírou, nadějí a láskou* jasně prozářeni,
 jež v dětech klíčíc, naše myslí nese výš a výš,
 svou práci horlivou jsme v srdcích k dětem povznese
 a za děti a za lid jdeme k Vznešenému blíž. — —
 A marně kolkol černým křídlem msty a vzdoru letí
 proud mělké nevěry dob nových, kvasu nových snah,
 by duše uchvátil a v tmou strh dolů do podsvětí.
 My voláme: ni o krok dál, kde náboženství prah!

Jak za ranního slunka zlatých úsměvů a svitů,
 kdy rosným dýmánek se třpytí čistý jasný vzduch,
 kdy pomněnka se prostá šatí nebes do blankytu
 a s květem květ se ladně splétá v zdobných věnců kruh,
 dál *arcipastýř Leo* v blahu žij svůj život nový.
 My místo darů vzácných dvojí vstříc Mu nesem květ
 zde dětských duší sněhobílý vínek liliový,
 zde vonných růží nach, své velké úcty, ohně lásky vznět!

Kéž lidský hlas zní hymnem radosti a štěstí,
 kde květů padasát na žití svěží ratolesti!
 Ku církve slávě z díků laur ať ruka splétá,
 kde láska tiše touží: *Zdráv nám panuj mnohá léta!*
 Pán říše blankytné, Pán nadehvězdých světů,
 dnes v obět milou přijmiž vroucí prosbu katechetů,
 již rozchvělý náš ret při oběti mše vznáší
Bůh mocný žehnej, zachovej nám Eminenci Vaši!

Egon d' Ego.

V den 12. června r. 1913, kdy slavil své vzácné 50leté narozeniny J. E. nejdůstojnější pán Leo kardinál ze Skrbenských, kníže arcibiskup pražský a primas království českého, sešel se Spolek katechetů v království Českém, ve své převážné většině katechetů arcidiecése pražské, a v intenci J. E. oslavil 50leté narozeniny svého Arcipastýře způsobem tichým a skromným, za to však upřímným a srdečným.

Úcta a láska, jaké se těší J. E. u věřících katolíků a zvláště u oddaného Sobě kleru celé arcidiecése, vzbudila samoděk tento spontánní a láskou vřelou dýšící projev v katechetském spolku, jemuž J. E. příznivě jest nakloněn.

Předseda spolku, dp. Antonín Benda, stručně naznačil nejdůležitější životopisná data J. E.

Kníže-arcibiskup, primas království Českého, Leo kardinál ze Skrbenských narodil se v Hukovicích na Moravě 12. června 1863; na kněze vysvěcen 7. července 1889; na biskupa posvěcen 6. ledna 1900; nastolen na arcibiskupský stolec sv. Vojtěcha v Praze 14. ledna 1900; kardinálem jmenován 15. dubna r. 1901.

Předseda Spolku praví, že J. E. právě Svou skromnou a milou vlídností získal si srdce všech, kteří měli příležitost J. E. poznati. K tomu, pojí se opravdová a všeobecně známá spravedlnost J. E. Starost a péče J. E. o duchovní blaho svěřeného lidu a povznesení katolické inteligence viděti nejlépe z velkolepého daru na založení katolického gymnasia v Dejvicích u Prahy.

Na konec předseda referuje, že deputace zvolená 4. června 1913 na členském schůzi, která by osobně J. E. hold úcty, lásky a oddanosti všech katechetů v den tak slavný a památný předněti měla, ustoupiti musela pouze písemnému blahopřání, ježto J. E. právě dii na generální visitaci ve vikariátě stříbrském.

Svou vřelou promluvu končí předseda prosbou, *by Všemohoucí Bůh, dobrého, spravedlivého, laskavého a vznešeného arcipastýře ještě dlouhá léta na stolci sv. Vojtěcha zachoval.*

Kristus a krása.

Promluva k mládeži studující.

Napsal Dr. Lubomir Petr.

Pierre Loti, člen francouzské akademie vylíčil ve své knize *Jerusalem* nadepsané hrob Kristův, pokračuje takto: S hlavou sehnutou vstupujete malou brankou mramorovou k Božímu hrobu, mramorem vroubenému, uprostřed zlatých ikon a zlatých lamp. Současně se mnou vchází ruský voják, stará žebračka v hadrech a za ní výchoďanka v bohatém rouše brokátovém; všichni líbají desku hrobu a pláčou. A jiní následují, následují věčně, dotýkajíce se, objímajíce a slzami skrápějíce tytéž kameny

Mohli bychom tu navázati slova Renanova: »Největším činem Kristovým bylo, že lásku, již byl milován za živa, uměl si dochovati a rozmnožiti i po smrti.« Vryl své jméno nikoli do kamene, nýbrž do lidských srdcí. Nezbuďoval si pomníku nad svým hrobem po způsobu světovládců a přece uzříte všude, ve městech i vesničkách pomníky jeho k nebi se zvedající, ba i tam, vysoko nad lidskými příbytky, v oblastech věčného sněhu ční v podobě kříže jeho svatá památka.

Klíčem k tomuto tajemství jest nejen velikost lásky, již rozdával všemu světu, ale i nekonečný půvab krásy, jenž obestírá celou jeho bytost. Když vstupuje na zem, andělé vítají ho a pějí mu slávu na výsostech, když odchází ze země, andělé provázejí ho a nadějí ve shledání těší zarmoucené učedníky.

A co mezi jeslemi leží a jeho slavným nanebevstoupením, každý jeho čin, každé jeho slovo, pozláceno jest tolikerým kouzlem, že sami ti, kdo Krista jen po stránce lidské posuzují, nazývají ho největším poetou země.

Všimněme si ku příkladu jen závěrečného aktu jeho utrpení. Skrovná večere s učedníky, z nichž jeden ho byl prodal za mrzký zisk, smutek Kristovy duše v tiché zahradě měsíčním svitem zalité, falešný přítel, jenž přistupuje těsně k němu, aby ho políbením zradil, jiný přítel, na němž jako na skále chtěl založiti útočiště pro lidstvo a jenž ho zapírá, když kohout zpívá do svítajícího dne. A vedle toho zase takové scény jako velebně roztrhávající v hněvu roucho své, nejvyšší úředník občanského soudního dvoru, umývající si ruce v bláhové naději, že očistí se ze skvrny krve nevinně prolité, akt korunovační s trnovým věncem, křižování na očích matky a učedníka, jehož nejvíc miloval, hrůzná smrt, kterou byl dal světu největší symbol jeho, kříž, a konečně pohřeb jeho v hrobě bohatcově, tělo jeho mazáno jest vonnými mastmi a vinuto v plátina jako tělo syna královského, — zda je v celé historii něco, kde prostota utrpení krásněji se snoubí se vznešeností tragického účinku?

Rovněž není lze představit si krásnějšího obrazu, zapomeneme-li na chvíli na tuto tragiku konce a zamyslíme-li se do Kristova života.

Vidíme krásného pastýře, kráčejícího údolím v čele svých stád, hledajícího jim zelených pastvin a chladivých proudů, vidíme muže milujícího, pro jehož lásku celý svět příliš malým byl. Pozorujeme ho, zamýšlíme se nad ním a již nedivíme se ani dost málo, že pouhá jeho přítomnost utýraným duším mír vrací, že lidé zapomínají svých bolestí, jakmile se jen dotkli lemu roucha jeho, že zástupové zapomínají na hlad a žízeň, když poslouchají slova jeho na úbočí hory sedíce, že vášeň a náruživost prchají před pouhým jeho pohledem, že ti,

jimž dosud skryto bylo tajemství života, najednou prohlédají je, a že lidé, kteří dosud neznali než hlasu sobeckého veselí, otvírají sluch svůj i zvukům bratrské lásky, bratrského sebeobětování. Jeho láska odnáší se ke kdekomu. Má soustrast s chudasy, ale ještě větší s bohatci, s těmi, kdo svobodu svou utratili ve službách rozkoší, s těmi, kdo v měkká roucha se oblékají a v královských bydlí palácích. Bohatství a rozkošnictví jsou mu větší tragédií než bída a nouze. A k lásce své všude připojuje zase i krásu. Dí-li, milujte své nepřátele, myslí nejen na nepřátele, ale i na to, že láska jest krásnější než nenávisť. Dí-li mládenci, chceš-li dokonalým být, prodej co máš, rozdej to chudým a přijď a následuj mne, myslí nejen na chudé, ale i na duši mládencovu, milou, nevinnou duši, která v bohatství trpěla nouzí.

Ta idea měla pro mě vždycky něco neuvěřitelně velikého v sobě, dí *Oskar Wilde* ve své smutné knize *De profundis* ve vězení psané, že prostý galilejský venkovan troufá si nésti na svých ramenou břímě celého světa, hříchy Neronovy i Cesare Borghiovy, utrpení ujařmených národů, dětí v továrnách, trestanců, lidí vyděděných, všech, kdo oněměli v porobě a jichž mlčení jediný Bůh slyší. Ale Kristus nejen troufá si to dokázati, on to i dokazuje, takže až podnes všichni, kdo ve styk přicházejí s jeho osobou, pocit mají, že oškřivost hříchů jejich odnímána jest od nich a že zjevuje se jim krása jejich strádání. Ano, svět bolesti, jež nemluví, vyvolil si Kristus za svou říši a učinil se jejím věčným mluvčím. Chtěl býti okem slepci, uchem hluchému a výkřikem úzkosti na rtech němého.

Ale protože idea nemá ceny, pokud nestala se tělem, Kristus učinil sebe sama typem, obrazem bolesti a tímto obrazem dal podnět a popud umění, jak toho nikdy některému řeckému bohu nebylo dopřáno. Jest politování hodno, že *křesťanská renaissance*, která stvořila cyclus epopieji o *Karlu Velikém*, o *Arturovi*, *byliny ruské*, která zplodila život sv. *Františka z Assisi*, umění *Giotovo*, *Dantovu Božskou komedii*, nesměla vyvíjeti se svou cestou dál a že zastavena byla smutnou renaissancí *klasičskou*, starověkou, která dala nám vše, co vzniká z mrtvých pravidel, ale ne z nitra, z ducha vše oživujícího. Kde však v umění naše nitro se projevuje, tam všude objevuje se v některé formě Kristus nebo Kristova duše. Jest v *Shakespearově Zimní pohádce* stejně jako v *Nerudových Písničkách pátečních*. *Victor Hugovi Les Misérables*, práce *Quattrocenta*, rys soucitu a soustrasti v *ruských* románech náležejí mu stejně jako *Giotova* zvonice, jako *Michel Angelova* romantická díla mramorová, jako sloh lomeného oblouku. Také láska k dětem a ke květinám, pro něž v umění klasičském jen málo bylo porozumění, byla jím vzpružena. První vyzval nás žítí život květinám podobný. Věděl, že všecko plyne, že život je pln změn a činů a že by byl smrtí, kdyby byl vnucen do stálé, pevné formy. Proto poukazuje k tomu, že hmotné zájmy nemají býti příliš vážně brány. Ptáci nepečují o příští den, proč by měli lidé? Zda život není víc než pokrm a tělo víc než oděv? Děti jsou mu vzorem toho, čím bychom měli býti. Nechte maličkých přijíti ke mně a nebraňte jim v tom, neboť takových jest království nebeské. Dává je za vzor rodičům. Duše jednoho každého z nás má býti duší dítěte. Nebudete-li jako jedno z těchto maličkých, nevejdete do království božího.

Kristova *mravouka* založena jest na soucitu. Kdyby byl neřekl nic víc než slova »odpouštějí se jí hříchové mnozí, poněvadž milovala mnoho,« již tato slova stála za to umřítí za ně.

Poetická jest i jeho *spravedlnost*. Chuďas vchází do věčné slávy, protože tu trpěl. Lidé, kteří pracovali za večerního chládku hodinu dne, dostávají touž mzdu jako ti, kdo nesli horko a břímě dne. Když přivedli k němu ženu hříšnici dopadenou v nevěře a Kristus otázan byl, co by se s ní státi mělo, píše chvíli do země, pak pozvedá zrak a dí: Kdo z vás jsi bez hříchu vrz první po ní kamenem.

Ode dávná svět miloval světce. Kristus miluje hříšníky. Miluje je jako stupně k dokonalosti. Ovšem hříšník musí činiti pokání. Ale proč? Protože chvíle lítosti jest chvíli posvěcení, prostředkem, jimž i minulost může býti změněna. Řekové to pokládali za nemožné. Ve svých gnomech říkali: Minulost ani bohové nemohou změnit. Kristus dokázal, že i nejprostší hříšník jest způsobilý k tomu. Když marnotratný syn v pláči klesl před svým otcem, všechno co předcházelo, celý život jeho marnotratný, i jeho pastva vepřů, mění se v krásné chvíle životní. A když Maří z Magdaly rozbíjí alabastrovou nádobu a vylévá vonnou mast na unavené nohy Kristovy a horkými slzami skrání je, tato žena hříšnice s celým svým minulým životem stává se rázem hodnou, aby zachována byla její památka všude, kde hlásáno jest Kristovo evangelium.

Tak, moji milí, jest to nejen láska, ale i krása a půvab všeho Kristova zjevu, jež znovu a znovu lásku k němu budí a připomíná nám, že teprv ve společnosti s ním se něčím stáváme. A každý z nás jest takřka předurčen, aby s ním ve styk vcházel. Jedenkaždý z nás už putoval s ním někdy do Emaus, to když srdce hořelo nám a plálo láskou k Bohu, k lidem, dobru, krásnu. Obnovujte často tuto cestu. Neboť s Kristem jdouce budete nejen dobře žiti, ale i krásně; s ním jdouce v krásu proměníte svoje smýšlení, city i nejdrobnější činy svého života.*) Amen.

Exhorta na VIII. neděli po sv. Duchu (Navštívení Panny Marie).

VOJTĚCH ŠIMÁČEK, katech. měst. šk. v Plzni.

Uslyševši P. Maria z úst andělských, že se stane matkou Boží, povstala a s chvátáním spěchala do Hebronu k tetě své Alžbětě, aby jí oznámila radostnou tu událost. Alžběta poučena o tom Duchem Božím, vychází vstříc sv. Panně, vítá ji s úctou a jako matku Boží pozdravuje: »Požehnaná ty mezi ženami a požehnaný plod života tvého A odkud mi ta veliká milost, že matka mého Pána přišla ke mně?«

Jistý jinověrec (evang. Dietlein) napsal: »Na zemřelou matku nevzpomínati, všude se považuje za znamení neúcty. Maria, matka Páně, jest matkou nás všech. Ten, jenž se nestyděl nazývati nás bratry, postavil nás tím k požehnané mezi ženami v poměr, který rozhodně náleží do 4. přikázání. Na každého jiného člověka, jenž nás předešel do věčné vlasti, smíme pamatovati a za ním volati: »Žij tam blaze«, jen za matkou Boží nesmíme tak volati?«

M. d. Na Kalvarii stala se P. Maria naší matkou, takže se smíme modliti »Ukaž se býti matkou«. Má-li se však Panna Maria ukázati naší milou, dobrou matkou, musíme napřed dokázati my, že jsme jejími dobrými dětmi. Svou dětinou lásku k ní můžem však dokázati tím, že 1. budeme rádi na Pannu Marii mysliti, a že 2. jí jako matky budeme poslouchati. —

*) Použito Oskara Wilda De profundis.

1. Písmo sv. praví: »Kde jest poklad tvůj, tam jest i srdce tvé« (Mat. 6, 21.) t. j. máš-li někoho rád, často prodlévá u něho srdce tvé i mysl tvá. P. Maria jest však naší matkou pečlivou a proto za nás prosí. Kolikrát poklekla před trůnem Božím, aby od nás oddálila hněv a trest Boží! Kdo nevzpomíná na matku nebeskou, ten nepocítil, jak sladké jest, může-li člověk svou matičku ještě milovati, ten ještě nezakusil, jak blahé chvílky prožije dítko, když v cizině vzpomíná na dobré srdce mateřské, když vroucně libá a slzami pokrývá památku, již mu při loučení dala na cestu dobrá matka. Matka nebeská, od níž zatím vzdálení zde v cizině žijeme, jest matkou nejsvětějšího Syna Božího, jest královnou nebes i země, všech andělů a svatých, již Bůh uznal za hodnu, aby jí jako chudé dítko sloužil. Nemá-li srdce tvé býti naplněno radostí, láskou a touhou po takové matce? Možno-li, aby uplynul den, kdy bys nevzpomněl na tuto matku a nepozdravil ji: »Zdravas Maria«?

Když ráno vstáváš, vzpomeň na dobrou matku: »Zdravas Maria«. Třikrát denně vybízí tě milý hlas zvonu: »Dítě mariánské, pamatuj na svou matku — Zdravas Maria«. S obrazu v zeleném háji, v chudé kapliče u pole stojící i v nádherném chrámu shlížů na mne Matka naše. I šeptají rty mé: »Matko, zdraví tě syn tvůj.« Když se blíží pokušitel jako had k dítku nic netušícímu a si hrajícímu, rychle volám k milé Matce: »Ó Maria, matko má, pomoz!«

Mysli jen, m. d., často při modlitbě na Matku svou! Růženec v rukou a obraz P. Marie v příbytku již tě označují jako dítko mariánské.

Svatí často a rádi mysli na P. Marii. Sv. Alfons pozdravoval ji po každé hodině zdravasem. Sv. Stanislav umíraje, měl v ruce ovinutý růženec: »Nemohu se již modliti růženec« — pravil, — »ale pohled naň mne těší, ježto mne upomíná na matku nebeskou.« Umřel; ale oči jeho byly jasné, tvář slabě zčervenala, tak že kolem stojící pochybovali, zdali umřel. Jeden spolubratr přidržel mu před očima obraz P. Marie, ale světec zůstal bez pohnutí. »Jistě umřel« — pravili — »jinak by dal nějakým znamením na jevo svou lásku k milované Matce.«

A jako v den jmenin blíží se dobré dítě s kyticí k matce, aby jí přálo, tak ve svátek P. Marie v máji a říjnu těší se dítky P. Marie a k počtě její uvíjejí kytici z lilii, růží a fialek, jež vypučely ze srdce milujícího a pokorného.

2. Ale láska jeví se hlavně poslušností. Dítě opravdově miluje matku svou, když se všeho varuje, co by ji zarmoutilo, a činí vše, co by jí těšilo. Když bys učinil, co Bůh přísně zakázal, čeho P. Maria nejčistší nenávidí, pak bys mečem probodl srdce matky nebeské. Či nepravil sv. Pavel, že kdo hřeší, Syna Božího znovu křižuje? A myslíš, že bys mohl se nazývati dítkem P. Marie, že bys mohl mluvíti o lásce své k Matce, když bys jejího Syna křižoval?

Jistý syn zapadl do nemravné společnosti a tak zarmucoval matku svou. Když jednou na večer přišel domů, přijala jej matka s pohledem plným bolesti a výčitek. Ten pohled dojal tak nezdárného syna, že s pláčem vrhl se k nohám jejím a zvolal: »Matko, pro Boha, nemohu snést toho pohledu. Odpuť mi, poplešším se!«

Kdybys svědomí své obtížil těžkým hříchem, jak bys mohl matce nebeské do očí pohlédnouti? Co bys v jejím pohledu četl?

Pravé dítě mariánské činí, co působí radost Matce. Největší má radost, když vbuzuješ naději celým svým křesťanským životem, že také ty přijdeš do nebe. Když za žádnou cenu nechceš se dopustiti těžkého hříchu, když tě matka Páně

často vidí u stolu Páně, když svému nepříteli odpustíš, když srdce své zachováš čisté, to těší matku Boží. Zapiš si do srdce, m. d., co sv. Jan Berchmanns napsal pod obraz P. Marie: »Neustanu, dokud si nezískám dětinné lásky k P. Marii.«

Uhři postavili v Budapešti císařovně Marii Terezii pomník s nápisem: »Vitam et sanguinem — život a krev«. Ano, m. d., život a krev dejme milé Matce v práci a utrpení, život a krev za svou královskou matku v radosti a žalosti, život a krev za svou dobrou matku v životě i smrti. Amen.

Exhorta na neděli IX. po sv. Duchu.

(Na konci školního roku.)

VOJTĚCH ŠIMÁČEK, katech. měšf. šk. v Plzni.

Tolik dobrodiní prokázal Spasitel lidu Jerusalemskému: po tři léta jej neunavně učil, napomínal, zarmouceně těšil, nemocné uzdravoval, mrtvé křísil, — a kolik nevděku se mu od něho dostalo! — Ba Kristus Pán předvídá, že jej lid za vše dobré, co mu prokázal, ukřižuje. Nevděk bolí. Proto pláče Spasitel nad městem.

Nechcete. m. d., aby ten pláč Spasitelův i vám platil, nechcete býti nevděčnými. Sv. apoštol napomíná (Kol. 3, 15): »Buďtež vděční!« *Proč máme býti Bohu a dobrodincům vděčními?*

1. Sv. Jan Zl. praví: »Vděčnost jest veliký poklad, veliké bohatství« — jest to zajisté vzácná ctnost, jež se líbí Bohu i lidem. Vděčný uznává dary, jež obdržel od Boha i lidí, a děkuje za ně. Tím dokazuje svou lásku, a láska je perlou ctností. Dokazuje tím i pokoru, ježto uznává, že jest na Bohu i lidech závislý. A pokora má zvláště zdobiti učedníka Kristova. Proto vděčný si získává záliby Boží, jak sv. Jan Zl. praví: »Nic tak netěší Boha, jako když kdo jest vděčný.«

Nevděk naopak dokazuje nelásku a pýchu, neuznává dobrodiní Božích a lidských. Když prokážeš, m. d. svému druhu něco dobrého, zdaž neočekáváš jeho uznání? Kdo nám děkuje, tomu jsme ochotni prokázatí nové dobrodiní. Jinak však ustaneme a prokážeme je hodnějším. A tak jedná Bůh, tak jednájí dobrodinci. »Vděčnost — praví sv. Jan Zl., vyvolává štědrost Boží. Když za přijatá dobrodiní děkuješ a Pána uznáváš za dobrodince, udělí ti hojněji svých darů.« »Naopak když neděkuješ, praví sv. Augustin, nebudeš obdarován dary a ztratíš i ty, které máš.«

Buďtež tedy vděční!

2. Vděčnost jest povinností, jež má kořeny v lidské přirozenosti. Všichni národové ať jakéhokoli náboženství a vzdělání byli přesvědčeni, že třeba býti vděčným za dobrodiní. Římský mudrc Seneka odporučuje vděčnost a Cicero nerozpakuje se počítati ji mezi největší ctnosti. »Co jest láska dětí — tak praví — než vděčnost rodičům? Kdož jsou dobrými občany ve válce a míru o vlast zasloužilými, nežli oni, kteří jsou pamětlivi dobrodiní vlasti své? Jaký půvab může míti život, přestane-li přátelství? Avšak jaké přátelství může býti mezi nevděčnými lidmi?«

Jako všichni národové velebí vděčnost, tak zase opovrhují nevděčností. Seneka počítá nevděk mezi největší zločiny a Aristoteles myslí, že veškerou poňhanou zahrne člověk toho, o kom řekne, že je nevděčný. Caesar odrazil statečně

útoky spiklenců. Když však spatřil mezi nimi i Bruta, jemuž tolik dobrodiní prokázal, tu puklo žalem srdce jeho. S bolestí a výčitkou zvolal: »I ty, synu můj!« Zakryl tvář svou, aby neviděl toho nevděčnicka.

Když tedy i pohané uznávali povinnost býti vděčným, čím vděčnějším má býti křesfan! Spasitel slovem i příkladem učil vděčnosti. Když uzdravil 10 malomocných, a jen jeden přišel, aby mu poděkoval, naříkal nad devíti, kteří neuznali za hodno poděkovati za přijaté dobrodiní. Kdykoli dokonal veliké dílo, vždycky děkoval svému Otci nebeskému. A tak jednali též apoštolové. K Bohu i dobrým lidem byli vděčnými a napomínali věřící k vděčnosti. Tak sv. Pavel: »Ze všeho díky čiňte, nebo toť jest vůle Boží v Kristu Ježíši o všech vás« (I. Thes. 5, 18), A zase: „Budtež vděčni« (Kol. 3, 15).

Vděčnost tedy vepsal do srdce lidského sám Stvořitel. Máme pak býti tím vděčnějšími, čím více dobrého nám Bůh i lidé prokázali.

3. Pokus se, m. d., spočítati přirozené a nadpřirozené dary Boží, jakož i dobrodiní, jež ti lidé prokázali! Toho nedovedeš! »Co máš, čeho bys nebyl vzal?« táže se sv. Pavel (I. Kor. 4, 7). Na to krátce odpovídám: »Nic.« Vše, co jsme a máme, vše pochází přímo nebo nepřímou od Boha. Proto »v pravdě hodno a spravedливо jest, slušno a spasitelno, abychom vždy a všude Tobě, (Bože,) díky vzdávali.«

Na konci školního roku máme zvláště příčinu, abychom Bohu a dobrodincům děkovali. Kolik dětí zemřelo, kolik dětí zůstalo bez vzdělání! Tebe Pán zachoval na živu a ve zdraví, tebe vodil anděl strážný, tebe vedli učitelové po cestě ctnosti a vzdělání. Proto rci s Jobem »Budiž Pán za všechno pochválen.« Dal ti rodiče, kteří ti poskytovali pokrm, oděv, potřeby školní. Budiž jméno Páně za všechno pochváleno!

Děkujte P. Bohu, poděkujte rodičům a učitelům svým, řiďte se jejich naučením, abyste jim svým chováním radost působily.

»Ze všeho díky čiňte, nebo toť jest vůle Boží v Kristu Ježíši o všech vás.« (I. Thes. 5, 18.) Amen.

Methoda při zkoušce z náboženství.

Nesvědčí o značné potenci duševní katechetově, nedovede-li začít zkoušet¹ jinak, leč první otázkou katechismu a vybírá-li tu z toho tu z onoho dílu katechismu otázky bez všeliké vnitřní souvislosti.

Taková zkouška je nudná jak pro děti, tak i pro přítomné hosty. Proto methoda mnichovská, která mnoho učinila pro jednotu katechese i tu je cenna. Při té methodě lze se přesvědčiti o tom, co děti umějí a předností její je, že zvyšuje vážnost katechety i vznešeného předmětu sv. náboženství.

Uvádíme tu jen několik témat, jak je lze zkoušeti ve vyšších třídách škol národních resp. měšťanských. Dříve však než katecheta vysloví téma pro zkoušku náboženskou, jest dobře dětem uvést několik úvodních slov.

»Děti máte dnes zkoušku ze sv. náboženství. Dejte pozor, budu vás zkoušeti o .« Tak pozornost dětí koncentruje se ihned na katechetu a děti dychtivě jímají každé slovo jeho.

I.

Po slovech úvodních: »Před modlitbou udělaly jste kříž a při tom jmenovaly jména *tří božských osob*. Dám vám několik otázek o tom, které skutky se připisují každé ze tří božských osob.«

- a) Co se připisuje *Otci*? Stvoření. (Následují otázky o stvoření věci viditelných a neviditelných, o Stvořiteli a jeho bytnosti a důkazy jsoucnosti Boží).
- b) Co se připisuje *Synu*? Vykoupení. (Otázky o nutnosti vykoupení, osobě Vykupitele, zvláště důkazy o jeho božství, jeho životě, učení, utrpení, jeho dile — církvi).
- c) Co se připisuje *Duchu sv.*? Posvěcení. (Otázky o milosti, svátostech, svátostinách a modlitbě).

II.

»Učiníme v duchu *návštěvu do chrámu Páně*; tam vám ukáží různé předměty a zeptám se vás na jich význam.«

- a) U vchodu je *svěcená voda*. (Otázky: K čemu jí užíváme? Co říkáme, když se kropíme svěcenou vodou? Kdy jindy užívá se svěcené vody? Otázky o svátostinách).
- b) Po stranách jsou *zповědnice*. (Otázky o svátosti pokání).
- c) U jednoho pilíře je *kazatelna*. (K čemu? K hlásání učení víry a mravů; otázky o víře a přikázáních.)
- d) V kostele jsou *oltáře*. (K čemu je tam oltář? Otázky o mši sv.)
- e) Na oltáři je *tabernakl* či *svatostánek*. (Otázky o přítomnosti Páně ve svátosti oltářní.)
- f) Před oltářem je *zábradlí, mřížky*, tu se přikleká ke sv. přijímání. (Otázky o sv. přijímání.)
- g) V lodi chrámové jsou *klekátko*. (Otázky o modlitbě).
- h) Na stěnách jsou *obrazy a sochy*. (Otázky o účtě svatých).

III.

»Pověděli jsme si některé *důležité povinnosti katolického křesťana*. Opakujeme si je!«

- a) Povinnost modlitby. (Otázky o modlitbě).
- b) Povinnost dne svátečního (služebná práce, dobré skutky, zvl. mše sv.)
- c) Povinnost postu. (Otázky o zdrženlivosti a újmě).
- d) Povinnost vyznání víry. (Otázky o svaté víře).
- e) Povinnost velikonoční. (Otázky o sv. zповědi a sv. přijímání).
- f) Povinnost lásky (hlavní přikázání; tělesné i duchovní skutky milosrdenství; kterak konati dobré skutky? ve stavu milosti; nauka o milosti).

IV.

»Ze sedmi dnů téhodne vyvolil si Pán Bůh pro sebe zvláště *neděli*. V neděli nemáme konati prací služebných; za to máme konati nábožné skutky. O těch si něco povíme.« Jsou to:

- a) Mše sv. (Otázky o sv. oběti mešni).
- b) Kázání. (Co se děje při kázání? Zvěstuje se nám učení víry a mravů; otázky o víře a přikázáních.)
- c) Jiná bohoslužba. (Co se tím míní?)
- d) Přijímání sv. svátostí. (Otázky o zповědi a přijímání).
- e) Čtení nábožných knih. (Kterých? U koho máme je kupovati? Proč?)

f) Konání skutků křesťanské lásky (tělesné i duchovní skutky milosrdenství, k tomu milosti, nauka o božské milosti.)

V.

»Slovem často užívaným jest *církev*; slovo to má trojí význam, povězme si tedy kolikerý?

a) Církev = společnost pravověřících křesťanů (9. čl. víry).

b) Církev = vrchní hlava církve (božské ustanovení papežství, neomylnost církve.)

c) Církev = (v některých slovan. jazycích) kostel. (Co se koná v kostele?)

1. káže se tam (učení víry a mravů);

2. obětuje se (obět mešní);

3. udělují se svátosti (učení o svátostech).

4. modlí se (učení o modlitbě).

VI.

Promluvíme si o *třech hlavních dobách církevního roku*.

a) Hod Boží vánoční. (Co připomíná? Otázky o božství Kristově; jeho učení a zázraky, jeho život, jeho dílo, nutnost vykoupení).

b) Hod Boží velikonoční. (Co připomíná? Důkazy pro zmrtvýchvstání Páně, čeho je zárukou, agitace pro kremaci).

c) Hod Boží svatodušní. (Co připomíná? Milost, svátosti, modlitba).

VII.

»Víte, že zahrada je krásná, pokud v ní se nedaří býlí, nýbrž jen květiny. *Lidské srdce* má býti takovou *zahradou Boží*. Je však jen tehdy zahradou Boží, pokud též v něm se nedaří býlí, nýbrž jen květiny. Býlím v srdci lidském je hřích, květinami ctnosti. Dám vám několik otázek o hříchu a ctnostech.«

a) Hřích (výměr, druhý hřích, kdy se kdo dopouští hříchu, přikázání).

b) Ctnost (výměr; druhy ctnosti; čeho potřebí, abychom ctnostní byli a ctnostně žili; milost, dvojí milost, nauka o svátostech a modlitbě.)

VIII.

»Povězte, které *náboženské předměty* mají zdobiti příbytek *katolického křesťana*?«

a) Kříž. (Otázky o Kristu, jeho osobě, božství, životě, učení, zázracích, potřebě vykoupení, mše sv. je obnovením oběti kříže.)

b) Kropenka. (Otázky o svátostinách, k čemu se užívá svěcené vody, co se při tom říká?)

c) Obrazy svatých. (Které, úcta svatých v církvi.)

d) Život svatých. (Kde nekupovati, kdy čisti, užitek).

e) růženec. (Svátostiny, jiné prostředky milosti, svátosti a modlitbu.)

f) Křížek umírajících. (Nauka o odpustcích, 11. a 12. čl. víry.)

IX.

»Víte, že dnes proti pravdám naší sv. víry mnohé námitky se činí. Uvedu vám některé a hleďte je vyvrátiti.

I. Náboženství není potřebí; víra jako víra; není Boha; svět povstal náhodou; smrtí skončí vše; Kristus není bohem; papež není neomylný.

II. Není třeba vzývati svatých, dlužno Boha přímo vzývati; půst není pro naši dobu.

III. Hostie je pouhý chléb; zpověď vynalezli kněží, církev je příliš přísná při smíšených sňatcích a nerozlučitelnosti manželství.

To je jen několik příkladů jednotného zkoušení; příčinnivý katecheta najde jiné. Tak na př. ve školní světnici mimo kříž na stěně a obraz zeměpána, byl i obraz papeže. Zkoušející katecheta (bylo to v německém území) obral si za téma ty tři obrazy za pochvaly přítomných. Zkouška, která má tento ráz methodický jistě je zajímavá nejen pro děti ale i pro hosty přítomné.

To je tedy účelem řádek, by katecheta nejen v jednotlivých hodinách při katechesi, ale i při zkoušce počínal si pokud možno methodicky; že se tak tu onde děje, to potvrzuje jen správnost uvedených slov.

J. S., katech. měšť. šk.

Vyučování náboženství v Římě.

Po novém římském katechismu přišla nedávno i nová učebná osnova. Vyučování náboženství má se díti ve třech oddělených kursech. Nižší kurs obsahuje čtyři třídy a vyučovati se má v neděle a svátky po jedné hodině. Koncem každého školního roku má se konati veřejná zkouška se slavnostním udílením odměn.

Nižší kurs má tuto učebnou osnovu :

Třída přípravná: Nejdůležitější námitky a formulky věroučné.

První třída: Opakování a základní pravdy dle malého katechismu.

Druhá a třetí třída: Opakování a celý malý katechismus.

Střední kurs obsahuje větší katechismus ve 3 třídách.

První třída: Věrouka a biblická dějprava.

Druhá třída: Příkázání.

Třetí třída: O milosti a výklad mše sv. Taktéž mají se probrati prakticky nejdůležitější námitky proti víře a žáci pokud možno písemnými úkoly jednotlivé vyložené části učebné látky šířeji probrati.

Žáci, kteří tento střední kurs prošli s dobrým výsledkem a jsou aspoň ve věku 16 let a prokáží se vysvědčením zachovalosti od svého faráře, mohou od římského diecézního komitétu dostati diplom k vyučování náboženství v nižších třídách. Za úspěšnou činnost jsou stanoveny odměny.

Vyšší kurs je pro vzdělané mladé lidi, z nichž mají býti vzděláni katecheté pro střední kurs. Mají složití zkoušku písemnou i ústní. Zkušebnou látkou jest:

1. Fundamentální dogmatika: Přirozenost lidské duše, kriterium pravdy, svoboda vůle, pojem a nutnost náboženství, formy polytheismu, nadpřirozené zjevení.

2. Učení o církvi: vnější a vnitřní kriterie, dějinný charakter Písma sv., bludy pokud se týče dogmatické a občanské tolerance k jiným náboženstvím, jurisdikce církve, censury, církev a stát, konkordáty, státní přehmaty, učitelský úřad církve, vývoj dogmat.

3. Dogmatika: Výklad symbolu, kult mariánský, úcta svatých, zakázané knihy a index.

4. Kult: Liturgika, různost ritů, nejdůležitější hymny a církevní písně.

5. Učení o svátostech: Námitky proti zpovědi, rezerváty hříchů.

6. Morálka: Problém utrpení, zákon přirozený.

Specielní část: Spiritismus, soubor, kremace.

7. **Nový zákon:** Paraboly a zázraky Kristovy, nejdůležitější myšlenky listu k Římanům.

8. **Církevní dějiny:** Skutkové apoštolští, katakomby, mučedníci římsí; rationalismus, liberalismus, socialismus, modernismus; inkvizice, Galileův proces, boje náboženské; kulturní činnost církve, katolické missie, papežství v dějinách Itálie, sociální otázka a její výklad v encyklice »Rerum novarum«.

9. **Methody katechese:** Dějiny a literatura, problém náboženského vychování za našich časů, atheistická škola, výklad encykliky »Acerbo nimis«.

K tomu poznamenává dr. Alois Hudal z Animy v Římě: »Jak z vydání nového katechismu tak z této nové osnovy učebně vane nový duch, který důležitý problém náboženské výchovy mládeže chápe ve své celé důležitosti. Dosud nebylo určité pevné osnovy učebně, jež by byla směrodatnou pro výklad učebně látky, ale ještě více nedostávalo se technicky vyškolených katechetů laiků. To je tím potěšitelnější, ježto i na politickém poli školní otázka nejzpůsobilejší jest, aby sjednotila katolíky Itálie a jim zjedнала opět významného postavení ve veřejném životě.«

F. Š., kapl. v K.

Duchovní cvičení

pro kněze konati se budou roku 1913 tímto pořadem:

- I. V kníž. arcib. semináři v Praze:
 1. od 21.—25. července jazykem německým,
 2. od 28. července do 1. srpna jazykem českým.
- II. V kníž. arcib. konviktu v Příbrami:
 - od 4.—8. srpna, jazykem českým.
- III. V kníž. arcib. konviktu ve Stříbře:
 - od 28. července do 1. srpna, jazykem německým.
- IV. V klášteře OO. Tovaryšstva Ježíšova u sv. Ignáce v Praze, jazykem českým:
 1. od 21. července večer až do 25. července ráno.
 2. od 4. srpna večer do 8. srpna ráno.
 3. od 25. srpna večer až do 29. srpna ráno.

Pozn. Počet míst je omezený; předchozí dohoda s představenstvem residence žádoucná.
- V. kolleji OO. Redemptoristů v Praze:
 - od 4.—8. srpna, jazykem českým.
- VI. V kolleji Redemptoristů na Svaté Hoře, jazykem českým:
 1. od 18.—22. srpna;
 2. od 25.—29. srpna.

Začátek vždy v pondělí večer o 7. hod. a ukončení v pátek o 6. hodině.
- VII. V klášteře Františkánském v Plzni, česky:
 - od 21.—25. července.

Pozn. U Františkánů v Slaném a v Zásnukách též letos pro nutné opravy budov exercice konati se nebudou.
- VIII. V konventu OO. Kapucínů v Roudnici:
 - od 21.—25. července v jaz. českém.

V řádových domech jiných diecésí:
- IX. V kolleji OO. Redemptoristů ve Filippsdorfu u Georgswalde v sever. Čechách, jazykem německým:

1. od 21. července več. — 25. července ráno.
2. od 4. srpna več. — 8. srpna ráno.
3. od 1. září več. — 5. září ráno.

Stanice dráhy: Georgswalde-Filippsdorf: žádoucnou v čas se přihlásiti v řečeném klášteře.

X. V kolleji OO. Redemptoristů na Hoře Matky Boží u Králík, německy:

1. od 18. srpna več. — 22. srpna ráno;
2. od 25. srpna več. — 29. srpna ráno;
3. od 15. září več. — 19. září ráno;
4. od 6. října več. — 10. října ráno.

Stanice: Králíky — město.

XI. V bohosl. konviktu OO. Jesuitů »Canisianum« v Inomostí, (Innsbruck, Tiroly):

1. od 25. srpna več. — 29. srpna ráno;
2. od 1. září več. — 5. září ráno.

Letoňich duchovních cvičení jest účastniti se především oněm důstojným pánům, kteří v roce 1909 neb ještě dříve poslední exercicie konali.

Pp. účastníci račtež učiniti přihlášku nejen k. a. konsistoři (do konce června), ale především vyjednati si v čas pobyt a zaopatření v dotyčných domech; kdo by po přihlášce pro nenadálou překážku účastniti se nemohl, nechť v příslušném duchovním domě představenstvu ihned oznámí, aby přijetí jinému žadateli poskytnuto býti mohlo.

Z kníž. arcib. konsistoře v Praze, 2. května 1913.

* * *

Exercicie pro kraje v *Chamu* v Bavořích r. 1913 budou se konati následovně:

1. od 21.—24. července;
2. od 4.—8. srpna;
3. od 18.—22. srpna;
4. od 15.—19. září;
5. od 13.—17. října.

Exercicie tyto (v řeči německé) počínají vždy v 7. hod. večer dne na prvním místě uvedeného a končí ráno dne na druhém místě uvedeného.

Přihlášky a dotazy buďte zaslány na Exerzitien-Haus der PP. Redemptoristen Cham, Oberpfalz Bayern (stanice dráhy) Cham za Brodem nad Lesy.

Z praxe a různé.

Přijímání sv. svátostí školními dětmi ve třetím školním roce. (N. E. 7040.)

K. a. konsistoři sděleny byly případy, kde správy škol a okresní školní úřady chtějí i takovým dětem třetího školního roku brániti v přijímání svátosti pokání a Nejsv. Svátosti Oltářní, které se od duchovního správce resp. od katechety pokládají za dostatečně připraveny ku přijetí svátostí těch.

Proto sdělujeme, že neexistují žádná zákonitá nebo normativní ustanovení, jež by vázala přijímání těchto sv. svátostí na určitý rok školní a že rozmnožení počtu dětí jež mají býti ke svátostem připuštěny, není žádným novým cvičením náboženským, jež by se mělo po rozumu § 5. říšského zákona školního ze dne 14. května 1869, ř. z. č. 62, duchovními úřady okresním úřadům školním oznamovati a skrze tyto úřady správám škol sdělovati.

Stanovisko to je i stanoviskem c. k. zemské školní rady.

Kdyby tedy duchovním správám neb katechetům činěny byly v této věci překážky, ať se včas obrátí na k. a. konsistoře.

Z kniž. arcib. konsistoře v Praze, dne 21. května 1913.

Publikace Th. Aq. Václava Stoklasa: Na dotazy v příčině publikací Th. A. V. Stoklasa (V paprscích věčnosti. Zážrak devatenáctého věku.) Praha-Karlín upozorňuje tímto kniž. arcib. Ordinariát, že, ač spisy Stoklasovy podávají mnohé myšlenky pěkné, přece zároveň obsahují věty, které se přiči naukám církve katolické a ve kterých se soudí nesprávné o téže církvi a o církevní autoritě.

Z té příčiny nejen že nelze spisů těch doporučiti, nýbrž dlužno zvláště kněžstvo od nich varovati. (Pii P. P. X. »Sacrorum antistitum« III., Leonis P. P. XIII. »Officiorum et munerum« III. 41). To i z toho důvodu, aby duchovenstvo, jsouc tázáno, mohlo také věřící od spisů těch varovati.

Z kniž. arcib. Ordinariátu v Praze, dne 2. května 1913.

Zpráva o III. výborové schůzi 28. května t. r. Omluveni: Košák z Plzně, Paukert z Hořic, E. Pešek ze Žižkova. Schválen poslední protokol a kga Tatzauer referuje dle poslední schůze komise musejní o deputaci u msgra Jäniga, který přislíbil propůjčiti zahradní pavillon k témuž účelu; výbor usnáší se na poskytnutí půjčky 200 K k nutnému upravení místnosti devíti hlasy. K přísuším kgy Halbicha zaujal výbor takové stanovisko, že uložil jednateři ke konci této zprávy dáti dodatek ke zprávě minulé, jak následuje po této zprávě.

Protože proti nějaké remuneraci pomocné síly při mimořádných pisařských pracích jednateři ohradil se kollega »Konopík poukazem, že veškeré funkce jsou čestné, běže jednateř svůj požadavek, ke kterému jej minulá výborová schůze vybidla, zpět.

Předseda poukazuje na opětou nekonsequenci v usnášení se a provádění.

Schvaluje se další členský příspěvek per 4 K Katolické Besedě a zakoupí se zpráva o vídeňském kongressu katechetském. Výbor usnáší se jednomyslně, aby se jeden dlužník, který na všechna upomínání a kroky po dobrém neodpovídá, předal řízení advokátnímu.

Projednáván podrobně přepis kgy Dvořáka z Kardaš. Řečice za jeho osobního výkladu. Za člena přijat kga Jos. Komeda,

katecheta z Loun. Pokladník podává pak tuto zprávu pokladní:

hotovost	K 67 13
v poš. spoř.	• 250 24
v záložně	1663 94
právní fond	186 46
<i>na dlužích u 111 čl.!</i>	• 949
Summa	K 3116 77
dobytné	• 499 —
	<hr/> K 2617 77

Výdaje správní a Vychovatel =
= K 1380 85 — K 1380 85

Skutečně asi jmění K 1236 92

Dluhující členové upomenou se jmenem výboru. Přikročuje se pak k návrhu komise katechismové, který tlumočí kga Konopík a po dlouhé debatě a výkladu kgy o cenách tiskařských, přijato

1. Tisknout 500 kusů návrhu na úpravu katechismu za cenu 295 K; každý člen zaplatí si svůj exemplář, nedoplatky spolek.

2. Členové tento návrh přes prázdniny prohlédnou resp. opraví a doplněný zašle se všem nejd. ordinariátům ke schválení, o něž Spolek bude musit pracovat. Předseda upozorňuje po té na 50-leté narozeniny J. E., oslavu projedná členská schůze. Jednatel žádá, aby předseda a knihovník intervenovali u příbuzných po členu Královci v Příbrami a členu Družítkovi v Karlíně, ve příčině darů pro naši knihovnu; tím skončeno.

Jednatel.

Dodatek k výborové schůzi z 5. III. 1913.

Dle usnesení výborové schůze III. má býti doplněna zpráva o výborové schůzi II. takto: Za větou »návrh kollegy Halbicha o změně oznamování úmrtí všem členům. . . zamítnut bez debaty a limine«, mělo ještě státi: »protože může o něm jednati pouze valná hromada.« *Jednatel.*

Z jiných spolků katechetských: Spolek německých katechetů pražské arcidiecése sešel se na zač. května v Chebu a na zač. června v Karl. Varech, konány dvě přednášky, jmenování čestní členové prof. Frank a dr. Hora, předs. Siník sdělil, že approbace obrazů Reukaufových a Schumacherových pro pražskou diecési je slibná. — Spolek katechetů v Mnichově přál býti dlouholetému předsedovi Pichlerovi k významnému papežského tajného rady, podán průběh prací v komissích pro obrazy z církevních dějin a katechismu, následovala bitřká kritika malého katechismu Lindenova

a návrhy na zlepšení (Dr. Mayer), kterou doplnil Abele, jenž navrhuje podržeti mnohé, co znamená pokrok a zdůrazňuje výmou a jistě oprávněnou větu, že úspěch vyučování náboženství záleží ne tak na katechismu jako spíše na katechetovi a uvádí, že otázka katechismu bude vůbec rozřešitelná tehdy, až bude rozřešena otázka učebné osnovy. Dr. Göttler navrhuje v nižších třídách mnemotechnické verše a dá referát o tom do »Katech. Blätter«.

Přeškrtnutí známky na vysvědčení — paděláním veřejné listiny. Devitiletý žák obecné školy na K. V., Václav Kupka, odevzdal v únorovém období své vysvědčení učiteli. Bylo otcem žáka podepsáno, *známka z náboženství* byla však silnou čarou inkoustem přeškrtnuta tak, že nebyla více čitelnou. Na dotaz učitelův, vypravoval chlapec, že jeho otec známku štětíčkou, v inkoustu namočenou přeškrtnul. O případu tom učinila správa školy oznámení okresní školní radě a ta podala oznámení trestní. O věci jednáno nejprve u okresního soudu na K. V.. Otec chlapcův, truhlářský pomocník Václ. Kupka, doznal, že známku přeškrtnul. Jest prý bezvynáší a poslal správě školy písemné oznámení, že si nepřije nějakého náboženského vyučování pro svého chlapce. Na jeho přání nebyl však vzat zřetel a hochu dána známka, ač prý jak chlapec vypravoval doma, mezi náboženskou hodinou stává na chodbě. Škrtnutí známky z náboženství chtěl prý správě školy ukázati, že vysvědčení neodpovídá skutečnosti. Soudce odsoudil Krupku pouze pro poškození úřední listiny do vězení na 12 hodin a změnil trest v peněžitou pokutu 10 K. Odsouzený i státní zastupce podali odvolání a věc projednávána dne 13. května u vrchního zemského soudu. Rozsudek první byl zrušen a Kupka pro *přechin podvodu spáchaný paděláním veřejné listiny* odsouzen do vězení na 24 hodin, zostřeného postem. — Ze zajímavého případu tohoto hodno povšimnutí, že otec poslal správě školy dopis, že si nepřije, aby hoch jeho byl v náboženství vyučován. Učinil tak ovšem proti všem zákonům a žák zcela správně byl klasifikován. Ale zasluhuje věc povšimnutí, poněvadž i jinde tak se děje a případy měly by býti sebrány, uváženy a katechetům měla by dána býti instrukce, jak si se žáky rodičů bezkonfesionálních mají počínati. Přinesl žák na p. katechetovi lístek: »Ctělý pane! Já i moje žena jsme bezkonfesionální a chlapec svého do kostela a na žádné

tak zvané náboženské cvičení nepošleme. Zapovídám si, aby za to byl trestán.« Hoch ve škole při náboženství slušně seděl, odpovídala i se učil, ale žádných náboženských povinností nekonal. Hůře bylo jinému katechetovi, jenž měl podobného žáka, který sice na náboženství chodil, ale jsa vyvolán, ostentativně mlčel a ani nejmenší a nejléčí poučky neopakoval. Stížnosti jiné na něho nebylo. Jinde žákyně odpovídala katechetovi, ale úmyslně špatně a tak, aby celou třídu bavila. Táž sotva školu opustila, oznámila na hejtmanství vystoupení z církve. Katecheta proti takovým dětem je úplně bezbranným, zaměstnávati a všimati si i jich je povinnem, aby aspoň nějaké semínko do srdce jim vložil, které snad později by se ujalo a poněkud užitku přineslo. Mnohdy tu stojí, zvlášť mladší katecheta, úplně bez rady a pomoci a měla by v té příčině od úřadů rozdána býti jasná nařízení, aby nesvědomytým rodičům bylo zabráněno děti proti náboženství popuzovati a tyto tak na duši ničiti. Kš.

Upozornění: Kollegům nemocným a rekonvalescentům doporučujeme Líbušiny lázně v Bechyni u Tábora. Majitel lázní p. t. Dr. Kuhl na žádost dp. katechety Pilbauera z Bernardic je ochoten členům Spolku katechetského počítati lázně i byt o 20% laciněji. Dovídáme se, že tam bývá hojně kněží, jsou respektováni a nacházejí tam úlevy klidu a zotavení v rheumatismu, neurasthenii a j. Prospekt zašle ihned správa na požádání. Dp. kolegovi děkujeme za laskavou intervenci a prosíme jiných, by v podobné záležitosti užili svých známostí ve prospěch členů Spolku.

Spolek katechetů v král. českém podává smutnou zvěst, že zemřel v Pánu dlouholetý člen a bývalý místopředseda spolku *Jan Královec*, professor na c. k. paedagogium v *Příbrami*.

Die usnesení valné hromady ze 6. ledna 1911 jsou všichni členové Spolku katechetů v král. Českém povinni obětovati za tohoto v Pánu zemřelého mši sv. Výbor.

Requiem aeternam dona ei Domine et lux perpetua luceat ei. Requiescat in pace!

Výbor spolku důtklivě žádá členů, jichž se týče, aby neprodleně zapravili dluhující členský příspěvek.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXVIII. ROČNÍKU.

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Monisticko-atheistický názor světový a vyučování náboženské. Cyklus exhort po velikonocích. (Růženec slavný.) — Z praxe a různě.

Monisticko-atheistický názor světový a vyučování náboženské.

(Úvaha časová.)

Boj *dvoujho* názoru světového je signaturou naší doby.

V té příčině má naše doba mnoho podobného s dobou křesťanského starověku.

A přece nové pohanství je horší proti starému. Neboť toto přes svou anthropomorphickou a anthropopathickou víru v bohy, nevzdalo se přece toho, co je podstatou náboženství, totiž *poměru člověka k Bohu* a závislosti na něm, ano v tak zv. mysteriích jevílo snahu sblížití stránku lidskou s božskou.

Zcela jinak staví se k této stěžejní otázce všech náboženství *monisticko-modernistický* názor světový naší doby.

A tento názor začíná mít své propagatory *i u nás*, snaží se ovládnouti široké vrstvy lidové a s úsilím hledí proniknouti i mezi mládež.

Nasiává tedy i katechetovi povinnost býti na stráži a ne-li direktně aspoň *in direktně* čeliti tomuto názoru a hleděti potlačití jej tak v zárodku.

Že víra za našich časů více méně je všude ohrožena, stačí jen konstatovati úžasný vzrůst toho tisku, jenž tu demonickou prací si vytkl za svůj program.

Co jinde, to i u nás; náš demokratický a volnomyšlenkový tisk má zřídlo své zvláště ve francouzském a německém.

Nedávno »Nord. allgem. Ztg.« zrekapitulovala zásady dávno známé z úst vůdců demokracie, k nimž někdy stoupenci její nechtějí se znáti, ač jim jsou direktivou.

Liebknecht (Volkstaat, 1875) napsal: »Povinností nás socialistů jest, abychom úsilovně a sebeobětavě pracovali na vyhlazení víry v Boha a jen ten je hoden jména socialisty, kdo sám jsa atheistou, se vším úsilím a námahou se věnuje šíření ateismu.«

Engels (Geschichte der deutschen Demokratie 1897 str. 145) psal: »Jednou pro vždy vyhlásili jsme boj proti náboženství a představám náboženským a málo staráme se o to, zdali nás nazývají neznabohy aneb jinak.«

Bebel (Christentum u. Socialism str. 16): »Křesťanství a socialismus stojí proti sobě jako oheň a voda.« — To stačí!

»*Deutsches Volksblatt*« (č. 103, 6. květen) uvádí, že v soc. dem. »Arbeiterjugend« přednášela se rýmovačka, která začínala: Nemáme žádného P. Boha v nebi *

A u nás? Nedovolí si některý klouček říci, že Pán Bůh není, tatínek že to povídal?

»*Stimmen aus Marie Laach*« 1911, str. 359 břitce potírají slova, jichž autor jest jakýs Horneffer, odchovanec Nitsche, slova proti křesťanské víře v Boha.

»Není to již náš rozum, naše potřeba po osvícení, která Boha děle snést nemůže, která žízni po novém osvícení. Toho boje již se nevzpomíná

Jiný mnohem hlubší, vážnější kontrast se otevřel. Naše srdce kypí dnes proti Bohu. Najednou poznáváme, že víra v Boha loupí nám to nejlepší.«

»Vůči všemohoucnosti Boží nebyl si člověk svůj ve své lidskosti. Byl červ, otrok, zatíženec dědičného hříchu. Proti tomu dmula se pýcha našeho národa. Národ zápasil se starým Bohem a konečně musí jej zdolat.«

Referent kritik, právem k této blasfemii poznamenává, to že není vyznání Hornefferovo, toto vyznání je vůbec »moderní«. Že idee takové vnikly i do učitelských ústavů dokazuje »Frank. Zeitung« v článku: »Úkoly vzdělání učitele v době přítomné,« kde mimo jiné stojí: »Staří bohové skácení jsou se svých trůnů, oltáře jejich jsou sbořeny, jen na několika málo doutná slabý ohýnek *

A proto zcela správně usuzuje proslulý Stieglitz: *Důkazy pro existenci Boží* nemají chyběti v novém katechismu. Již dítěte dotýkají se pochybovači a to zvláště ve městě. Ale ani venkov není venkonce ušetřen od propagatorů ateismu a monismu. Nemá se zvláště zapomínati na *morální důkaz* jsoucnosti Boží, neboť je protiváhou proti modernistickým výkladům o »autonomním rozumu«, které se vyskytují ve všech odstínech nové filosofie od Kantova učení o praktickém rozumu a pouhém jeho postulátu Boha.

Horneffer et consortes ovšem jdou dále. Odklidili Pána Boha stranou a z člověka učinili surrogát »sufficance« t. j. soběpotačitelnosti. Neboť praví věštec

»Přichází hodina, dnes zdá se nám to ještě nepochopitelné ano i nepravděpodobno, kdy člověk bude moci spoolehnoti se jen na sebe, kdy bude obrněn *nikoli náboženstvím lásky, výbrž náboženstvím vzdoru*, kdy povznes se a státi bude jako člověk, jenž všecky střely osudu dá na sebe metati a přece nebude tesknit po lásce a žebroniti o lásku s hůry. *Neboť postačí sobě.*«

Proti takovému horribilnímu bludu nelze ani s dostatek zdůrazniti potřebu katechese o *dokonalosti Boží*. Nic nepřispívá ku poznání dokonalosti, absolutnosti Boží jako znalost *vlastností Božích*. A tyto vlastnosti Boží mají býti probírány s *ustavičným zřetelem na nás*. Praví Stieglitz: »Budou-li vlastnosti Boží vždy crux catechistarum, jich přednes a aplikace budou mocně působiti na život náš duševní.«

S negací jsoucnosti Boží však mizí i podstata náboženství. Neboť je-li náboženství spojení člověka s Bohem, pak mizí tu pojem relativní v člověku a nastupuje absolutní.

Pesch S. J. praví krátce a dobře »Náboženství jest přilnutí ducha konečného k duchu nekonečnému, důvěrně plnění a spočinutí v láskyplné mocnosti vládnoucí nad námi.« Hle! Místo hrubé pýchy, izolovaného a nevázaného individua, máme tu nejušlechtlejší sociální kon člověka s Bohem, vědomí duše povznesené k urozenosti více než knížecí, dítka Božího.

Proto Stieglitz praví: Nápadno je, že pojem »Náboženství« není uveden v našich katechismech a dějepisech, ač k tomu vybízí souvislost se slovem katechismus. Jakousi výjimku činí: »Veliký katechismus katolického náboženství«, který byl vydán approbací episkopátu rakouského 9. dubna 1894. Týž v úvodě jedná o nejdůležitějším vyučování, totiž náboženství katolickém a na 3. stránce dává krátkou a pochopitelnou definici pojmu »katechismu«: *Kniha, ve které je krátce obsaženo učení katolickému náboženství, jmenuje se katechismus.* Definice která se nalézá v poznámce k 2. otázce rottenburského katechismu: »Katechismus je kniha, která nás poučuje, jak máme Bohu pravým způsobem sloužiti,« je příliš úzká a neurčitá. Výraz »sloužiti« je sice biblický, ale neobsahuje úplně v systém uvedené církevní učení, které rovněž na úplně biblickém základě zbudováno jest. Naopak zase definice Lindenova (k ot. 2.) je široká: »Vírou poznáváme náš cíl a cestu k němu; plněním přikázání Božích máme tou cestou jíti; sv. svátostmi a modlitbou máme od Boha potřebné síly si vyprošovati, abychom příkrou cestou k nebi kráčet mohli. To vše bude důkladněji vysvětleno v katechismu.« Kuhn svůj *návrh* správně označuje »jako návrh katechismu katolického náboženství«.

Přesně proti monismu má býti vytknut cíl a úkol náboženství. Proto nad jiné důležitá je první otázka katechismu, která jedná o cíli člověka. V ní má býti vyjádřena krátce a pregnantně vůdčí myšlenka cíle katolického náboženství. V zájmu věci nutno žádati i jakousi úplnost. V té příčině sluší přednost dáti stylisaci *sv. Ignáce* v otázce: **K čemu je člověk na zemi?** a odpovědi: aby zde na zemi Boha chválil, jemu úctu vzdával a jemu sloužil, t. j. jeho vůli plnil (nejbližší účel lidského života) a tak sám svou duši spasil, pro věčnou blaženost zachoval (poslední cíl člověka) a svou věčnou blažeností čest Boží rozmnožil (jediné důstojný účel Boží při stvoření člověka). V té příčině, praví Stieglitz, naše novější katechismy trpí stručností a vadou: »brevis esse laboro, obscurus fio.«

Není úplně Lindenovo »naším jediným cílem je přijíti do nebe, k Bohu, našemu Otci«, neboť naším jediným cílem je věčná blaženost *a větší sláva Boží.*

Právem Stieglitz vypustil starodávné »Bohu sloužiti« a s ním i Linden; rottenburský katech. to rčení dosud má. Ale surrogat za to »vůli Boží plniti« u obou nestačí, jak vysvítá z předcházejícího. (Srv. i s naším katechismem.)

Monisticko-modernistické nebezpečí naší doby doporučuje pečlivější formulování a úplnější podání.

(Dokončení.)

Cyklus exhort po velikonocích.

Růženec slavný.

Napsal FRANTIŠEK MALÝ, kaplan u sv. Jindřicha v Praze.

Exhorta I.

Který vstal z mrtvých.

Již tolikrát jsme rozjímali o růženci, a ještě jsem vám nepověděl, kdo vlastně původcem této krásné modlitby jest. Kdo tedy? *Sv. Dominik.* Veliký tento světec XIII. století usiloval totiž napravit bludaře Albigenké, kteří se rouhali naší sv. víře a Panně Marii. Ale jeho šlechetná snaha nepotkávala se s účin-

kem, což ho velice trápilo. I žádal posléze Rodičku Boží, aby mu poradila nějaký účinný prostředek proti pobloudilcům. A ejhle! Sv. Panna jej vyslyšela a ve zjevení takto prý k němu promluvila: »Synu můj, slyš, kterých prostředkův užil Bůh, aby vykoupil pokolení lidské: Prvním bylo pozdravení a poselství, jež mně přinesl archanděl. Pak následovalo narození a žití mého syna Ježíše Krista. Na to hořké utrpení jeho, smrt a slavné zmrtvýchvstání; konečně jeho na nebe vstoupení. Tak byl svět vykoupen a nebe otevřeno. Ovineš-li tato tajemství naší sv. víry pozdravením andělským a modlitbou Páně, povstane z toho růženec. Tento růženec zvěstuj bludařům — a oni se obrátí!« Od té chvíle modlil se a vykládal sv. Dominik věřícím i bludařům růženec a dosáhl skoro zázračných úspěchů.

Milé děti, tento sv. růženec bývá sice nyní terčem posměchu lidí bezbožných, ale jest milý Pánu Bohu a rádi se jej modlívali a modlívali nejen děti a lidé neučení, nýbrž — to mi věřte — i hlavy korunované, vojevůdcové a učenci. A já vím, jak rádi jste i vy poslouchali naše rozjímání o růženci radostném a bolestném

Ach, drahé děti, víte, co si přeji? Abyste s toutéž pozorností rozjímali také o 5 tajemstvích růžence slavného, až vám budu vypravovati dnes, kterak P. Ježíš *vstal z mrtvých*. Později pak, kterak *vstoupil na nebesa a seslal Ducha svatého*, jak *Matičku* svou *vzal* k sobě do *nebe* a tam ji *korunoval*

Pojednání.

1. Ve sv. témdni nedávno uplynulém bylo smutno duším křesťanským a ještě smutněji v našich chrámech. Nepozorovali jste, že obnaženy byly oltáře bez ozdob? Že z hlavního oltáře přenesena Svátost nejsvětější? Že zvony na věži umlkly? A na zemi — na zemi leželo dřevo sv. kříže! Proč se, milé dítky, dalo všecko toto? Protože se naplnilo proroctví *Izaiášovo*. Co prorokoval?: »Vyjde prut z kořene Jesse A nazváno bude jméno jeho: Podivný, Rádce, Bůh silný, kníže pokoje. Avšak viděli jsme ho (tak předpověděl dále) pohrdaného a jako nejpоследnějšího z mužů, muže bolesti, jehož obličej byl potupený V pravdě neduhy naše On nesl, bolesti naše On snášel Raněn jest pro nepravosti naše a potřín pro hříchy naše.« (Kap. 53.)

Toto proroctví se vyplnilo: Spasitel náš na veliký pátek skončil na kříži a pochován byl do hrobu, který mu z lásky byl přepustil Josef Arimatejský. Ach, milé děti, Spasitel náš jako člověk neměl na tomto světě nic vlastního, tedy ani hrobu neměl! Ostatně vždyť nemínil v hrobě ani dlouho se pozdržeti!

V neděli časně ráno, dříve než slunko vyšlo, spojil duši svou opět s tělem a ne dbaje kamene ani pečeti ze zavřeného hrobu vyšel slavný a nesmrtelný. Ukřižovaný *vstal z mrtvých!*

Jeho přesvatá hlava, která v pátek sklonila se na kříži, když ducha vypustil, tedy opět žije? Dobrotivé oči, jež se v mukách zavřely, jsou opět otevřeny? Jeho sv. ruce a nohy, které při smrti ztuhly, opět se pohybují? Nejsv. srdce, jež kopím bylo protkáno, bije tedy opět a znovu nás miluje? Ach, ano! Celé tělo skví se jako slunce, jako drahé kamení .

A tak po truchlivém pátku nastala radostná neděle!

Drahé děti, neděje-liž se podobně i v obyčejném životě lidí? Stihají nás třeba dnové zármutku a bolu; potká nás nemoc, nehoda. Máme si tu zoufati?

Máme přespříliš plakati? Nikoliv! Ale doufejme, že nic netrvá na světě věčně! Jako po velikém pátku následuje vzkříšení a po studené zimě probouzí se jaro v přírodě, tak i s pomocí Boží »zármutek nás obrátí se zase v radost«

2. V neděli časně ráno, ještě za tmy ubíraly se některé *nábožné ženy* z Bethánie do Jerusaléma, aby milovanému Spasiteli prokázaly službu nejpolešnější. Nakoupily totiž vonných mastí, chtějíce pomazati mrtvé jeho tělo. Po cestě si povídaly: »Kdo nám odvalí kámen hrobový, který jest velmi těžký?«

Ale Bůh, jenž o duše nábožné obzvláště se stará, vyplnil žádost jejich už napřed. Neboť, když přišly ke hrobu, uviděly kámen odvalený, a když vešly do předsině hrobové, nenalezly tu těla Ježíšova. Jak jim asi bylo? Jak byly překvapeny! Jak se ulekly, když místo P. Ježíše spatřily tam anděla, který k nim děl: »Nebojte se! Ježíše hledáte Nazaretského? Vstal jest! Není ho tuto!« V tu chvíli plny sv. bázně opustily hrob a spěchaly do města, aby radostnou novinu sdělily apoštolům

Milé dívky, nemylim-li se, máte i vy, každé z vás, za naším městem na hřbitově hrob, který chová drahou vám osobu některého příbuzného . . Spěcháte-liž tam s podobnou láskou a horlivostí jako svaté ony ženy? A zdali pak se také za své drahé zemřelé modlíte? Zda vzpomínáte, že »svaté a spravedlivé jest za mrtvé se modliti«? Ó modlete se! Totě nejkrásnější dárek pro zemřelé!

3. Když Pán Ježíš vstal z mrtvých zjevil v se podobě zahradníka Marii Magdaleně nedaleko hrobu. Petrovi a ostatním apoštolům ukázal se v Jeruzalémě a dvěma učedníkům, kteří šli do Emaus. A kdy se ukázal své *Matce* sedmibolestné?

Sv. Bonaventura, slavný učitel církevní, tvrdí, že P. Ježíš nejdříve ze všech hned po svém vzkříšení zjevil se své Matičce, a to, když se právě za časného jitra takto modlila: »Nejlaskavější Otče, víš, že umřel můj Syn. Dokonal mezi dvěma lotry. Pochovala jsem ho. Avšak ty, ó Bože, můžeš mi jej zase vrátiti Synu můj, dnes je třetí den. Ó povstaň již, poklade můj, neboť toužím spatřiti tebe! Jak potěší tvůj návrat všechny ty, jež úmrtí tvé naplnilo bolestí! Vrať se, Synu můj! Vrať se, Pane Ježíši! Vrať se naděje má, útěcho jediná!« (Dle káz. Janovského.)

Zatím, co se takto modlila a slzy prolévala, stanul před ní P. Ježíš se zářící tváří, plný velebnosti a radosti a pravil: »Drahá Máti, minulo utrpení. Přemohl jsem smrt, již nikdy neokusím.«

Ach, děti, dovedete pochopiti překvapení matčino? Dovedete si představití její radost? Chápete, proč v době velikonoční pějeme píseň:

Vesel se nebes Královno! Alleluja.

Plesej, nebes Císařovno; Alleluja.

Neb Syn tvůj, jež jsi nosila, Alleluja.

Vstal z mrtvých, Matičko milá. Alleluja.

Ach, ano! Kristus Pán *ustal z mrtvých*. Tak se modlíme v 1. desátku růžence slavného. *Vstal z mrtvých*, aby se naplnila na něm sv. prorocství. *Vstal z mrtvých*, aby dokázal, že je Synem Božím. *Vstal z mrtvých*, aby nás ubezpečil, že také my z mrtvých *ustaneme*

Milé děti, vstaneme-li z mrtvých (což jest pravda neklamná), snažte se vésti život vezdy bohumilý, aby vaše vzkříšení bylo radostné a šťastné. Amen.

Exhorta II.

Který vstoupil na nebe.

Znal jsem jediného syna zbožných rodičů, který když byl dokončil střední školy, umínil si vstoupiti do přísného kláštera v daleké cizině. Marně přemlouvali jej rodičové, aby ustoupil od svého úmyslu. Tvrdil stále, že jen v tiché samotě, klášterní nalézti může spokojenost. Nedovedete si ani představití bolest rodičů, když se přiblížilo loučení a milovaný syn opouštěl je na vždy. Zejména staříčká matka zármutkem už nemohla ani plakati. Mlčky vložila žehnající ruce na jeho hlavu, mlčky podala mu pravicí na rozloučenou, mlčky jej políbila na čelo a mlčky hleděla za vozem, který odvážel její naději. Teprve když vůz jí s očí zmizel, dala se do usedavého pláče a plakala dlouho, ačkoli věděla, že se její syn ubírá do lepší, spokojené budoucnosti.

Milé děti, není-liž pravda, opouští-li vás drahý bratr, sestra, otec nebo matka na delší čas, že si také zapláčete upřímně? Jak tedy asi bylo sv. apoštolům když je opouštěl P. Ježíš a před jich zraky *vstupoval na nebesa*? A proč vlastně opustil je milovaný jejich Mistr? Budeme o tom rozjímati ve 2. desátku růžence slavného

Pojednání.

1. 33 let chodily sv. nohy Syna Božího po této zemi. 33 let házeli před ně lidé více trní než růží a palem. Konečně Jej přibili na kříž a pochovali. Ale On zase vstal z mrtvých a 40 dní zjevoval se svým věrným křesťanům, zvláště však apoštolům, aby je poučoval, ve víře posilňoval a k jejich těžkému úřadu připravoval. »Budete mi svědky v Jeruzalémě,« tak říkával, »i v Judsku i Samařsku, ba až do posledních končin země.« Konečně přiblížil se den odchodu.

(Dle Kat. Emerichovy). Ve středu před nanebevstoupením ubíral se do Bethanie, aby se rozloučil s apoštolý a přáteli. Panna Maria se tam také dostavila. Všichni se dali do pláče, když jim pravil: »Vyšel jsem od Otce a přišel jsem na svět. Opět opouštím svět a jdu k Otci« (Jan 16, 28.). Jen Maria neplakala. Proč neplakala? Ó milé děti, ona jediná chápala, že Syn její musí na nebesa vstoupiti.

Z Bethanie vrátil se P. Ježíš do Jeruzaléma, aby tu naposledy s apoštolý stoloval ve známém večeřadle. Panna Maria seděla naproti Němu a Spasitel žehnal pokrmý.

Ve čtvrtek ráno přišli se s Ním učedníci znova rozloučit. Pán Ježíš použil této poslední příležitosti a představil jim Marii jako jejich Matku, Prostřednici a Orodovnici. Maria žehnala všem přítomným, kteří hluboce sklonění jsouce požehnání toto uctivě přijímali.

Ve čtvrtek v poledne ubíral se P. Ježíš s apoštolý zvolna na horu Olivetskou. Milé dívky, co myslíte proč asi náš Spasitel zvolil sobě horu Olivetskou za místo svého odchodu? Proč ne Betlém, kde se narodil? Proč ne Nazaret, kde ztrávil svoje mládí? Proč ne Kalvarii, kde umřel? Proč právě posvátnou horu Olivetskou sobě vyvolil? Protože tam již dříve často hledával útěchy v modlitbách a protože se tam potil krví. Chtěl tedy, aby tato památná hora byla nyní zase svědkyní jeho vítězného na nebe vstoupení.

Však již hleďte, kterak se apoštolové tísni kolem Něho, jako se tulí děti k milovanému otci! A slyšte, jak je zarmoucené těší: »Mějte zmužilost, miláčekové

moji! Uvidíme se znova! Jen jděte do celého světa, učte a křtěte všechny národy! Já se vrátím do nebe, abych i vám tam připravil místo.*

A to pověděv, pozhnal jim naposled a svou vlastní mocí vznášel se zvolna k nebesům

Mlčky loučili se s Ním apoštolové, mlčky hleděli za Ním, mlčky tu stáli tak dlouho, až jim zmizel s očí. Pak teprve, když už neviděli Toho, který jim tolik dobrodiní byl prokázal, kterého na světě nejvíc milovali, pro kterého opustili domov svůj a statky — pak teprve, když svůj největší poklad ztratili, propukli v slzy a pláč. Jejich zármutek byl tak veliký, že sami andělé přichvátati s nebe musili, aby jej ukonejšili

A tak, mé děti, dobrotivý Pán Ježíš vstoupil na nebesa a sedí na pravici Boha Otce všemohoucího .

2. Ale tu se naskytuje otázka: Pročpak Pán Ježíš apoštoly a Matku svou zarmoutil, když sotva se zaradovali z jeho vzkříšení? Proč je opustil již po 40 dnech, které tak rychle uplynuly? *Proč vstoupil na nebesa?* Což nemohl setrvat na zemi?

Ach, mohl ovšem, děti mé! Ale vlastní jeho nebyla země, nýbrž nebe. Ostatně což neřekl učedníkům svým: »Prospějeť vám, abych odešel«. (Jan 16, 7.)? Což nepřivil jim: »V domě Otce mého jsou přibytkové mnozí, a já jdu, abych vám připravil místo?« Nuže proč tedy Pán Ježíš se navrátil do nebes? *Předně* proto, aby poslal věřícím Utěšitele Ducha svatého, a *za druhé* hlavně proto, aby všem křesťanům připravil místečko v království nebeském. A to budiž vždycky, milé děti, naší nejsladší útěchou!

Sv. Bernardin Sienský vypravuje o jednom rytíři z Provence, který putoval do Sv. Země. Když tam byl všechna sv. místa navštívil, vystoupil i na památnou horu Olivetskou. Tam padl na kolena a takto se modlil: »Ó Ježíši můj milovaný, kam ještě mám jít? Navštívil jsem všechna místa posvěcená Tvým životem a smrtí: šel jsem za Tebou na Kalvárii, následoval jsem Tebe až ku hrobu, a nyní se nacházím na místě, ze kterého's na nebesa vystoupil. Kam ještě mohu jít, ne-li za Tebou? Ó popřej mi té milosti, abych šel za Tebou nyní do nebe!« A zatím co se takto zbožný rytíř modlí, aj, hlava se mu kloní, unavené tělo klesá a duše? Duše zalétá k nebesům

Zda nebyla to krásná a šťastná smrt? Kdo by si nepřál takto umřít? Mé drahé děti, vy jste ovšem na smrt ještě příliš mladé, ale kdo z vás by si nepřál jednou přijít za Ježíšem do nebe?

A kde je to vytoužené nebe? Tam nad námi, odkud za dne velebné slunce sesílá paprsky do našeho slzavého údolí, a kde u večer tichý měsíc pluje mezi nesčetnými hvězdami! Tam je naše pravá vlast! Tam je místo nesmírné a nevýslovné radosti. Apoštol sv. Pavel, který v duchu jen něco málo té nebeské radosti okusil, vyznal, že takovou blaženost tam Pán Bůh miláčkům svým připravil, jakéž oko nevidalo, ani ucho neslychalo, aniž na srdce lidské vstoupilo.

»Tam je ten*) pravý ráj, který jsme zde na zemi ztratili. Tam, jak svědčí sv. Augustin, je radost bez žalosti, odpočinutí bez úsilí, důstojenství bez strachu, zboží bez ztráty, zdraví bez neudu, hojnost bez nedostatku, život bez smrti, věčnost bez porušení, blahoslavenství bez neštěstí Tam není žádné chudoby

*) Jirsík, Popul. dogmatika str. 439.

ani hanby, žádného sváru a pohanění, žádného strachu a nepokoje . . . Ale svrchovaný pokoj tam jest, dokonalá láska, věčné chválení Boha a ustavičná radost v Duchu svatém . . .

Tam je vlast Otce i Ducha sv., tam se navrátil i Syn Boží, jak jsme právě ve 2. desátku rozjímali. Tam je připraveno místočko i pro nás. Jak se tam dostaneme? Cestu nám naznačil P. Ježíš, když řekl: »Chce-li kdo za mnou přijíti, ať ostříhá přikázání!« — Nuže, milé děti, zachovávejte svědomitě přikázání Boží a církevní a modlete se k anděli strážnému, aby vás na této pozemské pouti do král. nebeského dobrotivě ostříhal. Amen. (Anděle Boží . . .).

Exhorta III.

Který seslal Ducha svatého.

Když svět první *vánoce* slavil, byla noc a lidé spali. Za všeoobecného ticha, když tato sv. noc polovici své cesty byla vykonala, sestoupilo s nebe Slovo Boží na zem ve stáji betlémském.

Kdežto tedy Spasitel náš narodil se o půlnoci, odehrálo se Jeho *vzkříšení* časně z rána, když se rozlily růžové červánky nad věžemi jeruzalémskými.

A v kterou denní hodinu vystoupil Pán Ježíš *na nebe*? O polednách, když vysoko na obloze stálo slunce a v horkých jeho paprscích koupala se kvetoucí krása přírody.

Avšak ještě něco stalo se v tu chvíli denní. Co? Padesátého dne po svém vzkříšení o slavnosti letnic o polednách *poslal* P. Ježíš apoštolům Ducha svatého, jež oni s toužebností očekávali Milé děti, rozjímejte se mnou dnes o této přeslavné události

Pojednání.

1. a) Čekali jste už někdy do svého příbytku drahého hosta? Na př. některého milého příbuzného? Nuže, jak vám bylo? Čím více blížila se chvíle jeho příchodu, tím častěji jste vyhlíželi a vycházeli ven a tím radostněji bušilo vám v prsou srdéčko. Není-liž pravda?

Ale ještě s větší radostí a s mocnějším rozechvěním *očekávali* sv. apoštolové hosta na světě nejvzácnějšího! Hosta, kterého jim Spasitel několikrát byl přislíbil a zvláště před Svým odchodem zřetelně naznačil, když pravil: »Netruchlete příliš nad mým odchodem, neboť nezanechám vás tu sirotků! Brzy vám pošlu Ducha svatého, který vás *potěší a posílí*.«

Kam se tedy odebrali apoštolové, když P. Ježíš vstoupil na nebesa? Navrátili se s hory Olivetské do Jeruzaléma, uchýlili se do jednoho domu a tam s ostatními věřícími (v počtu asi 120 osob) očekávali příchod Utěšitele Ducha svatého. Velikou útechou a posilou v této opuštěnosti byla jim přítomnost Panny Marie, která stále s nimi dlela, a sv. Petr, který byl nyní jejich hlavou a náměstkem Ježíše Krista. Plných *deset* dní se takto postili a modlili ve Večeřadle.

Milí žáci, ještě jednou pravím: plných deset dní se modlili! A vám? Vám bývá někdy obtížnou přítomnost na jediné mši svaté! Vám bývá dlouhou i modlitba, kterou konáme před vyučováním anebo po vyučování! Nedovedete ani udržet rukou sepatých a mysli sebrané Ó kéž byste se raděj vždycky zbožně modlili!

b) Než, slyšte dále! Když se naplnilo těchto deset dní a Židé právě konali slavnou letnic, splnil Ježíš Kristus svůj daný slib a *seslal Ducha sv.* na apoštoly. Skutkové apoštolštiny (2, 2.—4.) vylučují tuto slavnou událost takto: »Náhle stal se zvuk s nebe jako zvuk přicházejícího prudkého větru a naplnil všecken dům, kdež byli sedíce. I ukázali se jim rozdělení jazykové jako ohně, a posadil se na každém z nich. I naplnění jsou všichni Duchem svatým a počali mluvití rozličnými jazyky, jakož Duch sv. dával jim vymlouvati . . .«

Tedy jako velekněz do chrámu, tak vstoupil, děti milé, Duch svatý do duší apoštolských! A podivno! Ačkoli burácela při tom vichřice a domem otřásalo zemětření, apoštolové se nebáli, ale byli klidni. Tichá sladkost zachvívala jejich nitrem. Bylo jim jako člověku, kterému nalili do rány balsámu. Okamžitě rozplynul se v nich pocit opuštěnosti. Pozdvihli hlav svých a plesali v Duchu svatém, který je *potěšil*.

Ale nejen potěšil, nýbrž i dodal jim takové *síly*, že se jí svět až podnes diví. Neboť, hle, sotva byl přijal útěchu a posilu sv. Ducha, vystupuje Petr na balkon domu Markova a káže shromážděným Židům, cizím i domácím, o Ježíši Kristu. »Vy jste zabili svého Vykupitele!« volá k nim neohroženě. »Ale On vstal z mrtvých, a my jsme viděli, jak vstoupil na nebesa. On to jest, který právě v této chvíli seslal nám Ducha svatého! Nuže, uvěřte v něj, činite pokání a dejte se pokřtiti!« A hned se obrátilo 3000 osob při tomto prvním kázání Petrově.

Milé děti, kdo ten veliký zázrak způsobil? Nikdo jiný nežli Duch svatý! A my si na to vzpomenouti máme, kdykoli se modlíme III. desátek růžence slavného . . .

2. a) Než, domníváte se snad, že milost Ducha svatého platila jen apoštolům, učedníkům a vůbec prvním křesťanům? Ó nikoli! Jako slunce nebeské po tisíciletí stále stejnou moc a sílu jeví; jako vzduch nás pořád obklopuje, ačkoli ho nevidíme — tak působí Duch sv. *posaváde* v církvi, ovšem že způsobem rozličným. Ohnivě jazyky, které se ukázaly nad hlavami apoštolů, sice zmizely, ale Duch sv. zůstal a trvá s námi, aby nás milostí svou *posvěcoval, těšil a sílil*

Jenom trochu, děti, vzpomínejte!

Či nebyli jste od Ducha sv. vodou a slovem Božím na *křtu* svatém očištění ode hříchu dědičného a ozdobení rouchem posvěcující milosti? Ó kéž byste byli toto čisté roucho duše stále podrželi! Kéž byste nebyli nikdy hřešili! . . .

Duch sv. udělil některým z vás sedmero svých darů při sv. *břmování*, Na př. dar moudrosti, abyste moudře užívali dnů svého života. Dar rozumu, abyste se rádi učili pravdám sv. náboženství — a t. d. Kéž byste darů těchto vzácných nikdy nepozbyli!

Duch sv. vám už vícekrátě při sv. *pokání* ztracenou milost posvěcující navrátil a při sv. *přijímání* ve vás ji rozmnožiti ráčil. Ó zdali pak se opravdu vždycky, když je k tomu doba, upřímně zpovídáte a Tělo Páně hodně přijímáte, děti mé? Dejte mi tu sladkou naději, že ano! Že se Pán Ježíš proto na vás nikdy nehněvá!

Duch sv. posiluje i *nemocné* při posledním pomazání, posvěcuje *kněze* a žehná *sňatek* manželský .

b) Ó blaze všem křesťanům, kteří od dob apoštolských až po naše dny sv. svátosti náležitě přijímali! Blaze jim, neboť jejich jest království nebeské! Blaze jim, neboť se nacházejí u Pána Boha, jemuž věrně sloužili!

Kolik myslíte, že těchto *blažených duší* v nebi jest? Kolik? Ó milé děti, více nežli hvězdiček na obloze jest blažených duší v domě Otce nebeského nad oblohou! Kdybyste se jich zeptati mohli, jak se do nebe dostali, jistě by vám každá odvětila slovy sv. Pavla: »Milostí Ducha sv. jsem, co jsem...«

Dříve nežli řeč svou skončím, chci vám ještě vyprávěti, že jsem viděl kdysi obraz slavného malíře. Představoval Pána Ježíše, kterak jako dobrý pastýř stojí před domem, klepá na dveře a prosí, aby mu bylo otevřeno. Ach, děti, ten dům není nic jiného nežli srdce lidské. Pán Ježíš by sice velmi rád s milostí Ducha svatého vstoupil do všech srdcí lidských, avšak ponechává každému člověku svobodnou vůli, aby dvěře srdce svého milosti Boží buď otevřel nebo je před Ním zavřel na závory.

Nuž, umiňte si, milé děti, pevně, že vy milosti Ducha sv. nikdy odpíratí nebudete, ale že bránu srdce svého ochotně otevřete zvláště při každé sv. zpovědi a sv. přijímání. Budete-li tak činiti, pak to pokládám za nejkrásnější užitek dnešní exhorty. Amen.

Exhorta IV.

Kterýž tě, Panno, na nebe vzal.

Lidé se na světě obyčejně nejvíce bojí smrti. Z té příčiny obětuje mnohý nemocný člověk poslední haléf, jen aby tento hrozný okamžik smrti od sebe co možná nejvíce oddálil. I chudák nejchudší těžko se loučí s tímto slzavým údolím. I žebrák nerad odkládá svou hůl a mošnu. Ale co je to všecko platné, když »je uloženo všem lidem zemřít!« I Pán Ježíš umřel; ale třetího dne vstal z mrtvých.

Umřela také P. Maria; ale třetího dne *vzata* byla *na nebe* i s duší svou i s tělem. Ó kterak se tedy naplnila na ní slova Pisma sv.: »Jako cedr na Libanu vyvýšena jsem a jako cypřiš na hoře Sionu«. (Sir. 24, 17.). Jako tito velikáni svým štíhlým vzrůstem převyšují ostatní stromoví, tak i Rodička Boží převýšila všechny lidi — čím? Svým nanebevstoupením.

Že se jí skutečně dostalo této veliké odměny, toho se nedočítáme sice v Písmě svatém, ale ujišťují nás o tom staří sv. spisovatelé: Eusebius, Jan Damascenský, Bernard atd. Proto také všim právem se modlíme ve IV. desátku růž. slavného: »*kterýž tě, Panno, do nebe vzíti ráčil* .«

Pojednání.

1. Rodička Boží totiž žila po odchodu Syna svého ještě asi 13 let. Z toho 3 první roky přebývala v *Jeruzalémě* a 3 další roky v *Bethanii* v domě Lazarově. Milé děti, já si Ji nedovedu ani jinak představití, nežli že žila ve vzpomínkách na svého Božského Syna. Že rozjímala o radostech, kterých byla v Ném okusila, a o žalostech, které s Ním spolu snášela. S apoštoly a jerusalémskými křesťany účastnila se denně slavení Večeře Páně a ve sv. přijímání okoušela nevýslovné sladkosti.

Ale nicméně při tom ustavičně planula touhou: milého Syna spatřiti opět tváří v tvář. Tato horoucí tužba vábila Ji na místa, kde působil, trpěl a byl oslaven. Řekl bych, že jako tichá holubička poletovala po těchto posvátných místech, zkrápějc je slzami radosti a slzami zármutku.

S jakou asi vroucností navštěvovala Betlém, kde Synáčka svého porodila a do tvrdých jeslí položila! S jakou zbožností trvala ve chrámě jerusalémském, kde své dítě obětovala a smutné proroctví Simeonovo slyšeti musila! Jak bývala dojata na místech, kde Spasitel náš konal zázraky a dobře činil lidem! Jaká bolest pronikala její srdce mateřské, když vystupovala na Kalvárii a k Božimu hrobu! A jak se asi toužebně zadívala k nebesům, kdykoli navštívila horu Olivetskou!

2. Avšak tyto její pobožnosti vzaly konec, když nastalo pronásledování křesťanů v Palestině. Jak vypravuje svaté podání, byl Lazar se svými sestrami ze země vypuzen a vsazen na loďku bez vesel do širého moře. A Maria Panna? Ke komu se nyní uchýlila? Opuštila Palestinu a odebrala se do *Efesu* v Malé Asii k sv. Janovi.

Jako o svou Matičku staral se tu o Ni Miláček Páně! Na výšině*) asi 3 hodiny vzdálené od Efesu, směrem k moři, vystavěl Jí domeček podobný domku nazaret-skému. V zahradě si Maria sama zřídila křížovou cestu o 12 zastaveních a konala tu se svou služkou pobožnost.

Sv. Jan musil ovšem konati stále mnoho cest apoštolských; měl mnoho starostí a práce na vinici Páně. Ale časem se zase vracíval k Matičce Boží, časem i druzí apoštolové se tu stavěli na svých cestách. Ach, jak tichý a krásný a zbožný byl tedy večer jejího žití!

3. Avšak posléz *nadešla* Jí *hodinka* poslední, hodina smrti! P. Marii bylo tehdy 63 léta. Nevýslovně dojemný byl pohled na Ni! Netrpěla sice žádnou tělesnou nemocí, v jejím zjevu nebylo žádné známky stáří; jenom čím dále tím bělejší a průsvitnější zdála se tvář její. A jako moře nesmírná byla její touha po spojení s Kristem. Ach, kdo také mohl Krista milovati více? Kdo směl po Něm toužit více nežli Ona — Matka?

Sv. Jan Damascenský zaznamenal, že apoštolové z vnuknutí Božího přichvátali z rozličných zemí a shromáždili se u jejího lůžka smrtelného, aby jí osladili chvíle poslední.

4. (Dle Kat. Emerichovy:) Světnice Panenky Marie byla proměněna v chrám. Sv. Petr sloužil mši svatou a udělal umírající poslední pomazání tím způsobem, jak Kristus nařídil a jak se dodnes koná. Pak Jí podal Tělo Páně. Sv. Jan přistoupil s krví Páně v malém kalichu.

Po sv. přijímání Maria již více nepromluvila, ale usměvavá, bílá její tvář zářila v tu chvíli jako v mládí a dívala se vzhůru. Konečně vydechla tiše naposled a *vypustila duši* svou spanilou

Ó věřte, děti, že v tom okamžiku naplnila se na Ni slova, která se obyčejně modlíváme při pohřbu: »Do ráje doprovoděť tebe andělé! Při tvém příchodu nechť přijmou tě mučedníci a doprovodí tebe v město svaté Jeruzalém! Chór andělů nechť přijme tě a s Lazarem druhdy chudým věčného požívějž pokoje . . .!«

5. Když P. Maria umřela, nábožné ženy pomazaly její tělo drahou masťou a zavinuly je do bílých prostěradel. A sv. apoštolové *pochovali* Ji v malé jeskyni. Byla již noc, když vchod ke hrobu uzavřeli, před úzkým otvorem udělali příkop a zasadili tam keře, aby toto posvátné místo zůstalo skryto zrakům lidí nepovolných

*) Dle S. Boušky, *Miriam* str. 324.

Takový byl skon a pohřeb Rodičky Boží A co mám vám, milé děti, říci ještě více? Co?

6. Že při smrti a pohřbu P. Marie scházel apoštol sv. *Tomáš*. Když se za 3 dny dostavil a smutné zprávy uslyšel, rozplakal se jako dítě a prosil, aby mu bezduchou schránku sv. Matky laskavě ukázali. Vedli jej ku hrobu a odvalili kámen. Sv. Jan rozvázal 3 pouta u víka rakve — a co spatřil? Nikoli mrtvé tělo, ale pouze plátina hrobová tu zbyla, složená v největším pořádku »Pojďte a žasněte!« zvolal sv. Jan. A apoštolové vždy dva a dva, vešli dovnitř a divili se. Pak poklekli, vebili Boha a dívali se k nebesům, kam všemohoucí křisitel mrtvých Ježíš Kristus Matičku svou si byl k sobě vzal

7. Milé děti, když jste nyní všechno slyšely, co myslíte: Proč se dostalo Panence Marii tak veliké odměny? *Proč byla vzata* i s tělem *do nebe*? Proč? Protože o Ní vždycky platila slova sv. evangelia: »Maria nejlepší stránku vyvolila.« (Luk. 10, 42.).

Ach, ano! Maria nepřiřostla srdce k této zemi a netoužila po rozkoších, bohatství a radostech tohoto světa. Její největší *radostí* byla mateřská láska k Synu. Jejím největším *bohatstvím* bylo čisté svědomí. A největší *rozkoší* byla jí modlitba. Proto byla vzata do nebe.

Ó děti mé, bude-li také vám působiti *radosti* láska k Bohu a k rodičům; bude-li vašim *bohatstvím* čisté svědomí a vaší *rozkoší* modlitba — pak můžete doufat, že i vy — ne sice prozatím s tělem — ale aspoň duši svou dosáhnete království nebeského. Amen.

Exhorta V.

Který tě, Panno, na nebi korunoval.

Když se modlíme pátý dešátek přeslavného růžence Mariánského, co říkáme po slově Ježíš? »*Který tě, Panno, v nebi korunoval.*« Drahé děti, nežli rozmlouvati počneme o tomto tajemství, poslyšte dříve roztomilý příběh!

1. a) Rakouská císařovna Marie Terezie cestovala kdysi po své rozsáhlé říši a byla všude slavnostně vítána ode všeho lidu i od školních dítek. V jistém městečku přednášela žákyně tklivou uvítací báseň a podala císařovně krásnou kytici. Panovnice pochválila dívku a pak řekla: »Milé děvčátko, teď mi musíš zodpověděti 3 otázky! Předně mi pověz, do které říše patří tyto květiny?« Bez rozpakův odpověděla dívka: »Do říše rostlinné.« »Do které říše patří tento stříbrný peníz?« »Do říše nerostné.« Konečně tázala se císařovna: »A do které říše patří já?« Se zardělým líčkem a rozpačtým úsměvem odpověděla žákyně: »Vy, paní císařovno, patříte do říše nebeské.« Hluboce dojata, se slzou v oku sklonila se Marie Terezie k dívce a políbila ji na čelo.

Na tento pěkný příběh, který jsem vám, děti, právě vypravoval, vzpomněl jsem si také, když jsem před několika léty v císařské hrobce ve Vídni u rakve této slavné císařovny stál. Myslil jsem si, že dobrotivý Pán Bůh jistě do nebe vzal duši této panovnice, která za svého života milovala své poddané a mnoho vytrpěla.

Kdo však, milé děti, vytrpěl ještě více? Které srdce pronikl meč sedmery? Kdo měl k lidem lásku ještě větší? Kdo jiný, nežli Rodička Boží, Panna Maria,

královna všech svatých! Proto ji také Pán Bůh, jak jsme posledně slyšeli, s duší i s tělem vzal do nebe, když skončila pout pozemskou. —

Apoštolové sice kvileli u jejího lůžka smrtelného a nařikali nad odchodem jejím, ale Ona blížila se radosti, které ani žáné oko lidské nevidělo, ani ucho neslyšelo, a kterou Pán Ježíš připravil té, která ho nejvíc milovala.

b) Ach, kterak vyličiti mám tu nevýslovnou slávu, s jakou Panna Maria na nebi přijata byla? Kterak vyličiti mám její *korunovaci*? To není ani možno správně chápati? To si lze jenom obrazně představit! Nuže, představte si, milé dívky, kterak ve chvíli jejího příchodu jásá celé nebe!

Hvězdy takořka závodí, aby co nejslavněji ozdobily svou královnu; kupí se kolem hlavy Její a korunují ji světlem a leskem. *Měsíc* sklání se radostně pod její nohu a těší se z pocty, že může býti jejím podnožím. *Slunce* obestírá Matku svého Tvůrce jasným pláštěm paprskův a světla.

A jak slavnostně a velkolepě pozdravují královnu svou zástupové *andělů!* Cherubini a serafíni, panovníci a mocnosti, síly a knížatstva nebeská! Všichni andělé Ji oslavují, neboť »povyšena jest nade všechny kůry andělské v království nebeském«. (Offic. diei Assumpt.)

S radostí vítají Ji první rodičové naši *Adam* a *Eva*, uznávajíce Ji za druhou duchovní matku pokolení lidského. Neboť, co první matka Eva hříchem svým zkazila to Maria požehnaným plodem života svého napravila. Proto ji vítají i sv. *patriarchové*, kteří ji tak dlouho toužebně očekávali. Proto ji zvelebují sv. *proroci*: Izaiáš, který první o Ní předpovídal; David, který Ji v žalmech svých tak často oslavoval; Jeremiáš, který její zármutek ve tklivých písních oplakával.

Ale kdo se asi obzvlášť raduje z příchodu jejího do nebes? Kdo, myslíte, děti drahé? Ó jistě že sv. rodičové její *Jáchym* a *Anna*! Jistě že i příbuzní Její *Zachariáš* a *Alžběta*! Jistě že i čistotný sv. *Josef* a statečný *Jan Křtitel*, kteří všichni předešli Ji dávno na věčnost.

Ale což *Pán Ježíš*, její Božský Syn? Nevítá svou Matičku? Ach, děti, kdo by takto smýšlet mohl? Kdo by se mohl domnívati, že dobrý Syn zapomíná nejlepší Matky své? Vždyť Pán Ježíš kdysi pravil před zástupy, že »první budou posledními a poslední prvými!«. A jindy opět volával: »Kdo se povyšuje, bude ponížen; a kdo se poníží, bude povýšen!«. Poněvadž ale nikdo v pokoře své neponížil se více nežli Panna Maria, proto, hle, Syn Boží povznáší Matičku svou nejvýše! Nad trůny andělů a svatých výš a výše až ke trůnu nejsvětější Trojice . . .

A od té doby, milé děti, celé nebe vzdává Královně své nejvyšší po Bohu čest až po dnes a vzdávati bude po všechny věky věkův. Tento význam mají slova, jež se modlíme v desátku posledním: »Který tě, Panno, v nebi korunovati ráčil.« Jaký význam? Pravím to k vašemu poučení ještě jednou: Sláva Panenky Marie na nebi korunované záleží v tom, že Ji *po Bohu náleží největší úcta a čest na nebi i na zemi*.

2. A já myslím, že i my jsme poněkud uctili Pannu Marii. Jakým způsobem jsme ji uctili? Tím, že jsme 15kráté rozjíмали o tajemstvích modlitby *sv. růžence*. Líbila se vám tato rozjímaní? Vzali jste si k srdci některá naučení? Máte růženec a modlíte se jej nyní? Je vám milý sv. růženec?

Ach, věřte mi, mé drahé děti, že sv. růženec jest skutečně modlitba *milá*, a sice Pánu Ježíši, Panence Marii a všem hodným křesťanům!

a) Že tato modlitba je *milá P. Ježíši a jeho Matičce*, poznáváte již z názvu »růženec«. Název tento sestává totiž ze dvou slov: »růže a věnec«. Co je tedy růženec? Růženec je z růží věnec. Jednou takovou krásnou růží jest *Otčenáš*, který se v růženci opakuje pětkrát. Druhou bělostnou růží je *Zdrávas*, které se opakuje 50krát. Otčenáši nás ale naučil kdo? Sám Pán Ježíš! Modlitbu Zdrávas nám zůstavila a schválila jako drahý odkaz Boží Rodička. Když tedy hlavně z těchto 2 modliteb neboli růží je celý uvit sv. růženec, jak pak se nemá líbiti Pánu Ježíši a Panně Marii?

Jak nemá býti příjemně Marii Panně, když si v růženci *radostném* na Ni vzpomínáme, že Syna svého počala, s ním tetu Alžbětu navštívila, jej v Betlémě porodila, v chrámě obětovala a ztraceného tam zase našla?

Zdaž neslyší nás Pán Ježíš rád, když si na Něj v růženci *bolestném* vzpomínáme, jak se potil krví? Jak byl bičován a trním korunován? Jak nesl na Golgotu těžký kříž a tam byl ukřižován?

V růženci pak *slavném* oslavujeme Kristovo vzkříšení, nanebevstoupení a seslání Ducha svatého. Taková modlitba, milé děti, koná-li se zbožně, musí býti příjemna P. Ježíši a Panně Marii!

b) Ale také *všem hodným křesťanům*. Můj Bože, vždyť se každý, i děti naučí snadno růženec modlití, jen když chtějí! A každý se růženec může pomodlití bez obtíží! Člověk neznající ani abecedy, nevidomý slepec, stařec ku práci neschopný, cestující ve vlaku, chodec lesem, nemocný na lůžku v tmavé noci, vězeň v žaláři — ti všichni bez rozdílu mohou lehce říkati růženec bez knížky, bez světla, bez únavy a bez námahy

Ach, ano, protože sv. růženec je modlitba tak jednoduchá, krásná a milá, proto jsem vám ho, děti, vykládal v nedělních exhortách. Dnes končím. Nejsťe sice pod hříchem zavázání modlití se jej; můžete i jinak Pánu Ježíši a Matce Boží lásku svou projevit. Ale tolik mějte vždycky na paměti, že růženec je také modlitba svatá a že nezasluhuje žádného posměchu. Naopak, že jest pramenem nesčetných milostí a bohatého požehnání. Amen.

Z praxe a různě.

Zpráva o kongresu pro katechetiku ve Vídni 1912 (Bericht über den Kongress für Katechetik) vyšla již v I. díle a obsahuje úvod a jednání první sekce (všeobecná část a škola národní). Subskribenti obdrží celou zprávu za 5.50 K (incl. porto); v knihkupectví bude k dostání teprve po vyjití druhého dílu za 8 K. Termin subskripce končí, až vyjde druhý díl. Přihlášky: Ferd. Haas, kooperator ve Vídni, III., Pfarrhofgasse.

Jak se pracuje o úpravě normální učebné osnovy náboženství v arcidiecesi olomoucké. Jednou z hlavních složek, od nichž záleží zdar, ucelenost a jednotnost náboženského vyučování jest osnova. Změnou poměrů, vývojem vyučovací metody a hlavně dekretem »Quam singulari amore« nastala nutnost upravit osnovu náboženství. Katechetský spolek arcidiecese olomoucké z popudu generálního vikáře J. M. světicího biskupa Dra Karla Wisnara vydal svým

nákladem návrh normální osnovy, který byl počátkem května rozeslán všem katechetům, členům spolku. Aby umožnilo se uplatnění závčas všechny dobré návrhy, opravy a myšlenky, vyzval výbor spolkový jednotlivé katechety zejména ve větších městech, aby svolali krajské konference, na nichž by podány byly návrhy na změnu neb doplnění oné osnovy. Každý svolavatel obdržel zdarma 10 výtisků osnovy, které rozešle po svém okolí interessentům, kteří osnovu prostudují a své návrhy podají na krajské konferenci, kterouž svolavatel stanoví v místě, které je všem, jimž návrh poslal nejprístupnější. Svolavatelé, jichž jest jedenáct, stanoví pro svolanou schůzi referenty, budou fidiť schůzi a sestaví všechny podané návrhy a zašlou je záhy hlavnímu referentovi P. F. Mléčkoví, katechetovi v Napajedlích, jemuž svěřena redakce osnovy. Konference stanoveny jsou pro celou arcidiecesi a rozděleny na obvody: pro Mor. Ostravu a okolí, pro Olomouc s nejbližším okolím, pro Přerov a Lipník, pro Kroměříž, pro Uh. Hradiště, pro Holešov, pro Bzenec, pro Vyškov, pro Litovel a severní Moravu, pro Val. Meziříčí a pro Prostějov. Jaká to vzorná organizace! Práce zajisté potká se s úplným výsledkem a osnova, již se má užívatí začátkem škol. r. 1913 až 1914, bude vzornou a nebude asi třeba na ni hned oprav a změn. A toho katechetům arcidiecese olomoucké z upřímného srdce přejeme!

Kš.

II. rakouský kongres k ochraně dětí v Solnohradě bude se konati od 4. do 6. září t. r. První kongres pro ochranu dětí konal se v březnu 1907 ve Vídni. Dle usnesení jeho zřízeno bylo »Ústředí pro ochranu dětí a péči o mládež (Videň I., Biberstrasse 2). Na kongresu tom dán byl i podnět k organizaci péče o mládež v Čechách a utvořeny pak dvě zemské komise, česká a německá.

Letošní kongres bude se zabývatí otázkou »o zákonném upravení práce dětí« a praktickými zařízeními, jichž jest třeba, aby provedena býti mohla *zákonná ochranná výchova*.

K. a. konsistoř sprostředkuje tímto pozvání a doporučuje vřele účast na sjezdu tom. —

Kněžská útulna v Lázních Poděbradech. Dp. kaplan Ludvík Tůma zřídil ve svém domě v Poděbradech čp. 52/II útulnu pro kněze o 6 pokojích, kde lze také levně se stravovati. Dům leží blízko

lázeňského domu a má prostornou zahradu. Odporujeme důstojnému kleru.

Léčení ve Františkových Lázních.

Cís. rada MUDr. Antonín Pohorecký, lázeňský lékař pro nemoce srdeční v Praze II., Karlovo nám 32, v letě ve Františkových Lázních, Kaiserhof, jest ochoten léčiti duchovní, kteří ve Františkových Lázních pomoci hledají a kteří mu odtud doporučení budou, s určitými materiálními výhodami; na čež důst. duchovenstvo tímto upozorňujeme. — Kníž. arcib. konsistoř v Praze, 2. července 1913.

Instrukce o konání školní modlitby před vyučováním a po vyučování. Společná modlitba školní jest podstatnou součástí náboženských cvičení (Ord. list z r. 1907 str. 98).

V jistém případě osobovala si učitelská konference právo, určovati školní modlitbu, a příslušná c. k. okr. školní rada prohlásila toto určování modlitby školní za administrativní záležitost konference učitelské, kteréžto rozhodnutí bylo však od c. k. zemské školní rady v Praze v sezení dne 18. září 1911 čís. I. A. 2596 pro nedostatek kompetence zrušeno.

Při této příležitosti upozorňujeme veled. duchovenstvo a dpp. katechety, že přípustny jsou jenom ty modlitby, které jsou vzaty z katechismu nebo církevně approbovaných knih modlitebních nebo zpěvníků, nebo které později approbace církevní nabudou. Hlavně budiž užíváno modlitby »Očiče náš« s »pozdravením andělským« (>Zdravas Maria«), buď že se užívati bude jenom této modlitby samotné (zejména v nejnižších třídách), nebo ve spojení s jinými modlitbami. Z důvodů paedagogických jest radno, aby se modlitby střídaly a též aby se písně modlitbu vyjadřující pěly. Vždy pak budiž před modlitbou a po ní činěn kříž.

Co se týče výběru, buďtež modlitby (resp. písně) přiměřeny stáří školních dětí. Pro nižší stupně stáří hodí se formuláře kratší, kdežto ve vyšších třídách lze užívati formulářů delších.

Nic není na závadu, ba jest i žádoucí, aby se porada o nejlepším způsobu provedení dala se zachováním výše uvedených zásad za přítomnosti učitele náboženství i v učitelské konferenci. Nastal-li by rozpor, ať podá o tom učitel náboženství zprávu duchovnímu úřadu. — Podotýkáme ještě, že tyto zásady sdílí i c. k. zemská školní rada. — (K. a. konsistoř v Praze, 31. V. 1913.)

Obrázky při vystoupení ze školy právě vyšly nakladem Jana Kotíka na Smíchově od Mathausera. *Na jedné straně* vyobrazen jest v krásném, uměleckém provedení Kristus Pán, an jednou rukou podává dítěti modlitební knihu a růženec a druhou žehná jakoby chtěl říci: Budeš-li se modliti a dle své víry žiti a matku moji uctívati, budu Ti žehnati. *Na druhé straně* jest vhodná modlitba s vřelým napomenutím s mezerou pro jméno žáka a podpis katechety Cena 100 kusů 5 K. Objednávky vyřizuje jmenované k. i. h. k. uctívati.

Modlitby a písně pro katolickou mládež obecných a měšťanských škol chlapec-kých i dívčích. Upravil Xav. Dvořák. Šesté přepracované a značně rozšířené vydání (416 stran) vyzdobené čtyřmi uměleckými obrázky (sv. Alois, P. Ježíš s křížem, sv. Cyrill a Metod, bl. Anežka.) Tisk na pěkném bílém papíře. Tato knížka svou lepou úpravou, výběrem modliteb a písní na první pohled se zamlouvá a neupřísňujeme ček-neme-li, že uhájí si primát mezi jinými toho druhu. Hodí se za vkusný a laciný dárek školní mládeži. V celoplatěné vazbě toliko za 54 hal.

Objednávky vyřizuje Cyrillmethodějské knihkupectví v Praze I. 536.

Dr. Josef Tumpach a dr. Antonín Podlaha Dějiny a bibliografie katol. literatury náboženské od roku 1828 až do nynější doby. Část I. Praha Nákl. Dědictví sv. Prokopa. K 10.—. — Obsáh-nouti celou katolickou literaturu minulého věku a ukázati, kterak katol. duchovenstvo české vedle svého povolání pracovalo i na rozvoji katol. písemnictví, není ani věcí snadnou, ani zrovna vděčnou. Zasluhou obou jmenovaných spisovatelů však přikroče-no bylo i k této práci a vydány již I. díl o 30 arších ukazuje nejlépe, jak i této knihy svrchované potřebujeme, jež uspořádána jest alfabetycká a mimo to sdě-lána bude i dle hesel, tak že hledání bude velice usnadněno. Oddíl I. uvádí články o bohovědě vůbec, II. Písmo sv. a práce z oboru bibliického, III. obranu víry a věro-uku, IV. filisofii, V. mravouku a zpovědnici, VI. asketiku, VII. pastýřské bohosloví, VIII. paedagogiku a *katechetiku*, IX. homiletiku, jež ač nejobsáhlejší, není dosud ukončena. Další desát dílů bude tvořiti ostatní svazky této zasloužilé publikace, která všimá si nejen samostatných spisův a brožůr, ale i prací časopiseckých. Celé dílo jest bez odporu výtečně zpracováno a proto těšíme

se na jeho dokončení. Bude výbornou pomůckou i apologií českého kněžstva, dokazující, že český klerus nezahálel, ale pracoval a vzdělával nejen sebe, i jiné.

W. Jaksch: Katolische Kirchengeschichtskatechesen. 2. díl: *Obrazy z novověku.* Viedeň 1913, 115 str., 2 K, váz. 3 K.

První díl jich doporučili jsme v loni. V letošním II. díle autor podává to nejdůležitější v 11. katechesích přehledných a názorných. V I. katechesi: »*Odpustkové kázání a Luther*« opakuje se nauka o odpustcích; ve IV. katechesi zdařile se líčí »*činnost řádu Jesuitského*«, zmiňuje se o »*missiích mezi pohany*« a o »*dile dětství Ježíšova*«.

V *protirefomaci* v Rakousku nadšeně líčí činnost Petra Canisia a doporučuje věrnost k dynastii a důtklivě varuje předlosvonomismem.

V VII. katechesi *o církvi ve Francii* uvádí z francouzské revoluce několik heroických kněží, kteří odepřeli přísahu. Krásná je paralela: *Napoleon I a Pius VII.* Časovou je katechese *o Lourdech, církevním stítě* a jeho zabrání. U příležitosti papežské volby r. 1903 podává autor jasný obraz o průběhu *papežské volby* v konklave. V poslední katechesi: *pohled nazpět* ukazuje, že církev přes mnohé nepřátele vyšla vítězně jako vítěz. *Nepřátelé přítomné doby* jeví se tu v pravém světle.

Užitek jich je nesporný a právě v tomto oboru, kde tak málo dosud bylo pracováno, zjevem vzácným.

Definitivně ustanovení byli katecheté: *Jan Nováček* na II. obecné škole chlapecké v Praze-VIII. *Josef Procházka* na IV. obecné škole chlapecké na Smíchově, *Josef Sysel* na II. obecné škole chlapecké A a B na Smíchově, *Edvard Servásek* v Rozdřelově (šk. okr. kladenský), *Ferdinand Rosol* na měst. kole chlapec. v Dol. Hamru (šk. okr. semilský).

Konkursy:

Definitivně obsadí se místo katechety: 1. při obecných školách, totiž chlapecké i dívčí ve *Strakonících* (nejd. do 16. srpna 1913

C. k. š. r. v *Strakonících*, 28. června 1913.

2. při II. obecné škole chlapecké na *Kladně*.

C. k. o. š. r. na *Kladně*, 30. č. vna 1913.

Odpověď redakce: F. H. — Nebylo lze vyhověti, jelikož autentický text lokálky nebyl po ruce.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA ›VYCHOVATELE‹ K XXVIII. ROČNÍKU.

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Monisticko-atheistický názor světový a vyučování náboženské. — Seznam cennějších knih v knihovně ›Spolku katechetů v království Českém‹. — Exhorta na XXI. neděli po sv. Duchu. (Slavnost růžencová.) — Exhorta na XXIII. neděli po sv. Duchu. (Slavnost posvěcení chrámu Páně.) — Teplu v náboženském vyučování. — Z praxe a různé.

Monisticko-atheistický názor světový a vyučování náboženské.

Úvaha časová. (Dokončení.)

Vedle *nauky o Bohu* nutno pevně založiti i *nauku o Kristu, Synu Božím*.

V popředí všech otázek náboženských naší doby jest otázka, kterou druhdy Kristus sám vyřkl fariseům: ›Co se vám zdá o Kristu? Či je syn?‹ (Mat. 22, 24).

Tomu problému naší doby o Kristu nevyhýbá se ani Horneffer.

›Horneffer uvádí slova Kristova s takovou nevážností, jako by byla nesnesitelně naivní a staromodní. Jeho celá Christologie je hrozně jednoduchá, nemá smyslu ani pozornosti pro nesmírné obrysy v učení, charakteru a sebevědomí Kristově. Jen několika tahy skizuje obraz jeho. Kdyby problém o Kristu měl být tak nepatrný, pak musilo by se říci, že lidstvo po 19 století marně vášnivě zápolilo o tuto jednoduchou otázku: Co zdá se vám o Kristu? To je i podnes centrální problém převážně většiny lidstva. A přes to Kristus i v době přítomné je ohromnou mocí v životě duchovním, že nikdo jiný takového významu nikdy neměl. Nebyl-li tedy nic jiného leč ›nebezpečný blouznivec‹ tepaný všetečnými představami Horneffrovými, pak musili bychom věřiti na ›choromyslnost dějin‹, pak naplní nás pohrdáním a hrůzou ›svatý smysl života‹, který nám doporučuje Horneffer jako náboženství budoucnosti. Ne, co Ježíš o Otci věděl a učil, je v pravdě živou a sladkou skutečností. A on sám je a zůstane absolutní autoritou lidstva.‹

Pro náboženské vyučování v naší době plyne z toho závěr, bychom i učení o Kristu důkladně a pokud možno jasně podali. Tu nestačí jen krátké, byť i obsažné věty katechismu, jež uvádí zvláště 2.—7. článku víry, naopak nutno jest, jako podstatný doplněk vylíčiti osobu Kristovu od jeho vtělení až do nanebevzetí jednotlivými rysy živě a názorně. A to je úkolem biblické dějeprawy, kde kromě toho slovo je doplněno ještě obrazem.

Nauka o Kristu nutně vede k jeho úctě a adoraci, rovněž jako nauka o Bohu nutně vede k úctě a adoraci Boha. Neboť ›křesťanství je vsutku,‹ jak pravil kdosi, ›kulturou Kristovou.‹ Tím však již samoděk jest odbyto chvástání Horneffrovo ›o nebezpečném blouznivci‹. Kterak úzce ostatně souvisí víra v Boha a Krista, dokazuje slovo protestantského theologa Troeltsche: ›Bez Krista byl

bých atheistou.« Ale týž pro nejasnost a kolísání přes všecku námahu dále se nedostal. A proto lze zříti velké nebezpečí v tom, že tato kolísavost a neurčitost církve evangelické v Německu působila by i na církev katolickou, nepředěšlo-li by se tomu jasným a pozitivním výkladem. To je ten nejlepší způsob boje proti modernistickému agnosticizmu.

A jelikož dle slov apoštola (Řím. 5, 2) skrze Ježíše Krista pomocí víry máme přístup k milosti, v níž trváme, pak zajisté místo »náboženství pýchy« potřebí jest uplatniti »náboženství pokory« a to se vším důrazem vychovatelským. Náboženství pokory však je náboženství kříže. Pravý křesťan tak jako apoštol onen dalek je toho, »aby se chlubil, leč v kříži Pána našeho Ježíše Krista, skrze něhož mně svět ukřižován jest a já světu.« (Gal. 6, 14.) A k tomu ještě přistupuje konkrétní dějepravné vypravování o »apoštolu milosti« sv. Pavlu, jak je skýtá více méně každá bibl. dějeprava. Že při tom i katechismu se použije, rozumí se samo sebou. »Jestliže zoufalství je nejhroznější zkázou člověka, pak zajisté milost je nejvznešenější pojem v »říši mravna«. Náboženství pýchy lze zaměnití názvem náboženství »člověka hříchu a syna zatracení« (2 Thess. 2, 3).

Tak tedy důkladným poučováním ve zmíněném směru lze zastaviti cestičky k »volné lidskosti« k monismu. Křesťansko-theistický názor světový nemusí se báti čestného boje zbraněmi duchovními s názorem modernisticko-atheistickým naší doby, jako se ho nebál v době předkonstantinské a reformace. Ve znamení životodárného kříže vždy vítězilo a nápis »τοῦτο φάναξ« nevybledl ani dnes s té korouhve Kristovy. To dá nám síly v našem výchovném snažení.

Seznam cennějších knih v knihovně „Spolku katechetů v království Českém“.

Referuje VÁCLAV BEČVÁŘ, knihovník.

K žádosti dp. Václava Červinky, katechety v Kralovicích, a j. sestavil knihovník katechetské knihovny seznam cennějších knih a prosí, by seznam ten shovivavě byl posuzován a případné nedostatky, chyby a zkušenosti knihovníkovi oznámeny. Nebylo mu možno pro nedostatek a krátkost času všechny knihy při plynovém světle v knihovně důkladně prohlédnouti, tak že se musil prozatím spokojiti aspoň s částečnou revisí knih a s roztříděním jich, které z různých odkazů v knihovně zbyly. Knihy jsou přehledně roztříděny dle jednotlivých oborů.

a) Katechetika.

- 2 a Vollständige Katechesen für die Oberklassen der Volksschulen. (Sittenlehre.)
- 3 a Der Religionsunterricht in den unteren Klassen der katholischen Volksschulen.
- 4 a *Dr. Oberer*. Praktisches Handbüchlein für Katecheten.
- 5 a *Huck*. Der erste Unterricht der Busse.
- 6 a *Václav Macek*. Příprava dítek k sv. zpovědi.
- 9 a Erklärung der sonntägigen Evangelien zum Gebrauche der Katecheten. Od *Pařízka* (3 svazky).
- 10 a *P. Schwilinský O. S. B.* Anleitung zum Erstbeicht- und Communionunterricht.
- 13 a *R. Hirschfelder*. Handbuch zur Erklärung der biblischen Geschichte des alten und neuen Testaments in Volksschulen.

- 17 a *Fr. Spirago*. Katholischer Volkskatechismus (3 nevázané svazky).
 18 a *Dr. A. Podlaha*. Výklad velkého katechismu.
 31 a *Dr. J. Schuster*. Handbuch zur biblischen Geschichte.
 32 a }
 33 a } *Stieglitz*. Katechesen (3 svazky).
 34 a }
 35 a *Mey*. Katechesen.
 39 a Unser Religions-Unterricht.
 40 a *Davidek*. Methodický výklad nového katechismu.
 42 a *Adolf Fux*. Katechese pro 1. školní rok.
 43 a *Friedrich Bürgel*. Die biblischen Bilder.
 44 a *Ant. Ärder*. Kurzer Abriss der Katechetik.
 48 a *Herm. Wederer*. Lehrbuch für den katholischen Religionsunterricht.
 49 a } Die biblische Geschichte in den katholischen Volksschulen (2 díly) od
 50 a } *Gotteslebena*.
 53 a Veliký katechismus katolického náboženství. Vydání obrázkové uspořádal
Dr. A. Podlaha.
 54 a Der Katechet. I.—II.
 58 a *M. Lhotský*. Methodický výklad velikého katechismu. 2. vydání. (5 neváz. dílů.)
 59 a *Dr. Alfons Heilmann*. Bibelbilder.
 60 a Bericht über die Verhandlung des Kongresses für Katechetik. Wien 1912
 I. Theil. 1. Sektion. (Allgemeines und Volksschule.)
F. Bobelka. Religionsunterricht fürs 1. Schuljahr.

b) Paedagogika a didaktika.

- 1 b *Josef Šauer z Augenburku*. Obecné vychovatelství.
 2 b *X. Blanda*. Pastorálka ve škole.
 4 b *Johann Panholzer*. Methodenbuch.
 5 b *Heinrich Baumgartner*. Leitfaden der Erziehungslehre.
 6 b Náboženské a mravní vychování a vyučování na školách obecných od *F. Pohunka*.
 7 b Prälát *Merkl*. Grundsätze der Erziehung (neváz. brož.).
 8 b *Dr. X. Blanda*. Didaktika obecná.
 9 b *Jan Amos Komenský*. Didaktika.
 11 b *Josef Šauer z Augenburku*. Paedagogika.
 12 b Vychovatel ročník 6. z roku 1891.
 13 b Vychovatel ročník 7. z roku 1892.
 14 b Vychovatel ročník 8. z roku 1893.
 15 b Vychovatel ročník 9. z roku 1894.
 16 b Vychovatel ročník 10. z roku 1895.
 17 b Vychovatel ročník 11. z roku 1896.
 19 b *J. Král*. Sběrka zemských zákonů školských.
 20 b *J. Král*. Sběrka říšských zákonů školských.
 22 b *Dr. A. Stöckl*. Lehrbuch der Pädagogik.
 23 *Dr. Förster*. Jugendlehre. Berlin 1906 (neváz.).
 24 b *Paul Natorp*. Socialpädagogik.
 26 b *Adolf Fux*. Stručná methodika vyučování katolického náboženství.

- 29 b *Karel Tippmann*. Výklad biblické dějepavy. Nový zákon.
 32 a *K. V. Stoy*. Encyklopädie, Methodologie und Literatur der Pädagogik.
 Katechetská příloha k »Vychovateli« z roku 1898—1901.

c) Historia.

- 1 c Poselkyně starých příběhů českých od *Jana Beckovského* upravil Dr. Ant. Rezek (3 svazky).
 2 c *Dr. Zikmund Winter*. Život církevní v Čechách v XV. a XVI. století.
 4 c *Dr. X. Blanda*. Starožitnosti biblické.
 5 c *Abbé C. Fouard*. Svatý Pavel. Přeložil J. Hulakovský.
 6 c *Frant. Ekert*. Životy svatých (3 svazky).
 9 c *J. Herčík*. Vyznání sv. Augustina.
 12 c *Dr. Frant. Krásl*. Arnošt hrabě Harrach.
 13 c *Dr. Frant. Krásl*. Sv. Prokop.
 14 c *Dr. Klement Borový*. Antonín Brus z Mohelnice.
 15 c *Dr. Klement Borový*. Martin Medek, arcibiskup pražský.
 25 c *Tomáš Střebský*. Bible a příroda.
 28 c *Dr. Říha*. Poslední léta Panny Marie.
 29 c *Otto Prülf*. Petr Canisius.
 30 c *Marcono*. Petr Canisius.
 32 c Život Panny Marie a sv. Josefa.
 34 c *Dr. Karel Bücher*. Vznik národního hospodářství. Šest přednášek. Přeložil Dr. J. Gruber.
 35 c Papež Pius X.
 36 c Kurzer Abriss der Kirchengeschichte.
 38 c *Guggenberger*. Dějiny církve katolické.
 39 c *Dr. Jaroslav Sedláček*. Úvod do knih starého zákona.
 40 c *Dr. Alois Musil*. Od stvoření do potopy.
 41 c *Fr. Klement*. Palestina.
 42 c *Dr. Veselý*. Slovník právní. I. díl.
 43 c *Dr. Veselý*. Slovník právní. II. díl.
 44 c *Dr. Veselý*. Slovník právní. III. díl.
 45 c *Dr. Veselý*. Slovník právní. V. díl.
 46 c Bible česká dle Vulgáty. I. díl.
 47 c Bible česká dle Vulgáty. II. díl.
 48 c *Dr. Hagenbach*. Kirchengeschichte I. díl.
 49 c *Dr. Hagenbach*. » IV. díl.
 50 c *Dr. Hagenbach*. V. díl.
 51 c *Dr. Hagenbach*. VI. díl.
 52 c *Dr. Hagenbach*. VII. díl.
 53 c *Dr. Hagenbach*. III. díl.
 54 c *Dr. Hagenbach*. » II. díl.
 55 c *X. Dvořák*. Katolický dějepis církevní.
Dr. Klement Borový. Sv. Jan Nepomucký. Nákladem dědictví svatojanského. Podíl na rok 1878 č. 64. a 65.
Frant Ekert. Posvátná místa král. hl. města Prahy. Svazek I. Nákladem dědictví svatojanského. Podíl údů na rok 1883 č. 70.

Frant. Zeibert. Compendium historiae ecclesiasticae. Brno 1889.

Dr. *Ant Lenz.* Upomínka na katakomby římské (neváz.).

Luthers Lebensende von *Paul Majunke* (neváz.).

Dr. *Josef Schindler.* Historia ecclesiastica. (Manuskript.)

Simon Aichner. Compendium iuris ecclesiastici. Brixen 1864.

Dějiny zjevení Božího ve starém a novém zákoně. Pro 3. třídu škol realních sestavili *J. Ježek* a *K. Bedroš.* V Praze 1889.

Quaesita ex iure ecclesiastico privato et publico per concursus proposita et resoluta ex illustrissimo ac clarissimo domino de Pehem, iuris canonici professore publico in vindobonensi universitate, utilitati ac facilitati pro beneficiis concurrere volentium dicata a P. Francisco Glettler.

d) Dogmatika, morálka, filosofie, psychologie.

- 1 d *Jan Stárek.* Katolická mravověda. Praha 1884.
- 2 d Dr. *Eugen Kadeřávek.* Psychologie. Praha 1894.
- 3 d Dr. *Václav Hlavatý.* Rozbor filosofie sv. Tomáše Aquinského. Praha 1885.
- 5 d Dr. *Eugen Kadeřávek.* Logika formálná. Praha 1887.
- 7 d *Šimanko.* O Bohu. Výklad »Summy« sv. Tomáše Aquinského.
- 8 d *Procházka.* Mravouka pro sedmou třídu gymn.
- 10 d Dr. *A. Stöckl.* Lehrbuch der Philosophie.
- 11 d *Baumgartner.* Leitfaden der Seelenlehre oder Psychologie.
- 12 d Bedřich Nietzsche a jeho filosofie. Napsal Dr. *Ant. Podlaha.*
- 13 d Dr. *Josef Sprinzl.* Dogmatica.
- 14 d Theologia moralis od *Müllera.* Díl I.
- 15 d Theologia moralis od *Müllera.* Díl II.
- 16 d Theologia moralis od *Müllera.* Díl III.
- 17 d Dr. *Ant. Vřešťál.* Katolická mravouka. I. díl povšechný.
- 18 d Dr. *Eugen Kadeřávek.* Krasověda a obecná esthetika. Apologie filosofie křesťanské. Logika kritická čili noëtická. Metafysika v přírodě.
- 19 d *X. Dvořák.* Mravouka katolická pro vyšší ústavy dívčí. 1907.
- 20 d *X. Dvořák.* Věrouka katolická pro vyšší ústavy dívčí. 1904.
- 21 d Dr. *Ant. Vřešťál.* Katolická mravouka. II. díl podrobný.

Dr. *Ant. Wappler.* Lehrbuch der katholischen Religion für die oberen Klassen der Gymnasien. 1. Theil. Einleitung und der Beweis der katholischen Kirche. 2. Theil. Die katholische Glaubenslehre. Wien 1881. (Dva neváz. díly.)

Dr. *Jan Procházka.* Základní nauka náboženství katolického pro 5. třídu středních škol. Praha-Mladá Boleslav 1890 (neváz.).

Katolická mravověda pro vyšší ústavy rakouské. Z Dra *Konráda Martina* přeložil Martin Procházka, gymn. professor v Brně. Praha 1881.

Dr. *Josef Dastich.* Empirická psychologie. Úvod do studia filosofie. Praha 1867.

P. J. Vychodil. Důkazy jsoucnosti Boží a dějiny jejich. Brno 1889.

f) Apologie.

- 1 f Apologie des Christenthums. Humanität u. Humanismus. *A. M. Weiss.*
- 2 f » » » Natur und Uebernatur. » »
- 3 f » » » » » » » » (2Teil.)

- 4 f Des Lehrers Rüstzeug im Kampfe der Schule gegen die Socialdemokratie.
J. Sachs.
- 5 f Dr. *J. Heinrich.* Die Beweise für die Wahrheit des Christenthums und der Kirche.
- 6 f Jesus Christus als Mensch ein Beweis seiner Gottheit. *Emil Bougand.*
- 7 f Katholicismus, Protestantismus u. Unglaube. *F. X. Weninger.*
- 19 f Der katholische Glaube vor dem Richterstuhle der Vernunft. *E. Barthe.*
- 0 f Syllabus Jeho Svatosti Pia IX. *Jan Brázda.* (Neváz.)
- 15 f *Rohling* Die Ehre des Israels. (Neváz.)
- 18 f *Čermák.* Důkaz a obrana náboženství katolického pro gymnasia. (Neváz.)
- 19 f *Rohling.* Entstehung der Welt. (Neváz.)
- 22 f Dr. *Reusch.* Einleitung in das alte Testament.
- 23 f Dr. *Reusch.* Bibel und Natur. Vorlesungen über die mosaische Urgeschichte u. ihr Verhältniss zu den Ergebnissen der Naturforschung.
- 24 f *J. Raška.* Chronologie der Bibel.
- 25 f Dr. *Pfaff.* Schöpfungsgeschichte mit besonderer Berücksichtigung des biblischen Schöpfungsberichtes.
- 26 f Rozbor a obrana encykliky Pia X. o modernismu.
- 29 f I. díl Obrana základů víry katolické od Dra. *E. Kadeřávka.*
- 30 f II. > a) > > > > >
- 31 f II. > b) > > > > >
- 32 f *Sladomel Vilém.* Svobodné zednářství (2 neváz. díly).
- 33 f *Marian Morawski.* Večery u jezera genevského.
- 34 f *X. Dvořák.* Stručná apologetika katolická pro učební kursy měšťanských škol.
Dr. *Lenz.* Petra Chelčického učení o 7 svátostech a poměr učení tohoto k Janu Viklífovi. (Neváz.)
Dr. *Lenz.* Učení Petra Chelčického o eucharistii. (Neváz.)
Dr. *Lenz.* Několik dodatků k učení M. Jana Husi. (Neváz.)
Bryných. Štít víry. Vysvětlení a důkaz pravd katolických. (Neváz.)
Dr. *Rohling.* Der Katechismus des 19. Jahrhunderts für Juden und Protestanten, den auch Katholiken lesen dürfen. Mainz 1877. (Neváz.)
Ant. Frind. Die katholische Apologetik für gebildete Christen. Prag 1870.
Dr. *Lenz.* Byly články, jež svým časem podrýval kněz Jan Viklíf a po něm kněz Jan Hus, dobou tou quaestiones liberae? Praha 1899. (Nevázaná brožura.)

h) Kázání, pastorálka.

- 1 h } Veritas. Predigten für das katholische Kirchenjahr. *Fr. Conrad.* (10 neváz.
3 h } svazků.)
- 2 h *Konrad Martin.* Das Kirchenjahr in seinen Festen.
- 4 h *Ant. Dlask.* Sbíрка krátkých řečí duchovních. (2 svazky.)
- 6 h *Josef Lamezan.* Die Hauptmomente des Lebens. (Neváz.)
- 7 h/1 *Georg Patitz.* Predigten auf alle Sonntage.
- 9 h *Ant. Slaviček.* Pohřební řeči (neváz.).
- 11 h *Jakub Schmitt.* Sonn- und Festtagspredigten. Freiburg in Breisgau 1878.
- 15 h *Ewald Bierbaum.* Sechs Predigten über das Gebet. Postní kázání. (Neváz. brož.)

- 18 h *Heinrich Sladeczek*. Exegetische Erbauungsreden.
- 19 h *Fr. Balcar*. Umučení Pána Ježíše Krista. Postní kázání (neváz.).
- 20 h *Boh. Hakl*. Křížová cesta (neváz.).
- 21 h *Fr. Horáček*. První a druhý Adam (neváz.).
- 22 h *Josef Schneu*. Predigten für das katholische Kirchenjahr. Predigten für die Sonntage. Paderborn 1878 (neváz.).
- 24 h *J. Hulačoušský*. Promluvy duchovní ke studující mládeži. III. díl.
- 26 h *Leopold Kolísek*. Blahoslavená Panna Maria v příkladech.
- 27 h *J. Röhm*. Predigten auf die Feste der seligen Jungfrau (neváz.).
- 28 h *Ant. Denis*. Salve regina (Maienmonat). Neváz.
- 29 h *Chr Stecher*. Mater admirabilis. (32 Maivorträge.)
- 30 h *Konr. Martin*. Die Schönheiten des Herzens Maria.
- 31 h *Alex. Weninger*. Maienpredigten (die Wunder von Lourdes). Neváz.
- 32 h *J. Philipp*. Betrachtungen über das Leben, die Tugenden und Vorzüge der seligen Jungfrau Maria.
- 35 h *Eduard Brynych*. První mariánská pobožnost na Vyšehradě (32 promluv).
- 36 h }
37 h } Přírodopis na kazatelně.
- 39 h *Josef Baar*. 31 rozjímání k úctě Panny Marie (neváz.).
- 40 h *Klement Markrab*. Kázání na zasvěcené svátky (neváz.).
- 42 h *B. Hakl*. Řeči při oddavkách a pohřbech.
- 43 h $\frac{1}{2}$ *B. Hakl*. Řeči liturgické. (2 neváz. svazky.)
- 45 h Rádce duchovní. 1899. Ročník VII. (neváz.).
- 46 h Rádce duchovní. 1900. Ročník VIII. (neváz.).
- 49 h *Leopold Kolísek*. Velebná svátost oltářní v příkladech.
- 50 h *Skočdopole*. Příručná kniha bohosloví pastýřského. I. díl.
- 51 h *Skočdopole*. > > > > II. díl.
- F. Herzog*. Postní kázání. Brno 1885.
- Klement Markrab*. Kázání na nejznámější menší nebo nezasvěcené svátky církevního roku. Olomouc 1897.
- Jan Híkl*. Řeči nedělní. Díl I. Holešov 1890 (neváz.).
- Jan Híkl*. Řeči sváteční (doby vánoční a velikonoční) a příležitostné. Díl II. Holešov 1891 (neváz.).
- Jan Híkl*. Řeči sváteční (doby svatodušní) a příležitostné. Díl III. Holešov 1892 (neváz.).
- Leopold Kolísek*. Kristus zraněný — duše zraněná. Postní kázání. Brno 1896 (neváz.).
- Marnotratný syn. 7 postních řečí. Brno 1880 (neváz.).
- Dr. *Rudolf Horský*. Sedmero řečí postních (neváz.).
- Fr. Janovský*. Mater admirabilis. Praha 1902 (neváz.).
- Pastýř duchovní*. Časopis kněžstva československého. Ročník 8. Praha 1888.
- Pastýř duchovní*. > > > > Ročník 9. Praha 1889.
- Jirásko*. Exhorty v příkladech. Olomouc 1907.
- Fr. Musil*. Rok mariánský. *Josef Hůlka*. Odpustky.

k) Různý obor, jako asketické knihy, otázky časové, úvahy, podobenství atd.

- 1 k Gedanken über eine Reihe religiöser Zeitfragen. J. Reitmayer. Mainz 1884. (Neváz. brož.)
- 3 k Volné listy (tolerance à outrance).
- 5 k Lehrbuch der Mnemonik W. Schram. Neváz.
- 6 k Die österreichische Volksschule. J. Verus.
- 11 k MUDr. *Vladimír Preininger*. Tělověda.
- 16 k *Javůrek*. Vychování nyní a dříve. Neváz. brožura.
- 17 k Dr. *E. Kadeřávek*. O volbě povolání. Neváz. brožura.
- 18 k *Doležel*. Katechismus větší.
- 19 k *Doležel*. Katechismus menší.
- 21 k Batovcův kalendář.
- 24 k *R. Vrba*. Die Palacký-Feier.
- 25 k *R. Vrba*. Otázka zemědělská. Praha 1896. (Neváz.)
- 26 k *R. Vrba*. Boj proti klerikalismu. (Neváz. brož.)
- 27 k *R. Vrba*. Hříchy společnosti. Brožura.
- 28 k *R. Vrba*. Povaha moderního kapitálu. Neváz.
- 29 k *R. Vrba*. Národní sebeochrana.
- 30 k *R. Vrba*. Budoucnost národa.
- 35 k *R. Vrba*. Österreichsbedränger. Neváz.
- 36 k Freimauschelei. Neváz. brožura.
- 37 k Schulkämpfe der Gegenwart.
- 38 k Kirche und Bibellesen. Paderborn 1908. (Neváz.)
- 39 k Christus oder Nietzsche.
- 40 k Dobrověda od Fr. M. Klácela.
- 41 k) Vláška peněz. Díl I.
- 42 k) *Rudolf Vrba*. Vláška peněz. Díl II.
- Jan Lepař*. Škola obecná a poměr její k náboženskému vyznání se zřetelem k výchově dítek školních. Brno 1888. Neváz.
- Kl. Borový*. Úřední sloh církevní. 2. vydání. Praha 1887.
- R. Vrba*. Dělnictvo v boji za svá práva. Slovo pravdy o kapitalismu a liberalismu. Praha 1891. Neváz.
- Poetika. Sepsal *P. J. Vychodil*. Díl I. Brno 1890. Neváz.
- Býňov*. Církev a škola. Neváz.
- Pakosta*. Otcové a děti. S životopisem kardinála Schönborna.

Exhorta na XXI. neděli po sv. Duchu. [Slavnost růžencová.]

FRANT. ŠEBESTÍK, katecheta v Polné.

Dávno odkvetly růže v přírodě, dávno milý pohled na ně zmizel oku našemu a přece koná katolická církev dnes, v první neděli říjnovou, slavnost růží či slavnost růžencovou. Ano dle přání zesnulého svatého Otce Lva XIII. a nynějšího papeže Pia X. vyzývá katolické křesťany, aby po celý měsíc říjen denně posvátné růže modlitby splétali P. Marii u věnců čili aby modlili se růžencem.

Milé děti! I vy dle možnosti máte účastňovati se této společné modlitby růžencové a nejen po celý tento měsíc, i jindy máte rády růženec se modliti. A proto ukáží vám :

1. *podivuhodné účinky modlitby sv. růžence,*
2. *některé vzory k následování v modlitbě této.*

1. Ke konci 12. století povstala ve střední a jižní Francii náboženská společnost t. zv. Albigenských, kteří loupice a pleníce procházeli sousedními křesťanskými kraji, kostely ničili, kněze vraždili, nejsvětější svátost zneuctivali a lid ke vzpouře proti církvi a státu popuzovali. Bludná nauka této potulující se sběři víc a více se šířila a zdálo se, že nelze jí zdolati. Tehdá vystoupil španělský kněz a řeholní kanovník sv. Dominik, zakladatel později slavného řádu dominikánského, aby domluvami a přesvědčivými slovy odpadlíky přivedl opět do lůna pravé církve. Celých deset let napomínal a kázal neúnavně, ale všechna snaha jeho byla marná. I obrátil se pln důvěry k Matce Boží, prosil jí úpěnlivě za pomoc. I stalo se, že jednou šel, zahloubán v myšlenky o smutném stavu církve, do odlehleho lesa u města Toulouse, padl tam na kolena a modlil se k P. Marii za pomoc. Tak setrval po tři dni a noci v modlitbě. Konečně, zcela vysílen a znaven, opřel hlavu o kmen a zdřímil. Tu zjevila se mu — jak vypravuje legenda — Královna nebes, naučila jej modlitbě sv. růžence a pravila: »Růženec bude počátkem obrácení odpadlíků.« A tak tomu též bylo. Sv. Dominik založil ihned četné spolky růžencové, a společná modlitba růžence měla za následek, že Albigenští záhy ve velikém počtu vraceli se do katolické církve. Tak podivuhodně pomohla tehdy modlitba růžencová.

Zvláště však památný a významný je růženec pro nás Rakušany.

Dne 7. října bude tomu 342 let, co křesťanstvo na západě bylo ve velikém nebezpečení, že bude zničeno mečem mohamedánských Turků. Již 50 roků před tím (1521) dobyl sultán Soliman II. pevného Bělehradu a 5 let na to porazil na hlavu křesťanská vojska u Moháče. Nyní pak chtěl syn a nástupce jeho Selim II. v dobývání pokračovati. Jako zhoubný proud zaplavili Turci r. 1571 křesťanské země. Celá Evropa byla ohrožena; všichni hleděli bezradně a zoufale vstříci smutnému osudu: buď hrozná smrti nebo potupnému otroctví pod tureckou vládou. V této nesmírné tísní obrátili se křesťané o pomoc k Panně Marii. Ve všech zemích konány modlitby, v největších městech pořádány slavnostní průvody do kostelů blahoslavené Panny. Růžencová bratrstva neúnavně opakovala své »Zdrávas«, papež i císař klečíc prosili s růžencem v rukou snažně za slitování. Mezitím stanula v zálivu u Lepanta ohromná námořní moc turecká proti daleko slabšímu loďstvu křesťanskému. Tu zdálo se, že lidská moc jest marna. Jediné Bůh a Maria mohli pomoci. A pomohli. Z úst prince Don Juana Rakouského zazněl povel: »K modlitbě!« Celé křesťanské vojsko vrhá se na palubě na kolena a vysílá vroucí vzdechy k nebesům. Důvěrou v Boha hluboce proniknut dáva nyní vrchní velitel vztyčiti admirálskou vlajku jemu svatým Otcem zvlášť darovanou, ozdobenou na jedné straně obrazem Ukřižovaného, a na druhé obrazem Královny nebeské — a velí k útoku. Zatím co děla strašlivým způsobem chrlí smrt a zkázu, klečí v Římě papež Pius V. a s ním veliké množství křesťanů ve chrámě svatopeterském, modlíce se za zdar zbraní křesťanských. Pojednu papež povstává, hledí s vyjasněným obličejem k nebi a zvěstuje zástupu, který v úzkostlivém očekávání naň patří, skvělé vítězství. Veliká, nesmírně

veliká byla radost, nevýslovný jásot, nekonečný dík, když došlo potvrzení této zvěsti papežovy. Na věčnou památku tohoto významného dne zavedl Pius V. slavnost »Panny Marie Vítězné«, jež dle nařízení jeho vždy 1. neděli v říjnu se konati má a jež dostala jméno »slavnost růžencová«, protože skvělé vítězství křesťanů nad Turky hlavně modlitbě růžencových bratrstev přičítáno bylo.

Kdo tedy nemodlil by se rád růžencem? Kdo by si ho nevážil, když sama Panna Maria je původkyní jeho? Ovšem vím dobře, že nejen jinověrci, nýbrž i mnozí katolíci růžence si neváží, ba posměch si z něho tropí a to nezřídka ve přítomnosti dítek. Avšak nedejte se, milé dívky, takovými lidmi ve své pobožnosti a lásce k blahoslavené Panně mýlili, nýbrž řiďte se těmi, kteří v té věci zasluhují následování.

2. Byli mnozí slavní a na slovo vzatí lidé, kteří růžencem si zamilovali a jej ani dost oceniti nemohli. Nuže, měli bychom se za růžencem stydět, když se jej téměř každodenně modlili svatí a učení mužové jako sv. Tomáš Aquinský, sv. Karel Borromejský, sv. Alfons z Liguori, sv. František Saleský, sv. Filip Nerijský? Měli bychom se za růžencem stydět, když jej při sobě nosili a v úctě měli králové a císařové, na př. francouzský král Ludvík, anglický král Eduard, mocný císař Karel V.? Měli bychom růžencem v neváženosti míti, když i slavní vojevůdcové se jím vyzbrojovali? Tak Tilly, Eugen Savojský, Ondřej Hofer, známý hrdina maršálek Radecký a jiní. Ba i umělcům byl růžencem pomocníkem a přítelem při jejich ušlechtilé tvorbě. Připomínám pouze proslulého skladatele naší rakouské hymny, Haydna, který, kdykoliv při zpracování svých mistrných děl narazil na obtíže, sahal po růženci.

Milé dívky! Není-li pro nás ctí následovati takových mužů? Ó modlete se tedy zbožně a rády růžencem, fídice se uvedenými skvělými vzory! Že se při modlitbě růžence tak často opakuje »Zdravas Maria«, to nečiní modlitbu tu nikterak nudnou a bezcennou. Jinak musilo by i jméno »matka« pozbyti ceny, protože je dítě ustavičně má v ústech, ujišťujíc matku, že je dobrá; nebo kytice, kterou vděčné dívky uvíjejí matce k narozeninám neb jmeninám, musila by býti nepěkná a jednotvárná proto, že v ní růže s růží spojena býti se zdá. Právě naopak: tím krásnější a cennější je kytice.

Na konec k povzbuzení příklad.

Ve francouzské vojenské škole nalezl kterýsi žák růžencem. Se smíchem pospíšil ke svým soudruhům, volaje: »Vizte! Není-li to znamenité? Růžencem ve vojenské škole!« V týž den byla konána před vysokým generálem zkouška. Mezi všemi žáky, kteří byli zkoušeni, vynikal zvláště jeden mladík svou skromností, vědomostmi a vzorným chováním. Generál vyslovil svou spokojenost a po zkoušce odešel, prošed řadami chovanců. Sotvaže žákům bylo dovoleno se rozejiti, vystoupil rychle z řady nálezce růžence a drže růžencem vzhůru tázal se: »Kdo pak ztratil ten růžencem? Kdo jest ještě tak hloupý, že něčeho takového používá?« Tu přihlásil se onen vzorný žák, který při zkoušce tak skvěle obstal a pravil: »Dej mi ten růžencem; neboť je můj. Dala mi jej moje matka, a já jsem jí slibil, že se jej budu denně modlití.« Generál, jenž brzy zvěděl o této příhodě, vrátil se a pravil k zbožnému mladíku: »Milý příteli! Těší mne, že jste vzhledem k svému růženci rovněž tolik statečnosti na jevo dal, jako jste při zkoušce podal důkazy nadání a píle. Buďte v konání svých povinností vždy tak statečným a odhodlaným a dobudete si úcty u všech řádných lidí!«

Jednejte, milé dívky, podobně jako tento žák! Nestyďte se modliti se růženec! Neboť tím vyznáváte svou svatou víru; a před tím, kdo si váží svého svatého náboženství a je veřejně vyznává, musí, jak dobře pravil generál, »každý řádný člověk mítí úctu.« Važte si tudíž víry a náboženství a dojdete i vy vážnosti! Amen.

Dle Ed. Waschitzky.

Exhorta na XXIII. neděli po sv. Duchu [Slavnost posvěcení chrámu Páně.]

Frant. Šebestík, katecheta v Polné.

Slova, která řekl Spasitel k Zacheovi: »Dnes spasení stalo se domu tomuto« platí plným právem též o každém domu Božím, o chrámu. I chrámu Páně a všem, kteří s pravým úmyslem do něho vstupují, dostává se spasení. Neboť týž Syn Boží, který navštívil dům Zacheův, uhostil se a dlí v každém chrámu od toho okamžiku, kdy rukou biskupovou byl posvěcen. A nedostává-li se přec někomu ve chrámu spasení, zůstává-li duše jeho chuda a prázdná, je tím vinen sám, ježto chybí mu na dobrém úmyslu a opravdové zbožnosti.

Milé děti! Rád bych vás dnes, v den posvěcení chrámu, poučil, s jakým pocitem vždy do kostela máte vstupovati, abyste z toho hojný měly užitek. A proto ukáží vám v dnešní exhortě, *co nám kostel káže* svým zařízením vně i uvnitř.

Při chrámu bývá zpravidla *věž*. Pnouc se od země vzhůru k nebi vybízí nás především, abychom vzdávali slávu na výsostech Bohu. Ukazujíc dále jako významná ruka k oblakům, povzbuzuje nás, by mysl naše od hroudy pozemské vznášela se výš a výše v tu říši nadhvězdnu, kde pravá naše vlast. »Neboť nemáme zde místa zůstávajícího, ale budoucího hledáme.« (K žid. 13, 14.) Věž je též znamením, že Bůh ve chrámě přebývající »je nám věží mocnou před tváří nepřitele.«

Na vrchu *věže* skví se *kříž*. Připomíná nám jednak vítězství kříže Kristova nad světem (svět naznačen je bání, nad níž obyčejně kříž bývá), jednak že jenom trpělivým snášením křížů t. j. utrpení, jež Bůh často na nás sesílá, lze vejíti do slávy nebeské, jak naznačil to sám Spasitel náš slovy: »Chce-li kdo za mnou přijíti, zapři sebe sám a vezmi kříž svůj a následuj mne.« (Mat. 16, 24.)

Na věži bývají *hodiny*; poučující nás, jak rychle prchá čas života našeho a že i nám jednou odbije hodina poslední, na niž stále máme býti připraveni dle napomenutí Páně: »Bdětež tedy, neboť nevíte dne ani hodiny.« (Mat. 25, 13.)

S věže zaznívají *zvony*. Jak různým způsobem i ony poučují nás a mluví k nám svými kovovými jazyky! Každého dne ráno, v poledne a večer vyzývají nás k modlitbě, připomínajice nám významnou událost, vyjádřenou slovy miláčka Páně: »A Slovo tělem učiněno jest.« V neděli a ve svátek povzbuzují nás k návštěvě chrámu Páně. V pátek odpoledne ve tři hodiny pamatují nás na smrt Kristovu za spásu naši na kříži. Jindy oznamují nám hlaholem svým radostné události roku církevního, na př. o vánocích, o svátcích velikonočních a svato-dušních; jindy opět zvěstují nám smrt některého z našich bližních, jindy zazní na poplach a pod.

Obraz *kohouta*, jež tu a tam na střeše chrámové spatřujeme, je nám důrazným napomenutím, abychom uposlechlí slov Kristových: »Bdětež a modlete se, abyste nevěšli v pokušení. Duch zajisté hotov jest, ale tělo nemocno.« (Mat. 26, 41.)

Hle, dítky, to káže nám kostel už z venku. A nyní vizme ještě stručně, co nám kostel káže uvnitř.

Hned u vchodu do kostela bývá umístěna *kropěnka*, nádoba se svěcenou vodou, již se kropíme. Zcela vhodně bývá u dveří chrámových. Svěcená voda nás totiž upomíná na čistotu aneb aspoň kajicnost, s níž do domu božího před Nejčistšího a Nejsvětějšího vstupovati máme, má-li nám návštěva chrámu požehnání přinést.

Dále spatřujeme při vchodu do chrámu *zповědnice*. Tyto upomínají nás na veliké milosrdenství Otce nebeského, který odpouští rád hříšníkům a znovu na milost je přijímá, když s opravdovou litostí a upřímným vyznáním k němu se vrací. Ale zároveň k vám, milé dítky, volají: Hleď dítě mé, již tolikrát došlo jsi zde rozhrěšení a přece znova a znova hřešíš a Boha svého urážíš. Ó ustaň konečně v hříších svých, nehřeš alespoň vědomě a dobrovolně a polepší se opravdově, dokud máš čas!

V kostele jsou též *korouhve*. Užívá se jich při církevních průvodech, čímž případně se nám naznačuje, že život náš je boj. Jako totiž vojáci jdouce do boje užívají praporů, tak i my ubíráme se při průvodech za korouhvemi. A zvítězíme v boji tom, budeme-li kráčet v životě svém za slovem a příkladem Páně, jehož křížem korouhve jsou ozdobeny, a za vzorem svatých, jejichž obrazy jsou na korouhvi.

V chrámu bývá rovněž *kazatelna*. Odtud hlásá se nám slovo Boží, evangelium, jež Kristus Pán hlásal a jemuž lid tak rád naslouchal. Zdali i vy, dítky mé, slovo Boží rády posloucháte? A nejen posloucháte, nýbrž jím též v životě svém se řídíte? Neboť »blahoslavení, kteří slyší slovo Boží a ostříhají je.« (Luk. 11, 28.)

U mřížky před hlavním oltářem kyne nám vstříc *křtitelnice*. Ta nám připomíná onen blažený okamžik, kdy očistění od hříchu dědičného stali jsme se dítkami božími a dědici království nebeského, onen okamžik, kdy stali jsme se údy církve Kristovy. Zde dostalo se každému z nás onoho bělostného roucha nevinnosti, jež dle slov kněze při křtu sv. máme donést bez poskvrny až před soudnou stolicí našeho Pána Ježíše, abychom vešli do života věčně blaženého. Milé dítky! Jak často poskvrnily jste již roucho to hříchy, snad i těžkými, smrtelnými!

Konečně *hlavní oltář* v kněžišti nás upomíná jednak na onen stůl v památném večeřadle jerusalémském, u něhož Pán Ježíš ustanovil obět mše sv. a nejsv. svátost oltářní, jednak na posvátnou Kalvarii, na níž Spasitel náš vykřvácel za hříchy lidstva. A jako na Kalvarii obětoval se Ježíš Kristus za nás krvavě, tak denně na oltáři obětuje se nekrvavě ve mši sv., jež jest zdrojem a mořem nesmírných milostí a požehnání božího pro nás ubohé smrtelníky. Jak nevýslovnou lásku Kristovu hlásá nám tedy oltář! Zda však, dítky mé, lásky té účastny býti se snažíte? Přijímáte rády a hodně svátost oltářní, přicházíte často na mši svatou a chováte se při ní s náležitou úctou a zbožností?

Milé dítky! Slyšely jste dnes, co nám kostel zevně i uvnitř káže. Zapamatujte si vše dobře, uvažujte o tom častěji, zejména když kolem kostela půjdete nebo v něm dlítí budete, řiďte se tím též — a pak jistě i na vás splní se co praví dnešní sv. evangelium o Zacheovi: že byl přijat na milost od Pána Ježíše. I vám zajisté dostane se milosti od Spasitele našeho a jednou vejdete do chrámu nebeského. Amen.

Teplo v náboženském vyučování.

Dle »Christlich-pädagogische Blätter« FRANĀ. ŠEBESTÍK, katecheta v Polné.

1. Fysické teplo působí život, chlad ztrnulost a smrt. Podobně i v *duchovním* oboru jest zákon a faktum zkušenosti, že nauka bez teploty srdce nechává chladným a nemá buď žádný nebo jen nepatrný účinek na život dle pravdy. Samočinně pravdu duchovně zpracovati mohou jen duchovně vyspělí, těmi však děti nejsou. Ovšem dostaly děti s milostí křestní i vlitou ctnost víry a Duch svatý působí i v duši dětské. Ale milost Boží vyžaduje též, vyjímaje mimořádné případy, spolupůsobení vychovatelů k věřícímu pojetí a pravému porozumění víry a zejména k docílení života dle víry. Toho však stěží dosáhne se suchopárným rozumovým výkladem pravdy víry a předkládáním mravní povinnosti. Jenom teplo působí život. Ze srdce vycházející slovo vychovatelovo, katechetovo působí mnohdy více než hodina suchopárného vyučování. Teplo však může ze sebe vydávati jen ten, kdo sám teplo, teplo víry má v srdci. Srdce katechetovo musí teplem naplněno býti, když vstupuje mezi děti. Z každého jeho slova musí mluvití vroucí, teplé přesvědčení náboženské. Taková slova účinkují, pádně působí i na srdce dítěte, jež v nešťastných rodinných poměrech v nevěreckém okolí žiti musí. Dokladem toho jest následující případ.

Kterýsi katecheta pozoroval při výkladu náboženské pravdy kolem rtů jednoho hochy posměšné posuňky. Domníval se, že toto opovržení platí jeho slovům; potlačil však stoupající rozčilení, sáhl pak po katechismu hochovu, listoval v něm a našel leták, jaké od socialistických demokratů mezi lid rozhozovány bývají, v němž křesťanská víra za lež a podvod prohlášena byla. Vlastní otec vložil dítěti leták do knihy, aby v srdci dítěte zviklal víru ve slova knězova. Po hodině tázal se katecheta hochy, odkud má leták, a dostalo se mu vysvětlení. Však ještě více.

Samo od sebe dodalo dítě s upřímným pohledem: »Když jste nám to vykládal, myslil jsem si: Co praví leták a říká otec, je lež, katecheta má přec jen pravdu.«

Tím byl úsměšek vysvětlen. Teplem víry oživené slovo knězovo nezůstává bez ovoce; působí více než pouze formálně dobře konané vyučování náboženské. Potvrzením toho jsou slova z úst učitelských. Ve Vídni pro nedostatek kněží vyučují náboženství v nižších třídách obecné školy většinou síly světské. Hoši kteréhosi ředitele navštěvovali školu, na níž rovněž světský učitel konal vyučování náboženské. Otec, sám učitel, lítoval toho slovy: »Náboženské vyučování knězovo jest přec něco zcela jiného.« K vyvarování nedorozumění jest dodati, že jsou velmi mnohé síly učitelů-laiků, kteří s vroucí vírou vyučují malíčké. Ale rovněž tak jest pravdivo, že tu i při dobré vůli přece často docíljuje se pouze formálně dobrého vyučování. Chybí totiž posvátnost, jež slovu teplotou víry prodchnutého kněze je vlastní. Aby se tomu rovněž špatně nerozumělo. Ne nasládlými řečmi má slovo pronášeno býti. Teplem víry vanoucí slova vycházejí ze živé víry, jsou vírou podpořena a proniknuta, aniž by nasládlá byla.

2. Než i nejlepší kněz je člověk a není v každé hodině pánem tohoto blahodárného tepla. I nejlepšímu může se leccos přihoditi, co zanechává trpké účinky. A přec musí katecheta mezi děti vstoupiti vždy s veselým obličejem. Jak oddálíme stín, přemůžeme rozhořčení, jež se v nás vzrývá nebo již nás naplňuje? Zajisté především skrze toho, kterého jsme ráno u oltáře ve svých rukou drželi

a do svého srdce přijali. Dítky nám svěřené uzavřeli jsme při mši sv. do svých modliteb. Tak-li jsme učinili, pak dá nám též božský Přítel dítek pravé teplo víry.

Přesvědčení o nutnosti náboženského vyučování vykoná další. Kolika dítkám z chudých i bohatých nedostane se jinak vůbec žádného náboženského poučení a povzbuzení kromě toho, jež jim dá kněz v náboženské hodině. Ubohé dítky! Nemusí-li srdečný soucit a vřelá láska nás k nim vésti? S tělesně mrznoucím, hladovícím dítětem měli bychom soustrast. Hladovící duše zasluhují však daleko více naší soustrasti. A tato láska a soucit plodí rovněž teplo ve vyučování.

Proč zanechávalo nás náboženské vyučování na gymnasiu většinou tak chladnými? Příčiny toho jsou mnohé. Ne poslední byla snad ta, že mnohemu »professoru« náboženství scházelo hřejivé teplo. Jeho hodina pojednávala pouze o »předmětu«. A přece je předmět jeho tak vznešený — božská pravda a láska. Vzpomínám dosud živě — píše vídeňský děkan Jan Gössinger, autor tohoto článku — jaký dojem způsobilo, když náš professor fundamentálky, zesnulý biskup Schneider, poprvé vstoupil do posluchárny, poklekl na stupni katedry a modlil se Veni sancte. Tu bylo nám teplo v srdci; vycífovali jsme, že zde jest očekávaní více, než suchopárny předmět.

Stručně toto pojednání budiž nám vodítkem při náboženském vyučování našich svěřenců, aby jednak vyučování to co nejlíp působilo, jednak aby dětem bylo hodinou duchovní radosti a útěchy, na niž by z plna srdce mohly se vždy těšiti.

Z praxe a různé.

Z knižního trhu katechetického v Německu. *Dr. J. Schwab:* »Ausgeführte Katechesen für Fortbildungsschulen und Christenlehren«, (Auer, Donauwörth, str. 357. Mk 3.— váz., 4. a 5. vyd.) vřele se doporučují. — *Dr. A. Fäß:* »Die Jünglinge des Alten Testaments« (Einsiedeln, Benzinger, str. 124, Mk. 1'40 váz. 15. přednášek, doporučují se pro jinochy. — *Dr. A. König:* »Katholische Religionslehre« (Freiburg, Herder, 2 díly, učebnice pro vyšší dívčí školy. I. díl (str. 166, Mk. 2'30 váz.) obsahuje učebnou látku pro IV. a III. tř. a díl II. (str. 170, Mk. 2'40) pro II. a I. tř. Přehledně je tu podána bible, katech., církv. děj. a apologetika, liturg. a ethika.) — *Eckinger S. J.:* »Die katholische Anstalt-erziehung nach Theorie und Praxis«, Freiburg, Herder, str. 292, K 5'28 váz.; autor, starý praefekt, je tu dobrým vůdcem v teorii i praksi, pro semináře, konvikty a j. — *H. J. Müller:* »Erklärung der biblischen Geschichte«, Montabaur, Willy Kalb, str 304, Mk. 3'60 váz. 2. vyd. pro školy. — *Dr. H. Schmitz:* »Die religiöse Unterweisung

der Jugend«, Köln, Bachem, str. 232, Mk. 3'20, katechetická učebnice. —

Z knižního trhu katechetického v Rakousku: Zaznamenáváme novinky: *J. Pascher:* »Ausführliche Katechesen für das dritte Schuljahr«, Vídeň, Pichlers Witwe u. Sohn, str. 311, K 4. Katechese jsou plodem zralosti autorovy, počtem 60, tón srdečný, spojitost učení s praxí, ale snad trochu obšírné pro 3. třídu. — *W. Jaksch:* »Kirchengeschichtskatechesen« II. díl, obrazy z novověku, Kirsch, str. 115, K 2, doporučují se vřele. Viděti v nich prostředek k účelu nábož. vyuč., jsou tu i aktuální themata »los von Rom«, »freie Schule«, »socialismus«. — *Vital Human:* »Katechistisches Lehr- und Lesebuch«, Hradec, Moser, str. 646, K 8. Jistě práce mnohaletá, sbírka příkladů pro školu, kazatelnu. Autor je farářem. — *K. Schwarz:* »Gott segne dich«, koop. ve Vidni. Kirsch, str. 76, 50 h. Vhodný prakt. spisek pro mládež při propušt. ze školy.

Zpovědní pečť a dětská zpověď. Při kterési zpovědi dítek odvedl zpovědník

»nejapu« středem zástupů jeho soudruhů od své zповědnice k zповědnici katechety tohoto chlapce a představil jej katechetovi těmito horlivosti plnými slovy: »Zde máte, pane katecheto, chlapce, který se vůbec nepřipravil; nedovede říci ani jediného hřichu. Pravím vám to jen proto, abyste věděl, co máte činiti.«

Jest otázka: Nespadá-li i nepřipravenost kajcníkova, jež se teprve ve zповědnici naskytne, pod zповědní pečef? A i kdyby tomu nebylo tak. Jaký měli dojem četní svědkové tohoto příběhu? Vidělť, že jeden z nich pro své jednání při zповědi a ve zповědi samé od jedné zповědnice ke druhé řadami svých soudruhů jest vlečen. Neměl-li temperamentní zповědník opanovati se, přemoci svou netrpělivost a sám s hohchem vykonati, co konečně katecheta vykonati musil? Dle »Christlich-pädagogische Blätter«.

Fr. Š.

»Modlitby a písně pro katolickou mládež obecných a měšťanských škol chlapeckých i dívčích« od Xav. Dvořáka — vydání šesté. Nové toto vydání je doplněno a zdokonaleno, tak že stává se pravým »Vade mecum« pro žactvo nejen v době školní, nýbrž i pro celý život. Pobožnost chrámová doplněna jest ještě mší sv. zádušní. Pobožnost při sv. svátostech obsahuje všechny svátosti i svátost svěcení kněžstva s modlitbami za kněžstvo na suché dni, i svátost stavu manželského s modlitbami při volbě stavu; a připojeno jest i poučení o svátostinách.

Přidán jest nad to celý nový oddíl: Pobožnost v církevním roce, kde se dostává poučení o jednotlivých dobách, slavnostech a svátcích, nýbrž připojuje se i kratičká vhodná pobožnost i poukázání na sem náležející pobožnosti v knize obsažené. Pobožnost zvláštní obsahuje vedle návodu, jak konati křížovou cestu a návod (s krátkými rozjímáními) jak konati posv. růženec, jakož i pobožnost k sv. Josefu a jiné různé modlitby.

Při tom text je tak upraven, aby sloužil nejen žákům, nýbrž i žákyním (pro tyto přidán jest i životopis bl. Anežky české.) Také zevně úprava jest elegantní celoplátěná vazba se zlatým titulem a obrazem Ukřižovaného. Vnitř pak knižka vyzdobena čtyřmi uměleckými a grafickým ústavem »Unie« opravdu umělecky provedenými obrazy.

Niže podepsané knihkupectví jest předsvědčeno, že touto knihou dostává se mlá-

deži školní nejlepší posud knihy modlitební a zpěvníku. I doufá, že při tak nízké ceně (54 h za exemplář) najde u důst. pp. kolegů snaha knihkupectví »dítěti to nejlepší« ocenění, a že mohou touž modlitební knihu na svém působišti a na své škole zavésti a rozšířiti. Ano, že ji mohou doporučiti i dospělým věřícím, kteříž v ní naleznou velmi dobrého průvodce ke všem církevním pobožnostem. O vzácné ceně knižky svědčí rychlé schválení všech skoro nejd. Ordinarátů i soukromé posudky p. t. katechetů a duchovenstva vůbec. K dostání u *Cyrillo-Methodějského knihkupectví* »Gustav Franci« v Praze-I., Melantrichova ul. 536. (Palác Městské spořitelny).

Pozor na školní knihovny! Vykládá jsem, píše jeden vídeňský katecheta, ve druhé třídě měšťanské školy, že není každá kniha dobrá. Tu hlásí se dívka: »Prosím, knihy, jež máme ze školní knihovny, jsou většinou protestantské.« — »Odkud to víš?« — »Protože vsude je řeč o paních farářových a farářových dětech.« Katolické knihy ze školních knihoven jsou vyloučeny s odůvodněním, že škola jest interkonfessní. Pro knihy protestantské to neplatí? A smí učitel takové knihy i dítkám katolickým dávatí do ruky? I řekl jsem, končí onen katecheta, dětem: »Budete-li se o některé knize domnívati, že není dobrá, ukažte mi ji!« Hle, jak je důležité, aby katecheta i v této věci použil svého práva a občas přehlížel školní knihovny a také u děti se častěji přesvědčil, jaké knihy čtou.

Fr. Š.

Klesající návštěva divadel stala se již zjevem trvalým, jenž zaviněn je horečným kvapem moderní doby a stíženými podmínkami životními. Pozorovati lze zejména v Haliči, kde válečný poplach nadobro vyprázdnil divadla, koncerty, obchody knižní atd. Průměrný člověk vysílený i duševní denní práci nerad by ještě večer napínal ducha sledováním vážného dramatu. Hledá něco lehčího, kde by nemusel přemýšleti, kde by se rozptýlil, po případě příjemně podráždil unavené smysly zrakové či sluchové. Proto podkasaná musa operetní najde vždy dosti publika a nad ni ještě více různá divadla kinematografická. Zde pracuje jen zrak a obrazivost diváka, obrazy a následky rychle za sebou, představení netrvá dlouho a je poměrně laciné — proto nejlépe vyhovuje dnešnímu člověku. Tak staly se kinematografy nebezpečnými konkurenty divadlům stálým, hlavně těm, které

počítají především se širšími vrstvami lidovými. Ve svých bilancích konstatují to všechna divadla evropská, jež trpí dnes velkými obtížemi finančními. V některých městech chtějí zameziti přílišné rozmáhání se kinematografů tím, že uvalili na ně značnou dávku městskou (České Budějovice.) I spisovatelé dramatičtí pocívuji konkurenci kinematografů a proto snaží se uplatniti své umění i tam a působiti tím jaksi na jejich zušlechťení. Němečtí dramatičtí spisovatelé založili kinematografický odbor, jenž bude říditi styky dramatiků s továrníky filmů; četní dram. spisovatelé slibili napsati hry výlučně pro kinematograf. V Berlíně zařídil to podnikavý dr. Lothar, eště pohodlněji, aby přilákal obecnstvo do svého divadla: nejprve hraje se jednoaktovka, pak v delší pause je čajový buffet načež naplní jeviště dámy předních konfekčních závodů (jež ovšem za tuto reklamu musí náležitě zaplatiti) a předvádějí nejnovější mody. Berlínské dámy jsou prý touto novinkou nadšeny.

Úsudek o natírání podlah v školách olejem. Nepříznivý posudek o tom podává dr. Gundrum v Kom.: Zavedení tohoto užívá se u nás pouze se zřetelem na prach a nelze upříti, že ve světnicích s podlahami napuštěnými méně se praší nežli v místnostech s podlahami nenapuštěnými. Proto se hojně i od školních úradů doporučuje. Ale nastává otázka, kam se poděje prach, jenž na podlaze se nahromadí? Nelze jinak odpověděti, nežli že prach přilne k mastnému povrchu podlahy, která se takto stává skladištěm prachu a rozmanitých choroboplodných zárodků k zemi klesajících: slin, chrchlů, drobtů, potravy atd. Podlahu pokrývá dosti tlustá vrstva prachu a nečistoty, tak že olejem napuštěné podlahy školní jsou z příčin těch velmi nečistě až odporné. Podlahy ty bývají obyčejně čistěny pometlem; ježto se však z napuštěné podlahy mnoho smeti nevymete, domnívají se mnozí, že impregnovaná podlaha je věc školní hygieně prospěšná: zatím v usazeninách na impregnované podlaze se nalézajících i zárodky nakažlivých nemocí snadno pilnou k obuvi a ke spodním částem oděvu žáků a učitelů, čímž snadno mohou býti přenášeny a státi se příčinou různých onemocnění. — Oku lahodí a zdravotním požadavkům odpovídá jedině nena-

třená a čistě umytá podlaha, na níž je všechnu špínu viděti a to donucuje ty, jimž jest starati se o čistotu a pořádek, dáti podlahu častěji umýti. Podlahy impregnované málo kdy a málo kde častěji se umývají kartáčem a mýdlem — »prý toho netřeba«. Ježto pak je nátěr olejový vlhký, mohou se na něm různé ústrojiny usazovati, vytvářeti a hníti, což ovšem zdravotnickým požadavkům odporuje. — Olejovému nátěru pomáhala více reklama nežli jeho dobré vlastnosti.

Jaké příjmy měl Hus. O tom sděluje prof. dr. V Flajšhans ve svém spisu »Mistr Jan řečený Hus z Husince« na str. 142: »Časem Hus domohl se slušného blahobytu; příjmy jeho rostly jednak z tax universitních, jednak z důchodů kaple betlémské, leccos mu vynášela příprava bakka-laureandů a magistrandů, něco měl ze studentů betlémských — a tak vidíme, že Hus nabývá i slušného jmění. — Z tohoto jmění i půjčil peníze; spolu s Janem Židkem půjčil 2. června 1402 Habartíkovi z Chrástu a Janovi Karlovu celkem 10 kop na půl léta; 24. prosince 1904 vrací mu Habart z Přitočna 5 kop a zbývajících 5 kop spolu s 9 groši úroků (na 6 proc.) slibuje, že splatí do půl leta.« — Dále uvádí prof. Flajšhans ještě jiné položky a dokládá: »Počítáme-li příjmy Husovy všechny (k úroku z kaple ještě taxy universitní, platy žáků, nadace za mše, služné dvorní, úroky z půjčených peněz atd.), dostáváme ročně asi 60 kop (= 6000 korun), jež Husovi zbývaly skoro čistě: kaple mu dávala skoro úplné zaopatření.« (Str. 143.) Totéž bližě vypočítává jmenovaný spisovatel na jiném místě: ». . . v době kazatelské můžeme roční jeho příjmy počítati na 6000 korun, k čemuž byt, knihy a oděv s potravinami (z části) jsou poskytovány zadarmo.« (Dr. V. Flajšhans: »Mistr Jan Hus«, str. 21.)

Exhorty. Na začátku školního roku vřele doporučujeme pp. kolegům na měšťanských školách i nižších středních praktické exhorty, jež sepsal a vydal *Emanuel Cívka*, professor nábož. ve Slaném pod názvem: *Duchovní promluvy k mládeži*. K dostání u vydavatele ve Slaném za sníž. cenu 2 K 40 h i s poštovní zásilkou.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXVIII. ROČNÍKU.

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Veršovaný katechismus. — Exhorta příležitostně. Exhorta na neděli XXI. p. Pent. — Exhorta na neděli XXIV. po sv. Duchu (3. po Zjev. Páně). — Exhorta na neděli poslední po sv. Duchu. — Exhorta na neděli I. v adventě. — Z praxe a různě.

Veršovaný katechismus.

Podává AL. DOSTÁL.

Náhodou zase přichází mně do ruky kniha větší osmerky o 265 stranách, plná veršovaného skládání, tištěná švabachem pěkně čitelným. Vyšla v Praze roku 1834 u Jana Nep. Jeřábka a má název: »Písně a průpovědi na celé učení křesťansko-katolického náboženství dle pořádku Katechismu pro mládež školní i dospělě od Kristiána Frýčka,*) faráře Dublovského a Arcibiskupského Wotického vikářství tajemníka«.

Kniha ta rozdělena na pět „částek“ o víře, o naději, o lásce, o svátostech a o křesťanské spravedlnosti dle Kanisiova katechismu. V předu jest „Omluva“, v níž spisovatel uvádí, proč vlastně tu knihu složil.

„Touha a snaznost v okrese povolání svého všemožně užitečným býti, a ku vzdělání školní mně svěřené mládeže co nejprůchlivěji přispívati, povzbudila mne, abych se pokoušel o to, co jsem ve mnohých katechetických navedeních i předpisováno i následováno nalezal, totiž: abych na rozličná učení Katechismu písně a průpovědě vyhotovoval, a žákům svým ku zpívání a k učení nazpamět podával. Poznav pak na prvních okusích dobrého a prospěšného oučinku, s tím větší chutí jsem u vypracování dalším pokračoval.“

Dále udává spisovatel, že „při školním zkoušení mezi katechisací vždy některé písně — tytéž katechisované pravdy obsahující — zpívati dával, čímž k většímu oslavení téhož zkoušení přispíval.“ Když pak nashromáždil zásobu takového obsahu, byl pryž žádán od některých přátel, aby je doplnil a vydal. Po několikaleté práci k tomu se odhodlal po velikých obtížích. A tu vyznává, více měl zření „na pochopitelnost a slušnou sprostotu, nežli na vznešenost slohu a výbor nových vyjádření.“ Dává pokyn, než se ku zpěvu přistoupí, co »zatmělého«, verš po verši se vykládal.

Písně sepsány »v přízvučně prozodii«, neboť od vysvěcení (r. 1813) podobným veršováním se zabýval, pravidly to tehdejších vůdců zvonu obživlé české poesie, kdy se už »i o časomíře mnoho hovořilo«.

*) Pěstoval také píseň a hudbu církevní.

Chtěl vložit do této knihy také některé písně kostelní, příležitostné, školní, mravoučné »k nevinnému vyrazení mládeže sloužící,« ale upustil od toho, aby je dal do nové knihy, zatím je uspořádal a počkal, jak vlídně tato práce přijata bude. Zdaž skutečně kniha ona vyšla, udati neumím, poněvadž ve spisech o české literatuře uvedena není.

Úvod do křesťansko-katolického učení obsahuje je 1 om 80 osmiřádkových slok, tedy k naučení se o mnoho obtížnější, než pravda v katechismu. Počíná slovy:

»Co mně zdravý rozum káže,
po čem vždy se srdce táže,
příroda co udává,
každý tvor co vyznává;
to bych naučil se znáti,
mám vždy nejhlavněji dbáti,
mát co cíl a snažení
býti všeho umění.«

Některé pravdy o víře podány krátce a snadno se zapamatovaly.

»Máme všemu věřit, co Bůh sám,
aneb svatou církví zjevil nám.«
»Víru srdce ústy znejme,
těž i skutky znáti dejme.«
»Citem jsem i vírou veden,
že Bůh může být jen jeden.«
»Ve třech osobách jest jeden Bůh,
totiž: Otec, Syn a svatý Duch.«

Také »snešení apoštolské« zveršováno 16 slokami s dodatkem

»Co člověk neví
a Bůh mu zjeví,
ať zcela uvěří,
Bůh na odměnu
té víry cenu
zas hojně odměří.«

„Jestnost Boha“ podána 10 slokami, z nichž každá počíná otázkou: »Jest li Bůh? Chceš poznati?«

»Jestli Bůh? Chceš poznati?
Můžeš sebe zkoumati;
Sečti všechny hvězdy sobě,
zpytuj z čeho, v které době,
jak a proč být počaly,
kým svá hnutí dostaly?«

Vlastnosti Boží probrány obšírně na 25 stranách. Jedna sloka o věčnosti Boží budiž na ukázkou:

»Před Bohem, co kvítek denní,
vzniknul, a zas zhyne svět;
Jemu, jako okamžení,
minou miliony let,
On pak trvá v nezměnnosti
od věčnosti do věčnosti.«

Vedle delších slov jsou tu krátké prűpovídky, jež by se ještě daly zapamatovati.

»Země k nám volá i nebe skvoucí,
že jest Pán Bůh Tvůrce všemohoucí,«	»Pán Bůh hříchů nenávidí,
chraň se jich i hříšných lidí.«
»Boha myslí v každé době
přítomného býti sobě.«	»Dřív nebesa i země pominou,
než změnil by Bůh pravdu jedinou.«

Spisovatel do veršů uvádí slova Písma sv., ale přece se snaží uchovati dle možnosti text.

»»Neboj se! blahou novinu,«
anděl dí: »přináším sem,
přemilá jsi Hospodinu,
počrout, budeš matkou Synu,
jehož nazveš Ježíšem.
Budeš mocný v skutku, slově,
Boží Syn se jmenovat, | na stoličce Davidově
má On v domě Jakobově
věčně slavně kralovat.«
»Račič dáti naučení,«
Maria se tázala,
»kterak se tvé zaslíbení
stane, bych bez porušení
pannou vždycky zůstala.« atd. |
|--|--|

Každý článek víry má dlouhou báseň, v níž pisatel hleděl všechny pravdy vystihnouti a podati. Podobně každá prosba modlitby Páně a pozdravení andělské. Pěkná je „předmluva“, v níž každý verš počíná a končí apostrofou: „Otče náš!“

„Otče náš!
Kýž v té nebes říši
nám též uchystáš
blaho při Ježíši.
Otče náš!“

Ukázkou buďtež dvě sloky z páté prosby:
„Jestli my se s nepřáteli
smíříme.
smírce též v svém Spasiteli
spatříme.
Jestli vinu
neprominu,
nýbrž chci se mstítí bratřím;
bát se mohu,
že též v Bohu
mstitele svých hříchů spatřím.“

Nadšená a plná vroucnosti jest dlouhá báseň v částce třetí o lásce k Bohu.

»O Bože, já Tě miluji,
svůj život Tobě věnuji;
neb Ty jsi dobro neskončené;
Ty slávy, moci převznešené,
Ty Bože zástupů, Ty sám
máš nejmilejší býti nám.«

Podivná je snaha spisovatelova z básni také Desatero přikázání Božích. Na př. buď uvedeno třetí.

»Povoluji ve dnech šesti
pracovat a obchod vésti,
sedmý světít pamatuj!

Vynakládej k mé jej chvále,
ku vzdělání duše stále;
tento den vždy budiž můj.*

K básním, jež na 33 stranách vykládají Boží přikázání, připojena stať »O mocnosti Církve svaté«, vlastně o založení a řízení Církve.

»Podnes Římský biskup hlavou
celé Církve jest,
jemuž sluší mocí pravou
nad ní správu vést,
jemu bdíti, by do bludu,
hádek, roztržek a trudů
zavedená nepadla,
ve své víře nechladla.*

Patero přikázání církevních odbyto jedinou básní.

»Jenom mysl tvrdá
hlasem církve zhrdá.*

Částka čtvrtá jedná o svátostech. »Ve sedmeru nám lze svátostí nabývatí božských milostí.« Důležité učení toto podáno dosti stručně, o každé svátosti uvedena jedna báseň, o svátosti Oltářní nejdelší.

»Ježíšem se ve velebné Svátosti
krmí zbožné duše k věčné blahosti.*

Zvláštní na konec uvedeno napomenutí snoubencům.

»Když manželé si podají slib věrnosti a lásky, ať v slibu tom setrvají pospolu bez předházky.	At mužové se se ženami vždy haštefiti nechťi; a ženy kýž poznají samy, jak ústupnost je šlechtí.*
--	--

Křesťanská spravedlnost v částce páté probrána důkladně jakož i učení o hříších, a »ctnostech sedmeru hlavních hříchů odporujících«.

»Ze všech strastí zlých — nejhorši jest hřích.*

Po hříších a ctnostech sbánsáno »osmero blahoslavenství«, to hned první

»Blahoslavení!
Kteří nepodají sluchu
mudrování světskému,
nýbrž věří *chudí v duchu*
zvěstování božskému;
tíť jsou k slibu Kristovému
ku království nebeskému
ustanoveni.*

Čtyři poslední věci člověka mají po básni několikaskokové.

»Nebe jestit připravené
pro svaté a vyvolené
sídlo nejblaženější,
jimž Bůh v tvář se jevě tváří
odměnu svou božskou září
dává nejvznešenější.*

Nikdo nebude nyní tento veršovaný katechismus zaváděti, ten patří už minulosti a jistě se nikde neujal. Jenom tak kratší sloky bylo by možno užiti, jak dříve bylo uvedeno.

»Kdo se čině dobře — zlého varuje,
křesťanem se spravedlivým jmenuje.«	»Ve sedmeru nám lze svátostí
nabývati božských milostí.«
»Dej se záhy na pokání,
dokud máš čas smilování.«	»Božími kdož jmény lají,
v neúctu se hříšně dají.«

Exhorta příležitostná.

Jos. Pavlišta, kaplan v Kopidlně.

Děti Kristovy! Vykonaly jste svatou zpověď. Andělé v zářivé radosti nad upřímným pokáním odívali duše vaše v lilijová roucha posvěcující milosti, na čela kladli každému z vás očištěný vínek dítky Božího, na ruku vsunuli prstének zásluh, jež ani hřích vymazati nemohl z knihy života, zásluh za dobré skutky vykonané v bezhříšnosti. K čistým duším vašim skláněl se Otec nebeský, by zlíbal je a rty Jeho šeptaly: »Jak krásná jsi teď, přítelkyně má, jak krásná jsi!« Jak tajemný to okamžik! Balvan hříchů ze srdcí vašich odvalen, vzdech hluboký se vydral z prsou, prozrazující, že mizí mučivá tíseň svědomí a pokoj Kristův že vstupuje do nitra bytosti, by vládl tam — pokoj, o němž svět neví a jehož dáti nemůže. V té chvíli celá duše vaše tonula v slastné nadzemské radosti! Když pak jste opustily chrám, v němž se vám tohoto nadzemského štěstí dostalo, donesly jste je též v otcovský dům a tuším, že i ve světničce nejchudší, kamž tak často nouze zabloudí a bída se zadívá, vše se rozjasnilo, vše bylo krásné. Pily jste z číše neskonalého štěstí a duše volala nadšeně vzdech velikých světců a mučedníkův:

»Kristus, jen Kristus jest mým Životem!«

Šťastné duše! Kež každodenně mohly by rty vaše tak volati, kež by i ve vás se uskutečnilo vznešené slovo sv. Pavla: »Živ pak jsem ne již já, ale živ jest ve mně Kristus!«

Však srdce vaše ptá se: »Jest to možno, aby Ježíš byl mým životem? Lze opravdu uskutečniti tuto myšlenku, v níž vyjádřena dokonalost života křesťanského?« Jest to možno, neboť Bůh nemožnosti nežádá.

1. Kristus *přál si vroucně býti vzorem každé duši*. Jako celníka Matouše pozval slovy: »Pojď za mnou!« . za svého apoštola, tak zve každého za svého učedníka a příklad každému člověku dává ať v mužném či jinošském věku jest, ať v povolání vynikajícím či prostém. Slova Jeho pronesená k apoštolům při umývání nohou: »Příklad zajisté dal jsem vám, abyste tak činili, jako já jsem učinil vám .« vztahují se na všechny okamžiky života Jeho a nám ukazují cestu, kudy se za Kristem brátí máme. Aby pak chut, odvahu i nadšení k následování Sebe vlil nám v srdce naše, proto ztajil ještě v jiných slovech slib věčného štěstí, jež sdělil učenníkům »Slouží-li mi kdo, následuj mne a kde já jsem, tam bude i služebník můj. Bude-li mi kdo sloužiti, poctí jej Otec můj« blažeností a věčnou slávou.

Ovšem služba Ježíši záleží netoliko v pevné víře, že jest pravý Syn Boží, ale v stálé snaze, abychom tak jako ratolesti spojeny jsou s vinným kmenem životodárnou mizou i my spojeni byli s Kristem milostí posvěcující a v této mi-

losti trvajíce, vyznávali skutky v blahu i v neštěstí, v pronásledování i v pokoji, vždy a všude, že jsme věrnými Kristu učenníky. Pak v den soudný nezapře nás Spasitel před Otcem svým, ale přivine nás k božskému Srdci svému a uvede nás ve věčné štěstí.

Kristus nás zve! Půjdem? Anděl strážný nám krásné vnuknutí šeptá do duše:

Kdo skrze Krista nepůjde,
cesty do nebe nenajde,
neboť cesty není
nižádné k spasení
leč Ježíš Kristus sám!

Pojďme za Ním, neboť má slova života věčného a nezklame nás!

2. A kdyby ani Ježíš přání svého nevyslovil, *již vděčnost* za lásku Jeho k nám *donutí nás jíti za Ním*. Sv. František Seraf., jenž vděčnou láskou k Spasiteli hořel, volá k nám: »Milujmež dítko betlémské, kteréž aby lásku naši získalo, nám důkazy nesmírné lásky podalo. Milujmež tedy to dítko, prokazujme lásku za lásku. Milujmež dítko to láskou nezměrnou pro lásku, kterou milovalo nás!« —

Pohlédni tedy, duše křesťanská, za okamžik do tajů života Kristova a shlédneš propast lásky a srdce tvé zachvěje se vděčností, neboť v Něm najdeš vše, čeho hledáš Uvažuj!

Když Otec nebeský již vztahoval pravici svou, by ztrestal lidstvo věčným neštěstím, láska Syna Božího k duším ubohých promluvila k Němu: »Nezavrhuj, Otče můj, ubohé ďáblem oklamané a svedené duše; nabízím za ně svůj život lidský, jež na sebe vezmu, a přinesu jej jako obět smírnou na oltář Kalvarie, roztrhnu neblahý zápis, jímž lidstvo zapsalo se svému nepříteli! Odčiním nesmírnou urážku!«

Otec svolí, však pokora nehlubší, ponížení nesmírné jsou stále průvodkyně života Spasitelova. Zrodí se v chladné jeskyni, jež mu královským příbytkem, za matku zvolí si dívku nejčistší, ale též nejchudší, několik hadříků je prvním jeho rouchem, rozviklané jesle, tvrdá drsná sláma jeho kolébkou. A vzpomeneš-li, že tvrdý holý kříž, na nějž byl hrubými hřeby přikován, byl jeho lůžkem úmrtím, pak zvoláš: »Nikoho z lidí bída trpčeji nepolibila v líc, nikomu ze smrtelných chudoba úžeji se nepřivínila než k Spasiteli!«

Dítě chudičké, pohlédni na Ježíše? Ani vzdech roztrpčení nad bídným osudem, ani slza nespokojenosti netřpytí se na tváři Jeho, ani vráska nenávisti k zámožným nesvírá čelo Jeho! Pohruž se v Jeho prozřetelnost a poznáš, že tě neopustí!!

V Něm najdeš zářivý vzor lásky k rodičům, jimž byl poddán v poslušnosti až do třiceti let; naučíš se vážiti si starostlivého otce i jeho práce tělesné či duševní; jako Ježíš prací tesařskou pomáhal živiti se pěstounu svému i ty dle sil svých přispěješ k výživě celé rodiny. Tvé srdce zahoří něžnou láskou k matce, neboť i Spasitel z lásky k matce první zážrak činí v Káni Galilejské a nezapomene na ni ani v největších bolestech, ale poroučí ji v ochranu miláčku svému Janu.

Jsi-li pronásledován záštítem, nenávistí, přikořím — trpělivost vzbudí v duši tvé vzpomínku na Nejnevinnějšího, jenž pronásledován byl už od prvního oka-

mžiku svého života až do vzdechu posledního, v němž chvěl se výkřik: »Dokonáno jest!«

Věněli-li snad svět skráň tvou vínkem přízně a slávy, Vykupitel v palmovém průvodě nad Jeruzalemem plačící připomene ti, že všechna sláva jest polní tráva a lid, jenž dnes oslavenci volá jásavě »Hossana«, zítra štve soudce naň hrozným výkřikem: »Ukřížuj ho!« k rozsudku nespravedlivému.

Až nachýlí se den života a slunce hasnouti bude zrakům tvým i tehdy Ježíš zůstane ti vzorem, jak tvůj vzdech poslední má býti obětí odevzdání se do vůle Boží: »Otče, v ruce tvé poručím ducha svého . . .«

Ejhle, dítě Kristovo, tolik lásky ukázal ti Syn Boží, aby vděčnost tě za Ním vedla!

Pohřížil jsi se dnes maličko do vznešených tajemství života Jeho, kéž z lásky k Spasiteli každá myšlenka, slovo i skutek tvůj jest proniknut snahou, zachovati si přízeň Otce nebeského a milost Syna Jeho; pak Ježíš bude tvým životem a projdeš šťastně tímto slzavým údolím a obávaná brána hrobu bude ti branou k věčnému štěstí. Amen.

Exhorta na neděli XXI. p. Pent.

(Frant. Malý.)

Odpuštění!

Pán Ježíš dokazoval kdysi učedníkům, že jest jim obzvláště potřebí svornosti, jednoty a lásky; že si tedy mají navzájem rádi odpouštěti. Když to slyšel sv. Petr, který byl živé a prudké povahy, mylně se domníval, že není třeba bližnímu *vždycky* odpouštěti, ale že stačí odpustiti jen *někdy*. Za tou příčinou tázal se božského Učitele takto: »Pane, kolikrát mám odpustiti bratru svému, když se proti mně prohřeší? Stačí sedmkrát?« »Nikoli sedmkrát, ale do sedmdesátkrát sedmkrát!« odpověděl Pán Ježíš a hned na to vypravoval podobenství dnešního evangelia.

Co tedy myslíte, milé dítky, kolikrát máme odpustiti svému bližnímu? Kolikrát? To se nedá vypočítat. Ale vždycky a rádi máme odpouštěti každému i svému nepříteli. Že to je naše sv. povinnost, ukáží vám na 3 příkladech, které jsem k vašemu poučení vybral z biblické dějepřavy .

1. Víím, že rádi posloucháte zvláště příběh o *Josefu Egyptském*. Ach, moje děti, vidíte, že tento trpělivý jinoch měl ve svém mládí málokdy na různých ustláno! Sotva by se našla rodina, v níž by bratři svému spolubratru tolik křivd a těžkých urážek učinili jako nehodní bratři šlechetnému Josefovi. Od maličkosti pronásledovali jej závistí a nenávistí a v tvrdém srdci svém dokonce i hroznou smrt mu obmysleli? A jistě by byl pod rukou jejich zahynul, kdyby se ho nebyl ujal citlivější Ruben a kdyby ho nebyli kupci egyptští odvedli jako otroka do své země.

Ale zdaž nečekal ho i v Egyptě život plný utrpení, ústrků a podezřívání? Zdaž nebyl mu tam souzen i temný žalář? Kdo dovede vylíčiti všechny jeho strasti? A kdo to vše zavinil? Ach, nikdo jiný nežli jeho vlastní bratři! Avšak P. Bůh je nejvyšší moudrý a také nejvyšší spravedlivý!

A tak se řízením Božím stalo, že zrádní bratři trápeni jsouce hladem objevil se v Egyptě před tváří mocného Josefa, Hle! Všecky je měl ve své moci!

Mohl se jim krutě pomstít! Jako vladař mohl jen poveleti — a všichni byli vsazeni do žaláře nebo odvedeni na popraviště! Ale stalo se tak? Ztrestal je? Pomstil se jim? Ach ne! Ze srdce odpustil bratřím svým! Ani výčitkou jich neobmyslil, ale laskavými je upokojil slovy: »Nelekejte se! Neboť pro zachování vaše poslal mě Bůh před vámi do Egypta, abyste pokrmy měli a živi býti mohli!«

Milé dívky, není-li to utěšený příklad lásky bratrské? Nezasluhuje-li následování? Nemáte-li také vy ze srdce odpouštěti *bratřím a sestřám*? Hle! Tady na světě najdete mezi cizími lidmi, není-liž pravda, pramálo upřímnosti a lásky! Netrýská-li doma láska mezi sestrami a bratřimi, kde jí máme jinde hledati? Nanajde-li žíznavý člověk pramen vody v nížinách, kterak jej najde na horách a písčinách? — Kéž tedy z lásky odpouštíte bratřím a sestřám, když vám snad neradi ublíží!« —

2. Nyní slyšte druhý krásný příklad? Kdo více nepříteli odpouštěl nežli *David*? Kdo byl jeho nepřítelem? Saul. Ach, což neměl Saul vlastně býti jeho nejděčnějším přítelem? Vždyť se mu David tolik obětoval! K vůli němu opustil krásné, tiché luhy betlémské a poslušná stáda, aby na dvoře královském hrou na harfu těšil zarmouceného. I život nasadil za krále, zvítěziv nad silným nepřítelem. Mohl ještě více se obětovati? Nemohl! A přece za to všecko sklízel od Saula nevděk a nenávisť. Když pak už ani životem si nebyl jist pod střechou domu královského, uchýlil se do hor. Ale i tam pospíchal za ním Saul, hoře touhou po jeho smrti.

Ale člověk míní a P. Bůh mění. A tak se stalo, že se David s průvodcím svým nepozorovaně za noci vplížil do stanu, v němž král tvrdě spal. Abisai radil ztrestati teď bezbranného nepřitele. »Hle, v ruce naší jest!« pravil nedočkavě. »Ó dovol, pane, já půjdu a probodnu jej ranou jednou tak, že druhé nebude třeba! A budeš mít pokoj po celý život.« Avšak co odpověděl šlechtný David? »Nezabíjej ho! Ale vezmi pouze kopí jeho a číši vodní! Ať pozná vinu svou! Ať se zastydí a polepší!«

Hle, milí žáci, tak dovedl odpouštěti úhlavnímu nepříteli David, který právě tak pomazán byl na krále jako Saul a byl mu tedy roveň! A podobně máte i vy odpouštěti na př. svému *spolužáku*, když se vám stane mimoděk od něho křivda. Hle, pod jednou střechou školní budovy ustavičně pohromadě trváte! Jste si všichni rovni! Stejného učení požíváte. Stejná poučení, rady a napomenutí zde slýcháte! Ach, buďte mezi sebou svorní a laskavi a odpouštějte si navzájem! To je naše vroucí přání!

3. Abyste pak opravdu slova tato k srdci si vzali, povím vám ještě příklad třetí, a to příklad všech příkladů nejkrásnější. Koho asi teď míním? Ach milé děti, na *Spasitele* našeho myslím právě teď! Neboť On miloval své nepřátele a jim odpouštěl v míře takové, že toho žádný člověk na světě nedokáže.

Ó jen si vzpomeňte, kterak chodil po své vlasti Palestině a všude dobře činil! Nasytil tisíce lidí, uzdravoval pouhým slovem nemocné a křísil mrtvé. A přece žádný člověk, co jich kdy bylo pod sluncem, nezakusil tolik nevděku a urážek jako On. Ale co vypravuji sv. evangelisté? Že když haněn byl, netupil. Když byl pomlouván, nepomlouval. Když jej zajali, jako beránek dal se vésti a neotevřel úst svých, když mu bylo spíláno. A když konečně na Kalvárii

dosáhly urážky svého vrcholu, nahlas se modlil za nepřátele a jim ze srdce odpouštěl.

Je možná, děti, představit si lásku a dobrotu větší? To jistě není možná. Ale co je možno? Odpouštěti ze srdce svému *blížnímu!*

A k tomuto přesvědčení chtěl jsem vás přivésti, když jsem vám vypravoval tyto 3 krásné příběhy z bible. To si pamatujte, že, co je v bibli, je tam ku vašemu poučení. K vašemu poučení je tedy příběh o *Josefu* Egyptském! K vašemu poučení nechat sloužiti šlechetný *David!* A konečně poučení čerpejte z lásky *Kristovy!* Jaké poučení? Abyste milovali své bratry, sestry a spolužáky a jim rádi odpouštěli. Budete-li tak činiti, budete se moci v Otčenáši pravdivě modlit: odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim vinníkům! Amen.

Exhorta na neděli XXIV. po sv. Duchu [3. po Zjev. P.]

Napsal Em. Civka.

P. Damian, apoštol malomocných.

R. 1888 byl vystaven v Londýně obraz, podobizna řeholníka, jenž budil pozornost ne svou krásou, nýbrž svou ohyzdností. Mnozí žádali za jeho odklizení, nevědouce, jak krásná duše skrývá se za zohavenou tvář. Byla to podobizna P. Damiana, apoštola malomocných.

Je vám známo, jak hroznou nemocí jest malomocenství. Na těle objeví se hnisající rány, které se dále rozežirají, obličej, ruce a celé tělo nemocného znetvoří a odporný zápach vydávají. Je-li nemoc prudší, končetiny, ruce i nohy uhnívají a odpadávají a nemocný v bolestech umírá.

Nesmírné dobrodiní prokázal tedy Božský Spasitel onomu malomocnému, — o němž vypravuje dnešní sv. evangelium, — když slovy: *»Chci, buď čist,«* vrátil mu zdraví, sprostil ho trapné nemoci.

Malomocenství dosud nevymizelo, zuří ještě v krajinách východních, zvláště mezi plemenem žlutým a černým. Jak bídný a politování hodný jest život těchto nemocných! Nejen že trpí veliké bolesti, ale pro nakažlivost nemocí bývají vylučováni z příbytků zdravých, ze středu rodin a dováženi na osamělé místo, nebo na vzdálený ostrov, kde v úplné odloučenosti tráví smutné dni svého života.

Takovým útlukem malomocných jest od roku 1865 též Molokaj, jeden z ostrovů Sandwichských v Tichém oceanu. Na tento ostrov byli dováženi malomocní z ostrovů Havajských a z okolí, a tvořili tam osadu, která měla více než tisíc obyvatelů. Žalostné poměry vládly, v osadě této do r. 1873. Ubozí nemocní, úplně od světa odloučení, strádali tělesně i duševně. Opojné nápoje a zahálka je znemravňovaly, opuštěnost a beznadějnost skličovaly jejich mysl a vybízely k zoufalství. Vláda posílala jim občas potraviny a trochu oděvu, nikdo jiný však se nešťastníků neujímal, nikdo se o ně nestaral. Ano, kdo pak ze zdravých měl by tolik odvahy a statečnosti, aby z lásky k trpícím vydal se v nebezpečí jisté nákazy a trapné smrti?

A hle! Co se zdálo nemožným, vykonal katolický řeholník, rodem Belgičan, *P. Damian De Venster*. Roku 1873 navštívil malomocné biskup Havajský a takto k nim promluvil: *»Dosud byly jste, milé dívky, úplně opuštěny, dnes však přivezl jsem vám s sebou kněze, který vás velmi miluje, který chce býti vašim*

přítelem, otcem a který zde s vámi chce žít i zemřítí.« Od té hodiny zůstal P. Damian na ostrově a svět mluvil zase o rekovném knězi, až po šestnácti letech, když P. Damian od malomocných se nakaziv na Molokaji zemřel.

Jak blahodárná a pozeňnaná byla činnost tohoto apoštola!

Jeho první péčí bylo, aby zbudoval pro nemocné dosti vhodných, čistých příbytků, neboť mnozí malomocní bydleli jako zvěř ve skalních jeskyních, nebo v jamách v zemi vyhrabaných. Přispěním méně nemocných vystavěl P. Damian za několik let přes 300 domků, z nichž utvořeny osady Kalawao a Kalaupapa. Aby odpomohl nedostatku vody, zřídil se svými pomocníky vodovod, jenž přiváděl zdravou vodu z horské vysociny, a malomocní navykající sobě čistotě, mírnili též své bolesti. Pro těžce nemocné založil neunavný apoštol zvláštní nemocnici, ve které byl nejen těšitelem duchovním, ale i lékařem a ošetřovatelem tělesným.

Pečuje horlivě o tělesné blaho svých oveček nalezl snadno neohrožený pastýř cestu i k jejich duším, k jejich srdci. Všichni nemocní Inuli k němu, jako k svému otci, s dětinou láskou, ve všem ochotně ho poslouchali a za něho se modlili.

Pro potřeby duchovní zbudoval P. Damian dva kostely, v obou od něho založených osadách. Každodenně konal v obou kostelích služby Boží, k nimž se scházeli všichni nemocní, kteří mohli choditi. Jak smutný a srdce citlivé dojmající byl pohled na společnost v kostele tom shromážděnou! Vše tam bylo malomocné — od ministranta až do posledního účastníka a několik let i obětující kněz P. Damian. — Aby dívky nabyly potřebného vzdělání, vystavěl pro ně P. Damian školu, kde též vyučoval, a pro osiřelé zbudoval vhodný sirotčinec; kromě toho zřídil též prostranný hřbitov, kam za 16 let svého působení pochoval přes 2000 zemřelých.

Vroucí a obětavá láska horlivého apoštola zaplašovala jako zářící paprsky sluneční temná mračna bídy a probouzela nový život na smutném ostrově. Kde dříve bujela každá nepravost, tam ozývala se touha po ctnostném životě, kde bylo slyšeti proklínání a slova zoufalství, tam vznášely se k nebesům zbožné vzdechy a vroucí modlitby, tváře zachmuřené a trpkostí sklíčené zjasnily se trpělivostí a odevzdaností do vůle Boží.

Po třináctiletém pobytu mezi malomocnými cítil P. Damian, že též malomocenstvím jest zachvácen. Než nermoutil se proto, ale i v nemoci tři leta trvající konal, jak mohl, všechny své povinnosti, až 15. srpna, ve svátek Nanebevzetí Panny Marie r. 1889 vydechl svou šlechetnou duši. Oplakáván ode všech ubožáků jako pečlivý otec od milujících dítek svých, pochován byl horlivý apoštol na hřbitově Molokajském mezi svými osadníky, jež tak vřele miloval.

Moji drazí! Obdivujeme se právem statečným mučedníkům, kteří pro víru a z lásky ke Kristu v prvních dobách křesťanských obětovali statek i život svůj, ale rcete sami, nezasluhuje-li stejné úcty a stejného obdivu i náš statečný apoštol, jenž z lásky ke Kristu zasvětil život svůj službě těch nejnižších, vyvržených ze společnosti lidské, a jenž ne několik okamžiků, ale mnoho let pohlížel bez bázně smrti v tvář?

Než namítne snad někdo: Toť jediný a zvláštní případ v dějinách! Zvláštní ano, m. dr., ale nikoliv jediný v církvi naší.

Ještě za živobytí P. Damiana přihlásily se katolické řeholnice, sestry Františkánky, jimž svěřil P. Damian zvláště obsluhu ženských nemocných, a o pomocníka a nástupce hřlivého apoštola postarala se sama Božská Prozřetelnost. *Josef Dutton*, protestant a setník ve vojsku Spojených Států amerických, uslyšev o hrdinském působení P. Damiana, zřekl se své hodnosti, přestoupil k církvi katolické a vstoupiv do řehole, odebral se na ostrov Molokaj, aby byl pomocníkem prvního apoštola malomocných. Třiadvacet let sloužil po smrti P. Damiana ubohým nemocným, vymýval a obvazoval jejich rány, těšil je, léčil a mírnil jejich bolesti, až sám se nakaziv odešel minulého roku za P. Damianem do radosti věčné.

Dle příkladu apoštolů Molokajských ujímají se malomocných i jiní katoličtí misijníci a řeholníci a zřizují pro ně nemocnice v Japonsku, v Číně, na Madagaskaru a jinde.

Jaké to vzácné květy lásky rozvíjejí se na stromě církve naší! Těch ubožáků, kterých se štítí i vlastní sourozenci, těch nešťastných, které vyhání od svého prahu lidská společnost, ujímají se andělé milosrdenství, a slovy útěchy i skutky lásky mírní krutý jejich osud.

Tážete se, co pudí tyto duše hrdinné, že opouštějí domov, rodinu i radosti světské, co dodává jim síly, aby vytrvaly ve službě tak obtížné? Pudí je láska křesťanská, kterou hlásá Božský Spasitel: *»Cokoliv jste jednomu z mých nejmenších učinili, mně jste učinili,«* a sílí je milost Boží, čerpaná z modlitby a ze sv. svátostí, sílí je naděje na shledání s Ježíšem svátostným v radosti věčné.

V žádné jiné církvi nenajdete ústavů takových, nenaleznete obětavosti tak hrdinské a lásky k trpícím tak upřímné, leč toliko v církvi katolické.

Když se před několika lety objevila v Hamburku cholera, kdo se přihlásil dobrovolně k ošetřování nemocných? Pouze katolické řeholnice, milosrdné sestry. A není tomu dávno, co ve Francii zrušili všechny řádové domy a vyhnali všechny řeholníky a řeholnice, i ty, jež ošetřovaly nemocné. A hle! Již z mnohých měst zasilány jsou vládě žádosti s tisíci podpisů, aby povolání byli opět — aspoň do nemocnic — řádoví ošetřovatelé a ošetřovatelky.

Nuže, m. dr., mohl by si někdo nevážiti naší svaté církve, z níž vycházejí hrdinové tak stateční, mohl by někdo kamenem potupy a posměchu házeti po duších tak vzácných a šlechetných?

»Ignem veni mittere in terram, et quid volo, nisi ut accendatur?« (Luk. 12. 49.) *»Přišel jsem, abych oheň přinesl na zemi, a co chci jiného, než aby hořel?«* volá Božský Spasitel. V srdcích těchto vyvolených apoštolů milosrdenství hoří jasným plamenem pravá láska k Bohu a k bližnímu, kéž rozehřejeme tímto posvátným ohněm i chladná srdce svá, kéž upřímným slovem soucitu i ochotným skutkem lásky pomaháme rádi nemocným a nešťastným! Dobře činíce pocítíme již nyní sladkou odměnu v blaživém hlasu svědomí i v čisté radosti, jež zaplaví nitro naše, — a od Spasitele našeho kyne nám odměna věčná dle zaslíbení: *»Pojďte požehnání Otce mého, neboť nemocen jsem byl a přišli jste ke mně.«* Amen.

Exhorta na neděli poslední po sv. Duchu.

Dvojí příchod Kristův.

Josef Pavlišta, kaplan v Kopidlně.

Dne 17. prosince 1826 zakončili kněží missionáři ve farní osadě francouzské Migne (dieceze : Poitier) radostně duchovní cvičení, neboť všichni katolíci nejen pozorně a horlivě poslouchali slovo Boží, ale též velmi kajicně přijali sv. svátosti. Toho dne před slunce západem shromáždili se věřící v počtu 3000 osob k slavnostnímu posvěcení a vztýčení missijního kříže. Mládenci v slavnostním průvodu nesli jej celou farní osadou a postavili blízko farního chrámu, kde kněz po posvěcení jímavě kázal o významu a moci sv. kříže! A hle! Uprostřed kázání zraky věřících obracejí se překvapeně vzhůru k obloze nebeské, kde nad věží chrámovou směrem k západu září v jasných rysech veliký kříž. Kněz též vzhůru pohlédl a úžas zavřel ústa jeho. Padá hned na kolena a všichni přítomní s ním, hluboce dojati pozorují zázračný zjev. Co as ukázal Pán po těchto duchovních cvičeních objevením se sv. kříže na klenbě nebeské? Jistě to, že byl šťastný příchod Jeho do kajicných duší. Tak vždy, kdykoliv Pán Ježíš zavítati má do lidského srdce, předchází příchod Jeho znamení sv. kříže. Křížem se znamenáme, když zveme Krista společnou modlitbou jako ochránce do naší rodiny, k práci jako žehnajícího pomocníka; přijímáme li sv. svátosti, kříž Jeho jest klíčem k pokladu vzácných milostí, jež láska Boží poskytuje nám. Kříž Spasitele jest tedy oznámením příchodu Jeho! Dvojí pak příchod Páně možno pozorovati: zde na světě jest *tichý*, bez slávy, plný milosti a milosrdenství; na věčnosti *slavný a velebný*, ale přísný Uvažujme o tom!

1. Sv. evangelista Matouš vypravuje o slavném vjezdu Páně do sv. města Jeruzalema ku poslední slavnosti velikonoční, rozpomíná se na proroctví Zachariášovo tuto událost předpovídající říka: »Povězte, dceři Sionské: Aj, král tvůj běře se k tobě tichý sedě na oslíci .« Tys, duše křesťanská, dcerou a dědičkou nebeského Sionu! K tobě se běře tichý král tvůj, Ježíš, při oběti nejsvětější. Vše zmlká, varhany též stichly, lid padá na kolena a zbožný křesťan neodvází se ani hlasitě vydechnouti, neboť právě slovy prostičkého kněze pronesenými nad hostií: »Totoť jest tělo mé!« proměňuje se podstata chleba v pravé živé Tělo Páně, v němž duše nejkrásnější s Božstvím nerozlučně sloučena, v němž bije nejsvětější srdce Ježíšovo žiznici touhou po duších našich. Kéž by nám popráno bylo zrakem andělů patřiti na úchvatné květy ctností, jež rozvíjejí se v srdcích, která milosti posvěcující hříchem smrtelným neztratila!

Kéž bychom zřeli, jak milosrdenství Boží milostí pomáhající budí svědomí hříšných z hlubokého snu, by obrátili se k Pánu a ukojili hlad po štěstí, otevřeli zrak a pozorovali svůj život ve světle víry a vděčnosti a našli tak pokoj, jehož svět dáti nemůže! Kolik ran v okamžiku tom nejposvátnějším zahojí ruka Kristova, kolik slzí osuší a obnoví tužeb zklamanych! Věru moře požehnání, ochrany i lásky Boží plyne z oltářů našich do příbytků křesťanských? Kdo však z ubohých smrtelníků to znamená? Nikdo! Tichý to jen a neslavný příchod Páně. Ať vás to však nemýlí! Nepodobejme se nevěřícím vysměvačům, kteří namítají: Co nevidím, tomu nevěřím! ale nedokonalý rozum svůj podrobme Moudrosti Boží, jež slavně a zřejmě promluvila ústy Syna Božího, Ježíše Krista. Bytost

naše kéž volá v pokoře: »Ježíši, Tobě jsem uvěřil a jsem přesvědčen, Ty máš slova života věčného!«

2. Slavný kazatel francouzský P. Xaver Ravnau byl kdys povolán k 70 letému admirálu šl. Camperovi, jenž třikráte byl zachvácen mrtvicí, by připravil jej k sv. zpovědi. Nebyl ale přijat příliš vlídně, ano nemocný admirál se vyjádřil, že by raději znovu obeplul celý svět, než by se zpovídal. Však vřelé modlitby ctihodného kazatele k Matce Boží za pomoc vysílané došly vyslyšení a způsobily převrat v duši nemocného zatvrzelce. Prohlásil konečně: »Chci se zpovídati!« P. Ravnau mu ihned vyhověl. Nemocný po sv. zpovědi často říkával: »Velebný pane, vy jste mi nejlepším přitelem a Pán Bůh nejlepším otcem. ani netušíte, jaká radost a štěstí rozlily se duši mou. Vskutku jest upřímná sv. zpověď největším štěstím hříšníka a divno mi, že tak mnozí se o ně připravují. Což přestal býti snad Pán Ježíš dobrým pastýřem, jenž hledá ovečku ztracenou? Není snad v každém chrámu katolickém zpovědnice slitovnice, kde by zklamání zdánlivým pozemským štěstím, plní hanby i lítosti našli milosrdného Samaritána? Jen třeba poslechnouti hlasu volajícího k pokání, jen odhaliti a ukázati zastaralé snad rány duše a Ježíš, milosrdný Samaritán, vymyje a vyčistí je, páskami shovívavosti a lásky sváže, balsámem napomenutí zahojí, pak odevzdá ji radostně v ochranu anděla strážného, v království nebeském zas bude radost nad jedním hříšníkem pokání činícím. Blaze tomu, jenž pokorou získá si spokojenost srdce — než ubohý, kdo pyšně snad, ale bolestně nosí peko v duši!

3. Nepřichází však Pán Ježíš jen jako milosrdný Samaritán neb jako Beránek Boží, jenž klade se na oltář křesťanský každodenně, by opětoval nejpamátelnější obět lásky své na kříži, ale chce též poskytnouti příležitost duši lidské, by jako Hosta mohla Jej vítati v srdci svém. Příchod tento naplní údivem každé dobré srdce. Vždyť vítězný císař Napoleon při slavné hostině tázán od jednoho z generálů svých, kdy cítil se v žití svém nejšťastnějším, odpověděl k údivu všech přítomných: »Nejšťastnějším dnem žití mého byl den prvního sv. přijímání, neboť tu jsem byl Bohu nejbliže!« Zde u oltáře nalezne Pána svého nejen srdce věrné, jež touhou, úctou a láskou zlákáno sem přikleklo, ale též zklamané na světě všim i srdcem mateřským. Zde okřeje příchodem Jeho srdce kdys v hříších tonoucí, jen milosrdenstvím Božím zachráněné od věčného neštěstí, zde srdce zmučené pronásledováním uvítá Jej jako knížete pokoje

4. Nejmilejší! Spasitel náš přicházejí zde na světě k duši jeví se jako tichý Král milosrdný Samaritán a vzácný dobrotivý Host, Jež andělé shovívavosti, milosti a pokoje provázejí. Pakli duše nedbale, neochotně, s odporem Jej přivítá, běda jí! Až nastane skon všeho tvorstva i lidského věku, jak líčí jej sv. evangelium na poslední i první neděli roku církevního, marně duše nešťastná volati bude po milosrdenství a milosti. Zachvěje se zklamána a ohromena spravedlivou přísností Páně, Jenž vyřkne rozsudek k věčnému neštěstí.

Prosím vás tedy, děti milé, učiňte dnes pevně předsevzetí, že vždy dobře a svědomitě přivítáte svého Spasitele ať při mši sv., neb u sv. zpovědi a při sv. přijímání. Pak jistě při soudu posledním uslyšíte radostný výrok Páně: »Pojďte, požehnaní a vládněte královstvím, které vám připraveno od ustanovení světa!« Amen.

Exhorta na neděli I. v adventě.

FRANT. MALÝ, kaplan v Praze.

Poslední soud.

Žil kdysi v tichém zámečku vysloužilý generál, který měl lásku k chudině, a když mu zemřel jediný syn, přijal k sobě chudičkou dívku z přibuzenstva svého. Ale ona nebyla hodna takového štěstí; ačkoli sama z chudoby vyšla, zpyšněla a chudými pohrdala. Což velice mrzelo šlechtetného strýce jejího, který ji proto káral. Slíbila polepšení. Aby se přesvědčil, zdali slib svůj plnití bude, podrobil ji zkoušce a odcestoval. Dříve však řekl: »Zde ti odevzdávám klíče od pokladny! Neodepři almužny žádnému nuznému! Starému vojákovu dej pak vždycky dukát!« Za nedlouho po jeho odchodu přibelhal se o berlích starý vojín do zámku a prosil za almužnu. Dívka jej však odbyla. »Klidte se mi s očí!« zvolala nelítostně, »nemám pro vás peněz!« V tom okamžiku žebrák odkládá chudičský plášť a odhazuje berle. A he! Před ulekanou dívkou stojí pojednou místo žebráka její dobrodinec! »Klid se mně s očí!« volá přísný generál. »Nechceš-li plnití mých přání, vrať se tam, odkud jsi přišla!« A marný jest pláč, marny její prosby! Veta po jejím štěstí! (Černohouz str. 598.)

Milé děti, když jsem četl tento příběh ze starých dob, vzpomněl jsem si na jinou šlechtetnou bytost, která před 1900 léty vzala na sebe také roucho chudoby a berlu opovržení a přišla na tento svět, aby dobře činila lidem ubohým. Kdo to byl? Už víte zajisté, že to byl Ježíš Kristus, který s výšin nebeských sestoupil, hluboko se ponížil a dlouho od lidí poznán nebyl, až teprve, když zázraky konati počal. Byl pak ukřižován a umřel. Vykonav své poslání navrátil se do své vlasti nebeské.

Ale odtud zase »přijde soudit živých i mrtvých«. Kdy? Ach, milé děti, to já nevím! Ale tolik vím, že přijde jistě, protože to předpověděl.

I. Jaká znamení budou předcházeti jeho příchod?

II. Kterak bude konati soud poslední?

Na tyto dvě otázky vám chci dnes odpovědět.

I.

Pán Ježíš nám tedy rok, den a hodinu svého příchodu neoznámil, protože chtěl, abychom byli na soud pořád připraveni. Ale za to předpověděl *znamení*, která budou předcházeti. Jako na vyrážejícím listí stromu fíkového se poznává, že blízko jest léto, tak poznají lidé podle těch znamení, která se ukážou na nebi i na zemi, že blízko jest soud poslední.

a) Co spatřujeme na *nebi*? Slunce, měsíc a hvězdy. Milé děti, nejsou-li krásna tato tělesa? Není-liž obdivuhodné to *slunce*, které svými paprsky okrášle země ozařuje a zahřívá? Koho by netěšil milý *měsíc*, když času nočního na obloze nebeské velebně si vykračuje? Komu se nelíbí ty nesčetné *hvězdy*, které jako nějaké noční lampičky vysoko nad námi zavěšeny jsou? Není-li pravda, že »nebesa vypravují slávu Boží a dílo rukou jeho zvěstuje obloha«?

Ale přijde jednou čas, kdy na povel všemohoucího Boha všechna ta krásna přestane. *Slunce* najednou pohasne a v truchlivý se obleče smutek. *Měsíc* zrudne jako krev, nejinak než jakoby strachem a hrůzou potil se krví. A přijde jedenkrát čas, kdy *hvězdy* pozбудou své jasnosti a padati budou s nebe, jako padá

ovoce se stromu, když veliký víchř zaburácí krajem na nebi.

Ta budou znamení

b) A co se stane s naší zemí? Něco hrozného.

Vy jste přece slyšeli o velikém *zemětřesení*, jež o vánocích r. 1908 postihlo jižní Itálii a Sicílii! Tehdáž jako dravá šelma za ranní tmy přiblížila se katastrofa. Základy *země* se pohnuly, a domy, kostely, divadla, villy — všecko padalo jako lehká stavba z karet. V okamžiku tisícové lidí ze spánku přecházeli ve smrt a živí zoufale volali: »Soudný den! Je soudný den!« Po otřesu nastala hrozná tma, *moře* vzdulo se do ohromné hory a rozlilo se kolem dokola bahnitou a sirou zapáchající vlnou. Potom nastalo smutné ticho, ticho hřbitovni. Ach, byl to tenkrát v Messině skoro soudný den!

A takový bude asi, milé děti, konec světa! »Tehdáž *země* pohne se z místa svého« (Izai. 13, 13.), a jako by se ze závor svých vymkla, počne se viklati a trásti. Vysoké hory a skály budou se s velikým hřmotem káceti. Nádherné paláce, slavná města a silné pevnosti, které dle soudu lidského věčně trvati měly, obrátí se v prach a zříceniny. *Moře* se počne vzpinati a vody jako hory, dosahující vršky svými k oblakům, dorážeti budou na zemi, takže »kvileti budou všecka pokolení země« (Mat. 24, 3) a schnouti budou lidé, kteří se toho dožijí. Bázní a úzkostí nebudou věděti, kam se obrátiti mají

II.

A pak nastane *soud*

Na rozkaz Boží svolají *andělé* veškeré lidstvo k soudu. *Těla* zemřelých spojí se každé se svou duší a vstanou z hrobů. Tehdáž zlí budou *odloučeni* od dobrých, takže jedni postaveni budou na levíci a druzí na pravici.

Tehdáž se ukáže *znamení Syna člověka*. Děti, jaké že to bude znamení? Podle výkladu sv. Otců nebude to nic jiného nežli znamení kříže. Tedy sv. kříž Kristův bude tenkráté svítiti, až všecka ostatní světla pohasnou! Při spatření kříže radostně se ozvou spravedliví, kteří za života kříž milovali; ale s nářkem odvrátí se zavržení, protože ten kříž bude na ně žalovati, že se za živa kříži vyhýbali a že svými hříchy Pána Krista znovu křížovali.

Potom přijde s nebe *Ježíš Kristus* s velikou mocí a velebností, aby soudil živé i mrtvé, dobré i zlé. Ano! J. Kristus bude souditi a nikdo jiný! Neboť On to předpověděl, řka: »Otec nesoudí nikoho, ale veškeren soud odevzdal Synu.« (Jan 5, 22.) Kolem něho shromáždění budou všichni lidé od počátku světa, všichni spravedliví a všichni zavržení.

Tehdáž (Zjev. 20, 12) »otevrou se hnihy svědomí« a podle nich budou všichni lidé souzeni. *Kterak* budou souzeni? Tím způsobem, že všechny myšlenky, slova, skutky každého člověka, i sebe tajnější, objeví se před celým světem, jako by každému na čele byly napsány

Ach, milé děti, bude se konati tento soud jistě? Jistě! Neboť to předpověděl nejvyš pravdomluvný Pán Ježíš, který k tomu ještě dodal, že »půjdou ti, kteří dobře činili na vzkříšení života, kteří pak zle činili, na vzkříšení soudu«, t. j. do pekla.

Ku kterým asi náležeti budete vy? Ach, děti, to je vaše věc! To bude vaše zásluha

Františka hrab. Slavatová († 1676), o kteréž spisovatel Balbin*) svědčí, že za jeho doby nebylo nad ni v Čechách ženy zbožnější, nejvíce si přála, aby se po smrti s dítkami svými zase shledala. Ve své poslední vůli napsala toto: »Nejmilejším dítkám svým odkazují lásku a bázeň Boží, upřímnou pobožnost a důvěru v nebeskou královnu — abych je všechny Bohu svému na posledním soudu okázati mohla.«

Z toho poznáváte, milé děti, čeho je vám potřebí, abyste se posledního soudu báti nemusily: mějte lásku a bázeň Boží, buďte nábožni a ctěte P. Marii! Pak vám bude P. Ježíš na posledním soudu jistě milostiv. Amen.

*) Poznámka. Drahé kameny z kor. sv. Václ. 427.

Z praxe a různé.

Spolek katechetů v král. Českém konal dne 24./IX. 1913. ve spolkových místnostech VIII. čl. schůzi za hojného účastenství. Předseda kol. Benda zahájiv jednání, věnoval posmrtnou vzpomínku † kol. Kračmerovi. Přítomní vyslechli ji a povstáním vzdali poslední počtu zesnulému členu. Po tom podává předseda obšírný referát o VII. sjezdu katolíků v Kolíně, jehož se jako zástupce Spolku účastnil. Pak přikročuje k dalšímu bodu schůze, v jakém stadiu nachází se úprava platů. Referuje o výsledku své a kol. Hermutha (za německé kolegy) návštěvy u presidenta zemské komise hr. Schoenborna, pak u dv. rady Dostrašila a vicepresidenta Golla. Vše vyslechnuto se zájmem a za rozhovoru o některých katech. záležitostech skončeno.

VI.

Spolek vybízí důtklivě nově jmenované katechety, aby se co nejdříve za členy Spolku, který svědomitě stará se o jejich stavovské zájmy, přihlásili a schůze jeho navštívili. Přihlašky na adresu jednatele: *Jarosl. Vlasák, katecheta Smíchov, Korunní tř. 5.* Členové požívají mnohých výhod a práv! Podrobné informace se zašlou ihned.

Ze Spolku katechetů v král. Českém. Poukazujice na jednomyslné usnesení valné hromady Spolku katechetů v král. Českém ze 6. ledna 1911, žádáme členy Spolku co nejslušněji, aby obětovali za v Pánu zesnulého kol. *Bedřicha Kračmeru*, katechetu v Praze a člena Spolku, nejsvětější obět mše sv. Připomínáme, že

zvláštní obvyklá oznámení jednotlivým členům tentokrát zaslána nebudou.

**O posledních okamžicích Napoleo-
nových** sděluje generál Montholon v jednom ze svých dopisů: Napoleon dostal poslední pomazání, načež mi pravil: »Jsem nyní úplně šťasten, že jsem vykonal své náboženské povinnosti. Přeji vám, generále, téhož štěstí na vašem smrtelném loži. Já měl toho zapotřebí, neboť jsem Ital, syn Korsiky. Na trůně nedbal jsem příliš svého náboženství. Moc omamuje člověka, ale byl jsem vždy věřící; zvuk zvonů mne těšil, pohled na kněze mne dojímal. Chtěl jsem vše utajiti, ale to byla by slabost! Chci Bohu vzdáti čest Generále, nařídte, aby za mne byly konány modlitby. Bůh mi sice nevrátí zdraví, ale chci jej přece o ně prositi.« (Dle Müllendorffa, »Die letzte Oelung«.) Fr. Š.

Konkursy: Definitivně se obsadí místo katechety:

1. při měšt. šk. chl. ve *Vysokém n. Jiz.*
C. k. o. š. r. v *Jilemnici*, 22. července 1913.

2. při měšt. a obec. šk. chl. *Vysokém Mýtě.*

C. k. o. š. r. ve *Vysokém Mýtě*, 31. července 1913.

3. při obec. šk. d. v *Pardubicích* (Nové město).

C. k. o. š. r. v *Pardubicích*, 11. srpna 1913.

4. při měšt. šk. chl. ve *Mšeně* do 8. října 1913).

C. k. o. š. r. na *Mělniku*, 11. srpna 1913.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXVIII. ROČNÍKU.

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Nová učebnice sv. náboženství. — Kristus a civilisace. Tři promluvy k mládeži studující.
— Promluva o Dětském dnu. — Z praxe a různé.

Nová učebnice sv. náboženství.

Především uvádíme plný její titul :

Katholisches Religionsbüchlein für die unteren Klassen der Volksschule. Von Wilhelm Pichler, katechet in Wien. S obrázky většinou i kolorovanými od Fil Schumachera. Cena, vazba v plátně 1 K. Vyšla ve Vídni nákladem katolického Schulvereinu pro Rakousko 1913.

Autor sám uvádí *cíl*, který měl na zřeteli a *cesty*, jimiž snažil se ho dosáhnouti.

1. *Cíl učebnice :*

Dr. Augustin Gruber, kníže-arcibiskup salcburský, ve svých přednáškách o katechetice, jež konal k alumnům svého kněžského semináře a v roce 1830 je uveřejnil, jakož i v příručce, kterou hned potom vydal — doporučoval a šířil metodu stanovenou sv. Augustinem totiž *na nižším stupni školy národní postup dějinný*, který všecko poučování a napominání náboženské buduje na vybraných událostech Pisma sv.

V Německu též methodický postup zavedl a zdokonalil ve svých známých »Vollständige Katechesen« farář Gustav Mey, kteréžto vydal tiskem po prvé v roce 1871 a které dosud význačné místo zaujímají mezi katechetickými pomůckami; ovšem že katechismus tu ustupuje příliš do pozadí.

Převážná většina katechetických spisovatelů, kteří psali učebnice pro nižší stupeň a diecéšní učebné osnovy, následovali obou těch geniálních mužů, čímž stalo se, že jejich postup učebný *v theorii katechese stal se dominujícím.*

Také na kongresu katechetickém ve Vídni r. 1912 byl schválen pro druhý a třetí školní rok, aniž by se byl jediný hlas pozvedl proti; většina účastníků dokonce i si přála, aby i v prvním školním roce ten způsob byl zaveden, a v souhlas uveden s postupem církevního roku.

To s dostatek ukazuje, že se tu nejedná tudíž o nějakou methodickou libůstku: postup dějinný je takový, že budí u těch malých zájem a radost, jim nauky činí srozumitelné a napomenutí v mysl a vůli vštěpuje; *dějinný postup při vyučování je podstatnou podmínkou toho, že vyučování v důležitých prvních*

letech školního vyučování, kdy má se položiti základ k životu náboženskému a Spasiteli připravili cesta do srdcí dítek, s dobrým výsledkem se potká.

Abý ten dějinný postup vyučovací i v praxi se uskutečnil a uplatnil, k tomu cíli má sloužiti jmenovaná učebnice. Praxe však zůstala tu daleko za teorií. Učiniti z malého katechismu, malé biblické dějepavy a knížky modlitební jednotný dějinný postup, toť pracné a absorbující — autor pracoval na tom osm let — a žádá toho, aby autor dokonale ovládal látku, což i u horlivých katechetů děje se teprve po letech. Ve jmenované učebnici je tedy vše, co má dítě vědět na nižším stupni a to z dějepavy, katechismu, církevního roku a modliteb, inclusive ovšem též přípravu ke sv. zpovědi a přijímání a to vše seřazené dle dějinného postupu, *takže katechetovi při téměř jeho postupu dějinném může sloužiti jako pomůcka.* Arci že výsledek vždy zůstane nespokojivý, dokud děti druhého a třetího školního roku nebudou mít v rukou pomůcky důkladné. To prohlásil i kongres jednomyslně za potřebné a v tom smyslu i vznesl prosbu k církevnímu úřadu. Jmenovaná práce aspoň *ukazuje, kterak se tvoří jednotná náboženská učebnice pro děti.* Pak se teprve může rozhodnouti, zda lze zmíněnou prosbu splniti a jednotnou oficiální knížku náboženskou zavést.

2. Uspořádání :

Učebnice obsahuje návrh, který podal kongres, ovšem podává jej ve formě dokonalejší a zlepšené. Vše bylo opět propracováno, při čemž autoru jako dříve pomáhal jeho bratr; cenné pokyny zaslal i proslulý ředitel Bergmann v Drážďanech

Biblických událostí je tu 73. Dějepava starého zákona je tu značně omezena proti Panholzerově Malé biblické dějepavě.

Články: Stavění věže babylonské, pohostinnost Abraháмова, deset ran egyptských, velikonoční beránek, doba královská, průpovědi Šalamounovy — byly vypuštěny; historie Josefa egyptského značně zkrácena (na př. bratři Josetovi přicházejí do Egypta (č. 17.) ze 43 řádků na 17, bratři jdou s Benjaminem do Egypta z 38 řádků na 6 zkráceno. Naproti tomu články novozákonní jsou rozmnoženy. S hledem na přípravu ke sv. zpovědi a sv. přijímání, přidáno: setník z Kafarnaum, Magdalena, zaslíbení svátosti oltářní, zapření Petrovo, dále uzdravení chromého ke znázornění účinků posledního pomazání, místa z horského kázání pro učení o dobrých skutcích.

Pokud se týče slohu řeči, byl pokud možno ponechán slovosled Písma sv., ale spolu přihlíženo k usnadnění srozumitelnosti zkrácením, neb rozdělením delších vět, zjednodušením těžších výrazů. Kdo by se pozastavoval nad jmény Chaldea, Micheas, Kafarnaum, budiž tu poznamenáno, že netřeba jich si pamatovati; ale jména ta slouží tomu, aby vypravování činila konkrétnější a mají pro víru význam; biblické události *musí* býti označeny jmény míst a osob, jinak by se neodlišovaly od pohádek.

Při jednotlivých *poučkách* na př. s hledem na nová církevní nařízení v době prvního sv. přijímání, bylo pojednání o nejsvětější svátosti oltářní proti katechismu značně rozšířeno. I jinak bylo leccos přidáno, co lze založiti na biblickém vypravování a tak učiniti srozumitelným a co pro náboženský život dětí má význam, jako učení o Prozřetelnosti, ustanovené svátky, a ty, od nichž nedávno dána dispense, nejdůležitější církevní doby; učení o božství Kristově, církvi, milosti,

křtu, posledním pomazání, dobrých skutcích, hlavních hříších bylo lze důkladněji vyložití na základě biblických událostí, než jak děje se v katechismu. Příprava ke sv. zpovědi, která, jak ze zkušenosti známo, více působí obtíží než příprava ke sv. přijímání, byla co nejvíce zjednodušena. (Dokončení.)

Promluva o Dětském dnu

(2. prosince).

Napsal Fra JAN WESTFAL.

Velectěné shromáždění! Milé ditky! Šestým rokem již jest den 2. prosince dnem svátečním. V roce 1908 slavila všechna království a země této polovice říše šedesátiletou památku slavného vládaření J. Vel. císaře a krále našeho Františka Josefa I. Byla to slavnost veliká! A staříčkový mocnár náš přál si konati ji v klidu a láskou chtěl posvětit ten svůj velký den. Vyslovil přání, by místo hlučného jásotu, slavnostních fanfár a nákladných průvodů každý dle možnosti tiše konal dobré skutky lásky k bližnímu k Boží slávě a díkučinění za milost velkou, kterou Pán mu prokázal.

Když jako jinoch 18letý nastupoval po svém dobrotivém strýci na trůn sv. Václava a vládu celého soustátí, vydal památné heslo: »Viribus unitis! Spojenými silami!« Spojené kde vládnou síly, tam se dilo podaří. A když jako ctihodný kmet vládl slavně šedesáte let, dodal k tomuto heslu: »Vše pro dítě!«

Děti jsou budoucím národem a dítě dobře vychované a zvedené je zárukou dobré budoucnosti národa. A proto zrovna Duch Boží vložil císařskému kmetu na jazyk slova: »Vše pro dítě, zvláště pro dítě opuštěné, zanedbané, jemuž se nedostalo tepla a světla lásky!« A věru

kdyby každé srdce, každá vůle
se posvětila v oltář Soucitu!
O jak by záhy na pouštích, kde osud
dal sirým putovati na zemi,
sad zkvétal a kde trní dosud rostlo,
svět celý obrůstal by růžemi!

Jak jsem rád, že mezi vámi není dětí takových! Jsou mezi vámi ovšem děti chudobné, ale není mezi vámi děti opuštěných, zanedbaných, zpustlých. Bohu díky! K takovým dětem obrátili zřetel svůj vznešení poddani našeho mocnáře a poslušni přání císařského, hledí jim pomoci v bidě hmotné a mravní a vy jim přispíváte sbírkami k šlechetnému tomu účelu dle možnosti. Konáte skutek výborný — chválím vás! A což já? Radují se z vás andělé, chválí vás sám Bůh, vždyť činíte dobře jeho bratřím nejmenším, poslušni svého dobrotivého císaře a krále.

A císaře a krále v uctivosti míti jest povinností *1. křesťana, 2. Čecha a 3. každého státního občana.*

1. Po Velikonocích vám vždycky čtu slova: »Boha se bojte a krále v uctivosti mějte!« Nepraví to nikdo menší, než sv. Petr. A jaký to byl král, kterého měl sv. Petr při tom na zřeteli? Císař hrozného jména — Nero, král ukrutný — Herodes, již pouta kuli, kříže stavěli, meče brousili na svaté naše předky u víře. A přece volá sv. Petr: Krále v uctivosti mějte!

A jakého krále máme my před sebou? Ode všech uctívaného, slavného, dlouhým věkem od samého Boha obdařeného císaře a krále Františka Josefa I.

Milé děti! Chraňte se vždycky těch lidí proradných, kteří vás snad budou lákat na cesty svoje ošemetné, tupící vladaře, protože vladaři jsou. »Neměli by moci nad námi, kdyby jim nebyla dána s hůry!« praví věčná Pravda, sám Kristus Pán. A čeho si přejí taková lidé? Čeho? Aby sami byli králi — patrně takovými, jakým byl onen Nero zloprověsný, Herodés ukrutný. Skutky svými to dokazují.

Milé děti! Mívali jsme také císařovnu a královnu, milou, krásnou, vznešenou. Čest budiž její památce! Ta zasvětila celý svůj život šlechtnému nadšení pro vše, co dobré a krásné jest. — U nás v Čechách nebyla mnoho známa, ale kraje, v nichž se ráda zdržovala, jsou ve všech místech posvěceny jejími skutky a září bílou její památkou. A i tato paní šlechtná stala se obětí takového zlo-syna — anarchisty. Byla zavražděna 10. září 1898. — Až k takovým koncům dojde člověk, který se Boha nebojí, krále nectí. Strážte se lidí takových!

Náš staříčkový mocnář právem toho zasluhuje, aby nejenom se plnil na něm rozkaz Ducha sv.: »Krále v uctivosti mějte!«, ale aby všichni křesťané zářivého jeho příkladu víry v Krista, naděje a odevzdanosti do Jeho vůle a lásky následovali.

Jak stkvělý příklad pevné a živé víry a jejího vyznávání dal o loňském světovém Božím Těle — eucharistickém kongresu ve Vidni. Počasí bylo hrozné, proudy vody řinuly z hustých mračen, lékaři zrazovali mocnáře, by neúčastnil se slavnosti — ale jaká byla jeho odpověď? »Kolikrát za horšího ještě počasí jsem byl na honě, jak bych to mohl učinit, abych Králi nejvyššímu nevzdal svoji úctu?«

A s jakou odevzdaností do vůle Boží snášel všecny ty hrozné rány, které Prozřetelnost naň tolikrát seslala. Tu tragickou smrt svého císařského bratra Maximiliana, tu předčasný skon jediného svého korunního prince Rudolfa, tu hroznou smrt své milované choť, císařovny Alžběty, přijal vždy se slovy: »Podřizují se vůli nejvyššího Pána!« Opravdu císařský vzor zbožného křesťana nesoucího kříž svůj za Kristem!

A při tom v celém mocnářství nenajdete zbožného díla, ať lásky k Bohu, ať lásky k bližnímu, aby náš mocnář k němu nebyl přispěl podporou anebo aby je snad nebyl provázel svojí přízní.

Na trůně našem vládne opravdu zbožný křesťan, milující Krista, nesoucí kříž svůj za Kristem Ukřižovaným! A kdo takového vladaře nectí, ten jistě Krista v srdci nemá a tomu je víra trnem v oku. Vy jej vždycky v uctivosti mějte jako křesťané i jako

2. Čechové. Bylo to v září r. 1905, kdy jsem byl poctěn tím, že se mi ještě s jinými dostalo audience u Jeho Veličenstva našeho císaře a krále, který zavítal do zdejšího kraje i města k vojenským cvičením. Nedovedu vám, milé děti, vylíčit všechny ty myšlenky, které kmitaly v mém českém duchu a českém srdci, když jsem stál před císařem a jak jsem vzpomínal, že s jeho osobou tak úzce spojen jest i osud mé drahé české vlasti. Přál jsem si v tu chvíli býti nepozorován, abych si mohl živě představit vidiny mé české duše: rytířského sv. Václava, zlatého Otakara, nadšeného vlastence Karla, moudrého Jířka a jiné, jejichž nástupcem jest náš panující císař a král. Přál jsem si to, abych mohl k těm

uprchlým jejich stínům se vroucně pomodlit za svou vlast a mimoděk kmitla se mi v tom představa, jak sedí císař pán v roce 1871 dne 12. září u svého psacího stolu a podpisuje památné královské poselství staroslavnému sněmu království Českého, že touží po tom okamžiku, kdy na velebné jeho skrání se zastkve v celé záři své česká koruna sv. Václava.

Milé dítky! Vzpomínám-li na to jenom, pak nedivte se, že císaře ctím jako Čech a vás, naději české vlasti vybízím, byste vždycky jako Čechové svého krále ctíli.

Král, který touží po královském svém právu — koruně svato-václavské, třeba by politické poměry přání jeho stavěly se na odpor, jest jistě bližší mému českému srdci, než nějaký také-Čech, který se hrozí, že by tu korunu měl vsaditi na jeho hlavu primas království Českého, pražský arcibiskup, jako kdysi slavné paměti Arnošt z Pardubic ji vsadil na hlavu nezapomenutelnému Karlovi.

Král, který uznává duchovní práci národa Českého a do své korunni rady volá Otce národa, Palackého, Riegra, Bráta, Kaizla a jiné Čechy přemnohé, — král, který pěvce Vrchlického uctívá hodností člena panské sněmovny a blahovolně se sklání i k tomu nejčestějšímu pěvci Svatopluku Čechovi. — král, který ctí našeho mistra Smetanu, Dvořáka, Fibicha a s obdivem naslouchá umění Ondříčkovu — ten král, třeba sidlel většinou ve městě německém, obklopen okolím německým, jedná pravému Čechovi více ze srdce a jest mu milejší, než některý také-Čech, který snad po těchto přízní královskou obdařených hanu kydá, bláto hází. A proč? Protože nepatří k jeho politické straně anebo snad ještě hůře, protože to sám tak daleko nepřivedl.

Císař a král, který chce zavést v mé drahé české vlasti mír a pokoj mezi rozvaděnými, vlastně rozeštvanými národy českým a německým a sám zasahuje skrze svého jasného náměstka, knížete Thuna do smíru: oč ten jest mi milejší, než tak mnohý obyvatel této země, který si nepřeje nic jiného, než aby ještě větší propast mezi národy rozevřel a vodu hodně zkalil. A proč? Aby sám, nejsa ani Čechem ani Němcem, mohl z nesváru toho žít a týt na ukor obou.

Čech, který svého krále necílil, nikdy moudře nejednal, nikdy to s českou vlastí dobře nesmyšlel, nikdy nebyl poctivým vlastencem. Byli snad moudřími vlastenci Vršovci, kteří knížata z rodu Přemyslova jenom sužovali? Byl snad vlastencem český pán Milota z Dědic, jenž krále svého jako Jidáš prodal nepříteli jeho Rudoltu Habsburskému, aby mohl přes jeho mrtvolu do Čech vniknouti? Chtěli prospět a prospěli české vlasti ti, kteří proti svému králi korunovanému Ferdinandovi se vzepřeli a německého dobrodruha na trůn svatováclavský usadili? Nikoli!

Dobrý Čech ctí vždycky krále svého, kolikrát i takového, proti němuž musel hájit zájmy svého národa i vlasti. A my jako dobří Čechové ctíme nám tak příznivého císaře a krále a hájíme vždy koruny jeho proti nepřátelům všem. Pak jednáme jako poctiví křesťané, věrní Čechové a jako

3. praví státní příslušníci mocnářství rakousko-uherského.

Otec našeho národa, nezapomenutelný náš Palacký praví: »Kdybychom neměli Rakouska, musili bychom si je utvořiti!« Proč? Protože by vlast naše osamocená se stala kořistí lačných nepřátel, jevištěm krvavých bojů o českou korunu a konečně hrobem celého českého národa, u něhož by neplakal nikdo, ale smál by se škodolibě jeho nepřítel. Silné Rakousko má být spolkem všech těch

národů, jimž Prozřetelnost Boží zřídila vlast opodál jejich středů. — A toto soustátí, tento spolek má být velmocí soustředěnou kolem jasné osoby společného jediného krále českého, uherského a panovníka v zemích dědičných rakouských — jemuž přísluší titul císaře rakouského, kterým jest náš slavně panující císař a král František Josef I.

Milé dítky! Jistě pravdu díím, pravím-li, že málo kdo tak pojímá poslání a úkol říše naší, jako právě její osvícený panovník. Nejméně prospěl Rakousku a jeho síle takový, který hleděl prospěch jednoho národa uplatnit na úkor práv národů druhých a při tom snad si myslil, že slouží věrně svému císaři. Jedná opravdu také tak náš císař a král? Bohudíky, že mohou říci: »Nikoli!« Či není jeho dílem naše ústava, která ponechává sněmu království Českého jeho práva a uznává je stále a přece k společným záležitostem povolává říšskou radu a přenechává zástupcům, voleným ze všech národů, zákonodárnou moc pro celou říši. A kdyby ti všichni zástupcové lidu měli vždy na zřeteli prospěch svých vlastí, sdružených ve velmoc rakouskou, jistě by dějepis znamenal jejich jednání samou chválou, tou chválou, jakou velebí slavné státníky říše římské, které se naše říše v tak mnohém podobá.

A kolikrát již náš císař Pán odvrátil svou úctyhodnou osobou od naší říše vřavu válečnou, jenom proto, že pro svou mírumilovnost stojí ve vážnosti u všech cizích mocnářů — Ochránce míru a přece rozmnožitel říše!

Ať Čech, ať Němec, Polák, Maďar, Vlach nebo kdokoli, má v císaři svém a králi zářivý vzor, jak při národních povinnostech dlužno plnit povinnosti k Rakousku, které kdybychom neměli, dle slov Palackého, musili bychom si ho utvořit — a to Rakousko silné, spravedlivé ke všem národům, záruku naší národní existence.

Milé dítky! Tam na dalekém jihu žili naši bratři jihoslovanští 500 let hrozný život pod krutým jhem tureckých sultánů. Po 500 let snaželi trýzeň nejhorší a i v těch nejkruťších dobách své poroby pod svěřepými Turky nevzdali se svého podání národního, své víry a lásky k vlasti. A Bůh, který slyší nářek i jediného sirotka, vyslyšel úpění těchto bratrů našich a dal jim zase krále hrdinné. A oni, jak víte, seskupili se kolem nich věrně a odevzdali se s důvěrou do jich vedení a konají velké dílo lásky k bližnímu. Nadšení prochází žilami nás všech, když jen čteme o bohatýrských jejich činech. A co je učinilo silnými, slavnými?

Víra v Krista — láska k vlasti — oddanost k panovníkovi!

Co tam na dalekém jihu nás okouzluje, ať vznítí též oheň v srdcích našich a na požehnaných nivách naší české vlasti a celého soustátí rakouského, zvláště však mezi námi nebudíž ani jednoho, kdo by tupil víru, kdo by v sobě pro radně a prospěchářsky utlumil lásku k vlasti a oddannost ku králi. A ve všem září nám jako křesťanům, Čechům i Rakušanům vznešený vzor našeho císaře a krále Františka Josefa I., jemuž budiž

Sláva! Sláva! Sláva!

Kristus a civilisace.

Tři promluvy k studující mládeži.

Napsal prof. Dr. LUBOMÍR PETR.

I.

Křesťanství a starověk.

Chuďas dobrodini zraku zbavený se vztaženou rukou při cestě stál, když od úst k ústům letěla zpráva, Ježíš z Nazaretu se blíží. To nebylo již neznámé tehdy jméno, pověst velikého divotvorce všude předcházela ho a přiváděla k němu lidskou bídu, zosobněnou v lidech nešťastných, nemocných a trpících. »Ježíši, synu Davidův, smiluj se nade mnou!« ozvalo se z úst slepce, v němž pověst o divotvorci vzbudila uvědomění všeho neštěstí slepoty neméně než ohlas naděje a doufání. Kristus splnil nešťastníkovu prosbu, a světlo, tak horoucně žádané světlo, rozlilo se ve vyhaslém zraku nešťastníkově, neznajícím dosud než černý smutek temnoty. Než zda toto vylčení nepatrného zlomku lidské bídy, věčně se opakující, mohlo býti jediným účelem příchodu Syna božího na svět? Zda nechtěl Kristus víc než uzdravití strádajícího jednotlivce? Zajisté. Chudé, trpící budete míti vždycky mezi sebou, předpověděl Kristus Pán. Ale rozliti světla lásky po celém světě, jež by ve všech dobách a všech pokoleních ve rozehřívalo lidská srdce soucitem a pomocí, a v mezích možnosti opakovalo div Kristův na všech trpících, to jest zajisté jediné uspokojující vysvětlení přímého zasáhnutí Syna božího do lidských osudů, vysvětlení úměrné božímu majestátu. Abychom tento význam Kristova poslání pochopili, nic nepoučí nás výmluvněji, než krátký nástin názorů, ovládajících svět v době, kdy světlo světa, Kristus, objevil se.

Plautus, známý autor komedií, 180 let před Kristem zemřevší, klade na jevišti římskému otci tato slova do úst: Žebračku dáti pokrm jest dvojnásobná pošetilost; tebe zbavuje toho, co mu dávaš a jemu prodlužuje bídný život. Pauperies immunda domo procu! absit, špinavá chudoba domu se vzdaluj, jak Horác napsal. Ten jest základní rys římského i řeckého přesvědčení, posvěceného samými zákony. Starověk nezná soucitu s chudobou, s nemocí, se stářím. Plato rozhodně vyslovuje se proti dlouhým pokusům léčby. Několik energických prostředků radí; nepomohou li, nechte nemocného zemřítí; s polovičním zdravím nemůže státu prospěti. Vypukla-li epidemie, rozmařilostí změkčilý Říman kvapem utíká z města a zůstává nemocné bez pomoci. Chudí nemocní umírají při cestách bez povšimnutí; nestojí ani státu ani jednotlivci za pokus záchrany. Také stáří nedočkává lepšího vděku. Šedesátiletým mužům odnímá Řím hlasovací právo a zabíjí je politicky jako je národové starého Latia zabíjeli shazováním s mostů. Je otrok člověkem? Možno, že se neprovinil ničím. Ale já to chci, já to poručím, stat pro ratione voluntas, vůle nahraňuje důvod, píše římský satyrik Juvenal, vrstevník Domitiana a Trajana. Dějiny potvrzují slova básníkov: Plinius a Seneca vypravují nám, že Vedius Pollion, římský šlechtic, přítel »božského« Augusta, své ryby krmil masem otroků. Ježto krmení dravých zvířat v cirku bylo příliš nákladné, rozkázal Caligula, aby zvířata ta krmena byla masem otroků.

Tacitus ve svých Annálech zůstavil nám tuto zprávu. Prefekt Pedonius Secundus v Římě byl jedním ze svých otroků ubit. Podle starého práva, všichni otroci pod touž střechou bydlící, museli v tomto případě býti ukřižováni. Bylo

jich čtyři sta, muži, starci a ženy, děti. Když lid spatřil tento zástup na smrt kráčeující, ozývali se v něm hlasové zděšení. Polekaný senát rychle se sešel. Ale po řeči senátorově, již nám dějiny zachovaly, byl trest smrti schválen a všech čtyři sta otroků zemřelo na kříži. Ale nebylo třeba, aby trestu předcházela zločin. Zákon dával majiteli otroka právo, kdykoli se mu líbilo, bez udání důvodů, dáti otroka ukřižovati. Tak bylo možno, že po krvavém zdolání otrockého stavu na Sicilii ukřižováno bylo za jediný den 20.000 otroků. Kolik výkřiků bolesti, kolik vzdechů vzneslo se asi v onen den k nebesům!

Bylo snad jen málo oněch nešťastníků bez práva a zastání? Na miliony jich bylo. V Attice udávalo úřední sčítání Demetrioovo 20.000 svobodných občanů a 900.000 otroků. V Římě byl počet otroků tak veliký, že senát, jak Seneca vypravuje, nechtěl dovoliti jim nositi zvláštní oděv z obavy, že by se mohli spočítati. V tak zvané klassické době řecké a římské čítá se, že bylo všeho vsudy asi 10% svobodných a 90% otroků.

Ale co pak říkala filosofie, reprezentující lepší smýšlení doby, těmto jevům? Všechny filosofické školy schvalovaly otroctví. Plato ve jménu politické potřeby, Aristoteles ve jménu přirozeného práva, Epikur ve jménu požitku, Zeno ve jménu stoické lhostejnosti, Thukidydes ve jménu dějin, Xenofont ve jménu státní správy. Tolik ceněný Plato dí ve svém spise »O duši«: Otroek jest jako obyčejné domácí zvíře a musí býti hodně často trestán, aby nezbujněl. A veliký moralista Cato ve své knize »O hospodářství«: Otroek nemocný nebo starý budiž nejrychleji prodán.

Slyšeli jste již zajisté o pohanských hrách v cirku a o zápasech gladiatorů. Přihlížeti, jak lidé se do smrti ubíjejí nebo jak drásání jsou zuby šelem, bylo svátkem a největší zábavou královského lidu. Říman neznal větší zábavy v době tyranie císařů, nežádal za ztrátu své svobody jiného odškodnění než »panem et circenses«, chléb a hry v cirku.

Sulla dal vpustiti do cirku sto ohřivených lvů, Caesar čtyři sta, Pompeius šest set, Augustus omezil počet na 420 tygrů a dvacet slonů.

Hrozná hra, hrozná zápasy jsou to, píše církevní otec Řehoř Nazianský, při nichž diváci tleskají slyšíce poslední vzdechy člověka a vidouce pod drtí-vými zuby šelem krví zalévati se tělo lidské.

Ještě hroznější byly zápasy člověka s člověkem. Na tisíce gladiatorů bylo posíláno do areny. Titus, naděje světa a radost pokolení lidského oslavil svůj triumf životem tisíců. Trajan, bonus ac moderatus princeps Trajanus, dobrý a mírný Trajan popřál lidu sto dvacet tři dni podívanou na 10.000 životů v zápase s lidmi nebo šelmami dokonávajících. Commodus vypravil přes tisíc těchto zápasů. Celý Řím byl jim přítomen. Císař předsedá, gladiatoři se mu uklánějí a provolávají: Caesare morituri te salutant, na smrt jdoucí tě pozdravují. V prvních řadách sedí nobiles, senatoři, vestálky. Když ocel noří se do těla protivníka, všechno se chvěje požitkem. V zápase jeden podléhá povalen, druhý kleká mu na prsa a napřáhá ruku. Má, nemá, vítěz vyhlíží — peccusque iacentis virgo modesta iubet convulso pollice rumpi, a něžná vestálka ohnutým palcem znamená dáva, aby poražený byl proklát. Povoluje-li unavený gladiator nebo neosvědčuje-li dost bojovnosti, lid zuří. Všechn amfiteatr protestuje proti bezpráví, aby zbavován byl svého požitku a křičí: Verbera, occide, ure, řež, bij, pal, žhavou tyčí povzbuďte je strážci! A tyto ukrutnosti schvaluje

zákon i soudobí mudrci. Cicero a Plinius shledávají v těchto hrůzách ušlechtilé zřízení a výbornou školu, aby lid proti bolesti byl utužen. Divme se pak slovům Senekovým. Milosrdenství jest vitium cordis, vada srdce!

Mravní úpadek Říma byl zvláště tím krajně nebezpečný, že ohrožoval sám základ všeho společenského života, rodinu. Žena jest bez vážnosti, děti bez práv. Zákon dvanácti desek zněl: *Není li novorozeně zdravě vyvinuté, puerum pater cito neca, otec rychle je zabij.* A Seneka ve svém pojednání *„O hněvu“* schvaluje toto počínání zabíjíme vzteklého psa, rozzuřeného býka, topíme své děti, narodí-li se slaby, nečiníme toho ze hněvu, nýbrž, že to je rozumné, zbavujeme se tak neužitečných věcí. Ale i zdravým dětem bylo věnováno málo péče. Otec a matka žili příliš rozmařile, příliš sobecky, aby byli chtěli břemenem vychovávání zneplíjemňovati si život. Děti byly prostě svěřovány otrokům. Jaké vychování jim mohli dáti ti chudáci bez vzdělání a bez práv, tito psanci v bídě a ranách vyrostli, lze se domyslit.

Za těchto smutných poměrů, jaký div, že lidé lépe smýšlející toužebně hleděli do budoucna a toužebně si žádali, aby světlo ozářilo zatemnělé duše lidské? Že duch předtuchy lepších časů vane dobou a že víry nabývá pověst o nové době, jež změní tvářnost země? K východu obracejí se oči národů, z Judeje, jak dí Suetonius a Tacitus, očekávána jest jitřenka. Konečně zjevuje se On, moudrý rabi, syn Davidův, Ježíš z Nazaretu a u paty jeho kříže hroutí se bezcitné nauky pohanské moudrosti. Chudoba přestává být zločinem a soucit slabostí, nové pravdy, pravdy o Bohu. Otcí všech, o lásce a bratrství zazařují světu a přetvářejí jej. Posvátností a nerozlučitelností manželského svazku uzdravuje křesťanství rodinu; údové sobě rovní vycházejí z ní; děti nabývají lidských práv, zabití je znamená zavraždění člověka; dostává se jim pečlivého křesťanského vychování. Žena stává se rovnocennou a věrnou družkou mužovou; čistota dochází cti a vážnosti, otroctví láskou, bez vzpour a bez bouří, mizí; chudým, nemocným, pocestným dostává se všude vlídného ošetření. Hned v prvních létech svého trvání církev ujímá se chudinství s tak velikou horlivostí, že apoštolé z obavy, aby podělováním chudých nezanedbali hlásání evangelia, ustanovují jáhny ku výhradné obsluze chudých. Brzo papežové a biskupové zřizují ve městech svých Xenodochia pro pocestné, nosocomia pro nemocné, gerontocomia pro starce, orphanotrophia pro sirotky, arginoria pro nevyhoiditelné neduživce, asyly pro chudé a nemocné. V jednotlivých diecesích organisují si biskupové péči o chudé. Část mešních darů, jež věřící přinášejí, patří chudým; po epistoletě sbírají se milodary věřících; sestupují se bratrstva pečující o nemocné, vykupující vězně, poskytující přístřeší.

Tu nejde již jen o polehčení jednotlivcovo, nýbrž o změnu smýšlení, jakou provedlo křesťanství v nazírání na naše bližní, na chudobu, na bídu, na trpící bratry.

Lidové zábavy, divadla, hry nabývají nevinné povahy; osobní svobodě dostává se ochrany, pracujícím třídám úcty. Učením, že státní moc je zřízením božím, křesťanství pevný základ tvoří pro spořádaný život společenský; právní názory stávají se lidštějšími, tvrdosti dřevního práva mizí, mezinárodní právo pohanům neznámé vchází znenáhla v život, raněným dostává se ošetření, mrtvým pohřbu, vězňům člověka důstojného zacházení.

Snad vám na mysl vstupují odchylky od těchto pravidel. Národové nestávali se křesťanskými rázem, nejsou jimi úplně ani dnes ještě. Ale jest-li že

vzdálili se někdy od těchto zásad, pak ozývalo se veřejné svědomí, jemuž nikdy z mysli nevyrazil ideal křesťanství a nezadatelná práva dětí jednoho Otce a nepřestávajíc dovolávat se těchto svých práv, zjednávalo i přes nejtuzší odpor nápravu.

Tak dalo křesťanství světu nový ráz; svou křesťanskou civilizaci, křesťanskou vzdělanost, křesťanské obrození. Slova Písma sv. splnila se: Emittes Spiritum tuum, a vyšeš Ducha svého a obnovíš tvář země. Buďte toho pamětlivi, moji milí a dávejte v životě rádi svědectví této pravdě, až bude buď z nezkušenosti, buď ze zaujatosti v pochybnost brána, aby dáno bylo co jest božího Bohu.

A men.

II.

Kristus a sociální problém.

Společenský stav starověku, jak viděli jsme v minulé exhortě, byl tak smutný, že vymyká se vystižnému popsání. A žádný člověk nebyl tak moudrý a žádný tak mocný, aby byl s to provést jeho zlepšení. I kommunistický systém na Kretě, z něhož byl čerpal Lykurgos pro Spartu, i Platonova ideální republika, zmizely beze stopy v moři sobectví a rozkošnictví.

Do této tmy hříchu náhle padl světlý papslek. *Přišel Vykupitel a učil, učil lásce, miloval sám, trpěl a umřel.* Krev Kristova kouřila ještě na Golgathě a svět byl již spasen. Láska Kristova, přetvořující srdce, způsobila tento div. Bez parlamentu, bez paragrafů, bez barikád, jen teplem obrozující lásky rozřešena byla tenkrát tehdejší otázka sociální.

Od těch dob uplynula léta, uplynula staletí.

Věčně po pravdě pátrající duch lidský objevoval postupně zákony přírodní a praktický genius člověka zmocňoval se jich a podřizoval je své službě. Jako kra pod nohama se tříšící a ulamující, ulamoval se starý pořádek, aby ustoupil novému vývoji věků. Za tisíce lidských rukou, uvázal se ve vládu prostý stroj a zastoupil lidskou práci. Strojem vniká člověk do nitra země, vynáší z ní její poklady a spracovává je s neuvěřitelnou rychlostí, strojem přetíná člověk v několika dnech největší vzdálenosti a utváří z lidí jedinou velikou rodinu, stále ve styku jsoucí. Tak náhlý převrat ve výrobních prostředcích nemohl arci zůstat bez účinku na organismus lidské společnosti; kabátec, jenž za dřívějšího způsobu lidské práce dobře přiléhá k tělu, stal se lidské společnosti malým a těsným a roztrhl se po celé délce. Dřívější organizaci úzkých cechů, jež regulovala zákon poptávky a odbytu, vystřídala naprostá svoboda hospodářská, průmyslová a obchodní, úplná volnost přestěhu, a tyto svobody zplodily neobmezenou soutěž a bezohledný shon za majetkem, třeba i za cenu ztráty spokojenosti tisíců, zplodily sobectví a útisk slabšího, jenž v divém tomto zápase nebyl dost vyzbrojen vědomostmi nebo jměním. Takovým způsobem se stalo, co na první pohled zdá se býti nemožným, že tento nový výrobní řád, jenž pomocí stroje ušetřuje práci tisíců a tisíců rukou, svaly těchto rukou přepínal až do vysílení a pracujícím třídám sotva nejnútnějšího oddechu dopřával, že tento nový výrobní řád nespodil blahobytu, nýbrž bídu veliké části lidí a obecnou téměř nespokojenost.

Jest pochopitelné, že v této dusné atmosféře vyskytli se lidé, již vážnému oddali se přemýšlení, jak bylo lze tyto pronikavé změny, tyto nesrovnalosti v

hospodářských a sociálních poměrech vzniklé urovňati k obecné spokojenosti, štěstí a blahu. Tak vznikla *sociologie*, jež na tyto kontrasty ukazuje, tak vznikla *sociální otázka* v moderním slova smyslu — souhrn totiž společenských nesrovnalostí, — tak vznikl *socialismus*, snahy totiž a úsilí tyto protivy a nesrovnalosti odstraniti. Protože bylo málo jen lidí, kteří by byli těchto společenských nesrovnalostí neuznávali a kteří by si byli jejich odstranění nepřáli, rozšířil se zájem o sociální otázku podivuhodně rychlým způsobem. Zaměstnává nejen mysl továrních, horních a hospodářských dělníků, nýbrž vniká i do komnat zákonodárců církevních i světských, a ve vědecké říze usedá do kateder světových universit.

Toto všeobecné uznání potřeby pomoci slabším nebylo by se jistě stalo bez předchozí křesťanské civilisace, jež byla znenáhla zušlechtila právní názory světa.

A úsilí pomoci jest tak intensivní, že lze říci bez nadsázky, že dobré dvě třetiny vší zákonodárné práce nynější věnovány jsou řešení této otázky. Na širší základ postavená správa chudinství ukládá obcím opatřiti nejnütnejším své chudé. Před nemírným využitkováním sil chrání dělníka zákon o nejvyšší době pracovní a nedělním klidu. V některých státech stanovení minimální mzdy znemožňuje znehodnocení dělnické práce. Nemocenské pokladny opatřují dělníka a služebníka lékařským ošetřením, léky a mzdou. Úrazové pojišťovny poskytují doživotní výživu k úrazu příšlým. Některé státy vydaly, jiné připravují již i zákon o opatření dělníka ve stáří. Zákon o mezdní smlouvě chrání dělníka od okamžité a libovolné výpovědi. Zřízené inspektoráty dohlížejí, aby místnosti pracovní a obydlené odpovídaly zdravotním požadavkům. Zvláště zřízené kanceláře opatřují sprotředkování práce. Nové kurie dělnické ve sněmovnách umožňují dělníkům zastoupení v zákonodárných oborech a účast v zákonodárné práci.

Trvalo by dlouho než bych vypočetl všechny důkazy úsilovné péče, již zákonodárství snaží se zjednati spravedlivější úpravu poměrů, jimiž bylo náhlým převratem výrobního řádu překvapeno. Než zda uznávány jsou také výsledky této práce? Či neslyšíme stále duněti hlasy nespokojenosti jako vzdálený hluk hromu, či neslyšíme denně projevy reptání, zvrhávající se kolikrát v žalostné přechvaty, jež s to jsou poškoditi spravedlivou věc dělnickou? Kde je toho příčina?

V dramatě Malířové-Noskové nadepsané »Bratrství« potkávají se reprezentanty dvou názorů společenských, tak zvaného měšťáckého a tak zvaného proletářského.

»Co brání novému člověku, aby byl šťasten?« dí proletářka Málka, »Druzí brání. Něchtějí mu rozumět. Jsou sobci, myslí na sebe, zadržují štěstí druhému.«

»Ale Málko!« brání se měšťačka. »Viš, co je těžko ve všech polohách života? Zůstati dobrým člověkem. Stejně těžko v nedostatku proletáře jako v nedostatku měštáka. Svými *slabostmi* jsme si všichni rovni. V *té* všichni jsme bratři. Každý má své škůdce a své překážky.«

»Každý? Vy také? Tomu nevěřím,« dí Málka.

»Proč já ne?« brání se druhá. »Že mám peníze? Za peníze si všeho nekoupíme.«

»Ale můžeme mnoho koupit. Krásný byt, nábytek, obrazy, šaty. Můžeme chodit do divadla, do koncertů, do výstavy. Ach, kdybyste věděla, jak celý ten

váš svět nenávidím, jak nenávidím všechny bohaté lidi, vysoké domy, drahé šaty, všecko vaše bohatství!»

Nenávisť! Nenávisť ke druhé vrstvě, ke druhé třídě! Význačný rys člověka nového typu. Stav jeho duše. Vidí uživateli jiné, dostává chuť užiti sám. Leč oko nosti brání, nemůže úplně hověti své žádosti. Musí potlačovati žádost. A potlačovaná žádost rovná se bolesti. Zmítá vrstvou, tisíci, statisíci.

Také člověk starého typu ji znal. Chudší viděl zámožnějšího a trpěl potlačovanou žádostí. Měl svoji víru a svoji morálku. Ta jej učila, že bohatství samo o sobě není štěstí. Ani v požitku není spokojenosti a štěstí. Štěstí třeba hledati jinde. Může ho dosíci každý stejně, bohatý jako chudý. Je stará tato morálka, ale tato morálka neklamala. Byli chudí lidé a byli spokojeni. Málčina matka byla služka, ale vděčná a spokojena. A spokojenost je štěstí.

Ale spokojenost se vystěhovala ze světa. Kdo je dnes spokojen? Kde je v celé moderní literatuře ukázka spokojeného, šťastného života, jakou je Babička Boženy Němcové? glossuje svrchu zmíněný rozhovor obou žen jeden z našich dobrých kritiků.

S novou vírou ztratila se člověku schopnost léčiti svoji bolest z nedostatku bohatství. Dnes chudší už nedovede v bohatším rozeznati bratra v bolesti a utrpení všem lidem známých. Rozeznává jen vnější lesk, který mu dráždí smysly, cítí bolest z něho a *nenávidí* příčinu své bolesti. A tu jsme u kořene všeho zmatku.

Chceme zajisté a usilujeme o to, aby hroty nespravedlnosti byly ulámany. Ale jsme organismus, v němž vždycky budou nutny nejrůznější obory práce, těžké i snazší, práce lékařova jako učitelova, práce obchodníka jako metařova. A jednou obětuje se za všechny dělník, po druhé lékař, po třetí voják, po čtvrté kněz. Žádati v tomto směru stejnost stavu jest tolik jako žádati na oku na prstu, aby pracovaly stejně, a buditi nespokojenost a nenávisť pro tuto různost v lidech znamená zbytečně rozpalovati vášně. A rozněcovati vášně, jaké v tom umění? Nenáviděti, jaká v tom zásluha, jaký prospěch? Ale očistiti srdce od vášni kdo to dovede?

Moji milí, Kristus již jednou zachránil svět. Nikoli ciframi, nikoli rovností příjmů, nýbrž vzbuzeným vědomím bratrství nás všech. Zda dovede to učení jeho podruhé? Křesťanský sociolog hrabě Lev Tolstoj má ve svých knihách pěkný obraz. Hoří v divadle. Všechno tlačí se ke dveřím, které se však otvírají dovnitř; čím víc se lidé tisní a na dveře tlačí, tím menší jest možnost záchran. Ve zmatku ozývá se mohutný hlas: »Poodstupte zpět, ať můžeme otevřít, a všichni budeme záchráněni!« Ale nikdo neposlouchal, druh druhu sráží k zemi a valí se přes něho, a přec všichni zahynou, nebudou-li slyšeti onoho hlasu.

Tak, moji milí, nad hlukem našich vášní a naší nenávisti zamyšlen, vážný Kristus stojí a kyne nám. Má pro nás lék, jenž všechny protivy a křivdy časem s to jest odstraniti, jenž jest s to, učiniti nás všechny spokojenými v práci, lásce a bratrství. Zda neposlechneme? Obávám se, že vybijí se smutné bouře, než poznáme nesprávnost svých cest, bojím se, jako jednotlivec tak i lid bude chtít zmoudřeti jen vlastní škodou, vlastní trpkou zkušeností. Ale trpkost a bolest konec konců očisťují. Je-li pravda, že jsme na prahu nové doby, usilující o vyšší a lepší sociální spravedlnost, pak se to jistě nestane nenávistí, jež nič

a boří, nýbrž láskou, jež staví a sdružuje; a splní-li se tato věštba, pak jsem jist, že Kristus, král lásky a odpuštění, služebník malých a nízkých, zase daleko víc než nyní přiblíží se lidským srdcem a že zase bude všemi milován.

A m e n .

III.

Křesťanství a umění.

Mluvili jsme v posledních dvou exhortách o významu křesťanství pro ozdravení společenského řádu starověkého a ukázali jsme si, kterak i v sociálních neznázích novou dobou vytvořených křesťanské vědomí bratrství nás všech jediné s to jest, aby uchránilo nás zhoubných účinků rostoucí třídní nenávisti a vrátilo nám klid srdce. Dnes promluvíti chci ještě o významu křesťanství po jiné stránce, po stránce umění, jež jest rovněž velmi důležitým činitelem v duchovním vzestupu národů. »Jeť umění nejvyšším projevem intelektu, vrcholem lidské snahy, posvěcením hmoty k nejvyšším jejím úkolům. Ono jest to, jež lidskou práci staví nad práci ostatního nižšího tvorstva. Život bez práce jest hříchem, práce bez umění zvířecostí,« napsal veliký esthetik Ruskin.

Když křesťanství se uvažovalo ve vládu světa, byl úkol jeho v umění již jeho povahou dán. Bylo-li umění antické totiž uměním smyslným, tělesným, umění křesťanské muselo se státi uměním duchovým. Kdežto ono hledalo svůj cíl v ideálním zdokonalení formy, tělesnosti, muselo umění křesťanské naléztí cíl svůj v oslavení duše.

Malířství blížilo se tomuto cíli oklikami. Jelikož první křesťané byli Římany, je vysvětlitelno, proč u prvních křesťanských výtvorů malířských je víc antiky ještě než křesťanství. Jsou vlídné a jasné ty nástěnné malby, jež předvádějí Herma jak nese beránka, Orfea hrajícího na lyru nebo jiné náměty vypůjčené z pohanství a vykládané po křesťansku. Ale tato shoda též je důkazem, že umění katakomb ukazuje do minulosti, nikoli do budoucnosti, že znamená konec nikoli počátek.

Teprv když od ediktu Milánského vznikaly první kostely křesťanské, když křesťanství přestalo býti pronásledovanou sektou a stávalo se náboženstvím panujícím, vyvíjelo se vlastní umění křesťanské. Co bylo vypůjčeno z antiky, ustupuje do pozadí a umění křesťanské dostává svůj vlastní ráz. V *mosaikách* obřází se tento vývoj. Též ony po stránce technické navazují na způsob pracovní, jež znali již staří Římané. Ale duch v nich vládnuocí je nový. Všechna ohromná síla církve z první doby jejího uznání dochází výrazu v těchto výtvorech. V mohutné vznešenosti shlížely s kleneb křesťanských basilik obrazy Ježíše Krista a jeho svatých přátel. Slavnostní klid jeví všechny. Všechno je majestátní, vážné ozářené veličenským leskem zlaté půdy jako zlatým světlem s nebes. Ale jest ještě mnoho přisnosti v těchto postavách, přiléhající ke ztuhlé vážnosti císařského dvora východního.

Vpád severských kmenů barbarských dorazil starou osvětu a mladí, nevyžití národové západu vcházejí do dějin jako noví činitelé. Po událostech stěhování národů a po bojích následujících nebylo na několik století místa pro umění. Ale když noví kmenové uspořádali se a změnili ve skutečné národy a státy, základní rys křesťanství, představa laskavého Boha, Otce svých dětí, procitá znova k životu. Přichází sv. František a zahazuje svá kázání. Ptáci polní poslouchají

jeho slova, zvířata děkují mu za jeho lásku, červenky jedí z jeho stolu. Všechno stvoření jest mu výtvorem lásky boží, Boha, jenž chce lidi viděti šťastné, jenž posílá jaro, a vlažným větrům váti dává na radost svých tvorů. Křesťanství našlo zase svou pravou podstatu. Tyto změněné názory nezůstaly bez vlivu ani na umění. Na místo zlaté půdy mosaikové nastupuje krajina. Světci, dříve tak přísní a zasmušilí, nabývají laskavosti a vřidnosti. Na výtvorech nových učí se umění tomu, co mu dosud nejvíc chybělo, výrazu produševněnosti. Základ jest dán: již přichází frà Angelico da Fiesole, nejroztomilejší zjev své doby, jehož obrazy, kde jde o tichou radost srdce, o blažené vytržení myslí, působí jako modlitby dítěte. Již vstupují v jeho šlepěje Giotto, Perugino, Botticelli, Michel Angelo, Rafael, kteří překonávají formální nedostatky svých předchůdců a povznášejí křesťanské umění k výši, jež znamená vrchol, protože nedává se již stupňovati.¹⁾

Hudba jest nejstarším a nejpůvodnějším uměním, prvním, jež procitá v duši člověka, uměním jehož účín i nejnevzdělanější lidé pocítují. Ale snadno vzrušujíc nízké a smyslné hnutí člověka, potřebuje víc než které jiné umění dobrého vedení, správné míry, aby nezvratila se v bezuzdnost, v opak umění. Také křesťané od prvopočátku věnovali jí svou pozornost. Čtemeť o nich u Plinia ml., že scházeli se, aby pěli písně na Krista jako na Boha svého. Ale všimněte si, jakým podivuhodným pěstitelem tohoto umění stalo se křesťanství, ve svých pěveckých a hudebních školách je pěstující. Jakou důstojnost umělo vložit do svých melodií. Jejich harmonie spočívá na nejprostších základních vztazích mathematických. Slovo pronášené, jasně rozvedená myšlenka jsou jim předním cílem. Vnější roucho hudební jest církvi sice jen podřízeným prostředkem pro výraz myšlenky, ale všimněte si, jakých uchvacujících účinků dociluje. Jest třeba v kostele jen úplně ponořiti se do požitku hudebního díla uměleckého, do Kyrie Palestrinova, do Credo Haydenova nebo Dvořákova, abychom, když zavzní kněžský zpěv Gloria nebo Pater noster vzneseni byli jako na andělských pažích v jiný, vznesený svět, abychom dospěli k poznání, že neslyšíme hrubých počátků hudby, nýbrž melodie, jež svou silou, svou čistotou a důstojností daleko povzneseny jsou nade všechny i nejdokonalejší výtvoř hudební. Byl to Mozart, jenž řekl, že za vytvoření mešní preface chtěl by dáti všechna svá hudební díla.

Je-li hudba nejstarším, umění stavitelské jest nejvlastnějším uměním křesťanství. Skvostné stavby zůstavili Řekové, nádherné Římané, ohromné Egyptané a Indové, ozdobné a hravé Mauři, ale nepoměrně dokonalejší postavili křesťané, prostšími prostředky a vyšším duchem. Křesťanská stavba nechouli se k zemi v studené kráse jako chrámy řecké, nehledí tupě do vzduchu jako egyptská pyramida, nýbrž vyhání do výše jako rostoucí stvol, jednotná, silná, oduševněná a přec přirozená. Zrodila se totiž z podstaty křesťanství. Proto umí se také přizpůsobiti všem podnebím, všem potřebám lidí, všem požadavkům časů, prostému venkovanu na vsi jako zjemnělému inteligentu ve městě.

Křesťanský chrám jest především vnitřní stavbou jako všechen křesťanský život. Ale vnějšek odpovídá nitru a pronáší je. Jako na útlem těle průhlednou pletí spleť modravých žilek prokmitává, jako v tvárnosti a gestech vyrovnaného člověka duch a svaly z úplného souladu pohybu rukou, držení těla, řeči, oka, urovnané nitro člověka poznáváme, tak stojí před námi křesťanská stavba. I necvičený

¹⁾ Muther, Dějiny malířství.

pokochá se jí a mimovolně cítí se jí uspokojen. Kdo hlouběji vidí, prohlédá ovšem, že jednotlivé články nemohly by působiti tak uceleným, plným dojmem, kdyby všechny nesměřovaly k jedinému ohnisku, kde nebe své zastoupení má na zemi, k oltáři. Řekové stavěli smyslně, Římané sebevědomě, Mauři fantasticky. Křesťané staví jako celí lidé, kteří svou silou, své všecko přijali s nebe a plní radostných děků ji zase nebi vracejí.

Mnoho se mluví v nové době o popularisaci umění. Všimněte si jak křesťanství od pradávna uskutečňuje moderní toto heslo ve svých chrámech každému přístupných, kde všecko od bohoslužby plné symbolů, od rozměrů chrámových, od obrazů a soch do hudby a písně spojuje se, aby povzneslo člověka k Bohu a vzdělalo estetický jeho cit. Proto je-li člověk odváděn od chrámu, lze říci, že vysychá mu jeden z nejsilnějších zdrojů uměleckého vzdělávání.

A naše epos moderní, naše píseň, naše lyrika, drama, kde je sebe stručnější náčrt dějin umění, jenž by nepřiznával, jak toto umění slovesné čerpalo z křesťanských vzorů a vznikalo z křesťanských počátků¹⁾)

A nyní všimněte si ještě, z jakých těžkých počátků povzneslo se křesťanské umění k těmto výšinám. Když církve začala působiti v západní Evropě, stará kultura byla stěhováním národů rozvrácena a na troskách jejích zakládali svá nová bydla národové divocí, jdoucí za lupem a kořistí. Bylo třeba začíti od počátku, ochočovati nejprve tyto barbary a probouzeti teprve v nich umělecké vlohy. V pevných, ohrazených klášteřích, zabezpečujících se proti násilí doby, scházejí se podnětem sv. Benedikta nejlepší lidé tehdejší, kácí lesy, vzdělávají pole a zahrady, zřizují školy, pečují o záchranu starověkých památek a stávají se učiteli svému okolí nejen ve věcech duchovních a mravních, ale i ve věcech hospodářských. Pak arci rozumíme, proč založení kláštera bylo důležitým činem kulturním, hodným, aby letopisy pečlivě zaznamenávaly rok jeho. Byl klášter pochodní rozlévající světlo do tmy širokého okolí, byl kulturním požehnáním celému kraji. R. 1032 založil při Sázavě sv. Prokop klášter ke cti Panny Marie a sjednotiv v něm bratry svoje v jednotě a lásce, stal se nejmenším mezi nejmenšími. Význam tohoto kláštera pro kulturní vývoj český vystihuje Lehner ve svých »Dějinách umění českého« takto: Jedním z nejutěšenějších obrazů dějinných v době románské, na kterém utkvívá oko a rozehřívá se srdce každého Čecha, jest klášter sázavský, založený a posvěcený životem sv. Prokopa, horlivého pěstitele českého vzdělání. Duchovní ústav v rozkošné krajině sázavské nebyl pouze střediskem života náboženského celému okolí, nýbrž stkvěl se v dějinách kulturních našeho národa jakožto jasné ohnisko vědy a umění, osvěty a průmyslu po několik věků, co vzor kláštera českého, rodným synem z lidu založeného a tradicemi cyrilometodějskými posvěceného. V klášteře byla od počátku škola pro pacholíky a pro jinochy. Vyučování dalo se jazykem slovanským. K tomuto vyučování a k bohoslužbám třeba bylo hojně knih, jež sv. Prokop a mniši písmem hlaholským psali, vzácnější sličnými malbami ozdobující. Božetěch, jeden ze sázavských bratří, jest důmyslným architektem, znamenitým malířem, sochařem, řezbářem a zručným pracovníkem ve všech oborech uměleckého průmyslu. Byl obeznámen se soustružnictvím, zvonařstvím, zlatnictvím, zhotovováním bohoslužebných rouch. Stopy umělecké činnosti mnichů sázavských

¹⁾ Schanz, Apologie křesťanství.

sledovati lze v dalekém okolí Sázavy. V Kouřimsku a Časlavsku jsou dosud chrámové stavby, jež prozrazují společný původ dovedné stavitelské hutě sázavské. —

Již to vyplynulo samo sebou z mých slov, ale chci přece na to ještě upozorniti: křesťanské umění vždycky si bylo vědomo, že není krásné, co není *pravdivé* a *dobré*, jinými slovy, že skutečné umění musí býti ve službách *pravdy* a *dobry*. Přál bych si, abyste si tuto pravdu hluboce do paměti vtiskli dnes, kdy se pod známkou umění jak v literatuře tak ve výtvarnictví tolik toho podává, co kazí vkus a co mravnosti úklady strojí. »Vám je svěřeno víc než lodi a armády,« řekl oxfordský professor John Ruskin k umělcům. »Lodi a armády můžete nahraditi, jsou-li ztraceny. Ale veliký intelekt, byl-li zneužit, je navždy kletbou zemi.« Než váš krasocit a vkus vyspěje a dozraje, abyste sami odpor pocítovali k nepravému umění, dejte se rádi a vědně vésti svými vychovateli, vědoucími ve smyslu křesťanských tradic uměleckých, že umění nemůže býti dobré, není-li jeho námět dobrý a pak umění stane se vám vedle náboženství nejen ochranou mravnosti a ušlechtilého chování, ale i chlebem a radostí duše. Amen.

Z praxe a různé.

Z německého katechetského spolku budějovického. Spolek německ. katechetů diecése *Budějovické* měl 7. valnou hromadu 28. července v Budějovicích. Předseda Wittmann navrhl žádost ke konsistoři o zavedení jednotné ilustrované *učebnice náboženské* pro nižší stupeň (dle kongresu katech. vídeň. 1. sekce 6. schůze), dále jednáno o dětském časopisu »Ave Maria«, o zakročení proti reklamním plakátům kinematografů a návrzích pro synodu a návrzích pro kalendář. Oznamuje se, že v roce 1913/14 na měšťankách budějovické diecése bude zavedena nauka o obřadech od Kühnla a oficiální modlitební kniha a zpěvník »Manna« z pražského knihoskladu za 1 K. **Výměna.** Katecheta měš. šk. chlapecké, vých. Čechy, 15 proc. akt. přídavku, žádá za komutaci nejraději do záp. nebo jižních Čech.

Laskavé nabídky pod značkou »Výměna« do 8 dnů do adm. Katech. Věstníku.

Z redakce odpovědi: R. S.: Pro první a druhou třídu ob. šk. doporučujeme *Ot. Fric*: Biblické katechese pro 1. a 2. třídu obecné školy.

J. P. Zaslavých exhort v příš. čísle nelze uveřejniti pro »cyklus různé radost-

ného« od Fr. Malýno, který vyjde v příštím čísle, bude na ně však *později* pamatováno.

Komutace: Středoškolský katecheta v diecési pražské (na realce) s aktivním přídavkem I. třídy změnil by místo své s kolegou z venkova na kterýkoli druh středních škol z důvodů osobních (zdravotních) i s menším přídavkem aktivním a i v jiné diecési.

Příhlášky pod značkou L5 do administrace t. listu.

Konkursy: *Definitivně* se obsadí místo katechety:

1. při obecné šk. chlapecké v *Písku*. C. k. o. š. r. v *Písku*, 22. srpna 1913.
2. při I. obecné šk. dívčí v *Žižkově*. C. k. o. š. r. v *Žižkově*, 19. srpna 1913.
3. při měšťanské šk. dívčí v *Slaném*. C. k. o. š. r. v *Slaném*, (do 26. listopadu) 7. října 1913.
4. při chlapecké a dívčí šk. měšťanské v *Novém Městě nad Metují* (do 16. listopadu), C. k. o. š. v *Novém Městě n. M.*, 1. října 1913.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXVIII. ROČNÍKU.

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Nová učebnice sv. náboženství. — Cyklus exhort a adventních a vánočních. Růzencem radostný. — Z praxe a různé.

Nová učebnice sv. náboženství.

(Dokončení.)

Poučky a zvláště mnemotechnické věty formuloval autor tak, aby byly dětem snadno srozumitelné a daly se dobře zapamatovat, jakož i pro pozdější život aby měly praktickou cenu. Proto mnohé věty katechismu jsou rozděleny a zjednodušeny, na př. ot. 20. »Bůh je všudypřítomný znamená: Bůh je všude na nebi i na zemi« je takto formulována (str. 22.): »Kde je Bůh? Bůh je všude; jmenujeme tedy P. Boha všudypřítomným.« Tak již od začátečnicků vše v podstatě snadno se pochopí a v paměti podrží a později učí se děti snadno dikci katechismu.

Při poučkách obsažnějších, na př. přikázáních, hlavních hříšících, svátosti pokání a oltářní hledí se k tomu, aby příležitostně pojednávání těchto částí bylo přípravou k jedrotnému pojednání jich. Tak jednotlivé poučky vnikají hlouběji v srdce a děti se nepřetěžují.

Pro rozdělení látky učebnice obsahuje učebnice na zadní stránce titulního listu potřebné pokyny. Tu budiž poznamenáno, že poučky, jež se mají probrati v prvním roce školním, ale basirují na vypravování, které nebylo ještě podáno začátečnickům, mají se probrati v krátkém kursu přípravném, jemuž předcházeti má biblické vyučování.

Zvláštní důraz při sestavování knížičky byl dán na to, aby naučily se děti modlití se. Tu nedostačí učiti je o potřebě a vlastnostech modlitby; katecheta musí se s nimi často a dobře modlití. K tomu účelu pojí se ke všem vypravováním modlitbičky odpovídající náladě z oněch plynoucí. Tak budou se děti modlití rády, ze srdce. I tu bylo pravidlem: dobrého po málu. Někdy je to jen několik slov, prosba za modlitby Páně, článek věroučný, tajemství růžence, průpověď z litanie. Ale i ty vybraný jsou hlavně z oficiálních modliteb, takže i tu praktický účel je patrný.

V učebnici je stať o přípravě ke sv. pokání a sv. oltářní, jak rozumí se samo sebou, jakož i nejpotřebnější písně jsou tu uvedeny.

Illustrace jsou od Filipa Schumachera. Stěží lze nalézt ilustrátora, který by dovedl svaté události tak dětsky a spolu tak umělecky podat jak on; posvátná nálada, která spočívá v těch obrazech, vnaší se mimoděk v duši diváka.

Jsou to zmenšené ukázky reprodukcí Schumacherových obrazů nástěnných, které nedávno dostaly aprobaci církevní i ministerskou. Biskup dr. v. Keppler vzdal o nich velkou chválu; tak se tu vyhovuje nezbytnému paedagogickému momentu, aby ilustrace knihy shodovaly se s obrazy nástěnnými, neboť v opačném případě hrdí se v duši dětské zmatek. Kolorování jich učinilo učebnici dětem jen milejší a i toho je potřebí, aby učebnice náboženství nebyla méně cennější světské.

Ve školních učebnicích pro světské vyučování v poslední době nešetří se koloritem, i když následkem toho cena knihy se zvýší a i když kniha slouží jen pro jeden rok. Již první počtetník *»Das erste Rechenbuch«* pro rakouské školy obecné přináší dětem barevné ilustrace. (3. vyd., Vídeň, 1911, nákl. škol. knihoskladu, 40 h). Z dalších učebnic jsou známy: *»Wiener Lesebuch«* pro první škol. rok (Vídeň, nákl. škol. knihoskladu, 1909, 75 h) s mnoha menšími a 32 většími barevnými obrazy. *»Wiener Fibel«* (Vídeň, Tempský, 1907, 75 h) vedle černých má 19 barevných obrazů. *»Normalfibel«* (Julius John, Vídeň, Tempský 1909, váz. 85 h), 41 obrazů barevných a 13 černých. *»Fibel nach der analytisch-synthetischen Lesemethode«*, Alois Fellner a Albert Kundi (2. vyd., Vídeň, Pichler 1 K); vedle mnoha černých je tu 31 barevných obrazů a 5 obrazů barevných většího formátu. Obrazy ve třech posledních knihách jsou velmi krásně provedeny,

Ve škole, kde vyučuje autor této knihy, jsou mimo tyto jmenované ještě v užívání: *»Wiener Heimats-Atlas für Volksschulen«* od Rothanga (Vídeň, váz. 1 K 90 h); 9 kolorovaných, 6 ve formátu 9×9 cm, 3 ve velikosti 9×18 cm. *»Naturgeschichte für Bürgerschulen«*, 3 díly, Vídeň, 1910 a 1911, Pichler, váz. à 1 K 80 h; každý díl má 99—225 obrazů v textě.

3. *Přání a naděje.*

Přáním autora jest, aby jmenovaná práce k tomu přispěla, aby podobná učebnice dostala se do rukou všech dětí druhého a třetího školního roku, a jím sloužila jako čítanka, učebnice, kniha modlitební. Děti čtou tu biblický příběh, který jim katecheta vyprávěl ve škole, mají tu i obraz, učení, modlitbičky před sebou, jež s událostí souvisí; všecko to jak ve škole slyšely jednotně, má v nich znovu ožiti, hlouběji v srdce vniknouti, dobrá předsevzetí posíliti, zbožná hnutí obnoviti. Pro mnohé nejspíše děti je to těžko, jmenované poučky pokud jsou v katechismu, vyhledati; přímo však nemožno to je při opakování delších odstavců z biblické dějepavy. Má-li však dítě se sebou v knize aspoň v podstatě to, čemu se učilo ve škole, co tam slyšelo a vidělo, pak je tu i ten prospěch z toho, že zbožní rodiče — a těch bohudík je přece jen ještě dosti — mohou s katechetou spolupůsobiti. I při privátní přípravě ke svátostem, na kterou naráží dekret o prvním sv. přijímání, poslouží tato učebnice rodičům velice. Jen oficiální školní učebnicí lze konečně docílit toho, aby všichni katecheté stejnoměrně postupovali, což tím více potřebí je při trojnásobném probrání Malé biblické dějepavy (v širších okruzích), jak bylo navrženo kongressem. Jaký užitek bude mít dítě z toho, když na příklad u katechety se učí ve druhém školním roce jiným modlitbičkám než v prvním a ve třetím opět jiným? Ve Vídni, kde v prvních třech školních rocích vyučují učitelé, zmatek ten bývá pravidlem. Proto oficiální komitét pro učebnou osnovu vídeňské diecése jednomyslně stanovil již v první schůzi: S hledem na katechetické poměry velkoměsta jest si úsilovně přáti, aby biblická dějepava pro nižší stupeň obsahovala katechismus v krátkých naučeních,

spolu pak návod ku přípravě první zpovědi a přijímání. • Vhodná příležitost k tomu jest, jelikož církevní nařízení první zpověď a přijímání klade na nižší stupeň, následovně tedy i pro ten stupeň předpokládá změnu učebnic dosavadních.

Posudky, jichž se dostalo autoru za jeho práci, vzbuzují v něm naději, že učebnice jeho je vhodná za školní knihu. Ač se nedomnívá, že katecheté s jeho názory v jednotlivostech bez výminky budou souhlasiti, přece přeje si vše, aby, kdyby jeho knížka měla býti přijata jako oficiální, *všem katechetům byla dána příležitost*, by své návrhy opravné zaslali. Řeklo se to při kongressu a na mysl tu byl jakýsi komitét diecéšní. Autor však je sám ochoten, od kohokolí přijímati návrhy na zlepšení; jen aby to však byly konkrétní návrhy, nebo pouhé výtky jsou snadné, ale málo platné. Zatím pokud tato učebnice jest privátní prací, má býti upuštěno v nových vydáních jejích, bylo-li by jich třeba, ode všech změn.

Autor soudí, že kdyby tato učebnice měla býti oficiálně přijata na místě Malého katechismu a Malé biblické dějepavy, bylo by možno, aby byla vyzdobena *70 kolorovanými obrazy ve formátu 7·5×10 cm*, bez obavy, že by byla cena zvýšena. Také obrazy nástěnné daly by se při tom doplniti. Některé z dosavadních obrazů této učebnice žádají změn a oprav, aby byly shodné s textem. Nebylo totiž lze dáti poříditi barevné obrazy při té drahotě pro náboženskou učebnici zvláště, nýbrž byly prostě vzaty z Eckrovy biblické dějepavy pro školu a z malého katechismu Lindenova. Dále (v případě oficiálního schválení) bude lze připojiti »dodatek« s přípravou ke svátostem, jak i na kongressu bylo schváleno 71 hlasem proti 59. Ale tu by se ještě přesně musilo stanoviti, co má ten dodatek obsahovati.

Učebnice tato je majetkem katechetické sekce rakouské společnosti Leonovy; jí případně též honorář autorův. Má-li katechetická sekce dostáti úloze, kterou si vytkla, totiž pořádati kursy a kongresy, o katechetické museum pečovati, vydávati katechetickou bibliografii a j., pak třeba jí značných materiálních prostředků: Není-li toho, pak při největší horlivosti nelze mysliti na velké podniky

Cyklus exhort adventních a vánočních.

Růženec radostný.

Napsal František Malý, kaplan v Praze u sv. Jindřicha.

Exhorta I.

Kterého jsi, Panno, počala.

Učený jeden kněz*) kázal kdysi takto: »Znám modlitební knížku, která není ani velká ani silná, ale dá se pohodlně uschovati v každé kapse. Jest velmi laciná a může si ji poříditi i nejhudobnější člověk. Jest velmi trvanlivá, neboť se dlouho neopotřebuje. Lidé staří a krátkozrací mohou se z ní modliti bez brejlí a v temné noci. Protože je tato knížka velice milá P. Bohu, držte ji, prosím vás, pevně ve svých rukách, až budete umíratí! Ba, ani tenkrát, až tělo vaše ztuhne, nedávejte ji z ruky, ale vezměte si ji s sebou do hrobu a předstupte s ní před Soudce věčného!«

*) Dr. Jakob Egger.

Milé děti, tušíte-li, která to je kniha? Je to *sv. růženec*, jemuž jsem vás nedávno naučil*) se modliti. Abyste si jej i vy zamilovali a rádi se jej modlili, umínil jsem si vykládati vám v exhortách jednotlivá tajemství růžence radostného, pak bolestného a slavného. A za to vás, děti, předem prosím, abyste tato *sv. rozjímání* pozorně poslouchali

Dnes budeme rozjímati o I. tajemství růžence radostného

Pojednání.

1. Kterak zní? »Ježíš, kterého jsi, Panno, z Ducha svatého počala.« O kom jedná toto tajemství? O Pánu Ježíši a o Panně Marii. Kdo byla Panna Maria? A jakého rodu? *Kterak se zrodila?*

Ach, milé dítky, málo pramálo o ní vypravuje Písmo svaté! Ale za to velmi mnoho o Marii Panně napsali svatí otcové, mnozí jiní světci a světice Boží

Za onoho času, když měl Vykupitel přijíti na svět, žili ve městečku Nazaretě bohabojní manželé Jáchym a Anna z rodu Davidova. Měli mnoho stád, čeládky a veliké jmění,**) jež dělivali na 3 díly: jeden díl dávali chrámu, druhý chudým a třetí teprve si ponechali. Byli spokojeni.

Ale něco jim ještě scházelo k úplnému štěstí. Co as? Neměli dítěte, což jim působilo zármutek. Avšak oni utíkali se o pomock Bohu. »Co modliteb***) jejich osamocených stoupalo k nebesům s vůněmi ranními, s vůněmi poledne a večera!«

Konečně byli vyslyšeni a obdrželi milou dcerušku. Ó jak zaplakali oba radostí velikou, když se jim narodila! Otec pozvedl dítě na loktech svých do výše a hlasitě se modlil vznešený chvalozpěv. »Z komnaty venť) ve starý sad a k nebi vysoko nesl se tento chvalozpěv. Anna pak viděla celé nebe, jak bylo naplněno anděly, kteří se kořili jejimu dítěti. A slyšela hlasy proroků do všech 4 úhlů světa volajících: Bez poskvrny hříchu dědičného zrodila se Panna, jíž blahorečit bude celý svět!«

Osmého dne po narození zbožní rodičové dali jí jméno v lidské mluvě nejšladší (Zeyer) a to jméno *Maria*

Tak se, milé děti, naplnilo starodávné proctví, že vyjde prut z kořene Jesse! Tak se narodila Panenka Maria! Komu že se narodila? Jen rodičům? Nikoli! Pro všechny lidi se zrodila!

Na Svaté Hoře u Příbrami vídával jsem krásný obraz Narození P. Marie Na malém lůžku, u něhož stojí Anna s Jáchymem, spočívá Maria s tváří libezně krásnou. A podivno! Ať se díváme na tento obraz s kterékoli strany, vždycky to dítěto hledí na nás! Na každého tak hledí, za každým se ohlíží, protože se zrodila pro všechny lidi a »narození její zvěstovalo radost všemu světu« (Offic. de Nativ. B. M. V).

Narodila se rodičům, narodila se sv. arciočům v předpekli, narodila se andělům, narodila se nám všem lidem, nábožným a hříšným. Ale největší radost

*) Prosím dpp. exhortátorů, kteří těchto řečí laskavě použijí, aby dříve v hodině náboženské růženec se všemi dětmi školy měšťanské nacvičili. Pak budou mít tyto řeči úspěch, který jsem měl na mysli, když jsem je psal.

**) Bouška, Mirjam str. 74.

***) Hello, Podobizny svatých str. 200.

†) Zeyer, Mariánská zahrada.

způsobilo její narození bohabojným rodičům. Jak byli šťastni, když před jejich zraky rostla, když začala mluvit i chodit!

2. Když jí byly 3 roky, zavedli Ji do *chrámu jerusalemského*, aby tu s jinými dívkami pro Boha byla vychovávána.

Myslete si, děti, že kolem chrámu, který byl velmi rozsáhlý, nacházelo se v mohutné zdi mnoho komůrek neboli cel, a že v jedné z nich přebývala od svého třetího až do 14. roku v odloučenosti Panenka Maria. Tam se modlila, tam pilně pracovala a pod dozorem sv. žen později zhotovovala bílé šátky k potřebě behoslužebné, vyšívala nádherná roucha kněžská a čistila nádoby obětní. Kterýsi básník napsal, že tam

•zkvétala lilie čistá
v zahradě Ježíše Krista.
Andělé slétali se všech stran
v nebeská ona místa.« (S. Bouška, Pietas.)

Když pak všechna svatá a spanilá dosáhla roku čtrnáctého, měla se jako i né dívky navrátiti k drahým rodičům. Ale ti byli mezitím dávno zemřeli I odebrala se P. Maria jako sirotek do svého rodiště nazaretského, kdež jí byla vykázána tichá světnička v domě otcovském.

Zde vedla samotářský život, který si rozdělila mezi modlitbu a práci. Přadla, tkala látky a koberce. šila a vyšívala, prala a spravovala prádlo a ve dny sobotní spěchávala na slovo Boží do nedaleké synagogy. Byla pak později zasnoubena sv. Josefovi taktéž z rodu Davidova

3. Mezitím ponenáhlu naplňoval se čas, kdy zaslíbený Vykupitel měl se naroditi. Maria Panna byla vyvolena za jeho Matku. Ale ona dosud neměla o tom tušení. Kdo jí tu sladkou zprávu přinese? Milé děti, vy víte dobře, že to byl anděl Gabriel, který *zvěstoval* P. Marii to poselství.

Když se totiž ve své světničce modlila, »zachvěl náhle*) celým domem jakýs tajemný zvuk. Do komnaty vstoupil jinoch zářící ve svém rouše jako v jíní utkaném, jehož tvář jako slunce zářila. V ruce třímal kvetoucí lilii a hlasem zvučným jako hudba harf takto Marii oslovil: »Zdrávas, milostiplná, Pán s tebou, požehnaná ty mezi ženami! Neboj se, Maria! Neboť jsi nalezla milost u Boha! Hle, já přicházím, abych ti zvěstoval, že počneš a porодиš Syna a dáš mu jméno Ježíš. Tenf bude veliký, Syn Nejvyššího slouti bude a bude panovati po všecky věky věkův!«

Maria pochopila vše a zašeptala poslušně: »Aj, já dívka Páně, staniž mi se podle slova tvého!«

Milé děti, tento slavný děj, který se právě odehrál v chudičké světnici nazaretské, si tedy připomínáme, když se v I. desátku růžence radostného modlíme slova: »kterého jsi, Panno, z Ducha svatého počala«

Ale ještě jindy si na zvěstování andělské vzpomenouti máme! Co myslíte, kdy asi? Když ráno, v poledne a večer zvon se rozhlaholil s věže kostelní a do celého města oznamuje, že anděl Páně zvěstoval P. Marii poselství. V tu chvíli, drahé děti, nezapomeňte se pomodlit! I kdyby se snad nikdo vůkol vás při klekání nemodlil, modlete se vy — a způsobíte tím radost P. Bohu!

Četl jsem kdysi (Dr. Hammer, Rosenkranz) o španělském důstojníkovi, který byl odsouzen k smrti a časné ráno měl být zastřelen. Již nasadili vojáci

*) Dle Mar. zahrady Zeyerovy.

proti němu ručnice a namířili — když v tom se rozhoupal na blízké věži zvon a zvonil ranní klekání. Vělitel rozkázal, aby vojáci zatím složili zbraně, než bude odzvoněno. Odsouzenec začal se modliti nahlas *Anděl Páně*

Jak mu asi bylo, když naposledy slyšel tento zvonu hlas? Jistě si přál, aby nemusil umřít! Jistě si myslel, jak by se nyní rád a vždycky modlil klekání, kdyby jen mohl!

Ó milé děti, vy budete ještě tisíckrát slyšeti klekání! Budete je slyšet na př. dnes v poledne na naší věži. Bude se zvonit ve všech okolních obcích. Bude se zvonit v celém českém království, v celé říši rakouské, po celém světě katolickém. Milionové křesťanů se budou zbožně modlit. Nuže, sepněte už nyní ruce své a pomodlete se zbožně se mnou: »*Anděl Páně* Amen.

Exhorta II.

Se kterým jsi Alžbětu navštívila.

V Písmě sv. *Zákona Starého* nachází se kniha, která slove: »*Píseň Šalomounova*.« Ve 2. kapitole této krásné knihy rozmlouvají vespolek dvě duše, z nichž jedna praví ke druhé: »*Vstaň, přítelkyně má, krásná má, a pojď!*« A kam že ji vybízí? Ke společné vycházce do krásné jarní Boží přírody ji zve a dodává: »*Kvítí ukázalo se v zemi naší; čas řezání vinic přišel; hlas hrdličky slyšán jest v zemi naší a kvetoucí vinice vydaly vůni svou.*« (2, 12—13.)

Víte-li však, milé děti, že mnohé knihy *Starého Zákona*, mezi nimi též *Píseň Šalomounova*, jsou psány ve smyslu obrazném a prorockém? Kdo tedy asi mluví tu těmi sladkými slovy? Ach, to Duch sv. volá k Panence Marii: »*Vstaň, přítelkyně má, krásná má, a pojď!*« Nazývá ji svou přítelkyní, protože byla milosti plná. Nazývá ji krásnou, protože byla ozářena leskem všelikých ctností. A kam ji zve, kam posílá Duch sv. Pannu Marii? Vybízí ji, aby šla navštívit sv. Alžbětu.

O této přátelské návštěvě jedná II. tajemství růž. radostného a také my dnes o ní rozjímatí budeme k svému poučení

Pojednání.

1. Co myslíte, milé děti, že učinila P. Maria, když jí posel Boží zvěstoval to netušené štěstí, že bude Matkou Vykupitele, a když ji zase opustil? Otevřela snad okna svého příbytku, aby překvapila lidi zprávou, na kterou čekali všichni, bohatí a chudí? Chodila snad dům od domu, aby se pochlubila svým povýšením a vyznamenáním? Ano, tak by snad jednali lidé malicherní, ale P. Maria byla *skromná*, neboť věděla, že skromnost šlechtí každou duši lidskou, zvláště duši dívky.

Nicméně však při své veliké skromnosti toužila z vnuknutí Ducha svatého, aby aspoň jednomu člověku mohla svěřiti toto veliké tajemství. Než kterému? Kdo jí uvěří? Kdo pochopí její slast? Kdo ocení její radost?

Milé děti, jenom jediná duše byla toho hodna — a to byla její příbuzná *Alžběta*, která s manželem svým Zachariášem bydlela v Hebronu na horách judských. Nuže, k této spravedlivé ženě, jež také toužebně očekávala Vykupitele, »odešla s chvátáním« Rodička Boží se svým tajemstvím

Děti drahé, s *chvátáním* že odešla? Což nebylo jí — útlé Panně obtížno: konati cestu skoro přes celou zemi židovskou? Konati pěšky cestu, která vy-

žadovala nejméně 3 dny! Cestu neschůdnou přes hory a doly? Ó Maria se nedala zdržeti žádnými ohledy! Vždyť se nemohla už ani dočkatí té hodiny, až ulehčí překypujícím citům svého srdce mateřského!

Milé děti, jak bych si přál, abyste s podobnou touhou spěchaly vždy do chrámu! Jak by si přáli vaši rodičové a učitelové, abyste rády spěchaly vždy do školy a nedaly se nikdy malichernými důvody zdržeti od povinné návštěvy kostela a školy! Panna Maria, jež tak radostně putovala do dálného Hebronu, budiž vám příkladem!

2. Jen si představte, jak asi po celé cestě plesalo její srdce! Jak jí byla lehkou ta cesta do neschůdných hor! Jak jí na cestu líbezně ptáci zpívali a voněly květy!

Konečně uvidela před sebou město a známý bílý domek, v němž přebývali Zachariáš a Alžběta. »Jak bylo to místo*) krásné! Mír Boží dýchal tam. Kol na pahorcích byly vinice, v pozadí strměly štítý hor vysoko.«

Maria Panna vešla do domu a pozdravila upřímně Alžbětu. Ta pak — ježto již předem byla zvěděla vše od svatého Ducha, »mocně zachvěla se*) velkým leknutím, pozdvihla ruce radostně do výše a zvolala třesoucím se hlasem: »Požehnaná ty mezi ženami a požehnaný plod života tvého! Ach, odkud mi ta veliká pocta, že Matka Pána mého zavítala ke mně?«

A Maria, ta dívka na světě nejpokornější, co odpovídá? Kterak přijímá svou chválu? Na sebe zapomíná, ale pouze Bohu děkuje. »Velebí duše má Hospodina« — tak zpívá blaženě »a duch můj zplesal v Bohu, svém Spasiteli! Že vzhlédl na ponížení služby své!« Potom teprve slastně dodává: »Od této chvíle blahoslavenou mne nazývati budou všichni národové!«

Ach, děti mé, je to pravda, že Ji blahoslavenou nazývati budou všichni národové? Splnilo se toto proroctví? Ovšem že splnilo! A plní až dodnes! Neboť Marii Pannu, požehnanou mezi ženami, velebí všichni křesťanští národové a všechny katolické země. Ani byste nedovedli spočítati, co na př. ctitelů má Boží Rodička v naší české zemi! Co zbožných Čechů putuje k Ní každoročně na Svatou Horu, do Staré Boleslavi, Filipsořdu a Vamberč! Kolika modlitbami a písněmi Ji uctívají! Kterak tedy naplňuje se proroctví její: »blahoslavenou mne nazývati budou všichni národové!«

3. Ale proč vlastně *velebí* všichni katoličtí národové blah. P. Marii tak veřice? Proč? Za prvé pro její velikou vznešenost, že byla vyvolena za Matku Boží. Za druhé pro její krásné vlastnosti. V budoucích exhortách naskytne se nám ještě často příležitost, abychom podívovali se těmto jejím ctnostem. Dnes vám ukáží pouze na dvě, které se vyjevily při její návštěvě v Hebroně. Je to její veliká láska k tetě a pak její pokora.

a) Milé děti, P. Maria nenavštívila tetu svou pouze proto, aby jí svěřila své tajemství, ale také proto, aby jí prokázala v domě některé služby a práce jež Alžběta nutně potřebovala. Tedy z *lásky* spěchala Maria ke své hodné tetě

Nemáte-liž také vy podobnou lásku prokazovati slovem i skutkem svým. hodným příbuzným? Já myslím, že příležitosti k tomu najdete vždycky dost, jen když budete chtít.

*) Zeyer, Mariánská zahr.

b) A dále! P. Maria si byla dobře vědoma svého velikého důstojenství, neboť ji »požehnanou (vyznamenanou) mezi ženami« nazval anděl, nazvala i Alžběta. Ale Ona sama sebe nazvala jen služkou, pouhou *služkou!* Proto také prokazovala pak své staré tetě po celé 3 měsíce služby nejnížší a počínala si nejinak, než jako by byla poslední mezi dcerami lidskými.

Ó dívky marnivé, pyšné a samolibé, pozorujte a vizte, jak *pokorná a skromná* byla Panenka Maria! Kdybyste byly více pokorné a skromnější, také byste se více líbily P. Bohu, P. Marii, andělu strážci a hodným lidem

Hle, tato spasitelná naučení čerpali jsme z II. desátku růž. radostného neboli z návštěvy Panny Marie! Jaká naučení? Za první: že máte rádi spěchati na povinné služby Boží a do školy. Za druhé: abyste kromě rodičům prokazovali také lásku svým příbuzným. Za třetí: abyste byli pokorní a skromní. Doufám, že si tato naučení vezmete k srdci. Amen.

Exhorta III.

Kterého jsi, Panno, porodila.

Slavný malíř český Liebscher vymaloval na jediném plátně v jedné rovině 3 obrazy. Na levém z nich je viděti muže se ženou, kterak v zadumání kráčejí podvečer lesem. Na pravém obraze vidíme spící pastýře, kterak je anděl probouzí a jím oznamuje radostnou zvěst. Na obraze prostředním se pastýřové klanějí Jezulátku ve chlévě betlémském. Poněvadž tu Panna Maria neboli »Madonna« jest vyobrazena v kroji valašském, nazývá se tento Liebscherův obraz »Valašskou Madonnou«.

Co nám tedy znázorňuje tento milý obraz? Představuje nám vánoce. A co nám připomíná? Připomíná tajemství III. desátku růžence radostného, jež zní: »Ježíš, kterého jsi, Panno, v Betlémě porodila«. A k čemu nás vybízí tato vzpomínka? Abychom dnes o radostném narození Ježíše Krista rozjímali

Pojednání.

1. V poslední exhortě jsme totiž doprovodili Pannu Marii do Hebronu, kde setrvala po 3 měsíce, až do té chvíle, kdy se Alžbětě narodil synáček zvaný Jan Křtitel. Pak se zase sv. Panna navrátila do Nazaretu k snoubenci svému Josefovi, jemuž obstarávala pokorně chudičkou domácnost.

Mezitím se naplnil čas příchodu Messiaše, předpověděný od patriarchy Jakuba i proroka Daniela. Prorok Micheáš předpověděl, že se naroditi má v Betlémě. Ale kterak se naplniti může jeho proroctví? Kterak se Vykupitel naroditi může v Betlémě, když P. Maria bydlí v Nazaretě? Ach, milé děti, nejvýš moudrý Bůh Otec ve své prozřetelnosti se už postaral, aby se starodávná proroctví vyplnila doslovně.

Mocný císař *Augustus*, který vládl skoro nad celým tehdež známým světem, vydal rozkaz ke sčítání lidu. Každý se musil do své rodné krajiny odebrati a tam se dát zapsati. Císař jednal tak z pyšné touhy, aby zvelebil jméno své — a zatím? Zatím přispěl k tomu, aby se naplnilo proroctví Micheášovo! Neboť Panna Maria i sv. Josef, pocházejíce z rodu Davidova, musili se odebrati k zápisu do Betléma.

2. Ochotně uposlechli rozkazu císařova, opustili svůj domek v Nazaretě a dali se na dlouhou a namáhavou cestu do Betléma. Milé děti, nepravím na-

darmo, že cesta jejich byla *douhá*. Neboť podíváte-li se doma na mapu, poznáte, že musili se ubíratí přes Jericho a Jerusalema a že k tomu potřebovali nejméně 3¹/₂ dne! A jak *namáhavá* byla ta cesta, pochopíte, když vám řeknu, že prosincové dni bývají v Palestině provázeni západními větry, deštěm a sněhem — a tenkrát nebyly takové pohodlné silnice a stezky jako dnes!

Konečně ale přece došli šťastně do Betléma, jenž leží asi 2 hodiny na jih od Jerusalema. Dali se zapsati do státní matriky a hledali hned místo noclehu. Hledali nejprve tam, kde ostatní cizinci přenocovali — ale všude bylo přeplněno. Hledali jinde, klepali na přemnohé dveře — ale všechny byly pevnými závorami uzavřeny. Pro ně nebylo nikde místočka. Proč? Protože byli chudí.

V domech betlémských lidí zpívali, plesali, jedli a pili — ale Spasitel světa stál za dveřmi a marně klepal. Ach, milé děti, nezasluhují tito necitelní obyvatelé trestu a našeho opovržení? Zasluhují — ale přece nesmíme je nadobro od-suzovati.

Neboť, což neděje se něco podobného podnes? Hle, Spasitel nás klepá na bránu všech srdcí lidských a přeje si tam vstoupiti! Ale co činí lidé přemnozí? Vyhánějí Spasitele svého od sebe! To jest: vyhýbají se sv. zpovědi a přijímání a žijí tvrdošjně ve své hříšnosti. Nejsou-li takoví křesťané horší Betlémských? Ó kéž by se polepšili! Kéž by přijali Pána Ježíše!

3. Co učinili Maria a Josef, když v Betlémě noclehu nenašli? Spěchali za město, kde se jim naskytnul prázdný chlév! Ó jaký to smutný nocleh, pozorujte! Nikdo jich tu nevíta, nikdo nepozdravuje, nikdo neobsluhuje! Není tu, co by pojedli, do čeho by se v chladu nočním zahalili, kde by se posadili, kam by se položili! Zdá se, jakoby celý svět i sám P. Bůh je opustil. O všechny se této noci postaral, jenom o ně ne!

Světla ve městě ponenáhlu shasínala, lidé se ukládali na lůžka, jenom Maria a Josef ve chlévě nespali. Ale upravili jesle a vystlali je senem, uchystali chudíčké plénky a — modlili se. Modlili se ve chvíli, kdy snad v celém Betlémě a v celé Palestině nikdo se nemodlil

4. A hle! »Když všechno pohříženo bylo v hluboké ticho a noc polovicí běhu svého byla dokonala« (Moudr. 18, 14.), tu *sestoupil Syn* Boží Ježíš Kristus na tento bídný svět. Jeho zázračné narození popisuje sv. Lukáš těmito prostičkými slovy: »Stalo se pak, že se naplnili dnové, aby Maria porodila. I porodila Syna svého prvorozeného a plenkami jej obvinula a položila v jesle.«

Tak tedy přišel Bůh na svět! Jako slunečko dávající světlo celé zemi, vychází nad obzor beze hluku, klidně, — tak skromně přišel na tento svět Syn Boží! Ne v lesku božské velebnosti! Ne jako Pán zástupů! Ne jako král nebes a země! Ne v sídelním městě a zlatém paláci, ale v ponižení a chudobě největší se narodil! Chlév byl jeho palácem! Tvrdé jesle jeho kolébkou! Seno a sláma jeho poduškou! . . .

5. A přece, milé děti, bylo narození Jeho oslaveno více a vznešeněji nežli narození kteréhokoli krále pozemského! Neboť *andělé* sestoupili s nebe a horami betlémskými ozýval se jásavý jejich zpěv: »Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem!« Jeden pak z andělův, odděliv se od ostatních, snesl se k *pastýřům*, hlídajícím stáda na planině a takto k nim promluvil: »Zvěstuji vám radost velikou! Neboť narodil se vám dnes Spasitel . . . Naleznete nemluvnátko plenkami obvinuté a položené v jeslích!«

A pastýřové? S nadšením spěchali do chléva a uzřevše Jezulátko spínali zmozolené ruce své a padali před Ním na kolena .

Pojďtež i my za nimi a postavme se v duchu u jeslí! Co vidíme? Spočívá v nich Ježíšek. Usmívá se a zas pláče.

Usmívá se proto, že slyší oslavu andělskou, že vidí před sebou sv. pěstouna a nejsv. Matičku. Usmívá se proto že vidí před sebou nábožné pastýře a že vidí i vás, děti hodné a zbožné

Avšak, hle! On zase *pláče!* Proč pláče? Snad proto pláče, že kolébka jeho stojí v chudé stáji? Že chudičké jsou plenky jeho! Ach, proto nepláče Syn Boží, ale spíše oplakává hříchy: hříchy betlémských, hříchy celého světa i hříchy vaše oplakává!

Co si tedy přejete, mé děti? Chcete, aby nad vámi P. Ježíš plakal nebo aby se na vás usmíval? Milé děti, to všecko je v moci vaší! Budete-li hřešiti, bude se nad vámi rmoutiti. Budete-li zbožné, mravné a poslušné, pak bude s vámi spokojen Pán Ježíš, který vás vidí vždy a všude. Amen.

Exhorta IV.

Kterého Jsi, Panno, v chrámě obětovala.

Několik týdnů minulo, co nad betlémským chlévem rozléhal se velebný zpěv andělů. Pastýři vrátili se ke svým stádům »velebíce a chválíce Boha ze všech věcí, které slyšeli a viděli« (Luk. 2, 20.) a vypravovali o tom celému okolí. I přicházeli mnozí zbožní lidé, aby se poklonili Spasiteli. Přesladká Rodička Boží kladla božské dítě do jejich loktů, přijímala vděčně chudičké dary a radovala se z jejich oddanosti a lásky.

Přiblížil se den 2. února, den 40. od narození, kdy podle zákona Mojžišova prvorozený Ježíš měl být obětován. Panna Maria vžala dítě do náručí a se sv. Josefem vydala se na cestu do Jerusálema.

Milé děti, doprovodme v duchu tyto sv. poutníčky na jejich cestě a rozjímajme o 4. tajemství, jež zní: »Kterého jsi, Panno, v chrámě obětovala«.

Pojednání.

1. Když Maria s Josefem šli do Jerusálema, ubírali se nejdříve po kraji úzkého pahrbku, na němž Betlém byl zbudován, a s potěšením pozorovali, jak vinice na stráních počínaly právě pučeti. Pak zabočili do zelených polí, kde před 1000 léty jejich prababička Ruth sbírala klásky ve své chudobě. Pak za nedlouho spatřili střechy města Jerusálema a nad nimi budovu chrámovou. Celý chrám byl totiž vystavěn na vysoké hoře a vyčínal z moře paláců jerusalémských jako nějaká nebeská pevnost. Jako měsíc mezi hvězdami, jako démant mezi drahokamy — tak vynikal nad ostatní budovy tento chrám, do něhož putovali sv. rodičové s Dítětem.

Také jiní ubírali se tam k ranní oběti. Mezi nimi 103 léta starý prorok *Simeon*, jehož hlavu zdobily kadeře bílé jako sníh. Tento spravedlivý a bohabojný stařec obdržel totiž od Boha slib, že ještě před smrtí uvidí Pomazaného Páně. A proto zvláštní pud jej táhl mocně do chrámu.

Také 84letá prorokyně *Anna* zavítala do chrámu toho dne, kdy obětován byl tam Ježíš.

Maria přinesla obět svou: dvě holoubátek. Pak byla krví jejich od kněze pokropena a za očištěnou prohlášena.

Pak Simeon vztáhl ruce své, aby přijal Dítko od Matky. Než, jaký to pocit blažený se ho zmocnil v té chvíli? Již tolik dítek držel na rukou, ale ještě nikdy mu tak nebylo u srdce jako dnes! Jakýsi vnitřní hlas mu praví, že to dítko, které právě chová, jest Ono, po němž toužili králové, patriarchové a proroci a na něž se tak dlouho těšil on — stařec nad hrobem.

Vypravuje se, že nemá labuť před svou smrtí krásně zpívá. A kterak zapěl Simeon, když očekávané Dítě držel na loktech a pozoroval, že hodina života poslední se k němu přiblížila? Slyšte jeho labutí zpěv! Slyšte jeho tklivou modlitbu: *»Nyni propouštíš, Pane, služebníka svého v pokoji. Neboť viděly oči mé spasení, které jsi připravil před obličejem všech lidí!«*

Ó jak nevýslovně blažen musil býti v této chvíli zbožný stařec ten, že aspoň na konec života směl na svých loktech chovati a k srdci tisknouti Spasitele! Ó pochopuji dobře, proč netoužil už déle žiti: protože mu život většího štěstí už poskytnouti nemohl

Milé děti, věrte mně, že i vám poprává P. Bůh někdy blaženosti podobné. Kdy asi? Ach, tenkrát, když k vám sestupuje Spasitel váš ve sv. přijímání! Tu neběfele ho pouze na své lokty, ale On vstupuje do srdcí vašich, spojuje krev svou s krví vaší, duši svou s duší vaší. Neboť řekl: *»Kdo jí mé tělo a pije mou krev, přebývá ve mně a já v něm.«* Kdybyste, děti, velikou měli víru a velikou lásku k P. Ježíši, vždycky byste okoušeli při sv. přijímání rozkoš nesmírnou.

2. Avšak rozjijme dále! Co asi dělala Rodička Boží, když blažený Simeon choval Dítě na loktech? Klečela opodál v hluboké pokoře a divila se slovům jeho. Ale ještě více divila se, když poslouchala další slova jeho prorocká: *»Aj, postaven je tento ku pádu a ku povstání mnohým v Izraeli a na znamení, jemuž bude odpiráno!«*

Co že to pravil ctihodný stařec? Že to Božské nevinné Dítko má být mnohým ku pádu? Je to pravda? Kterak tomu rozuměti máme? Ach, milé děti, to znamená, že proti Spasiteli za jeho života i po všechny věky budou se bouřiti a zuřivě brojiti zatvrzelí nevěrci a hříšníci. Největší bolest budou tím působiti Matce Boží, neboť to předpověděl Simeon, když obrátiv se k ní pravil smutným hlasem: *»Tvou vlastní duši pronikne meč bolesti.«*

Ach, milé děti, tedy nevinná duše Rodičky Boží bude trpěti? Ano rmoutiti se bude, až milovaný Syn od bezbožných lidí bude tupen a posmíván, bičován a trním korunován, na smrt vlečen a ukřižován! Tenkrát cititi bude s Ním všechno i jeho Matička neboli — jak předpověděl Simeon — sedmerý meč bolesti; pronikne její mateřské srdce a soužení její bude veliké jako moře.

A toto všechno předem zvěděla nyní ubohá, protože dobře porozuměla smutnému proctví Simeonovu! Jak jí bylo?

Každá matička oplývá radostí, když pohlíží na své zrozeňátko a těší se na ty doby, až jí prvně osloví sladkým jménem *»maminko«*. Těší se, až ručky, které jsou ještě zavinuty v peřince, vinouti se budou kolem krku jejího.

Co ale pocítovala Matička Boží? Nač se mohla těšit? Kdykoliv Ježíšek svou ručku ovinul kol její šíje, bylo jí, jako by už v těch nevinných rukách viděla rány od hřebů. Kdykoli pohlédla na jeho bílé líčko, bylo jí, jako by viděla krvavé skvrny tam, kde bude jednou z trní koruna. Křoví trnové, kterým oplétali naza-

retšti svoje zahrady, i to jí neustále připomínalo korunu trnovou. Kamkoli pohlédla, všecko jí připomínalo nástroje umučení. Pořád cítila ve svém srdci meč, který byl tím ostřejší, čím více milovala Dítě své

A tak i vás, mé děti, milují vaši drazí rodičové. Či nevěříte? Ó vzpomeňte si jen, jak bdí nad vašim zdravím a jak vás opatrují jako oko v hlavě! Vzpomeňte si, jak se nad vámi starostlivě sklánějí, když býváte nemocní! Zvláště vaše matka! »Synu můj!« tak pravil kdysi starý Tobiáš, »matku svou měj v uctivosti! Nebo pomni, jaká a jak velká nebezpečností trpěla pro tebe!« A že mladý Tobiáš nejen matku, nýbrž i otce opravdu měl v uctivosti, že je miloval a že jim věrně dosloužil až k smrti, kdo z vás by to nevěděl? Proto mu P. Bůh dával pozehnání a sv. anděl strážce chránil! Kéž chrání i vás!

Papež Pius X. byl tázán od novináře, co považuje za největší štěstí celého svého života? Papež zahleděl se na zarámované 2 fotografie nad psacím stolem a odpověděl: »Za své největší štěstí pokládám to, že jsem měl hodné a zbožné rodiče.«

Dejž Bůh, abyste smýšlely, děti, podobně! Dejž Bůh, aby mohli také vaši rodičové říci, že mají hodné dítky! Amen.

Exhorta V.

Kterého jsi, Panno, našla.

Dříve nežli začneme rozjímat o 5. desátku růž. radostného, budu vám vyprávěti příběh, který se udál r. 1908 za války rusko-japonské.) Tehdáž ruský jeden důstojník byl přidělen k posádce do dálného města Liaolangu. Tam za ním také přijela z Moskvy jeho manželka s dítětem, kterému se po otci stýskalo. Avšak krátce po jejich příjezdu musilo ruské vojsko z města odtáhnouti a hned na to loupeživí Mongolové (Čungusové) přepadli dům, kde se matka s dceruškou byly ubytovaly. Matka se zachránila, ale děvčátko upadlo do rukou loupežníků, kteří je s sebou daleko odvezli.

Avšak i loupežníci byli brzo dopadeni a děvče zachráněno. Protože nedovedla ještě říci svého jména a po rodičích pátrati v době války bylo nemožno, ujali se jí ruští vojáci. Zvláště jeden z nich jí opatroval s velikou něžností. Když pak byl v boji těžce zraněn a do Ruska převezen, putovala s ním i holčička. Voják se poněkud časem uzdravil a ohlížel po nějakém zaměstnání. Ale marně. Živil tedy sebe a děvče žebrotou. Nouze a otřesené zdraví uvrhly jej znova na lůžko, ze kterého více nepovstal. Když umřel, zmocnili se ubohého sirotka potulní žebrační, kteří s ním po 2 letech zavítali také do Moskvy a žebřali na ulicích.

Jednoho dne zastavil se před kavárnou**) kočár, z něhož vystoupil důstojník se svou chotí ve smutku zahalenou. V tu chvíli přistoupila k nim dívka a žebřala. Dáma rozevřela peněženku a pohlédla něžně na malou žebračku. Pak se rychle sehnula, chopila ji oběma dlaněma za hlavičku, zadívala se pátravě do jejích očí a vzkřikla úžasem a radostí. Neboť našla ztracenou dceru, po které marně 3 leta pátrala

Milé děti, skoro podobnou událost ze života Ježišova vypravuje nám biblická dějeprava. Co tam čteme?

*) »Národní Politika«.

**) Filipovova.

Pojednání.

»Že Maria a Josef chodívali každý rok z Nazareta k slavnosti velikonoční do Jeruzaléma. Když bylo Ježíšovi 12 let, šel tam také se svými rodiči . . .«

Nedomnívejte se však, že snad putovali sami! Každé pokolení a každá víska v zemi židovské vyslala své poutníky a odevšad nepřehledné zástupy ubíraly se po zelených návrších k sv. městu Jeruzalému.

Když tam došli, odebrali se ihned do chrámu, kde tisícové zbožných mužův a žen přinášeli Bohu oběti a se vroucně modlili. A tak i naši sv. poutnickové přinesli oběť svou a konali upřímnou pobožnost. Ó jistě, že nebeští duchové s úctou na ně pohlíželi a přednášeli jejich modlitby nebeskému Otci! —

Avšak vyměřený čas rychle ubíhal, bohoslužby a slavnosti se zase ukončily a doba odchodu všem nastala.

Jednou branou se domů navraceli muži, ženy pak druhou; dívky mohly jíti s otcem nebo matkou. Maria kráčela uprostřed žen a myslila pořád na Ježíška, o němž se domnívala, že se vede s Josefem a že je tedy v dobrých rukou.

Už byli jeden celý den na zpáteční cestě a slunko se chýlilo k západu, když se celý zástup nazaretských poutníků zastavil, aby ve vsi přenocoval. Sv. Josef hledal Marii s Ježíšem a Maria toužila po Synáčkovi — ale jak se oba zklamali! P. Ježíš nebyl ani s Josefem ani s Matkou

Tázali se příbuzných a známých: »Neviděli jste naše potěšení? Nešel s vámi náš maličký Ježíš?« »Neviděli jsme ho,« odpovídali tito, »a nešel s námi!« »Ani nemáte tušení, kde by byl zůstal?« »Ne, nevíme ničehož!« »Tedy s vámi z Jeruzaléma ani nešel ani jste o něm neslyšeli?« »Ne! Ani v zástupu ho žádný nespátřil. My bychom vás srdečně rádi potěšili, ale opravdu nevíme, co se Ježíškovi přihodilo.« Takovou odpověď dávali příbuzní a známí

Co si počali sv. rodičové? Co Josef? Co Maria? Aby se naplnila slova Písne Šalamounovy (3, 1), řkoucí: »Vstanu a zchodím město, po ryncích a ulicích hledati budu toho, ježž miluje duše má!« — navrátili se za temna nočního zpátky do Jeruzaléma.

Pojďme, děti, v duchu s nimi a vizme, jak měsíc ukazuje jim cestu do vzdáleného města! Ale kdo jim ukáže cestu k Ježíšovi? Nohy jejich jsou znavené a zraněné — ale ještě více zraněné jest jejich srdce! A kdo vyličí ty smutné myšlenky, které svírají duši jejich?

Snad už neuvidí nikdy Dítě své? Snad ho nebyli hodni, a proto je opustil? Snad odešel k Otci svému nebeskému a zanechal nevykoupené to nevděčné lidstvo, které ho nechtělo znáti? Snad se ho zmocnil kráí*) a dal jej utratit? Snad šel navštívit rodiště své Betlém? Ale proč to nesdělil Matce, aby se nermoutila? Ach, možná, že ho trápí žízeň a hlad a že musí ode dveří ke dveřím žebrať? Možná, že poduškou jeho je tvrdé kamení na ulici města? Takové asi myšlenky trápily zvláště ubohou Matičku.

Ve St. Zákone čteme, že matka Tobiášova také plakala, když její syn se dlouho nevracel, a takto pořád nařikala: »Běda mně, synu můj, že jsme tě pustili na cestu! Světlo očí našich, hůl starosti naší, potěšení života našeho, naděje potomků našich. Ach, neměli jsme tebe pustit od sebe!« (10, 4—5.) Není-liž tato zarmoucená matka starozákonní věrným předobrazem bolestné Rodičky Boží,

*) Archelaus, syn Herodův.

kteřá s úzkostí ztraceného Syna hledala po ulicích města Jeruzaléma, všude se ohlížela, všude se tázala, ale nikde ho nenalezala? Ale jako matka Tobiašova přece se konečně syna dočkala, tak ani Boží Rodička nehledala nadarmo.

Když totiž třetího dne oba — Josef a Maria — celí umdlení a utrpení přišli do chrámu, aby si vyprosili útěchu, a kráčeli kolem síně, v níž zákoníci lidem vykládali Pisma — aj, tu zaslechli sladký hlásek Ježíšův! Dobře ho pozali. Rozoznali by ho mezi tisíci!

I vstoupili dovnitř a uprostřed učitelů Zákona užřeli Učitele božského, svého drahého Ježíška. Matka přistoupila k Němu uctivě a pravila: »Synu, co jsi nám učinil? S bolestí hledali jsme tebe!« P. Ježíš odpověděl: »Proč jste mne (tak dlouho) hledali? Zdali jste nevěděli, že já v těch věcech, které jsou Otce mého, musím býti? Pak rozloučiv se s chrámem, nastoupil s rodiči cestu do Nazareta

Zde bych mohl své vypravování skončit, protože se naplnilo 5. tajemství růž. radostného: »Kterého jsi, Panno, v chrámě našla.« Ale nemohu, milé děti, jen tak ukončit, aniž bych vám dříve neudělil naučení. Jaké naučení?

Hle, Matka Boží hledala a našla dvanáctiletého Ježíše v chrámě! Totě krásný příklad pro vás, abyste poznali, kam směřovati mají hlavně kroky vaše o dnech svátečních. Do chrámu máte spěchat pilně a rádi!

Sv. Řehoř Nazianský a sv. Basil, když jako dívky chodili do škol Athénských, znali jen 2 ulice města Athénského: jednu do chrámu a druhou do školy. Kdybyste i vy, mé děti, chodily pilně a rády těmito dvěma cestami, byly byste šťastni zde na zemi a jednou na věčnosti. Amen.)*

*) Cyklus o růženci *bolestném* od téhož autora vyšel již r. 1911 ve »Věstníku katechetském«. Řeči o růženci *slavném* vyšly v srpnovém čísle t. r.

Z praxe a různé.

Nález c. k. říšského soudu ze dne 9 dubna 1913, č. 108, o účasti dětí školou povinných při náboženských cvičeních. V konkrétním případě uznal c. k. říšský soud nálezem ze dne 9. dubna 1913, č. 108, za právo, že výnosem c. k. zemské školní rady moravské, kterým potvrzen byl trestní nález okresní školní rady proti stěžujícímu si otci dítěte školou povinného, jež se neúčastnilo vyhlášených náboženských cvičení svého náboženského vyznání, ani vůči stěžovateli ani vůči jeho dítěti nestalo se porušení práva svobody víry a svědomí zaručeného článkem 14. státního základního zákona ze dne 21. prosince 1867, č. 142 ř. z., zaručeného práva osobní svobody § 1. zákona ze dne 27. října 1862, č. 87 ř. z.

Důvody rozhodnutí: Dcera stěžovatele navštěvuje obecnou školu v Z., aniž se ú-

častní náboženských cvičení. Poněvadž otec opětně bez výsledku byl vybidnut, aby ji k tomu přidržel, naopak prohlásil, že svou dceru do kostela a ke zpovědi posílá nebude, odsoudila jej okresní školní rada k trestu peněžnímu, eventuelně k vězení.

Následkem stížnosti otce J. Št. byl tento nález nálezem c. k. moravské zemské školní rady potvrzen.

Proti tomuto dle § 33. zemsk. zákona ze dne 21. ledna 1870, č. 17. z. z., konečnému nálezu podal J. Št. stížnost k c. k. říšskému soudu uváděje, že shora uvedenými nálezy bylo poušeno:

1. právo svobody víry a svědomí jemu článkem 14. státního základního zákona ze dne 21. prosince 1867, č. 152 říš. zák., zaručené, a právo osobní svobody článkem 8. tohoto státního základního zá-

kona a zákonem ze dne 27. října 1862, č. 80 ř. z., zaručené a

2. právo svobody víry a svědomí dětí jeho příslušící.

Stížnost není odůvodněna:

Ad 1. O porušení víry a svědomí vůči J. Št. nelze mluvit, poněvadž od něho samého nežádá se účast při náboženském výkonu. Rovněž není tu porušení § 1. zákona ze dne 27. října 1862, č. 87 ř. z., zaručeného článkem 8. cit. státního základního zákona, poněvadž dle § 33. zemského zákona ze dne 21. ledna 1870, č. 17 z. z., c. k. okresní školní rada jest povolána, aby uložila trest, o němž se jedná.

Ad 2. Vřak ani porušení svobody víry a svědomí nezletilé dcery stěžovatelovy nelze shledati, protože podle školních zákonů řádně vyhlášených jako žačka školy obecné jest povinna, aby se účastnila vyučování náboženství a náboženských cvičení svého (katolického) vyznání (§§ 1, 2, 3, 5, 20 a 24 říšského zákona školního, §§ 3 a 5 zákona ze dne 2. května 1883, č. 53 ř. z., a zemský zákon ze dne 21. ledna 1870, č. 17 z. z.)

Z kniž. arcib. konsistoře v Praze,
dne 1. října 1913.

Koratanský spolek katechetů. Zemský sněm splnil požadavky v petici katechetů téměř úplně, stanoviv, že katecheté měšťanských škol jednou pro vždy mají býti vřadění do I. třídy platů odborných učitelů. (220 K ročně zákl. služ.) a v principu bylo stanoveno, že jim služební leta v duchovní správě strávená mohou býti započtena do pense, jakož i starobní přídavky. Novějším rozhodnutím zemské škol. rady, zvl. zemského výboru, bylo fakticky jednotlivým katechetům přifknuto započítání let ze správy duchovní a to ad personam. takže každý nově jmenovaný katecheta musí se o toto dobrodíní ucházeti. Osobní přídavek stanovený novým zákonem školním ročních 100 K pro ty svobodné učitele, kteří společnou domácnost mají s nemajetnými příbuznými, rozšířen i na katechety. Žádané snížení hodin na 20 týdně nebylo povoleno. Spolek měl 2. července výborovou schůzi. Řešena otázka ministrantská (žádost k zem. škol. radě), o církevní approbaci obrazů Schumacherových pro diec. kerčskou a o zavedení učebnice nábož. pro nižší stupeň, o laciném školním zpěvníčku

Mnichovský spolek katechetů měl 15. září první schůzi za četné účasti. Kazatel

Murböck přednášel „Optimismus anebo pessimismus na začátku školního roku.“ Varuje před pessimismem přes to, že mnohá práce čeká, mnohý neúspěch, zlé zkušenosti, obtíže postaví se v cestu, neboť on všeku práci ztrpčuje a vybižel k járemu optimismu, jenž nezří jen stinných stránek, ale i světlé, všech možných pomůček použije, z nichž nejlepší jest radost z vlastní práce. Stieglitz podával devět krávkých vlastních obrazů pro vyučování ve 3. tř., vyměřených na hodinu.

Také učebná osnova náboženská! Dr. Horneffer, vášnivý propagator bezkonfessionního vyučování náboženského, navrhuje tuto učebnou osnovu budoucího náboženského vyučování. Má na mysli tři třídy. *První* třída pro děti od 6—10 let a) výbor pohádek bratří Grimmových, b) pověsti starozákonní; na př. báje o stvoření světa, ráji, potopě, životě patriarchů, poutavou novellu historie Josify, c) pověst Nibelungů, d) báj o Walterovi a Hildegundě, e) báj o Odysseovi a Heraklovi. — *Druhá* třída pro děti od 10—13 let a) Báj o Prometheovi a Iliada, b) obsah řeckých dramát Ovilipus, Antígona atd. c) Harman a Dorothea, d) Schillerův Waldstein, Marie Stuartovna, Panna Orleánská, e) Shakespearův výbor z Leara, Mackbetha, Romeo a Julie, Richarda III., f) mravné zásady ve formě průpovědí, g) výklad o církvích, k čemuž Horneffer poznamenává: Musí se dětem vysvětliti, proč jejich rodiče nesoučastňují se úkonů bohoslužebných, ježto z takových vztahů k nadsmyslným mocnostem nekyne jim pro život ovoce, h) theorie vývoje země, vývoj bylin a zvířeny až ke člověku. — *Třetí* třída pro věk nad 13. rok a) Idee z řecké filosofie, b) znalost křesťanství a jeho dějin, aby děti byly poučeny o odtržení jejich rodičů od křesťanské církve, c) překlad islamu a budhismu, d) pantheismus, e) nejdůležitější ethické ideály posledních století — Spinoza, Kant atd., f) systematické učení o povinnosti.

Z knižního trhu německého. Z Herderova knižkupectví: *Dreher*: Elementarkatechesen, 2. díl, mravouka, 5. vyd., 142 str., K 1.80. — *Leifaden der kath. Religionslehre für höhere Lehranstalten*, 3. díl, svátosti, 10. a 11. vyd., 35 str., 48 h. — 4. díl, das Kirchengahr, 12. a 13. vydání, 40 str., 54 h. Na všech lze chváliti stručnost a přesnost. *Schiltknecht*: Kirche u Kirchengahr, 11. vyd., 78 str., 54 h. — *Knecht*: Kommentar zur biblischen Geschichte,

25. a 24. vyd. (59—64 tisíc), 944 str., 10 K. Toliker vydání je nejlepší rekomandací, měl by být druhým brevifem každému katechetovi neomystovi, neboť předpokládáme, že starší ji znají. — *Jäger*: Vollständiger Beichtunterricht, úplnost by tu byla, ale mnoho také zbytečného, (6. vyd., Paderborn, 108 str., 1 M.) — *Schwager*: Die katholische Heidenmission im Schulunterricht, 2. vydání, Steyl, missijní tiskárna, 195 str., váz. 2 M., doporučuje se. — *Merten*: Mess. u Kommunionsdacht für Kinder, Mainz, 58 str., váz. 40 f. — *Dr. Jakob Hoffmann*: Die Erziehung der Jugend in den Entwicklungsjahren, Herder, Freiburg, 280 str., 3 K 36 h. Důkladné pojednání všech otázek týkajících se puberty v celém jich významu i obtížích. Čtvrt stoletá praxe a znalost literatury autorova jsou dodatečnou rekomandací. Vychovatelé neměli by toto dílko neznati, jehož výsledkem je: žádná koedukace, výchova prostá alkoholu, ochrana proti hříchům mládí, řádná péče o tělo. — *Ludwig Auer*. Die erzieherische Arbeitsgemeinschaft in der pädagogischen Stiftung Cassianeum in Donauwörth, 82 str., 1 M., cenná práce nestora katolické paedagogiky. — *Seidl*: Katechetisches Handbuch, methodický výklad středního katechismu. I. díl, Hradec Štýrsk., Moser, 376 str., 4 K 80 h. S podivuhodnou plí shromáždil tu autor hojný a cenný materiál citatů, podobenství, příkladů, básní, průpovědí k 1.—3. dílu katechismu. — *Nový katechismus* vydala diecése freiburská a to *malý* (s bibl. dějepřavou od Knechta) a *střední*, zpracován dle Deharba od P. Lindena S. J. Střední má 433 otázek; napřed jsou modlitby, v přídatku 1. knihy Písma sv., 2. příprava ke zpovědi, 3. krátký výklad mše sv., 4. katol. církevní rok, 5. řád křesťanského života, 6. církevní dějepis. Vše chvalitebné až na ilustrace, jež vídeňský kritik W. rozhodně odsuzuje, ač autor jich jest J. Amrhein, významenaný kdysi ve Florencii a Paříži první cenou, který pak studoval teologii a byl ordinován a ač mimo to doprovází je slovem proslulý biskup Keppler. O podpisu katechetově na propouštěcích vysvědčení. S mnohých stran dotazují se katecheté Spolku katechetů v království Českém, kde se mají podepsati na školních propouštěcích vysvědčení. V té příčině sděluje se, že dosud vynesel velesl. c. k. zemské školní rady v Praze ze dne 22. května 1900 č. 15 257., které doslovně

zní: »Není na závadu, aby jako až dosud podpis katechety umístěn byl uprosřed mezi správce školy a třídního učitele; razítko budiž v tomto případě umístěno na jiném vhodném místě.« — Poněvadž blankety nových propouštěcích vysvědčení mají být upraveny tak, že, kde dříve podepisoval se katecheta, má být umístěno razítko školy, přičiní se Spolek katechetů v království českém o to, aby blankety ty upraveny byly tak, jako jsou upraveny na Moravě a ve Slezsku. *Bda.*

Definitivně ustanoveni byli: *Vojtěch Janáš*, na měst. šk. chl. v Lomnici n. Luž. (šk. okr. třeboňský), *Václav Vacek* na měst. šk. chl. v Černém Kostelci (šk. okr. česko-brodský), *Vincenc Halama* na měst. šk. chl. a dív. na Starém Městě v Pardubicích, *Josef Šauer* na měst. šk. dívčí v Praze VII. na Maninách, *Eduard Mazánek* na měst. a obec. šk. chl. v Hořovicích, *Matyáš Wilhelm* na VI. ob. šk. chl. v Žižkově, *Alois Křemen* na II. ob. šk. »u sv. Vojtěcha« v Břevnově (šk. okr. smíchovský), *Martin Zeman* na IV. ob. šk. chl. v Nuslicích (šk. okr. vinohradský), *František Vondruška*, na obec. šk. ve Strakonících.

Z redakce »Věst. katech.« Anonymus L. 5 oznámil své jméno a obdržel několik dopisů došlých.

Konkursy: Obsadí se *definitivně* místo katechety:

1. při obecné škole chl: pecké na Novém Městě v *Pardubicích*. (Do 10. pros. t. r.) C. k. o. š. r. v *Pardubicích*, 20. října 1913.
2. při měšťanské škole chlapecké ve *Vysokém n. J.* (Inkl. do 16. prosince t. r.) C. k. o. š. r. v *Jilemnici*, 26. října 1913.
3. při měšťanské škole chlapecké v *Horavažďovicích* (do 27. prosince 1913.) C. k. o. š. r. v *Strakonících*, 28. října 1913.
4. při chlapecké samostatné obecné škole v *Klatovech*. (Inkl. do 18. prosince 1913.) C. k. o. š. r. v *Klatovech*, 29. října 1913.

Připomenutí. Výbor Spolku katechetů v království Českém upozorňuje co nejdůrazněji ony dpp. členy, kteří dosud dluhují členský příspěvek za správní rok 1913, aby co nejdříve ten členský příspěvek zapravili.

Výbor.

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XXVIII. ROČNÍKU „VYCHOVATELE“.

ROČNÍK XVI.

REDAKTOR VLASTIMIL JELÍNEK.

Výbor Jednoty českého katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy

konal IV. schůzi v domě družstva Vlast v neděli dne 22. prosince za přítomnosti hojného členstva výboru. — Schůzi řídil II. místopředseda red. Tom. Jos. Jiroušek a schůze byla zahájena a skončena modlitbou. Protokol předešlé schůze četl jednatel Boh. Šubrt. Protokol byl probrán a schválen.—

Za člena Jednoty hlásí se p. Jos. Hrubý, učitel v Praze na Hrádku. Dopis jeho přijat byl výborem velice sympaticky.

Z Bubenče nám sdělují, abychom pro každý ročník katolického paedagogia zasílali od nového roku po 1 ex. »Vychovatele«. Kéž by tak učinila i ostatní katolická klášterní paedagogia v Praze u sv. Anny, v Č. Budějovicích, v Kutné Hoře a v Chrudimi. —

Předsedající činí návrh za souhlasu p. učitele Vl. Jelínka, aby jim dovoleno bylo jménem Jednoty konati veřejné přednášky. Vyjdou vždy spolu a vykonají v jednom spolku nebo organizaci dvě přednášky. Tím se činnost Jednoty velice ožíví.

Valná hromada Jednoty koná se 2. února r. 1913 v 10 hodin dopoledne. Výbor určil program valné hromady a sestavil kandidátní listinu. Při valné hromadě prosloví přednášku z oboru vychovatelství p. učitel Vl. Jelínek.

V týž čas dovrší I. místopředseda Jednoty, řídící učitel Jos. Kafka, 60. rok svého věku. Výbor navrhuje valné hromadě, aby jej jmenovala čestným členem Jednoty; téhož dne k večeru oslaveny budou jeho šedesátiny v domě družstva slavnostním večerem. Jednota spojí se s družstvem Vlast a budou téhož večera oslaveny: 70. narozeniny J. M. p. probošta Dr. Fr. Kryštlůka (řečník školní rada Dr. M. Kovář), — dále 70. narozeniny I. místopředsedy družstva, p. K. Ulricha, c. k. pošt. pokladníka (řečník předseda red. Tom. Jos. Jiroušek) — a konečně 60té narozeniny p. říd. učitele Jos. Kafky (řečník učitel Vl. Jelínek). Přednášky budou krátké, asi čtvrt hodinové a kdyby se i někdo jiný k pozdravu hlásil, račiž mluvit stručně. Slavnost začne k přání p. probošta již ve 4 hodiny odpoledne.

Nastaly vážné rozhovory i o Jednotě samé i o situaci v táboře katolickém vůbec. Kolekta ve prospěch paedagogia v Bubenči vynesla 1 K 50 h.

Bylo konstatováno, že Jednota koná v těžkých poměrech, v nichž žije, co může. Jednota se do sporů, jež panovaly a částečně dosud panují v katolickém táboře, nemíchá, i nemá nikdo závažné příčiny proti ní vystupovati. Po celý čas trvání svého pracuje Jednota v duchu a intencích vrchního učitelského úřadu církevního, od zásad víry v ničem ani na píď se neodchylujíc, i nazval Jeho

Eminenci, ndp. Leo kardinál Skrbenský, stav se jejím zakládajícím členem, působení její »činnosti šlechtnou« a Jednotu samu nazval sdružením »důležitým«. I může se každý katolický učitel a každý přítel křesť. výchovy k Jednotě připojiti a řady její rozmnožiti a práci její sesíliti.

Mezi členy výboru panuje naprostá shoda v názorech i v taktice, vůbec v celém pracovním postupu. Ve výboru se probere a vykoná mnoho, o čem veřejnost neví, ale co hluboko zasahuje v život katolický.

V Jednotě se zásluhy a práce oceňují, ale kult osob se mezi výbory Jednoty nepěstuje. Návrhy podá ten, onen, provedou se a osoby v tom súčastněné a činné zůstávají stranou. Ví o nich pouze protokol a mimo výbor nikdo jiný.

Náboženství a škola.

Řeč ředitele Karla Chmela. K tisku upravil V. Jelinek, učitel v Břevnově.

Náboženství je tak staré, jak starý je člověk.

Všichni učenci i ti, kteří proti náboženství brojí, doznávají, že i člověk t. zv. diluviální, který žil v jeskyních, neodíval se, člověk svým životem téměř zvířeti se podobající, měl náboženství, t. j. on uctíval i bál se toho, před čím byl si vědom své nedostatečnosti.

Protože však byl naprosto nevzdělaný, uctíval a bál se jen toho, co viděl a to byl především oheň. V blesku viděl něco strašného, před čímž do nejkrytějších brlohů zalézal, v ohni shledával však i něco příjemného, neboť mu poskytoval tepla, ohněm připravoval si maso zvířat, aby je mohl lépe snísti. Komu se podařilo oheň vznítiti, považován za člověka vyššího.

Stoupajícím vzděláním člověka stoupal i význam náboženství.

Staří Egypťané také ctili oheň, ale v jiné formě, jejich bohy bylo slunce a měsíc. Mimo ně ctili i zemi, řeku Nil, ano i zvířata: psa, kočku (černého kocoura), ptáka ibisa, krokodila. Kdo takové zvíře usmrtil, třebaš nerad, byl popraven.

Nejvíce uctívali černého býka s bílou lysinou na čele a bílou skvrnou na hřbetě, kterého nazývali Apis. Egypťané věřili, že se do něho vtěluje bůh slunce. V chrámě spal na polštářích, kde ho krmili nejchutnějšími jidly na zlatých miskách.

Když pošel, měli 70 dní hluboký smutek, který se často protáhl, pokud nenašli jiného Apisa. Za to pak byly ty největší národní slavnosti a radovánky.

Babyloňané rovněž ctili slunce a měsíc, ale i též ostatní hvězdy.

Feničané měli Bála, boha dobrého slunce a Molocha, boha parného slunce, jenž vše páli a ničí. Do rozhavených rukou jeho soch s býčí hlavou kladli novorozeňata z nejlepších rodin.

Řeckové již uctívali své bohy ne ve zvířatech, nýbrž v ušlechtilé podobě lidské.

Nejvyšší řecký bůh byl Zeus na hoře Olymp, jeho děti Athena a Apollo. — Zeus, bůh blesku a hromu, Athena umění a vědy, Apollo, slunce a básnictví,

Podobně i Římané měli bohy v lidských osobách. Nejvyšší byl Jupiter. mimo něj Mars, bůh války a úrody, Venuše, bohyně jara, krásy a mládí, Flora, bohyně květin, Fortuna, bohyně štěstí.

Z germánských bohů je zajímavý Donar (hrom a blesk), Freja (jaro a mládí).

Podobně i Slované kořili se slunci. Známí jsou bohové Svarog, tvůrce světa, Perun, bůh hromu a blesku, Svantovít, úrody, Vesna č. Lada, bohyně jara, Živa, bohyně úrody, Morana smrti a j.

Pravého a jediného Boha měl vyvolený národ židovský. Avšak ani tento národ nemohl odolat, aby na Aronovi v době, kdy Mojžíš dlel na hoře Sinai, nežádali, aby jim z přinesených náušnic žen a dcer židovských udělal zlaté tele, jemuž oběti přinášeli.

Teprve Kristus, který jsa synem Božím, ukázal nám, kdo jest ten pravý Bůh, jemuž klaněti a uctívati se máme.

Co člověk člověkem, vždy náboženství bylo hlavním základem života, byť i neznal pravého Boha, cítí vždy potřebu, aby svůj život dle nějakého náboženství vedl.

Z toho patrně, že od prvopočátku bylo náboženství člověku tím, čím jest mu jeho vlastní život, bylo mu životní podmínkou, as jako pokrm a nápoj. Známý tupitel našeho náboženství Wahrmund, univ. prof. němec pravil, že pokud člověk byl a bude, tak i náboženství bylo a bude.

Z toho patrně, že náboženství odpovídá přirozenosti člověka. Kdo proti přírodě bojuje, svádí boj nerovný, již předem ztracený a takovým bojem beznadějným jest i boj proti náboženství.

A přes to přišli moderní falešní proroci a ti domnívají se vyrvati z člověka to, co ho činí člověkem, co jest mu od přírody vrozeno, totiž náboženství, a to hlavně křesťanské, především katolické.

Čtete kterýkoliv z jejich nevěreckých spisů, brožur neb časopisů, nikde nenajdete slova proti náboženství židovskému, mohamedánskému a j., jen proti jednomu náboženství brojí.

To je právě dobře. Kdyby odsuzovali všechno náboženství, zdálo by se, že jako nestranní myslitelé mají pravdu. Jelikož však jenom náboženství katolické jest předmětem jejich útoků a hanobení, tím sami sebe usvědčují ze lži a nepřátelství, neboť pravý filosof a vědátor, chtěje svým názorům získati respektu a víry, je naprosto objektivním, nestranným.

Náboženství je prý přežilé, zastaralé, jehož moderní člověk nepotřebuje. Avšak, když Bůh dotkne se takového nevěrce nejbolestněji, když mu odejme jeho jedině nejvyšší milované dítě, zdaž třebaš i proti jeho vůli neozve se v duši jeho vyčítavý hlas: »Hle, teď k tobě promluvil ten Bůh, jehož tak zloklajně zapíráš.«

Díky Bohu, jejich dílo se jim příliš nedaří. Jdeme v neděli do kteréhokoliv kostela v Praze, kdy se koná mše sv., najdete ho plný, v sobotu, kam chcete na vzkříšení, všude je plno.

Jak četně navštěvována jsou kázání p. opata **Methoda Zavorala** na Strahově. — Kázáním **Jemelkovým** žádný chrám v Praze nestačí.

Jdeme všude tam a pozorujeme, kdo tam chodí; ne snad starci a stařeny, lidé chudí neb málo vzdělání. Najdete tam lidi ze všech vrstev, všech stavů a hodností, najdete tam universitního profesora vedle studenta, najdete tam umělce vedle dělníka, boháče vedle chudáka.

A zajímavo je, že známý universitní profesor, jeden z těch, kteří nejvíce veřejně proti náboženství brojí, na svém letním bytě se svou rodinou každou neděli v přední lavici tamního kostela sedí.

Na mne činí veškeré to útočení (pravil řed. Chmel) proti náboženství dojem moderního sportu, asi tak jako kopaná míčem neb fotbal, což žádný usedlý a vážný člověk vážně nebere.

Bohužel je však mnoho lidí, kteří jsou toho domnění, že vše to, co se veřejně mluví neb píše, je do slova pravdou. Sami nepřemýšlejí, jestli to, co slyší neb čtou, může býti pravdou, nýbrž slepě každému důvěřují. (Pokrač.)

Různé zprávy.

Soud řídícího učitele bez pomoci kněze a za pomoci kněze. — R. 1880 sloužil jsem v 7 hodin mši sv. V sakristii čekal na mne žák z naší domácí školy se vzkazem, že mají školní děti dnes vylét a že mne p. řídící učitel prosí, abych se ho účastnil. Vyhověl jsem. Usadili jsme se daleko za naši vsí u mlýna s velikou loukou, kterou protékal potok. Dívky i hoši se posadili, jedli chléb a pili mléko, což jsem jim ve mlýně koupil. Stálo mne to tehdy 5 zl.

Když hoši ochladli, svlékli boty, vyhrnuli si kalhoty a brouzdali se v potoce a řídící učitel, mladý pán, učinil podobně. Já se na ten rej se běhu díval. Někdo chytil rybičku dlouhou jako palec. Viděl jsem ji, ano držel jsem ji zabitou v ruce.

Pan řídící učitel prý si někdy rád v noci zapytlačil, sedláci, kterým patřil honební revír, měli na něho spadeno, i udali ho čestnictvu, že naváděl hochy v potoce ku kradení ryb, že tam chytili rybu dlouhou jako ruka a dcera jeho že prý ji donesla ve džbáně domů. Čestnictvo to oznámilo okresnímu soudu v Karlových Varech a když p. řídící učitel dostal k soudu obsílku, nastal ve škole pláč. Matka i paní řídícího učitele nařikaly, bude-li p. řídící učitel odsouzen pro krádež, že bude sesazen a oni že jsou žebráci. Uslýšev to — byl jsem tehdy mladým kaplanem — nabídl jsem se p. řídícímu za svědka.

A nastojte, protisvědké p. řídícího učitele vezli k soudu plný řebřinový vůz dětí, které buď pan řídící učil, nebo jejichž byl jako správce školy představeným. U soudu lhaly děti dle návodu rodičů, jak žaloba udávala. Přišed na řadu, vyličil jsem pravý stav věci a obrátiv se přísně k dětem, káral jsem je, že veřejně u soudu křivě svědčí. I soudce

je přísně káral a malí svědkové dali se do usedavého pláče a doznali, že z návodu lhali.

Pan řídící učitel byl osvobozen a radoval se jako dítě. Podobná radost nastala i doma ve škole.

Stát se případ tento p. učitel Lojzika Charvatovi, o němž jsme na konci minulého ročníku »Vych.« pojednali, byl by býval odsouzen, poněvadž byl by kněze za svědka nebral a školní děti jeho byly by lhaly jako u nás. Byl by býval sesazen a arciolec Komenský, jehož obraz měl na stěně a u něhož útěchy hledal, byl by mu nepomohl.

**Proč trvají katolíci na konfesio-
nelní škole?** Na tuto otázku odpovídal na loňském sjezdu katolíků v Cáchách prof. dr. Rosenberg těmito důvody:

1. Protože ji máme, sdělili jsme ji po otcích a nedáme si ji vyrvatí.

2. Protože řádná výchova jest jediné možná na podkladě náboženském. Morálka bez náboženství jest pro výchovu bez významu, protože nedodává člověku síly odporu proti nástrahám zla ani vnitřního ani zevnějšího.

3. Protože škola má za úkol sprostředkovati dětem statky kulturní. Nejvyšší a nejdražší statek je křesťanské náboženství se svými bohatými poklady neklamných pravd a účinných prostředků milosti.

4. Protože děti patří rodičům, jichž největší povinností je starati se o jejich časné i věčné blaho. Této povinnosti odpovídá též právo, pro děti takovou školu žádati, která odpovídá obojímu blahu.

5. Protože děti patří státu. Národnostní výchova mládeže je podporována výchovou konfesio-
nelní, národové bez náboženství byli vždy národy zanikajícími.

6. Protože konečně děti též církvi náležejí. Škola musí je tedy navykati na život v církvi a s církvi a to je jediné možno ve škole konfesio-
nelní.

Náboženství a škola.

Řeč ředitele Karla Chmela. K tisku upravil V. Jelínek, učitel v Břevnově.

(Pokračování.)

Nepřátelé církve tuto vlastnost jí přisuzují tvrdíce, že prý ona svým věřícím zakazuje o svých příkázáních a naukách přemýšlet.

Pravý opak je pravdou. Jen hodně o všech pravdách našeho náboženství přemýšlejme a uvidíme, že čím dále, tím více víra v srdci našem vzroste.

Odpůrci našeho náboženství, chtějíce veškerou víru od kořene vyvrátiti, hledají především na žulovém základě jejím, totiž na majestátnosti Boží.

Člověk prý má a může věřiti jen tomu, co viděl, ohmatal, slyšel, krátce, o čem se může přesvědčiti, nebo svým rozumem pochopiti. Jelikož toho u Boha není, proto věřiti v něj je nesmyslem.

Kdyby toto bylo pravda, stáli bychom ve svém vzdělání na úrovni nejnevzdělanějších národů.

Zajisté nám všem známo, že světlo a teplo na naší zemi pochází od slunce, a to tak, že slunce vysílá své paprsky světla a tepla, které na zemi dopadají (což trvá něco přes 7 minut). Tyto paprsky mohou se rozšiřovati toliko pomocí nějaké látky. Vzduchem se rozšiřovati nemohou, jím se toliko lámou, ostatně vzduch dle vědeckých výpočtů jde do výše jen as 90 km, slunce však je vzdáleno přes 140 milionů km.

Učenci tvrdí, že tato látka, pomocí které sluneční světlo a teplo se rozšiřuje, je ether, látka to naprosto neznámá, kterou ani ten nejučenější mudrc nepoznal a přece učenci tvrdí, že je a že nejen světlo a teplo ale i elektřina ve způsobě vln tímto etherem se rozšiřuje, což je základem bezdrátové telegrafie.

Ptáme se vás nyní, vy filosofové, kteří popíráte jsoucnost Boha, kde je ta vaše zásada, že máme jen tomu věřiti, o čem jsme se přesvědčili, co jsme svým rozumem pochopili.

Vy jste se o Bohu nepřesvědčili, protože jeho vskutku viděti nechcete. Že jste Boha nepochopili, že jste ho svým rozumem nevystihli, nepopírám, toho člověk, byť i byl sebe učenějším, nedovede, neboť by musil být sám Bohem.

Jediný člověk byl, který Boha pochopil, a to byl sám syn Boží, Ježíš Kristus. Kdyby jiných důkazů o jeho božském původu nebylo než ten, že ve smrtelném zápasu na kříži za ty, kteří se mu posmívali, jej haněli a tupili, se modlil, stačí, aby každý, kdo přemýšlí, přišel k tomu přesvědčení, že to byl sám Bůh, neboť člověk něčeho podobného nedovede.

Jsem-li přesvědčen o božství Ježíše Krista, mohu věřiti celému jeho učení.

Odpůrci Boha nás věřících se ptají, když tedy vše na světě povstalo stvořením od Boha, kdo prý jej tedy stvořil? — Že Bůh by neměl počátku ani konce, je prý proti všemu rozumu lidskému.

Pravil jsem, že Boha pochopiti nedovede nikdo, ale i tuto námitku možno zodpověděti.

Nauka vývojová hlásá, že všechny rostliny i živočichové vyvíjejí se jedni z druhých. Jako jednotlivci, tak i celé druhy a řády rostlin a zvířat vyhynuly, zanechavše dle nauky vývojové své potomky.

Rostlinstvo i živočišstvo je původu organického či ústrojného, skládající se z buněk. Jak přišla však na zem ta první látka ústrojná, když naše země sklá-

dala se ze samých látek neústrojných a neměla vůbec ani podmínek k jich životu. —

Učenci se o původu organických tvorů prou. Jeden (H. E. Richter 1808 do 1876) myslí, že byly přeneseny z jiné planety. Darwin myslí, že zárodek dlel v nitru naší země a tak každý hádá jinak.

Za to Preyer ve spise o hypotesách člověka praví, že žádná organická bytost sama sebou povstati nemohla a že nikomu se nepodařilo v laboratořích uměle živou hmotu vyrobiti.

Nevede tento spor učenců k neklamnému přesvědčení o jsoucnosti Boží?

Četl jsem v jisté nevěrecké brožuře: Dnešní názor světový je poněkud jiný, než býval v středověku. Dnes ke všemu běheme na pomoc vědu. Zde vidíte, že ta věda, založená na domněnkách, neví kudy kam.

Jsem-li přesvědčen o jsoucnosti Boží, tím samo sebou nabývám přesvědčení, že duše moje je nesmrtelná, že život náš pozemský je toliko počátkem života, který následovati má.

Bývalý kněz Kunte tvrdí, že Pasteur a jiní učenci věří v Boha proto, že nerozumějí theologii.

Za dnešní doby vrženo do veřejnosti heslo »Volná škola.« My Češi sice na Němce tu a tam hubujeme, ale kde se co u nich vyskytne, ať je to dobré nebo špatné, již to hned napodobíme.

Tak je to i s »Volnou školou«, přesný překlad »Freie Schule.«

Jaký původ měla »Volná škola.« — Zednářská lože »Pionýr« v Uhrách založila ve Vidni 2 spolky: »Spolek k založení volné školy pro lidové vzdělání« a »Freie Schule.«

Jelikož zednářské spolky u nás v Rakousku jsou zakázány a první tento spolek jako zednářský veřejně byl označen, rozešel se a své jmění 3500 K dal druhému spolku »Freie Schule«, který byl ustaven 19. března 1905.

Úkolem »Freie Schule«, jak sama si vytkla, je odstraniti náboženství ze školy. —

Ve skutečnosti je to však i politický spolek, neboť napsal tehdaž sociálně-demokratický časopis »Arbeiterzeitung«: »Rakousko bude míti velikou protiklerikální organizaci, jejímž výhradním úkolem bude bojovati proti klerikalismu.«

Dle této Freie Schule zřízena tedy u nás Volná škola, která s Volnou myšlenkou volně myslí nejen veškeré náboženské přesvědčení lidu vyrvati, ale zvláště — a v tom se jeví právě ta zchytralost a vypočítavost — ze škol.

Tito nepřátelé samého Boha dobře vědí, že jako dítě české chodící od prvopočátku do školy německé snadno se odnárodní a v renegáta vychová, tak i dítě ve škole bez Boha vychované pro Boha je ztraceno a to jest jejich účelem.

K této své hřisné propagandě zneužívají muže z naší krve vyšlého, muže, jenž je zakladatelem moderní školy všech civilisovaných národů, muže, který tak horoucně Boha miloval, Jana Amosa Komenského. Kdyby vstal, jak s ošklivostí by se musil odvrátiti od těch, kteří jedněmi ústy ho oslavují, na obrátku však to, co on hlásal, podkopávají a nejpodlejšími způsoby proti jeho zásadám a snahám brojí.

(Pokračování.)

Modlitba u výchovy.

Podává Jan. Nep. Jos. Holý O. Praem, farář v Holišově.

Přicházím z procházky. Žena s nůši píce s radostí mi vypravuje o návštěvě dcery své, ta má šestiletou holčičku a babička obdivuje vnučku, jak se umí pěkně modlit. Tak často obyčejní lidé sami uznávají důležitost modlitby.

Sailer praví: »Znám muže mužného náboženství, kteří nejsou nikdy spokojenější se svou nábožností, než když ještě vzdálenou ozvěnu svých dětských citů v sobě slyšeti a slaviti mohli.« (O vychovatelích pro vychovatele I. díl.) Také již mnohemu dospělému přišlo častěji na mysl: Kež bys se mohl opět jednou tak pokorně, tak důvěrně a tak vřele modlit jako v dobách dětských. Ano mnohý dospělý modlí se ještě stále nábožné modlitby, kterým se kdysi v náručí matčině naučil. Již z toho vyplývá, že první modlitby a náboženské cvičení se hluboko v duši vtiskují a že časně pěstovaná pravá zbožnost ušlechťující, povzbuzující a napomínající na pozdější život působí.

»Pane, nauč nás se modlit!« řekli kdysi učenníci k svému božskému Mistru. »Nauč nás se modlit,« to jest také nemá řeč, se kterou se dívky obracejí k matce a otci, zástupcům božského Přitele dítek. Zapřisáhlí nepřátelé modlitby nebudou tomuto hlasu rozuměti; nemůžeme je také obrátiti, s politováním necháme je stranou. A jejich poloviční bratři, vlašníci a lhotejníci, vyhledávají vytáčku, řkouce: S učením modlit se můžeme čekati, až rozum obsah modlitby úplně pojímá. Ano, kdyby na tom jediném záleželo, nenaučil by se mnohý modlit se po celý život. Jen když si dítě dle svého způsobu uvědomí, že mluví s Bohem, kdo by chtěl pak tvrditi, že se nemodlí? Chladné formy modlitby učeného fariseje nemohou se povznést až k jasné výši nadpozemské, ale modlitba »nemluvnat« proráží oblaky a zní nad hvězdami jako chvalozpěv před trůnem Božím.

Náboženství a modlitba, vždy nerozlučně spolu spojeny, jsou u dítěte jedno. Jakmile tedy lze smysl pro náboženství u dítěte vzbuditi — a to se může již brzy díti — třeba počítati také s návodem, jak se má modlit. Rty rodičů jsou listy, z nichž dítě čte, a výraz obličejů praví mu, že činí něco vznešeného a posvátného. S pokračujícím vývojem řeči třeba také krátká vysvětlení připojiti. Jen když rodiče dovedou dětským způsobem maličkým vypravovati o všemohoucnosti a dobrotě Boží, o lásce Jezulátka a o jeho pozdějším utrpení, když jsou vůbec živou věrou proniknutí, když nad životem v domě duch pravé nábožnosti se vznáší, snadno lze nalézti spojitost pro rozumný výklad krátkých modliteb. Kdo vážně smýšlí s posvátnou modlitbou, věnuje také náležitou pozornost správné výslovnosti a uctivému držení těla. Co má jednou z dělí býti, když již první náboženská cvičení lhotejně, nedbale vykonávají?

Kdysi byla dána otázka o náboženských vzpomínkách, jeden odpověděl: »Mohu se upamatovati až do svého věku, když jsem byl čtyřletý; měl jsem velkou radost z jeslí, které mi otec v vánocích daroval. Také si vzpomínám z té doby na návštěvu kostela, kam mne otec s sebou vzal a svěcenou vodou mne pokropil. Proč právě to mně tak silně v paměti zůstalo, nevím. Kostel, k němuž jsme náleželi, byl vzdálen tři hodiny.« Všechny podobné jednotlivosti nevštěpují se v paměť tak hluboko, ale vždy působí na dětskou mysl a vzdělávají ji.

V modlitbě nalézá náboženská mysl a povznešenost bezprostřední výraz; »modlitba stavi most, který spojuje zemi s nebem, na které se Stvořitel a tvor

potkávají; duch nabírá tím vzduch a běře v sebe z tohoto spojení božské síly, jest to lázeň duše, z níž očištěná a znovuzrozená vychází. Proto učme děti záhy modlitbě! Otčenáš, Zdravas a jiné modlitby hodí se již pro útlé mládí; a když dítě dospívá, přivykněme je, aby žádný den modlitbu nezanedbalo. Ranní a večerní modlitby Anděl Páně, modlitby před jídlem a po jídle mají mu býti tak zběžné, že nikdy na ně nezapomene, nikdy jich nezanedbá. Dávejme mu také dobrý příklad, modleme se s ním; neboť tak se mládež nejsnáze a trvale pro modlitbu získá, když rodiče a vychovatelé sami dobrým příkladem předcházejí.

Šestým rokem počínaje podporuje také škola rodiče; ale svědomití rodiče neponechají jí úplně toto příjemné zaměstnání. Nad praktickým prováděním ranních, večerních a ostatních domácích modliteb mohou jen sami bdíti, a při zvláštních příležitostech mohou jen oni děti povzbuditi k prosebné modlitbě a k modlitbě díků.

Má-li modlitba dětí přinést ovoce, má učitel míti dokonalou známost formulářů modlitby, ducha modlitby a způsobu modlitby.

Ačkoli jsou formuláře něco jen zevnějšího, přes to nelze je opomíjeti. Sám Kristus kladl na ně důraz, když naučil učenníky určitému formuláři, právě tak činí církev sv. Jestliže je pro dospělé zevnější forma důležitá, tím důležitější je pro děti, které se nedovedou vyjádřiti, kterým bez této pomůcky byla by modlitba skoro nemožná.

Pro vycvičení formulářů pamatujme si

Formuláře modlitby jsou učiteli dané, nepotřebuje proto dělati nové. Má jen nacvičiti ty, kterých katolický křesťan v rodině a při službách Božích užívá.

Dbáti třeba, aby děti modlily se hlasitě, ale aby nekřičely, ani příliš rychle ani příliš zdoulhavě, jasně a mluvnicky správně, ale nikoli nepřirozeně.

Ve škole se obvykle modlí děti stoje, v kostele kleče neb stoje, tělo se má držeti přímo, hlava nemá viseti vpřed ani na stranu, ruce mají býti nad prsou sepnuté, oči v kostele mají obráceny býti k oltáři, ve škole ke kříži. Při školní modlitbě stojí učitel nejlépe přede všemi žáky uprostřed třídy a chová se tak, jak od žáků žádá. Znal jsem znamenitého učitele, který zvláště před menšími žáky dělal kříž levou rukou, neboť se stává, že jinak sami dělají jej levou rukou, nebo se obrátil tak, jak žáci stáli, aby mohl pravou rukou kříž dělati.

Mnoho se ve vychovatelských spisech názory rozcházel, zdali při nacvičení modlitby mají děti každému slovu rozuměti či zdali se o porozumění není třeba starati.

Kteří holdovali prvnímu náhledu, upadali do veliké chyby, že obvyčné modlitby příliš dlouho odkládali. Druzí často se spokojili jen pouhým odříkáním.

Spor jest okamžitě urovnán, jakmile máme správný pojem modlitby. Modlitba jest povznesení mysli k Bohu, a to celé mysli. Při modlitbě nejen třeba rozumu, nýbrž i vůle a citu. Mají-li ostatně všechny síly duševní spolupůsobiti, nepraví se tím, že jedna má příliš před druhou vystupovati.

Čím menší je dítě, tím více bude u něho v popředí vystupovati cit, temně zdání, méně jest činná vůle a ještě méně rozum. Proto není nijak třeba, aby každému slovu rozumělo. Naproti tomu nebylo by pouhé odříkávání formuláře beze vsí duševní činnosti modlitbou.

(Dokončení.)

Modlitba u výchov.

Podává Jan. Nep. Jos. Holý O. Praem., farář v Holišově.

(Dokončení.)

Aby učitel u dětí vzbudil pravého ducha modlitby, má si pamatovati :

Má často děti upozorniti, že pouhá modlitba rtů žádné ceny nemá. Na počátku však musí se spokojiti s dobrou vůlí při nedostatečném porozumění.

Učitel má hleděti znenáhla vždy více děti uváděti do ducha modlitby. Za tím účelem má je často poučiti o vlastnostech dobré modlitby, jednotlivé modlitby jim vyložití, přivesti je k tomu, by se rády modlily, a užití příležitosti, kde mohou snadno také s citem se modliti.

Takové příležitosti jsou nemoci a úmrtí rodičů, dětí, zvláštní slavnosti, neštěstí, nehody atd.

Jako při všem jest také k povzbuzení ducha modlitby nejlepším návodem příklad učitelův. Je-li sám mužem modlitby, dovede-li se modliti horlivě a důstojně, víc tím pořídí než dlouhým poučováním a napomináním.

Učitel nepřepínej děti při modlitbě ani co do zevnějšího chování ani co do vnitřní nálady. Nikde se nemstí nepřirozenost a umělkování více nežli při modlitbě. Hlavu všeti, očima kroutiti, vzdychati a p. nelze schvalovati, nýbrž pokárati.

Příliš dlouhé modlitby děti unavují, nemohou zůstat v pravém duchu modlitby příliš dlouho. Čím menší děti, tím kratší modlitby.

Způsob modlitby je ve škole neobyčejnější modlitba v choru. Má se dítí stejnoměrně, jaksi v taktu. Také lze nechati někoho předříkávati nebo učitel sám předříkává a ostatní opakují.

Slovo Páně: »Chceš-li se modliti, jdi do komůrky,« nemá zajisté podporovati zbabělou bázeň lidskou, která dobro zakrývá pro posměch, ale také praví, že stará matička, která v nejzakrytějším koutu kostela ve vědomí své nehodnosti, v prachu klečí, mnohem hlouběji v ducha modlitby vnikla než pánovitá matrona, která v předních stolicích sedí a při tom si myslí: »Bože, děkuji ti, že nejsem jako ostatní lidé.« A kdyby dnes Spasitel v těle po zemi kráčel, sliboval by oně království Boží a tuto by z kostela vyhnal. Všeobecně řečeno neznamená to nic jiného než: starej se, aby děti záhy svou slabost, nedostatečnost a nehodnost poznaly, aby nikdy jinak se nemodlily než s pokorou. Dbej toho, aby byly zbožné z lásky k Bohu.

Nesmíme při tom zapomínati, že modlitba, pravá a řádná, jest výborným prostředkem vychovávacím. Vřelá a důvěrná povznášení myslí k Bohu zušlechťuje dětskou duši a povzbuzuje ji, by následovala božských dokonalostí. »Řekni mi, s kým obcuješ, a já ti řeknu, kdo jsi.« Modlitbou člověk obcuje s Bohem, aby ho jako svého Pána ctil a od něho si milost a milosrdenství vyprosil. Z modlitby, z obcování s Bohem, čerpá sílu, aby byl a zůstal Bohu věrným a celý život svůj Bohu obětoval. Kdo se nemodlí, vzdává se živého obcování, které mezi Bohem a člověkem býti má; tím však také vysychá živý proud milosti, který z tohoto obcování plyne; člověk ztrácí sílu k dobrému a upadá v dravý proud čistě svěťáckého života se všemi jeho chybami a výstřednostmi.

Jest tedy posvátnou povinností učiti dítě modlitbě a přidržovati je k modlitbě. Pro dítě je modlitba tím potřebnější, poněvadž jest jeho síla k dobrému ještě skrovná; právě k tomu, aby síla jeho se posílila, tedy právě v zájmu výchovy

jest mu modlitba nepostrádatelná. Tím, že vychovatel dítě učí modliti se a s ním se modlí, povznáší se jeho vychovatelská činnost u veliké míře. Neboť dítě, které se modlí, jest také poslušné a vnímavé pro vliv vychovatele; když se s celou vřelostí mladického srdce Bohu oddává, oddává se právě tím také vychovateli, a ten je může vésti, jak chce.

Kdo modlitbu zanedbává, nejen nevyvinuje náboženský život dítěte, nýbrž vydává také z ruky jeden z nejdůležitějších a nejpůsobivějších prostředků vychovavacích. Zkušenost učí, že nejen vychovatel za to draze pyká, poněvadž ostatními prostředky vychovavacími nic řádného nesvede, nýbrž i mravní život dětí, které si na modlitbu neuvykly, již předčasně v záhubu spěje, poněvadž právě bez modlitby potřebné síly proti zlému postrádají.

A právě zárodky zlého, zvláště: marnivosti a pýchy, nejlépe se odstraňují pravou modlitbou. A jako dítě při tělesném nebezpečí a při potřebě nějaké pomoci chytá se chránící a pomocné ruky otcovy, tak bere při nebezpečích a bojích duchovních ve vřelé modlitbě útočiště k Bohu a nalézá tu útěchu a posilu. Že se může tohoto vychovavacího prostředku zneužívat, kdo by to chtěl popírat? I nejsvětějšího lze zneužívat. Ale proto ho neužívat, zanedbávat, bylo by nejen vychovatelským přehmatem, nýbrž i přímo hříchem.

Kdo pilně s dětmi se modlí, modlí se také pilně za ně. Dobrá výchova jest více než řemeslo, jest uměním. Přirozené prostředky často nestačí při tak těžkém úkolu výchovy; důvěrně prosí proto praví vychovatelé k Otci světla o osvětlení, o milost pro sebe samy a pro své chovance. Rozum a víra, přirozené a nadpřirozené prostředky a pohnutky vychovavací způsobují společně, co jedno samo nedovede.

Známy jsou dějiny obrácení sv. Augustina, kterému vytrvalá modlitba matčina zjednala milost, že ho Bůh z velikého náboženského poblouzení vysvobodil a tak oslavil. Denní modlitba rodičů nebo jiných vychovatelů za děti vzbuzuje již zcela přirozeně stále na novo myšlenku, jak mnoho na výchově a jejím zdaru záleží. Také modlitba jest takoruka kázání, které vychovatelé duši své konají, jak nekonečně důležitá a těžká jest úloha dětí řádně vychovati. Dále však zvláště padá na váhu nadpřirozený užitek také modlitby. Modlíme se tu pokorně, cítíme svou nedostatečnost dítky křesťanský vychovati, uznáváme všestrannou moc Boží a prosíme o ni; prosíme o něco, co sám Bůh chce. Zdaž taká vytrvalá modlitba nebude vyslyšena, aby dobré dítky v dobrém se udržely a nezdárné k dobrému opět přivedeny byly?

Ale i na chovance dělá to zvláštní umravňující dojem, když ví, že se za něho denně modlíme. Tato myšlenka přichází do jeho svědomí a nenechá je uspat, i když odezíráme od nadpřirozené milosti, která se duši cizí modlitbou zprostředkuje. Ano, pravím ještě více, dí Stolz, i zesnulí rodiče a sourozenci, když v milosti Boží zemřeli, nezapomínají na pozůstalé, nýbrž vyprošují jim Boží pomoc a milost; a mnohdy může takové pokračování vychovatelské činnosti přímluvou na onom světě ještě více dovésti, nežli by u dětí přítomnost na zemi byla způsobila.

Sv. Augustin psal po smrti své matky Paulinovi: »Když duše zemřelých mohou míti účast na tom, co se na zemi děje, a když samy k nám mluví, když je ve snu vidíme, není noci, kdy by mne matka má nenavštívila. Bůh chraň, aby byla tvrdší, když ve šťastnější život vešla, aby byla zapomněla ke mně při-

cházet, mne těšiti, když duše má nějakou starost se trápí, ona, která mne tak milovala.»

Alban Stolz znal více případů, kdy děti v útlém věku rodiče ztratily, každý myslel, že to třeba za veliké neštěstí pro děti pokládati, zvláště když bylo lze od křesťanských rodičů dobrou výchovu očekávat. Později se ukázalo, že se děti vnitřně a též dle zevnějších okolností velmi dobře vyvinuly a řádnými křesťany se staly. Možno míti za to, že pro tyto zdánlivě opuštěné dítky rodiče jejich zvláštní vedení od Boha vyprosili.

Vychovatel nemůže dosti za své chovance se modliti a obětovati. (Arno Bötsch: Tajemství výchovy str. 14.)

Ať se bezbožný svět posmívá vyšší pomoci při výchově, křesťanský vychovatel jest přesvědčen o její blahodárnosti, bude sám děti modlitbě učiti a k ní přidržovati, ale také za své chovance vřele k Bohu se modliti.

Náboženství a škola.

Řeč ředitele Karla Chmela. K tisku upravil V. Jelínek, učitel v Břevnově.

(Pokračování.)

Poslyšte, co Komenský ve své didaktice v díle XX. praví:

»Pro milosrdenství Boží prosím, nechť již jednou přece křesťanské vrchnosti i představení opravdově prohlédnou, by nedopouštěli Molochovi obětovati mládeže křesťanské, v Kristu zrozené a křtem posvěcené.«

A jinde praví též Komenský: »Vznešený úkol školy budiž, aby dílnou byla, v níž by lidé pravými lidmi a křesťané pravými křesťany byli učiněni.

A což jeho zásady pro výchovu mládeže ve škole, které napsal ve své Velké didaktice kap. 24

1. Péče o vštěpování náboženství ať počíná v útlém dětství.

2. Tedy od prvního hned oči, jazyka, rukou a nohou užívání, ať se učí k nebi vzhledati, ruce vzhůru spínati, Boha a Krista oslavovati, před neviditelnou velebností kolena skláněti a ji ctíti.

3. Potom učeny buďtež, že dvojí jest život, do něhož odtud berou se lidé: blažený s Bohem, bídný v pekle a obojí že je věčný.

4. A napomínány dítky buďtež, že nejbezpečnější cestou jesti cesta kříže, i že prolo po ní napřed šel vůdce cesty Kristus, že na ni zve jiné, že po ní vede ty, kterým nejlépe přeje.

A tak to jde v jeho didaktice dále.

Ve svém řádu, na němž stavěl obnovu a opravu školství v král. českém, mimo jiné praví: »Školy mají býti pravé semenišť církve a mládež má všemu křesťanskému umění a pravé bázni Boží učena býti.«

Není veškeré konání těch paedagogů, kteří za Komenského se schovávají a na druhé straně s nezměrnou zarputilostí proti náboženství ve škole vystupují, hanebnou a těžkou urážkou tohoto slavného muže?

Avšak jako vše, tak i tato bezcharakternost se dá vysvětliti.

Jan Amos Komenský byl biskupem čes. bratří, nebyl tedy katolickým knězem a proto mu jeho zbožnost milostivě odpouštějí.

Kdyby tak byl býval katolickým biskupem, viděl by každý, jak by vše hlásal jako tmářství a černý klerikalismus zatracovali.

Než přikročíme k věci.

Co se myslí pod heslem »Volná škola.«

»Volná škola« znamená školu beznáboženskou, vlastně protináboženskou.

Ti někteří moderní paedagogové praví, že náboženství je třeba úplně ze školy vymýtit, neboť jest na překážku vědecké činnosti školy, jelikož prý věda náboženství odporuje. Náboženství je prý soukromou věcí každého člověka a proto do veřejné školy nepatří. Vnucuje-li se však dítěti nevyspělému některý z náboženských názorů, jež potom dospělý člověk (tak tito neznabozi hlásají) za dětinství uzná, odhodí prý všecku morálku do starého haraburdí. Vůbec škola má být zbavena veškerého církevního vlivu, má býti úplně neodvislá, aby tak mohla svůj osvětový úkol plnit.

Tito hlasatelé jistě mluví z vlastní zkušenosti, že všecku morálku již zahodili, neboť oni všichni vyšli z té školy, ze které, chvála Bohu, doposud náboženství odstraněno není.

Kdo trochu jen tu naši školu, její zřízení zná, musí se podiviti smělosti těchto lidí, s jakou oni za ohromnou vadu školy vyhlašují, co skutečně neexistuje.

§ 2. říšs. zákona ze dne 25. května 68, jímžto se vydávají základní pravidla o postavení školy k církvi praví: »Na vyučování v jiných předmětech (než v náboženství) v těchto školách církev neb společnost náboženská žádného působení nemá.«

Podívejme se na složení našich školních rad místních, okresních, zemských

Kde je ten vliv kterékoliv církve na školu? Dnes chce-li farář, vikář nebo biskup na škole něco žádati, nemůže ani řediteli přímo dopsati, nýbrž musí tak učiniti prostřednictvím okres. nebo zemské školní rady, která dříve zkoumá, možno-li takovou žádost vyplnit?

Není to podvádění veřejnosti, tvrdí-li se, že škola je v područí církve?

Ve volné škole má býti náboženství proto vyloučeno, že je na překážku její vědecké činnosti.

Není naším úkolem nyní dokazovati, že naše náboženství vědě nijak neodporuje, avšak nezdá se každému, rozumně soudícímu člověku, s tou vědou ve škole obecné a měšťanské trochu hodně za vlasy přitážené? (Pokračování.)

Různé zprávy.

Jeho Jasnost Ferdinand kníže Lobkovic, nejvyšší maršálek král. Českého, stal se zakl. členem Jednoty čes. katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy. Jednota klade si za čest, že nejvyšší hlavy král. Českého: Jeho Eminenci ndp. Leo kardinál Skrbenský, Jeho Jasn. Frant. kníže Thun, místopředseda a nyní nejvyšší maršálek jsou jejími zakládajícími členy.

J. M. ndp. Jos. Gross, biskup v Litoměřicích, určil pro Jednotu naši roční dar.

Jubileum. Dne 20. ledna t. r. připadaly 50té narozeniny vldp. kníž. arcib. notáře Em. Žáka, gymn. profesora a chef-redaktora »Vychovatele«. Družstvo Vlast mu připravilo přátelský večírek; bohužel oslavenec pro nemoc k oslavě své dostaviti se nemohl. Pěkná a vystižná řeč předsedy družstva, p. red. Tom. Jos. Jirouška, uveřejněna jest v »Čechu« ze dne 23. ledna t. r.

Jubileum. Zítřa, dne 2. února, slaví 60té narozeniny řídící učitel p. Jos. Kafka, I. místopředseda Jednoty č. katol. učitelstva a přítel křesť. výchovy. O jeho oslavě přineseme referát příště.

Valná hromada

Jednoty českého katolického učitelstva a přátel křesť. výchovy

konána byla v domě družstva Vlast v neděli, dne 2. února v 10 hodin dopoledne. Schůzi předsedal řídící učitel Jos. Katka, I. místopředseda Jednoty, jenž oslovil přítomné vzletnou řečí.

Předseda sdělil jména zemřelých členů, kterým povstáním vzdána byla poslední čest. Jsou to: Bísek Josef, správce školy v Mezholcích — Brejcha Jan, říd. učitel v Karlíně — Coufal Tom., ředitel lycea Uršulinek — Hoppe František, farář-komandeur v Praze — Jíně Václav, děkan v Blatné — Kondelík Frant., arciděkan ve Mšeně — Kozák Antonín, děkan v Holohlavech — Msgr. Němeček Jos., děkan v Turnově — Němeček Vincenc, farář v Kněžicích — Šimek Karel, kaplan v Lochovicích — Vávra Jos., c. k. prof. v Praze.

Protokol poslední řádné valné hromady četl jednatel Boh. Šubrt, faktor knihtiskárny. Protokol byl schválen.

Týž podával na to jednatelskou zprávu, jež svědčí o úspěšné a obětavé činnosti Jednoty. Zní takto:

Velevážené shromáždění!

Žijeme právě v době, kdy jubilea nejsou řídkým zjevem, neboť každý sebe menší spolek oslavuje léta svého trvání a tu tím spíše můžeme si připomenouti, že i Jednota naše dovršila letos 15tý rok svého založení. Jest si jen přáti, by v téže čilosti dočkala se čtvrtstoletí. Současně druží se k tomuto výročí jubileum druhé, a to 60leté narozeniny našeho milého a horlivého místopředsedy, p. říd. Jos. Katky. — Ač není úkolem mým, bych zásluhy a činnost našeho oslavence oceňoval, budiž mi přece dovoleno, abych mohl ve své jednatelské zprávě panu místopředsedovi jménem Jednoty vysloviti účtivé a upřímné blahopřání s tím přáním, by jej Bůh ještě dlouhá léta ve zdraví ku cti a prospěchu Jednoty naší a k radosti jeho váženého rodiny zachoval. — Konečně dovoluji si jménem Jednoty naší pronésti srdečné blahopřání J. M. dvor. radovi Msgru. p. Dr. Fr. Kryštůfkovi, proboštovi u Všech Svatých v Praze, a I. místopředsedovi družstva Vlast panu Karlu Ulrichovi, c. k. pošt. pokladníkovi v Praze, k jejich 70letým narozeninám.

Jako radostnou zprávu dovoluji si sděliti, že Jeho Em. nejdůst. pán Leo kardinál Skrbenský přistoupil za člena zakládajícího, přístup Jeho doprovázen krásným přepisem, což dojistá naplní vás všechny k další práci, když i Jeho Eminenci uznává potřebu a účelnost naší Jednoty.

Abych poněkud činnost naši zobrazil, zmiňuji se jen o hlavnějších věcech v roce minulém provedených. — Jako v letech minulých tak i letos Jednota vydala kalendář »Štitný« na rok 1913. Však úspěch kalendáře nejví se takový jako roku minulého, neb celková peněžní tíseň, jakož i nový a nový přírůstek kalendářů dolehl na veškeré publikace. Vzpor tomu podařilo se nám však přece větší část kalendářů rozprodati. — Učitelské letáky, jakož i »Vzděl. četbu,« kterou řídí náš osvědčený a zasloužilý spisovatel — farář Alois Dostál, prodáváme dále. »Učitelskou přílohu při Vychovaleli« vede náš zdatný člen výboru, p. učitel Vlastimil Jelínek.

Ačkoliv kasovní hotovost naše neobnáší žádné tisíce, přece i roku letošního poskytli jsme nám milým a také potřebným peněžité dary: Dívčímu gym. na

Král. Vinohradech 50 K, Katol. paedag. v Bubenči 50 korun, Tiskové Lize 50 korun, Spolku na zakl. knihoven 100 korun, k obraně naší pro r. 1915 také 50 korun, na půjčovnu knih, v níž obětavě pan předseda Vlasti, red. Tom. Jos. Jiroušek, dvakrát týdně knihy půjčuje, věnováno 30 korun. O činnosti knihovny této podá nám dojísta potěšitelnou zprávu sám p. knihovník. Mimo to konáme při každé schůzi Jednoty kolektu ve prospěch katol. paedag. v Bubenči.

Na sjezdu, pořádaném družstvem Vlasti a jeho odbory dne 27. května 1912 v Kolině, zastupoval Jednotu naši pan učitel Vl. Jelínek a promluvil na thema: »Křesťanské základy ve školství.«

Nepřátelské časopisy jsou některými pp. členy výboru, hlavně dp. k. a. notářem T. Škrdlem, pročítány, ve schůzích o nich referováno a vždy po zásluze odsouzeny, případně opravou neb příslušnou resolucí proti nim demonstrováno.

Vzhledem k různým událostem v životě našem spolkovém nuceni jsme, vážené shromáždění, předložiti Vám změnu stanov, a to §. 17. a žádati za její schválení valnou hromadou. Referent dp. Ant. Suchoradský příslušnou změnu stanov objasní.

Stav členů koncem roku 1912 byl následující: všech členů 342; z nich jest 186 činných, 44 zakládajících a 112 přispívajících. — Dle povolání jest: 48 učitelů, 38 učitelek, 135 kněží, 63 laiků, spolků a katol. organizací 53, dále konsistoř litoměřická, 3 biskupové, 1 kardinál.

Jen mimochodem se zmiňuji, že v posledních dnech přistoupil za člena zakládajícího Jeho Jasnost Ferd. kníže Lobkovic, nejvyšší maršálek král. Českého a že Jeho M. ndp. biskup. Jos. Gross uvolil se dávatí Jednotě roční dar.

Tímto jsem poněkud naznačil činnost naší Jednoty a jen dlužno se mi zmíniti o upřímném a jednotném pracování ve výboru. Vyslovuji proto přání, by i v novém výboru ona svornost a láska potrvala.

A nyní zbývá mi ještě povinnost, bych jménem Jednoty srdečně poděkoval slav. družstvu Vlasti za ochotné a bezplatné propůjčování místností k valné hromadě i ke schůzím výborovým, dále slav. redakcím: »Vlasti«, »Našich Listů« »Vychovatele« a »Čecha« za ochotné uveřejňování zpráv spolkových a konečně děkuji všem váženým přátelům a příznivcům Jednoty za všecku hmotnou i mravní podporu a projevují upřímné přání, by tuto přízeň neztenčeně i na dále Jednotě zachovali. Další činnosti Jednoty přeji hojně zduar a Božího požehnání!

Předseda jednatele za krásnou jeho zprávu poděkoval a valná hromada odměnila zpravodaje potleskem.

Účetní zprávu přednesl pokladník, katecheta Ant. Suchoradský. Zbývající jmění spolkové činí 1773 K 99 h a jubilejní fond má jmění 4590 K 6 hal. Jménem revisorů promluvil ke zprávě té účetní Jan Žák, jenž pravil, že revisoři účty bedlivě zkoumali a s doklady srovnali a vše ve vzorném pořádku našli. Horlivému a pečlivému pokladníku, který dříve i jednatelství dlouhá léta zastával, uděleno bylo jednohlasně absolutorium.

Zprávu o půjčovně knih podával knihovník red. Tom. Jos. Jiroušek. Vypůjčování knih bylo r. 1912 čilejší a hojnější měrou než r. 1911. Vypůjčeno bylo 260 svazků o dvou až třech spisech. Knihovník uvedl mnohé epizody ze svých zkušeností, tak zejména, které knihy lid nejraději čte. I jemu byly vzdány zasloužené díky.

Výbor navrhl valné hromadě, aby jmenovala řídícího učitele Jos. Kafku, který dnes dožil 60 let věku, prvním čestným členem Jednoty. Řízení schůze převzal II. místopředseda, red. Tom. Jos. Jiroušek. Návrh výboru odůvodnil katecheta Ant. Suchoradský, načež za velké radosti jmenovala jej valná hromada čestným členem.

Jeho Eminenci, dozvědév se o tom, zaslal skrze Jednotu jubilantovi zvláštní otcovský příspěvek, v němž chválí jeho horlivost náboženskou ve škole, v chrámu a ve veřejném životě. Akt tento i vroucí ton dopisu vzbudil ve valné hromadě milé překvapení a bude zajisté i na venkově mezi katolickým učitelstvem mile přijat.

Hluboce pohnut povstal jubilant a odpověděl valné hromadě takto :

Velevážené shromáždění! Vyznamenání, jakého se mně právě nyní dostalo Vaším jmenováním za čestného člena »Jednoty č. k. u. a př. kř. výchovy«, mne velice překvapuje, neboť nevím, jakých zásluh o Jednotu jsem si dobyl. To, co vykonal jsem od počátku založení spolku toho do dnešního dne, bylo vlastně mojí povinností, jako každého jiného člena, jenž pamětliv jsa stanov spolkových, má na zřeteli »náboženský ráz Jednoty«, nepoškozovati svým jednáním zájmy spolkové, ale za to podporovati a šířiti další vzdělání mezi svými členy, hájiti práv a zájmů spolkových, účastniti se schůzí a podniků Jednoty, vésti život křesťanský a přičiňovati se svědomitě o dosah účelu, jehož si jednota vytkla. Máte-li ke mně snad důvěru větší, nežli co stanovami vytknuto jest, nezbyvá mně nic jiného, nežli Vám, Velevážení, vzdáti povinný dík za to vyznamenání, které bude rodině mé i potomkům mým k oslavě na dnešní významný den »Očišťování Panny Marie« čili »Obětování Pána Ježíše« v r. 1913.

Ujišťuji Vás, Velevážení, že neodcizím se Jednotě naší č. k. u. a p. k. v., ale pevně a věrně při Vás státi budu, pokud spolek trvati bude, k čemuž povolávám »Zdař Bůh!«

Jeho Eminenci nejd. mému Arcipastýři poděkuji se za Jeho projev zvláštním dopisem.

(Dokončení.)

Různé zprávy.

Zdali pohled učitelův též vychovává a vzdělává?

Píše v »Našinci« Rud. Indra.

Má-li se učitel při vychování a vzdělávání mládeže *) úspěšně dařiti, tu jest mu nezbytně třeba dobré kázně. Bez kázně byla by všechna práce jeho marnou.

A co jest to asi ta školní kázeň?

Školní kázeň jest souhrn všech zařízení a opatření, kterých se paedagogická vláda uchopuje, aby zevní a vnitřní pořádek ve škole udržela. (Dr. G. A. Lindner).

Není, a snad ani nebylo kulturního národa, který by při vychovávání a vzdělávání své mládeže kázně nedbal, a vezměme do rukou dějiny starých Řeků, Římanů,

Egyptanů, Židů, Peršanů, Indů, nebo kteréhokoliv jiného národa, zpytujeme u nich počátek duševního života a shledáme, že všichni tito národové při vychovávání a vzdělávání svého dorostu na školní kázeň nemalý důraz kladli.

Dle toho můžeme tedy směle tvrditi, že pro školní kázeň již dávno a dávno ti nej-přednější paedagogové horlili. Naš arcipuťitel J. A. Komenský sám hlásá, že »škola bez kázně jest mlýn bez vody.«

Jedním z nejdůležitějších a též nejplatnějších prostředků při kázní školní zdá se býti pohled učitelův: jestli on přísný, při tom však vlídný, laskavý, souslastný, soustrastný, oživující, připoutávající, nebo dokonce i odpuzující. Kdo by proto chtěl popírati, že učitel pohledem svým vychovává a nevzdělává? —

Co jest to asi jiného, projevuje-li se pohledem buďto libost, nebo nelibost nad pílí a mravností, nad celým jednáním žactva?

*) Pracováno dle G. Zeynka, G. A. Lindnera, J. A. Komenského, J. B. Herbart a jiných.

Jediný jen pohled vydá u žáků mravně doposud zachovalých a citlivých často více, nežli jakýkoliv jiný trest.

Pohled učitelův možno tedy všim právem považovati jak za prostředek kárný, tak i za mravní odměnu.

Prozíravý žák pozná již po pohledu svého učitele, kolik asi uhodilo, on ví podle toho, jak se zachoval, má-li pohled učitelův za svou pohanu, nebo za svou pochvalu považovati. Učiteli není třeba ani hlesnouti: oko jeho koná tu své divy.

Má-li však pohled učitelův účelně vychovávat i vzdělávat, tu jest rozhodně třeba, aby učitel sám byl u svých chovanců ve vážnosti. On musí se nezbytně v očích jejich stkvíti jako nějaká gloriolou ozářená vyšší bytost, jež svoji přísností vlídností, mírností a laskavostí zjemňuje.

Častokrát se již událo, že přísný sice, ale přece jen vlídný, laskavý, otcovský pohled učitelův měl v zápětí, že se žáci beze všeho nátlaku přiznali k tomu, či onomu poklesku, jehož se byli dopustili. Zde rozhodovala zajisté vážnost a láska žáků k otcovskému příteli svému, k učiteli.

Avšak není též radno příliš často jednoho a téhož prostředku užívati; nebo prostředek takový sevední.

Nejdovednějším vychovatelem jest bez odporu asi ten učitel, který sobě ve třídě své vše tak zavede, že sobě žáci jeho na kázeň a pořádek navyknou, a on takto všelikou paedagogickou policii šmahem ze školy vyhostí.

Působení takové dlužno ovšem počítati již k vyššímu umění vychovatelskému.

Jak by se měl proto učitel zachovati, aby při vyučování a vychovávání mládeže pohledem svým příliš neplýtvál a aby z něj přece co nejvíce vytěžil?

Snad by se mu to částečně podařilo, kdyby si asi takto vedl:

Zraku učitele neujdiž sebe nepatrnější malichernost, nebo tím právě udusí se mnohá neřest již ve svém zárodku.

Abý to však možno bylo, vystříhejž se učitel při vyučování všelikého přecházení po třídě a vyvol sobě vždy místo příhodné, odkud by vše snadno mohl přehlédnouti. Tím se ovšem nemíní, aby se učitel jen na jistý bod vázal a tu po celý čas vyučování jako socha nehybná setrval.

Na vyučování školní připrav se vždy náležitě, aby ti nebylo užívati jakýchkoliv pomůček, které by zraku tvého vyzadovaly a žáky takto se zřetele pouštěly.

Rovněž vystříhati se jest takových okamžiků, kdy bývá nutno k žákům zády se obrátiti; nebo rozpustili žáci takové příležitosti k nějaké čertovině hnedle využítují.

Má-li učitel co psáti, anebo kreslit na tabuli, připrav si to předem, za nepřítomnosti žáků a obrať si po případě i tabuli; je-li mu co činiti s počítadlem, anebo s jinou učební pomůckou, tu ať vždy manipuluje před očima žactva; ukazuje-li pak něco na obraze, na mapě, ať žáci dovednější patřičnou věc za něho sami ukáží.

Takto pěstuje se samočinnost, a jelikož jest to i jakési vyznamenání, buď se i řevnivost u žáků jak v učení, tak i v mravním chování. Pamatuji se sám, jak chodě do školy, jsem býval šťasten, mohl-li jsem svému panu učiteli v něčem posloužiti. Chtěje podobnou »čestnou« práci opět pověřen býti, snažil jsem se co nejvíce, abych sobě přičeň a lásku jeho zachoval.

Při čtení ať všichni žáci čtou se žákem čtoucím. Oko učitele budiž tu na stráž, a chce-li se učitel přesvědčiti, zdali žáci snad jen domněle pozorní nejsou, tu ať je častěji střídá.

Při vyučování názorném, anebo při výkladě dějin, žádej od žáků, aby se jen a jen na tebe dívali, a hled sobě učivo a způsob vyučovací tak uspořádati, aby vše žáky zajímalo, nebo není nic suchopárnějšího, než když máme mechanickou přednášku poslouchati.

Učitel zpříjemní žákům nemálo učivo, vloží-li do něho kratičké povídky, hádanky, pořekadla, přísloví atd., a vyučuje-li pak zajímavě, tu budou žáci každé slovo jeho téměř hltati a ani jim nenapadne, aby svého učitele při vyučování nějak znepokojovali. Způsob tento se nanejvýše doporučuje a nudnost při vyučování za veliký paedagogický hřích pokládá. (Herbart.) Shledá-li však učitel, že přes veškerá opatření ve škole přece jen hluk a nekázeň panuje, tu osvěžiz znaveného již ducha žáků zpěvem, tělocvikem atd.

Kázeň a opět kázeň jest to, která učiteli ku skvělým výsledkům při vyučování napomáhá. Dovedný učitel dovede též všelikým překážkám, jež se mu tu v cestu staví, čeliti vhodným zaměstnáním; neboť práce jest již poloviční kázní, zahálka pak matkou všelikých nepravostí.

Ze všeho, co tu povědíno, jest patrné, že učitel, nemá-li námaha jeho marnou býti, třeba při vychovávání a vzdělávání mládeže na svévrance své tíhou celé své osobnosti působiti, proto i pohled jeho jest tu činitelem dosti závažným.

Valná hromada

Jednoty českého katolického učitelstva a přátel křesť. výchovy

(Dokončení.)

Udělení darů bylo dle usnesení výboru omezeno, i udělila valná hromada po 50 K: Spolku na zakl. katolických knihoven a Tiskové Lize, této jako podporu k boji proti volným myslitelům.

Následovala volba výboru, náhradníků a revisorů účtů. Předsedající poděkoval odstupujícímu předsedovi, Msgr. Dr. Fr. Kordačovi, universitnímu profesoru, za jeho působení v Jednotě, načež byl jednohlasně zvolen za předsedu Jednoty řídící učitel Jos. Kafka ze Zdětína, jenž volbu přijal. Do výboru zvoleni byli: učitelka sl. Jos. Bayerova, učitelka sl. Albína Fortýnova, učitel Jos. Hrubý, učitel Vlast. Jelínek, red. Tom. Jos. Jiroušek, prof. Jan Kalivoda, říd. učitel K. Ludvík, katecheta Ant. Suchoradský, red. Tom. Škrdle, faktor Boh. Šubrt, stavitel Boh. Varhaut a c. k. místodržitelský oficiant Jan Voborský. — Za náhradníky bylo zvoleno 6 učitelů z venkova. Jsou to: Al. Brynych, řídící učitel v Hlavečnicku; Boh. Havel, učitel ve Vojslavicích; Jan Pelikán, říd. učitel ve Veselíčku; Ant. Prokeš, říd. učitel v Chotěborkách; Prokop Sláma, učitel v Prachaticích, a Ant. Svoboda, učitel v Nuslích. — Za revisory účtů zvoleni byli: učitel Mazanec a účetní Jan Žák.

Následovala přednáška učitele Vl. Jelínka o výchově mládeže. Řečník pravil:

Jedna z nejdůležitějších otázek je otázka školská. První vychovatelkou je matka a ta v šestém roce svěřuje dítě své škole. Učitel, učitelka dělí se o výchovu s rodiči a působí na dítě, by se vzdělalo a vychovalo. Na děti však nepůsobí pouze rodiče a vychovatelé, nýbrž také společnost a četba. Rodičové mají několik dětí, výtěžek otcův naprosto nedostačuje a tu musí matka po chlebě, aby pomohla hladovici krčky uživiti. Tím se stává, že dívky zůstaveny jsou samy sobě; tak přichází do společnosti, v níž nejen otupí, ale i morálně se zkaží. Jak známo, každý člověk chytá se spíše horšího než lepšího a zejména děti.

Mimo to působí na dítě četba. Již v prvním školním roce vidíme, jak dítě snaží se přečísti, nač přijde. Často a můžeme směle říci po většině čtou děti věci, které nejen že jich nepovznesou, naopak morálně ničí.

Zajímavé, jakou četbou pro mládež snaží se nepřátelé naší vychovati dorost národa i vlasti. Některé vydává soc. demokracie: »Jaro« a j. V poslední době vychází opět drobný časopisek pro mládež, který vydáván je v soc. dem. nakladatelství soudr. Svěceného. Zajímal mne jeden článek nadepsaný: »Jak voleček na papeže studoval«. V článku tom jsou tupeny zřetelně čtyry stavy: rolník jako hlupák, obchodník jako sprostředkovatel, jako bezpříkladný vředlkář, advokát jako zloděj a pro kněze nebylo ani tolik, aby zařaděn byl mezi rozumné tvory, pasovali jej na vola. Všechny stavy jsou špatné, jenom strana dělnická je hodná, bezúhoná, zejména sociální demokracie. Četby takové, které obsahově i slohově jsou tak nebohé, že trochu sečtělý otec a matka nedají je svému dítěti do ruky. Nedovolme, aby děti směly balit knihy do podobných tiskovin, neboť se tím kazí, čtouce zpustlé věci.

Přednáška se všeobecně líbila a přednášející odměněn hojným potleskem.

Volných návrhů nebylo, i uzavřel předseda schůzi, provolav se shromážděním třikrátě slávu sv. Otci Piu X., Jeho Veličenstvu císaři a králi Františku Josefu I. a českému nejdůst. Episcopátu.

Účastník valné hromady, který se této schůze ponejprv účastnil, pravil, že na něho průběh jednání učinil hluboký dojem.

Po valné hromadě sešel se výbor a zvoleni byli: za I. místopředsedu red. Tom. J. Jiroušek, za II.: učitel Vl. Jelínek, za jednatele faktor Boh. Šubrt a za pokladníka katecheta Ant. Suchoradský. — Schudlému býv. učiteli udělena byla z podp. fondu podpora.

Budoucí schůze výborová určena byla na den 2. března t. r. v 10 hodin dopoledne.

* Oslava 60letého jubilea říd. učitele Josefa Kafky.

Literární sekce družstva Vlast a Jednota č. katolického učitelstva a přátel křesť. výchovy oslavily dne 2. února t. r. tři muže o tyto spolky zasloužilé, a to:

a) J. M. dvorního radu Msgr. Dr. *Fr. Kryštofka*, probošta u Všech Svatých v Praze (řečník školní rada Dr. M. Kovář);

b) místopředsedu družstva *Karla Ulricha*, c. k. poštov. pokladníka v Praze (řečník předseda a red. T. J. Jiroušek);

c) předsedu Jednoty *Josefa Kafku*, řídícího učitele ve Zdětině (řečník učitel Vl. Jelínek).

Oslava započala ve čtyři hodiny u přítomnosti četných posluchačů. Oslavenci zaujali místa na zvláštních křeslech ve středu: J. M. p. probošt, v pravo p. Karel Ulrich, v levo p. řídící Jos. Kařka. O každém oslavenci mluvil zvláštní řečník a věru vybráni byli tři výteční řečníci: školní rada Dr. M. Kovář, předseda a red. Tom. Jos. Jiroušek a učitel Vl. Jelínek, kteří svými proslovy posluchače zrovnaokouzlili, takže byla nad zdarem večera všeobecná spokojenost. Celá oslava jest v únorové Vlasti popsána, zde se zmiňujeme jen o té poslední.

O řídícím učiteli promluvil slavnostní řečník učitel Vl. Jelínek.

Slavnostní řečník probral život jeho od kolébky až do nynější doby. Oslavenec narodil se 2. února 1853 ve Svištanech u Č. Skalice. Doma ministroval a zpíval na choru a při pohřbech. Na to studoval na realce v Náchodě a paedagogium prodělal v Hradci Králové. Oslavenec, výtečný hudebník a zpěvák, působil na různých místech a konečně již mnoho let jest řídícím učitelem ve Zdětině u Nových Benátek, kdež se těší vzácné oblibě. — Oslavenec prošel Čechy, cestoval v Rumunsku, na Balkáně, v Uhrách a v různých zemích Rakouska a ze svých paedagogických, hospodářských a turistických vědomostí uveřejňoval feuilletony a články v »Mladoboleslavských Listech«, »Jizeranu«, »Pražských Novinách«, ve »Vychovateli« a posléze v kalendáři »Štítný«, vydávaném Jednotou čes. kat. učitelstva, který již 7 let řídí. Ze všeho jest viděti, že oslavenec jest muž nadaný, vzdělaný, všestranně činný a že všemi svými vlastnostmi zaujímá mezi učitelstvem čestné místo.

Řeč učitele Vl. Jelínka odměněna byla hlučným potleskem.

Oslavenec odpověděl

Co v srdci svém tohoto slavného dne cítím, netřeba Vám ani mnohými, vybranými slovy líčiti. Bez dlouhého úvodu Vám projevují, že nečekal jsem takové pocty a oslavy, jaká se mně po celý den stala. Nemám ani dosti slov,

jimíž bych vděk svůj na jevo dal při této příležitosti. Když před 60ti lety světlo světa jsem spatřil, tu jistě rodičové moji nevěděli, k jakému úkolu jsem povolán. Povolání učitelské, ku kterému jsem se sice od mladosti připravoval na přání a úsilí rodičů, nebylo z vůle jejich ani mé, ale z vůle Toho, jenž řídí osudy naše a povolává nás k budoucímu cíli, stavu a zaměstnání.

Cílem životním, stavem a zaměstnáním mým jest povolání učitelské, jedno z nejkrásnějších, ale i nejnevědnějších stavů, které přináší nám za časté mnoho trpkostí a hořkostí, ale svatá trpělivost a horlivost v dobrém budiž naší pomocnicí a připravuj nám cestu k věčné odměně na věčnosti.

Milý příteli a soudruhu! Děkuji Vám za krásná slova, jež Jste k útěše mojí právě byl přednesl, a přeji Vám upřímně i srdečně, abyste i Vy se ve zdraví stálém, štěstí a spokojenosti dočkal podobně Svých šedesátých narozenin a taktéž podobným způsobem oslaven byl někým ze soudruhů Svých v den a rok šedesátý u přítomnosti věrných stoupenců a vážených pánů hostů, jakých jest kolem nás obou v tuto dobu, a jimž provolávám »Zaplaf Bůh!«

* * *

Pozdravné dopisy a telegramy, které p. řídícímu Jos. Kafkovi k valné hromadě a k odpolední oslavě, která mu byla v domě družstva Vlast uspořádána, a o níž »Vlast« (únor) obšírně referuje, zaslali: a) dopisy: MUDr. Jar. Prokůpek, lékař v Horkách n. Jizerou; Fr. Gregor, hostinský v Sedlci u Nových Benátek; Msgr. Dr. Fr. Kordač, universitní profesor v Praze; bývalí žáci jeho ze Zdětína: Fr. Koula, Václ. Čančík a Jos. Suldoický; Jos. Novák, velkostatkář a velitel hasičů v Řivně; Jos. Červíček, trafimistr v Neratovicích; Jos. Čestický, zástupce banky Slavie v Nových Benátkách; Jos. Raabová, maj. realit v Ml. Boleslavi; Jan Rolčík, říd. učitel v Třebešově; J. Mačenka, říd. uč. v Řivně; Fr. Draslar, bývalý žák v Nových Benátkách; Jar. Svačina s chotí, statkář ve Zdětíně; Jar. Koula s rodinou, ředitel v Hrádku; St. Kovář, děkan v N. Benátkách; Josef Brázda, říd. učitel v Nábzí; Jan Vozáb, šládek v Kutné Hoře; J. Bartoň, učitel v Košátkách; cis. rada J. Houdek s chotí, bývalý c. k. školní inspektor; Václav Vaněk, obecní tajemník v Karlíně; Jos. Kasa, velkostatkář ve Velkém Újezdě; Marie Němečková, chof řezníka v Lysé n. Labem; Jos. Rumpál, obchodník v Řivně; A. Suldoická, maj. realit ve Zdětíně; ctih. sestra u Angl. Panen v Turn-Severinu, v Rumunsku, Fr. M. Zenobia, učitelka hudby, dcera; knihtiskárna a knihařství bratří Ziegnerové v Nov. Benátkách; St. Kábele, respicient v Jičíně, zef a vnuci; A. Kincl, respicient, švagr v Kostelci nad Labem; M. Konětopská, vdova po učiteli, 87 r. stará, tchýně, v Kostelci n. L.; V. Vocetka v Ml. Boleslavi, zef s dcerou a vnukem; R. Beitler, hostinský a sbor dobrovolných hasičů ve Zdětíně; rodina p. Štěpánka, přednosta stan. v. v. v Rychově n. Kn.; sl. Ter. Štěpánková, učitelka frančiny v Rychnově n. Kn.; M. Edburga, představená »Institutu St. Maria« v Turn-Severině v Rumunsku a M. Laurentia, učitelka řeči tamže; Šim. Bejvl, č. kanovník, arcikněz a k. a. vikář ve Vnoři; Bohdan Tyšler, c. kr. okresní školní inspektor v Mladé Boleslavi, a Ign. Němeček, vojín v Korneuburgu v Dolních Rakousích.

b) telegramy: Kábelova v Jičíně, Besídka ve Zdětíně, Sojovský, Frieda, Šulc v Nových Benátkách; Fanta s rodinou v Sedlci; Václ. Jos. Fabián, starosta v Sedlci; K. Vitek, učitel v Křižanově na Moravě; Václ. Špitálský, předseda

místní školní rady ve Zdětně; rodina Böhmova z Vrutice Kropáčovy a Sbor dobrovolných hasičů Vrutice-Benátky.

Pokud víme, přinesly o jubilantu tu menší, tu větší zprávy: »Národní Politika«, »Nové Illustrované Listy« (s podobiznou), »Jizeran« a dlouhý sympatický feuilleton »Mladoboleslavské Listy«. Feuilleton ten byl nám zaslán k nahlédnutí. Ve svém rodišti Svišťanech u Č. Skalice byl jmenován č. členem Sboru dobrov. hasičů a Čt. besidky.

Různé zprávy.

Kde to jsme? V »Učitelských Novinách«, v jednom z nejsprostších učitelských časopisů, píše kdosi o učitelích z Jednoty kat. učitelstva: Je to vůbec krásná organizace, tato Jednota: jsou tam ješitníci, šibalové, slaboši, prospěcháři. Pane Beneši, sociální demokrate, vy hádáte dle sebe: vy myslíte: když já mám dva činžáky a učitelské místo, ačkoliv patřím mezi proletáře, že jest tomu tak i u pp. učitelů v Jednotě kat. učít. ? O to se mýlíte: takovými farisey, jak je líčíte, mohou býti jen proletáři s dvěma činžáky u soc. demokratických učitelů, kdežto u katolických učitelů panuje nadšení pro viru a upřímná snaha učít ve škole dle zákona nábožensky-mravně. A to se vám musí dát: nadávat umíte v Uč. Nov.⁴ jako pasáci a koňáři! Vyjděte ze školy a jděte mezi tyto stavy — tam se i s celou temnou komorou hodíte a ne mezi školní děti.

»**Volná Myšlenka**« radí učitelům, aby z církve — nevystupovali. Vystoupení z církve znamená zneškodnit učitele, aby se stal fídicím učitelem. — A poněvadž právě prý ti nejlepší učitelé jsou přivrženci zásad »**Volné Myšlenky**«, byli by títo nejlepší učitelé vyloučeni z míst ředitelských. A volnomyšlenkářský ředitel, třeba zůstal formálně v církvi, znamená pro ideu »**Volné Myšlenky**« více, než z církve vystoupilý.

Německé učitelstvo proti sociálnímu demokratům »Die Sektion Nordmähren des freisinnigen Deutschösterreichischen Lehrerbundes« zaslalo klubu socialistických poslanců přepis, v němž si zakazuje, aby socialisté se dále starali o zvýšení učitelských platů, ježto děti socialistů jsou ve škole nejneposlušnější, ježto socialisté podávají žaloby na učitele, kteří se dají strhnouti spravedlivým hněvem a títo socialistické potrestají a poněvadž socialistický tisk píše o »hladovicích učitelích«, při čemž socialisté hlásují proti novým daním nutným. Kdyby se uskutečnil socialistický stát, byl

by učitel největším otrokem. »Sektion Nordmähren« prohlašuje, že ve spojení, třeba s »klerikály«, se přičiní, aby ani jeden socialista nebyl zvolen do sněmu. — Tak odpovídají soc. demokratům sami volnomyšlenkáři. Jistě od nich zkusili dost, než se k takovým slovům odhodlali.

Otrava ve škole. Dle »České Straže« nalézá se několik knih, vydaných nakladem tiskového výboru československé soc. demokratické strany dělnické, ve školní knihovně v Horním Kostelci. Jaké tyto knihy jsou, dokazuje na př. Quilterova »Kniha přírody«, která hlásá čirý surový materialismus. Naleznete v ní jen námátkou vybrané věty: »Zajisté víme, že *jsme zvířata*, podíváme se blíže, proč jsme tím tak jisti . . . *Lidské bytosti, které jsou nejlepší a nejobratnější ze zvířat*, mají nejbezmocnější mláďata . . . atd.« Dětem křesťanských rodičů podává školní knihovna otravu zakrslými názory, které odsuzovali již staří pohané, uznávající, že člověk je bytost duchová a ne zvířecí. A knihy tyto, vystihující úroveň osvěty socialistické strany, nedostaly se do školní knihovny jen náhodou a nedopatřením, protože nesou obvyklou schvalovací doložku: »Četl a pro III. (!) stupeň schválil 10. března 1912 Jar. Andrejs, učitel.« Člověk by nevěřil, co všecko si smí dovoliti učitel v »klerikálním« Rakousku pod okny c. k. školního inspektora. Pak at někdo hájí moderní školu proti »tmářským« nástrahám! Na školství v Čechách bylo vydáno v r. 1907 dle úřední zprávy Zemské statistické komise celkem 75 mil. a obrovský tento náklad zvýší se projektovanou úpravou učitelských platů as o 22 milionů. Při takovém obrovském vydání na školství musí se rodičové ještě obávat, že dítky jejich budou otravovány zpátečnickým materialismem, a to přímým vlivem učitele. Je patrné, že rodiče nemohou spořádati se na svědomitost nynější školy, nýbrž musí sami bdíti nad její působností, protože škola patří rodičům, a takových Andrejsů našlo by se více.

Náboženství a škola.

Řeč ředitele Karla Chmela. K tisku upravil V. Jelínek, učitel v Břevnově.
(Pokračování.)

Což v těchto školách do tak nedospělé mládeže můžeme vpravovati nějakou vědu?

Kdyby jen všichni učitelé hleděli, aby všechny děti, které ze školy vyjdou, podobně ovládaly v slově i písmě svůj vlastní jazyk, aby dokonale vyzbrojeny byly těmi nejpotřebnějšími vědomostmi, jakých v praktickém životě mají nezbytně zapotřebí a nechali vědu tam, kam patří, totiž na vysoké školy, plnili by právě své poslání a nemuseli by se vymlouvat, že jim v tom náboženství překáží.

Jděte jen do některé pokračovací školy a budete někdy žasnouti, co mnohému tomu učedníkovi schází ještě do takové vědy, jako je násobilka, nebo kde se píše měkké i a tvrdé y.

§ 1. říš. zákona o školách obecných ze dne 2. května 1883 praví, »že školy obecné zřízeny jsou k tomu, aby děti v mravnosti a nábožnosti vychovávaly.«

To slovo »náboženství« naše volné myslitelé v celém zákoně nejvíce pálí

A přece veřejná škola obecná není školou konfesijní, t. j. náboženskou, nýbrž interkonfesijní, do které mohou všechny školou povinné děti bez ohledu na jejich národnost nebo náboženství.

Náboženství vyučuje se jako každému jinému předmětu v hodinách zvláštních a žádnému učiteli ve skutečnosti ani nenapadne, že by mu vyučování toto nějak překáželo, naopak, vždyť má v tu dobu prázdno. A jak rádi bývají pp. učitelé tu a tam na venkově, když p. farář i mimořádně přijde vyučovat, aby si tu neb onu soukromou záležitost mimo svůj domov mohl vyříditi.

Ve škole však těm volným myslitelům paedagogům překáží kříž.

Zesnulý náš paedagog ředitel Chmel pravil: »Víc než 1 lidský věk ve škole působím, měl jsem židovských a evangelických žáků a žákyň dost a dost, ale nikdy ani stopy nespátřil jsem po nějakém pohoršení nekatolického dítěte, když vidělo kříž.

Naopak dosti zhusta se stává, že zejména děti židovské v nižších třídách při katolickém náboženství zůstávají, a to s vědomím rodičů, kteří praví, že příběhy starého zákona v biblické dějepřevě jsou pro katolíky jako židy stejné.

Ostatně ptejme se těch horlitelů pro odstranění kříže: »Zdaliž odváží se někdo z vás chtít, aby v Liberci měli na ulicích, v úřadech, náměstích a j. tabulky česky psané, a je tam přece hodně Čechů? — Každý řekne, že by to byl nesmysl, něco takového žádati, když je tam většina obyvatelstva Němci. A tu se ptejme, kterého náboženství v našich školách je většina, a to ohromná většina dítek?

Volným myslitelům překáží ve škole modlitba prý katolická, neřeknou však, že školní řád nechává sboru učitelskému ustanoviti modlitbu jakoukoliv, tedy i takovou, kterou se může katolík, evangelík i žid modliti.

Jim překáží společné služby Boží, procesí, zpověď, přijímání a vůbec všechny výkony náboženské.

Kdyby se však zeptali kteréhokoliv učitele, bude-li upřímným, každý řekne, že mu tyto bohoslužebné výkony žactva nejen neprekážejí, ale že mu i výhody přinášejí, protože má prázdno. Zejména tam, kde je více učitelů na škole, je to

výhodné. — Vím, že mnohý učitel volnomyšlenkář byl rád, když byla zpověď a přijímání, že mohl na schůzi a tam proti mluvit.

Krátce, kdo tak do toho vidí, a zná všechny ty poměry školní i mimoškolní, přijde k jasnému přesvědčení, že celý ten boj o volnou školu nemaje žádného pravého podkladu časem jako bublina se rozplyne. (Dokončení.)

Kterak vychovávatí dítě před dobou školní.

Píše A. SIMERSKÁ.

Většina matek nemá správného pojmu o tom, kdy nutno počítí s výchovou dítěte.

Ty nejpohodlnější prostě úkol vychovatelský přenechávají škole. Svědomitější matky uznávají nutnost výchovy také před dobou školní a myslí, že dosti učinily povinností matky, počnou-li dítě vychovávatí tenkrát, když jeho rozumek počíná se probouzeti. Ale i to jest opozdžené vychování. Dítě nutno vychovávatí od prvního okamžení, kdy stalo se dítětem, tedy ještě před narozením, kdy símě člověka počíná klíčiti v lůně matky.

Snad mnohému zdá se to býti upřílišněným požadavkem, zkoumáme-li však nauky lékařů i učenců o dědičnosti tělesných i duševních vlastností, poznáme jasně, že kdyby ženy sebe vychovávaly dávno ještě dříve, nežli stanou se matkami, bylo by na světě mnohem méně lidí zatížených nemocemi těla i duše.

Počněme však okamžikem početí člověka. V té chvíli dobrá matka musí si uvědomiti, že počínají pro ni vychovatelské povinnosti k dítěti. Japonci, kteří tolik činí pro své děti, vskutku také počítají stáří ode dne početí, nikoli ode dne narození jako ostatní národové.

Na to však matky zpravidla nemyslí, a proto dopouštějí se celé řady poklesků, které na dítěti někdy kruté se vymstí. Co matek na příklad v době těhotenství pije pivo i víno, aniž by si uvědomily, že tím otravují tělo i duši nenarozeného ještě dítěte.

Ale nejen přílišná nebo žádná práce, špatná životospráva, přemíra zábav, škodí v té době dítěti, ale vedle toho i každé hnutí duše má vliv na vyvíjejícího se lidského tvora. Proto v době těhotenství každá matka měla by zvláště bedlivě střežiti se všeho zlého, přemáhati špatné své zvyky a náklonnosti a oddávati se jen konání dobra, myšlenkám čistým, jasným a povznášejícím.

Jest ovšem třeba, aby k takovéto sebekázní vychovávány byly dívky dříve, než v manželství vstupují, aby později dovedly plně pochopiti povinnosti matky.

Ač přemnohá žena hrozí se okamžení, ve kterém dáti má život děcku, přece jest toto nepoměrně snadnějším, nežli život dítěti zachovati, a z děcka vychovati člověka. Mladá žena, která svědomitě chce se připravití na úkol matky, najde dosti spisů lékařských i pedagogických, ze kterých čerpati může poučení, jak zaříditi svůj vlastní život, i jak pečovati o dítě v době po jeho narození.

Četba taková každé mladé matce zajisté bude prospěšnější, nežli čtení vzrušujících románů, které jítí mysl, a v nitro útlého robátka vsévají símě budoucí nervosy a podrážděnosti.

Matka, která z poučení zkušených vychovatelek i z knih přiměřených připravila se na úkol matky, beze všech obtíží zavede blahodárny pořádek o životě novorozeného dítěte.

Opatří hravě dítěti klid, pořádek i čistotu, kteréž tři věci jsou nejdůležitějšími činiteli pro počátek lidského života.

Ale nejen tímto nutno opatřiti náležitě, i malá dušinka hlásí se ku svému právu. Nejmocnější pakou vychovatelskou v té první době jest zvyk. Čemu dítě zvykne, to stane se jeho přirozeností. Proto rozumná matka zvyká dítě zvolna všemu dobrému, a brání všemožně, aby dítě nezvyklo zlému.

Prvním kamenem úrazu bývá zdánlivě nevysvětlitelný, stále se měnící rozmar dítěte. Hned pláče a křičí, hned zase se směje. V prvních týdnech děcko křikem a pláčem dovolává se pomoci, potřebuje-li obsloužení.

Později však projevuje se pláčem pouhá svévolnost. Na matce jest, pozná-li, že dítěti ničeho nechybí, že tedy křičí jen ze svévole, rychle obrátí pozornost děcka na něco zajímavého a nepomůže-li to, rázným zakřiknutím křik zaraziti.

Opakuje-li se to důsledně, dítě dobře pochopí, že svévolně křičeti nesmí, a stačí jen přísný pohled nebo slovo, aby se dítě utišilo.

Každá matka největší péči věnuje tomu, aby dítě bylo zdravé, aby sílilo a rostlo. To jest zajisté správné, jenom že bohužel většina matek užívá nesporných cest, aby cíle toho dosáhla. Vidáme napořád, že matky nutí děti pítí, kdykoli zapláčí. To nejen nesvědčí slabému žaludku dítěte, ale což mnohem více platí, dítě se učí nestřídmosti.

Dívme se, že většina mužů i žen vyniká nestřídmostí v jídle a hlavně v pití, když již kojence učí matky nestřídmosti.

Později jest ještě hůře. Dítěti sotva půlletnímu nestačí matky podávati dráždivý odvar kávy, silné polévky, maso a nadevšecko neblahý alkohol, ať již v podobě doušku piva neb v podobě housky v kořalce namočené.

A přece jedinkou nejzdravější a nejpřirozenější potravou dítěte jest mléko matky, a po něm mléko kravské neb kozí, mléčné pokrmy, ovoce a zelenina.

Dítě, které od mala rozumně bylo živeno, v mírných dávkách, ne přecpáváno, bude zajisté také až dospěje jísti, jen když má hlad, a pítí, jen když jest skutečná žízeň. Vedle toho dítě přecpávané již jako kojeňátko stane se lehce břichopáskem a nestřídmým pijákem. —

Mimo správnou výživu potřebuje dítě také hojnost vzduchu a slunce, přiměřený pohyb a dostatečný odpočinek spánkem.

Všecko to zdá se býti věcí zcela přirozenou, a přece matky napořád proti těmto tak zřejmým zásadám hřeší.

Sotva venku trochu vítr zafouká, nebo několik kapek deště spadne, opatrné matinky již zavírají úzkostlivě děti do světnice, mnohdy dusné a nevyvětrané. To nejen že nepřispívá dítěti ku zdraví, ale činí z dítěte člověka choulostivého, bázlivého, o sebe přes míru úzkostlivého. Takové dítě učí se pečovati jen o sebe, bez ohledu na ostatní a stává se sobcem.

Má-li se dítě volně pohybovati, musí býti přiměřeně oblečeno. Prostě a jednoduše, jen tolik, co ta která doba roční vyžaduje.

Ale Bůh chraň! Kterak by matka mohla přes srdce přenést, aby dceruška její prostěji byla ustrojena nežli ostatní. Od peřinky hned věší matky na děti parádu a zase jen parádu. Bez ohledu, že nastrojené dítě nemůže se volně pohybovati, čímž na zdraví si škodí. Mnohem větší škodu však utrpí na duši, ve kterou nerozumnost matek vkládá sítě marnivosti a marnotratnosti.

A co se týče odpočinku a spánku! Pohleďme jen za letní doby do zábavných místností večer, v době, kdy malé děti dávno měly by již býti na loži. Co tu matek s dětmi v náručí. Děti nejen že postrádají potřebný spánek, ale vidí a slyší mnohé, co viděti a slyšeti nemají.

Rodiče zpravidla domnívají se a omlouvají se tím, že tomu všemu děti ještě nerozumí. Nerozumí teď, ale zapamatují si, a přijde chvíle, ve které budou všemu rozuměti, a stanou se zkaženými lidmi vinou svých matek, které nedovedly si odepřít trochu pochybné zábavy z lásky k dítěti.

Dítě potřebuje pravda zábavy, ale věku svému přiměřené. Ať pohraje si s druhy sobě rovnými venku, ať hračkou zaměstná se doma, ať učí se vykonávat drobné práce běžného života. To vše zcela stačí k vyplnění času utlého dítěte.

(Dokončení.)

Různé zprávy.

Oslava katolického řídicího učitele — Obecní zastupitelstvo ve Zdeštině pořádalo 9. března t. r. na počest šederátní fideleho učitele Jos. Kafky v hostinci Rud. Beilera slavnostní akademii, při níž obecní zastupitelstvo odevzdalo mu diplom čestného měšťanství. Radujeme se z toho, že předseda Jednoty čes. katol. učitelstva jest v obci svého působení tolik ctěn a vážen.

Výbor Jednoty českého katolického učitelstva a přátel křesť. výchovy konal dne 2./3. schůzi v r. 1913 za předsednictví fideleho učitele Jos. Kafky a za hojného počtu výborů. — Schůze byla zahájena modlitbou. — Jednatel Boh. Šubrt četl protokoly předšlých schůzí, jež byly probrány a schváleny.

Předseda zahájiv schůzi, děkoval za vřekou počtu, která se mu 2. února stala, a vítal dva nové výbory: učitele Jos. Hrubého a c. k. místodržitelského officianta Jana Voborského.

Čtena byla hrubá lokálka z Učitelských Novin ze dne 12. února 1913 proti výborům Jednoty ze stavu učitelského; výbor přechází s opovržením proti „Učit. novinám“ k dalšímu jednání.

Výbor se raduje z císařského vyznamenání, jehož se dostalo říšskému poslanci J. M. Kadlčákovi, nadučiteli ve Frydlantě na Moravě, jenž v prvních počátcích naší činnosti s Jednotou naší úzké přátelství pěstoval a i dvakráte do jejího středu zavítal. Z usnesení výboru zašle mu předseda blahopřání.

Rovněž oceňuje výbor břítké školy, řízný úsudek a statečné hájení křesť. školy a křesťanské výchovy, jaké na jevo dává referent nedělní Školské hlídky v „Čechu“. Výbor s ním srdečně sympatizuje a vyzývá jej, aby statečně pokračoval.

Kalendář „Střtný“, roč. VIII. na r. 1914, vydán bude redakcí předsedy i letos.

Čten byl přepis Jeho Jasnosti Ferdinanda knížete Lobkovic, kterým přistupuje k Jednotě za člena zakládajícího. Rovněž i Jeho Milost nejd. p. biskup Josef Gross z Litoměřic bude dávatí Jednotě roční příspěvek. A z českého Episcopatu mimo to zakládajícími členy jsou: Jeho Eminence a Jeho Excellence ndp. biskup Dr. Josef Doubrava.

Kolekta ve prospěch Školských bratří v Bubeníci vynesla 1 K 70 h.

Druhý místopředseda Jednoty, učitel Vlast. Jelínek hlásil, že konal od poslední schůze z oboru vychovatelství 8 přednášek.

Konec schůze vyplnila změna stanov. Valná hromada změnila totiž § 17 stanov a nafičila výboru, aby celé stanovy prošel a kde toho potřebu uzná, změnu provedl. Referent, I. místopředseda Jednoty, red. Tom. Jos. Jiroušek, četl odstavce za odstavcem, o každém se debatovalo a hlasovalo. Změněné stanovy budou předloženy nejprve kníž. arcib. konsistorii a na to c. k. místodržitelství k schválení. Tím byla tato nová, krásná, vždy svorná schůze skončena. Probrání změny a debata o ní ukázaly, že ve výboru zasedají členové, kteří jsou ve spolkovém životě vyškolení.

Jednota čes. katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy vydala Slovo o Macharově čítance. Podává V. K. Cena 24 haléřů. — **O učitelstvu v proudech politických stran a jeho povolání.** Řeč redaktora T. J. Jirouška ve schůzi výboru Jednoty čes. katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy dne 9. ledna 1910. Cena 6 hal.

Objednávky vyřizuje admin. družstva Vlast Praha-II., Žitná ul. 570.

Náboženství a škola.

Řeč ředitele Karla Chmela. K tisku upravil V. Jelínek, učitel v Břevnově.
(Dokončení.)

Když jsme ukázali, že náboženství ve škole nikomu, ani těm, kteří jsou proti němu, nepřekáží, podívejme se, je-li náboženství ve škole třeba.

Když za Napoleona I. ve Francii po 10 let chtěli ukázat, že ve škole je možno bez náboženství vychovávat, volal tehdejší ministr vyučování Portalis ve sněmovně: »Žádné vyučování bez vychovávání, žádné vychovávání bez náboženství.«

Slova tato může podepsati každý zkušený paedagog, který to s mládeží a se školou dobře myslí.

Což jen škola děti učí? není-liž jejím hlavním úkolem děti vychovávat?

Škola nesmí vzdělávat jenom rozum, ona musí mravně vzdělávat, t. j. ušlechťovat vůli a tříbiti srdce a toho bez náboženství nelze.

Volná škola chce také mravně vychovávat bez náboženství, které prý s mravností nemá nic společného. Osvětou a vzdělaností může prý býti náboženství nahrazeno. Ano, p. V. Krejčí v časopisu »Volná škola« píše, že bez náboženství může prý člověk žítí mravněji a důstojněji.

Stoupenci »Volné školy« chtějí křesťanskou mravouku nahraditi mravoukou bez Boha t. zv. laickou, přirozenou morálkou, která nechce, aby člověk konal dobro a varoval se zlého k vůli Bohu, nýbrž proto, že má z toho člověk prospěch nebo škodu.

Dle jejich zásad člověk má mravně žítí, protože tím dochází chvály a cti svých bližních.

Své vášně má krotiti, ve zdrželivosti se cvičiti, protože přílišná náruživost a nezřízené žádosti život zkracují, ničí zdraví, mrzačí tělo.

Má se varovati podvodu, krádeže, vraždy, protože jsou trestány pokutou, vězením, smrtí.

Poslouchati máme z opatrnosti, pracovati proto, abychom zbohatli, dle zákonů se řídit, abychom nepřišli před soud.

To je ta laická č. přirozená mravouka bez Boha, jež vrcholí v krajním sobectví.

Známý ruský filosof Tolstoj praví: »Pokusy, dáti lidem morálku bez náboženství, jsou podobny počínání dětí chtějících přesaditi květinu. Ona se jim líbí více než kořeny, které se jim zdají býti zbytečnými. I utrhuje je a kvetoucí rostlinu strčí do země bez kořenů.« Mravnost bez Boha je květina bez kořenů.

Hlasatelé těchto podvrtných nauk nám vytýkají, že prý vše dobré konáme ne proto, že je to dobré, ale proto, že máme za to slíbenou věčnou blaženost, tedy prý ze zisku.

Špatného že nevarujeme se proto, že je to špatné, ale z obavy před peklem.

Co je to nebe a věčné trampoty? — — —

Dle laické č. přirozené morálky je prý sloupem mravnosti cit pro čest.

Jak vratký jest pojem cti. Co jeden pokládá za čestný čin, jiný může považovati za zločin — souboj.

Zloděj má v účtě jen toho druhu v povolání, který umí tak dovedně krásti, že ho nechytoun.

Jiným sloupem mravnosti má býti osvěta a vzdělání.

Ptejte se, ve kterých vrstvách společnosti lidské najdete ty největší prostopášníky, zhýralce, ve kterých vrstvách nejvíce manželské nevěry, ziskuchtivosti? z největší části u t. zv. intelligence.

Přirozená morálka praví: »Musíš být mravním a poctivým, abys si neškodil.« Ano a což když chovanec těchto lidí sezná, že právě z podvodu a krádeže má větší užitek?

Vyhrožovati člověku žalářem a policií? — Zdaž nebude chovanec této morálky hleděti, aby svůj zločin co nejrafinovaněji provedl, aby se do rukou spravedlnosti nedostal.

Dobře volá Rousseau k hlasatelům přirozené mravouky: »Mudrče, tvoje mravní zásady jsou snad krásné, ale ukaž mi jich závaznost.«

Krásně na pohled zní zásada přirozené mravouky »Dobré konati bez ohledu na Boha, bez ohledu na odměnu a trest,« kdybychom nebyli lidmi.

Člověk, který má přes všechnu výchovu mnoho zvířeckosti v sobě, bude konati dobro a varovati se zlého jen z nějakého vyššího, ideálnějšího stanoviska? Proto jsou žaláře, že musí být něco, co by jej odstrašovalo.

Tyto žaláře však se plní den ode dne a přijde doba, že vůbec nestačí, bude-li člověk vychován bez Boha, bez náboženství.

Spravedlnosti světské může zlosyn ujíti, spravedlnosti Boží však nikdy.

Ví-li, že Bůh všudepřítomný a vševědoucí zná i ty nejtajnější žádosti srdce, nejskrytější myšlenky, je-li přesvědčen, že Bůh dobré odměňuje a zlé tresce, byt i ne všech, tedy mnohých hříchů se vyvaruje.

Člověk konající dobro jen pro Boha, neochabuje, byt i došel nevděku, pomluvy, nactiutrhaní a j.

Jak často se stává, že byl někdo nevině odsouzen a žalován, zdaž víra v jedinou spravedlnost Boží ho nesílí, aby nezmalomyslněl, aby si nezoufal.

Veliké katastrofy, povodeň, požár, krupobití a j. ničí rolníkům, chalupníkům celou úrodu. Co silí je v této těžké chvíli, důvěra v Boha. Zbožní říkají: »Pán Bůh dal, Pán Bůh vzal, jméno Boží budiž pochváleno; nadějem se lepších časů.«

Matce leží na smrt nemocné dítě. Táž pláče a nařiká a v modlitbě hledá útěchy volajíc: »Pane, staň se vůle Tvá.«

Největší učenci světa jako Plato, Cicero, ano i sám Rousseau dí, že mravnost bez náboženství je nemožná.

Jan Jindřich Pestalozzi narozen r. 1746 v Curichu, druhý to Komenský, který celý život svůj i majetek věnoval výchově mládeže, praví: »Víra v Boha je pramen klidného života. Víra v Boha je zřídlem vši moudrosti, všeho požehnání a zároveň cestou přírody k čistému lidstvu.«

A nyní pojďme do školy a pomysleme, že tam těm nevinným bytostem nesmíme se o Bohu ani zmíniti, že naopak vše, co doma, nebo v kostele o Bohu a jeho zákonech slyšely, budeme jim vyvraceti, zdaž nedopustíme se tím strašného zločinu, zabíjíce tu útlu, něžnou duši dětskou, abychom z ní vychovali tvora nešťastného, nespokojeného, tvora, který nepozná radosti, tvora, který nemá být schopen něčeho ušlechtilějšího, tvora, jemuž jediným bohem má být žaludek?

»Jsem již starým učitelem,« pravil řed. Chmel, »ale nemohu a nedovedu si představit, jak bych mohl u svých žáků dosáhnouti toho, aby mne poslouchali, aby mne rádi měli, kdybych je měl vychovávat bez Boha. Přál bych každému být svědkem toho, když mi poslán hoch, který se nějakého většího přestupku

dopustil, neb který veškeru poslušnost vypověděl, jaká změna v jeho nitru se děje, když domlouvám mu, poukazuje na toho velikého Boha, jenž mu dal vše: tatínka, maminku, kteří se o něj tak pečlivě starají, když mu dokazují, jak těžce prohřešuje se proti tomu laskavému otci nás všech.

Rád bych byl poučen takovým vychovatelem, který svoji mládež bez Boha vychovává, jak on to dělá a s jakým výsledkem.*

V Prusku jen málo let vládl ve školství systém protináboženský za ministra Falka v r. 1872; ale brzy přišli k poznání, jak nástupce Falkův Puttkamer slavně prohlásil: »Vzdělání lidu bez náboženství je nemožné.*

Však také mají nyní v Německu skutečnou školu náboženskou katolickou i protestantskou. Nejnovější zákon je tam, že na katolických školách může vyučovati katolík, na protestantských protestant.

Tak dbá se o výchovy náboženské v tom Německu, jehož vysokou kulturu uznávají i ti největší naši volní myslitelé.

Však na rodičích nyní je, aby bude-li toho třeba, ozvali se, kam až může sahati smělost těch, kteří mají školu ne za instituci zřízenou pro dobro a skutečnou potřebu člověka, ale za pokusnou stanici ku zkoušení svých snah směřujících ku podkopání všech řádů společnosti lidské, ano směřujících ku zkáze člověka.

Ředitel Chmel končil tuto procitěnou, bohatými zkušenostmi protkanou přednášku, slovy zastřeleného francouzského biskupa Darboy:

Zlí jsou silnými, protože dobří jsou liknaví.

Různé zprávy.

Boj o školu zuří ve státech, kde dosud nábožensko-mravní výchově aspoň nějaký právní titul byl dopřán.

V *Luxemburku* mladá 18letá velkovévodkyně dlouho zdráhala se podepsati protináboženský zákon školní. Na nátlak vlády hrozící poděkováním to učinila, ale lid veden biskupem organizuje boj proti vládě systematicky v městech i dědkách schůzemi, časopisy a letáky.

V *Sasku* vyjádřil v trůnní řeči dne 20. prosince sám král politování, že nebyla mezi oběma sněmovnami docílena shoda ve příčině národní školy; liberální většina tak zvané druhé komory nechce přiznati konfesionální ráz národní školy.

Ve *Španělsku* prohlásil se nástupce Canalejasa, minist. předseda *Romanones*, za protivníka náboženské školy a pravil, že jest právem státu, aby vyučování dětí bylo neutrální t. j. bez dogmat. Poněvadž návrh zákona za beznáboženskou školu jest přichystán, přikročili katolíci Španělsku ku provedení organisace. Mají býti zřízeny dle možnosti katolické organisace v každé farnosti, tyto spojeny v centra diecesní, jimž

jest každého čtvrt roku podávati zprávy od farních organisací. — V organisaci a uvědomění lidu nutno i u nás dohoniti, co na mnohých místech bylo dosud zanedbáno, aby nebylo pozdě!

Katoličtí studenti a pokrokoví profesori. »Věstník českých profesorů« ovládaný realisty dal v lednovém čísle signál k boji proti katolickému studentstvu středoškolskému. Signál tento přejal evandělický »Čas« a vyzval své stoupence v profesorských sborech, aby »byli na stráží« proti »podkopnické práci reakce«. Co to znamená, to vědí katoličtí studenti ze zkušenosti. Pokrokoví profesori budou pronásledovat katolické studenty, dávat jim špatné známky a pod., aby takovým terorem je co nejvíce zastrašili. Zajímavé je, čím »Věstník českých profesorů« a »Čas« chtějí pokrokové profesory poštvati na katolické studenty. Prof. Šrámek řekl totiž v Kroměříži katolickým studentům: »Nebojte se, neboť my máme síly, abychom Vás zachránili před terorem a také dovedeme zabezpečiti Vám existenci.« Z toho prý je viděti, že »klerikalismu« se nejedná o náboženství, nýbrž že »mate pojmy«, aby »zmatl lidi, kteří nedovedou logicky myslet.« Ovšem »logicky« myslet

nedovede tu »Věstník českých profesorů«, který nechápe, že k obraně náboženství je potřeba především ochrany osobní svobody jeho vyznavačů, ochrany občanských práv příslušníků toho kterého náboženského vyznání, že nejpřednějším cílem katolické strany politické je právě ochrana osobní svobody, občanských práv a práva na existenci vyznavačů katolického náboženství. Prof. Šrámek a »klerikalism« nematou pojmy, nýbrž počínají si úplně logicky. A že dnes katolíci potřebují ochrany politické strany, je ze štvání »Věstníku českých profesorů« proti katolickým studentům patrné.

Kozumy žáčků z I. třídy. — Jak jsem již uvedl, mám v I. třídě toliko 31 žáčků, chlapců, i jsem každou hodinu, i když obrázky ukazují, i když zkouším, brzy hotov. Proto si někdy zazpíváme písně, kterým je p. učitel naučil, jindy dávám průchod volnému uvažování, nebo rozebíráme žaloby a dáváme o nich malé rozoumky uvažovat — a ku podivu, někdy žasnu nad jejich úsudky.

Nejprve uvedu, jak jsme soudili Semeráda, který položil kámen na koleje tramwaye. U nás totiž začala jezdit okolo školy tramway a žáčkům bylo nařízeno, když jdou do školy nebo ze školy, aby prostředkem ulice, kudy tramway jede, nechodili, kamením na tramway neházeli a kameny na kolej nekladli. Ale Semerád se zapomenul a položil na kolej tramwaye kámen.

Nastal strašný soud a soudci byli pod mým vedením vlastní spolužáckové Semerádovi z I. třídy.

Sotva ve škole usnedu a chci začít vyučovat, hlásí se Ondřej a povídá: Prosím, Semerád položil na kolej tramwaye kámen.

Já: Semerád že to udělal, nešťastné dítě, což nevíš, že je to zakázáno?

Semerád sedí v zadní lavici na kraji, i zapálil se v obličej, trochu povstal, zase usedl a neřikal nic. Několik žáčků se k němu hněvivě obrátilo.

Šťastný: Prosím a kdyby přijela tramway a narazila na kámen, převali se a celá se rozbije a lidé se v ní potlukou.

Kulhavý: Prosím a Semeráda by policajt chytil a on by to musil všecko zaplatit.

Já: Koukej, Semeráde, co by tvůj kámen na koleji mohl způsobit a kterak bys to zaplatil?

Šílený: Semerád je chudý, on by to nemohl zaplatit.

Opatrný: Prosím, tak by ho dali do kriminálu, když by nemohl zaplatit.

Semerád seděl jako na uhlí, časem se na lavici zavrtěl, červeň v obličejí stoupala, ale neřikal nic.

Já: podívejme se, podívejme, co všecko by mohl ten kámen na tramwayi způsobit. Hoši se rozhňovali, vjela do nich čilost, časem se dívali na Semeráda a zase živě na mne, až Soudný pronesl závěrečný, zdrcující rozsudek: A prosím, přišlo by to do Politiky, že je Semerád v kriminále, maminka jeho by to četla, svalila by se na zem a bylo by po ní.

Semerád sebou na lavici mocně zavrtěl, ale neřikal nic.

Já jsem nade vším smutně pokyvoval hlavou a řekl jsem více mírněji než přísněji: Semeráde, Semeráde, jak jsi nás zarmoutil!

Chlapeček nad tím strašným soudem vyhrkl najednou v pláč a běžel ke mně, sepiál ručky a prosil, že už to neudělá.

Pohládl jsem mu rozpálenou hlavičku, odpustil jsem mu a dal jsem na to celé třídě přísné napomenutí, aby po kolejích tramwaye nepobíhali a kamení na koleje nekladli. A skutečně, do dnes nová žaloba nedošla. Případ Semerádův účinkoval.

Ty vole! Chlapečky vodíme na záchod a tam napsal někdo z vyšší třídy na dveře křídou: ty vole. Nečesaný si to často slabikoval, ale Kubínovi to nebylo vhod, i žaloval mi: prosím, Nečesaný si každý den čte na záchodě: ty vole. Kunstovný vylítl, natáhl ručičku a když jsem dal dovolení k řeči, obrátiv se k celé třídě zvolal: Prosím, kdyby tam stálo: buď hodný, to Nečesaný čist nebude, ale že tam stojí: ty vole, to si čte.

Zadíval jsem se s podivením na Kunstovného, přisvědčil jsem mu, a trefná ta odpověď nejde mi z hlavy. A nadání, bystrost úsudku toho chlapečka jsem i jindy pozoroval. A jak je skromný — v 10 hodin sedí si na svém místě, s nikým nehovoří (u dítěte to pýcha není), jí si svoji svačinu a sám sobě dostačuje a spokojeně se na mne dívá. Takový zjev mám ze své 33leté praxe teprve druhý. Domů si ho služka ze školy vede, do školy ho přivede.

(Pokračování.)

Kterak vychovávati dítě před dobou školní.

Píše A. SIMERSKA.

(Dokončení.)

Trocha větším dětem třeba jest poučování lehkou formou vyprávěcí. Hravě může tu matka vložit v srdce dítěte símě opravdové zbožnosti vyprávěním biblických příběhů. Prostinké povídky z denního života naučí dítě lásce k živoucím tvorům, ke zvířatům i lidem. Naučí se ceniti zmozolenou ruku dělníka, naučí se útrpnosti s nezaviněnou bídou.

Místo toho všeho však většina dětí sotva počíná trochu jen chápati, slyší spoustu nerozumných bájek o strašidlech, řadu pohádek, které předčasně nebezpečně budí obrazotvornost dítěte. Jiní rodičové opět spěchají co nejvíce, aby hodně učenosti vtloukli dítěti do hlavinky. Dítě, pravda, naučí se mnohé papouškovati, ale skutečné schopnosti duše při tom zakrňují a tížádost rodičů zaplatí potom dítě v pozdějším věku slabostí duše i těla. —

Veškeré učení může každá matka směle přenechat škole. Jen vzdělá-li srdce dítěte před dobou školní, učiní-li mysl jeho vnímavou a probudí-li schopnosti jeho duše, dosti učinila.

Není ovšem každé dítě stejné, s každým nutno jinak jednati. Povšechně však platí pravidlo, že při každém dítěti nejvíce možno dokázati láskou, dobrotou a jemností. Matka dobrá a laskavá dovede dítě svoje zase k lásce a dobrotě. Nebude-li zcela dokonalé, jistě ale v duši jeho nebude místa pro zlobu, zášť, závist, škodolibost a jiné podobné nepěkné vlastnosti.

V duši dítěte vtiskuje se vše a zanechává nesmazatelné stopy. Tak špatná výchova může již nemluvně učiniti zlostným, vzdorovitým, nepodajným, neposlušným; dobře řízené však vychování již v peřince naučí dítě mírnosti, vlídnosti, povolnosti a poslušnosti.

Právě tak vychováním stává se dítě veselé nebo mrzuté, bystré nebo nevsímavé, dobré neb zlé. —

Každá matka ovšem si přeje míti děti ty nejlepší. Každá matka i ta nejméně vzdělaná zcela jasně chápe, že třeba je učiti dítě poslušnosti, šetrnosti, pořádku, čistotě, zdvořilosti i všem ostatním dobrým vlastnostem. Většinou však matky chtějí všem těmto ctnostem naučiti dítě poroučením, sliby nebo tresty. Touto cestou však k cíli nedojdou. Jest jediná neomylná cesta, — cesta dobrého příkladu a zvyku. Zvyk jest druhou přirozeností! Čemu člověk z mládí zvykne, do stáří se při něm drží!

Dítě zvykne všemu, dobrému i zlému. Poněvadž u dítěte nade všechny pudy vyniká pud napodobovací, přirozeně, vidí-li dítě kolem sebe jen vše dobré, přivykne dobrému, je-li obklopeno zlem, přivyká zlému.

Láska matky utvořiti má dítěti dráhu, po které by bezpečně kráčelo, důvěrně podpíráno laskavou rukou matky. Nesmí to ovšem býti láska opičí, která s dítětem se jen mazlí, vše omlouvá a promíjí. Taková láska není láskou, jen pohodlností, kterou matky zakrývají nedostatek dobré vůle vychovati řádného člověka. Opravdová láska matky jest schopna každého sebezapření, každé oběti, kráčí pevně a nezvratně k vytknutému cíli. Taková matka jest dítěti nejen matkou, ale vším na světě. Ona stejně jako malé děcko vede a řídí život i dospělých dětí. I cizí mnohdy zlé vlivy ruší nebo působení jejich alespoň omezuje vliv dobré matky.

Jest ve světě mnoho zla, a žádná matka nemůže učiniti, aby dítě její se žádnou špatností ve světě se nepotkalo, tolik však učiniti může každá, aby srdce svého dítěte obrnila proti zlým vlivům světa. Ovšem dle mého rozumu nemůže se to státi ani na základě učenosti, ani vlivem nejhlubší filosofie světa, ale jen a jedině vlivem hluboce nábožensky založeného vychování.

Neminím tím ovšem hodiny trvající modlení se s dětmi, ani vodění dětí do kostela neustále až do omrzení. Naopak modlitba i kostel musí býti dítěti čímsi vzácným, svátečním, něčím, co tvoří zvláštní výjimečné místo v životě, něčím, co převyšuje vše, co všední život nám skytá.

Tomu nechtívají rozuměti i matky velmi zbožné, a následek toho jest, že z dcer a synů těch nejzbožnějších matek stávají se lidé nábožensky lhostejní, často úplní neznabozi.

Toto ovšem méně spadá do doby před ukončeným šestým rokem.

Více tu třeba promluvíti o vytvoření mravní povahy dítěte, jejíž základ koření v nejútlejším věku.

Jistou přirozenou povahu přináší si každý člověk na svět, ale povahu mravně dokonalou vytvořiti musí teprve vychování. Příklad rodičů má rozhodný vliv na vytvoření charakteru.

Velkými činiteli jest tu také práce, která otužuje tělo, zdokonaluje sílu vůle, podporuje vytrvalost, pilnost, odvahu a vědomí vlastní zdatnosti a síly.

Povahu člověka posuzujeme podle jeho řeči a skutkův. I smýšlení padá tu na váhu, ač začasťe bývá pozorovateli utajeno.

Každý rys povahy jest výsledkem chtění a konání v každém jednotlivém případě. Opakuje-li se týž případ několikráte, přispívá tu také zkušenost.

Mnohý člověk má plno dobrých předsevzetí, k jichž ukončení však nikdy nedojde. U takového člověka nelze mluviti o charakteru.

U dítěte pravda nejedná se o zásady, o rozvahu a pevnost vůle. To vše musí za dítě míti matka, ale důsledným na příklad naváděním k pravdě stává se pravdomluvnost význačným rysem povahy. Tak jest tomu i s ostatními vlastnostmi dobré povahy. Stálým návodem a opakováním osvojí si dítě zdvořilost, upřímnost, skromnost atd. Souhrn všech těchto dobrých vlastností bude tvořiti jeho povahu.

Matka musí však nejen pěstovati vlastnosti dobré, ona ve stejné míře musí take potírati každý zárodek vlastností špatných. Dítěti nesmíme trpěti ani stín pýchy, lenosti, závisti, lži a podobných nectností, které hyzdí povahu člověka.

Dítě velmi pozdě dospívá k vlastnímu úsudku a dovede si utvořiti vlastní zásady. Stále řídí se příkladem jiného, nejčastěji ovšem příkladem rodičů.

Výchovou ovšem má dítě přivedeno býti k samostatnosti, neb aspoň k tomu, aby dovedlo rozeznati dobrý a špatný příklad.

To však trvá velmi dlouho. Tak že v útlém věku dítě odkázáno jest výhradně jen na příklad cizí. Proto musí matka o to míti největší péči, aby dítě mělo vzory jen dobré.

Čím je dítě větší, tím větší vliv má na ně okolí, a není věru lehkým úkolem matky, aby tomuto mnohdy špatnému vlivu zabránila, neb alespoň neškodným jej učinila.

Velmi často však takovýto špatný příklad nechávají matky bez povšimnutí. Dítě na příklad opakuje něco hrubého nebo dvojsmyslného po někom dospělém. Dospělí se tomu smějí, a matka často, i když se jí to nelíbí, myslí si: »Však to dítě zase zapomene.«

To však je omyl. Dítě nezapomíná tak snadno, jak se domníváme. Temný stín zůstává na dně jeho duše, a ze stínu toho někdy v budoucnu vyvstati může hrozivý mrak.

Že okamžitý tělesný úraz může pro vždy dítě zmrazčiti, o tom nikomu nenapadne pochybovati. Málo která matka však uváží, že i zdánlivě nepatrný, okamžitý úraz způsobený na duši, může míti neblahý vliv pro celý život. —

Přetěžký úkol vložil Bůh na bedra matek. Které však se podaří s Boží pomocí vychovati děti k dokonalosti, ta zajisté, i kdyby zcela neznáma prošla životem, dojde odměny u Toho, který i skryté činy vidí a odměňuje.

Různé zprávy.

Pocta katolického učitele. Nedávno konal schůzi »Katholisch-pädagogischer Verein« v Marlingu u Meranu, na niž děkan meranský Msgr. Pirhofer, ředitel škol Mennghin a mnoho světských i duchovních pánů předneslo blahopřání bývalému správci školy Innerhoferovi, který jest vzorem katolického učitele, v němž jsou spojena slova: dobře katolicky, dobře rakousky a dobře tyrolsky.

Pro konfesní školy v Hessensku. Spolek katolických učitelů ve velkovévodství hessenském podal své vládě pamětní spis, v němž se zasazuje o konfesní rozdělení hessenských škol. Žádá též, aby faráři byli jmenováni inspektory. Ve velkovévodství hessenském trvá dosud nekonfesní škola, při čemž ovšem dívky všech význaří mají oddělené náboženské vyučování. Konfesní ráz školy by byl také proto žádoucí, poněvadž mezi liberálními a protestantskými učiteli se jeví směr socialistický. Před nedávnem vystoupil v Darmstadte socialně-demokratický poslanec ve schůzi liberálních učitelů a sklídl hojný potlesk.

Náboženské vyučování ve Španělsku. První sekce rady pro veřejné vyučování schválila po dlouhých poradách znění své zprávy o vynesení, týkající se náboženského vyučování v obecných školách. Zpráva zní: 1. Náboženství vyučuje se i dále tímž způsobem jako dosud. 2. Od tohoto vyučování jsou osvobozeny ty děti, jichž nekatoličtí rodiče při zápisu dítek za to požádají. — V dodatku činí se opatření, aby rodiče, jichž děti od náboženského vyučování jsou osvobozeny, dali záruku, že se postarají, aby jejich děti vyučovány byly v občanské morálce!

Žádají portugalských řeholnic. Vláda republiky Peru obrátila se na řeholnice, vypuzené z Portugalska, které se obírají vyučováním, se žádostí, aby tam zřídily školy. Tomuto pozvání vyhovělo dvanáct

sester, které odpulily po parníku »Ortega« z Bilbaa do republiky peruánské.

Nesmějte se! »Volná Škola« takto líčí katolické dívčí internáty: »Ani v ohledu esthetickém není bezvadný internát klášterní. Nevyskytuje se v ústavech těch nic, co by vkus skutečně povzneslo. Holé stěny smutně ukazují pavučiny v rozích a přeplněná místnost učebny zaráží dusnou atmosférou. Ve spěchu a na znamení zvoncek umyté chovanky s nebdale upraveným oděvem se tísní v jedné místnosti po celý den.« — To byla pokroková vyšší dívčí škola v Přerově docela něco lepšího!

Mocné působení sv. přijímání. — Píše se nám z venku: Na naši škole máme chlapce velice zlomyslného. Týrá učitele, týrá katechetu a kdyby jim snad krev ze srdce vytřebal, nic by si z toho nedělal. Otec jeho zbije ho někdy ve sborovně do krve, šaty mu svléče a zmrská jej, ale do brota jeho trvá několik hodin a zase do něho vjede stará zloba a týrá své učitele znova. Dáme mu jméno Dohalický.

Letos v březnu měli jsme zpověď a druhý den bylo sv. přijímání. Jeden kněz sloužil mši svatou a já měl nad děmi dozor. Před pozdvihováním přijde ke mně jeden můj žák (seděl jsem na kraji lavice) a šeptal mi: my jsme se (dva stáli za ním) včera po zpovědi s Dohalickým poprali a muži, jenž nás napomínal, jsme vynadali a my bychom se rádi znovu vyzpovídali.

Počkajte, pravím, až po pozdvihování. I val jsem je do sakristie a tam jsme chybou napravili.

Začalo sv. přijímání — kněz už podával žákům Tělo Páně a tu Šilhavý, jeden z mých napravených delikventů či práčů, praví mi celý zděšený: velebný pane, Dohalický bude svatokrádežně přijímat. Hoch ten byl nějaký čas v klášteře na vychování, i přinesl si odtud jemnější náboženské citění. Celý zděšený díval se kolem.

Co dělat! Dohalického jsem tu vůbec neviděl, ač jej po tříleté výchově dobře

znám, není to letos můj žák, nemám práva zasahovat do jeho záležitostí — nevím ani, jak dalece byl pranice účastněn — nevím, zdaž i on nadával — odtrhnu jej od oltáře, bude zahanben, bude tu pohoršení a snad i hněv jeho učitele a katechety — ale zase nechám-li všeho, bude Šilhavý pohoršen a bude mne v duchu obviňovat, že jsem připustil svatokrádežné přijímání. Co takto duševně pracuji a děti k mřížkám presbyteria přístupují a odstupují — tahá mne někdo vzadu za kabát a když se ohlédnu, šeptá mi Dohalický, že se včera prohršil a že by se rád znovu vyzpovídal, než půjde k sv. přijímání. Duše moje byla naplněna neobyčejnou radostí. Ihned jsem šel s ním do sakristie a za chvíli vedl jsem ho ke stolu Páně.

Tři roky jsem ho učil a zdálo se mi, že nadarmo, letos jej učí nový katecheta a naučí si do něho rovněž — ale zrno naší nauky zapustilo i v tomto spustlém srdci své kořeny — a Dohalický nechce se odvážit po pranicí a nadávkách přistoupení k sv. přijímání. Dříve duši očistí a teprve přijímá Tělo Páně. Tohle je zjev neobyčejný a zasluhuje, aby sloužil i jiným dítkám za příklad.

Rozumy žáčků z I. třídy. — *Dětská duše.* Uvedl jsem v minulém čísle číperného hochu Kunstovného. V zimě mívám na rukou nátepičky a je-li ve třídě příliš horko, svleču je s rukou a položím je na stůl. Toho si musil Kunstovný dobře povšimnouti a moje nátepičky se mu nějak zvlášť zalíbily.

Umřel mo otec, i zavola jsem si ho k sobě, nežně jsem ho těšil, že p. učitel a já máme ho rádi jako jeho tatínek a že ho budeme mítí nyní, po smrti tatínka, ještě radši — a odpověď — prosím, pravil Kunstovný, já mám nátepičky jako vy, a hned je vytáhl z kapsy, natahoval si je na ruce — a dodal: včera mi je strejček přivezl.

Bezpochyby přijel strýček na pohřeb a sirotečka chtěl tím dárečkem potěšiti. Což mně zbývalo: i já jsem se musil podívat jeho krásným nátepičkám a celý zaražen. propustil jsem ho do lavice.

To je svaté učení. Když jsem ukončil mučení, ukřižování a smrt Pána našeho Ježíše Krista, hlásil se Kunstovný k slovu a pravil: Prosím, to je svaté učení, nebo v žádném jiném učení (mínil předměty: psaní, čtení, počítání) nemluví se o Pánu Ježíši, jen v tomto svatém učení. Zavola jsem Kunstovného k sobě a žádal jsem ho, aby mi to opakoval, a když tak učinil, tázal

jsem se ho něžně: chlapečku, kdo ti to řekl?

Kunstovný: prosím, nikdo, to jsem si já sám v hlavě sestavil.

Podivné dítě, věru podivné!

Ježíš, přítel dítek. Když jsem tento článek přednesl a zopakoval, pravil jsem k chlapečkům: kdyby sem k nám Pán Ježíš do školy přišel, také by některé chlapečky políbil, ale všechny by nepolíbil. Pán Ježíš by se mne neptal, který chlapeček je hodný a který není hodný, on by se jen na chlapečka podíval a věděl by všecko, jaký ten chlapeček je.

Volný. Prosím, Pán Ježíš ví, i co si myslíme.

Já: Ano, on zná i naše nejtajnější myšlenky, jak jsem vám, chlapečkové, vykládal. Některý chlapeček zdá se býti ve škole hodný a já bych čekal, že by ho Pán Ježíš políbil, ale Pán Ježíš by ho nepolíbil. Pán Ježíš by věděl, že ten chlapeček je doma málo poslušný, nerad se modlí, někdy že je na maminku zlý a že jí nehezky odpovídá. Pán Ježíš by věděl, že ten chlapeček, když ho p. učitel a já nevidíme, na ulici křičí, cizím lidem nadává, kamením hází a někdy se pere. A tak, myslím, mnohé žáčky by Pán Ježíš nepolíbil, kteří se zdají býti ve škole hodnými. Panečku, to byste se divili, co by vyšlo ven, kdyby Pán Ježíš přišel do naší třídy. Ale některé by jistě políbil.

Chlapečkové mrkali očkami, někteří se krčili, jiní jaksi radostně po mně pokukovali; to byli ti, kteří myslili, že by je Pán Ježíš políbil — ale najednou slyšíme od zadu hlas: Kulhánka by Pán Ježíš taky nepolíbil. Vzhlednu do zadu, a vidím, že to Kulhánek povídá sám o sobě. Ani ruky nezvedl, ani nepovstal — bez hlášení vyřkl tato slova.

Já: Proč by tě, Kulhánku, Pán Ježíš nepolíbil?

Kulhánek — zase sedě: já zlobím bačičku, pana učitele a taky někdy vás.

Kunstovný: Prosím, on je často od p. učitele zavřen po škole.

Já: To by ho ovšem Pán Ježíš nemohl políbiti, ale, chlapečkové, dejte pozor: jak by Pán Ježíš spatřil Kulhánka, nepolíbil by ho, ale přece by na něho laskavě pohlédl.

Tohle nešlo chlapečkům do hlavy, i vyložil jsem to následovně: (Pokračování.)

Jedináček.

Dle francouzského JAN NĚP. JOS. HOLÝ, O. Praem.

Porada otce s matkou Dáme naši Viktorku do pensionátu?

Ovšem, vždyť je to náš jedináček . .

Špatně jsme jednali, že jsme chtěli mít jen jedináčka .

Lituješ toho, muži? Poněvadž jest jediná, bude se míti dcera naše mnohem lépe, poněvadž úspory naše netřeba dělit. Hle, proto jí můžeme zaplatiti luxus pensionátu prvního řádu

Aby se potom za nás styděla.

Jaká to myšlenka! Tak dobré dítě!

Ano, dokonalá v očích Tvých. Než, vidíš ji někdy v krámě? Když už nyní se jí obchod nelíbí, co z ní bude, až vyjde z pensionátu prvního řádu? Když již vychodila měšťanskou školu, ať nám doma pomáhá!

Nikdy! Co by řekli sousedé?

Ať si řeknou, co chtějí. Do toho nám nic není.

Nuže, buď rozumný: ještě jednu obět pro našeho jedináčka.

Jedináček, jedináček! To by mohlo býti pro ni neštěstím.

* * *

Viktorie — již ji nesmíme jmenovati Viktorka — přijala návštěvu svých rodičů. Ve velkém saloně internátu jsou již rozličné skupiny. Baron X. přišel navštívit svou dceru ve společnosti syna svého, poručíka; rodina Z., četná, usadila se v koutě: tři půvabné dívky navštívily jejich starší sestry v drahocenných toiletách.

Když matka dala dceři dvě hlučné hubičky, a otec si sedl na židli, dcera se začervenala: Ne tak prudce a hlučně, matko! Držte se dobře, otče!

Je mi příliš horko, dcero. Otec rozepíná vestu.

Otče, uvažte, kde jste.

Otec se opět účelivě zapíná.

Co nového za tři neděle, co jsme tě neviděli? Jak prospíváš ve studiích?

Výborně; ale chtěla bych se ještě učiti angličtině a italštině.

Dobrý Bože! Co s tím budeš dělati v našem městě?

Každá zde chce se naučiti některým cizím jazykům.

Rozumíš, muži, musí se řídit dle ostatních. Poněvadž jest jedináček, můžeme tuto výlohu snadno unést.

Buďsi! Ale kdyby měla Viktorie bratři a sestry, míním, že by zůstala ve svém okolí a byla by šťastnější

Jako bych se nevyrovnala svým soudružkám, reptá Viktorie, pohněvaná. Mami, v saloně se rukavičky nesundávají . .

Hle, hle! Není to pohodlné přijít sem. Řekni mi, dceruško, můžeme se projít zahradou?

Já půjdu raději na sklenici piva, praví otec.

Po tom se rozejdou, s radostí s jedné strany a zármutkem s druhé strany.

* * *

Když bylo Viktorii sedmnáct let, navrátila se domů, zaujata sama sebou a učinivši sobě namáhavě několik známostí.

Budeš vésti naše knihy a dohlédneš tu a tam do krámu? tázala se matka,

Tedy mám zanechat hudbu a malířství?

Nikoli, najdeš čas pro všechno. Den jest dlouhý.

Nemohu snést zápach v krámě. Mimo to zdravotnictví vyžaduje dlouhých procházek, sportu, poněvadž doma nemohu provozovati tělocvik

Zhroucena těmito slovy, matka nařiká: Myslili jsme, že tvé učení nám prokáže služby

Ach, matko, nedělejte ze mne prodavačku, poněvadž, poněvadž jsem jedináček

Ach, ach, jaké to neštěstí. Již to pocituji.

* * *

Procházejíc se často po ulicích, málo se doma zdržujíc, sníc nad svými romány a modními časopisy, dospěla Vikorie znenáhla v dvacátý osmý rok věku svého. Dostala několik nabídek k sňatku, hodících se dobře pro dceru obchodníka; ale s vysoká hleděla na tyto lidi, pro ni příliš sprosté, očekává ještě svého »půvabného prince«, jak si ho ze svých románů vysnila

Pro svou pýchu se tento jedináček ustanovuje pro stav neužitečný, stává se zádumčivou; chyby ve výchově ji přivedly v úplnou odloučenost.

Běda často jedináčku!

Čtyři historické nepravdy o Husovi.

Ze spisů † dra. A. Lenze.

O době Husově šíří se mnoho nepravdivých názorů, které v omyl uvádějí český lid. A přece, přihlédně-li se k nestranným datům dějepisu, zcela jinak tyto nepravdy se objeví. Proto jest povinností katolického tisku prohloubiti vědomosti o Husovi a jeho době, aby lid je poznal, si osvojil, a pak dle toho svůj správný úsudek učinil. Prohloubením znalosti doby Husovy pobledne tak mnohá fráze a tendenční posudek, jimiž se nyní veřejnost pod heslem »prohlubování oslav Husových« ohlušuje.

I. M. Jan Hus velmi nešetrně brojil proti Církvi katolické a kněžstvu.

Lze M. Janu Husovi věřiti?

Již ta okolnost, že tak nepříznivé svědectví vydává o Církvi římsko-katolické její rozhodný a zásadný nepřítel Jan Hus, dává na jevo, že nelze věřiti jemu na slovo, a my máme také závažné důvody, že by to byla neodpustitelná lehkověrnost: dáti jemu v přiřhané naproti katolické minulosti naší za víru.

Předně a především jest historicky jisto, že řídili církev v Čechách po celé století před tím, nežli začal Jan Hus naproti katolické Církvi bouřiti, biskupové zbožní, ano svatí, a nejenom zbožní, ale také svých povinností vrchnopastýřských dbalí, energičtí a ku kázni duchovenstva pilně přihlížející. Byli jsou to:

a) Jan IV. z Dražic, který řídil Církev v Čechách od r. 1301—1343, muž nad jiné učený, věd i umění velice milovný, kterýž ihned r. 1301 slavil synodu, na níž kladl duchovenstvu na srdce, aby bludy vykořeňovali a netrpěli, aby se manželství pokoutná uzavírala.

Pracoval netoliko k tomu, aby bylo duchovenstvo bezúhonné, ale také měl pilnou péči o českou národnost. V Roudnici založil klášter Augustinů a při klášteře zbudoval nádherný chrám, ustanoviv, aby doň byli přijímáni Čechové pouze, i podle otce i podle matky.

b) Dne 5. ledna 1343 zemřel biskup Jan IV. z Dražic, a 14. ledna téhož roku byl kapitoulou za biskupa zvolen Arnošt z Pardubic, tehdáž děkan kapituly pražské.

Ku stvrzení kázně v duchovenstvu konal Arnošt již roku 1343 synodu, na nížto vydány byly zákony proti bludům, proti lichvě a proti těm, kdož modlitbu Páně a apoštolské vyznání víry libovolnými přidavky hyzdili. Kněžím doporučil čistotu, mírnost a nezištnost.

R. 1344 byl Arnošt Klementem VI. na arcibiskupa povýšen, a dáno jemu právo korunovati krále českého, kteréž také Karel IV. zlatou bullou roku 1347 potvrdil.

K radě Arnoštově vydal Karel roku 1347 základní listinu klášteřa slovanského, kterýž také byl ku počtě sv. Jeronýma vystaven. Mnichové sv. Benedikta slovanští přistěhovali se sem z Chorvatska. Nevíme na jisto, jaké úmysly měli Karel IV. a Arnošt při zřizování téhož klášteřa, ale velmi možno jest, že chtěl míti v Praze jisté spojení se slovanskými národy právě prostředkem téhož klášteřa slovanského, a tak by se byly úmysly těchto dvou neobyčejných mužů kryly s úmysly velikého papeže Lva XIII., kterýž od let svatou snahou o to usiloval, aby slovanští národové, až potud rozkořem od Říma odloučení, zase se do lůna cířkve římské navrátili.

Rok na to dne 3. dubna 1348 vydal Karel IV. zlatou bullu jako zakládající listinu university pražské. Učinil tak k radě Arnoštově. Arnošt to byl, jenž sepsal první stanovy pro universitu, on také spolu s Karlem první nadání ze svého jmění na vysoké školy učinil, duchovenstvo světské i řeholní dalo k universitě četné statky a důchody a připsalo je arcibiskupství pražskému.

Tou měrou je historicky jisto, že universita pražská děkuje za své zřizení Karlu IV. avšak u veliké míře Arnoštovi arcibiskupovi a jeho duchovenstvu. Výtečný arcibiskup tento staral se tedy netoliko, aby kněžstvo jeho podle kázně Páně živo bylo, ale aby všechen národ nabýval z university poučení a pravé osvěty křesťanské. Kež by byla zřizená důchody kněžskými universita splnila naděje Karla IV., arcibiskupa Arnošta a jeho duchovenstva! Ale pohřichu stalo se proti všemu očekávání: Hus vypudil svým řáděním na konec katolické členy fakulty bohoslovecké, a jeho věrní žáci nedopustili, aby směli katolíci na universitě přednáseti. A to vymáhala snad ta velebná svoboda Husem hlásaná a rozpoutání rozumu lidského od autority!

Dále ležela věhlasnému arcipastýři na srdci kázeň duchovenstva a vzorný život jeho. Tou příčinou svolal oba biskupy suffragany, olomúckého a litomyšlského, a kněžstvo z celé cířkevní provincie a konal s nimi první sněm provinční v Praze dne 11. a 12. listopadu 1349, na němž byly uřmluveny zákony k nápravě a ku kázni čelící. Těch zákonů čili statut je značné množství a všechny čelí k tomu, aby sobě zachovalo duchovenstvo sv. víru, aby podle té víry živo bylo, aby se chránilo nepravostí, ba i všeho, což by mělo nádech hřichu, aby bylo mravů čistých a bezúhonných.

(Pokračování.)

Různé zprávy.

Literárně-soc. sjezd družstva Vlast (desátý) koná se letos v král. městě Táboře v sále »na Sřelnici« v pondělí svatodušní, dne 12. května t. r. — Řečniti budou: red. Tom. Jos. Jiroušek, učitel Vl. Jelínek, spisovatel Jan Voborský, far. Vlast. Hálek, farář P. K. Toman a kníž. arcib. notář Em. Žák, gymn. profesor. Pozdravy k sjezdu přijímá do 11. května t. r. Vl. Hálek, farář v Liboci u Prahy, po 11. květnu nechť jdou na adresu: Sjezd Vlasti v Táboře, sál na Sřelnici. — Podrobný program uveřejněn jest ve »Vlasti« a v »Našich Listech«.

Rozumy žáčků z I. třídy. (Pokračování.) Žáčkové, vy si přinesete do školy chléb nebo housky, jablka, pomeranče, buchty. Některý má tři housky, jiný má jednu housku a přikoupí si k ní od pí. školníkové buchtíčku. Ale vedle vás ten onen chudý žáček nemá nic: nemá chlebička, nemá housky, nemá krejčárku, aby si mohl něco koupiti a dívá se smutně po vás a vy mu nic nedáte. Sami se dobře najíte a chudého si nevěsimnete. Ale Kulhánek, jemuž toho babička vždy hojně do školy nadělí, dává chlebiček a jablíčka chudým žáčkům a to se Pánu Ježíši líbí a proto by na něho la-skavě pohlédl.

Od té doby nosí mi chlapečkové housky, chléb, jablíčka, já k tomu taky kus chleba přidám a podělujeme chudé žáčky. Nejvíc dává Kulhánek. Je to chlapec dost divoký a rozpustilý, ale srdce má dobré. Mít přísného otce a ne slabou babičku, byl by z něho dobrý hoch.

Ale Kunstovný, jehož mám tolik rád, nikdy mi ničeho pro chudé nedá. Je to syn pekařův a o housku se jim doma nejedná, ale nic nedá. A taky nic nepřijme. Nabídl jsem mu dáreček, jablíčko, buchtíčku, leč odmítl. Jí si svoji svačinu, s nikým nemluví, nikomu nic nedá, od nikoho nic nepřijme. Divné jsou dětské duše!

Jeptišky. — Přišla řeč také na jeptišky. Různí moji žáčkové je znají z dětské nemocnice. Jeptišky chodívají z Karlova do mateřince k sv. Bartoloměji a dokud nešla tramway až k dětské nemocnici, musily kus cesty z nemocnice k tramwayi a zpět k nemocnici jíti pěšky. Tedy přišla řeč na jeptišky, které hoši často v Sokolské třídě vidáli:

Opatrný: Prosim, když hoši vidí jeptišku, křičí na sebe: dej ruku na knoflík.

Já: A co to má znamenati?

Nečesaný: Prosim, oni si myslí, kdyby nedali ruku na knoflík, že by byli nešťastni.

Já: A dělají všickni chlapi?

Hoši: Ano, a někteří jim nadávají; tuhle X Y ze IV. třídy na ně křičel potupné slovo. Hošičkové mi to slovo řekli, nerozumějící, že je to slovo nejen potupné, ale nanejvýše nemravné.

Mne pojal bol a hněv. I vyložil jsem žáčkům, jak obětavě a nezištně jeptišky pracují a se starají: v dětské nemocnici o děti, u Alžbětinek o chudé služby a opuštěné ženy, pod Petřínem o chudé, těžce nemocné starce a stařeny. Často mají dítky nakažlivé nemoci a nikdo k nim nesmi, ani tatínek, ani maminka, ani bratříček, ani sestřička, aby se nenakazili a taky neuměli a jeptišky se z lásky k Pánu Ježíši o tyto dítky starají a kdyby se od nich jedna nakazila a onemocněla, jde k nim druhá a kdyby první zemřela a druhá onemocněla, spěchá k nim třetí — hošičkové, ony pro duše dítek obětují všechno, i život. A vy se jim za to na ulici posmíváte a křičíte jeden na druhého: dej ruku na knoflík. Vy hloupí hlupáčkové, což vám jeptiška může přinést neštěstí, ta, která by vás v nemocnici, kdybyste tam přišli, jako vaše maminka ošetřovala. Opovažte se jim na ulici ubližovat, na sebe před nimi kličet, nebo po nich pokřikovat!

Pilný: Prosim, když dětičky volají v nemocnici maminku, jeptišky jim říkají: Neplač, já jsem nyní tvoje maminka.

Moudrý: Prosim, já se jim nesměju, já je vždycky pozdravím jako velebné pány.

Zanedbaný: Prosim, jeptišky se v nemocnici o chlapečky starají a oni jim za to na ulici vynadávají.

Ale moc chlapečků se nehlásilo, že by se pěkně k jeptiškám chovali, ba hovorný Kunstovný, jenž si do všeho omočil, zde ani nehlesl, i dal jsem jim znova přísné napomenutí a Moudrý dá na ulici pozor a kdyby žáci křičeli, aby dali ruku na knoflík, nebo kdo by jeptiškám nadával, on mně je oznámí a já všechny nezbedníky co nejpřísněji potrestám. A všickni mi to musíte oznámit, co byste nezbedného viděli!

Žáčkové (někteří): Prosim, ano.

Chybná cesta.

Dle francouzského Jaň Nep. Jos. Holý O. Praem.

Děcko dupá a křičí: — Hrozen, chci hrozen.

— Hleď, buď rozumný, praví otec. Podívej se ven, je sníh; v této době nejsou hrozny.

— Kdybych poslala k lahůdkáři? navrhuje matka.

— Není třeba. Není třeba splniti všechny vrtochy dítěte. Polepši je, to bude lepší pro jeho štěstí.

Otec odchází, nevšímá si dítěte, které se mračí.

Láskání chtívá matka jde k němu. »Pojd, dostaneš bonbony«. Jiřík se nechá chytiti; chroupá bonbon zamračen, potom křičí zase: — A teď hrozen!

— Buď hodný, nezarmucuj matku!

Ovšem, Jiřík zná prostředek, kterým vítězí: křičeti, dupati, bít rukama. Myslí, že on je pánem, poněvadž mu matka vždy povolí.

Paní chvatně zazvonila. Když služka vstoupila, vidí děcko, jak tahá matku za vlasy.

— Dejte ho na zem, milostpaní, tam sebou může házetí a neuškodí si.

— Ubohý Jiříček! To nic není; dejte mu, co chce. Zdaž nemá dobrou paměť? Vzpomíná na hrozny, které na podzim dostal. Rychle, jděte k lahůdkáři pro hrozen.

— Myslím, že milostpaní kráčí *chybnou cestou*; když z něho bude nezbeda, či *vinou* to bude?

*

Jiříkovi je dvanáct let. Navštěvuje střední školu a vrací se z ní leckdy s úlohami. Dnes má ještě opsati dvě stránky z učebnice. Otec svažil čelo.

— Kdy počneš pilně pracovati?

— Profesor má na mne vztek. protestuje žák.

— Špatná to výmluva, synu, tak se chtějí lenoši omlouvati. Poslyš: musíš se polepšiti, nebo půjdu k p. profesorovi a budu ho prositi, by tě nechal po škole. Bez učení není pokroku v životě.

Otci neodvází se chlapec odporovati, hledí se vzdáliti.

— Nejsi příliš přísný? táže se matka.

— Drahoušku, věř mi, třeba jednati proti tvé přílišné dobrotě, když tak se mazlíš se synem, uvádíš ho na *chybnou cestu*, na niž ho očekávají tisíce svízele. Chci, aby studoval, rozumíš? Plat, který mám, stačí nám, bychom žili; ale jmění nemáme, a co by nastalo, kdybych byl ku práci neschopný?

— Můžeš říci něco podobného? praví žena a objímá vřele manžela.

Za čtvrt hodiny, když otec odešel, vstoupí Jiřík.

» — Maminko!«

— Co pak, Jiříčku?

— Máš písmo skoro jako dítě, podobá se mému, opiš můj trest, maminko!

— Nemohu.

— I můžeš. Chci si spořádati známky.

— Otec se bude hněvati.

— Neřekneme mu nic, jen piš!

Matka povoluje opět. Nový krok na *chybné cestě*.

*

*

*

Po desíti letech. Matka je vdovou; Jiří, který byl lenochem ve škole, je nyní modním lvem. Rozhazuje, baví se, vrací se pozdě v noci, vše se má díti dle jeho vůle. Marně hledá matka pro něho místo.

— I najde se, říká syn stále. Což se nemohu trochu bavit?

Věrná služka našla již matku v slzách. S jistotou, které si svou dlouholetou věrností získala, odváží se říci:

— Milostpaní, Vy jste příliš dobrá; pan Jiří zneužívá Vaší dobroty. Třeba však v čas ho vyprostiti z této *chybné cesty* a přiměti ho ku práci; jest to zajisté jen k jeho prospěchu.

Kdyby mohla matka znovu začít! Nyní již se necítí paní, vládkyní, a každý den trápí srdce její nová bolest. Jaká bolest tak milovati syna svého a báti se jeho návratu — poněvadž se ukáže jen, když chce peníze.

Jiří vstoupí, značně rozrušen.

Chceš večereti? ptá se matka.

— Děkuji, nechci. Co mne znepokojuje, je ztráta ve hře

— Nešťastníku! Zničíš nás úplně.

— Jsem dlužen, Váš syn, tyto peníze: jest to čestný dluh. Dáte mi peníze?

Když ne, jsem hotov; nad to život mne nebaví

— A otec Tvůj? Takový pracovník! Zapomněl jsi na něho?

— Dáte peníze, ano nebo ne?

Ubohá matka! Nyní vidí propast, kam ji zavedla *chybná cesta*

Kěž její zkušenost poučí jiné!

Čtyři historické nepravdy o Husovi.

Ze spisů † dra. A. Lenze.

(Pokračování.)

Arcibiskup Arnošt visitoval pilně arcidiecési svou, snažně k tomu hledě, aby jedenkaždý svědomitě zachovával zákony synodální.

Arnošt proslul velikou učeností. Byl licenciat v Bologni i v Padově, byl znatel kanonického práva i občanského, v jeho duši soustředila se téměř všecka věda jeho času, byl znatel věd přírodních, znal jazyk německý, rovně jako svůj mateřský český, mluvil po francouzsku jako rodilý Francouz, po italsku jako Ital, a tato veliká učenost zjedнала jemu autoritu převelikou nejenom v Čechách a na Moravě, ale také po všem katol. světě.

Než, byl-li Arnošt veliký pro svoji učenost i pro svůj věhlas diplomatický, byl ještě větším pro svůj svatý život, takže povzbuzoval duchovenstvo ku svatě kázní ne tak přísnými zákony jako svým svatým životem. Obcoval více v nebesích životem svým, nežli na zemi. O půl noci vstával, aby se modlil jitřní hodinky s kaplany svými. Noční dobou se také modlával hodinky Mariánské. Arnošt miloval Pána Ježíše, ale po něm lnul zvláštní láskou ku Marii, matce Jeho. Když vykonal jitřní hodinky a chvály Mariánské, a jeho kaplani se odebrali na odpočinek, započal arcipastýř sobě zanechaný rozjímání o pravdách věčných, ponořil se v čtení Pisma svatého a životů svatých, a duše jeho zalétala k Bohu a ku přeladké Matce Jeho.

Arnošt miloval lid tou osvícenou láskou křesťanskou, která miluje v Bohu a pro Boha bližního a nežádá sobě zde na světě cti a chvály a veleby. Rozdával

chudým hojně almužny, na každý den měl při dvoře svém dvanácte chudých, jež obdaroval netoliko pokrmem, ale také penězi. Na veliký pátek byl zvláště štědrý v ošacování chudých, jimž kázal našiti plášťův a kukel. Tak činil veliký ten arcibiskup netoliko v sídle svém v Praze, ale také kdykoliv konal cesty po zemi, zvláště když byl nedostatek a zuřil mezi lidem hlad, činil znamenité almužny; dal rozdávat chléb po české zemi a tak mnohé od smrti hladem osvobodil.

Tak byl arcibiskup Arnošt skvělým příkladem svému duchovenstvu, jak by i ono mělo sebe zapírat, po kněžsku žíti, Boha a bližního milovati, a zvláště jak by mělo Matku Páně uctívati. Po sv. Vojtěchu nebylo na biskupském stolci arcipastýře jemu podobného. Pověst o velikosti jeho byla daleko za hranicemi české země známa, tak že byli po smrti Innocence VI. kardinálové na tom, zvoliti ho za papeže, avšak tomuto povýšení vadilo pouze, že nebyl národnosti francouzské. — Není ani možná si mysliti, aby se bylo kněžstvo podle příkladu arcibiskupova neřídilo, a aby se byl lid na životě šlechtetného arcibiskupa svého byl nevzdělával. Vždyť měl pověst svatého biskupa po vší české zemi; ano po všech vlastech českých, zvláště v Kladsku, kdež jest až podnes u veliké vážnosti a cti, takže obyvatelé tamní dávají svým dítkám zhusta jméno »Arnošt«.

Učený Balbín praví také, že by se bylo jednalo o jeho svatořečení — kdyby byly nepovstaly války husitské; avšak titul »blahoslavený« dával mu lid, vida svatý život jeho, za živa i po smrti.

Snahy arcibiskupovy ku nápravě duchovenstva i lidu byly úsilovně podporovány přítelem jeho Karlem IV., kterýž i sám genialností i životem zbožným slynu. Oba však vynikali ctnostným životem neméně jako neobyčejnou učeností.

Zejména překonával arcibiskup Arnošt Mistra J. Husa theologickou znalostí, neboť Hus měl sice rozsáhlé vědomosti theologické, ale do hloubky sv. víry nevnikl. Arnošt však byl netoliko theolog učený, ale do mystiky sv. zasvěcený. O hloubce jeho theologie dává svědectví jeho překrásný spis, kterýžto napsal ku počtě Matky Páně, jenž jest znám pod titulem »Mariale Arnesti«.

c) Po smrti Arnoštově dne 12. července r. 1364 *byl za arcibiskupa zvolen Jan I., přijímám »Očko z Vlašimi«*. I tento arcibiskup byl důvěrným rádcem a přítelem Karla IV., který s ním radu bral, kdykoliv chtěl něco na prospěch Cirkve podniknouti.

Jan I. staral se bedlivě o nápravu i duchovenstva i lidu. Aby se rozmáhala a zakořenila kázeň v duchovenstvu, konal často synody, zejména r. 1365, 1366, 1374 a 1377, ano praví se dokonce, že synodu i dvakráte v roce svolával.

I o Janu I. je známo, že byl velice dobrotivý, že zřídil špitál u potoka Botiče pro chudé, kteří dříve blahobytem oplývali, ale potom schudli, a na Hradčanech špitál pro nemocné duchovní.

(Pokračování.)

Různé zprávy.

Kongres katolických slovanských pedagogů v Lublani. Ústřední výbor slovinské „Slovuškové zveze“ usnesl se jednohlasně, aby ve dnech slovansko-chorvatského katolického sjezdu v Lublani konán byl kongres katolických slovanských pedagogů. Již dříve bylo stanoveno, aby katolický učitelský spo-

lek slovinský „Slovušková zveza“ odbyval svou valnou hromadu ve sjezdových dnech. Když pak počali se o sjezd lublaňský zajímat i též katolictví učitelé a pedagogové jiných korunních zemí, rozhodl se výbor, pozvati je k spolupráci, na společný kongres. Poslanec Kadlčák vzal si na starost vyjednati vše, co se účasti Čechů týká. S Chorvaty a spolky katol. slovanskými v jiných zemích bude „Slovuška zveza“ jednati přímo. Kongres

bude zapadati do rámce programu sjezdu všeobecného a nebude mít všeobecných, veřejných schůzí, na nichž by brali účast všichni sjezdovanci, nýbrž bude mít schůze čistě speciální a speciálně pro pedagogy. Bylo již také zvoleno 6členné komité, které vypracuje program kongresu a povede celou jeho agendu a agitaci k němu.

Úspěch soukromých katolických škol v Australii. Katolíci v Australii pochopili důležitost dobrých škol a proto, ačkoliv je jich celkem jen 900.000 a ačkoliv musejí platit daně a poplatky na školy státní, přece se postarali o obecné katol. školy soukromé pro katolické děti a mimo to zřídili větší počet škol středních. Přespolní žáci střední školství dostávají stipendium v obnosu 700 K ročně. Ovšem jen na školách státních. Každý tedy pochopí, v jaké nevýhodě oproti tomu byly soukromé střední školy katolické, na nichž přespolní žáci těchto stipendií nedostávali. Po katolících počala zřizovati své soukromé školy též jiná vyznání. A hle, aby na byla pro své školy žáků, vymohla si od státu dispense. Žáci na jejich školách dostávali stipendia jako na školách státních. Katolíci žádali o takovou dispens marně. Avšak parlament v New-South Walesu onen zákon, vyhrazující stipendia jen školám státním, zrušil. Zvláštní komise měla vyšetřiti, kterým školám ta stipendia mají býti povolena. Povolán zvláštní odborník ve školství až z Anglie, ovšem vyznáním protestant. A jaký byl výsledek? Když pro-komunal soukromé střední školy, označil z nich 43, kterým stipendia měla býti udělována. A z těch 43 soukromých středních škol je 24 katolických a 19 nekatolických.

Důležité rozhodnutí o povinnosti školní mládeže k náboženským cvičením. Následkem štvání „Vol. Mýslenky“ a nepřátelského tisku odpirali v poslední době mnozí rodiče poslat děti k sv. zpovědi, do kostela a na církevní slavnosti. Nyní rozluštěna celá věc říšským soudem. Dne 11. dubna říšský soud rozhodoval o tomto případu: Obchodník Sterc v Židenicích u Brna byl 10. července m. r. odsouzen okresní školní radou brněnskou k pořádkové pokutě 20 K, v případě odepření do vězení na 48 hodin, poněvadž se tvrdostně zpěchoval posílati svoji dceru Miraslavu, která navštěvovala obecnou školu v Židenicích, do kostela na bohoslužby a ku sv. zpovědi a přijímání. Josef Sterc podal proti tomuto trestu odvolání k zemské školní radě moravské, ale tomuto odvolání nebylo vyhověno. Říšský

soud uznal svým publikovaným rozhodnutím za právo, že v odpor vzatými rozhodnutími nebylo ani porušeno právo na svobodu víry a svědomí příslušící stěžovateli a jeho děti, ani nebylo porušeno právo, pokud jde o tvrzené odnětí zákonného soudce. Důvody velmi stručného rozhodnutí říšského soudu kryjí se úplně s vývody protispisu zemské školní rady. — Rozhodnutí říšského soudu lze jen vítati, poněvadž drzost „Vol. Mysl.“ stále roste ve štvání proti účasti mládeže na náboženských úkonech.

Jak vycučují pokrokoví učitelé v Olšanech u Prostějova. Kterýsi pokrokový učitel v Olšanech u Prostějova chlubí se tímto výsledkem své výchovy: „Proč by si hanácký školák v Olšanech u Prostějova přál žít za válek husitských. Napsal své mínění o tom do školní úlohy: „Když byly války husitské, neučili se chlapeci ve škole náboženství. Bylo ale pět papežů a ti si to záviděli jeden druhému Kbybych býval byl tenkrát na světě, byl bych býval raději. Protože se nerad učím náboženství a panáček moc řežou“. — Tento „projev“ patrně „nejlepšího“ svého žáka dal si jeho učitel vytisknouti v „pokrokových“ novinách.

Národně-sociální paedagog. Sociální demokraté radili v dětském svém časopise dětem, aby kašaly na čtvrté přikázání Boží. Přerovský národně-sociální lístek „Pokrok“ jim dává opět tuto „radu“:

Hochu, slyš mou radu vzácnou.
škole vždy se vyhýbej,
máš tu les a luka, pole,
tam si plnou volnost máj!

Škola tebe jenom hubí,
šíří špatné názory,
místo volných, hrdých lidí,
vychovává potvory.

Zkoumej pilně, příklady máš
všude, hochu rozmilý:
největšími lotry jsou ti,
co se nejvíce učili.

Páni pokrovní učitelé, poděkujte se „Pokroku“ za tyto uslechtilé komplimenty. Nám se nikdy nechtělo věřiti, že šíříte ve škole špatné názory. Snad mladým Klofáčovým to uvěříte. Ale že vychováváte „potvory“, to jsme se přec neodvázili tvrditi. A dokonce jste i „největšími lotry“. Pro Bůh, co jste do červenobílým bratřím vyvedli? Pane poslanče Koučny a pane kandidáte Indro, vy jste vychovávali nebo vychováváte — „potvory“? A ty „potvory“ snad se staly pak národními sociály? Mluva „Pokroku“ by tomu nasvědčovala!

Úkol matky v době školní.

Píše A. SIMERSKÁ.

Když dítě počalo chodit do školy, většina matek úkol vychovatelský s radostí předá škole a stará se nadále jen o tělesný zdar dítěte. Dušinky dětské jsou však vzácným skvostem, jest proto nepochopitelné, proč matky tak lehce zřikají se těchto pokladů.

Některé matky omlouvají se malou znalostí zásad vychovatelských. To však v dnešní době jest chatrnou výmluvou. I té nejvíce zaměstnané ženě zbude tu a tam chvíle, aby si mohla přečísti některé pěkné dílo vychovatelské, nebo aby poslechla vzdělávací přednášku.

Dobrá matka duševně žije se svým dítětem nejen do šesti let, kdy dítě stále kolem sebe má, ale i v době školní, i později při vstupu do života, vlastně po celý život až ku hrobu. Proto nesmí matka s dokonaným šestým rokem prostě předati dítě škole a sama veškeré práce zanechat.

Když dítě počne chodit do školy, matka musí dorozumívati se se školou, aby školní i domácí vychování bylo ve shodě. Matka nesmí především domnívati se, že její dítě jest ze všech nejlepší, právě jen proto, že jest to dítě její. Směšná jest urážlivost matek, které každou špatnější známku přičítají vině učitele, dítě všemožně omlouvajice.

Každý učitel mnohem raději píše známky pěkné nežli špatné. Vždyť dobrý prospěch žáků jest měřítkem vlastní jeho kvalifikace. Bez podstatné příčiny jistě špatné známky žáku nedá. Na matce jest aby pátrala po těchto příčinách a snažila se je odstraniti.

Velmi často příčinou špatného prospěchu bývá nemoc, na oko utajená. Je to buď chudokrevnost, která činí děti lenivými a váhavými, nebo nyní tak častá nervosa působí, že dítě je neklidné, roztržité, neposedné. Jindy opět dítě špatně slyší nebo vidí, pročež nemůže dobře učení sledovati.

Rozumná matka musí o takové příčině věděti, a nikdy nebude pak viniti učitele, když dítě její neprospívá.

Matka podporovati má školu hlavně tím, že pilně toho dbá, aby dítě domácí úkoly včas a správně vypracovalo, a i když není úkolů, doma si opakovalo, čemu se ve škole učilo.

Úkoly ovšem nesmí matka přehlížeti až ráno, při odchodu do školy, ale den před tím, kdy jest ještě dosti času zapomenutý úkol vypracovati.

Často dítě má tu nejlepší chut a vůli se učiti, rodiče však sami jsou vinni, že se neučí, neboť neposkytnou dítěti dosti příležitosti, času a klidu k učení.

V rodinách chudých zaviňuje to práce, kterou i školní dívky musejí rodičům pomáhati. V rodinách zámožných pak mnohdy dítě nedostane se k učení pro zábavy, společnosti a návštěvy.

Pak na rychlo odbude úlohu, kterou nikdo pořádně nepřehlédne. Věc jednou zanedbaná více se nedohoní. Takové dítě zná sice tu a tam něco, všecko však jen na polovic, mnohému vůbec nerozumí, a na takových chatrných základech má se dále budovati. Což divu, že takový žák dříve nebo později propadne ku své škodě, a k nemalé mrzutosti rodičů.

Povinností matky jest, aby školu učinila dítěti drahou a milou. V srdci dítěte na prvním místě musí býti škola, učitel a školní povinnosti: Nechť nebojí

se žádná matka, že ona sama bude tím zatlačena do pozadí. I právě na opak, kde matka povznáší v mysli dětské vážnost ku škole, tam sama stoupá ve vážnosti.

Kde však doma slyší dítě mluvit o škole a učitelích s pohrdáním, kde přisnost učitele posuzuje se jako bezpráví vůči dítěti, tam dítě nemá úcty ke škole, ztrácí však také úctu k rodičům.

Každá matka má si uvědomiti, že škola má důležitost nejen pro některého jedince, ale pro celý národ a stát. Škola podává každému občanu všeobecné vzdělání, které osvětluje rozum, ušlechťuje duši a vede k pravé lidskosti. Proto třeba míti úctu ke škole, a vštěpovati úctu tu dětem.

Škola, jak dnes jest zřízena, nemůže plně konati úkol vychovatelský. I ten nejsvědomitější učitel musí se především starati, aby probral předepsané učivo, stránka vychovatelská jest až na druhém místě. Ostatně, zvláště v městech, učitel ani nezná vlastně svých žáků. Ve třídě tisní se houfec dětí, o kterých učitel téměř ničeho neví, ani odkud přicházejí, ani do jakých poměrů se vrátí ze školy. Tu jest velmi nesnadno, skorem nemožno mluvit o vychovávání.

Proto jsou tu matky, aby učinily to, co škola činiti nemůže. Matky mohou tak mnoho, jen kdyby vždy chtěly. Vždyť matka nejlépe rozumí svým dětem, ona zná, co učitel o dítěti věděti nemůže.

Matka může v první řadě učiniti, aby učení dítě těšilo. Učitel musí jen učit a učit, třeba sám mnohdy cítí, že to učení děti nezajímá, i učitele samotného mnohdy netěší. Učitel však není svým pánem. Matka za to není vázána ani osnovou ani různými předpisy, ta může dokázati, aby se učení stalo dítěti zajímavým. Jest to moment velmi důležitý. Pokud věc dítě nezajímá, ničeho s ním nepofídíš, jakmile však počne žáka předmět těšiti, dobrý výsledek jest jistý.

(Pokračování.)

Čtyři historické nepravdy o Husovi.

Ze spisů † dra. A. Lenze.

(Pokračování.)

Na synodě r. 1379 vydal Jan I. rozkaz, aby bylo v pátek v hodinu smrti Páně dáváno znamení, aby věřící v tu hodinu uctivali umučení Páně.

Dne 17. září r. 1378 byl Jan jmenován od papeže Urbana VI. kardinálem, v kterémžto roce povstal v církvi pohoršlivý rozkol, ne tak vinou kardinálů jako zločinnými pletichami dvoru francouzského, a byl udržován mocnostmi, jimž na tom záleželo, aby velikou moc politickou svaté Stolice ponížily.

Marně napomínal Karel IV. knížat křesťanských, aby neblahý rozkol zameziti hleděli. Slova jeho byla slova volajícího na poušti. Bohužel, učený a zbožný císař Karel IV. a o blaho církve pečlivý dokonal r. 1378 dne 29. listopadu v 63. roce věku svého pozemskou tuto pout k nenahraditelné škodě království českého a celé církve.

Jan arcibiskup složil břemeno své r. 1379 a vložil úřad biskupský na svého synovce *Jana z Jenšteina*.

d) Jan II., zvaný z Jenšteina (1379—1396), syn bratra Jana I., stal se tedy nástupcem jeho. Jan II. studoval v Praze, Bologni, v Padově a v Paříži a byl tudíž dosti naučen a schopn k úřadu tak vysokému, k němuž byl zavolán.

Jan II. byl nade všecko k chudým dobrotivý. Roku 1390 vydal se do Říma, kdež bylo všeobecné jubileum. V Římě byl byt jeho poznatelný podle davu žebráků, kterýž jej obléhal, a když mu peníze došly, sám žebral na žebráky.

O tři léta později r. 1393 bylo jubileum také v Praze konáno. Kostel Vyšehradský byl ustanoven k tomu, aby v něm věřící svátosti přijímali a byli odpustků účastni. I Hus byl mezi kajícíky.

On se staral také všemožně, aby kázeň v duchovenstvu zkvétala, aby se v nápravě lidu a duchovenstva pokračovalo, a proto slavil četné synody, zvláště r. 1381, 1384, 1389 a 1392.

Přetěžké doby nastaly pro tohoto biskupa pro krutou mučednickou smrt generálního vikáře sv. Jana Nepomuckého.

Celé století XIV. byla katolická církev v Čechách, jakož jsme viděli, tak šťastna, že ji řídili biskupové na slovo vzatí, horliví, kázně duchovenstva nade všecko dbalí. Jest starodávné pořekadlo, že po příkladu králově se řídí také jeho podřízenstvo. Jak by tedy mohlo býti pravda, což Hus záhy, snad již v r. 1400 tvrdil, že jest duchovenstvo katolické zcela zkaženo. Jakým právem směl Hus takto napadati katolické kněžstvo? Vždyť ho ani náležitě nepoznal. Pokud víme, nepřišel Hus dále než do Vilsnaku a do Husince. Snad znal plebány prachatické, i duchovenstvo světské i řeholní v Praze, jakým právem odsuzoval všechno duchovenstvo? Jakým právem prohlašoval papeže za Antikrista, za náměstka ďáblava? Musíme ku cti minulosti svých katolických kněží veřejně vyznati, že Hus přepínal, že nepravosti jednotlivců na všecken stav duchovní přenášel, což mu také bývalý kolega jeho na universitě vytýkal, jej také pro to káral, ano jej z podvodu na lidu českém páchaného právem obviňoval. Hus však nedbal ani na arcibiskupa, ani na odpory duchovenstva, ani na to, že se přenášením hříchů jednotlivých kněží na všecken stav kněžský dopouští neodpustitelného atentátu na cti toho stavu, k němuž i on náležel, a podrýval autoritu kněžstva napořád.

A proto předstíral Ondřej Broda Husovi, že zločiny, jež kněžstvu přiřkládá, jsou k víře nepodobné, a že jich na věky nedokáže.

Hus tedy jest svědek nespolehlivý stran stavu, v němž se duchovenstvo jeho věku nalézalo. On byl rozhodný a vášnivý nepřítel jeho. Tou příčinou nelze mu za víru dáti.

(Pokračování.)

Různé zprávy.

Literárně-soc. sjezd družstva Vlast v Táboře zdařil se skvěle. Vystoupilo v jednom dni dne 12. května 6 řečníků vyškolených a řeči jejich zanechaly v posluchačstvu hluboký dojem.

500 katolických učitelů v Paříži slavilo svůj kongres. Sjeli se se všech stran Francie. Rektor katolické university v Paříži Mons. Vandrillen byl kongresu přítomen a shromážděným učinil sdělení, že republika Kolumbie požádala ho, aby jim ve Francii vybral vhodné učitele pro vyučo-

vací ústavy jejich republiky, která nepřeje si učitelů nevěřících, nýbrž katolických.

Štvaní a jeho ovoce. Rudý a volno-myšlenkářský tisk, nechávaje úplně s pokojem synagogy, modlitebny a starokatolické kaple, soustřeďuje své nájezdy na katolickou církev. »Vystupte z církve rodičové i s dětmi! Nic víc vás to nebude státi, nežli že podepíšete blanket, který vám pošleme.« — Jiné štvaní jest: »Neposílejte děti na průvod Božího Těla, ke zpovědi, na školní mši svatou!« Toto protináboženské štvaní nese ovoce: Devítiletý hoch Václava Kupky z obecné vinohradské školy přinesl učiteli svému vysvědčení, na němž známku z náboženství otec jeho štětcem za-

mazal. U soudu otec prohlásil, že sám jest bez vyznání a že nechce, aby syn jeho byl nábožensky vyučován. Pro falšování veřejné listiny přikl mu vrchní soud 24 hodin vězení a půst.

Skandální poměry ve francouzské škole. Ve Francii odstranili ze škol kříž a jak to v nich nyní vypadá? Spolek rodičů žáků z gymnasia v Lille zaslal francouzskému ministru vyučování list, ve kterém se praví: »Čím více program svůj zdokonalujete, čím více vědomosti vtoukáte do hlav dítek našich, tím méně umějí. Mají průměrem denně pět hodin vyučování, jsou nasycování nejružnějšími moudrostmi, ale nemají ani potuchy o tom, co ví za našich dob poslední školák z obecné školy. Pozbyli porozumění pro pravopis. Žvatlají trochu anglicky, trochu německy, ale jména největších klasiků cizích jsou jim stejně vzdálena jako Faraonové třetí dynastie. Žáci nemyslí, nesoudí, nečtou, necítí. Co pak vlastně dělají ve škole?« — Dle zpráv došlých o školách francouzských není tento list rodičů bezdůvodný. Nedávno na příklad projevil žáci jednoho pařížského gymnasia úžasnou nevědomost. Nejen na Moravě — jak se ukázalo na neslavné paměti pokrokařského ústavu ku vzdělání učitelů v Přerově — ale také všude jinde jsou pokrokařské školy institucí na zlenivění myslí mládeže, což nejpádneji dokazují výsledky školství francouzského.

Neocenitelné zásluhy o rozvoj školství má francouzský Školský bratr Evagrius. 12 let vyučoval tento řeholník se znamenitým výsledkem ve Francii, od roku 1962 v Egyptě po 11 let. Do r. 1878 nebylo v Palestíně jediné francouzské školy. Leč Evagrius po překonání značných obtíží se přičinil, že tam byla založena. Pak francouzský jazyk zdomácněl jeho snahou i na jiných palestín. školách. Evagrius založil i vyšší školu, která měla velice blahodárný vliv pro několik větších měst palestínských. Jeho horlivosti podařilo se založit školy i v jiných velkých městech, až počet žáků na nich dostoupil znamenitého čísla 40.000. Řeholníkovi dostalo se nadšené pochvaly za šíření kultury francouzské od »Alliance« a konečně byl Evagrius jako ctihodný kmet vyznamenán při rozdělování cen francouzskou Akademií.

Tak to chodí ve Francii stále. Domácí učitelé řeholníci se vyhánějí od zednářů za hranice, ale v cizině jsou řádoví učitelé

Francii velmi dobří. Ta ví, že nikdo nedovede v cizích zemích tak posilovati a vzdělávati živel francouzský, jako tito obětaví mužové. Proto Francie zahraniční řeholníky velice často vyznamenává, ale doma jim školy ruší, aby zednářští učitelé mohli vyučovati na místech pohodlnějších. Až mniši zkyprí půdu i v koloniích, budou tam vyhnáni také.

Německý kanclér o soc. demokratickém hledisku náboženském dne 17. dubna neohroženě prohlásil: »Musíme si v sociálně demokratickém tisku dáti libiti stále tupení víry v Boha? (Pokřiky u soc. demokratů: Ne, není pravda! Trvalý nepokoj.) Také bez novinářských zpráv musíte mi přiznati, chcete-li býti poctivi, že přes všechnu snášelivost, jakou hlásáte — ustavičně napadáte víru v Boha u jiných lidí. (Pokřiky u sociálních demokratů: To není pravda!) Celý říšský sněm jest — myslím na mé straně. (Hlučný souhlas.) A stejně tak hlučíte a brojíte proti lásce k vlasti, jak jí rozumí většina německého národa. Pak se divíte, pánové, že vůči takovému událostem Jeho Veličenstvo císař připomněl mravní sílu, víru v Boha, důvěru v moc Boží, které staly se základem obrození našeho národa před 100 lety? V tom, co císař v Berlíně 10. března mluvil, mluvil z duše pruskému, německému národu.« (Hlučná pochvala na pravici a ve středu, bouřlivý odpor a syčení u sociálních demokratů.)

Rozhledy po husitství,

nový časopis Tiskové ligy. Vyšly roč. I. č. 1. a 2. s tímto obsahem: »Národné sociální novohusité a Hus« a »Sociálné demokratičtí novohusité a Hus.« — Každý sešit stojí 16 h. — Objednávky vyřizuje

admin. družstva Vlast v Praze čp. 570-II.

Věrné své stoupence

prosíme, aby nám v hojně míře svěřovali drobný tisk: visitky, plakaty, pozvání ke schůzím, divadelní oznámení a j. v. Věrné přátele své prosíme, aby k tomu i jiné povzbudili.

Družstvo Vlast v Praze čp. 570 II.

Úkol matky v době školní.

Píše A. SIMERSKÁ.

(Pokračování.)

Jest ovšem pravda, že mnohé předměty zdají se býti prosty vši zajímavosti. Platí to hlavně o počtech, které více méně i při nejohravnějším učitelu žákům se protiví. Zvláště začátky bývají přetěžké. Děti vesele a radostně hledící ztrácejí radosti i svěžest, jakmile se učitel obrátí k počítadlu, a na tabuli se objeví nenáviděné číslice.

Matka mohly by tu mnoho vykonati. Učitel musí *učiti*, ale matka může si s dětmi *hráti*, což jest pro dítě ohromný rozdíl. Řekne-li učitel: »3 jablka a 2 jablka jest 5 jablek,« i když to názorem provodí, děti to valně nezajímá. Řekne-li však matka: »Budeme si hráti s jablíčky, s kuličkami atd.,« dítě radostí jen září. Hraje si a při tom lehounce naučí se tomu, čemu učitel marně se namahal ve škole je naučiti.

Možno-li hrou vzbuditi zájem dítěte pro počty, jest to tím snadnější při ostatních předmětech.

Dítě, ve kterém je probuzen zájem a chut po věděni, samo bude dychtiti po nových a nových vědomostech, a tím usnadní každá matka mnoho práce dítěti i učiteli.

Matka má se postarati, aby dítě její umělo mluvit, když do školy vstupuje. — Zdá se to snad k smíchu. Což pak šestileté dítě nedovedlo by mluvit? —

Ptejme se jen učitelů, a ti nám nejlépe povědí, že třebaš ze šedesáti žáčků v prvé třídě sotva dva dovedou zřetelně, správně mluvit. To snad není možné, žasne mnohá matka. Jest to však vskutku smutná pravda. Děti přicházející do školy šišljají, brebtají, hlásky polýkají atd., a všecky ty vady musí za matky odstraňovati teprve učitel. Co tu úmorné práce, co ztráty drahého času. Dětem pak stálým napomínáním a opravováním řeči zprotiví se škola i učitel, vinou matek, které z lehkomyšlnosti a lenivosti nenaučily děti řádně mluvit.

Při cvičení mluvy zapomíná se na naslouchání. Dítě musí především jasně a zřetelně slyšeti to, co má samo vysloviti. Musí jedno slovo slyšeti několikráte, až samo bez nucení pokouší se nás napodobiti. Snad se mu to podaří hned. Ne-li, opakujeme pokus tak dlouho, až se podaří. Nesmíme ovšem ukládati děcku vyslovení něčeho, co dokázati nemůže. Od jednoduchých slov nutno postupovati ke složitějším.

V době školní na vývoj řeči nejlépe působí píseň a výrazné čtení. Pokud jsou žáčkové menší, matka časem vezme poutavou knížku a předčítá, ne ovšem rychle a jednotvárně, ale volně, libozvučně s patřičným výrazem a modulací hlasu.

Brzy přihlásí se dítě, že matku při čtení zastoupí. Snad nechte hned bezvadně, ale i dobrou vůli třeba pochváliti.

Dítě učí se tak hravě zřetelně, jasně mluvit, vedle toho však zamiluje si knihy, které pro celý život zůstanou nejlepšími jeho přáteli.

Ovšem knihy dobré, které krásu, pravdu a dobro zasévají v srdce dětí. Nesmíme si však mysliti, že kniha plná mravoučných sentencí jest tou nejlepší pro dítě. Poučování a moralisování nejdříve se dětem zprotiví. Dobrá kniha pro děti musí býti poutavá a vábívá, tak aby dobré sítě nepozorováno zapadlo v duši čtenáře.

I velmi pečlivé matky však zřídka kdy o tom přemýšlejí, a málo péče vynaloží při volbě knihy pro dítě.

Když pořizují dítěti šat, co tu péče a starosti, bude-li děcku' slušeti, bude-li podle mody atd. Ale při kupování knihy jde matka prostě do krámu, vezme bezmyšlenkovitě, co se právě zlíbí obchodníkovi jí nabídnouti, a věc jest odbyta.

A přece knihu měla by matka daleko pečlivěji vybírat nežli šat. Ne obchodník zná dítě, ale matka. Ona musí věděti, co jest nejvhodnější četbou pro dítě. Matka musí knihu předem znáti, nežli jí vloží do ruky dítěti, aby mohla odpovídati k dětským otázkám, které čtení každé dobré knihy rozvíjí v hlavince jen trochu bystrého dítěte.

Knihy dobře volené neomrzí dítě, neodhodí ji po prvním přečtení, ale uloží, a po čase znovu čte a nový užitek z ní čerpá.

Kdyby všechny matky kupovaly jen knihy dobré a cenné, vymizelo by rázem jedovaté býlí, které četbou kazí naše děti. Kdyby bezcenné, mnohdy i špatné knihy pro mládež nikdo nekupoval, obchodníci by je po čase vůbec z obchodů vymýtli.

Tisk v naší době jest největší mocností. Staví i boří, léčí i otravuje, šlechtí i znemravňuje. Pečlivá matka nebezpečné jedovaté látky úzkostlivě před dětmi skrývá, ale dopouští, aby děti měly přístupu ku knihám a časopisům, které hůře nežli jed působí na dětskou duši.

Některé matky nedovolí dítěti stýkati se s druhy pochybného chování, nevidí však, že dítě její tajně zabývá se četbou, která více zkázy mu přináší nežli obcování s nejhorsším uličníkem.

Jiné matky zase z přílišné obavy nedovolují dětem vůbec ničeho čísti. Takové matky rovněž hřeší na svých dětech. V žádné rodině nemá chyběti dobrá kniha, a každá matka má v ruce dítěte vkládati knihu, ovšem věku jeho přiměřenou, neboť tím nejjistěji buduje základ štěstí dítěte.

Lidé lhou, přátelé mohou oklamati, ale dobrá kniha nezklame nikdy.

(Dokončení.)

Čtyři historické nepravdy o Husovi.

Ze spisů † dra. A. Lenze.

(Pokračování.)

Celé století pracovali výteční biskupové na stolci svatého Vojtěcha, hledíce ku nápravě duchovenstva a ku jeho zdokonalení, biskupové to, kteří, čeho na duchovenstvu žádali, také sami v míře dokonalé plnili, jsouce příkladem jeho ve zbožném a svatém životě. V stejném směru s nimi působil také genialní a zbožný císař Karel IV. Aby se náprava lidu a duchovenstva stala skutkem, povolal spolu s Arnoštem arcibiskupem slavného mnicha Waldhausera, a ten zajisté seč byl, také svědomitě úlohu svou vykonal. Když již šest let k tomu cíli a konci pracoval, aby Němce Bohu získal, dostalo se i Čechům horlivého pracovníka. Byl to kněz Jan Milič z Kroměříže. Jsa velice zbožný, stal se miláčkem Karla IV., a obdržel službu v královské kanceláři. Již r. 1350 byl kanovníkem v Kroměříži, a později u sv. Víta. Avšak svědomité konání povinnosti, s úřady těmito spojených, nedostačovalo jemu. Chtěl dokonaleji plniti vůli Boží a působiti k tomu, aby i jiní vůli Páně lépe naplňovali. Tou příčinou vzdal se kanonikátu.

Marné byly všechny prosby arcibiskupa Arnošta z Pardubic, aby zůstal. Marná byla prosebná slova jeho: »Pane Miliče, což lepšího můžete učiniti, než abyste ubohému arcibiskupu svému byl pomocen v spasení stáda jemu svěženého?« Přes všechny prosby arcibiskupovy odebral se do Horšova Týna, a tam se půl léta cvičil v kázání. Na podzim r. 1364 vrátil se do Prahy.

Milič nápodobil arcibiskupa svého. Hleděl nejprve ku nápravě sebe sama. Stal se dobrovolně chudým, rozdav co měl, lidem potřebným. Komnatu, kdež bydlil, obýval s jinými duchem stejným obdařenými, skrovný však pokrm mu donášel žák jeho, Štěpán z Kroměříže. Byl velice střidmý. Oděv jeho byl též skromný. Měl jednu sukni na léto, a jednu koží podšitou na zimu. Byl přísný na sebe, nepožíval ani masa ani vína, málo spával, užívaje lůžka tvrdého, aniž příkrývku mival, spáváje v obleku svém, trýznil tělo, a aby se krotil, užíval i disciplíny.

Že takovýto horlitel blahodárně působil i na duchovenstvo i na lid, snadno se domyslíme.

O výsledcích zbožných biskupů, jimiž Bůh korunoval úsilovné konání jejich, jakož i o působení Karla IV., jakož i Václava IV. v prvnějších dobách vlády jeho dává Hus bezděčné svědectví tím, že prohlašuje, že jest země česká svatá a Praha svatá, že jest lid český lid té nejlepší víry, kdož je pravý Čech, nemůže býti kacífem. Avšak tímto vydává zároveň svědectví, že mluvil nepravdu, když vyhlásil, že by bylo duchovenstvo katolické a zejména české zkaženo. Ze lži ho viní stoletá snaha velikých biskupů našich ku nápravě duchovenstva, ze lži ho viní i ti, kdož v jeho věku žili, a s bolestí nespravedlivé filipiky jeho naproti kněžstvu slyšali. Či medle, kdo nám může s dostatek vysvětliti, že byl lid český za dob Husových svatý, a kněžstvo že bylo zkaženo? Kdo pak ten svatý lid český vychovával? Či nebyli kněží vychovatelé jeho? Či bylo kdy slyšáno, aby vychovávali lotrovští rodičové svaté děti? V pravdě Hus odsoudil sám své nešetrné, nespravedlivé a vášnivé spílání naproti duchovenstvu a dokázal tím, že mluví z něho slepá a neodpustitelná vášeň.

Pravdu mluvil Hus, že český národ vyniká před národy okolními svou šlechetností, svou mravností, svou spravedlností i ctnostmi křesťanskými i občanskými, neboť tu pověst měl také po všem katolickém světě, zbožnost a pravá bezúhonná víra věrných Čechů byla po všem světě známa. I nebylo věru třeba palcátů a cepů, aby bylo jméno jeho po Evropě ohlášeno. Katolický svět věděl o něm o mnoho dříve a znal jej jako národ charakterem svým vznešený, palcáty však i zuřivé válčení i vraždění Husitů a zvláště Táboritů učinilo jej předmětem nenávisti a ohavnosti u všech katolických národů.

Pravím tedy, že jest zjevnou historickou lží tvrditi, že by zkaženost duchovenstva byla hlavní příčinou náboženské revoluce v Čechách čili tak zvané katolické reformy Husovy; příčinu úhlavní k revoluci náboženské dal M. J. Hus svým podlamováním veškeré autority duchovenstva. Hus byl také vezdy za pravého původce revoluce náboženské v Čechách držán a jest proto také až po tento den od pseudohusitů veleben. Avšak i toho dlužno dotknouti, že stálost velikého množství kněží za sv. víru dává svědectví do očí bijící, že kněžstvo katolické nebylo za dnů Husových zkaženo. Množství z nich raději fary opustili, než aby víru svoji zradili, jakož se dělo zvláště v Praze. Na tisíce jich bylo porubáno, když se nechťeli dáti na víru husitskou, svěští kněží i řeholníci šli

raději na smrt, ač se jim hory a doly slibovaly, když by Boha zradili. V pravdě země česká krví duchovenstva prosáklá hlásá: lež jest, že kněžstvo za dnů Husových bylo zkaženo. Avšak o těchto věcech nechtějí pseudohusiští historikové vědět. Oni také až dotud neřekli věrnému katolickému lidu českému, jakým násilným způsobem Žižka a všechno husitské panstvo ubohý náš do otroctví vlečený lid k husitským bludům nutili, za to však se nestydí naši katolickou minulost, naše statečné, mučednické kněžstvo tupiti podle starého kolovrátku protestantského.

(Pokračování.)

Různé zprávy.

Výborová schůze Jednoty č. katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy koná se v domě družstva Vlast v neděli, dne 29. června v 10 hodin dopoledne.

Krásná eucharistická slavnost. Dne 4. května konalo se ve všech městech španělských generální přijímání všech dětí. V Madridě počal se průvod slavnostně oděných dětí již před 8. hodinou, načež jim bylo uděleno sv. přijímání. Podobně se dělo ve všech větších španělských městech. Zvláště slavnostně se vše pořádalo na jihu Španělska, v Cordobě, Seville a Cadixu. V Cordobě se konalo odpoledne velké procesí dětí, k němuž se přidružilo večer všeobecné osvětlení celého města. Tohoto dne byla konána — tak možno tvrditi — eucharistická slavnost lidová v celém Španělsku, při níž dal lid na jevo své náboženské přesvědčení a nadšení. Španělsko nebývá bez příčiny považováno za jednu z nejkrásnějších zemí eucharistické lásky. Vzpomínáme jen na pobožnost k nejsvětější Svátosti oltářní slavného španělského světce Baylena. Výnos sv. Otce o sv. přijímání dětí nikde nepřinesl tolik utěšených plodů jako ve Španělsku.

Rakouský kongres k ochraně dětí v Solnohradech. Ve dnech 4. a 6. září bude zasedati v Solnohradech druhý rakouský kongres k ochraně dětí za předsednictví dr. Baerenreithera. Letošní kongres bude se obíratí hlavně otázkou zákonného upravení práce dětí, při čemž zvláště mají býti vysvětleny špatné následky, které se jeví při přílišném využitkování dětské ruční práce ve příčině vychovatelské, zdravotní a hospodářské. Vedle této důležité otázky bude jednáno též o tom, které kroky jsou nutny, aby mohla býti výchova péče zákonně provedena. Jako vědeckou přípravu vydá ústředna důkladnou zprávu, jejíž první část vyjde v červnu. Kdo chce se účastniti tohoto sjezdu, zapraví 10 K za vstupenku, začež dostane

též všechny spisy kongresem vydané. Mimo to vydávají se lístky po 4 K, které opravňují jen k účasti sjezdové.

Školství v Nizozemsku. Z Amsterdamu se oznamuje, že druhá komora přijala resoluci, jež podporuje nové podpory školám konfesijním, ponechávajíc ostatní úplně stranou. Ministr Heemskerck navrhl s počátku pouze 200.000 zl. na stavbu a vydržování škol kalvinských a katolických, ale ochotně přijal amendement většiny katolické, jež stanovilo k zmíněnému účelu 350.000 zl. Zápas o školu vstoupil do nového stadia; neběží už jen o to, aby školy konfesijní byly postaveny na roveň nekonfesijním; jedná se o zrušení těchto posledních. Od roku 1905, kdy školský zákon Kuypersův nabyl platnosti, počet škol konfesijních vystoupil s 1492 na 1889, zatím co počet škol nekonfesijních s 3241 vzrostl toliko na 3273; počet žáků ve školách konfesijních s 265.690 vystoupil na 320.418. kdežto školy nekonfesijní ztratily 3026 žáků. Konečně pokud se týče podpory státní, stoupla tato u škol konfesijních s 2,300.000 zl. na 6,300.000 zl., kdežto školám obecním se dostalo pouze 2,000.000 zl. K tomu třeba poznamenati, že katolické školy v Limburku a Brabantu, jimž se dostalo 1,200.000 zl. podpory, jsou skoro vesměs školy klášterní; takovou podporu tedy poskytují stoupenci Kalvinovi klášterům papežským. Před nedávnem vyslovil ministr Heemskerck v prvé komoře přání, aby školy nekonfesijní úplně zmizely. Bude-li se pokračovati na cestě, na niž se nastoupilo, dále, není pochyby, že přání páně ministrovo stane se skutkem.

Šalamounské rozhodnutí. Úřední list okr. hejtmanství v České Lípě vydal toto vnesení: »Č. 1374 o. š. r. ze dne 14. května 1913 bod. 1. odst. 2.: »Ve třídách, do nichž chodí i děti jiných náboženských vyznání, budí školní modlitba vykonávána potichu. « — I pokrokařská »Reichenberger Ztg.« se tomuto »nárezu« diví, jak to učitelé provedou.

Úkol matky v době školní.

Píše A. SIMERSKÁ.

(Dokončení.)

Dítě každé přinéstí má sebou do školy všímavost a schopnost viděti. Děti, pravda koukají, tedy vidí předměty kol sebe, ale jak je vidí, jest jiná otázka.

Ve škole veliká je obtíž s nevšímavými dětmi. Takové děti, třebaš i jinak hodné a nadané, zůstávají stále stranou, bystří, čiperní žáci stále je zastíňují.

Ve škole učitel snaží se sice, aby všichni žáci všechno pochopili, ne vždycky však se mu to podaří, hlavně u dětí nevšímavých, které spí s otevřenýma očima.

Matka musí naučiti dítě viděti a slyšeti. Pozorovací talent dítěte tříbí se otázkami. Vypytáváním dozví se matka, kterak dítě to neb ono pozoruje, vnímá a chápe. Otázkami upozorní na podrobnosti, kterých snad samo dítě by si nepovšimlo.

Mnohému snad bude se zdáti, že takovým vypytáváním přílišně se budí zvědavost dítěte. Tomu však není tak. Ostatně i zvědavost jest dobrou vlastností, je-li dobře řízena. Nejčastěji ovšem namítají matky, že není vždy dosti času na všecko děti upozorňovati a o všem s nimi rozprávěti. Bohužel, mnohé matinky nemají ani času přivésti děti k tomu, aby na otázky nerozvláčně odpovídaly, jen to co k věci náleží, nemají ani času naučiti děti, aby věděly, kdy mají a smějí mluvití a kdy mlčeti.

Dovede-li dítě z domova pozorovati a to, co pozoruje, vyjádřiti, práce školy jest potom již snadná. Učiteli zbývá jen naučiti žáky rozeznávati věci hlavní od vedlejších a shrnouti vždy poznatky téhož druhu v celek.

Matka musí chrániti dítě, aby nepřivyklo povrchnosti při pozorování. Necht' soustředí pozornost na jednu věc a nerozptyluje se věcmi vedlejšími.

Každé jen trochu nadané dítě všímá si všeho a vypytává se. Bohužel, ne vždy dostane se mu ochotné a vhodné odpovědi. Některé dítě zanechá otázek a stane se nevšímavým vinou matky.

Jindy opět matka i v netečném a nevšímavém dítěti dovede probuditi pozorovací talent vhodnými otázkami. Není ovšem přípustno vypytáváním učiti dítě pomluvě a klepům. K pozorování lidí a jejich dobrých i špatných vlastností má dítě dosti času, až dospěje, až dovede správně usuzovati. V mládí ku pozorování stačí příroda se svými tvory a výrobky lidské práce.

Ano příroda skytá každé matce řadu příležitostí, aby učila dítě svoje pozornosti a všímavosti. Kéž každá matka dle své možnosti naučila by dítě čísti v knize přírody.

V přírodě dříme tolik krásy a tolik pravdy, jen třeba upozorniti dítě: Hleď, kterak zde pupence raší, tam ptáček hnízdo měkce vystýlá pro svá holátka, tam motýl, brouček chvátá, tam pilná ruka rolníka símě klade v zemi; a vše to ruka Boží řídí. Bůh dává život stromům, k životu volá broučka i ptáče, a práci lidské dává svoje požehnání.

Dítě naslouchá matce, hledí a pozoruje a naučí se tak mnohému, čemu ve škole se naučiti nemůže. Toho však musí matka dbáti, aby i to nejnepatrnější dílo přírody měly děti ve vážnosti. Ať dítě nikdy svévolně nezašlápne broučka, nezničí marně stéblo trávy. Ať nikde na cestě neleží pohozený kvítek.

Jest smutné věru, jak barbarsky dnešní mládež zachází s květy, s těmi nejnežnějšími dítkami přírody. Škola marně poučuje a brání. Pokud matky nenaučí

děti svoje vážit si i nejmenšího broučka v trávě i nejnepatrnějšího kvítka na mezi, potud stále s bolestí budou přátelé přírody nuceni hledět na týrání zvířátek nezbednými chlupci a na divoké ničení květů, jehož se napořád dopouštějí něžné ručky dívek.

Škola i učitelé v ohledu tom mnoho činí, ničeho však nezmohou bez matek.

Proto, milé matinky, voďte děti do přírody, uče je čerpati poučení i osvětlení v té nesmírné dílně Boží, nikdy však netrpte dětem ani stínu krutosti a nelásky k tvorům, nechť jsou to zvířata nebo květy.

* * *

Tak jako jest třeba, aby dítě poznalo své povinnosti a vztah k přírodě, tak také musí poznati povinnosti k lidem.

Dítě přijde do školy, do společnosti rovnocenných druhů, a tu počíná se snad v každém dítěti ozývati touha po přátelství. Některému dítěti stačí jediný milý soudruh, jiné však chce míti přátel mnoho.

Přátelé mají na dítě veliký vliv. Mnohá matka vidí v příteli svého dítěte jen bezvýznamného účastníka dětských her, nepovázá při tom, že ten přítel má snad na dítě větší vliv než ona sama. Proto má každá matka bedlivě toho dbáti, jakého přítele volí si její dítě. Vybíratí dítěti soudruha, není dobré. Děti nejraději samy volí své druhy, na matce jest, aby prozkoumala, zdali obcování s nimi jest dítěti ku prospěchu. To poznati může matka nejlépe nenápadným vypyptáváním, kterak se děti spolu bavily, o čem si rozprávěly atd.

Matka, která si nevšímá dětského přátelství, zpozoruje s hrůzou jednoho dne, že dítě její lže, že jest vzdorovité, odmlouvačné atd. Co se s tím dítětem stalo? leká se, bohužel již pozdě.

Každé dítě chce míti přítele, matka však musí věděti, jakým ten přítel jest, aby dítě její se nepokazilo. Špatnému přátelství musí matka brániti, ovšem ne tak, aby dítěti způsobila krutou lítost, jak se mnohdy stává prostým zákazem: »Nesmiš vícekrát s ním mluvit!« Lépe jest najíti cestu mírnější, třebaš delší a vyžadující trochu taktu a obratnosti.

Svazek s dobrým přítelem má však každá matka podporovati. Vždyť není v životě nic krásnějšího nad ušlechtilé čisté přátelství. Člověk, který z mládí dovede lásku přijímati i dávat, zajisté, až dospěje, zůstane přístupným srdečnosti a přátelství.

Má-li dítě dobrého přítele, naskytá se matce příležitost poučiti dítě o ústupnosti a věrnosti, neboť není možné, aby dvě osoby různých povah stále se shodovaly, názory často se rozcházejí, což však jim nebrání, aby vždy znovu sešly se v srdečné důvěře.

Jsou ovšem i mezi dětmi výjimky, které po přátelství netouží. Bývají to děti buď churavé nebo pochybeně vychované. Zdravé, dobře vychované dítě jest vždy přítulné, důvěřivé a srdečné.

Pravou cenu přátelství poznají děti ovšem až v dospělosti. Matka má však od mládí přátelství mezi dětmi podporovati a chrániti, neboť ubohý ten člověk, který nikdy v životě s přátelstvím se nesetkal.

* * *

Děti, jakmile překročí práh školy, podléhají povinnostem a práci. K povzbuzení pilnosti ve škole používá se odměn a trestů.

Matka v době mimoškolní musí začasťe týchž prostředků užívati. Děti po vypracování školních úkolů mají býti přidržovány k lehčí domácí práci podle

věku a dovednosti. Vedle toho však každému dítěti má býti poskytnuta určitá doba k odpočinku a zábavě.

Děti ze všeho nejraději si hrají. Ale ani při hře nemá matka zcela pouštět je ze zřetele. Při hře nejlépe se projeví povaha dítěte.

Každá matka občas podle možnosti má se účastniti dětských her. Může to býti odměnou dětem. Matka hrající si s dětmi působí jim velikou radost a nejspíše získává jejich důvěru.

I to nejhodnější dítě časem zaslouží trestu. Trest jest nejtěžším úkolem výchovy, trest nesmí býti odplatou za zlý skutek, ale prostředkem k napravení. Proto třeba užívat trestu jen velmi opatrně.

Kázeň při výchově jest nutná. Školní kázeň však vystačuje jen pro dobu, kterou dítě ve škole se zdržuje. Mimo školu musí nastoupiti kázeň domácí.

Jsou však matky, které .vše jen na školu skládají a každý výstřelek dětské bujnosti přičítají škole.

Dospělí zpravidla žádají, aby dítě bezvadně se chovalo, aby ve všem shodovalo se s jejich názory, třeba dítě má náhledy a náklonnosti zcela opačné.

Tak dochází ke konfliktům mezi dětmi a dospělými, jež zpravidla končívaly trestem. Jen zasloužený, plně odůvodněný trest může dítě napravit. Bezmyšlenkovité však trestání, bez rozvahy a mírnosti, více poškodí nežli napraví.

Matka ovládající se náležitě, konající s plným vědomím svůj výchovatelský úkol, jen zřídka kdy uchýlí se k trestům. Nebyvá jich také třeba. Dítěti, od malička vedenému k poslušnosti, ani nenapadne neposlechnouti, dítě vyrostlé v pravdě nesníží se tak snadno ke lži, a tak jest to i se všemi jinými poklesky, které zasluhují trestu.

V létech školních matka musí uplatňovati stále a stále vliv své dobroty a lásky, chce-li, aby dítě její zůstalo dobrým, něžným dítětem.

Čtyři historické nepravdy o Husovi.

Ze spisů † dra. A. Lenze.

(Pokračování.)

Revoluce náboženská v Čechách neměla svého původu v lidu, ona nevycházela ze zdola nahoru, nýbrž s hůry dolů. Mistr Jan Hus a od víry odpadlí mladí Mistři byli strůjci její. Lid byl do revoluce náboženské veštván zlovůlí Husovou — kterýž v tom sebe sám odsoudil slovy: »V nižádné věci se nebloudívá nebezpečněji nežli ve věci náboženské.«

Ač všichni věrní katolíci odpírají tomu, že bylo duchovenstvo dobou Husovou zkaženo, neupíráme, že byl také koukol mezi pšenicí, zlí duchovní mezi dobrými. Vždyť toho nikdy nebylo, aby bylo duchovenstvo veskrze věrné a svých povinností milovné, jinak by nebylo zmítáno lidstvo bludy a rozličnými kacířstvími. Všechn blud náboženský a všechna sekta kacířská má svou oporu v odpadlých kněžích od počátku až po tento den. Všichni věrní katolíci přiznávají, že se stav duchovenstva zhoršil surovým pronásledováním arcibiskupů od Václava IV. a ponoukáním chátry k loupežím, zvláště tím, že král Václav bránil tomu, aby arcibiskup Zbyněk zlé duchovní trestal a tak kázeň duchovenstva po svých předcích v episkopátu zachoval. Věrní katolíci také vědí, že bédný rozkol v církvi neblaze působil na kázeň duchovenstva, ale také na kázeň lidu, ale

nikdy nepřipustí, že po stoletém namáhání zbožných biskupů na stolci sv. Vojtěcha stal se sice lid český dobrým a svatým, ale duchovenstvo zkaženým!

II. Druhá historická nepravda jest, že stály proti sobě dvě strany za dnů Husových. Jedna Husova, která prý chtěla nápravu v církvi, a k té prý náležel Hus a jiní prý nábožní kněží, a druhá strana, kteráž byla proti nápravě, a to byla prý strana duchovenstva katolického.

Vyslovila tuto domněnku řada spisovatelů.

Že se takováto domněnka nesnáší se stavem věcí tehdejších, snadno jest nahlédnouti. Ještě nebylo Husa na světě, on se narodil roku 1369 nebo 1370, a již se snažili biskupové, aby žilo duchovenstvo podle vůle Boží. A jestliže jest očividná pravda, že biskupové ti k nápravě duchovenstva hleděli, a k tomu cíli a konci četné synody slavili, jak může býti zároveň pravda, že byli naproti nápravě v církvi? Sám Hus byl toho svědkem, že arcib. Zbyňkovi na srdci leží náprava i v lidu i v duchovenstvu, jakž by tedy bylo pravda, že jen Hus a jeho příznivci za nápravu horlili a katolické duchovenstvo že jí odpíralo! Či kdo to byl, jenž za časů Husových synody svolával! Nebyl to snad katolický arcibiskup Zbyněk Zajíc z Hasenburku? Není-liž takováto zápolení s událostmi historickými zjevný historický humbug!

Není tudíž pravda, že pouze Hus a jeho strana o nápravu v církvi stáli, katoličtí však preláti a duchovní že byli proti ní. Ale oni byli naproti způsobu, jak chtěl Hus nápravu přivést k místu a naproti podstatě nápravy této. Hus si vedl způsobem vášnivým zcela podle Viklifa. Spílal duchovenstvu neslychaně, jakož se nikdy před tím nestalo. Tou cestou nešel horlivý Milič, tou cestou nešel Matěj z Janova, který Husa nejednou ale stokrát hloubkou myšlenek svých překonával, tou cestou nešel ani Waldhauser ani Štěkna. Od nich se nenaučil Hus duchovenstvo zlehčovati, jemu láti a spílati, v tom byl jemu učitelem germanský Anglosasík Jan Viklif. Na základě zuřivého napadání kněžstva řeholního i světského mohl býti Hus souzen i také podle práva a spravedlnosti býti odsouzen. Duchovenstvo mohlo tedy proti takovému způsobu nápravy se ohraditi, a na Husa před soudy žalovati a také žalovalo, ovšem po dlouhé době řádění jeho.

Arcibiskup, preláti a věrné katolické kněžstvo musilo v zájmu pravd víry katolické zamítnouti podstatu reformy Husovy, neboť reforma ve smyslu Husově byla by ne oprava, ale poprava církve katolické a víry odvěké. (Pokračování.)

Různé zprávy.

Cvičení žáků v Sokole. O rozhodnutí správního dvoru soudního stran účasti žáků na tělocvičných cvičeních v Sokole došlo našince od odborného znalce toto vysvětlení: »Správní soudní dvůr zrušil rozhodnutí ministerské ohledně zákazu vydaného tělocvičným jednotám, že nesmí přijímati do tělocvičných kursů děti školou povinné, dokud k tomu nedá výslovné svolení zemská školní rada. Správní soudní dvůr zrušil však jen odůvodnění (§ 70. říš. zákona),

jelikož nemůže o tělocvičných učilištích v daném případě býti řeči. Vyhradil však vyučovací správě vůči žákům zákaz z důvodů disciplinárních. Na slavnosti sokolské se to vztahovati nemůže. Zde je jedině rozhodným § 78. vyučovacího řádu, dle něhož se mohou žáci takových slavností účastniti s povolením správce školy«. Záleží tudíž vše na zemské školní radě. Rozhodne-li tato, že z důvodů disciplinárních trvá na tom, že bez jejího výslovného svolení nemohou žáci účastniti se tělocviku v jednotách tělocvičných, zůstane vše při starém. Nutno tudíž vyčkati rozhodnutí zemské školní rady.

Výbor Jednoty českého katolického učitelstva a přátel křesť. výchovy

konal dne 29. června t. r. v domě družstva Vlast schůzi za předsednictví Josefa Kafky, řídícího učitele ve Zdětině. — Jednatel Boh. Šubrt četl protokol předešlé schůze, jež byl probrán a schválen. — Omluvila se učitelka sl. Albína Fortýnova, jež dlí na prázdninách na Moravě.

Za nové členy jednoty se hlásí a byli přijati: Křišťan Havlíček, řídící učitel v Drahlíně, a Eleonora Fixlova, učitelka v Mydlovarech.

Předloženy byly valnou hromadou změněné a c. kr. místopředsedstvím ze dne 28. května 1913 potvrzené stanovy. Změnou tou jest existence Jednoty pro budoucnost upevněna. Jak, to ví valná hromada i výbor Jednoty.

Jménem Jednoty řečnil učitel Vl. Jelínek na Lit. soc. sjezdu družstva Vlast v Taboře.

Jeho Excellenci ndp. Dr. Jos. Doubravovi, biskupu v Hradci Králové, zaslala Jednota k Jeho jubileu blahopřejný telegram.

Kollekta ve prospěch paedagogia v Bubenči vynesla 1 K 84 h.

Pokladník družstva Vlast, red. Tom. Škrdle, předložil účty za poslední ročník kalendáře Štítný — příjmy a vydání. Munificenci družstva Vlast, které čítá vše v nejmenší míře, jest možno kalendář tento vydávati. Jinak by to Jednota sama podstoupiti nemohla. Ale referent dodal: družstvo Vlast přináší rádo tuto obět ve prospěch tisku na nejvýše potřebného. Různé pokyny výborů i co do obsahu i co do způsobu agitace vzaty na vědomí a budou provedeny.

Z jubilejního fondu udělena byla člena Jednoty — učiteli — podpora.

Mar. družina učitelek v Praze vydala krásné dílko: »Helenka, miláček Boží, fialka Nejsvětější svátosti.« Napsal Dr. J. A. Skanell, přeložila Anna Simerská, býv. odborná učitelka. Cena 80 h., poštou 90 h. Red. Tom. Škrdle o knížce této referoval. Práv, že s potěšením a s velikým zájmem četl o tomto omilostněném, čtyřletém dítěti, které přijímalo se zanicením Nejsv. svátost oltářní a které svou osobou okouzlovalo celý klášter, v němž bydlelo, a všechny osoby, s nimiž se stýkalo. Kdysi je navštívil klášterní zpovědník. Helenka prosila jej při odchodu za požehnání. Kněz, hluboce dojatý, tím, co viděl a slyšel, pravil: Ne já měl bych tobě žehnat, spíše ty mně. Ihned nevinné dítě smočilo prstíčky v nádobce na svěcenou vodu, učinilo znamení kříže na čele pokorného kněze a řeklo vroucně: »Bůh ti žehnej, milý otče.« Podobných dojemných scen jest v knížce více. Referent ji doporučuje k hojnému rozšíření. Objednati ji lze u Mariánské družiny učitelek Praha-II., Ječná ulice č. 2.

Výbor vyřídil ještě řadu různých, jiných záležitostí, jež se však vymykají veřejnosti. Rokování bylo živé — bylať účast výboru velice hojná — a celé jednání neslo se naprosto svorným a jednomyslným duchem.

Čtyři historické nepravdy o Husovi.

Ze spisů † dra. A. Lenze.

(Pokračování.)

III. Třetí historická nepravda jest, že Hus usiloval pouze a jedině o nápravu v mravech, předsudek to u nás v Čechách starobylý, na stokrát od učitelů historie na středních školách opakovaný, čímž se naše dorůstající mládež od Říma odváděla, jakoby Hus byl jenom tou příčinou odsouzen, že kázal nepra-

vosti a nikoliv proto, že hlásal bludy z Viklífa vypůjčené, až běda nerozumné a nesmyslné, podvracující všechnu societu církevní, ale také státní. Hus nechtěl pouze nápravě v církvi, ale on chtěl, co na něm bylo, zničit Bohem ustanovené zřízení církve svaté. On tvrdil, že nejsou biskupové božského původu, alebrž pouze kněží a diakoni, on tvrdil, že Kristus Pán neustanovil svatovládu z pravomoci, církev že nemá moci zákonodárné, ani soudné, ani výkonné, papežství že není božského původu, ale z císaře Konstantina ďáblem svedeného, papež že není tedy náměstek Kristův, ale ďáblův, že je odpůrce Kristův, že ho z církve vyhostuje a sebe na místo Něho staví, že ze sebe činí Boha pozemského, že sedě na místě sv. žádá, aby bylo klaněno se jemu. Církev prý nemá viditelné hlavy, ale pouze neviditelnou Krista Pána. Církev, i ta, která jest na zemi a bojující slove, jest prý sbor vyvolených pouze. Do Církve této se nevchází křtem vodným, nýbrž pouze vyvolením. K ní tedy přísluší pouze vyvolení, ať by již byli pokřtěni čili nic, ať by byli pro tento okamžik ještě židé, pohané, mohamedané aneb jakéhokoliv jiného náboženství. V této Církvi nemůže býti nikdo skutečně a v pravdě diakonem, knězem, biskupem, leč by byl z počtu vyvolených. Není-li kněz a biskup z počtu vyvolených a je-li ve stavu smrtelného hříchu, nemůže platně křtíti, světit, posvěcovati, zkrátka svátosti udělovati. Toť jsou zajiště bludy strašné, zvláště, an Hus tvrdí, a to zcela podle pravdy, že nikdo neví o sobě neb o jiném, zdali by byl z počtu vyvolených, či nic. Nikdo by tedy o sobě nevěděl, zdali je údem Církve, zdali je diakonem, arciknězem neb biskupem, zdali platně přijal svátosti atd. Jaký by to chaos povstal, kdož by dovedl náležitě vylíčiti? A M. Jan Hus přijal tyto podvrtné bláznoviny beze všeho kritického rozhledu za svaté, neomylné pravdy Boží.

Jestliže však se M. Jan Hus do té míry odchyloval od starobylé víry katolické, nemůže býti nijakž na pravdě, že usiloval pouze o nápravu v mravech a že se nedotýkal článků víry a pravd katolických.

Bohu buďtež díky! Zdá se, že touto naši dobou začínají pseudohusitští historikové ustupovati od bludného mínění, že Hus katolických pravd se nedotýkal!

Aspoň píše jistý professor: »Že M. Jan Hus, jsa silen oblibou lidu a přízní dvora, nespokojil se žádostmi o reformy, ale bojovný karatel a neunavený agitátor šířil svou kritiku na celé zřízení církevní, zejména na postavení papeže a i na články učení katolického. Byl prý mu v tom pramenem anglický reformátor, Církvi odsouzený kacif Viklíf.« Konečně tedy uznává ta naše intelligence česká, že bloudila, tvrdíc, že Hus usiloval pouze o nápravu v Církvi. Ale dotčená intelligence odvírala dlouhou dobu této pravdě zatvrzele. Jest tomu právě čtvrt století od doby, kde tiskem vyšlo dílo dra Lenze: »Učení Jana Husí a jeho odsouzení na sněmě Kostnickém«, v němž jasně a přesvědčivě dokázal, že nauka Husova byla v odporu s fundamentálními pravdami katolickými, a teprv nyní nahlédla tato česká intelligence, že podle pravdy psal. Když jde o pravdu katolickou, chápe těžce tato naše intelligence.

Vůči tomuto poznání bychom slušně očekávati mohli, že onen pan profesor vysloví, že usiluje nauka Husova, vlastně Viklífova (neboť Hus není podle svého z Viklífa přibraného učení nic jiného, leč jen Viklíf II.), katolické náboženství podvrátiti; než profesor onen tvrdí jenom, ale nedokazuje, že ani Viklíf ani Hus nechtěli založiti nového náboženství! Co chtěl Hus anebo nechtěl, o tom Hus nikomu nic neřekl, on jenom nařikal, že je pronásledován proto, že káral

neřesti duchovenstva. Tedy se nemůže věděti, co vlastně chtěl nebo nechtěl Hus, svým bořivým a podvrtným učením. Ale těžko jest podle zdravé logiky chápati, když nějaký inteligentní muž přizná, že M. Jan Hus učil věci naproti zřízení katolické Církve a naproti pravdám katolickým, zároveň tvrdí, že nechtěl založiti nového náboženství; neboť podle takového názoru mohl by nějaký, tak zvaný reformátor všechny články víry ze starého náboženství vytrhati a přece tvrditi, že nechtěl a nechce založiti nového náboženství. Avšak ač by byl ani Viklif nechtěl nového náboženství zaříditi ani Hus, to jest nade všecku pochybnost jisto, že *skutečné učení jejich nečelilo vlastně k opravě v Církvi, ale ku její popravě*, jakož jasně dokázáno ve knize: »Učení Jana Husi a jeho odsouzení na sněmě Kostnickém.«

Dotčený pan profesor odsoudil snad nechtě celou věru pseudohusitskou v Čechách těmito slovy: »Tolik o náboženském rázu a zápalu hnutí (to jest vyvolaného fanatickými rejdy Husovými) bude vám, velectění, zřejmo asi tak patrně jako mně, že my děti 19. století, jimž více neb méně je cizí tento svatý zápal, máme velmi málo práva oslavovati po této stránce Husa a dobu jeho. Hus kdyby dnes z hrobu vstal, nechtěl by znáti nás, národ odvrátivší se od jeho nejhlubších, nejvrucnějších citěných ideálů. V tom smyslu tedy národem Husovým nejsme a nebudeme. Co bylo, nevrátí se více.« Odsoudil těmito slovy pan profesor pseudohusitskou věru v Čechách, ale zároveň urazil náš český katolický národ, jako by bylo jemu náboženství věcí zcela lhostejnou. Patrně neví, že všecko nynější hnutí národnostní, politické a sociální má svůj hluboký podklad, a ten jest náboženství, negace jeho v míře menší neb větší. Zjišťujeme tedy, že tak zvaná intelligence česká odvolává svůj tradiční blud, že Hus čelil pouze k nápravě ve mravech a nikoliv naproti pravdám katolickým a následovně vyznává, že náprava, jak ji měl Hus podle Viklifa na zřeteli, znamenala by vlastně popravu katolické církve a víry katolické, a takováto poprava by se byla skutečně dostavila, kdyby se byla nauka Husova o Církvi a o jejích údech, nauka, že nikdo nemůže býti pohlavěrem v Církvi, leč by byl předzřizen k životu věčnému a leč by byl v milosti Boží postaven, a že tedy nikdo neví, zdali by pleban jeho byl skutečně a v pravdě plebanem, že má člověk právo na všechny věci vidomé, hříšník že ztrácí právo na všechnu důstojnost svou a na všechno zboží své, nauky takové by byly v životě církevním a státním přivedly k místu nevypravitelné zmatení, chaos a plnou zříceninu. Můžeme tedy právem říci, že by zamýšlená oprava Církve, jak ji měl M. Jan Hus na zřeteli, byla popravou Církve a nikoliv její opravou. Nauka Husova byla by přinesla Církvi popravu ve směru dogmatickém, mravoučném, církevně a občansky sociálním.

O tom se nechceme ani zmíniti, že Hus podrýval Kristem Pánem danou ústavu Církve katolické, že nechtěl míti, aby měla moc zákonodárnou, soudnou a výkonnou, že tedy ničil veškeru její činnost a ji tak jako za živa do umrlčí komory odnášel.

(Pokračování.)

Různé zprávy.

Ministr kultu dr. Hussarek navštívil neúvážně sv. Hostýn, kde byl přítomen mši sv. Po celou mši sv. klečel a modlil se z mod-

litebních knížek. Přáli bychom si, aby tak mnohý mladý volnomyšlenkářský učitel, který v kostele často pohoršlivě se chová, viděl svého nejvyššího pána — ministra vyučování zbožně klečícího po celou mši svatou.

Katolická jednota českých učitelů na Moravě slavila ve svátek sv. věrovestů Cyrilla a Metoděje 10leté jubileum svého trvání. Z té příčiny sešly se členky Jednoty z Brna a okolí k důvěrné schůzi, na níž jednomyslně usnesly, aby oslaveno bylo toto jubileum založením kroužku Katolické jednoty českých učitelů v Brně.

Katolické učitelské družstvo pro Itálii utěšeně pokračuje. Katoličtí učitelé při posledních volbách dvou zástupců do nejvyšší vyučovací rady dosáhli tak značné menšiny, že časem dospějí většiny. Družstvo čítá okrouhle 5000 členů. V některých provinciích počet členů za rok vzrostl ze 100 na 200 procent.

O 1059 katolických učitelů více ustanoveno bylo na soukromých školách francouzských v posledním roce. Tím došlo k nárůstu počtu jejich na 10.800 a nejméně 2000 bylo by jich okamžitě potřeba, kdyby svaz měl potřebné peníze.

O náboženské výchově dítek. Bratrský americký »Hlas« sděluje: O této důležité otázce vyslovili se v poslední době také oba nejprvnější úředníci naší země, prezident *Wilson* a místopředseda *Marshall*. — *Wilson* řekl: »Žádný velký národ, který nevyučuje své děti slovu Božímu, není s to, aby přežil tyto své vlastní pokusy a pošetilosti; vim, že jako učitel a zároveň guvernér musím se svými spoluobčany státi na tomto podkladě a na žádném jiném; neboť spravedlnost národů právě tak jako spravedlnost jednotlivců musí býti inspirována tímto základem.« Místopředseda *Marshall* poukázal na důležitost křesťanské výchovy v rodině ve své přednášce v Chicagu a řekl: »Když Robert Raikes před více než 100 lety zavedl nedělní školy, nebylo jeho úmyslem sprostiti rodiče povinností vychovávat své děti po křesťansku. Rodinné svazky, které jindy bývaly tak silné, jsou nyní uvolněny, protože rodiče vyzouvají se z povinnosti dítky své křesťansky vychovávat. Otec i matka dnes většinou se domnívají, že dosti učinili, když zmohou u syna do 14 let, u dcery do 16 let, aby v nedělní škole jen tak povrchně prošli Písmem.« Jak je viděti, mají první muži našeho národa o nábožensko-mravní výchově dětí zcela jiné názory, než jaké hlásají bez ustání socialistické a nevěrecké listy české. Což aby tak oba zmínění páni znali umravňený katechismus pro svobodomyšlnou mládež, sepsaný socialistou Šperou, v němž s ham-

pejsnickou nestoudností se učí, že smilstvo hřichem — není.«

Učitelské vzdory. Okresní konference falknovského okresu se usnesla, že učitelé tak dlouho nebudou ferdovati akci na spolupůsobení školy a domova, dokud nedostanou drahotní přídatky platové. Tuto resoluci sdělil inspektor zemskému výboru. (Čeští učitelé jsou říznější: vyhrožují přistoupiti k soc. demokratům a zastavením veškeré práce spolkové, národní, kupování knih, provádění sbírek atd.)

Kníž-arcbisk. gymnasium s internátem otevře se na podzim na začátku školního roku 1913/14 I. třídou v Praze-Dejvicích, Slovanská tř. 309. Vyučovateli a správou ústavu věští budou kréžii Tovařysta Ježíšova. Volba povolání je volná. Chovanci platí ročně za celé zaopáření 500 K. Mimo chovance, bydlící v ústavě mohou se vyučování účastniti i žáci, bydlící mimo ústav, ale jen ti, kteří bydlí u rodičů a v počtu omezeném. Přihlášky o přijetí dlužno učiniti u kníž-arcbisk. ordinariátu (Praha, Hradčany 56-IV.) a nebo od 15. srpna u ředitelství ústavu (Praha-Dejvice, Slovanská tř. 309). Přijímací zkoušky budou se konati před prázdninami 7. července od 9—11 hod. a po prázdninách 16. září v Praze-Dejvicích, Slovanská tř. 309. Bližší (prospekt) vyžádati si lze u kníž.-arcbisk. ordinariátu v Praze.

Tiskopisy Jednoty česk. katol. učitelstva a přátel křesťanské výchovy:

- a) Slovo o Macharově čítance Cena 24 hal.
- b) O učitelstvu v proudech politických stran a jeho povolání. Řeč red. Tom. Jos. Jirouška. Cena 6 hal.
- c) Kalendář Štítný, roč. VII. Cena 1 K, pro členy Jednoty v Praze 50 h, na venku 54 h.

d) vychovatelské letáky:

- Číslo 4. Na stráž! K obraně! — Cena 4 hal.
- Číslo 5. S náboženstvím do všech škol! S nezabohy ze všech škol! Cena 4 hal.
- Číslo 6. Volná škola. — Cena 2 hal.
- Číslo 7. Proti náboženské výchově mládeže. — Cena 4 hal.
- Číslo 8. Škola a učitel — poměr k církvi. Od Jos. Kafky. — Cena 2 hal.
- Číslo 9. Na počátku škol. roku. Varovný hlas a rady rodičům a katolíkům vůbec. — Cena 4 hal.
- Číslo 10. Na půdě zákona. Cena 4 hal.

Na 10 exemplářů dává se 1 zdarma.

Objednávky vyřizuje obratem poštou:

adm. družstva Vlast, Praha-II. čp. 570.

Pozn. Č. 1.—3. jsou rozebrány.

Čtyři historické nepravdy o Husovi.

Ze spisů † dra. A. Lenze.

(Dokončení.)

IV. *Čtvrtá nepravda historická o Husovi jest, že byl na sněmě kostnickém nespravedlivě odsouzen a že s ním v Kostnici zle bylo nakládáno proti všemu právu, anť prý nebyl jemu tak zvaný ochranný list (Gleit) dodržen.*

Byl prý nespravedlivě odsouzen, neboť prý

a) nebyly zachovávány formy právní, anť prý jemu nebyl dán k ruce prokurátor čili advokát, jenž by byl hájil záležitosti soudního procesu jeho. Na to dává odpověď sám Palacký, kterýž jako evangelík nestrnil sněmu Kostnickému a přes to zřejmě vyslovil, že všechny formy jurisdické při Husově procesu byly šetřeny a v tom že nebyla jemu křivda nižádná učiněna. Zde jsou míněny právní formy, jak byly tehdeším právem veřejným stanoveny. Podle tehdejšího práva veřejného nebylo dovoleno přidělití člověku z kacířství důvodně obviněnému, t. j. z bludů naproti obecné víře katolické čelících, obhájce. A v tom nebyla také s Husem učiněna žádná výjimka. Že byl však podezřelý z kacířství důvodně, jde zajisté z dlouhých jeho procesů, jež byly v Praze na něj uvaleny, a z jeho řečí veřejných, zejména z toho, že veřejně zastával bludy Viklifovy, že jejich odsouzení jako bludné a nešlechtné obhajoval, že vypověděl církevní vrchnosti okázale poslušnost a ku neposlušnosti i měšťany pražské, panoše, rytíře a pány vybízel, a kdyby i těchto známek nebylo, jež ho tak očividně z kacířství podezřelého ohlašovaly, vydávaly svědectví o tomto odůvodněném podezření jeho spisy latinské, sněmu předložené. V tom sobě také Jan Hus nikdy nestěžoval, že by se byla jemu křivda stala tou příčinou, že mu nebyl obhájce povolen.

b) Práví pseudohusiti, že byl Hus odsouzen na základě křivých svědků, a mají k tomu také historické dokumenty po ruce, jednak tvrdí takto sám Hus bezprostředně před svým upálením a šlechta husitská ve svém dopise na sněm Kostnický, ale zjištěno, za jedno, že ti domněle křiví svědkové nevypovídali naproti němu nic křivého, alebrž byvše přísahou zavázáni, svědčili tak, jak Husa samého mluvití slyšeli. Oni svědčili podle pravdy, že Hus jistou dobu věřil také bludně o velebné svátosti jako Viklíř, že učil, že po konsekraci zůstává na oltáři chléb, že kněz ve hříchu smrtelném neposvěcuje platně a nekřtí, že hájil kusy Viklifovy, že nazval Církev římskou synagogou satanašovou, ano i ty svědky nelze s důvodem za křivé prohlásiti, kteří svědčili, že Hus věřil ve Čtveřici, a že by on byl čtvrtou osobou božskou, a to proto, poněvadž se Hus snašel ve filosofickém směru s Viklifem a že měl tak zvaný výstřední realismus za pravou filosofickou formu a že této křivé formy užíval také ve svých výkladech theologických. Tou příčinou se mohlo státi a snad také stalo, že mluvil neopatrně zejména o ideích v Bohu a o Trojici svaté a tak sám dal příležitost k žalobám neuvěřitelným, neboť jisto jest, že věřil, že jest jeden Bůh ve třech osobách. Avšak za druhé jest historicky jisto, že byl Hus odsouzen a za kacíře od sněmu Kostnického vyhlášen na základě třiceti kusů z jeho knih správně sebraných a nikoliv na základě článků obžalovaných — Hus tedy mluvil nepravdu, tvrdě bezprostředně před svou smrtí, že byl odsouzen na základě křivých svědků, jakož oklamala, a v tom oklamána byla šlechta česká a moravská.

c) Pseudohusiti také tvrdí, že Hus nebyl z bludů překonán aniž poučen, že by bloudil. Pravda jest, že Hus nechtěl se přiznati, že by byl bludně učil, a že stále chtěl býti poučen, že jest učení jeho (vlastně učení z Viklífa přibrané) bludné, avšak to také pravda jest: Předně, že poučiti ho bylo naprosto nemožno, neboť, když mu vytýkány byly bludné články jeho, tvrdil, že jsou ve smyslu dobrém pravdivy, a v takovém rozumu on je drží a přijímá, ve smyslu však zlém že jich nepřijímá, ale zavrhuje a tím vysvětlil své skutečné bludné články, jak mysli, ze všeho odsouzení. On tvrdil na příklad, že »všecko konání člověka hříšného jest hříšné, byť konal i ty nejlepší skutky«. Že má článek tento také smysl dobrý, tvrdil Hus, v tom že je pravdivý, ale který by byl ten smysl dobrý a který zlý, Hus nepověděl. Hus také tvrdil proti historické pravdě, že žila Církev 300 let až do Konstantina bez papeže a že by byla řízena pouze kněžími a diakony, ale on neřekl, který smysl této věty byl dobrý a který zlý. Ba on psal bezprostředně mistrům na universitě Pražské, že ani jednoho článku z těch třiceti zavržených neodvolal, ale že je drží jenom ve smyslu dobrém a nikoliv ve zlém a tak aby i oni činili stran jiných spisů, které v rukou mají. — Hus tedy neupíral, že v jeho člancích a jeho spisech jsou také smyslové zlé, a o těch vyslovil, aby nebyli držáni. Jakž tedy bylo možno Husa, nepoddajného a ve svém mínění utkvělého, býti i jen o jedné větě náležitě poučiti a ho přesvědčiti, že je křivá? Za druhé chtěl Jan Hus, aby byl poučen a překonán na základě Písma, čili vlastně na základě pravého výkladu Písma, ale on neřekl, kdo by měl na konec o tomto pravém výkladu Písma rozhodnouti! Na té cestě však nebylo možná bez rozhodčího soudce a neomylného dáti Mistrovi a bakaláři Husovi náležitého poučení. A proto jest marné tvrzení, že nebyl na sněmě Kostnickém náležitě poučen, anť poučení jeho bylo naprosto nemožné.

d) Tvrzení, že bylo s Husem na sněmě Kostnickém zle nakládáno, že byl proti všemu právu uvězněn, ve vězení přísném držán, a na konec že nebyl jemu gleit dodržen, není v tom rozumu pravdivo, jak pseudohusité tvrdí, neboť byl Hus teprv tehdaž uvězněn, když, ač byl v klatbě, mši sv. sloužil a své bludy v Kostnici rozsával; není také pravda, že vazba jeho byla přísná, neboť on směl návštěvy svých přátel přijímati a dopisy jim zasílati, to všecko nebylo a není zajisté důkazem, že bylo uvěznění jeho přísné. Že Husovi nebyl dodržen ochranný list čili gleit, není také na pravdě, neboť gleitem nebyla dána privilej, že smí i věci nedovolené páchat, jako přes všechnu záповěď služby Boží konati, lid k sobě lákati a hlásati jemu bludy, z kterých měl býti právě souzen. Aniž měl ochranný list ten smysl do sebe, že bude osoba jím opatřená chráněna i proti zákonité Stolicí soudní a proti odsouzení, pakli by byla shledána vinna zločinem, zde kacířstvím. Takového výkladu nedával gleitu ani Hus, ani šlechta česká. Hus sám se vyslovuje, že bude-li na něm shledáno kacířství, chce jako kacíř umřítí. — Jakžby tedy mohlo býti pravda, že Husovi nebyl gleit dodržen?

Když však byl pro bludy, jež držel tvrdošjně, za kacíře vyhlášen, byl podle tehdejšího práva veřejného rameni světskému odevzdán s prosbou, aby bylo šetřeno jeho života, na dále však nebyl osud Husův v rukou sněmu Kostnického Sněm Kostnický všechno vynaložil, aby ho zachránil, padesát doktorů o to usilovalo — usilovali o jeho zachránění kardinálové, biskupové a jiní praeláti, ale všechno lidumilné jejich konání ztroskotalo se na skále zatvrzelosti a ne-

ústupnosti Husovy. On sám se spíše odsoudil, nežli že ho odsoudil sněm. Není příkladu v dějinách, aby bylo bývalo s vězněm tak laskavě jednáno jako právě s Husem. On šel na smrt, poněvadž nechtěl, aby čest a sláva jeho v Čechách byla pokálena. Neboť, kdyby byl odvolal, byl by vyznal, že v Čechách, v Praze, na Kozím Hrádku a na Krakovci bludy rozsával a tak věrný lid český klamal a podváděl šlechtu, měšťanstvo, ba i krále i královnu. Pýcha mu bránila i ctižádost, aby odvolal a proto raději smrt podstoupil.

Že nebyl o pravdivosti bludů Viklifových přesvědčen a že neunířel za pravdu domnělou, jinde již dokázáno. Či by snad si troufal někdo dokázati, že měl Hus napořád za pravdu článek, že člověk ve stavu hříchu jsoucí vezdy hříchy páchá i těmi nejspravedlivějšími skutky, které koná? Či by si troufal někdo dovésti, že měl Hus napořád za pravdu článek Viklifův, že ztrácí hříšník pro hřích právo na všechny majetek a spravedlivému že náleží před Bohem všechny svět? Nikdy nelze věřiti, že Hus za celých 14 let svého cizáckého reformování k tomu nespěl, že jsou ty články netoliko bludné, ale na výsost zpozdilé a nerozumné?

Tedy jest nepravda historická, že by bylo bývalo duchovenstvo katolické za dob Husových zkaženo; nepravda historická je, že byly za dob Jana Husi dvě strany, jedna reformní, strana Husova, kteráž prý chtěla míti nápravu v duchovenstvu a zamezení zlořádů v hierarchii, a druhá katolická, která prý hleděla udržeti stav věci a byla proti vši nápravě, neboť, že jest tvrzení takové lhavé, dokazují dějiny Církve katolické v Čechách, které nám praví, že řídili Církev tuto po celé století výteční biskupové, slynoucí učeností i životem svatým a že tito arcipastýři nejprve na sobě učinili nápravu a pak teprv jali se působiti k nápravě duchovenstva a lidu, kdežto Hus káral sice duchovenstvo, ale sám na sobě neučinil nápravy, neboť sebe nezapíral, svou ctižádost a pýchu a neústupnost nekrotil. Nepravda jest, že byla zkaženost duchovenstva domnělá úhlavní příčinou náboženské revoluce za dnů Husových, kdežto ona vyšla z podvrtných zásad cizáka Viklifa, kteréž Hus přijal jako svatou pravdu Boží. Že jest historická nepravda tvrditi, že Hus usiloval pouze o nápravu v mravech, doznávají pseudo-husiti sami, anť zjevně praví, že napadal i zřízení Církve i články víry katolické. Konečně jest nepravda, že byl Hus na sněmě Kostnickém nespravedlivě odsouzen.

Různé zprávy.

Učitelé, škola a rok 1915. — Ve schůzi Komenského v Příbyslavi dne 5. června prohlásil učitel Brokl ve své přednášce o přípravách na r. 1915, že horuje s upřímným nadšením pro to, abychom my učitelé k uctění památky mučedníka kostnického zůstali věrni svému historickému protiklerikalismu, a poukazuje na ten nejobstojnější a nejpalcivější fakt, že právě mladá naše generace, ten šit i meč, ten pluh i rýč náš, propadá lhostejnosti a zbahňlosti. Překonejme v sobě následky římské protireformace (!) a uctíme Husa i sebe! *Těžiště naší práce pro rok 1915*

bude arcit ve škole (!!!) — Snažme se aby děti co nejlépe pochopily význam Husův. Kol. předsea uvolil se sebrati lítku o Husovi pro jazyk vyučovací, kol. Brokl sebrati citáty z jeho spisů. Na nás ostatních je, abychom studovali Husa pro ostatní předměty, zvláště pro dějepis. Rozdělení práce mimoškolní pro rok 1915 přiděleno členům komi i. — My jen podotýkáme k tomu, že škola není *žádnou síni politickou a že nestrpíme, aby otráveno bylo katolickými city školních dětí ve škole.*

Evangelici v Rakousku dostali náboženskou školu. Úřední »W. Z.« přinesla zprávu o změně ústavy evangelické náboženské společnosti, podle níž zřizuje se *dozor evangelického duchovenstva* nad

školy navštěvovanými evangelickými dětmi a určuje se, že učitelem na školách navštěvovaných evangelickými dětmi smí být jen *učitel evangelického vyznání*, který je dle své víry živ. Učitel, který nestudoval na konfesním evangelickém učitelském ústavu, musí se podrobit zvláštní zkoušce z náboženství. Evangelici v Rakousku tedy dostali náboženskou školu — a volnomyšlenkářský tisk k tomu mlčí úplně. — *Když evangelici a židé mají v Rakousku náboženskou školu, proč by ji nemohli mít i katolíci?*

Sloupové autority. »Čes. Učitel« v č. 43. brojí proti vítání církevních hodnostářů, hlavně biskupů od obcí. Učitelstvo, které samo jest autoritou a volá po ní, propůjčuje se soc. demokracii za nástroj k potírání duchovní autority. Není proto divu, že učitelstvo, které bourá autoritu jiných, ztrácí u lidu vážnost a úctu vlastní.

Boj o školu ve Španělsku rozpoutal se nebývale ostrým způsobem. Poněvadž vláda ministerským dekretem zrušila práva farářů rozhodovat při zkouškách o náboženských vědomostech a mravech žáků, zrušila zkoušku z katechismu a vyloučila faráře z místních školních rad, vyzval primas Španělska, kardinál - arcibiskup *Aguirre* z Toleda episkopát, aby rozkázal farářům *konat jako dříve všechno*, ježto ministerský výnos je protizákonný a nebyl parlamentem vůbec schválen. Církev španělská tedy, ježto v parlamentě není strany, která by dovedla obhájit její práva, chápe se obrany sama. Vývoj boje o školu ve Španělsku bude velmi zajímavý a pro nás poučný.

Boj o školu. V Římě za vlády semity Nathana byla odmítnuta hromadná žádost katolíků, aby bylo dovoleno vyučovat katolické dívky náboženství ve škole. Svoboda svědomí! Ke školám protestantským, ačkoli jest protestantů jenom hrstka, chová se městská správa velice blahosklonně. — Papež Pius X. schystal znamenitou svépomoc. Zřídil ve Vatikáně školu, která může pojmuti až 1600 návštěvníků. Vyučuje se tam netoliko náboženství, ale i ostatním obvyklým předmětům. — Ve Francii biskupové zapověděli katolíkům učebnice, které pěstují nevědeckým způsobem odpor proti náboženství. Leč zednářská vláda stíhá tresty ty rodiče, kteří nedovolují svým dětem takových učebnic používat. Dětem se přímo nařizuje, aby udávali své katolické rodiče pro takové opatření.

Volnomyšlenkáři snažili se v Belgii klamati lid tvrzením, že není zločinnost o nic větší v místech se školami beznáboženskými než v okresích, kde se ve školách vyučuje náboženství. Leč všimněme si kriminalistické statistiky, jakou vydalo ministerstvo spravedlnosti za rok 1911. Průměrně tam připadá 5 kriminálních případů na 1000 obyvatel. Mezi 20 okresy, v nichž na 1000 obyvatel, připadá 9 až 18 případů zločinnosti, jest jen 6 těch, v nichž jsou školy převahou katolické. Za to však mezi 10 okresy s nejvyšší kriminalitou jest 6 takových, kde školství jest naprosto sesvěštělé. V 83 okresích, kde školství až na malé výjimky jest vesměs katolické, připadá průměrně na 1000 obyvatel méně než 5 zločinců.

Když neapolská městská rada se snažila odstraniti náboženství ze škol, prohlásilo 30.000 občanů písemně, že pak nebudou posílali děti své do školy. Tak hromadný protest rodičů jest zajisté velikým hlasem lidu, před jehož protestem se trátí hlasy hloučku nevěrců. Městská rada rodičům ovšem ustoupila.

Prošba.

Dne 9. září t. r. oslavím v úzkém kruhu svých přátel tichým způsobem své 60té narozeniny. V tomto svém jubilejním roce rád bych pozvedl jubilejní fond, který jsem při družstvu Vlast zřídil pro úředníky a zřízence našich závodů. Kdo by mi chtěl v tomto roce 1913 prokázati lásku, račiž hmotně obdarovati tento jubilejní fond. Tím mi způsobí radost největší. I já sám k tomu cíli větší částkou přispěji.

V Praze, dne 1. srpna 1913, čp. 570-II.

Tomáš Škrdlé,

ředitel závodů družstva Vlast.

K účelu tomuto darovali: 25 K Václav Oliva, kap'án v Dolním Újezdě; po 10 K: Msgr. Fr. Vaněček, kanovník-farář na Vyšehradě, a Dr. Rudolf Zháněl, bisk. auditor v Praze; po 5 K z Moravy: Jos. Herzig, far. v Bilčicích, a Ign. Zháněl, farář v Troubsku; 2 K: Dr. Aug. Jannal, far. v Počáplích; 1 K: Boh. Bek, akad. malíř a řezbář v Kutné Hoře. Mimo to daruje měsíčně 1 K ze svého honoráře: Jan Voborský, c. k. místopředsedatelský úředník.

Tělocvik malého dítěte.

Die francouzského (Revue médicale dra Emila Laurent-a) Jan Nep. Jos. Holý, O. Praem.

Laburthe míní, že nejlepší prostocviky pro malé děti jsou ty, které jsou vypůjčeny z jejich her a proto je baví. Má asi pravdu.

Nenalézáme popsání těchto cviků v knihách tělocvičných, ačkoli jsou jednoduché a dětské. Zasluhují aspoň souhrnného popisu, a proto krátce naznačím některé tyto cviky, které jsou v brožuře Laburthe-ové důkladněji vyličený.

Tyto pohyby mají mít tři hlavní znaky: mají býti jednoduché a snadné; mají býti užitečné; mají děti pobaviti.

Chcete cvičiti svaly paže a šíje? Není třeba mluviti dítěti o pohybu roztaživém a staživém, jednoduchém a složeném. Nikoli, řekněte mu jednoduše, aby běhalo po čtyřech a zdvihalo hlavu, jako by chtělo napodobiti psa, který štěká; nebo mu řekněte, aby běhalo po třech a nohu jednu rovnoběžně do zadu zdvihalo jako pes, když jde na stranu. Dítě se směje, ale chápe, a tím lépe provede tyto pohyby, čím více je to baví.

Chcete cvičiti svaly paže a břicha? Řekněte dítěti, aby běhalo po čtyřech, ale tělem obráceným, ku předu a do zadu, ale aby hledělo, by břicho bylo vodorovné.

Aby se cvičila prsa, záda, aby prsa do předu vystupovala, řekněte dítěti, aby tleskalo rukama v předu a v zadu, nebo také aby drželo ruce v rovnováze za zády a opět je vpřed dalo a při tom zatleskalo.

Opakovati asi pětkrát nebo šestkrát za sebou přemet, kotrmelec jest výborný cvik, by břicho spadlo a by se posílily svaly šíje a hřbetu.

Aby se cvičily svaly lopatek a aby se záda ohebnější stala, jest mlýnek na pravo nebo na levo nebo mlýnek obou rukou velmi dobrým prostředkem a hrou, která dítě potěšuje.

Rovněž se baví, když se valí jako sud volajíce: obchodník šudy. Současně tu pracují svaly obratlové a břišní. Když skáčou kolem světlice nebo kolem záhonu v zahradě jako králik nebo zába, cvičí svaly stehenní.

Aby byly svaly hřbetní ohebnější, je prostředek jak užitečný tak zábavný: ať udělá kotrmelec přes mladšího bratra, schouleného na čtyřech. Aby měl tento pohyb veškerou svou účinnost, má dáti ruce na zem, obrátiti se, aby se bratra, kamaráda nedotekl a postaviti se opět přímo před něho.

Aby se cvičily svaly krční a hřbetní, aby se dítě naučilo dívati se dolů, aby nedostalo závrať, nechť udělá rozpoltěný dub nad hlavou nebo ať se drží v rovnováze na rukou a podepře nohy o zeď, jak to uličníci sami od sebe rádi dělají.

Aby se posílily svaly bederní a krk, ať dítě si lehne na znak a při tom hlavu a poprsí vyzdvihuje. Nebo ať vezme posici umírajícího gladiatora nebo Marathonského vojína: ať se natáhnuté dítě dotýká země jen nohama a jednou rukou, obrací se potom brzy na levo, brzy na pravo. Tak se velmi vážně cvičí i svaly paže, hřbetu.

Také se dítě cvičí a baví, když si lehne na záda a má se dotknouti nohy, nebo dáti nohu na záda.

Aby se bedra oblomila, ať napodobí zvuk zvonu, dřevaře, sekáče, nebo ať sebere brambory neb klubko z jedné strany a donese a položí je na druhou stranu

Tento pohyb cvičí bedra, prsa, břicho a dodává jim ohebnosti. »Dobrému cvičiteli nemá země připadati příliš nízká,« dí Laburthe.

Pro docílení ohebnosti ať si dítě lehne a vstane bez pomoci rukou, nebo ať kráčí schouleno, plazí se po zemi a drží ruce za zády.

To jsou hlavní pohyby, jak je Laburthe hlásá. Ale možno je měniti do nekonečna. Skoro všechny hry lze proměnit v blahodárné fyzické prostocviky. Důležito jest, by dítě pracovalo, aniž by se nudilo nebo unavilo.

Žena v kultuře národů.

Přednesl ředitel Karel Chmel na Strahově 10. 4. 1910. K tisku upravil Vlastimil Jelínek, učitel v Břevnově.

Sledujeme-li vývoj společnosti lidské od jejího prvopočátku až po dnešní dobu, vidíme vždy a všude, že jejím základem je žena. Žena je základem rodiny, národa, státu, celé společnosti lidské. Její úkol jasně vytčen byl již od samého Tvůrce v ráji, když ustanovil ji jednak společnicí prvního člověka, jednak matkou jeho potomstva.

Kulturní dějiny lidstva nás poučují, že k jejímu významu, jejím právům a vážnosti přispěla vždy kulturní výše každého národa. Čím vzdělanější národ, tím postavení ženy vyšší. Jen národové nevzdělaní považovali ženu za tvora méně cenného, za zboží, s kterým se mohlo po případě obchodovati.

Pojem ženy je s pojmem rodiny tak úzce sepiat, že mluvit o ženě a nemluvit o rodině nedá se ani mysliti.

Než dostoupila rodina svého mravního vrcholu v manželství, bylo jí prodlělati mnoho fází. Jen manželství, a to nerozlučitelné na základě křesťanském, může zajistiti pevný a bezpečný základ rodinný.

Dlouho to trvalo, než společnost lidská k tomuto základu dospěla. Žádný národ, třeba sebe vzdělanější a mocnější, neuvolnil ještě bez trestu posvátných svazků rodiny.

Představíme-li si rodinu na správných základech spočívající, musíme s radostnou hrdostí připustiti, že není nad ni nic dojemnějšího, nic, co by duši více povznášelo.

A středem tohoto obrazu je žena v nejkrásnějším slova smyslu, neboť ona utvořuje zde nový svět síly a krásy, který všemi směry vysílá své oblažující paprsky. Muž, i kdyby byl sebe ctnostnější, nemůže nikdy utvořiti takový ráj, nestojí-li mu po boku žena dokonalá.

Blaho rodiny a prospěch národa žádá proto, aby žena vědoma si byla plnou měrou svého významu a své zodpovědnosti.

Anglický spisovatel Smiles praví: »Vládou lásky v domácnosti nejlépe lze mužovo srdce spořádati a vytříbiti. Nic nemůže utišiti bouřlivé povahy mužovy snáze a lépe, leč svazek s ušlechtilou ženou.«

A francouzský spisovatel Tocqueville pravil, že muž nemohl by míti lepší podpory v životě, leč ženu dobré povahy a vznešených zásad.

I muži slabí již vykonali skutky statečné proto, že měli po boku ženy ušlechtilé. Naproti tomu muži povahy vznešené proměnění v prosté sobce tím, že stýkali se se ženami omezenými, mrzkým rozkošem oddanými, sobeckými. — Takovéto ženy pro stav manželský vůbec se nehodí.

Než podívejme se na život ženy u starých národů kulturních, jakého významu u nich žena požívala? Jsou to především staří Římané.

Manželství bylo v Římě pod záštitou královské Junony a mnohých jiných bohů. Proto bylo vyprošováno při sňatku požehnání jejich obětí i modlitbou.

Když manželé se rozvzdělili, odebrali se do kapličky bohyně Viriplaky na Palatinu, smířitelky mužův, a odtud vraceli se usmíření domů.

Míti ženu a dítky bylo povinností a chloubou řádného občana. Z té příčiny povzbuzovali censoři lid k ženitbě a zakročovali proti zatvřelým bezžencům, zvláštní daň jim ukládajíce. Proto také Cato říkával, že mnohem více váží si řádného manžela než moudrého senatora.

Dívka provdávši se vstoupila úplně v pravomoc mužovu, po případě tchánovu, byl-li muž nedospělý. Přes to vládla paní římská v domácnosti neobmezeně. Proto také o svatbě jí odevzdány klíče celé domácnosti.

Muž měl se k ní uctivě oslovuje ji domina (paní). Narozeniny její slavily se okázalým způsobem. O matronálních 1. března, nejpobulárnějším to svátku římských paní a dívek, přinášel jí všecek dům svá blahopřání a dárky. Paní římská přebývala ve zvláštní místnosti zvané atrium, kde přijímala návštěvy příbuzných a přátel mužových. Účastnila se i hostiny, ale vína pítí nesměla, rovněž neslušelo se pro ni mítí podíl v bujných zábavách mužových. Když se objevila na ulici, což se jen v průvodu mužově mohlo státi, vzdávala se jí obecná úcta. Potkávající ustupovali jí z cesty, a dotknouti se jí nebylo ani při soudní obsílce dovoleno.

Vlastní působiště ženy římské byla domácnost. Ve své náruči a na svém klíně vychovávala matka chlapce, a za přední slávu pokládala opatrovati dům a pečovati o dítky, dí Tacitus.

Většinu času trávila doma, kde pod jejím dozorem a za jejího spolupůsobení služky předly, tkaly a hotovily oblek. Augustus (císař) nenosil jiných šatů, leč zhotovených od chotí, dcer, vnuček nebo sestry. A nejen v důležitých domácích, i v důležitých otázkách politických radil se s manželkou svojí.

Mnohdy kaleno bylo štěstí manželské u starých Římanů zřítností. Stávalo se často, že dívky 12—14leté vstupovaly ve sňatek s hochy ne o mnoho staršími, ani jich dříve nepoznavše. Právem tudíž horlí Seneka proti nesevdomitému vdávání a ženění takto: »Považ, že nelze manželky si voliti, jak se ti která namane. Je li hněvivá, pošetilá, ošklivá, odporná, neb jakoukoli má chybu, zvíme teprve po svatbě.« — Koně, osla, býka, otroky zcela bezcenné, ba i roucha a kohlíky, dřevěné sedadlo, pohár i hliněný džbáněk dříve prohlédneme a pak koupíme. Jediné chof se nám neukáže, aby se nám dříve neznelíbila, než bychom ji pojali.«

Jinou závadou manželského štěstí byl bohatý a starý rod, na kterém si žena římská zakládala. Pýcha a panovačnost její byla tím protivnější a nároky na šperky, skvostná roucha a četné služebnictvo tím přepjatější. A tak praví Juvenalis »Nic není protivnějšího, než bohatá žena.«

Dokud sídlila v Římě prostota a bázeň boží, dokud občan zřel v řádném konání svých povinností přední úkol svého života, dotud byly svazky rodinné pevný. Avšak hluboké proměny, jež způsobila po druhé válce punské vzrůstající rozmařilost, úpadek starých mravův a náboženství, zasáhly podvratnou svou mocí též v domácí zátiši.

Stará, přísná kázeň rodinná se uvolnila, ženy vystupovaly samostatněji v občanském životě, vymaňovaly se z poručení mužova, uvolňovala se forma manželství, mravnost ženy klesla.

Již roku 246 př. Kristem uložili aedilové pokutu Klaudii za veřejnou pohoršlivou řeč.

Vymanění žen dovršila vyšší řecká vzdělanost. Vznesené paní hovořily raději řecky než latinsky, zabývaly se hudbou, četly básníky a filosofy. Byly nadšenými vyznavačkami cizích kultů, zejména egyptských, kdež pod pláštíkem náboženství tropily se různé neplechy.

Avšak dohlížeti k hospodářství, zhotovovati roucha bylo jim sprosté. Děti odevzdaly otrokyním a otrokům k práci neschopným.

Tak ženy římské stále víc a více vybočovaly z cest starořímské ctnosti. Děsné války občanské přetrhaly násilně mravní svazky, v městech hromadila se lákadla k hříchu měrou dříve netušenou.

Vášeň pro různé hry, oplzlé frašky, neslušné tance na jevišti divadel, krvavé boje v amfítheatru a rozčilující závody v cirku vábily k sobě neodolatelně krásné pohlaví, chtějící mimo to nádherou ústroje vzbuditi závist u družek a obdiv mužů, jak poznamenává Ovidius. Konečně domohly se ženy přístupu k rozmařilým kvasům mužů i k nestoudným jich zábavám. Za republiky docházely i do veřejných lázní, kde upadaly v bahno neřestí. Císař Augustus s obavou pohlížel na úbytek římského obyvatelstva, jehož příčinou byla všeobecná skleslost mravů, zejména u ženy římské. Rodičům majícím více dětí udělovány odměny, neženatým mužům ukládány daně. Ano dle zákona (lex Papia Poppaea) z r. 9. po Kristu svobodní zbavení byli jakéhokoli dědictví, bezdětní manželé dědili polovic.

Leč zákony Augustovy nenapravily obecné nevázanosti. Ač k rozvodu manželů dle jeho zákonů bylo třeba 7 svědků, nepřestaly, a sňatky uzavírány a rozlučovány s bezpříkladnou lehkomylností.

(Pokračování.)

Různé zprávy.

Pocta Jednoty čes. katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy svému zakladateli — R. 1896 založil redaktor Tom. Škrdle tuto Jednotu. U příležitosti jeho šedesátých narozenin, dne 9. září r. 1913, účastnili se oslavy jeho i přátelé Jednoty, a to předseda, fid. učitel Jos. Kafka, II. místopředseda, učitel Vl. Jelínek, a člen výboru, učitel Jos. Hrubý a všichni tři přednesli mu nejvyšše srdečné blahopřání a odevzdali mu

jménem výboru Jednoty krásnou a umělecky upravenou blahopřejnou adresu. Oslavenec poděkoval zvláště každému řečníku. V únoru oslavovala Jednota 60té narozeniny svého předsedy, v září svého zakladatele. Krásný poměr učitelstva a kněžstva, jaký býval, zobrazen jest do dnes v naší Jednotě.

Jubilant, red. Tom. Škrdle, věnoval mimo jiné po 100 K Jednotě čes. katol. učitelstva, katolickým gymnasiím v Dejvicích a na Král. Vinohradech a Školským bratřím v Bubenci.

Na sklonku XXIX. správního roku.

Stárneme. Já jsem si odbyl 9. září t. r. 60tý rok věku svého a moje »Vlast« slaví za rok jubileum 30letého trvání. Za »Vlasti« následují: 28 let starý »Vychovatel«, 22 let staré »Naše Listy«, 15letý »Sborník historického kroužku«, 13leté »Hlasy Svatováclavské«, 12letá »Vzdělávací četba katolická«, 13letý kalendář sv. Vojtěch a, 10letá »Obrana víry« a »Husitství ve světle pravdy« a letošní »Rozhledy po husitství« č. 1. a 2.

Knih jsme vydali v té době 28, brožur, písní a jiných drobností 31, divadelních her 13 čísel a jednu Vánoční zpěvohru o 4 obrazích a jednu Koledu dítek. Co jen stál papír na tyto tiskopisy, co tu bylo vyplaceno honoráře, jaká spousta tisku vnikla a vniká mezi kněžstvo a lid katolický!

Vedle toho založeny byly naše odbory: sociální r. 1891, fond pro katolické spisovatele r. 1889, Historický kroužek r. 1889, Literární sekce 1898. Co tu bylo schůzí ve družstvu samém, co sjezdů a večerů v Praze a na venku, co práce v odborech, kolika osobám jsme hmotně pomohli, kolik set řečníků jsme na venek vyslali!

Jsem účastník a pracovník ve družstvu a ve všech jeho odborech od založení družstva a jediný svědek práce naší od počátku jest náš I. místopředseda p. Karel Ulrich, c. kr. pošt. pokladník. Za námi přišel do výboru nynější náš předseda p. Tom. Jos. Jiroušek a po něm p. farář Vl. Hálek.

Ale tyto podniky nám nestačily. R. 1896 založili jsme Tiskovou ligu, r. 1896 Jednotu českého kat. učitelstva, r. 1894 Spolek na zakládání katolických knihoven. Před ním jsem založil při družstvu r. 1895 knihovní fond, jenž množství knih rozšířil. družstvo dává těmto spolkům k jejich propagandě k dispozici svůj tisk a spolky tyto zase u družstva veškeré tiskopisy objednávají a oboje korporace se morálně posilují a k rozkvětu si pomahají.

A nejen družstvo, ale i tyto spolky jsou hmotně dosti zabezpečeny, takže mimo obvyklou, více novinářskou agitaci, pro ně rozvíjet nemusíme. Je-li v kase hojně peněz, více vydáváme, je-li tam méně, uskrovnujeme se a kasu do dna nikdy nevyčerpáváme.

O všech těchto podnicích, o schůzích výborových a valných hromadách píše referáty do »Vlasti«, »Našich Listů«, částečně i ve »Vychovateli«, činím jim propagandu na obálkách našich podniků a souborně každý rok v našem kalendáři, takže nepotřebujeme v jiných listech inserovati, náš tisk, hlavně týdenní inseráty v »Našich Listech«, nám dostačí.

Tak tu stojíme na sklonku XXIX. roku. A práci tu máme rozdělenou: něco má na starosti p. red. Tom. Jiroušek, něco p. far. Vl. Hálek, čile se v práci zaučuje místopředsedský úředník p. Jan Voborský; a dále s námi ve výboru spolupůsobí pp. K. Ulrich, správce Jos. Vinopal, katecheta Jar. Slaviček, katecheta Ant. Suchoradský a far. Ferd. Zuna. Hlavní práce jest vložena do administrace, kdež jsou dvě síly zcela zapracovány, do svého oboru zasvěceny a ostatní s nimi účelně spolupůsobí; zcela zapracován jest v tiskárně p. faktor, i dělá každý své a já a za mé nepřítomnosti p. předseda jen dohlédáme, aby se rozjetá kolečka dobře točila a veškerý stroj družstva aby správně pracoval.

A co se prací a pracovníků pro »Vlast« týče, nemám nikdy nouze o literární práce, někteří pracovatí přestávají, jiní na jejich místa nastupují; střídají se

kněží, střídají se laikové a právě letos vysvěceni byli na kněze tři alumnové, dva v Praze, jeden v Českých Budějovicích, kteří nám do »Vlasti« básnicky přispívali a i dále budou přispívat. Povídka a katolický román vůbec dorostu nemá, ale my tu máme pro XXX. ročník dvě krásné belletristické práce od Al. Dostála a od Adama Chlumeckého. — Práce husitské obstarává nám výtečný badatel J. O. Hložina. Básníků jest hojnost a mezi nimi přední místo zaujímá p. Jan Voborský. Přípravám k obraně naší pro rok 1915 bude věnována ve »Vlasti« zvláštní a stálá pozornost.

I ohlašuji XXX. roč. »Vlasti«, jehož 1. číslo vyjde 15. října t. r., a prosím, aby mu byla věnována přízeň v širokých vrstvách katolické společnosti.

V Praze, dne 10. září 1913.

Tom. Škrdle,
redaktor.

Žena v kultuře národů.

Přednesl † ředitel Karel Chmel na Strahově 1.). 4. 1910. K tisku upravil Vlastimil Jelínek, učitel v Břevnově.

(Pokračování.)

Dle Seneky nepočítají ženy římské svých let dle konsulů, nýbrž dle mužů. Juvenalis pak vykládá, že žena odstěhuje se opustíc dům nedávným sňatkem ověnčený k muži jinému a vzdá se na 8 mužů v 5 podzimcích.

Těch manželství, která ke svornosti a lásce po celý život manželů trvala, bylo málo a jako o veliké zvláštnosti píše Tacitus o manželství svého tchána Julia Agrikoly s Domicií Decianou, že trvalo 40 let bez mrzutosti.

Ovšem i v době kleslosti mravů vyskytly se ženy nejen přísných mravů, ale i obdivuhodné hrdinnosti.

O ženách ze středních a nižších vrstev zůstalo málo zmínek, a to ještě jen tu a tam na náhrobních kamenech.

Historie Římanů vůbec a římské ženy zvláště jest nám všem bez rozdílu výstrahou, kam vede úpadek náboženství a tím pokleslost mravní mívá v zápětí uvolnění manželství, rozhárané poměry rodinné a vede ke zkáze, která byla udělem i tak mocnému a velikému národu, jako byl římský. Příznaky úpadku náboženství a pokleslosti mravní lze pozorovati na dnešní společnosti lidské tak do nejmenších podrobností, jako bylo u starých Římanů.

U Řeků postavení ženy bylo v domácnosti naproti mužům v rozličných dobách rozdílné. Pokud z básní Homérových souditi lze, těšily se ženy knížecí (o ženách z lidu podrobných zpráv nemáme) nemalé vážnosti a svobodě, požívajíce takových práv jako mužové. Též rodinný život řecký jeví se ve světle příznivém, ač urození Řekové vedle zákonitých manželek měli ještě otrokyně a zajaté ženy za metresy.

Hlavním působištěm ženy byla domácnost, než nebylo jí bráněno pohybovati se volně na veřejnosti ve společnosti mužů. Během času poměr ženy k muži nabyl různé tvárnosti. Sparťané považovali manželství za instituci k dosažení řádných, statných potomků — neduživí házení do propasti hory Taigetos. Ano Sparťanovi, který měl neplodnou manželku, úředně bylo nařízeno od ní se odloučiti. Neplodný manžel byl donucen přepustiti svoji manželku jinému, mladšímu. Nicméně cizoložství bylo u Sparťanek zjevem řídkým, podobně i u mužů.

Život rodinný byl však velmi uvolněný. Spartanovi byl předním zájem státní, pak teprve rodina. Mladý manžel, nebylo-li mu 30 let, směl jen pokradmo, a to na krátký čas docházeti k své manželce. Stávalo se, že mladí manželé měli již několik dětí, a ještě za dne se neviděli. Přes to spartanské ženy vyrovnávaly se zmužilostí a sebezapřením svým mužům, proniknuty jsouc vědomím svých povinností občanských.

Žena spartanská ztratí syna v boji, těšila se z toho, že prospěl vlasti. Děvčata pohybovala se mezi muži volně, nezastřena. Jenom ženy zastíraly svoji tvář závojem. Jeden Spartan, byv po příčině toho tázán, pravil: »Děvčata mají muže teprv si vyhledati, ženy pak svého muže si udržeti.«

Athéňané pokládali ženy za bytosti, jichž úkolem je především lidstvo rozplozovati a mužům sloužiti.

Platon i Aristoteles pravili, že již příroda sama určila ženám nižší místo ve společnosti lidské, než mužům. Sokrates dokonce litoval každého, kdo se oženil. Atheňanka, provdávši se, žila odloučeně ve svých komnatách, ačkoli byla volnější než svobodná. Vzdělání jakéhokoli dosíci nesměla. Teprve muž sám musil svoji choť vychovávat. Cizoložnice byly zvláště těžce trestány.

V Kymně n. př. byla postavena na kámen na náměstí. Potom posazena na osla a voděna městem až k témuž kameni. I žila pak po celý život v necti a přezdívalo jí jezdkyně na oslu. Rozvod nebyl v Athenách vzácným, zvláště při neplodnosti, neb když šlo o zachování rodinného jmění. Muž poslal ženu svoji k rodičům. Zapudil-li muž ženu bez příčiny, musil jí celé věno vydati. Samostatně pak rozvedená žena nikdy nemohla žíti, nýbrž přišla pod poručenství otce, bratra, nebo poručníka.

Ženy byly v Athenách po celý život svůj považovány za nedospělé. Přes to mnohá žena vládla nejen celým domem, ale i mužem, což Demokritos pokládal za největší pohanu muže. Zejména stávalo se to, když pocházela choť z rodu vznešeného, neboť Řekové byli v té příčině velice ješitní; mnozí snažili se odvoditi svůj původ od samotných bohů. Zlá žena nebyla ostatně řídkým zjevem. Vždyť i otec bohův a lidí, vševládný bůh Zeus, zakoušel mnohých útrap od svárlivé své Hery. Rovněž známá, zlopověstná Xantippa, manželka Sokratova, příliš často dávala svému muži zakoušeti jha nadvlády své.

Zajímavo je, že paní řecké znaly tajemnou moc něžných pantoflíčků (sandálů). Sám udatný Herakles často svoji šiji skláněl před zbraní touto. Jakž neměl pak učiniti mnohý slabý muž, jestliže rozhněvaná choť mu hrozila slovy, jichž dočítáme se u Aristofana: »Však jestli mne rozhněváš, tímto střevícem v tvář tě udeřím.«

Paní řecká měla na starosti kuchyni, řídila vychování dětí, zvláště dcer, až do provdání, ošetřovala nemocné, bděla nad zhotovováním rouch. Se svými dcerami sama látku tkala. Atheňanky zvláště vynikaly umělým vyšíváním. Prodávati však takovéto domácí výrobky bylo neslušné. Vycházky žen mladších dály se jen ve dne, a to v průvodu otroka neb otrokyně. Starší paní měly více volnosti. Jinak měla se věc se ženami nízkých stavů, které povoláním svým, n. př. prodavačky, na ulici odkázány byly, nebo nemajíce otroků samy potraviny a jiné potřeby kupovaly, k veřejným studnám pro vodu chodily a tam si poklepaly.

Prosté ženy navštěvovaly se také častěji, žertovaly a tančily jsouce pohromadě, půjčovaly si navzájem šaty, šperky i nádoby.

K dobrému tonu rodin Reckých náleželo, míti otroky a otrokyně. Dle jich množství soudilo se na vznešenost a bohatost rodiny a proto mnozí, zvláště ženy, majíce vyjítí z domu, najímaly si otrokyně, aby tak ušly pomluvě.

Ovšem otroci nebyli jenom sluhy svých pánů, nýbrž všecko dělnictvo skládalo se toliko z otroků.

Otrok neměl žádného práva. Nesměl míti bez svolení pána jmění, ženu, nesměl žalovati, nesměl svědčiti. Pán mohl svého otroka dle své libosti tělesně ztrestati, bičem neb bykovecm zmrskati, v kozelce svírat, hladem trápit, známku v čelo žhavým železem mu vpáliti, za starších dob i usmrtni. Před ukrutným nakládáním necitelného pána chránily otroky jen božské oltáře, k nimž se mohli utéci a žádati, aby jinému pánu byli prodáni. Též věnec, jež otrok vsadil si na hlavu, uchránil ho aspoň na chvílku. — O náboženských slavnostech měli otroci úplně volno, ano v Athénách bývali i pohoštění od svých pánů.

Zcela jiný poměr byl k otrokyním. Tyto byly hůře na tom než otroci, byly-li staré, nebo nehezké, neduživé. Otrokyně však mladé, krásné, těšily se z života někdy příjemnějšího, než vlastní jejich paní.

Pohledme, jaké postavení zaujímá žena v islamu, tedy u Turků.

Postavení paní ve všech zemích, kde je islam rozšířen, je nízké.

Turecká žena vyloučena je ze vzdělání, vzdalována všech vyšších zájmů života. Paní vznešených a bohatých Turků nebo Peršanů jsou v nádherných šatech, ozdobených nejdrazšími šperky, jejich mužové bývají nejslavnějšími reformatory, politiky nebo státníky, ony samy však duševní úrovni nijak neliší se od žen daleké Asie neb Afriky.

Úkolem ženy mohamedanské jest, býti slepě poslušnou otrokyní svého pána, který ji může kdykoli zavrhnouti. Haremy mohamedánské jsou semenišťem pověr, pošetlostí, pomluv, úskoků, nenávisť a žárlivosti. Jakýkoli pokrok lidského ducha je tu buď úplně neznám, nebo vysmíván, zlehčován, za hloupý pokládán.

(Pokračování.)

Různé zprávy.

Društvo Vlast pořádá letos již druhý a celkem jedenáctý Literárně-soc. sjezd na Mělníku, a to v neděli 5. října t. r. Sjezd bude zahájen mší sv., která bude sloužena o půl 10. hod. dopo! u vel. OO. kapucínů a rokování započne v 10 hodin. Řečníci budou: dopoledne pp.: red. Tom. Jos. Jiroušek a učitel Vl. Jelínek; odpoledne: spisovatel p. Jan Voborský a dp. far. Vl. Hálek a v třetím období dpp. kníž. arcibisk. notář a prof. Em. Žák a farář P. Karel Toman. — Jsou to samí vyškolení řečníci, i nedej si nikdo ujít příležitosti, je vyslechnouti a sebe poučit.

Naše Kalendáře. Sv. *Vojtěch a Štítýn* prodávají se po 1 K, tucet za 8 K; *malý sv. Vojtěch* je za 60 h, tucet za 4 K 80 h.

— Kdo má kalendář v plné ceně, tomu platíme porto my, kdo je má ve snížené ceně, platí si poštovné sám. Do tuctu přijmeme i jiné kalendáře katolické, ale polovici z nich musí tvořiti Sv. Vojtěch a Štítýn. Zejména bychom prosili, aby do tuctu byly žádány kalendáře u nás tištěné, a to: Franciův: „*Náš kalendář*“ a „*Přítel opuštěných*“; doplněk tuctu mohly by tvořiti kalendáře Kotrbovy a Vimperské. — Objednávky vyřizuje administrace družstva Vlast v Praze, čp. 570-II.

Žena v kultuře národů.

Přednesl † ředitel Karel Chmel na Strahově 10. 4. 1910. K tisku upravil Vlastimil Jelinek, učitel v Břeynově.

(Pokračování.)

V nižších třídách lidu je životní úkol lépe rozdělen, a jsou to zejména ženy arabské, jejichž předním úkolem je péče o domácnost, kdežto obdělávání polí muži náleží.

Rovněž i ošetřování zahrad, dobytka a vůbec všechna těžší práce.

Kupování nevěst je u mohamedánů všeobecné a zvláště odporové je jich výměna. Svatby konají se, pokud možno, jen ve středu a v neděli, protože všechny ostatní dny jsou prý nešťastné.

U Beduinů trvá svatba celý týden, kdy denně večer jsou taneční zábavy, při čemž provádějí se různé národní hry, při nichž uzmutí nevěsty náleží k přednímu úkolu. Mnohoženství mohamedánské je původu staroarabského, ano starosemitského. Původně tak nebylo. Teprve později dobyvatelé různých zemí nejen zbohatli, ale i zpyšněli a tak mnohoženství stalo se jádrem zla, které na existenci národů moslemínských hlodá.

Žena mohamedánská je stále na domov odkázána, mužové však v celém orientě mají své obchody zpravidla na ulicích rozloženy. Před většími domy jsou lávky kamenné neb i vycpávané. Přátelé přijdou, krátce pozdraví, sednou si bez pobízení. Vznešenějším hostům přinese hostitel i kávu nebo čibuk, kolem něho jsou otroci, sledující každý pohyb hostův, avšak obchod tím nijak netrpí, neboť ten je takovému Turkovi přednější než 10 nejvzácnějších hostů.

Každý mohamedán dle svých prostředků může mít domácnost, kolik chce.

Přijdeme-li do domu lepší rodiny, vítá nás paní domu s největší přívětivostí, své dítky nám představuje, uhostí nás, po případě i pozorností všestrannou nás zahrnuje, a při tom zcela klidně mimo jiné nám vypravuje, že její pán je právě u té druhé.

Z toho patrně, že o nějakém ušlechtilém, šťastném životě rodinném zde mluvití nelze.

Postavení ženy čínské je velmi nízké, což kotví v zákonech Budhových a Konfuciových. Dívky, které nebyly zavražděny, zaujímají vedle svých bratrů postavení zcela podřízené.

Že tak vždy nebylo, dokazuje, že v Japonsku bylo 9 panovnic. Dle Konfucia jest žena bezpodmínečnou poslušností povinna otci, manželu, ano i nejstaršímu synu. Dědictví rozdělováno bylo toliko mezi syny. O dcery postaráno toliko oddavkami, při nichž vůle ženy byla zcela vedlejší. Žena musila svého muže slepě poslouchati, ona jej mohla nejvýš napomenouti, ale nikdy pohaněti. Mužům dovolen byl konkubínát. Za to žena musila se podvoliti rozvodu, byla-li neposlušna rodičů svého muže, při neplodnosti, nemravnosti, žárlivosti, klepavosti nebo krádeži. Vdovám mimo zvláštní materiální důvody nedovoleno opět se provdati. Často se stávalo, že vdovy svého muže v smrti dobrovolně následovaly. Ještě lze zřít pomníky postavené ženám mučednicím. Proto také mnohé dívky z bázně před sňatkem raději do budhistických klášterů vstupovaly. Diakonus Gray vypravuje, že r. 1873 osm mladých nevěst svázaných do řeky se vrhlo, aby sňatku ušly.

V Japonsku žena měla lepší postavení, neboť bylo každému občanu státem nařízeno se ženiti.

Služka v Japonsku požívá velmi příznivého společenského postavení. V domácnosti se jmenuje její jménem, ale mimo službu dostává se jí stejné úcty jako službodárcům. Říká se jí san, t. j. paní. Večer je připuštěna k rodinnému krhu, za dne v nepřítomnosti velitelky baví hosty. Také doprovázejí paní k hostinám a pečují s ní o uspořádání večírků, pikniků a pod.

Přirozeno, že jsou pro společenský život také náležitě vzdělány. Jedinou chybou jejich je, že nedovedou poslouchati; každý rozkaz pánův neb paní podrobují kritice dle svého rozumu a také dle něho jednají. Nejlépe jeví se mrav japonských služek při loučení. Každého rána, když pán odchází z domu, shromáždí se kolem něho všechno služebnictvo, aby se s ním rozloučilo neb ho doprovodilo. Večer při návratu uspořádá mu zas nadšené vítání.

Každého cizince překvapuje neobyčejné množství služebnictva v japonských rodinách. Platy jejich jsou však nepatrné a i strava nepůsobí zaměstnavateli značných výloh. Občasné dary služebným doplňují služné.

Význam ženy stupňován tu tím, že manželka císařova po boku svého manžela veřejně vystupovala.

Zajímavou je, jaký názor má čínská císařovna o ženách.

1. Nedůvěřuj marnivé ženě, neboť ona ve svých očích je vždy první.
2. Dbej hlasu staré ženy, žal udělí jí moudrost.
3. Marnivé ženy třeba se báti, neboť všechno své pýše obětuje.
4. Hrdá žena klopýtne, protože nemůže viděti, co jí stojí v cestě.
5. Žena je ulehčením, proto, co trápí otce, je balsámem pro jeho nesnáze.
6. Važ si vždy ženy mlčelivé, velká je moudrost ženy, která drží jazyk na uzdě.
7. Bohové poctívají tu, která dlouho přemýšlí, než otevře ústa.
8. Když žena prvně miluje, bojí se; nebojí se toho, čemu uvykla.
9. Nevěř ženě, která myslí víc o sobě než o jiném, milosrdenství neusadí se v jejím srdci.

10. Žena, která k sobě samé má úctu, je krásnější než hvězda za noci.

Indové. V Indii je ještě dnes postavení ženy jako všude v Orientu. Nejlépe jsou postaveny na severozápadě. Jejich básně jsou plny romantických dobrodružství pro nějakou uvězněnou krásku, neb pro pomstu pohaněné paní. Žena byla zde pomocnicí a družkou mužovou, manželství bylo jim svatým, k čemuž platně působily jejich zvyky náboženské.

U Mongolů je žena otrokyní. Všecky práce v celech konaly jen ženy, ano při stavbě cel musily největší práce vykonávati, kožešiny a tkaniva opatrovati, šaty tkáti a šiti, topivo opatřovati. Kde byly polnosti, musily ženy sít, žnouti, pole sdělavati ano i koně osedlavati, zbraně čistiti. — U Kirgisů i kořalku připravovati, kterou se její pán a velitel opíjel. Hony a všecky libůstky a zábavy mužům opatřovati.

Kirgisská dívka musila za noci ovce hlídati. Toliko za trest bylo jí ukládáno i ve dne je opatrovati. Za to ženy měly za dne péči o nemocná zvířata. Tím morální postavení ženy bylo velmi nízké. »Rada ženy hodí se opět jen pro ženu,« praví kirgisské přísloví. Novorozený hoch byl se slávou a radostí pozdraven, za to děvče považováno za břemeno a neštěstí.

U Křováků na př., kde je právo na straně silnějšího, jest žena pouhou služkou ano považována jako dobytče. Ženy musí při stěhování mimo všechny zásoby i své děti nositi, kde karavana Křováků odpočívala, oheň rozdělávati, potravu i vodu opatřovati, krátce o vše se starati, co nesouvisi s honbou. Kdežto muž si toliko hová. Nedostává-li se potravu, především žena musí se postiti. Z pouhé libůstky muži své ženy bijí, ano ze zábavy je i usmrcejí.

Onemocní-li žena, neb sestárne, tak že nemůže stejně rychle s ostatními cestovati, ponechá se svému osudu. Postaví se před ní mísa s vodou, několik kořínků, kus masa a nechá se na poušti, až její osud nějaké dravé zvíře ukončí. Přes to setkáváme se i u těchto žen Křováků s láskou a něžností a obětavostí ku svým dítkám. Zpravidla bývá ditko svojí matkou dlouho kojeno a již v prvních dnech i kořínky živeno, které mu matka rozžvýkuje, ano i masem a jinými potravinami je krmí. Zvláštní je, že své dítě záhy učí i tabák žvýkati. Ve špině, bez ošetřování a ochrany roste takový červík. Je-li to hoch, jest již v nejujtější mládí vpravován do tajů střelby, honu a hledání medu. Takový malý hošík běhati ještě neumí, ale ve střelbě šípem se již zná. Lásky matky zůstává při dítěti i tehda, když vyrostlo a chrání je v každém nebezpečí. Děvčata, protože otci užítku nepřinášejí, z větší části utracována.

Bylo by příliš obsáhlé mluvit i psáti i o jiných národech. Ukázati, jak ubohé a nízké je postavení ženy u těch, kde vzdělání a pravého Boha se nedostává.

Však ani vzdělání, jak viděli jsme u Řeků a Římanů, nečinilo ženu muži rovnou. Teprve křesťanství, zbudované na naukách rovnosti, volnosti a svobody Kristem hlásané, pozvedlo ženu z prachu poroby, nicoty a otroctví, aby ji učinilo rovnou muži, ano které mnohdy vynikly nad muže nejen svým duchem, ctnostmi a sebezapřením, ale které prokázaly hrdinství, jemuž obdivovali a obdivují se podnes i ti nejzavilejší nepřátelé víry Kristovy.

O těchto ženách zajímavě poučuje nás výborný spis Badetův: »Křesťanské ženy vliv a úloha v době pronásledování«, vydaný nákladem Hlasů katol. spolku tiskového.

Dočítáme se tu, že žena vůči novému evangelium Kristovu nebyla dlouho na rozpacích. Tomu Spasiteli, jenž se jí blíží přísný sice v mravouce a velitelský ve svém učení, za to však krásný ve svém božství, tomu svěřuje se bez odporu a s láskou.

Jejich učení mužové, aby zdolali náboženství křesťanské, veřejně je se-směšňovali, za pověru otroků vydávali. Šířitelé křesťanství ličili jako sprosté sektáře, kteří bojice se denního světla jako zločinci se ukrývají. Toto náboženství má prý úspěch jen u poverčivých otrokyň. Nepřátelští spisovatelé výhružně vymáhali si zakročení úřadů, aby chránili domy římských patriciů (šlechticů) před vniknutím cizácké náklady, která svádí jim ženy a dcery.

Známo, že prvními hlasateli víry křesťanské nebyli věhlasní učenci, ani mocní vládcové, ale byli to lidé z lidu, obyčejně nějaký řemeslník, rybář, ano i otrok, který přicházel mezi chudý lid, usadil se leckdes na silnici, na hřbitově neb na ulici a zde ohnivě hlásal nové evangelium. Muži neposlouchávali příliš jeho řeči jednak jsouce práci zaměstnaní, jednak s posměchem brzy odcházeli.

Avšak žena ideálu přístupnější, ráda naslouchala. Byloť v řeči tohoto neznámého, prostého, jí chudobou rovného muže něco, co ji dojímalo, neboť řeč

jeho nabádala ji k ušlechtilosti, k životu čistému, svatému, ukazovala jí toho pravého jediného Boha, jenž vyslal syna svého, aby z lásky pro ně se obětoval, je spasil.

Když pak vznešené paní římské viděly, kterak tyto ženy, které dříve utápěly se v neřestech, sobectví a různých špatnostech, nyní samy se ponižovaly, sebou opovrhovaly, jemnou oddanost ku svým pánům osvědčovaly, pátraly po příčinách změny.

Tak mnohé patricijky nespokojily se pouhými odpověďmi těchto chudých žen. ale samy evangelium studovaly a křest přijaly, byť i z obavy před svými muži tajně.

(Dokončení.)

Různé zprávy.

Naše Kalendáře. *Sv. Vojtěch a Štítivý* prodávají se po 1 K, tucet za 8 K; *malý sv. Vojtěch* je za 60 h, tucet za 4 K 80 h. — Kdo má kalendář v plné ceně, tomu platíme porto my, kdo je má ve snížené ceně, platí si poštovné sám. Do tuctu přijmeme i jiné kalendáře katolické, ale polovici z nich musí tvořit *Sv. Vojtěch a Štítivý*. Zejména bychom prosili, aby do tuctu byly žádány kalendáře u nás tištěné, a to: Franciův: „*Náš kalendář*“ a „*Přítel opuštěných*“; doplněk tuctu mohly by tvořit kalendáře Kotrbovy a Vimperské. — Objednávky vyřizuje administrace družstva Vlast v Praze, čp. 570-II.

XI. Literárně sociální sjezd družstva Vlast konán byl 5. října na Mělníku a vydal se skvěle. Quardián řádu kapucínského na Mělníku, jenž tam byl po 20letém působení na Moravě přeložen, promluvil skvělou řeč, přirovnávaje činnost družstva Vlast k intenzivní práci na Moravě. Výkony řečníků a jejich nadšení vysoce velebil.

Prázdné laické (světské) školy ve Francii. Francouzský list »Le Radical«, kombistický to hlavní orgán, sděluje několik statí z reportu všeobecného tajemníka foederace »Les Amicales«, podaného učitelů a učitelkami francouzskými. Tento report, sestaven různými učitelů, ustanovenými pro »défence laïque« (obranu světskou), podává skvostné zvláštnosti; čtemeť tam mezi jiným: V departementu Landes má celý počet škol laických (škol beznáboženských) jen něco málo žáků. V obci Causseneni docela žádné školy více. V obci Servarette, departement Corrèze, arrondissement Marvejols, canton Saint-Alban-sur-Limagnole u vt ku řek Truyère a Mezère, čítající asi 1000

obyvatelů, má beznáboženská (laická) škola jen jednoho žáka, škola s náboženstvím má však 80 žáků. Ve vendéském departementu chodí též málo dítek do laických škol. V C. C. (Vendée) nemá laická škola žádných žáků, zápas, dle vyjádření učitelstva, tam není k vydržení. V H. (Vendée) chodí devět desetin dítek do náboženské školy. V departementu Loire navštěvují v 94 obcích čtyři pětiny žáků náboženské školy. V Ille-et-Villaine bylo v Saint M. 35 ku 40 žákům ve školách s náboženstvím více, než ve školách laických. V obci S. (Loire inférieure) chodí ze 600 žáků 430, tedy veliká polovice do náboženských škol. V cantonu L. (Cotes du Nord), jenž čítá 11.500 obyvatelů, navštěvuje pouze 150 žáků světské školy, ostatní všichni (převeliká většina) navštěvují školy »klerikální«. Ve Vermhurt (Nord) přesahuje počet žactva klerikálních škol počet žactva škol laických o třetinu. V Saint P. . . de B. . . (Vendée) chodí do laické školy 16 hochů, do »klerikální« 130. V Saint J. (Haute Loire) navštěvuje 85 proc. školní mládeže »klerikální« školy. V depart. Rhone má laická škola v H. 22 žákův a 1 žačku a to je dcera učitelčina, ostatní hoši a všechna děvčata chodí do školy náboženské. V Saint Louis de C. navštěvují čtyři pětiny žáků školu náboženskou, v A. dvě třetiny hochův a tři čtvrtiny děvčat, v Saint M. čtyři pětiny, v C. tři čtvrtiny, v R. třetí díl hochů, v Saint G.-sur-A. chodí pouze tři žačky do laické školy. — Tyto reporty jsou opravdu poučné. Věřím proto, co nám v Lourdech Francouzi, z různých departementů tam v četných procesích přítomní, vyprávěli, že četná uzdravení, ustavičně se tam dějící, v jejich krajinách mnoho lidí k víře otců navrátila, a že se sv. víra opět očividně ve Francii rozšiřuje.

Žena v kultuře národů.

Přednesl † ředitel Karel Chmel na Strahově 10. 4. 1910. K tisku upravil Vlast. Jelínek, učitel v Břevnově.
(Dokončení.)

Známo, že od času sv. Pavla věřící obývali i v samém paláci Caesarů. Ba vstúpili víru v srdce jedné z milostnic ukrutného císaře Nerona. Známo také, že po 3 staletí, kdy křesťané pronásledováni, měli tito mocné ochránkyňe u trůnu císařského. Jim byli díky zavázáni za to, že nebyli od svých pronásledovatelů úplně vyhlazeni.

Počátkem 2. stol. pokřtěných žen z vynikajících rodů bylo bez počtu. Jejich jména ještě dnes lze čísti na mramorových deskách, vykopaných v katakombách. Ba kolem r. 250 po Kr. vydal papež dekret, kterým dovoleno ženám šlechtickým voliti si za muže propuštěné otroky, kteří byli s nimi stejné víry. — Tím vyhověl svědomitosti těch žen, které se vzpíraly manželstvím stejné víry.

Když pak nadešla doba Konstantinova, doba triumfu, kdy sluha, řemeslník, voják, tribun, konsul, prefekt i císařové před Kristem se skláněli, kdy církev evangeliem celý svět si podmaňovala, tehda měla žena plné právo těšiti se z toho, že ona svojí neohrožeností pomáhala šířiti světlo a obroditi svět.

Chování se vznešené křesťanky lišilo se od ostatních jejich družek cudností, pokorou, šlechtností.

Jak u soudců, tak i u lidu byl všeobecně rozšířen náhled, že neporušená čistota jest nutným údělem ženy, která klaněla se Kristu, a že této čistoty ji zbavití znamenalo přetrhnutí onen tajemný řetěz, který poutal srdce její k srdci jejího Boha, jak čteme ve spisu sv. Cypriána »O smrtelnosti.«

A tyto naše давновěké sestry, které byly udávány a vláčeny před soudy, měly také poznati tyto hrozné tresty. Dříve než byly odsouzeny na pospas lvům, byly často vydávány na pospas jiným dravcům, jejichž chrup byl tisíckrátě krutější. »Spíše s nimi ke kuplíři než ke lvu,« bylo heslem Tertullianovým.

»Duch svatý přebývá v tobě jako ve chrámě,« křičel vztekle prokonsul na třesoucí se pannu — jak píše Surius, »avšak já ti ho vyženu.«

Dle dějin mučedníků Bůh často zázračně zakročil, aby zachránil před zneuctěním andělské děti 12letou Anežku a 14letou Agatu.

Častokrátě takovéto vznešené mladé dívky oklamaly bdělost svých katů a vrhly se samy do plamenů nebo do vln, aby unikly krutému trestu. Kruté doby nastaly církvi za císaře římského Nerona. V té době ukázala se žena křesťanská velikou.

Byla obava, že manželka neb matka hrůzou a trápením dá se pohnouti, aby dopustila se zrady nebo zoufalosti. Její slabost byla by měla v zápětí ohroženou budoucnost učení Kristova.

Avšak Bůh bděl nad ženou křesťanskou. Křest působil tu zázrakem, jím nebyla žena již ženou, ale hrdinkou, ať pocházela z rodu vznešeného neb otrockého.

Ať byla mladá nebo stará, učená nebo nevědomá, římského neb barbarského původu, panna nebo žena, vdova nebo matka, vždy přihlížela klidně přípravám neuprosné spravedlnosti. Bylo ji viděti, jak s celem vztýčeným objevuje se před úřadem, jak jistě odpovídá na otázky, jak důstojně odmítá hrozby i sliby, jak beze strachu pohlíží na rozmanité nástroje mučednické, jak necouvá

ani před ztrátou své lidské počestnosti, jak se raduje z odsouzení, jak se sama vydává v ruce katů, jak pobízí zdlouhavé dravce, aby ji rozsápali, jak nastupuje na skřípec za bratra, jehož bolest překonala a konečně s úsměvem umírá. To vše dovedla jen žena křesťanská.

Avšak, co bylo hrdinstvím ještě více překvapujícím, ona dovedla pohlížeti na muka a smrt těch, které milovala. Když byli mučeni neb rdouseni její manžel, děti, otec, matka, bratři nebo sestry, nebědovala, naopak obdivovala je, byla přítomna do posledního jejich vydechnutí, povzbuzujíc je pohledem, hlasem a pohybem.

Bylo jí útěchou, mohla-li zlíbatí jejich rány, zachytiti drahocennou krev, mohla-li odnésti jako vítězné znamení jejich zmrzačené tělo, aby je počestně pochovála, mohla-li svůj život u jejich hrobu dokončiti, očekávajíc požehnanou hodinu, kdy v pokoji bude uložena do stínu jejich ostatků.

A jestliže přece někdy se jí oči slzami naplnily, byly to slzy vděčnosti za tu milost Boží, že byla uznána hodnou býti matkou, dcerou neb vdovou po mučedníkovi. Svoji jedinou slávu viděly první křesťanky v tom, mohly-li samy pod mečem naposled vydechnouti.

Ptáme se, co bylo příčinou takéhoto hrdinství slabé ženy, kde nabrala tolik duševní síly, aby konala divy, před tím ve společnosti lidské nikdy nevidané? Byla to síla přesvědčení o pravosti, moci a vznešenosti nauky, kterou nedovedl by vstúpiti pouhý člověk. Na těchto hrdinných křesťanských ženách římských máme nezvratný důkaz, že učení Kristovo je dilem božím, jemuž nic lidského v cestě býti nemůže.

Z toho všeho patrné, že žena ve svém společenském postavení, svému významu, svému povznesení má co děkovati jen a jedině křesťanství.

Zdaž není to nevděk moderní ženy t. zv. pokrokové, která náboženství zavrhne, ano je i po příkladu těch moderních apoštolů nohama šlape, za to, že křesťanství ji povzneslo? Dovedla by takováto žena pro svoje přesvědčení obětovati manžela, dítě i sebe jako ona žena římská,

Zdaž nestojí taková moderní žena, byť se honosila sebe hlubšími vědomostmi, svým charakterem, odhodlaností a přesvědčením daleko za mnohou tou prostou ženou z dob prvního křesťanství? Však také budoucnost ukáže, kde je pravda.

Žena byla, jest a bude vždy a u všech národů fysickým i mravním základem, byla tvůrcem jejich existence, byla-li řádnou manželkou, šlechtnou, moudrou a rozšafnou matkou. V mateřství jest to právě její Bohem ustanovené poslání, jemuž může jen tenkrát vyhověti, koná-li je u vědomí, že tak činí z vůle Boží a pro Boha.

Kterak vychovávati dívku po době školní.

A. SIMERSKÁ.

Až do čtrnácti let bylo možno mluvit o vychovávání dětí, tedy dívek i hochů bez rozdílu. Po době školní však již výchova obou pohlaví podstatně se různí. Snad některý vychovatel z povolání mohl by objasniti hlavní pravidla výchovy chlapců. Mně nedostává se v tom směru potřebných zkušeností a proto omezují se jen na výchovu dívek.

Má-li dospívající dívka řádně býti vychována, jest k tomu třeba pevné ruky a jisté intelligence, neboť nestačí jen dívku přiměřeně jejímu věku živiti a odí-

vati, ale rozum, duše i srdce hlásí se již ku svému právu, a třeba jest velké znalosti světa a znalosti rozvíjející se dívčí duše, aby dívka bezpečně převedena byla přes všechna úskalí dospívajících let.

Matka, neučinila-li tak již dříve, musí bedlivě prozkoumatí všechny dobré i špatné vlastnosti dívky. Dobré vlastnosti zpravidla matky dcerkám rády přiznávají, hůře však jest s chybami, které mnohá neprozíravá matka snaží se zakrýti neb omluviti, k nemalé škodě dcerušky.

Matka musí si také všimati vloh a nadání, aby posoudila, ku kterému povolání dcera nejlépe se hodí, musí mladému stvoření objasniti význam příštího života a pomáhati svědomitě při volbě povolání.

V létech, kdy mladé dívčí duše počínají tušiti krásu života, kdy s mládím hlásí se radost, tu bývají duše nejnámavější pro vše dobré. V té době může matka laskavostí a obezřelým jednáním na vždy připoutati srdce dcery k srdci svému, naproti tomu však jedinkým nepředloženým skutkem může pro vždy ztratiti důvěru svého dítěte a otevřítí propast mezi sebou a dcerou, kterou nikdy více ani ta největší láska nepřeklene.

Dívka po čtrnácti létech není více pouhým dítětem. Ona učí se hleděti, dovede posuzovati, a nerozumí-li posud všemu, tím více vycítí i nejslabší stíny tam, kde by pro mladé stvoření mělo zářiti jen slunko a dýchati jen květy. Proto matky, pozor mějte samy na sebe, aby dospívající dcera ve všem mohla se diti vaším příkladem, a nemusila, třebas v skrytu, odsuzovati vaše skutky.

Jakmile si dívka uvědomí vážnost a cenu života, již bez vybízení sama bude se chápati práce, neboť pozná, že jediné prací dospěti lze k tomu vzdálenému, touženému cíli, který sluje — spokojený život.

Oprávdová, uvědomělá práce stane se nejlepší vychovatelkou dívky, práce podporovati bude matku ve snaze, přivesti dceru k dokonalosti.

Mladá dívka vedle lásky ku práci musí míti smysl pro povinnost. Slovo povinnost musí býti dívce posvátné. Před povinností ustoupiti musí vše, zábava i vlastní pohodlí, neboť tak káže život. Jen ta žena, která vše dovede přiněsti v obět své povinnosti, bude ve světě vždy a všude na svém místě.

Dívka musí se také cvičiti v samostatnosti; neboť ne vždy bude matka státi po jejím boku.

V dnešní době překotného boje o život žena stejně jako muž musí uměti vystoupiti se vši rozhodností, kde toho třeba. Na matce jest, aby dceru ozbrojila potřebnou rozhodností a samostatností pro boj života. Dívka nesamostatná, stále se ohlížející po podpoře, nikdy nebude řádnou ženou, neboť zbavena podpory ať rodičů, či později manžela, bezradně bude státi v divokém příboji života, a neutone-li, nebude to zajisté její vlastní zásluhou. —

Dívka má dále naučiti se znáti cenu peněz, cenu času i zdatnost, vlastní síly. Toho dojíti lze jen cestou vlastní zkušenosti. Proto nedobře činí matka, která z přílišné péče dceru stále při sobě drží. Ne, dítě patří do světa, mezi lidi, aby vidělo, posoudilo i ocenilo život. Jest život pouhou pohádkou dívce, která nikdy nepřekročila práh otcovského domu. Vždyť i to nerozumné ptáče dává nám naučení. Sotva opeřené holátko učí staří létati a posílají je do světa, aby změřilo své síly a nasbíralo zkušenosti.

Jen matky bývají méně rozumné nežli ptáci, ze strachu o dceru stále jí brání vyjíti do světa, a pak, když přijde chvíle, kde život přihlásí se ku svému

právu, jde dcera z domova na slepo, nic neví, nic nezná, lidé, život ve společnosti, běh i řád světa, všechno jest takovému nezkušenému dítěti španělskou vesnicí. Což divu potom, vede-li pochybený život. Matka jest za to zodpovědna, že nedovedla přivést dceru k pravému poznání života.

Velikou chybou některých matek jest, že vychovávají dceru velmi jednostranně. V naší době zvláště značné procento dívek žene se jen a jen za studiem, a nerozum matek je v tom podporuje, třebaž že na mnoze nemá dívka ani potřebného nadání, ani dostatečného zdraví. Jen když dcera studuje, třebaž bez užitku. Konečně pak, někdy ve třiceti letech, uznají rodiče, že vším svým vzděláním dcera se neuživí, užitečné práci se nenaučila, a tak zůstane nadosmrti neúčinným příživníkem lidské společnosti.

(Dokončení.)

Různé zprávy.

Naše kalendáře. *Sv. Vojtěch a Štítový* prodávají se po 1 K, tucet za 8 K; *malý sv. Vojtěch* je za 60 h, tucet za 4 K 80 h. — Kdo má kalendář v plné ceně, tomu platíme porto my, kdo je má ve snížené ceně, platí si poštovné sám. Do tuctu přijmeme i jiné kalendáře katolické, ale polovici z nich musí tvořiti *Sv. Vojtěch a Štítový*. Zejména bychom prosili, aby do tuctu byly žádány kalendáře u nás tištěné, a to: Francův: *»Náš Kalendář«* a *»Přítel opuštěných«*; doplněk tuctu mohly by tvořiti kalendáře Kotrbovy a Vimperské. — Objednávky vyřizuje administrace družstva Vlast v Praze, čp. 570-II.

Mužné slovo ve prospěch křesťanské školy pronesl saský ministr kultu dr. Beck při slavnosti učitelského semináře v Grimmě. Snahou dra Becka je uchovati křesťanskou školu proti široké frontě více nebo méně liberálních učitelů. V Grimmě pravil: »Učitelé na učitelských ústavech mají vysokým úkolem připravovati pro úřad učitelský na školách obecných, tedy pro povolání, které — vystihujeme-li správně jeho významu plný obsah — náleží k povoláním pro celek našeho národa nejdůležitějším a nejpožehnanějším. Pamětlivi své zodpovědnosti vyšším úřadům a mladým duším, v nichž jim stát a rodina tak drahocenný majetek svěřují, budou učitelé na našich učitelských ústavěch, jak znovu zdůrazňuji, vždy se musiti snažiti, aby především svým příkladem ve slovu i chování chovancům vstřípli ideál vychovatele mládeže, který by jim určoval směr po celý pozdější život;

aby, sami jsouce naplnění vnitřním svatým nadšením, poskytli chovancům vedle bohatého pokladu nezbytných vědomostí, čerpaných netoliko ze šířky, nýbrž i hloubky, pevný základ mravně-náboženské výchovy, opřené o Písmo svaté a o vzor a nauky největšího mistra vši výchovy, Ježíše Krista; aby chovance své seznamovali s výsledky vědy, ale ne dle subjektivního nazírání upravené, nýbrž pravdou zjištěné, které naším křesťanským náboženstvím nikdy neotřásají a aby chovance své, pomíjejíce všechno ztuhlé, životodárné, síly nemající vyučování, vedli k radostné víře křesťanské, která v příboji pochyb a námitek zůstává skálopevná.« — Slova ministra dra Becka stojí za citování. Kdy konečně odváží se u nás rozhodující činitelé říci otevřeně, bez okolků a mužně, že chtějí též, aby školy naše, obecné i střední, byly chrámy Ducha svatého, a aby výchova připíjala se úzce k zásadám víry a náboženství? Dočkáme se toho kdy?

Změny ve školství. Podobně jako sněm korutanský přijal také solnohradský sněm 21 proti 13 hlasům návrh, aby poslední tři léta národní školy nahrazena byla pokračovací školou hospodářskou o třech ročnících. Pisatel viděl ku př. u Karl. Varů jednotřídní školu (a sám v ní vyučoval), kde seděly děti 8 let ve třídě a učeny byly ve třech odděleních. To bylo mučení pro ně i pro učitele a katechetu. V Alpách u Išlu shledal, že bylo vyučování polodenní. Ráno, brádoce se v zimě sněhem, šlo do školy vyšší oddělení, odpoledne nižší. Škola trvala do 12 let a v sobotu měli školu žáci 13 a 14ti leti. A nyní země alpské zavádějí nahoře uvedené novoty, jež sluší vážně pojímati.

Kterak vychovávatí dívku po době školní.

A. SIMERSKÁ.

(Dokončení.)

Jinde zase jen na vdavky se myslí. Dívka sotva škoře odrostlá neslyší mluviti o jiném, leč o vdávání. Léta ubíhají a s nimi nezřídka přichází zklamání. Kýžený ženich se nedostavil, a dívka stojí tu zaražená, věčně nespokojená, snad i rodičům vyčítá, ne-li zjevně, tož jistě tajně ve svém nitru. Snad dovede se i užíviti, ale štěstí a radost života jest na vždy ta tam.

A přece máme dnes tolik možností, aby dívka odborně se vzdělala tolik, aby se dovedla samostatně užíviti, a vedle toho osvojila si také řádně hospodyňské vědomosti, aby, provdá-li se někdy, i jako žena a matka dovedla se uplatniti. Ten peníz, který vynaložen byl na odborné její vzdělání, má mnohem větší cenu, nežli několik set věna. Prakticky vzdělaná žena bude nejen dobrou hospodyní, ale i vydatnou pomocnicí mužovou ať v řemesle či v obchodě.

Dívka, která se naučila sama se žíviti, dovede se uskrovniti, dovede žíti ve všech poměrech, dovede sebe přizpůsobovati poměrům, i poměry podříditi sobě. — —

Velikou váhu při výchově dívky musíme klásti na zdraví. V životě k ničemu se nehodí žena slabá, nervosní, příliš citlivá a předrážděná. Matka, která chová dcerku v bavince, špatně činí, neboť podryvá její zdraví, které má býti základem všeho života.

Dívky mají se rozumně otužovati, šetřiti zdraví, seznámiti se s hygienou těla, nevyhýbati se námaze. Jen zdravé, silné dívky mohou se státi buď dobrými pracovnicemi v dílnách lidstva, nebo zdatnými matkami, které dovedou vychovávatí zdravé, svěží, statné potomstvo.

A ještě zbývá něco. Nebraňme dívkám obcovati s rovnocennými družkami i druhy. Ta nejchudší dívka může býti dceři boháče nejlepší přítelkyní, neboť při ní poznává vše, co by jinak sotva poznala, bídu i útrapy chudoby. Čím více dívka pozná různých druhů lidí, čím více má příležitosti posuzovati povahy lidí, tím lépe pro ni.

Jen nebuďte, matky, příliš úzkostlivé. Nebojte se, že dcera se vám zkaží ve světě. Dobře, zbožně vychovaná dívka nezkaží se tak snadno. Přirozený dívčí cit i stud jest jí nejlepší ochranou. Obcování s lidmi ji nezkaží, naopak poučí a ozbrojí, aby později dovedla jistě kráčet i rozhodovati se, až od kroku jejího záviseti bude blaho celého života, a snad i dobro všech drahých.

Matka, která chce řádně vychovávatí dceru, dokáže toho jistě s Boží pomocí. Jen přičiní-li se, aby s jemnou myslí a citlivým srdcem spojila i praktické stránky života.

Není to práce snadná ani malá, ale odměnou té práce jest vědomí vykonané povinnosti a hřejivé štěstí, když dcera až do stáří děkuje matce za vše, když srdce obou spjata jsou kouzelnou páskou lásky a vzájemné důvěry. Jen málo matek dovede si zachovávatí neobmezenou důvěru dospívajících dcer, které se to však podaří, ta došla již největší možné odměny za všecku práci a starost mateřskou.

Výchova.

Dle francouzského JAN NEP. JOS. HOLÝ O. Praem.

I.

Zajisté jste již přemýšleli o velkolepé a tajemné činnosti božské Prozřetelnosti, která obnovuje lidstvo jím samým a tak je zachovává po staletí. Zajisté jste přišli k tomuto závěru rodiče jsou posvátní nástrojové ve službě Boží pro přenesení tělesného života, než zde jejich činnost nemůže se končiti. Povznešenost člověka nad zvíře zajišťuje mu úkol šlechtnější a důležitější.

Duše, stvořena jsouc od Boha a pro Boha, s tělem lidským spojená, vyžaduje kultury, vývoje, utváření. Utvářeti duši znamená přivést ji k myšlení, citění, chtění, utvářeti duši znamená povznášeti ji, ano ji stále povznášeti, povznášeti ji až k Bohu samému, který ji stvořil a to pro sebe. To jest úlohou výchovy; úkol to nepopíratelně nesnadný, úkol to nemožný, kdyby jen sami rodiče jej měli ve svých dětech uskutečňovati. Marně se budou namáhati, aby vštěpovali miláčkům svým vysoké myšlenky, šlechtné a velkomyslné snahy, vznešené city; jestliže Bůh neoživuje, nedá plodnosti a vzrůstu pracím jejím, všechny jejich námahy budou marné. Proč? Protože dílo výchovy jest především dílo Boží.

Nepopíratelně mají rodiče při tom veliké účastenství, než ještě větší ponechal si Bůh pro sebe.

Připojte k tomuto dvojímu zakročení ještě činnost dítěte, kterou má přispívat k tomuto dílu, jakmile si uvědomí, co má a může k tomu účelu konati, a máte tři činitele potřebné k úspěšnému uskutečnění úlohy výchovy.

Protože je Bůh hlavním z těchto činitelů, uzavírám z toho, že výchova bez Boha je nemožná. Jest to nesmysl.

Není mi neznámo, namítá se, že je dosti rodičů málo starostlivých o působení Boží v výchově svých dětí a přece, dí se, podívejte se, svými inteligentními a oddanými snahami docílí toho, že syny a dcery své nadají souladně zevnějšími vlastnostmi, kterých vyžaduje svět, a proto dostatečnými, by tito synové a dcery mohli býti zařaděni mezi lidi správné, počestné, úctyhodné a vážené, krátce mezi lidi dobře vychované.

Připouštím, avšak to není pravá výchova, to jest jen nátěr. Zelím toho, že nalézáme rodiče, kteří se vychloubají, že vychovávají děti beze všeho působení Božího nebo náboženského. Připouštím, že docílí toho, že děti jejich mají zevnější vlastnosti, které se světu líbí a stačí, který v této věci vždy méně vyžaduje. Než rcete, zdaž »zevnější vlastnosti« dělají člověka? Je-li jisto, že jsou užitečné, jest zřejmé, že nepostačují ku pravé výchově.

Vychovati dítě neznamená přivést je k tomu, by se pouze zdálo býti tím, čím býti má. Zevnější jeho vlastnosti mají býti jako podobiznou jeho duše a srdce.

Přese všechny snahy jejich blahodárnému vlivu protivné, pronikly oživující síly křesťanství do celého světa, vtiskly světu svou pečeť, a co svět dobrého obsahuje, za to v první řadě nepopíratelně děkuje křesťanství.

Z něho čerpal i proti vůli své svět to, co si myslí, že jest jeho vlastním majetkem, a s čím se spokojuje, není výchova, nýbrž jen zdání, krátce nátěr.

Zdvořilost, přívětivost, úcta před sebou a jinými, poctivost, velkodušnost, zdaž to nejsou všechno věci, které nalézají svůj základ a výklad v ctnostech,

kteří hlásá a ukládá křesťanství? Čistota, spravedlnost, láska, zdaž mohou býti v duších dětských bez působení náboženství? Jak vzbudíte v srdcích svých pokladů tyto ctnosti, jak je vyvinete, jak je upevníte v nich bez pomoci všemohoucí Boha, který svou milostí oplodňuje vaše námahy a námahy vašich dětí?

Výchova bez Boha jest sen bezbožnosti, je to soustava, kterou bezbožnost káže jako neomylný prostředek, aby z ní vycházeli lidé v pravdě velcí a užiteční. Kdybychom měli věřiti koryfeům bezbožnosti, jest výchova bez Boha domnělý všeobecný lék, který má zahojiti všechna zla na světě, zajistiti blahobyt lidstva. Máme však již příliš mnoho bolestných příkladů, co by se stalo ze společnosti, kdyby podobná soustava domnělé výchovy se měla všeobecně zavésti.

K čemu, pro koho pak budete vychovávat tvora, když odmítáte činnost Stvořitele? Jaký cíl máte při utváření rozumu, vůle, srdce dítěte, když mu odnímate účel jeho jsoucnosti?

Není-liž cílem člověka Bůh sám? Bez Boha třeba vám: buď určitě tvorů cíl neschopný upokojiti jeho tužby a následovně cíl ho nehodný nebo mu neurčitý žádný cíl, což jest nesmyslné. Nechceme školy bez Boha a učitelů bez víry.

Pro nás, pro každého člověka zdravých smyslů záleží výchova v souladném a stupňovaném utváření a vývoji rozličných mohutností člověka za tím účelem, aby mu usnadnila dosáhnutí cíle, pro který byl stvořen. Tento cíl jest Bůh, jak jsme již řekli. Bůh dojde slávy, když člověk k Němu přijde, a člověk v Bohu nalezne úplné a dokonalé blaženosti.

Následovně vše v člověku, vše v rodině, vše ve společnosti má směřovati k tomuto poslednímu cíli. Tím jako jedním rázem zajišťuje si člověk blahobyt pozemský a připravuje si věčnou blaženost.

II.

Souladný vývoj rozličných mohutností člověka, aby se mu usnadnilo dosíci nejvyššího cíle, pro který byl stvořen, hle, toť jest dílo výchovy, jak jsme řekli. Při tomto díle není Bůh jenom cílem, jehož dosáhnouti třeba, nýbrž jest prostředkem, nezbytným spolupříčinělem k výsledku pro vychovatele při práci, kterou mají s duší dítěte.

Rodičům dal Bůh jisté přednosti, které s ním sdílejí. Tyto přednosti dávají jim jistá práva, ale také ukládají jim jisté povinnosti. Při domácím krbu náležejí tato práva především otci jakožto hlavě rodiny; manželka, matka sdílí je s ním. Tato práva, od Boha pocházející, závisí také na Bohu při užívání jich. Jako jest Bůh zákonodárce velké rodiny lidské, tak jest otec zákonodárcem domácího krbu. Má právo a povinnost určití zákon pro rodinu, přihlížeti k tomu, by se zachovával, potvrzovati jej. Tento zákon má směřovati v první řadě k zájmům slávy Boží: tím směřuje rázem k duševnímu a časnému blahu domácnosti. Tohoto práva, hlavě rodiny propůjčeného, užívá se v oboru privátním. V domácnosti křesťanské jest otec zástupcem Božím. Nikdo jiný nemá práva užívati předností, které mu tento titul zajišťuje. První jeho povinností jest vyložití, uložití zákon svého nejvyššího Pána a přihlížeti k tomu, by se zachovával. »Otec naučí děti vůli Hospodinově,« praví naše posvátné knihy. Tento zákon nejvyššího svého Pána uloží otec své domácnosti tak, jak učí církev sv., která jest jedinou oprávněnou vykladačkou Božího zákona zde na zemi. Tento zákon vyžaduje pro důstojnost otcovskou úcty a vážnosti. Na otci jest přiměti děti, by úctu prokazo-

valy osobě jeho a manželce, která s ním sdílí důstojnost otcovskou. K úctě, k vážnosti, k poslušnosti dětí mají rodiče právo nezadatelné. Mohou-li jiným propůjčiti užívání své autority, nemohou jim předati důstojnost, která jest jejím základem.

Zákon Ježíše Krista ukládá nám snášenlivost, ještě však více vzájemnou lásku. Otec má právo a povinnost zajistiti zachování a důsledně šťastné výsledky tohoto zákona. Není-liž stálost domácího krbu také následkem tohoto zákona?

(Dokončení.)

Různé zprávy.

Naše kalendáře. *Sv. Vojtěch a Štítový* prodávají se po 1 K, tucet za 8 K; *malý sv. Vojtěch* je za 60 h, tucet za 4 K 80 h. — Kdo má kalendář v plné ceně, tomu platíme porto my, kdo je má ve snížené ceně, platí si poštovné sám. Do tuctu přijmeme i jiné kalendáře katolické, ale polovici z nich musí tvořiti *Sv. Vojtěch a Štítový*. Zejména bychom prosili, aby do tuctu byly žádány kalendáře u nás tištěné, a to: *Franclův »Náš kalendář«* a *»Přítel opuštěných«*; doplněk tuctu mohly by tvořiti kalendáře Kotrbovy a Wimperské. — Objednávky vyřizuje administrace družstva Vlast v Praze, čp. 570-II.

Náboženství na pokračovacích školách zavedeno bude v Solnohradsku jako povinný předmět. Poslanec Neureiter podal návrh, aby se zemskému výboru uložilo, by při připravovaných změnách zemského zákona o školství pokračovacím pojalo do zákona usnesení, jímž by se zavedlo povinné vyučování náboženství na školách pokračovacích. Pro návrh ten mluvil vše a účinně kardinál Katschthaler. Sociální demokraté podali proti tomu námitky, zůstali však v mizivé menšině a návrh byl přijat. Náboženství bude v Solnohradsku předmětem povinným na školách pokračovacích. Kdy se toho dožijeme my u nás a na Moravě?

Pokračovací školy a návštěva chrámu v neděli. Vyučování učňů z doby večerní přeložena na dvě dopoledne v týdnu, z nichž jedno jest v neděli. V tento den toto vyučování se namnoze děje v čas slu-

žeb Božích od 9 do 12 hodin. Kde jest jeden duchovní, nemohou býti služby Boží odbyty do 9 hod. s ohledem na lidi přespolní a školní mládež. Při zřizování jedné takové školy byla duchovní správa tázána, kdy tam v neděli bohoslužba končí; odpověděla, že o 1/10. hod., ale té škole přece schválně rozvrh hodin od 9 hod. Vyučování děje se v obecné škole, ta je pravidelně u kostela; jak divně se vyjímá, když mládež ve škole hlučně si vede, ano časem vyzývavě a s úsměvem hledí na ty, kteří jdou do kostela. Zde o kázání slyšeti zvoněk ze školy. Ani školník nemůže jíti do kostela. Kdo učí na pokračovací škole? Učitelé z obecné školy. Jak mohou sami jíti do kostela a v něm míti dozor nad školní mládeží? Tato zůstává bez dozoru a nevidouc žádného učitele v kostele, nejde sama nebo pobíhá kolem. Kde tu jsou nařízení? Zmíní-li se o tom duchovní, následuje odpověď: *»Máme pokračovací školu.«* Tímto neblahým zařízením zabraňuje se učedníkům jíti v neděli do kostela. Co z nich jednou bude? Kam to spěje? Což řekne-li katolický mistr neb otec, že pošle syna do kostela, může-li býti potom trestán pokoutou? Proto jest na slavných úřadech, aby toto vyučování tak upravily, aby to nevadilo návštěvě kostela a učitelé mohli vésti dozor nad mládeží. Ať počne v 10 hod., do té doby skončí služby Boží, a trvá do 1 hod. Učňové ještě po poledni procházejí se se šickami, které mají rovněž povinnost navštěvovati pokračovací školu a nedbají, že poledne minulo. Ať tedy sedí ve škole. Obrácíme se tímto k slavné zemské školní radě, aby záležitost onu upravila, a dává-li nařízení, také dbala, by byla plněna.

Výchova.

Dle francouzského JAN NEP. JOS. HOLÝ O. Praem.

(Dokončení.)

Otec má ještě právo a povinnost ukládati všeliké jiné zákony, které řídí časné a hmotné zájmy rodiny jako všechny zákony, které přispívají k mravnímu a náboženskému blahu domácnosti. Jeho věcí jest dále zaříditi styky se zevnějším světem, bdíti nad chováním každého člena rodinné společnosti. V souhlasu se zákonem Božím náleží lidským zákonem zajistiti držení a vykonávání práva zákonodárce při každém krbu hlavě rodiny.

Ale snadno pochopíme: pro vykonávání tohoto práva a pro dovršení této povinnosti otec sám by stačil nesnadno. Hle, proto vůlí Boží samou část tohoto práva a povinností, které z něho vycházejí, přechází na manželku, na matku. Je to potřebno. Otec sám by mohl býti často příliš přísným, vyžaduje více než užitečno pro vykonávání zákona — neoblohmým při odstraňování nedostatků, které by se tu ukazovaly. Matka svou mírností dovede mírniti přísnost, požadavky svého manžela, a ponechávajíc rozkazu, zákonu úplnou sílu, chráníc úplně autoritu, která jej diktovala, dovede učiniti zákon dětem spíše přijatelným, mírnějším, snadnějším, ano i příjemnějším. Za tím cílem sama s radostí bude jej zachovávat a znenáhla dětem k vědomí přivede užitečnost, nutnost zákona pro štěstí, pro blahobyť.

Kolik příležitostí má manželka, matka připomínati často, velmi často dětem krásná slova Písma sv.: »Slyš, synu, kázeň otce svého a neopouštěj přikázání matky své« (Přísl. 1. 8.), jakož i jiná slova téhož smyslu.

Matky křesťanské vědí dobře, že Písmo sv. je zákon Boží. Kdo jej zachovává, bude šťastným. Kéz to často dětem svým říkají!

III.

Potvrditi zákon, který vynesl, a tak mu zajistiti zachovávání a výsledek jest právem zákonodárce. Otec v rodině má toto právo. Povinností jeho jest bdíti nad zachováváním zákona a důsledně má také právo napravit ty, kteří se v rodině neřídí dle jeho předpisů. Kárá, trestá nepoddajnost, jakož má také poháněti, podněcovati, odměňovati poslušnost a učelivost dětí svých.

V tom, jako ve všem, má otec v manželce nalézati pomocnici. To znamená, že má matka dbáti, aby nikdy neseslabovala autoritu hlavy rodiny. Majíc úctu k autoritě otcovské, příkladem učic podrobovati se jí vždy a ve všem — zvláště vůči dětem — má matka chápati, že autorita otcova jest oporou a ochranou vlastní její autority a že zeslabovati slovem nebo skutkem vliv svého manžela jest nezvratně podřívati svoji autoritu, kterou s ním sdílí v domácnosti. Důsledně co otec odepírá, nesmí ona dovoliti, co zakazuje, nesmí ona připustiti.

Tím méně jest rozumno kritisovati, nebo dokonce zavrhovati rozkazy otcovy v přítomnosti dětí.

Co je nešťastnější než slepá láska, povolnost špatně pochopená, která vede matky k tomu, že ospravedňují, omlouvají přese všechno před manželem — třeba ještě v přítomnosti dětí — sebe větší přestupky v chování dítek? Co jest nešťastnějšího pro autoritu, pro tento základ rodiny, než rozhořčený odpor proti zákonitému kárání a trestání přestupků, k čemuž otec má právo? Beze vši pochybnosti nikdo nebude matce popírati právo přimluviti se za dítě, které se pro-

vinilo, pronášeti spravedlivé omluvy nebo za jistých okolností pokárati způsob jednání hlavy rodiny; ale zdaž nejjednodušší dobrý smysl nevyžaduje, aby dítky nebyly nikdy, nikdy svědky těchto věcí?

IV.

Vzdálena jsouc toho, aby kompromitovala autoritu otcovskou, má matka vyžadovati od dětí nejpřesnější, nejdokonalejší poslušnost ve všem, co se řádně poroučí. Nevyžadujíc od nich nikdy, než co jest spravedlivého nebo rozumného, nemůže připustiti neplnění rozkazu daného — má pevně potlačovati všechny nedostatky.

Naplněna jsouc láskou k dětem, má pracovati k jejich největšímu blahu, udržujíc dobrou kázeň, povzbuzujíc jejich úsilí a snahy, horlivě rozlišujíc při potlačování jejich chyb to, co je u dětí následek chybných náklonností, zlé vůle a co jednoduše vyplývá z přirozené lehkomylnosti.

Hračka, nedopatřením rozbitá, je pro mnohé matky příležitostí k velikému křiku, k veliké »scéně« a ku přísnému potrestání dítěte, které se jen zbrklostí provinilo, kdežto neuctivé slovo k matce, řeč drzá, ano i špatné skutky zůstanou skoro bez trestu, matka je jen bázlivě, bez energie kárá a proto vše to zůstane bez účinku.

Kdo by nechápal jalovost, ano nebezpečí podobného jednání? Myslí-liž matky, že směšné jejich chování ujde zraku jejich dětí? Jaké následky z toho vzejdou?

Je-li matkám příjemno, možno s nimi želeť nad rozbitou hračkou, ale když trochu budou přemýšleti, shledají ke své lítosti, že vinou jejich dětí jsou pohotově »rozbiti« jejich autoritu. To je smutnější pro matky — a pro děti.

V.

Rodina jest malé království, jehož králem jest otec. Jest to pravda; proto má také otec právo a povinnost zákonodárce. Hned s počátku světa učinil Bůh člověka králem, a jeho království se vztahovalo na veškeré tvorstvo. I když bylo těžko prvotním hříchem prováděti tuto moc, přece zůstala a byla určena — jako všechny Boží dary — aby provedla nejvýhodnější výsledky pro lidstvo.

Dobrý král bdí nad zájmy svých poddaných, podporuje ze všech sil jejich hmotný a mravní blahobyt. Jest spravedlivým ke všem a všichni poddaní mají nároky na jeho starostlivost. Má býti dle řeči našich posvátných knih »sluhou Boha pro dobro«.

Kdo nepozoruje, že podobné povinnosti má otec rodiny? Nemá-liž chrániti, zajistiti pravé zájmy svých dětí? Miluje děti své stejně a nestranně má otec dokazovati tuto lásku stálou starostlivostí o nejvyšší blahobyt všech a každého z nich.

Vykonávání královské moci králem obsahuje jen časné zájmy podřízených. Má-li pracovati, aby jim zjednal dobra tělesná jako dobra intelligence, má-li podporovati jejich blaho duševní, odstraňuje dle sil svých vše, co mu odporuje, jest přece zřejmo, že je nemůže zjednati přímo každému poddanému.

Vykonávání královské moci otcem jde mnohem dále. Má dětem zajistiti statky časné, hmotné dle své možnosti, nad to však má také péči míti o jejich duši, povznést ji až k Bohu samému.

Jako Bůh od králů bude požadovati počet z jejich vladařství, tak i otec a matka budou počet klásti i z duší svých dítek.

VI.

Otec je v rodině nejen králem, nýbrž i knězem. Kdo jest kněz? Jest zástupcem Božím na zemi. Kdo jest otec? Jest zástupcem Božím v rodině. Jestliže Bůh pro svého kněze vyžaduje úctu, vážnost, ucelivost, poddanost vůči jeho učení, vyžaduje také od dětí, aby prokazovaly rodičům úctu, lásku a poslušnost. Zvláštní přikázání dal, které zní: »Cti otce svého i matku svou.« Ukládá tyto povinnosti bezprostředně za povinnostmi, které máme k němu samému. — Uvažujme o úloze kněze ve světě. Učí slovu Božím, přináší posvátnou obět za duše sobě svěšené, modlí se, žehná. Kdo má v rodině hlásati slovo Boží? Není-liž to otec, kterého má v tom manželka podporovati, kteří již dle své vychovávací úlohy mají dětem podávati první známost zákona Božího? Jako kněz, má i otec úkol pečovati o duše a jako kněz přináší posvátnou obět za své ovečky, zřídlo to jejich blahobytu, podobně křesťanský otec obětuje Bohu za své dítky práce své, námahy, bdění, útrapy, tolik to obětí, jimiž doufá zajistiti blaho, štěstí těch, které mu Bůh světil.

Kněz má ve jménu Božím žehnati. Tak má také otec právo žehnati, ale i zlořečiti. A jak působivé jest toto požehnání otcovo: Požehnání otcovo stavi dětem domy, zlořečení pak matky je boří.

O vyšším vzdělání.

Na výroční schůzi katolické podpůrné společnosti státu Minnesota řečnil o vyšším vzdělání vdp. P. Alcuin Deutsch O. S. B., ředitel university sv. Jana. Z jeho řeči vyjímáme některé myšlenky, které zasluhují pozornosti a úvahy.

S hanbou musíme doznati, že náš vliv na politický, společenský, vědecký a náboženský rozvoj země naší není poměrně takový, jaký by měl býti dle počtu nás katolíků.

A přece máme v naší katolické víře a v našem světovém názoru, samým Bohem potvrzeném, prostředek, jímž lze obnoviti tvářnost země. My tento poklad zakopáváme, protože ho nemůžeme využítovati nedostatkem mužů, kteří by uměli pracovati a horlivě se starati. Za to nekatolický svět a nepřátelé církve používají všech pomocných prostředků vyššího vzdělání k tomu, aby šířili své nesprávné zásady a svůj zvrácený názor světový ke škodě církve a státu. Obsadili všechny politické úřady, ovládají naše zákonodárny, zasedají na učitelských stolicích universitních, kontrolují mohutný tisk naší země, řídí veřejné školství, obcházejí po městech i venkově a rozsévají sémě nekřesťanských zásad, ovládají naše divadla a otravují mládež i dospělé.

Kterak můžeme učiniti konec tomuto řádění, a při tom zachovati sobě, našim dětem a americkému lidu zdravé křesťanské zásady, když nemáme mužů, kteří by se vyrovnali světským a náboženským vzděláním těmto kazičům lidu, a nad ně vynikali? Až dosud krom nemnohých statečných mužů, zvláště mezi redaktory našich katolických listů, bylo tu jedině duchovenstvo, které hájilo katolickou církev a katolický názor světový. Ale i kněžstvo — přiznejme to upřímně — staralo se málo, aby šířilo katolické zásady též mimo zdi kostela. Částečnou vinu na tom měla též neúplnost jeho vzdělání. Ale i kdyby tento nedostatek byl odstraněn,

bude mít duchovenstvo vždy tolik své práce, že činnost veřejná bude mu obtížnou, neb úplně nemožnou. Na to dlužno dodati, že slovo knězovo nemívá prázdné váhy tam, kde vliv katolických zásad je nejpotřebnější, a že pouze katolík neknež může vniknouti tam, kam knězi je přístup uzavřen. A z toho právě vysvítá, že potřebujeme vzdělaných katolíků, mají-li katolické zásady obnoviti a obživiti svět.

K.

Různé zprávy.

Náše kalendáře. *Sv. Vojtěch a Štítiny* prodávají se po 1 K, tucet za 8 K; *malý sv. Vojtěch* je za 60 h, tucet za 4 K 80 h. — Kdo má kalendář v plné ceně, tomu platíme porto my, kdo je má ve snížené ceně, platí si poštovné sám. Do tuctu přijmeme i jiné kalendáře katolické, ale polovici z nich musí tvořiti *Sv. Vojtěch a Štítiny*. Zejména bychom prosili, aby do tuctu byly žádaný kalendáře u nás tištěné, a to: Franclův *»Náš Kalendář«* a *»Přítel opuštěných«*; doplněk tuctu mohly by tvořiti kalendáře Kotrbovy a Vimperské. — Objednávky vyřizuje administrace družstva Vlast v Praze, čp. 570-II.

Návrat prof. Brinzi do církve. Neapolská *»Liberta«* uveřejňuje toto prohlášení: *»Já, professor Giacinto Brinzi, vychovaný v náboženství katolickém, měl jsem při vnitřní krizi to neštěstí, že jsem odpadl a přes 35 let jsem bojoval v řadách protestantismu a zednářství, jimž jsem věnoval všechny své tělesné a duševní síly a jejichž učení a bludy velebiti bylo celou mojí snahou. Nyní, jsa osvícen milostí Boží, svobodně a bez ponoukání se obracím od těchto bludů, zavrhují je a odmítám. V jasném poznání odvracím se od těchto obou sekt a přísahám věrnost oné církvi, matce milosrdenství a odpuštění, která mne laskavě přijímá přes mou bouřlivou minulost.«*

Volná Myšlenka v Praze, která by byla ráda u nás začala portugalské ničemností, byla dne 19. listopadu úředně rozpuštěna a přijde tak o 50.000 korun, které jí na radu také *»českého básníka«* Machara odkázal Lustig. Místnosti její byly pak zapečetěny, když veškerý volnomyšlenkářský tisk a materiál tam nahromaděný byl zabaven. Vůdcové volnomyšlenkářští z táborů stran: pokrokové (Biedermannova-Motyčko-

vá), socialně demokratické (posl. Svěčený a F. V. Krejčí), národně-socialní (redaktor expater Svozil), státoprávně-pokrokové (JUC. Záhořík), české pokrokové (dr. Bouček), volnomyšlenkářské (dr. Bartošek) a anarchistické (dr. Vrbenský) na schůzi dne 24. listopadu v Plodinové burse v Praze vykládali o rozpuštění spolku-nespolku *»Volná Myšlenka«* své rozumy, a konec konců: *»oni prý nic, oni jsou »feš«, ale klerikálové jsou prý vini katastrofou, která je postihla«*. Dobře, dobře, zdraví vzkazovali.

Němečtí učitelé v Čechách nebudou stávkovat. Němečtí učitelé v Čechách usnesli se, že nebudou stávkovat a že se neúčastní hromadné manifestace učitelstva ve dnech 7. a 8. prosince v Praze, ježto věří prohlášení vládních kruhů, že r. 1914 stane se částečná úprava učitelských platů v Čechách obnosem 12 milionů K.

Jubileum katolického ústavu učitelského. Ve Feldkirchu ve Vorarlbersku oslavili v září 25letou památku založení učitelského ústavu. Ústav k tomu konci vydal slavnostní knížku, z níž jest viděti, že za čtvrt století z něho vyšli 703 učitel. Někteří se věnovali též jinému povolání, většina však pracuje ve škole, a to 207 ve Vorarlbersku, 203 v jižních Rakousích, 70 v Tyrolsku, 35 v Čechách, 13 ve Štyrsku a jinde. Učitelská knihovna čítá 5300 děl a 9316 svazků, knihovna chovanců pak 1061 dílův a 1448 svazků.

Katolická universita pro dívky. Katolíci francouzští se usnesli založiti v městě Neuilly blízko Paříže katolickou universitu pro ženskou mládež. Budou zřizeny čtyři fakulty. Učitelských osob je dosti k dispozici. Ústav bude vyzbrojen úplně moderními pomůckami. Protektorát převzal kardinál Amette. K jeho podpoře byli přiděleni členové akademie věd: Lamy, Bazin, Pavel Bourget, hrabě de Mun, jakož i několik katolických senátorův i poslanců a také dam z nejvyšších kruhů.

Kam vede neutralita?

Dle francouzského Jan Nep. Jos. Holý O. Praem.

Ve Francii odehrává se zjev vysokého zájmu i pro nás, jsou to následky školní neutrality v oboru mravouky. Úpadek mravnosti jest tam veřejně doznán. Zlaikovali školu, zbavili ji Boha, osvobodili vyučování ode všeho dogmatismu, nedošli však ještě tak daleko, aby byli zavedli určitou soustavu mravouky. Zkusili mnohé, ale žádná nestačila, aby byla duchy uspokojila. Bude brzy tolik mravouk kolik učitelů, takže, jak poznamenal nedávno jeden spisovatel, syn příslušníka kantonu, jehož otec změnil obec, přichází v nebezpečí měniti mravouku.

Maurice Barré popsal v článku, který nadělal mnoho hluku, postavení učitele obklíčeného ve škole nesčetnou spoustou soustav, která se mu předkládá. Mravouka Kantova, znova natřená Renouvierem, založená na důstojnosti lidské; mravouka občanská a vlastenecká od Paula (Pavla) Berta; mravouka solidarity od Léona Bourgeoisa; praktická mravouka od Félixé Pecauta; mravouka rozumného života od Julesa Payota; mravouka společenského života čili sociologická od S. Devolvée-a; mravouka čistě užitečnosti od Alberta Bayeta; mravouka mravních věd od Lévy-Bruhla atd. atd, jest to úplná anarchie, v níž se obecná škola třepotá.

A aby byl zmatek až k nejzazším koncům přiveden, mohli viděti Steega, jak všechny tyto mravouky chce přivesti pod jeden klobouk, zastaviti je na srážné cestě, řekl Barrés, aby je v celku opět přivedl v zápas pro učitele. Žádná z nich nevbuzovala velkou důvěru zpravodaje, ale myslil, že v celku nabudou autority, která každé z nich chází.

»Nemůžeme určitě rozhodnouti, která ze všech těchto mravouk něco platí. Ale vezměme všechny, a byl by v tom ďábel, abychom za spolupůsobnosti všech nedodělali se výsledku.«

Zdaž se můžeme diviti, když učitel, poblouzen všemi těmito soustavami, tak daleko přichází, jako na př. Dufrenne, že konečně neví, kdo je čestný muž, a že z nich čerpá tento závěr: »Všechna pozornost, kterou jsme věnovali moralisování, vede nás k tomu, abychom na dále vyhýbali se moralisování. Než, řekne se, máme právo nestarati se také úplně o následky našeho vyučování? Co se stane ze společnosti a mravouky? — Stane se z nich, co se bude moci státi.«

Víme, co se z nich skutečně stává. Jest to stoupající spousta zločinů a přečinů mládeže, zjištěná oficiální statistikou, jak o nich piší výborní sociologové nebo kriminalisté jako Joly, Henri Robert, Cheyson, Rivière a jiní.

Tuto žalostnou situaci uznávají sami laičtí moralisté. Jeden z nich to nedávno zcela upřímně dosvědčil, totiž B. Jakob, professor v Sévres a Fontonay-aux Roses. Při návštěvě umírajícího Viktora Brocharda slyšel z úst tohoto myslitele to, co se nazývá »má vina (mea culpa) jeho generace.«

»Neplnili jsme povinnosti k této zemi,« pravil Brochard. »Nedali jsme naší mládeži žádného zdatného směru mravního, a naším trestem jest hrozná anarchie ideí, v níž naše mládež nyní tápe.« Hrozné to přiznání, které jest odsouzením vládnoucího ducha.

Když Bůh byl vyhnán, šla také povinnost cestou do vyhnanství. Vytvořené aequivalenty, které měly nastoupiti jeho místo, objevily se jako nejisté svěhlavosti metafysické a zmizely při vanotu neodvislé kritiky. Ustupující svědomí převrhlo

se v tomto zmatku ideí protikladných, i lze dnes viděti v mnohých školách francouzských, jak se učitelé zřikají svého poslání vychovatelského, poněvadž jsou neschopni postavit mravouku na rozumný základ.

Kam pluje tento zmatek myšlenky francouzské? V neutralitu. Ve jménu neutrality počal Jules Ferry mluvit k učitelům: »Vyučuj staře tradicionelní mravouce, ale varuj se ji ospravedlňovati jako učení božské!« Ještě v době Julesa Simona trpěli Boha zákonodárce v pozadí tam, kde se ho příliš dovolávali. Ale brzy šlo se o krok dále. Byla zavedena organizace mlčení o Bohu a učitelé opustili všechn vztah k Bohu. Od té doby mravnost klesala pod lavinou nesusvislých soustav.

Neškrtá se jméno Boží z učebnic školních beztestně, nemlčí se o Bohu ve škole beztestně. Kdo nebo co má nahraditi autoritu božskou, aby se povinnost ve svědomí kázala?

Kéž by nás příklad Francie osvitil a otevřel oči stoupenčům neutrality, která tak osudně přispívá k demoralisaci školy! Marně to popirají, úpadek mravnosti jest u našich sousedů uznán, zjištěn, a stejná příčina by u nás měla stejný účinek. Neutralita zplodila ve Francii učitele, kteří káží pohrdati náboženstvím, kteří zavrhuji ideu vlasti, ideu zodpovědnosti, povinnosti, cti, ano i ideu dobra a zla. Chceme i my tak daleko to přivěsti?

Různé zprávy.

Jednota českého katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy. — Ztrátou zasloužilého pracovníka vldp. kníž. arcib. notáře Tomáše Škrdle utrpěla Jednota naše ránu velmi bolestnou. Vldp. Tomáš Škrdle jako spoluzakladatel Jednoty, zůstal jí do poslední chvíle vzácným přítelem a dobrodincem. Pomáhal radou i penězi. Ve své závěti pamatoval na naši Jednotu. V Jednotě naši postavil si pan notář Škrdle pomník, na nějž všichni členové s úctou a láskou budou pohlížeti. Byl a zůstane nám všem zesnulý vzorným příkladem zbožného paedagoga, jenž rozšiřováním poučné četby šířil vybranou dobrou literatu v duchu křesť. mezi mládeží i dospělými. —

Jednota naše pořádala celkem 23 schůze, na nichž přednášel p. Vlastimil Jelínek, učitel z Břevnova. Jednota naše pokračuje zvolna, ale jistě.

Úprava učitel'ských platů v Čechách a na Moravě. Dne 28. listopadu 1913 dostavila se k ministerskému před-

sedovi hr. Stürgkhovi deputace českých soc. dem. poslanců z Čech a Moravy a tázala se ho, co jest s úpravou učitel'ských platů v Čechách a na Moravě. Ministerský předseda prohlásil, že učitel'ské platy v Čechách budou aspoň provisorně regulovány z úředu zemím, které tvoří část finančního plánu, jen se právě projednává. V Čechách bude na úpravu platů věnováno 12 milionů korun a úprava má se státi usnesením českého sněmu. Kdyby nebylo možno provést úpravu od 1. ledna 1914, bude provedena později se zpětnou platností. Když byl ministerský předseda upozorněn na nutnost úpravy učitel'ských platů také na Moravě, prohlásil, že se vláda bude snažiti, aby zemský sněm projednal tuto úpravu při nejbližší příležitosti.

Z Litomyšle. Dne 1. prosince t. r. doprovodili jsme v Pánu zesnulého vldp. Jos. Petra, c. k. okr. školního inspektora a bývalého ředitele měšťanských dívčích škol v. v., k odpočinku na hřbitov sv. Anny. Deset let trávil u nás na zaslouženém odpočinku. Byl to muž zbožný. Každodenně docházel do proboštského chrámu Páně na mši

sv., při níž kleče modlival se vroucně sv. růženec. V úřadě svém učitelském jako okresní školdozorce vynikal upřímnou láskou, šetrností, ale i svědomitostí ke svým kolegům. Proto byl ctěn. Zemřel po přijetí sv. svatosti umírajících. Pohřeb jeho byl, jak si zasloužil, slavný. Veškerá školní mládež místní se svými vlcťp. řediteli a učiteli, vlcťp. učiteli z okresu a z okolí účastnila se pohřbu jeho. Všecka zastupitelstva c. k. úřadů politických, soudních, měšťanských, obecních, spolky, jichž členem byl, a nepřehlédlný zástup obecnstva účastnil se jeho pohřbu. Veškeré místní vid. duchovenstvo se dvěma dpp: duchovními z okolí s vsdp. proboštem a staříčkým ctihodným vldp. školním a konsist. radou Petrem Čápem doprovodilo zasloužilého v Pánu zesnulého ke hrobu, kdež vsdp. probošt všem všele poděkoval. Ct. p. řídící učitel z Paruchy promluvil za všecko učitelstvo a s bývalým svým školdozorcem se rozloučil. — R. i. p.

Komisky učitelích. (z «Katolického Učitele» č. 23. roč. V. 1. XII. 13.) píše v Zákonech školy 1653: »Když konají se k Bohu modlitby veřejné nebo soukromé, učitelé hleďte, aby se konaly nejinak, než s náboženským vzezřením a myslí povznesenou k Bohu; každou neděli veřejné pobožnosti všichni obcujte se svým stádem na svém zvláštním místě. Učitelé střežte se podobným býti oněm sloupům při cestách, kteří kudy se jíti má, ukazují ramenem rozpraženým, sami pak nejdou.«

Deputace českých a německých organisací učitelských, sestávající z Jos. Smrtky, B. Skály, P. Skalického, L. Popelkové, cis. r. B. Leglera, Jul. Pohla a Al. Blümla, jednala dne 6. prosince t. r. s J. J. p. místopředsedou kn. Fr. Thunem, žádajíc svými mluvčími Jos. Smrtkou a cis. r. B. Leglerem, aby pro rok 1914 projektované provisorium bylo učitelstvu rozděleno dle oněch zásad, které byly usneseny loňského roku permanentní školskou komisí sněmovní a aby v tom směru bylo dáno brzy uspokojivé prohlášení na veřejnost, jelikož učitelstvo konaným právě šetřením okresními školními radami jest znepokojeno, domnívajíc se, že má býti od tohoto postupu upuštěno. J. J. místopředseda kn. Fr. Thun — jak sděluje zpráva, vydaná učitelskými organisacemi, ve své odpovědi uvedl, že jest také jeho přesvědčením, že by se učitelstvu nejlépe vyho-

vělo, kdyby zemská správní komise řídila se připrovádění provisoria zásadami, přijatými školskou komisí sněmovní, avšak upozornil, že výpočty, na jejichž základě děly se výpočty školské komise, byly z r. 1910 a za 3 roky změnil se poměr, se kterým musí zem. správ. komise počítati, takže jest potřebí řádně vše propočítati znovu a uvážiti, zdali z projektovaného obnosu bude lze hraditi náklady, jež by provedením snesení školské komise vzešly. V době mezi vánocemi a Novým rokem bude v té věci dána na veřejnost určitá zpráva. Na to jednala deputace s předsedou zemské správní komise, J. Exclencí hrabětem Vojtěchem Schönbornem; tomuto jednání byli přítomni též vicepresidenti dv. rada Stitzenberger a místopředseda rada K. Dostrašil. Také tu byla zdůrazněna nutnost provedení zásad školské komise. K přímému dotazu slč. L. Popelkové, zdali v provisorium pojaty jsou také industriální učitelky, dostalo se deputaci ujištění, že i na ně je pamatováno. Říd. Pohl prohlásil, že by učitelstvo jediné tím trochu se uklidnilo, kdyby mělo určité záruky o tom, čeho se mu dostane, a že rozdělení se stane ve smyslu provisoria, navrženého školskou komisí na r. 1912. Hr. Schönborn prohlásil, že bude míti o to péči, aby rozhodnutí o tom nejdéle do 14 dnů se stalo. Na obou místech žádala deputace, aby se jí dostalo objasnění o tom, co má učitelstvo k očekávání na rok 1913. Ve věci té nedostalo se deputaci žádného ujištění, které by vzbuzovalo nějaké naděje. — S jiné strany se nám o téže věci sděluje: Na obou místech bylo deputaci souhlasně sděleno, že na úpravu učitelských platů vyhrazeno býti má 12 milionů korun a že podkladem pro rozvržení tohoto obnosu má býti provisorium, usnesené stálou školskou komisí v červenci m. r. S výplatou zvýšených platů (měsíčně předem) počalo by se dnem 1. ledna 1914. Hrabě Schönborn ještě připomenul, že určitě bude mu možno se vyjádřiti v době mezi vánocemi a Novým rokem. Oba hodnotastři projevíli naději, že sdělení jejich přispěje k uklidnění učitelstva, a žádali členy deputace, by působili také sami v tomto směru.

Národní Politika ze dne 7. XII. 13.

Německý katolický list o jazykové otázce. Pod tímto nadpisem uvádí «Opavský Věstník» č. 49. ze dne 5. prosince

1913 následující lokálku. Katolický (nikoli křesťansko-sociální) týdeník »Oesterreichs-Sonntagsblatt« v Vídni přinesl článek »Oesterreich u. die Sprachenfrage« (Rakousko a jazyková otázka), v němž ke konci odpovídá na otázku, jak možno vyloučiti v různorodém obyvatelstvu spory jazykové: »Na to — praví autor — jest jen jediná poctivá odpověď, odstraníme-li nucený jazyk tam, kde se nejvíce uplatňuje, totiž ve škole. Za tím účelem bude ovšem nutno zavést v nejširší míře svobodu školy, jestliže se školství velmi zjednoduší a dle největší možnosti volně předá jednotlivým národnostem. Říše, země a obec musí co nejvíce samostatným a volným školním soustavám platiti subvence dle počtu jejich žactva spravedlivě. A rodiče musí míti svobodu volby škol. Není pochyby, že při tom školní břemena spíše klesnou, než se zvýší.« — Tak soudí list katolický, který hlásá svobodu školy takovou, že by Čechům ve Vídni zabezpečovala školy české a křesťansko-sociální agitace pro zákon Kolískův by se stala nemožnou. K uskutečnění návrhu je však potřeba, jak též list praví, širokého rozhledu, pevné vůle a zmužilé houževnatosti.

Proč přibývá sebevrahů mezi mládeží? I. Příčiny vzrůstu tohoto provinilectví

jsou mnohé. Ale Henri Joly, děkan filosofické fakulty v Dijonu roku 1898 napsal: Soudní dvůr v Seine byl zvědav zjistiti, do jakých škol rodiče, kteří přišli žádat, aby jejich nezvedené děti byly dány do polepšovny, tyto děti posílali. A výsledek? Ze 100 dětí jich chodilo 11 do škol náboženských, kdežto 89 do škol, kde se vyučovalo jen mravouce laické. II. R. 1894 porota v Sigmages soudila jinocha sedmnáctiletého, Bouchareicha, obviněného, že zavraždil svého zaměstnavatele. Obhájce tohoto mladého provinilce mezi jiným řekl toto: »Taži se společnosti lidské, zda vyplnila i ona veškerou svou povinnost k Bouchareichovi. Vyhnavši Boha ze škol, nevyhnala s ním zároveň veškerou mravnost? Prává příčina nynější znemravenělosti, předčasného páchání zločinů, spočívá v tomto vyučování bez Boha a bez mravouky, které se lidu vštěpuje?« Mravouka Kristova je dosud nejlepší a nikomu nepodařilo dokázati lepší výsledky výchovy jiné, pokrokové (kteréhokoli směru). Kdyby lidé znali a stále na mysl měli desatero přikázání Božích, nepropadali by tak často zánám světským. Čím více vzdaluje se národ od Krista, tím plnějším jsou kriminály a ruka katova pracuje pilněji.

OBSAH:

Čtyři histor. nepravdy o Husovi. (Ze spisů † Dr.

A. Lenze) 34, 38, 42, 46, 51, 53, 57.

Chybná cesta (Jan Nep. Jos. Holý) 37.

Jedináček (Jan Nep. Jos. Holý) 33.

Kam vede neutralita? (Jan Nep. Jos. Holý) 85.

Kterak vychovávat dítě před dobou školní (A. Simerská) 22, 29.

Kterak vychovávat dívku po době školní (A. Simerská) 74, 77.

Modlitba u výchově (Jan Nep. Jos. Holý) 7, 9, 12.

Náboženství a škola (V. Jelínek) 2, 5, 11, 21, 25.

Na sklonku XXIX. správního roku (Tom. Škrdle) 65.

O vyšším vzdělání (K.) 83.

Prosba (Tom. Škrdle) 60.

Různé zprávy 4, 12, 15, 20, 24, 27, 31, 36, 39, 43, 48, 52, 55, 59, 64, 68, 72, 76, 80, 84, 86.

Schůze výboru Jednoty čes. katol. učitelstva 1, 53.

Tělocvik malého dítěte (Jan Nep. Jos. Holý) 61.

Úkol matky v době školní (A. Simerská) 41, 45, 49.

Valná hromada Jednoty č. katol. učitelstva 13, 17.

Výchova (Jan Nep. Jos. Holý) 78, 81.

Žena v kultuře národů (Vlast. Jelínek) 62, 66, 69, 73.

